

**SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE
AİLE KATILIMINA DAYALI
ETKİNLİKLERDEN YARARLANMA:
BİR EYLEM ARAŞTIRMASI**

Doktora Tezi

Hatice TÜRE

Eskişehir 2018

**SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE AİLE KATILIMINA DAYALI
ETKİNLİKLERDEN YARARLANMA:
BİR EYLEM ARAŞTIRMASI**

Hatice TÜRE

DOKTORA TEZİ

**Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı
Sosyal Bilgiler Eğitimi Doktora Programı
Danışman: Prof. Dr. Handan DEVECİ**

**Eskişehir
Anadolu Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Mayıs 2018**

Bu tez çalışması BAP Komisyonunca kabul edilen 1605E191 no.lu proje kapsamında desteklenmiştir.

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Hatice TÜRE'nin "Sosyal Bilgiler Dersinde Aile Katılımına Dayalı Etkinliklerden Yararlanma: Bir Eylem Araştırması" başlıklı tezi 30.05.2018 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından değerlendirilerek "Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği"nin ilgili maddeleri uyarınca Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi, Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

	<u>Unvanı-Adı Soyadı</u>	<u>İmza</u>
Üye (Tez Danışmanı)	: Prof. Dr. Handan DEVECİ	
Üye	: Prof. Dr. Mehmet GÜLTEKİN	
Üye	: Doç. Dr. Tuba ÇENGELCİ KÖSE	
Üye	: Doç. Dr. İsmail ACUN	
Üye	: Doç. Dr. Tuğba SELANİK AY	

Prof.Dr. Handan DEVECİ
Anadolu Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ÖZET

SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE AİLE KATILIMINA DAYALI ETKİNLİKLERDEN YARARLANMA: BİR EYLEM ARAŞTIRMASI

Hatice TÜRE

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mayıs 2018

Danışman: Prof. Dr. Handan DEVECİ

Sosyal bilgiler dersi bireyleri toplumsal yaşama hazırlama işlevine sahip olduğu için bu derste toplumsal kaynaklardan yararlanmak önemli görülmektedir. Aile sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin yaşamlarını sınıf ortamına taşımada yararlanılabilecek önemli bir toplumsal kaynaktır. Bu araştırmanın amacı sosyal bilgiler dersine aile katılımının nasıl sağlanabileceğini ve aile katılımlı etkinliklerle işlenen sosyal bilgiler dersine ilişkin öğrenci, aile ve öğretmen görüşlerini ortaya koymaktır. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden eylem araştırması deseni benimsenmiştir. Araştırma 2016-2017 öğretim yılı güz döneminde bir Devlet Ortaokulu'nun 5. sınıf şubelerinin birinde öğrenim gören öğrenciler, bu öğrencilerin aileleri ve sosyal bilgiler öğretmenin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın verileri kişisel bilgi formu, yarı-yapılandırılmış görüşmeler, odak grup görüşmeleri, gözlemler, öğrenci anekdot defterleri, aile iş birliği defterleri, araştırmacı günlüğü ve geçerlik komitesi ses kayıtları aracılığıyla toplanmıştır. Veriler betimsel analiz yoluyla çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda sosyal bilgiler dersinin evde, okulda ve okul dışında çeşitli aile katılımlı etkinlikler ile işlenmesinin olanaklı olduğu görülmüştür. Sosyal bilgiler dersinde evde gerçekleştirilen aile katılımlı etkinliklerin aile-çocuk ilişkilerinin güçlenmesini, okulda öğrenilenlerin tekrarını ve aile üyelerinin birlikte iyi zaman geçirmesini sağladığı ortaya çıkmıştır. Sosyal bilgiler dersinde okulda ve okul dışında gerçekleştirilen aile katılımlı etkinliklerin aile-öğrenci-öğretmen ilişkilerinin güçlenmesini, ailelerin sınıf ortamını görmesini ve çocuklarının arkadaşlarını tanınmasını sağladığı ortaya çıkmıştır. Araştırma sonunda, sonuçlara dayalı olarak uygulamaya ve araştırmaya yönelik çeşitli öneriler sunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Sosyal bilgiler, Aile katılımı, Eylem araştırması, Etkinlik.

ABSTRACT

USING FAMILY INVOLVEMENT ACTIVITIES IN THE SOCIAL STUDIES COURSE: AN ACTION RESEARCH STUDY

Hatice TÜRE

PhD in Turkish and Social Sciences Education

Anadolu University, Graduate School of Educational Sciences, May 2018

Supervisor: Prof. Dr. Handan DEVECİ

Since social studies is a course that has the function of preparing individuals to social life, making use of social resources is regarded as important in this course. In this respect, the family is a significant social resource that can be used to bring students' lives into the classroom atmosphere. The aim of this study is to investigate how family involvement can be achieved in the social studies course, and reveal the views of students, parents and teachers on social studies classes that are delivered through family-involved activities. Action research design, a qualitative research method, was adopted in the study. The study was carried out with fifth grade students who are studying at one of the 5th grade branches of a State Middle School, their parents and social studies teacher in the fall semester of the 2016-2017 school year. The data were gathered by means of the student information form, semi-structured interviews, focus-group interviews, observations, students' anecdote books, family collaboration books, researcher diary and recordings of the validity committee meetings. These data were analysed through descriptive analysis. The findings showed that it was possible to cover social studies subjects with family-involved activities at home, at school and outside the school. The family-involved activities carried out at home for the social studies course ensured the strengthening of the relationship between parents and children, the revision of what they learn at school, and that family members spend quality time together. The activities that are conducted at school and outside the school in the scope of the social studies course were reported to promote the relationships between parents, students and teachers, enable the parents to see the classroom environment, and let the children get to know their friends. At the end of the research, various suggestions were presented.

Keywords: Social studies, Family involvement, Action research, Activity.

ÖNSÖZ

Bireyleri günlük yaşama hazırlama amacına sahip olan sosyal bilgiler dersi için toplumsal kurumların önemli bir uygulama alanı olduğu söylenebilir. Bireylerin yaşamlarının merkezindeki toplumsal kurum olan aile, öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde yer alan bilgi, beceri ve değerleri kazanmalarına destek olmak amacıyla yararlanılabilecek bir uygulama alanı olarak nitelendirilebilir. Sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilecek aile katılımlı etkinlik uygulamaları ile öğrenciler derste öğrendikleri ile günlük yaşamı bütünleştirebilir. Bunun yanı sıra sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerle aileler ve öğretmenlerin ilişkilerinin güçlenmesine, öğrencilerin çok yönlü gelişimlerinin desteklenmesine ve ailelerin sosyal bilgiler dersinde çocuklarına destek olma konusunda bilinçlenmesine katkı sağlanabilir.

Bu araştırma ile sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin uygulanma süreci ve aile katılımlı etkinliklerle işlenen sosyal bilgiler dersine ilişkin öğrenci, aile ve sosyal bilgiler öğretmenin görüşü ortaya konulmuştur. Sosyal bilgiler dersi yaşamı yansıtan bir derstir. Bu derste öğrencilerin yaşamının merkezinde olan ailelerden yararlanılması, derste öğrenilenler ile aile ortamında gerçekleştirilen davranışların tutarlı olmasını sağlamak bakımından önem taşımaktadır. Bu bağlamda sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin uygulanma sürecinin ve buna ilişkin öğrenci, aile ve sosyal bilgiler öğretmeni görüşünün ortaya konulmasının sosyal bilgiler dersini aile katılımlı etkinliklerle işlemek isteyen öğretmenlere ve bu konuda yapılacak çalışmalara yol göstereceği umulmaktadır.

Bu araştırmanın gerçekleştirilmesinde birçok kişinin katkısı ve desteği olmuştur. Araştırmanın tüm süreci boyunca bana yol gösteren, akademik ve manevi desteğini esirgemeyen, varlığından güç aldığım ve ışıyla yolumu aydınlatan değerli hocam ve tez danışmanım Prof. Dr. Handan DEVECİ'ye sonsuz teşekkürlerimi ve minnetlerimi sunarım.

Tez izleme komitemde ve tez jürimde yer alan, görüşleri ile bana ve araştırmama katkı sağlayan değerli hocalarım Prof. Dr. Mehmet GÜLTEKİN'e ve Doç. Dr. Tuğba SELANİK AY'a teşekkür ederim.

Tez jürimde yer alan ve görüşleri ile tezime katkı sağlayan değerli hocalarım Doç. Dr. Tuba ÇENGELCİ KÖSE'ye ve Doç. Dr. İsmail ACUN'a teşekkür ederim.

Araştırmamın uygulama sürecinde haftalık düzenli olarak gerçekleştirilen geçerlik komitesi toplantılarında görüş ve önerilerini sunarak araştırmama katkı sağlayan

Dr. Öğr. Üyesi Elvan GÜNEL'e ve Dr. Öğr. Üyesi Ömür GÜRDOĞAN BAYIR'a teşekkür ederim.

Araştırmamın inandırıcılık bölümünde gerçekleştirilen kontrol kodlamasına destek veren iş arkadaşlarım Araş. Gör. Uğur GEZER'e ve Araş. Gör. Sercan BURSA'ya teşekkür ederim.

Araştırmanın gerçekleştirildiği Mehmet Akif Ersoy Ortaokulu 5/G sınıfı öğrencilerine, bu öğrencilerin ailelerine ve her zaman gelişime ve yeniliğe açık olan sosyal bilgiler öğretmenine ilgileri, güler yüzleri ve destekleri için teşekkürü bir borç bilirim.

Doktora eğitimim süresince beni destekleyen TÜBİTAK'a ve doktora tezimi destekleyen Anadolu Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi'ne teşekkür ederim.

Yaşamım boyunca maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen, ailenin eşsiz bir değer olduğunu öğreten ve sevgileri ile beni yaşama sımsıkı bağlayan babama, anneme, kardeşlerime ve yeğenlerime sonsuz teşekkürlerimi ve minnetlerimi sunarım.

Eskişehir 2018

Hatice TÜRE

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Hatice TÜRE

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
BAŞLIK SAYFASI	i
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ	v
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ.....	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar DİZİNİ.....	xvii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xviii
GÖRSELLER DİZİNİ	xx
KISALTMALAR DİZİNİ	xxi
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Amaç	3
1.3. Önem	4
1.4. Sınırlıklar.....	5
1.5. Tanımlar	5
2. ALANYAZIN	6
2.1. Sosyal Bilgilerin Tanımı, Kapsamı ve Amaçları	6
2.2. Sosyal Bilgiler Eğitiminde Aile Katılımı.....	9
2.2.1. Sosyal bilgiler eğitiminde aile katılımının tanımı ve önemi	9
2.2.2. Sosyal bilgiler eğitiminde aile katılımının amaçları	13
2.3. Sosyal Bilgiler Eğitimine Aile Katılımı Sağlamaya Yönelik	
Öğretmenlerin ve Ailelerin Görev ve Sorumlulukları.....	13
2.4. Sosyal Bilgiler Eğitiminde Temel Alınabilecek Aile Katılımı Modelleri	15

2.5. Sosyal Bilgiler Eğitimine Aile Katılımı Sağlama Biçimleri.....	21
2.5.1. Aile iletişim etkinlikleri	21
2.5.1.1. Telefon görüşmeleri	22
2.5.1.2. Haber mektupları	22
2.5.1.3. Aile iş birliği defteri	22
2.5.1.4. Yeni iletişim teknolojileri	23
2.5.1.5. Video kayıtları.....	23
2.5.1.6. Aile el kitabı.....	23
2.5.2. Aile katılımlı evde öğrenme etkinlikleri.....	24
2.5.2.1. Ev ziyaretleri	24
2.5.2.2. Ev ödevleri	25
2.5.2.2.1. Ailelerin öğrenici rolünde olması	25
2.5.2.2.2. Ailelerin öğretici rolünde olması	25
2.5.2.2.3. Babalarla birlikte çalışma	26
2.5.2.2.4. Aile büyükleriyle çalışma	26
2.5.2.2.5. Aile katılımlı oyunla öğrenme.....	26
2.5.3. Aile katılımlı okulda öğrenme etkinlikleri.....	27
2.5.3.1. Aile bilgilendirme toplantıları	27
2.5.3.2. Aile konferansları	27
2.5.3.3. Aile çalıştayları.....	28
2.5.3.4. Kaynak kişi olarak aileden yararlanma	28
2.5.3.5. Belirli gün ve haftalardan yararlanma	29
2.5.3.6. Gönüllü olarak okulda bulunma	29
2.5.3.7. Aile öğrenme merkezi	29
2.5.4. Aile katılımlı okul dışı öğrenme etkinlikleri.....	30
2.5.4.1. Aile katılımlı geziler	30
2.5.4.2. Sosyal sorumluluk projeleri.....	30

2.5.4.3. Tatillerden yararlanma	31
2.6. Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Aile Katılımı	31
2.7. İlgili araştırmalar	35
2.7.1. Yurt içinde yapılan araştırmalar	35
2.7.2. Yurt dışında yapılan araştırmalar	41
3. YÖNTEM	47
3.1. Araştırma Deseni	47
3.1.1. Odaklanılacak alanın belirlenmesi	51
3.1.2. Verilerin toplanması	58
3.1.3. Verilerin çözümlenmesi ve yorumlanması	58
3.1.4. Eylem planının geliştirilmesi	59
3.2. Ortam	63
3.3. Araştırmacı Rolü	65
3.4. Geçerlik Komitesinin Rolü	67
3.5. Katılımcılar	69
3.6. Verilerin Toplanması	72
3.6.1. Kişisel bilgi formu	73
3.6.2. Görüşme	73
3.6.3. Gözlem	75
3.6.4. Aile iş birliği defteri	76
3.6.5. Öğrenci anekdot defteri	76
3.6.6. Araştırmacı günlüğü	76
3.6.7. Geçerlik komitesi verileri	77
3.7. Verilerin Analizi	79
3.7.1. Verilerin yazılı forma aktarılması	80
3.7.2. Betimsel analiz için bir çerçeve oluşturulması	81
3.7.3. Tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi	81

3.7.4. Bulguların tanımlanması ve yorumlanması	82
3.8. İnandırıcılık.....	83
3.9. Araştırma Etiği	85
3.10. Uygulama Sürecinde Yaşanan Güçlükler.....	87
4. BULGULAR VE YORUM.....	89
4.1. Sosyal Bilgiler Dersine Aile Katılımı Sağlama Durumuna	
İlişkin Bulgular	89
4.1.1. Aile toplantısı.....	91
4.1.2. Ailenin öğrenci rolünde olması.....	99
4.1.3. Kaynak kişi olarak aileden yararlanma	111
4.1.4. Belirli gün ve haftalardan yararlanma: Gönüllü aile katılımı	122
4.1.5. Ailenin öğretici rolünde olması.....	130
4.1.6. Aile katılımlı oyunla öğrenme.....	143
4.1.7. Aile-öğrenci sunumu	154
4.1.8. Aile katılımlı okulda öğrenme	166
4.1.9. Aile büyükleriyle çalışma	180
4.1.10. Babalarla birlikte çalışma	192
4.1.11. Aile katılımlı okul dışı öğrenme: Şeker Fabrikası gezisi.....	204
4.2. Aile Katılımlı Etkinlikler ile İşlenen Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik	
Öğrenci, Aile ve Öğretmen Görüşleri	215
4.2.1. Sosyal bilgiler dersine bakış.....	216
4.2.1.1. Öğrenci görüşleri	217
4.2.1.1.1. Aile katılımlı uygulamadan önce sosyal bilgiler	
dersine bakış.....	217
4.2.1.1.2. Aile katılımlı uygulamadan sonra sosyal bilgiler	
dersine bakış.....	218
4.2.1.2. Aile görüşleri	219

4.2.1.2.1. Aile katılımlı uygulamadan önce sosyal bilgiler dersine bakış.....	219
4.2.1.2.2. Aile katılımlı uygulamadan sonra sosyal bilgiler dersine bakış.....	219
4.2.1.3. Öğretmen görüşleri.....	221
4.2.1.3.1. Aile katılımlı uygulamadan sonra sosyal bilgiler dersine bakış.....	221
4.2.2. Sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklere bakış.....	222
4.2.2.1. Öğrenci görüşleri	222
4.2.2.1.1. Etkili öğretim sağlaması.....	223
4.2.2.1.2. Paylaşım ortamı oluşturması	225
4.2.2.1.3. Aile ile birlikte öğrenme ortamı sağlaması.....	226
4.2.2.1.4. Ailelerin çocuklarına destek olmasını sağlaması	227
4.2.2.1.5. Babalar ile çalışma olanağı sunması	227
4.2.2.1.6. Aileler için sosyal aktivite olması	227
4.2.2.1.7. Konuların zamanında tamamlanması	227
4.2.2.1.8. Etkinliklerin sözel dersler için uygun bulunması	228
4.2.2.1.9. Tüm etkinliklerin yararlı bulunması	228
4.2.2.2. Aile görüşleri	229
4.2.2.2.1. Etkili öğretim sağlaması.....	230
4.2.2.2.2. Paylaşım ortamı oluşturması	231
4.2.2.2.3. Öğrencilerinin yaş grubuna uygun bulunması	232
4.2.2.2.4. Aileler için sosyal aktivite olması	232
4.2.2.2.5. Ailelerin çocuklarının düzeyini görmesini sağlaması.....	233
4.2.2.2.6. Babalar ile çalışma olanağı sunması	233
4.2.2.2.7. Tüm etkinliklerin yararlı bulunması	234

4.2.2.2.8. Öğretmenin yönlendirici olması	234
4.2.2.3. Öğretmen görüşleri.....	234
4.2.2.3.1. Ailelerin çocuklarına ve öğretmene destek olmasını sağlaması	235
4.2.2.3.2. Babalar ile çalışma olanağı sunması	235
4.2.2.3.3. Öğretmenin yönlendirici olması	236
4.2.2.3.4. Etkinliklerin tümünün uygulanabilir olarak değerlendirilmesi.....	236
4.2.2.3.5. Bazı etkinliklerin öğretmenler için zaman alıcı bulunması	237
4.2.3. Sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin katılımcılara sağladığı kazanımlar	237
4.2.3.1. Öğrenci görüşleri	238
4.2.3.1.1. Etkinliklerin öğrencilere yansması	239
4.2.3.1.2. Etkinliklerin ailelere yansması	242
4.2.3.1.3. Etkinliklerin öğretmene yansması.....	243
4.2.3.1.4. İlişkilerin güçlenmesi.....	244
4.2.3.2. Aile görüşleri	244
4.2.3.2.1. Etkinliklerin öğrencilere yansması	245
4.2.3.2.2. Etkinliklerin ailelere yansması	248
4.2.3.2.3. İlişkilerin güçlenmesi.....	251
4.2.3.3. Öğretmen görüşleri.....	252
4.2.3.3.1. Etkinliklerin öğrencilere yansması	253
4.2.3.3.2. Etkinliklerin ailelere yansması	254
4.2.3.3.3. Etkinliklerin öğretmene yansması.....	254
4.2.3.3.4. İlişkilerin güçlenmesi.....	255
4.2.4. Sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin uygulanma sürecinde yaşanan güçlükler.....	256

4.2.4.1. Öğrenci görüşleri	257
4.2.4.1.1. Ailelere yönelik yetersizlik hissi.....	257
4.2.4.1.2. Öğrencilerin yetersizlik hissi.....	258
4.2.4.1.3. Video çekiminden kaynaklanan sınırlılıklar	258
4.2.4.1.4. Teknik sorunlar.....	258
4.2.4.2. Aile Görüşleri	259
4.2.4.2.1. Öğrencilerin ailelerine yönelik yetersizlik hissi	259
4.2.4.2.2. Ailelerin yetersizlik hissi	259
4.2.4.2.3. Baba katılımının sınırlı düzeyde olması.....	260
4.2.4.2.4. Çalışan ailelerin zaman sınırlılığı.....	260
4.2.4.2.5. Video çekiminden kaynaklanan sınırlılıklar	260
4.2.4.2.6. Teknik sorunlar.....	261
4.2.4.3. Öğretmen görüşleri.....	261
4.2.4.3.1. Ailelerin yetersizlik hissi	261
4.2.4.3.2. Video çekiminden kaynaklanan sınırlılıklar	262
4.2.4.3.3. Sosyal bilgiler dersliğinin olmaması.....	262
4.2.5. Sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin uygulanma sürecine ilişkin öneriler	263
4.2.5.1. Öğrenci görüşleri	264
4.2.5.1.1. Etkinlik önerileri.....	264
4.2.5.2. Aile görüşleri	265
4.2.5.2.1. Etkinlik önerileri.....	265
4.2.5.3. Öğretmen görüşleri.....	266
4.2.5.3.1. Uygulama sürecine yönelik öneriler	266
4.2.5.3.2. Etkinlik önerileri.....	267
5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	269
5.1. Sonuç.....	269

5.1.1. Sosyal bilgiler dersine aile katılımı sağlama durumuna ilişkin sonuçlar	269
5.1.1.1. Aile toplantısı etkinliğine ilişkin sonuçlar	270
5.1.1.2. Ailenin öğrenci rolünde olduğu etkinliğe ilişkin sonuçlar	271
5.1.1.3. Kaynak kişi olarak aileden yararlanma etkinliğine ilişkin sonuçlar	272
5.1.1.4. Belirli gün ve haftalardan yararlanma: Gönüllü aile katılımı etkinliğine ilişkin sonuçlar	273
5.1.1.5. Ailenin öğretici rolünde olduğu etkinliğe ilişkin sonuçlar	274
5.1.1.6. Aile katılımlı oyunla öğrenme etkinliğine ilişkin sonuçlar.....	275
5.1.1.7. Aile-öğrenci sunumu etkinliğine ilişkin sonuçlar.....	276
5.1.1.8. Aile katılımlı okulda öğrenme etkinliğine ilişkin sonuçlar	277
5.1.1.9. Aile büyükleriyle çalışma etkinliğine ilişkin sonuçlar	278
5.1.1.10. Babalarla birlikte çalışma etkinliğine ilişkin sonuçlar	279
5.1.1.11. Aile katılımlı okul dışı öğrenme etkinliği: Şeker Fabrikası gezisine ilişkin sonuçlar	280
5.1.2. Aile katılımlı etkinliklerle işlenen sosyal bilgiler dersine yönelik öğrenci, aile ve öğretmen görüşlerine ilişkin sonuçlar	281
5.1.2.1. Sosyal bilgiler dersine bakış.....	281
5.1.2.1.1. Öğrenci görüşlerinden elde edilen sonuçlar	281
5.1.2.1.2. Aile görüşlerinden elde edilen sonuçlar	281
5.1.2.1.3. Öğretmen görüşlerinden elde edilen sonuçlar.....	281
5.1.2.2. Sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklere bakış.....	282
5.1.2.2.1. Öğrenci görüşlerinden elde edilen sonuçlar	282
5.1.2.2.2. Aile görüşlerinden elde edilen sonuçlar	282
5.1.2.2.3. Öğretmen görüşlerinden elde edilen sonuçlar.....	283

5.1.2.3. Sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin katılımcılara sağladığı kazanımlar	283
5.1.2.3.1. Öğrenci görüşlerinden elde edilen sonuçlar	283
5.1.2.3.2. Aile görüşlerinden elde edilen sonuçlar	284
5.1.2.3.3. Öğretmen görüşlerinden elde edilen sonuçlar.....	285
5.1.2.4. Sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin uygulanma sürecinde yaşanan güçlükler.....	285
5.1.2.4.1. Öğrenci görüşlerinden elde edilen sonuçlar	285
5.1.2.4.2. Aile görüşlerinden elde edilen sonuçlar	285
5.1.2.4.3. Öğretmen görüşlerinden elde edilen sonuçlar.....	286
5.1.2.5. Sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin uygulanma sürecine ilişkin öneriler	286
5.1.2.5.1. Öğrenci görüşlerinden elde edilen sonuçlar	286
5.1.2.5.2. Aile görüşlerinden elde edilen sonuçlar	286
5.1.2.5.3. Öğretmen görüşlerinden elde edilen sonuçlar.....	286
5.2. Tartışma.....	287
5.3. Öneriler.....	297
5.3.1. Uygulamaya dayalı öneriler	297
5.3.2. Araştırmaya dayalı öneriler.....	298
KAYNAKÇA.....	299
EKLER	
ÖZGEÇMİŞ	

TABLULAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 3.1. Geçerlik Komitesi Toplantı Takvimi	69
Tablo 3.2. Öğrenci ve Ailelerin Kişisel Özellikleri	71
Tablo 3.3. Öğrenci ve Aile Odak Grup Görüşmeleri Takvimi	75
Tablo 3.4. Uygulanan Etkinlikler, Etkinliklerin Veri Kaynakları ve Veri Toplama Araçları	78
Tablo 4.1. Aile Toplantısı Etkinliği Planı	91
Tablo 4.2. Ailenin Öğrenici Rolünde Olduğu Etkinliğe İlişkin Ders Planı	99
Tablo 4.3. Kaynak Kişi Olarak Aileden Yaralanma Etkinliğine İlişkin Ders Planı	111
Tablo 4.4. Belirli Gün ve Haftalardan Yararlanma: Gönüllü Aile Katılımı Etkinliğine İlişkin Ders Planı.....	122
Tablo 4.5. Ailenin Öğretici Rolünde Olduğu Etkinliğe İlişkin Ders Planı	131
Tablo 4.6. Aile Katılımlı Oyunla Öğrenme Etkinliğine İlişkin Ders Planı.....	143
Tablo 4.7. Aile-Öğrenci Sunumu Etkinliğine İlişkin Ders Planı	154
Tablo 4.8. Aile Katılımlı Okulda Öğrenme Etkinliğine İlişkin Ders Planı.....	166
Tablo 4.9. Aile Büyükleriyle Çalışma Etkinliğine İlişkin Ders Planı.....	180
Tablo 4.10. Babalarla Birlikte Çalışma Etkinliğine İlişkin Ders Planı	192
Tablo 4.11. Aile Katılımlı Okul Dışı Öğrenme Etkinliğine İlişkin Etkinlik Planı	204

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 2.1. Sosyal Bilgilerin Kapsamı.....	7
Şekil 2.2. Aile Katılımı Sağlamada Temel Alınabilecek Aile Katılımı Modelleri.....	16
Şekil 3.1. Eylem Araştırmasının Diyalektik Döngüsü	51
Şekil 3.2. Araştırma Sürecinin Genel Görünümü.....	62
Şekil 3.3. Uygulama Sınıfının Genel Görünümü	64
Şekil 3.4. Çok Amaçlı Salonun Genel Görünümü.....	64
Şekil 3.5. Teknoloji Tasarım Atölyesinin Genel Görünümü.....	65
Şekil 4.1. Uygulama Süreci Etkinlik Planı Geliştirme Döngüsü.....	90
Şekil 4 2. Aile Toplantısı Etkinliğine İlişkin Öğretmen ve Aile Görüşleri	96
Şekil 4.3. Ailenin Öğrenci Rolünde Olduğu Etkinliğe İlişkin Öğrenci, Aile ve Öğretmen Görüşleri	106
Şekil 4.4. Kaynak Kişi Olarak Aileden Yararlanma Etkinliğine İlişkin Öğrenci, Aile ve Öğretmen Görüşleri	117
Şekil 4.5. Belirli Gün ve Haftalardan Yararlanma: Gönüllü Aile Katılımı Etkinliğine İlişkin Öğrenci, Aile ve Öğretmen Görüşleri.....	126
Şekil 4.6. Ailelerin Öğretici Rolünde Olduğu Etkinliğine İlişkin Öğrenci, Aile ve Öğretmen Görüşleri	139
Şekil 4.7. Aile Katılımlı Oyunla Öğrenme Etkinliğine İlişkin Öğrenci, Aile ve Öğretmen Görüşleri	150
Şekil 4.8. Aile-Öğrenci Sunumu Etkinliğine İlişkin Öğrenci, Aile ve Öğretmen Görüşleri	161
Şekil 4.9. Aile Katılımlı Okulda Öğrenme Etkinliğine İlişkin Öğrenci, Aile ve Öğretmen Görüşleri	173
Şekil 4.10. Aile Büyükleriyle Çalışma Etkinliğine İlişkin Öğrenci, Aile ve Öğretmen Görüşleri	187

Şekil 4.11. Babalarla Birlikte Çalışma Etkinliğine İlişkin Öğrenci, Aile ve Öğretmen Görüşleri	199
Şekil 4.12. Aile Katılımlı Okul Dışı Öğrenme Etkinliğine İlişkin Öğrenci, Aile ve Öğretmen Görüşleri	208
Şekil 4.13. Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Görüşler	217
Şekil 4.14. Sosyal Bilgiler Dersinde Uygulanan Aile Katılımlı Etkinliklere Yönelik Görüşler.....	222
Şekil 4.15. Sosyal Bilgiler Dersinde Uygulanan Aile Katılımlı Etkinliklere Yönelik Öğrenci Görüşleri.....	223
Şekil 4.16. Sosyal Bilgiler Dersinde Uygulanan Aile Katılımlı Etkinliklere Yönelik Aile Görüşleri.....	230
Şekil 4.17. Sosyal Bilgiler Dersinde Uygulanan Aile Katılımlı Etkinliklere Yönelik Öğretmen Görüşleri	235
Şekil 4.18. Sosyal Bilgiler Dersinde Uygulanan Aile Katılımlı Etkinliklerin Katılımcılara Sağladığı Kazanımlara Yönelik Görüşler	238
Şekil 4.19. Sosyal Bilgiler Dersinde Uygulanan Aile Katılımlı Etkinliklerin Katılımcılara Sağladığı Kazanımlara Yönelik Öğrenci Görüşleri.....	239
Şekil 4.20. Sosyal Bilgiler Dersinde Uygulanan Aile Katılımlı Etkinliklerin Katılımcılara Sağladığı Kazanımlara Yönelik Aile Görüşleri	245
Şekil 4.21. Sosyal Bilgiler Dersinde Uygulanan Aile Katılımlı Etkinliklerin Katılımcılara Sağladığı Kazanımlara Yönelik Öğretmen Görüşleri.....	253
Şekil 4.22. Sosyal Bilgiler Dersinde Uygulanan Aile Katılımlı Etkinliklerin Uygulanma Sürecinde Yaşanan Güçlüklere Yönelik Görüşler	257
Şekil 4.23. Sosyal Bilgiler Dersinde Uygulanan Aile Katılımlı Etkinliklerin Uygulanma Sürecine İlişkin Öneriler	264

GÖRSELLER DİZİNİ

Sayfa

Görsel 4.1. Aile Toplantısı Etkinliğine İlişkin Fotoğraf	95
Görsel 4.2. Ailenin Öğrenici Rolünde Olduğu Etkinliğe İlişkin Fotoğraf.....	105
Görsel 4.3. Kaynak Kişi Olarak Aileden Yararlanma Etkinliğine İlişkin Fotoğraf.....	117
Görsel 4.4. Belirli Gün ve Haftalardan Yararlanma: Gönüllü Aile Katılımı Etkinliğine İlişkin Fotoğraf.....	125
Görsel 4.5. Ailenin Öğretici Rolünde Olduğu Etkinliğe İlişkin Fotoğraf.....	134
Görsel 4.6. Aile Katılımlı Oyunla Öğrenme Etkinliğine İlişkin Fotoğraf	147
Görsel 4.7. Aile-Öğrenci Sunumu Etkinliğine İlişkin Fotoğraf.....	159
Görsel 4.8. Aile Katılımlı Okulda Öğrenme Etkinliğine İlişkin Fotoğraf	169
Görsel 4.9. Deprem Çantası Hazırlığına İlişkin Fotoğraf	171
Görsel 4.10. Aile Katılımlı Okulda Öğrenme Etkinliğinde Yapılan Afişe İlişkin Fotoğraf.....	172
Görsel 4.11. Aile Büyükleriyle Çalışma Etkinliğine İlişkin Fotoğraf	185
Görsel 4.12. Babalarla Birlikte Çalışma Etkinliğine İlişkin Fotoğraf.....	197
Görsel 4.13. Aile Katılımlı Okul Dışı Öğrenme Etkinliğine İlişkin Fotoğraf	208

KISALTMALAR DİZİNİ

- AG** : Araştırmacı Günlüğü
AÖ : Araştırmacı Öğretmen
Ö1 : Birinci Katılımcı Öğrenci
A1 : Birinci Katılımcı Aile
MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

1. GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Bireylerin kişiliklerinin biçimlenmesinde en etkili kurum olan aile ve okul, birbiriyle karşılıklı ve doğal bir ilişki içinde olan iki önemli toplumsal kurumdur. Aile çocuğun informal eğitiminin gerçekleştirildiği, okullar ise formal eğitimin gerçekleştirildiği kurumlardır (Yapıcı, 2010, s.1545). Dolayısıyla, toplumsal amaçlara ulaşmada aile ile okulun birbiriyle bütünleşmesi ve tutarlılık göstermesi sağlıklı bireyler yetişmesi bakımından büyük öneme sahiptir (Akkaya, 2007, s.25) Bu bağlamda çocukların ilk öğretmenleri olarak ailelerin, bilinçli ve sistemli bir biçimde çocuklarının eğitimine katılması ve çocuklarının sorumluluklarını okul ile paylaşması önemli bir gereklilik olarak görülmektedir (Gür ve Kurt, 2011, s.34).

Aile katılımı, anne-babaların ve diğer aile üyelerinin çocuklarının gelişim ve eğitimlerine katkıda bulunmalarını sağlamak için düzenlenmiş çalışmalar bütünüdür (Akkaya, 2007, s.26). Okula ve eğitime katılım ailenin hakkıdır. Dolayısıyla aile katılımı okulun demokratikleşme sürecinin bir parçasıdır (Chan ve Chui, 1997, s.103). Aile katılımı, öğrencilerin bilişsel ve sosyal gelişimlerini desteklemesinin yanı sıra, ailelerin de ebeveynlik gelişimleri ile bireysel gelişimleri üzerinde olumlu etkilere sahiptir (Hill ve Taylor, 2004, s.161).

Aile katılımı okul programı kapsamında gerçekleştirilebileceği gibi bir dersin öğretim programı kapsamında da gerçekleştirilebilir. İlk ve ortaokul programları içerisinde günlük temel yaşam becerilerini ele alan, aileyi derste konu edinen ve aile katılımı sağlanabilecek derslerin başında sosyal bilgiler dersi yer almaktadır (Türe ve Deveci, 2017, s.6).

“Temel kültür öğelerini, birçok alandaki çalışmalardan sağlanan bulgulardan disiplinler arası bir yaklaşımla yoğuran; ilköğretim düzeyine ve kendi yapısına, kendi doğasına uygun bir anlayışla varlığını bütünleştiren bir ders” (Sözer, 2008, s.44) olarak tanımlanan sosyal bilgiler, bireylere çeşitli bilgi, beceri ve değerler kazandırarak onları yaşama hazırlar. Sosyal bilgiler dersinde vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve başkalarının haklarına saygı duyan, sorumluluklarını yerine getiren, geçmiş-bugün ve gelecek bağlamında değişim ve sürekliliği algılayan, ilgi, istek ve yeteneklerinin farkında olan, bilimsel düşünceyi benimsemiş, insan haklarına saygılı, yaşadığı çevreye duyarlı bireylerin yetiştirilmesi amaçlanmaktadır (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2018, s.8). Sosyal bilgiler dersinin bu amaçlarına ulaşılabilmesi için çocuğun yaşamında önemli bir

yere sahip olan aile ile okulun birbiriyle bütünleşmesi gerekmektedir. Bu bağlamda bu amaçların gerçekleştirilebilmesi için, sosyal bilgiler dersine aile katılımının sağlanması gerektiği söylenebilir (Türe ve Deveci, 2017, s.10).

Okula ve derslere aile katılımı sağlama konusunda alanyazında farklı araştırmacılar tarafından çeşitli çalışmalarda, eğitime aile katılımı sağlamanın önemi ve gerekliliği ortaya konulmuştur. Bu çalışmalarda aile katılımının öğrencilerin akademik başarılarını arttırdığı, sosyal ve özgüven gelişimlerine katkı sağladığı, öğrencilerin okula devam oranlarını arttırdığı; öğretmenlerin mesleki gelişimine katkı sağladığı ve ailelerin eğitime katılımının öğretmenlere motivasyon sağladığı vurgulanmıştır. Ayrıca bu çalışmalarda, aile katılımı ile aileler çeşitli bilgiler edindikleri için eğitime katılımın ailelerin bireysel gelişimlerine, öğretmen ve aile iletişimine katkı sağladığı belirtilmiştir (Akkaya, 2007, s.72-73; Argon ve Kıyıcı, 2012, s.89; Aslanargun, 2007, s.125-139; Atakan, 2010, s.80; Bellibaş ve Gümüş, 2013, s.183; Çamlıbel Çakmak, 2000, s.3; Erdoğan ve Demirkasımoğlu, 2010, s.412; Fan ve Chen, 2001, s.1; Jeynes, 2005, s.99; Jones, 1993, s.14; Kılıç, 2010, s.88; Sheldon, 2007, s.268; Morris ve Taylor, 1998, s.219; Tezel Şahin ve Özbey, 2007, s.7; Walhof, 2016, s.11).

Alanyazında aile katılımı sağlama konusunda öğretmen ve ailelerin sorunlarını ortaya koyan çalışmalar da yer almaktadır. Bazı çalışmalarda, ailelerin okula ve derslere katılım sağlama konusunda kendilerini akademik olarak yeterli görmedikleri, bilgi ve özgüven eksiklerinin eğitime katılımlarını olumsuz etkilediği ortaya çıkmıştır (Aksu ve Çöp, 2015, s.469-470; Coleman ve Churchill, 1997, s.145; Gültekin ve Kılıç, 2014, s.102-103; Gür ve Kurt, 2011, s.48-49). Ayrıca, Hacısalihoğlu-Karadeniz, Aksu ve Topal (2012, s.241) tarafından gerçekleştirilen çalışmaya katılan aileler, çocuklarına destek olmalarını sağlamaya yönelik planlı öğretim etkinliklerine gereksinim duyduklarını dile getirmişlerdir.

Aile katılımını sağlamaya yönelik öğretmenlerle yapılan çalışmalarda öğretmenlerin aile katılımını sağlama konusunda yetersizlikleri olduğu vurgulanmıştır (Morris ve Taylor, 1998, s.229; Selanik Ay ve Aydoğdu, 2016, s.573). Selanik Ay ve Aydoğdu (2016, s.573), tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada sınıf öğretmenlerinin çoğunun aile katılımını veli toplantısı olarak algıladıkları ve derslerine aile katılımı sağlamada ne tür etkinlikler gerçekleştirilebilecekleri konusunda yetersiz oldukları ortaya çıkmıştır. Ayrıca, Morris ve Taylor (1998, s.229), öğretmenlerin okula ve derslere aile

katılımı sağlama konusunda istekli olduğunu; ancak aile katılımının nasıl sağlayacağını bilmediklerini vurgulamıştır.

Alanyazında sosyal bilgiler dersine aile katılımı sağlamaya ilişkin gerçekleştirilen sınırlı sayıda ve betimsel nitelikte çalışma yer almaktadır (Deveci, 2008; Karataş ve Karaman, 2010; Troncale, 2011). Deveci (2008) çalışmasında ailelerin ve öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ilişkin görüşlerini ortaya koymuştur. Karataş ve Karaman (2010) çalışmalarında 2004 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın uygulanmasında, okul ve aile arasındaki işbirliğinin gerçekleştirilme düzeyini belirlemiştir. Troncale (2011) ise çalışmasında öğretmenlerin sosyal bilgiler dersine aile ve toplum katılımını sağlama yollarını ortaya koymuştur.

Fan ve Chen (2001, s.4)'in de belirttiği gibi alanyazında okula ve derslere aile katılımı sağlamaya yönelik deneysel ve uygulamalı çalışmaların sayısı oldukça azdır. Ayrıca Hornby (2011, s.2) alan yazında aile katılımının öğrencilere, öğretmenlere ve ailelere sağladığı kazanımlara yönelik çeşitli çalışmalar olduğunu; ancak bu çalışmaların büyük bölümünün uygulamaya dayalı olmayan betimsel nitelikte çalışmalar olduğu için teori ile uygulama arasında boşluk olduğunu vurgulamıştır. Bu araştırma ile sosyal bilgiler dersine ailelerin katılımını sağlamaya yönelik çeşitli etkinlikler geliştirilerek aile katılımına yönelik teori ile uygulama arasındaki boşluğun doldurulması, araştırma katılımcıları olan öğretmenin, öğrencilerin ve ailelerin çeşitli kazanımlar edinmesi sağlanmaya çalışılmıştır.

1.2. Amaç

Bu araştırmanın amacı, sosyal bilgiler dersinde aile katılımının nasıl sağlanabileceğini çeşitli etkinliklerle ortaya koymak ve aile katılımına dayalı etkinliklerle işlenen sosyal bilgiler dersine yönelik öğrencilerin, ailelerin ve sosyal bilgiler öğretmenin görüşlerini belirlemektir. Bu amaçla çalışmada şu sorulara yanıt aranmıştır:

1. Sosyal bilgiler dersine aile katılımı nasıl sağlanabilir?
 - Sosyal bilgiler dersinde evde, okulda ve okul dışında aile katılımına dayalı etkinlikler nasıl yürütülebilir?
 - Sosyal bilgiler dersinde evde, okulda ve okul dışında gerçekleştirilen aile katılımına dayalı etkinliklere aileler hangi biçimlerde katılım sağlayabilir?

2. Aile katılımına dayalı etkinliklerle işlenen sosyal bilgiler dersine ilişkin öğrencilerin, ailelerin ve sosyal bilgiler öğretmenin görüşleri nelerdir?

1.3. Önem

Sosyal bilgiler bireylere toplum içinde uyumlu bir biçimde yaşaması, kendine yer edinmesi, değişim ve gelişimlere uyum sağlayabilmesi için toplumsal yaşamla ilgili bilgi beceri ve değerleri kazandırmayı amaçlayan bir derstir. Sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin yaşamlarını sınıf ortamına taşımada aile, önemli bir sosyal kaynaktır. Aile katılımlı etkinlikler sosyal bilgiler dersinin amaçlarına ulaşmasına hizmet etmektedir (Sözer ve Deveci, 2007, s.6).

Sosyal bilgiler dersinde çocuklara yaşamlarında kullanabilecekleri bilgi, beceri ve değerlerin kazandırılması amaçlanmaktadır. Bu amacın gerçekleştirebilmesi için derslerde kazandırılan bilgi, beceri ve değerler çocukların aileleri tarafından da desteklenmelidir. Ailede saygı, sevgi, sorumluluk, yardımlaşma ve dayanışma gibi değerlerin benimsenmesi, çocuğun da sosyal bilgiler derslerinde öğrendiği bu değerleri içselleştirip devamlılığını sağlayabilmesi beklenmektedir. Aile yaşantısı içinde demokratik kararların alınmasında, çocuğa söz hakkı verilmesiyle çocuğun öğrendiklerini sosyal yaşamına aktarabilmesi için sosyal bilgiler dersine aile katılımının sağlanması gerekmektedir. Bunun yanı sıra aile yaşamı ve aile birliğinin önemi sosyal bilgiler dersinin ele aldığı konular arasında yer almaktadır. Bu bakımdan, sosyal bilgiler dersinin amaçlarına ulaşması konusunda öğretim etkinliklerinin, ailelerin katılımlarını sağlayabilecek biçimde düzenlenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Aile katılımına yönelik yaklaşık 30 yıl boyunca onlarca çalışma gerçekleştiren ve alan yazına kazandırdığı aile katılımı boyutları çeşitli çalışmalarda temel alınan Epstein (2010a, s.3-4), aile katılımının öğrenciler için yararlı olduğunu, okulun gelişmesine katkı sağladığını, ailelerin öğretmene destek olmasını sağladığını ve aileleri güçlendirdiğini vurgulamış ve bu konuda tüm ailelerin etkin bir biçimde katılımını sağlamaya yönelik çeşitli uygulamaların geliştirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Sosyal bilgiler dersi, günlük yaşamı temel alması ve ailelerin kendi yaşantılarında deneyimlediği çoğu konuyu içermesi bakımından tüm ailelerin etkin katılımını sağlamaya uygun bir derstir.

Alanyazında sosyal bilgiler dersine aile katılımı sağlamaya ilişkin sınırlı sayıda çalışma yer aldığı görülmektedir (Deveci, 2008; Karataş ve Karaman, 2010; Troncale,

2011). Bu çalışmalarda sosyal bilgiler dersi ve aile katılımı ilişkisine değinilmiş ve öğretmen, öğrenci ve aile görüşleri ortaya konulmuştur.

Sosyal bilgiler öğrencilerin yaşamlarını konu edinmektedir. Öğrencilerin yaşamlarının önemli bir parçasını aileleri oluşturmaktadır. Bu araştırma ile sosyal bilgiler dersinde öğrenilenler ile ailenin bütünleşmesi ve bu sayede öğrencinin derste öğrendiklerini yaşamına aktarması sağlanmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda araştırmanın alan yazına katkı getireceği düşünülmektedir.

1.4. Sınırlıklar

Araştırma 2016-2017 eğitim öğretim yılı güz döneminde, 5. sınıf 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda yer alan "İnsanlar, Yerler ve Çevreler" öğrenme alanı "Bölgemizi Tanıyalım" ünitesi kazanımları ve "Üretim, Dağıtım ve Tüketim" öğrenme alanı "Ürettiklerimiz" ünitesinin iki kazanımı kapsamında gerçekleştirilen bu araştırma, Eskişehir ili Tepebaşı merkez ilçesi Mehmet Akif Ersoy Ortaokulu'nda 5/G sınıfına devam eden öğrencilerden, bu öğrencilerin ailelerinden ve sosyal bilgiler öğretmeninden elde edilen verilerle sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Sosyal Bilgiler: Sosyal ve insanla ilgili diğer bilimlerin içerik ve yöntemlerinden yararlanarak, insanın fiziksel ve sosyal çevresiyle etkileşimini zaman boyutu içinde disiplinler arası bir yaklaşımla ele alan ve küreselleşen bir dünyada yaşamla ilgili temel demokratik değerlerle donatılmış, düşünen ve becerili demokratik vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlayan bir çalışma alanı (Doğanay, 2003, s.17).

Aile Katılımı: Okul ile aile arasında iletişim ve sürekliliğin artırılarak ailelerin desteklenmesi, eğitilmesi, eğitime katılımlarının sağlanması ve eğitim programlarının zenginleştirilmesine yönelik sistematik bir yaklaşım (Dinç, 2011, s.57).

Eylem Araştırması: Eylemlerin ve öğretimin niteliğini anlamak ve iyileştirmek için gerçek sınıf veya okul durumunu çalışma süreci (Johnson, 2015, s.329).

Etkinlik: Çocukların, kendi amaç ve gereksinmelerine uygun geldiği için isteyerek katıldıkları herhangi bir öğrenme durumu (Türk Dil Kurumu, 2018).

2. ALANYAZIN

2.1. Sosyal Bilgilerin Tanımı, Kapsamı ve Amaçları

Eğitim kurumlarının en önemli işlevlerinden biri çocuğu iyi bir vatandaş olarak yetiştirmektir. Bireyin iyi bir vatandaş olarak yetişmesini sağlayacak derslerin başında ilkokul ve ortaokul programlarında yer alan sosyal bilgiler dersi gelmektedir (Erden, Tarihsiz, s.4-5). Sosyal bilgiler, bireylere toplumsal yaşamla ilgili öğrenme yaşantıları kazandıran ve yaşamsal değeri oldukça yüksek olan bir derstir (Sözer, 2008, s.45).

İnsan üzerine bir çalışma alanı olan sosyal bilgiler dersi, öğrencilerin sosyal bilimlerin içeriğinde yer alan çeşitli bilgileri edinmelerini, öğrenme süreçlerini kavramalarını ve etkin birer vatandaş olmalarını sağlamaktadır (Zarillo, 2016, s.4). Barth (1993, s.57) sosyal bilgileri, “Önemli sosyal konularla ilgili problem çözme ve karar verme gibi vatandaşlık becerilerini geliştirmek amacıyla sosyal bilimler ve beşeri bilimlerin kavramlarının disiplinler arası birleşimi” biçiminde tanımlamıştır. Doğanay (2003, s.17) ise sosyal bilgileri şöyle tanımlamıştır:

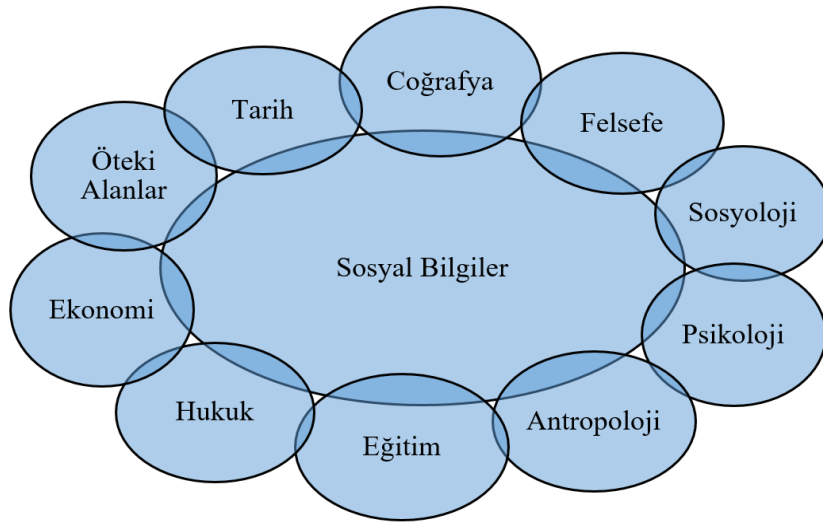
“Sosyal ve insanla ilgili diğer bilimlerin içerik ve yöntemlerinden yararlanarak, insanın fiziksel ve sosyal çevresiyle etkileşimini zaman boyutu içinde disiplinler arası bir yaklaşımla ele alan ve küreselleşen bir dünyada yaşamla ilgili temel demokratik değerlerle donatılmış, düşünen ve becerili demokratik vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlayan bir çalışma alanı”

Sosyal bilgiler dersinde demokratik bir sınıf ortamında çocuklar, iyi vatandaş olmaları için gerekli bilgiyi, beceriyi ve davranışı kazanırlar. Böylece çocuklar sosyal bilgiler dersindeki deneyimleri ile demokratik toplumun birer vatandaşı olmaya hazırlanırlar. Sosyal bilgiler dersi aracılığıyla çocuklar bir birey olarak başkalarına karşı saygılı olmayı ve buldukları grup ve kurumların iyiliği için üzerine düşen görev ve sorumlulukları yerine getirmeyi öğrenme olanağına sahip olurlar (Seefeldt, Castle & Falconer, 2015, s.2).

Sosyal bilgiler, insan davranışına odaklanır ve disiplinler arası bir doğası vardır (Welton ve Mallan, 1999, s.9). Sosyal bilgiler dersinde sosyal bilim alanlarındaki çalışmalardan sağlanan bulgular ve temel kültür öğeleri, disiplinler arası bir yaklaşımla ele alınarak ilköğretim öğrencilerinin düzeyine ve kendi doğasına uygun bir anlayışla bütünleştirilir (Sözer, 2008, s.44). Başka bir deyişle sosyal bilgiler dersinde çocuğun yaşamı anlaması, karşılaştığı sorunları çözebilmesi ve elde ettiği bilgi, beceri ve duyularını benzer olgu ve olayların çözümünde kullanabilmesi, derste öğrendiği bilgiyi transfer

edebilmesi amacıyla toplumsal olgu ve olaylar bir bütünlük içinde ele alınır (Sönmez, 2010, s.4-5).

Sosyal bilim disiplinleri olan eğitim, antropoloji, psikoloji, sosyoloji, arkeoloji, hukuk, ekonomi, felsefe, tarih ve coğrafya sosyal bilgiler dersinin yapı taşlarını oluşturmaktadır. Sosyal bilgiler, sosyal bilimlere ek olarak güncel olaylar, günlük yaşam, sanat, medya gibi diğer birçok alandan da yararlanır (Martorella, 1998, s. 6). Bu alanlardan çocuğun düzeyine göre seçilen bilgiler bütünleştirilerek sosyal bilgiler dersi oluşturulur. Sosyal bilgiler dersinin kapsadığı sosyal bilimler Şekil 2.1’de gösterilmiştir.

Şekil 2.1. Sosyal Bilgilerin Kapsamı (Sözer, 2008, s.44)

Sosyal bilgiler dersi, Şekil 2.1’de görüldüğü gibi sosyal bilimlerin kesiştiği disiplinler arası bir alandır. Bu derste sosyal bilim alanlarından öğrencilerin gelişim ve öğrenme düzeyine uygun olarak seçilen bilgiler birbiriyle kaynaştırılmış bir biçimde sunulur. Örneğin 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda yer alan her bir öğrenme alanında tarih, coğrafya, sosyoloji, ekonomi gibi birden fazla sosyal bilim alanından yararlanılır. Böylece öğrencilerin gerçeği bir bütünlük içinde algılaması ve benzer olgular arasında ilişki kurması sağlanır. Ayrıca bu yaklaşım, öğretmenlere sosyal bilgiler dersinde esneklik ve yaratıcılık olanağı sunar (Sönmez, 2010, s.4-6; Sözer, 2008, s.44)

Sosyal bilgiler dersinin en temel amacı bireylerin geleceğin etkin vatandaşları olmalarını sağlamak için gerekli olan çalışma, eleştirel düşünme, karar verme ve problem çözme becerilerinin geliştirilmesini sağlamaktır. Sosyal bilgiler dersi ile öğrencilerin toplumsal yaşama uyum sağlaması için gerekli olan tutum ve değerleri kazanmaları

amaçlanır. Sosyal bilgiler dersinde bireylerde bilgiye, beceriye ve değerlere ilişkin donanım oluşturularak bireylerin etkin bir toplumsal katılım sağlamaları amaçlanır (Öztürk, 2011, s.7-10). Sosyal bilgiler dersinde bireylerin yaşadığı toplumun ve diğer toplumların kültürlerini tanımalarının ve böylece farklılıkların zenginlik olduğunu anlamalarının sağlanması amaçlanır (Acun, 2011, s.348). Ayrıca sosyal bilgiler dersinde bireylere topluma katkı sağlayan aile, okul, yönetim birimleri gibi tüm grupların görev ve sorumluluklarına ilişkin farkındalık kazandırmak amaçlanır (Kaltsounis, 1987, s.216-217). Kısakürek (1989, s.8-9 akt. Deveci, 2002, s.5-6), sosyal bilgiler öğretimi ile öğrencilerin düşünme becerilerini geliştirmenin, öğrencilerin insan ilişkilerini geliştirmenin, öğrencilere vatandaşlık hak ve sorumluluklarını kavratmanın ve öğrencilere ekonomik bakış açısı kazandırmanın amaçlandığını belirtmiştir. 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda da belirtildiği gibi sosyal bilgiler dersi ile öğrencilerin (MEB, 2018, s.8);

1. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, millî bilince sahip birer vatandaş olarak yetişmeleri,
2. Atatürk ilke ve inkılaplarının, Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrayıp demokratik, laik, millî ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olmaları,
3. Hukuk kurallarının herkes için bağlayıcı olduğunu, tüm kişi ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu gerekçeleriyle bilmeleri,
4. Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak millî bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul etmeleri,
5. Yaşadığı çevre ile dünyanın genel coğrafi özelliklerini tanıyarak insan ile çevre arasındaki etkileşimi açıklamaları ve mekân algılama becerilerini geliştirmeleri,
6. Doğal çevrenin ve kaynakların sınırlılığının farkına varıp çevre duyarlılığı içerisinde doğal kaynakları korumaya çalışmaları ve sürdürülebilir bir çevre anlayışına sahip olmaları,
7. Doğru ve güvenilir bilgiye ulaşma yollarını bilen bireyler olarak eleştirel düşünme becerisine sahip olmaları,
8. Ekonominin temel kavramlarını anlayarak kalkınmada ve uluslararası ekonomik ilişkilerde millî ekonominin yerini kavramaları,
9. Çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli ve saygın olduğuna inanmaları,

10. Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesnelere, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirlemeleri, değişim ve sürekliliği algılamaları,
11. Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini bilinçli kullanmaları,
12. Bilimsel düşünmeyi temel alarak bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretmede bilimsel ahlakı gözetmeleri,
13. Toplumsal ilişkileri düzenlemek ve karşılaştığı sorunları çözmek için temel iletişim becerileri ile sosyal bilimlerin temel kavram ve yöntemlerini kullanabilmeleri,
14. Katılımın önemine inanmaları, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için görüşler belirtmeleri,
15. İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, laiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçlerini ve günümüz Türkiye'si üzerindeki etkilerini kavrayarak yaşamını demokratik kurallara göre düzenlemeleri,
16. Millî, manevî değerleri ile evrensel değerleri benimseyerek erdemli insan olmanın önemini ve yollarını bilmeleri,
17. Ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık göstermeleri,
18. Özgür birer birey olarak fiziksel, duygusal özelliklerinin; ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varması amaçlanmaktadır.

Sosyal bilgiler öğretim programında yer alan amaçlara ulaşılabilmesi, öğrencilerin programda yer alan bilgi, beceri ve değerleri günlük yaşamlarına aktarabilmesi için ailelerin gönüllü olarak okulda gerçekleştirilen etkinliklere katılması, öğretmenlerle iletişim içinde olması ve evde uygun öğrenme ortamları oluşturarak çocuklarına eğitimleri konusunda destek olması gerekmektedir (Türe ve Deveci, 2017, s.10). Bu bağlamda, sosyal bilgiler dersinin amaçlarına ulaşabilmesi için evde, okulda ve okul dışında çeşitli planlı öğretim etkinlikleri düzenleyerek sosyal bilgiler dersine aile katılımının sağlanmasının önemli olduğu söylenebilir.

2.2. Sosyal Bilgiler Eğitiminde Aile Katılımı

2.2.1. Sosyal bilgiler eğitiminde aile katılımının tanımı ve önemi

Sosyal bilgiler bireylere yaşamlarında kullanacakları temel bilgi, beceri ve değerleri kazandırmayı ve böylece bireylerin etkin ve demokratik vatandaş olmalarını sağlamayı amaçlar (Çengelci, 2010, s.32). Bireylerin yaşamlarının merkezinde olan aile, öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde yer alan bilgi, beceri ve değerleri kazanmalarına destek olmak amacıyla yararlanılabilecek bir uygulama alanı olarak nitelendirilebilir.

Başka bir deyişle aile katılımı sosyal bilgiler eğitiminin niteliğini arttırmak için kullanabilecek önemli bir strateji olarak görülebilir.

Aile katılımı öğretmen, okul ve aileler arasındaki ilişkilerle birlikte, öğrenci ve toplum arasındaki ilişkileri de kapsayan bir biçimde ele alınmaktadır. Ayrıca aile katılımı günümüzde ailelerin, anne babalık rolleri ile birlikte okulda ve sınıfta yürütülen çalışmalarla ilgili destekleyici ve katılımcı rollerini vurgulamak için kullanılmaktadır (Ahioglu Lindberg ve Demircan, 2013, s.36).

Aile katılımı “okul ile aile arasında iletişim ve sürekliliğin artırılarak ailelerin desteklenmesi, eğitilmesi, eğitime katılımlarının sağlanması ve eğitim programlarının zenginleştirilmesine yönelik sistematik bir yaklaşım” olarak tanımlanabilir (Dinç, 2011, s.57). Jeynes (2005, s.245), aile katılımını “ailelerin çocuklarının eğitim süreçlerine ve eğitim deneyimlerine katılımı” biçiminde tanımlamıştır. Aile katılımı, çocuğun okulda öğrendiği bilgi, beceri ve değerleri günlük yaşama aktarabilmesi ve devamlılığını sağlayabilmesi için ailenin öğretim etkinliklerine planlı olarak katılımının sağlanmasıdır (Türe ve Deveci, 2017, s.5). Ayrıca ailelerin çocuklarıyla evde sohbet etmeleri, onların ödevlerine yardımcı olmaları ve çalışmalarını gözlemlemeleri, okuldaki etkinliklere gönüllü olarak katılmaları, öğretmenlerle görüşmeleri ya da veli toplantılarına katılmaları gibi birçok uygulama aile katılımı olarak değerlendirilmektedir (Şad, 2012, s.193).

Sosyal bilgiler öğretiminin ve 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın amaçları incelendiğinde, bu amaçların sosyal bilgiler dersine aile katılımı sağlanmasını destekler nitelikte olduğu görülmektedir. Sosyal bilgiler dersinde öğrencilere haklarını ve sorumluluklarını bilen, insan haklarına ve farklı görüşlere saygılı bireyler yetiştirmek önemlidir. Bunu sağlamaya yönelik aileler demokratik bir ev ortamı oluşturarak çocuklarına güven duyduklarını her durumda gösterebilir, kardeşler arasında ayırım yapmadan adil ve eşit davranarak çocuklarına model olabilir. Aileler çocukları için toplumda meydana gelen olaylara duyarlı olarak, oy kullanarak, insan haklarına aykırı durumlara tepki göstererek, insanlara eşit davranarak örnek bir vatandaş olarak çocuklarına model olabilirler (Kaltsounis, 1987, s.315-317). Bunun yanı sıra aileler demokratik tutum ve davranışlar sergileyerek çocuklarına model olup sosyal bilgiler dersinde öğrencilere kazandırılması amaçlanan milli, manevi ve insani değerlerin öğrenciler tarafından içselleştirilmesine destek olabilirler.

Öğrencilere ekonomik bakış açısı kazandırmak sosyal bilgiler dersinin önemli bir amaç kategorisini oluşturmaktadır. Bu amacı gerçekleştirmek için aileler, sosyal bilgiler

dersi içeriğinde yer alan ekonomi konularına yönelik çocukları ile birlikte etkinlikler gerçekleştirerek çocuklarına destek olabilirler. Aileler, aile bütçe hesabı, aylık giderler, tasarruflar, istek ve ihtiyaçları ayırt etme gibi konularda çocuklarını bilgilendirebilir. Ayrıca “Ailesi ve yakın çevresindeki başlıca ekonomik faaliyetleri tanır.” ve “Kendine ait örnek bir bütçe oluşturur.” kazanımları, sosyal bilgiler dersinde yer alan öğrencilere ekonomik bakış açısı kazandırmaya yönelik kazanımlardır. Bu kazanımların gerçekleştirilmesi ailelerin sosyal bilgiler dersine katılımı ile sağlanabilir.

Sosyal bilgiler dersinin bir diğer amacı öğrencilerin iletişim, karar verme ve düşünme becerilerinin gelişimini sağlamaktır. Öğrenciler sosyal yaşamda ailelerinden gördükleri ilişkileri ve iletişim biçimlerini sergiledikleri için (Aslanargun, 2007, s.121) öğrencilerin ailede edindikleri konuşma, dinleme gibi iletişim becerileri okuldaki davranışlarını etkilemektedir. Evde söz söyleme hakkı tanınan ve düşüncelerine değer verilen öğrencilerin okulda arkadaşları ve öğretmenleri ile daha etkili iletişim kuracağı söylenebilir. Bunun yanı sıra aileler, çocuklarının bir karar alırken diğer seçenekleri de göz önünde bulundurması konusunda düşünmesini destekleyerek çocuklarının düşünme becerilerinin gelişimine de katkı sağlayabilirler (Kaltsounis, 1987, s.315-317). Bu bağlamda ailelerin sosyal bilgiler dersine katılım sağlayarak öğretmene ve çocuklarına destek olması, öğrencilerin iletişim, karar verme ve düşünme becerilerinin gelişimini sağlamada önemli bir yere sahiptir.

Sosyal bilgiler dersi, aileyi içeriğinde konu edinen bir derstir. Sosyal bilgiler dersinde her ailenin nereden ve nasıl geldiğini, ilk olarak nereye yerleştiği, hangi kültürlerle etkileşime geçtiği, geldiği ülkeyi ve şehri bir harita ya da Google Earth üzerinde gösterme, ailelerin yaşadıkları yerin haritasını yaparak harita üzerinde gösterme, yaşadıkları yerin iklimi hakkında bilgi edinmeye yönelik konular yer almaktadır (Seefeldt, Castle & Falconer, 2015, s.69). Sosyal bilgiler dersinde bu konulara yönelik olan “Haritalar üzerinde yaşadığı yer ve çevresinin yeryüzü şekillerini genel olarak açıklar” ve “Yaşadığı çevrede görülen iklimin, insan faaliyetlerine etkisini, günlük yaşantısından örnekler vererek açıklar.” kazanımları çerçevesinde planlanan öğretim etkinlikleri ile derse aile katılımı sağlanabilir. Ayrıca 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda yer alan “Sözlü, yazılı, görsel kaynaklar ve nesnelere yararlanarak aile tarihi çalışması yapar.” kazanımı, ailelerin sosyal bilgiler dersine katılım sağlanmaları gerektiğine ilişkin bir örnektir.

Sosyal bilgiler dersine aile katılımı sağlanmasının öğrencilere, ailelere ve öğretmene çeşitli yararları olacağı söylenebilir. Ailelerin sosyal bilgiler dersine katılımı, öğrencilerin okulda öğrendiği bilginin kalıcı olmasını sağlamaktadır. Ayrıca sosyal bilgiler dersine aile katılımı sağlama, öğrencilerin özgüven, özsaygı ve özdisiplin duygusu, akademik başarısı, okula yönelik motivasyonu, sosyal gelişimi ve ailesi ile ilişkileri üzerinde olumlu katkılar sağlayabilir (Berger ve Riojas Cortez, 2015, s.88; Chan ve Chui, 1997, s.103; Driessen, Smit ve Slegers, 2005, s.526; Jones, 1993, s.14; Morris ve Taylor, 1998, s.219; Lim, 2008, s.129; Sheldon, 2003, s.150; Şeker, 2009, s.12; Tezel Şahin ve Özbey, 2007, s.7). Bu bağlamda sosyal bilgiler dersine aile katılımı sağlanmasının öğrencilerin çok yönlü gelişimlerini olanaklı kılacağı söylenebilir.

Sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımı çalışmaları ile evde uygun öğrenme ortamı sağlanan, çalışma ile birlikte eğlenmeyi de içeren bir çalışma programı hazırlanan, düşüncelerine saygı gösterilerek fikirlerini açıkça dile getirmeye ve böylece yaratıcılığa teşvik edilen çocuğun öğrenmeyi gerçekleştirmesi daha etkili ve kolay olacaktır. Ayrıca böyle bir ortam, çocuğun kişilik gelişiminde de önemli rol oynayacak ve çocuğun toplum içinde yer edinmesi sürecini hızlandıracaktır (Erdem ve Şimşek, 2009, s.361).

Anne babalar, sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen aile katılımı çalışmaları ile çocuklarının eğitimlerine destek sağlayarak onların yaşamlarında önemli bir yere sahip olduklarının da farkına varacaklardır (Tezel Şahin ve Ünver, 2005, s.24-29) Ayrıca aileler sosyal bilgiler dersine katılım sağlayarak yeni bilgiler edinebilir. Diğer bir deyişle sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımı etkinlikleri, ailelerin bireysel gelişimine katkı sağlayabilir.

Aile katılımı çalışmalarının, aileler ile öğrencilere sağladığı yararlar ile birlikte, sosyal bilgiler öğretmenlerine de sosyal ilişkiler ve mesleki gelişim bağlamında önemli yararlar sağlayacağı söylenebilir (Çamlıbel Çakmak, 2000, s.3). Aile katılımı sosyal bilgiler öğretmenlerinin daha başarılı olmalarına ve eğitim sürecinde istekli ve güdülenmiş olarak eğitsel çalışmalarını gerçekleştirmelerine katkı sağlar. Bunun yanı sıra aile katılımı, öğretmenin öğrenciyi daha iyi tanımasını olanaklı kılar ve böylece öğretmenlerin öğrencilerine nasıl davranacağı konusunda onlara ışık tutar (Argon ve Kıyıcı, 2012, s.89; Lim, 2008, s.130; Şeker, 2009,s.14; Yazar, Çelik ve Kök, 2008, s.233).

2.2.2. Sosyal bilgiler eğitiminde aile katılımının amaçları

Sosyal bilgiler eğitiminde aile katılımının en temel amacı, okulda verilen eğitimin evde, evde verilen eğitimin okulda desteklenmesi ile bir devamlılığın olması ve böylece hem okulda hem de evde çocuğun istendik davranış değişikliklerine ulaşmasının sağlanmasıdır (Driessen, Smit ve Slegers, 2005, s.509; Tezel Şahin ve Ünver, 2005, s.24). Sosyal bilgiler eğitimine aile katılımı sağlamanın amaçları şu biçimde sıralanabilir (Coleman ve Churchill, 1997, s.144; Dinç, 2011, s.58; Driessen, Smit ve Slegers, 2005, s.509; Şeker, 2009, s.12):

- Öğrencilerin sosyal ve bilişsel becerilerinin gelişimini sağlama
- Öğrencilerin akademik başarısının artmasını sağlama
- Öğrenciye yönelik aile ve öğretmenin ortak bir davranış modeli belirlemesini sağlama
- Ailelerin çocuklarına evde öğrenme olanakları sunmaları konusunda desteklenmesini sağlama
- Ailelerin sosyal bilgiler dersini tanınmasını sağlama
- Ailelere sosyal bilgiler dersi kapsamında toplum kaynaklarından yararlanabilmeleri için gerekli bilgiyi ve desteği sunma
- Aileler ve öğretmen arasında olan iletişimin güçlenmesini sağlama
- Aileyi bir arada tutan etmenler ile ilgili aileyi bilgilendirme ve aile bağlarının gelişimini destekleme
- Öğretmenin öğrencilerin ev yaşamı ve geçmiş yaşantıları ile ilgili, ailelerin bilgi birikiminden faydalanmasını sağlama
- Sorunları önleme ve alternatif çözüm yolları sunma

2.3. Sosyal Bilgiler Eğitimine Aile Katılımı Sağlamaya Yönelik Öğretmenlerin ve Ailelerin Görev ve Sorumlulukları

Sosyal bilgiler eğitimine aile katılımı sağlamanın ilk ve en önemli koşulu, aile katılımı çalışmalarında aileler ile öğretmenlerin kendi görev ve sorumluluklarını bilmesidir. Aileler ve öğretmenler, görev ve sorumluluklarının gereğini yerine getirme konusunda karşılıklı iş birliği içinde çalışmaya hazır olmalıdır (Aydoğan, 2017, s.131). Sosyal bilgiler eğitimine aile katılımı sağlamada öğretmenlere düşen görev ve sorumluluklar şöyle açıklanabilir (Aydoğan, 2017, s.131; Berger ve Riojas Cortez, 2015,

s.193-196; Fitzgerald, 2004, s.82; Stern, 2003, s.14-23; Tezel Şahin ve Ünver, 2005, s.26):

- Aile katılımı sağlamada en önemli unsur öğretmen ve ailenin etkili bir biçimde iletişim kurmasıdır. Sosyal bilgiler öğretmenleri aile katılımı sağlama sürecinde aileleri dinlemeli, eleştirmekten ve yargılamaktan kaçınmalı, esnek ve destekleyici bir tutum sergilemelidir.
- Bazı aileler okul dönemlerindeki olumsuz yaşantılarından dolayı, çocuklarının okulunda da benzer durumlarla karşılaşma kaygısı duyabilmektedir. Bunu önlemek için sosyal bilgiler öğretmenleri ailelere güven vermeli ve aileleri katılım sağlama konusunda cesaretlendirmelidir.
- Sosyal bilgiler öğretmenleri aileleri eğitime katılım sağlama konusunda yönlendirmeli ve ailelere zaman ayırıp onlara dönütler vermelidir.
- Sosyal bilgiler öğretmenleri ailelerin çocukları ve kendileri konusunda öğretmenlerden beklentilerinin neler olduğunu göz önünde bulundurmalıdır.
- Sosyal bilgiler öğretmenleri öğrencilerle ilgili olumsuz durumların yanı sıra olumlu durumları da ailelere bildirmelidir.
- Sosyal bilgiler öğretmenleri ailelere çocukları hakkında notlar, raporlar, telefon konuşmaları ya da ev ziyaretleri gibi çeşitli biçimlerde dönüt vermelidir.
- Sosyal bilgiler öğretmenleri aileler için her zaman kolay ulaşılabilir olmalıdır.
- Sosyal bilgiler öğretmenleri aile katılımı çalışmalarında aileden ve öğrencilerden beklenenler konusunda aileleri bilgilendirmelidir.
- Sosyal bilgiler öğretmenleri ailelere değerli olduğunu hissettirilmeli, ailelere karşı saygılı ve tarafsız olmalıdır.

Ailelerin sosyal bilgiler eğitimine katılım sağlama sürecinde kendilerine düşen görev ve sorumlulukları bilmesi gerekmektedir. Sosyal bilgiler eğitimine aile katılımı sağlamada ailelere düşen görev ve sorumluluklar şöyle açıklanabilir (Berger ve Riojas Cortez, 2015, s.132; Gümüşeli, 2004, s.14-17; Küçükylmaz, 2011, s.41-42; Yiğit ve Bayrakdar, 2006, s.71):

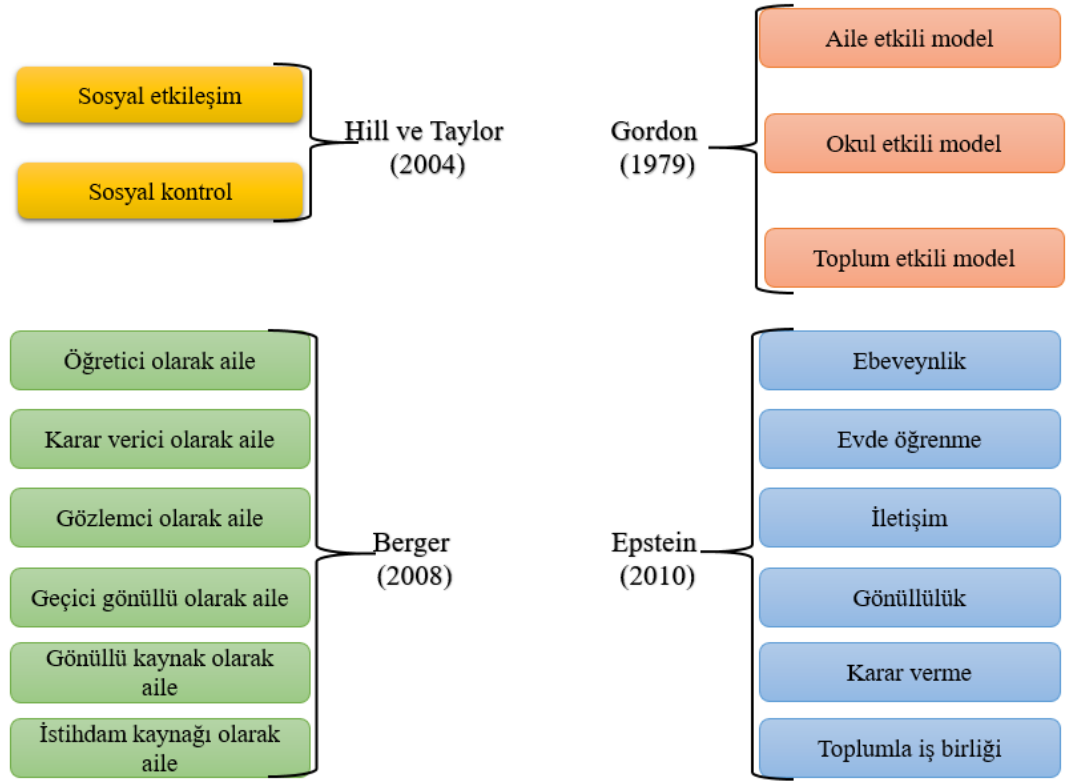
- Aileler öğretmenleri, kendileri ve çocukları için destekleyici bir kaynak olarak görmeli ve öğretmenlerle saygı ve güven çerçevesinde iletişim kurmalıdır.
- Aileler çocuklarını öğrenmeye güdülemeli, onlara okulda öğrendiklerini tekrar etmesi ve pekiştirmesi için yardımcı olmalıdırlar.

- Tüm öğrencilerin gereksinimlerini karşılamak öğretmen için kolay olmayacağından aileler, öğretmene destek ve yardımcı olmalıdır.
- Aileler çocuklarının evdeki yaşantısı, alışkanlıkları, yeteneği gibi konularda öğretmeni bilgilendirmelidir.
- Aileler çocukları için evde uygun öğrenme ortamları oluşturmalarıdır.
- Aileler çocuklarını ev ödevleri konusunda desteklemeli ve çocuklarına yardım etmelidir.
- Aileler sosyal bilgiler dersine yönelik okulda gerçekleştirilen eğitsel, sosyal ve kültürel etkinliklere katılım sağlama konusunda gönüllü ve istekli olmalıdır.
- Aileler çocuklarının eğitiminde tek sorumluyu öğretmenler olarak görmemeli, bu konuda kendi sorumluluklarının da bilincinde olmalıdır.

2.4. Sosyal Bilgiler Eğitiminde Temel Alınabilecek Aile Katılımı Modelleri

Öğretim etkinliklerinin amacına ulaşması, bu etkinliklerin planlı hazırlanmasına ve uygulanmasına bağlıdır (Küçükahmet, 2006, s.138). Bu bağlamda sosyal bilgiler dersinde aile katılımı çalışmalarının amaçlarına ulaşabilmesi için gerçekleştirilecek aile katılımı etkinlikleri planlı bir biçimde hazırlanmalıdır (Gültekin, 2011, s.147). Sosyal bilgiler dersinde uygulanacak aile katılımı etkinliklerinin planlanması sürecinde ilk adım, etkinliklere temel oluşturacak aile katılımı felsefesinin belirlenmesidir. Alanyazında farklı araştırmacılar tarafından sosyal bilgiler dersine aile katılımı sağlamada temel alınabilecek çeşitli aile katılımı modelleri önerilmiştir (Berger, 2008; Gordon, 1979 akt. Bauch, 1994; Epstein, 2010b; Hill ve Taylor, 2004).

Gordon (1979 akt. Bauch, 1994, s.53) tarafından önerilen aile katılımı modeli aile etkili model, okul etkili model ve toplum etkili model olarak sınıflandırılmıştır. Hill ve Taylor (2004, s.161) tarafından önerilen aile katılımı modeli, sosyal etkileşim ve sosyal kontrol olmak üzere iki boyuttan oluşmaktadır. Berger (2008, s.139) aile katılımı modelinde; öğretici olarak aile, karar verici olarak aile, gözlemci olarak aile, geçici gönüllü olarak aile, gönüllü kaynak olarak aile ve istihdam kaynağı olarak aile boyutlarından söz etmektedir. Epstein (2010b, 2008, 2002)'in aile katılımı modeli ebeveynlik, evde öğrenme, iletişim, karar verme, gönüllülük ve toplumla işbirliği olmak üzere altı boyuttan oluşmaktadır. Alanyazında yer alan aile katılımı modelleri Şekil 2.2'de gösterilmiştir.

Şekil 2.2. Aile Katılımı Sağlamada Temel Alınabilecek Aile Katılımı Modelleri

Gordon (1979 akt. Bauch, 1994, s.53) tarafından önerilen aile katılımı modelinde, aile katılımından etkilenen kurumlar ve bu kurumların amaçları temel alınmaktadır. Gordon (1979 akt. Bauch, 1994, s.53), aile katılımı modelini *aile etkili model*, *okul etkili model* ve *toplum etkili model* olmak üzere üç boyutta açıklamıştır. Aile etkili modele göre etkinlikler, aile üyeleri arasında roller ve ilişkiler üzerinde etkili olacak biçimde planlanmalıdır. Bu etkinliklerin çoğu, özellikle aile eğitimi sağlamaya yönelik olmalıdır. Okul etkili modele göre etkinlikler, okulun ebeveynlere ve aile üyelerine daha duyarlı olmasını sağlayacak biçimde olmalıdır. Bu boyutta, aile danışma komiteleri ve aile-öğretmen işbirliği projeleri gibi etkinlikler planlanmalıdır. Üçüncü boyut olan toplum etkili modelde ise bireyler ve kurumların etkileşimini, değişimini ve gelişimini sağlamaya yönelik çalışmaların yapılması vurgulanmaktadır. Bu boyutta, aile-okul-toplum ilişkilerinin güçlenmesini sağlayacak etkinlikler planlanmalıdır. Gordon'a göre eğitimin hedeflerine ulaşabilmesi için okul, aile ve toplum iş birliği içinde eğitime aile katılımı sağlanması gerekmektedir.

Hill ve Taylor (2004, s.161)'a göre, aile katılımının başarıya ulaşmasında etkili olan *sosyal etkileşim* ve *sosyal kontrol* olmak üzere iki önemli boyut vardır. Sosyal

etkileşim boyutunda, aileler ve okul arasındaki sosyal içerikli iletişim ve etkileşimi sağlamak amaçlanmaktadır. Aileler okul ve öğretmenlerle iletişim kurarak kendileri ve çocukları ile ilgili konularda okulun ve öğretmenlerin beklentilerine yönelik bilgi sahibi olurlar. Aileler, çocuklarının okullarında bulununca diğer ailelerle de tanışır. Bu sayede aileler okulun politikaları ile uygulamaları konusunda öğretmenler ve diğer ailelerle görüş alışverişinde bulunarak okulda eğitim programları dışında yapılan etkinlikler konusunda bilgi sahibi olabilirler. Ayrıca aileler ve öğretmenler iletişim ve etkileşim halinde oldukça, öğretmenler de ailelerin çocuklarından ve öğretmenlerden beklentilerinin neler olduğunu öğrenirler. Sosyal etkileşim boyutuna yönelik, ailelerin evde çocuklarına destek sağlayabilmeleri için gereken bilgi ve beceriyi kazandırmak amacıyla ailelere yönelik etkinlikler düzenlenebilir. Hill ve Taylor (2004, s.161)'ın aile katılımı modelinin ikinci boyutunu oluşturan sosyal kontrolde, aileler ile okulun, evde ve okulda çocuklara kazandırılması istenen davranışlar konusunda ortak bir görüşe sahip olması ve bunu sağlamaya yönelik birlikte hareket etmesi amaçlanır. Öğrenciler aile ve okulun onlardan beklenen davranış özellikleri konusunda aynı beklentilere sahip olduğunu görünce tutarlı davranışlar sergiler. Bu sayede ulaşılmak istenen akademik ve davranışsal amaçlarla ilgili ortak bir paydada buluşulabilir ve öğrencilerde görülen sorunlu davranışların azalması sağlanabilir.

Berger (2008), aile katılımı modelinde ailelerin çocuklarının eğitimine katılım sürecindeki rollerine vurgu yapmıştır. Berger (2008) ailelerin; öğretici olarak aile, karar verici olarak aile, gözlemci olarak aile, geçici gönüllü olarak aile, gönüllü kaynak olarak aile ve istihdam kaynağı olarak aile rollerinde çocuklarının eğitim sürecine katılım sağlamalarını önermiştir. Aşağıda Berger (2008) tarafından önerilen aile katılımı modeli, ailelere yüklenen roller temel alınarak açıklanmıştır (Berger, 2008, s.136-139; Berger ve Riojas-Cortez, 2015, 84-86):

- *Öğretici olarak aile:* Aileler informal, okullar formal eğitimin gerçekleştirildiği kurumlardır. Öğrencilerin sağlıklı bir biçimde bilgi ve beceri kazanması için formal ve informal eğitim sürecinin birbiri ile tutarlı olması gerekmektedir. Bunu sağlayabilmek için ailelerin, çocuklarının eğitim sürecine öğretici rolünde katılması önemlidir. Aileler öğretici rolünde olup bilgi ve deneyim sahibi oldukları konularda çocuklarına destek olabilir, çocuklarının yanlış öğrenmeleri düzeltebilirler, çocuklarına problem çözme konusunda yardımcı olabilir ve çocuklarının entelektüel gelişimlerine katkı sağlayabilir.

- *Karar verici olarak aile:* Okullarda oluşturulan kurullarda, yöneticilerle birlikte ailelerin de yer alması sağlanmalıdır. Aileler bu kurullarda görev alarak okulda kendilerini ve çocuklarını ilgilendiren konularda karar verme sürecine katılmalıdır. Ailelerin okuldaki karar verme sürecine katılımı ile öğrencilerin de doğrudan okuldaki karar verme sürecine katılmaları sağlanmış olur.
- *Gözlemci olarak aile:* Aileler okulda bulunup çocuklarının neler yaptığını gözlemleyebilirler. Bunun yanı sıra aileler ev ödevlerini yaparken de çocuklarını ev ortamında gözlemleyerek onlara destek sağlayabilirler. Böylece aileler, çocuklarının derslerdeki düzeyleri, okuldaki davranışları ve arkadaşlarıyla ilişkileri ile ilgili gözlemleyerek bilgi edinebilirler.
- *Geçici gönüllü olarak aile:* Ailelerin sınıf temsilci gibi rollerde olup geçici gönüllü olarak okulda bulunması sağlanabilir. Aileler geçici gönüllü rolünde olup sınıfta, okulda ya da okul dışında gerçekleştirilen etkinliklerde öğretmene ve öğrencilere destek olabilirler.
- *Gönüllü kaynak olarak aile:* Aileler öğrenciler ve öğretmenler için eğitim sürecinde yararlanılan önemli bir kaynak olduğu için ailelerin bilgilerinden, deneyimlerinden ve yeteneklerinden yararlanmak önemli görülmektedir. Bunu sağlamaya yönelik olarak öğretmenler, her ailenin okulda gönüllü olarak destek verebileceği konuları belirleyebilmek amacıyla bir form oluşturabilir. Öğretmen tarafından oluşturulacak bu formda; karar verme komitelerinde görev alabilirim, sınıf için oyunlar hazırlayabilirim ve deneyimlerimi paylaşabilirim, sınıf için kaynak toplayabilirim, okul kermeslerine yardım edebilirim gibi maddelere yer verilerek ailelerin görüşleri doğrultusunda onlardan gönüllü kaynak olarak yararlanabilirler.
- *İstihdam kaynağı olarak aile:* Ailelerin okullarda istihdam edilmesi sağlanarak çocuklarının eğitim sürecine katılması sağlanabilir. Bunu sağlamak amacıyla ailelere yönelik okulda oluşturulacak bir öğrenme merkezinde haftalık düzenli olarak ailelerin çalışabilmesi, materyaller geliştirebilmesi ve onları diğer ailelerle paylaşabilmesi sağlanabilir. Öğrenme merkezlerinde aileler kendi çocuklarının okumalarını dinleyebilirler ve çocuklarıyla çeşitli konularda tartışmaya dayalı etkinlikler gerçekleştirilebilirler. Ayrıca çalışan ailelerin de istihdam kaynağı olarak çocuklarının eğitim sürecine katkı sağlayabilmesi için öğrenme

merkezlerinin hafta sonu hizmet vermesi ve böylece çalışan ailelerin düşüncelerini sunması sağlanabilir.

Epstein (2010b, 2008) tarafından önerilen ve alanyazında birçok araştırmada (Ahioğlu Lindberg, 2014; Catsambis, 2001; Erdoğan ve Demirkasımoğlu, 2010; Herrel, 2011; Sanders, 1999; Sanders, Sheldon ve Epstein, 2002; Simon, 2004; Şaban, 2011; Tümkiye, 2017) temel alınan aile katılımı modeli ebeveynlik, iletişim, gönüllülük, evde öğrenme, karar verme ve toplumla iş birliği olmak üzere altı boyuttan oluşmaktadır. Epstein (2008, s.11; 2010, s.85), aile katılımı modelinde yer alan bu altı boyutun temel alınması ile gerçekleştirilecek aile katılımının, öğrenci başarısını artıracak ve okulun amaçlarına ulaşmayı sağlayacağını vurgulamıştır. Okullar, öğretmenler ve araştırmacılar bu altı boyutu temel alarak okula ve derslere aile katılımı sağlamaya yönelik kapsamlı bir biçimde uygulamalar ve programlar geliştirebilirler. Ayrıca bu boyutlar, ailelerin her zaman okulda bulunmasını gerektirmeden eğitime katılmalarını sağlamaktadır. Aşağıda Epstein (2010b, 2008) tarafından önerilen aile katılımı modeli, boyutlarına göre açıklanmaktadır (Epstein, 2010b, s.85-87; Epstein, 2008, s.11-12; Lim, 2008, s.131-143; Türe ve Deveci, 2017, s.8-9):

- *Ebeveynlik* aileleri tanımayı, ailelerin ebeveynlik becerilerini geliştirmeyi, ailelerin öğrenciler için evde uygun öğrenme ortamları oluşturmalarını sağlamayı amaçlayan bir boyuttur. Bu boyuta yönelik olarak aile eğitimine katkı sağlayacak kurslar, çocuk gelişimi, bakımı ve sağlığı gibi konularda ailelere destek olacak aile destek programları ve aileler ile öğretmenlerin birbirlerini anlamalarına yardımcı olacak etkinlikler düzenlenebilir. Öğretmenler, bu boyut temelinde geliştirilen etkinliklerle aileleri yakından tanıyarak ailelerin nelere gereksinim duyduğunu, çocuklarından ve öğretmenlerden beklentilerinin neler olduğunu anlayabilirler.
- *İletişim* öğretmenlerin öğrenciler ve okul programı ile ilgili aileleri bilgilendirilmesini amaçlayan bir boyuttur. Bunu sağlamak için öğretmenler, ailelerle düzenli aralıklarla mektup, iletişim kartı, notlar, telefon görüşmeleri gibi araçlar aracılığıyla iletişim kurarak okul programları ve öğrencilerin durumu ile ilgili konularda bilgi paylaşımı sağlayabilir. Böylece aileler, öğrencilerin sorunlarına etkili bir biçimde çözüm bulmak için öğretmene destek olabilirler.
- *Gönüllülük boyutu* ile okul programlarına ve öğrenci etkinliklerine ailelerin gönüllü katılımını sağlamak amaçlanır. Bu boyut kapsamında ailelerin kariyerleri

ve yetenekleri ile ilgili öğrencilere bilgi vermesi, ailelerin temsilci olarak öğretmene destek vermesi ve diğer ailelere rehberlik yapabilecek ailelerin eğitilmesine yönelik etkinlikler düzenlenebilir. Bu boyutu temel alarak geliştirilen etkinliklerde aileler kendilerini değerli hissedebilir. Ayrıca aileler, bu boyut kapsamında okulda gönüllü olarak katılım sağladığı etkinliklerle çeşitli becerilerini geliştirerek özgüven kazanabilirler.

- *Evde öğrenme* boyutunda sınıf çalışmaları ve öğretim programları ile uyumlu çeşitli etkinlikler düzenlenerek ailelerin çocuklarını evde desteklemesi amaçlanır. Bu boyuta yönelik ilk olarak ailelere evde çocuklarını nasıl gözlemleyecekleri ve ev ortamında gerçekleştirilebilecek etkinliklere ilişkin bilgiler verilmelidir. Ailelerin çocukları ile birlikte gerçekleştirecekleri evde öğrenme temelli etkinliklerde, aileleri etkinliklerle ilgili bilgilendirmek için yönergeler oluşturulabilir. Evde öğrenme temelli etkinlikler sayesinde aileler, çocuklarının öğrenme düzeyleri ve dersleri ile ilgili farkındalık kazanabilir.
- *Karar verme boyutu*, okulda öğrencileri ve aileleri ilgilendiren konularda uygun politikaları planlama, gözden geçirme ve iyileştirme çalışmalarına ailelerin katılımının sağlanmasını amaçlar. Bu boyut temel alınarak ailelerin okulda alınan kararlara katılımı sağlanır. Bu boyuta yönelik okul-aile işbirliği toplulukları oluşturulması okulu geliştirmek amacıyla komiteler oluşturulup aile ve öğrenci temsilcilerinin yer almasının sağlanması gibi uygulamalar gerçekleştirilebilir. Ailelerin okulda alınan kararlara katılımının sağlanması ile aileler okul, bölge ve ülke politikalarına yönelik farkındalık kazanır. Ayrıca bu boyut temel alınarak gerçekleştirilen uygulamalarla öğretmenler ve okul yöneticileri, ailelerin karar verme ve politika geliştirme konusundaki bakış açılarına yönelik farkındalık kazanır, ailelerin okuldan ve öğretmenlerden beklentilerinin neler olduğunu görebilir.
- *Toplumla işbirliği boyutunda*, toplumda yer alan işletmelerden, sivil toplum örgütlerinden, üniversitelerden ve diğer devlet kurumlarından eğitime aile katılımı sağlanarak yararlanılması amaçlanır. Aileler ve öğrenciler, bu boyuta yönelik düzenlenecek etkinliklerle toplumsal kaynaklardan yararlanacağı gibi topluma katkı sağlayacak projeler de üretebilirler. Ayrıca bu boyut temel alınarak geliştirilen etkinlikler sayesinde öğretmenler, toplumsal kaynaklardan yararlanmanın öğretim programlarının zenginleşmesini sağladığını fark eder.

Alanyazında yer alan aile katılımı modelleri incelendiğinde, araştırmacılar tarafından önerilen eğitime aile katılımı sağlama biçimlerinin benzer olduğu görülmektedir. Aile katılımı modelleri, aile katılımına ilişkin düşüncelerin yapılandırılmasını sağlama ve aile katılımı uygulamalarına rehberlik edilmesi amacını taşımaktadır. Aile katılımı modellerinde, ailelere düşen roller ile ailelerin çocuklarının eğitimlerine katılım biçimlerine vurgu yapıldığı görülmektedir. Bunun yanı sıra aile katılımı modellerinde; evde, okulda ve okul dışında ailenin çocuklarının eğitim sürecine katılması; ailelerle iletişim kurulması ve ailelerin okulda çocuklarını temsil etmesi; ailelerin desteği ile toplumla işbirliği çalışmalarının yapılması gibi vurguların yer aldığı görülmektedir.

Sosyal bilgiler dersinde bu modeller temel alınarak ailelerin katılım sağlayabileceği çeşitli etkinlikler düzenlenebilir. Sosyal bilgiler öğretmenleri, kendi aile katılım programları için öğrencilerinin ve ailelerinin ilgi ve gereksinimlerine yönelik bu boyutlara ek boyutlar oluşturulabilirler. Bunun yanı sıra sosyal bilgiler öğretmenleri, okulda yer alan aile çeşitliliğini ve okulun çevresini dikkate alarak sosyal bilgiler dersinde kendi okullarına özgü aile katılımına yönelik çeşitli etkinlikler geliştirebilirler (Coleman ve Churchill, 1997, s.144).

2.5. Sosyal Bilgiler Eğitimine Aile Katılımı Sağlama Biçimleri

Sosyal bilgiler dersine aile katılımı sağlamak amacıyla öğretmenler tarafından ailelerin farklı biçimlerde katılım sağlayacağı çeşitli etkinlikler planlanabilir. Bu etkinlikler evde, okulda ve okul dışında gerçekleştirilebilir. Bunun yanı sıra, ailelerle iletişim kurmaya yönelik aile iletişim etkinlikleri de düzenlenebilir.

2.5.1. Aile iletişim etkinlikleri

Aile katılımı sağlamada ailelerle iletişim önemli bir yere sahiptir. Sosyal bilgiler dersine aile iletişim etkinlikleri ile aile katılımı sağlanabilir. Ayrıca bu etkinlikler aile katılımı diğer etkinlikleri gerçekleştirme konusunda araç olarak kullanılabilir. Ailelerle telefon görüşmeleri, haber mektupları, yeni iletişim teknolojileri, video kayıtları ve aile el kitapları aracılığı ile iletişime geçilebilir.

2.5.1.1. Telefon görüşmeleri

Telefon görüşmeleri, sosyal bilgiler öğretmenleri ile aileler arasında iletişim kurma ve iletişim sürecinin devamlılığını sağlama açısından önemlidir. Öğretmenler telefon aracılığıyla aileleri çocukları hakkında bilgilendirebilir ve okula davet edebilir. Öğretmenler, telefonla ailelere öğrencilerin günlük ya da haftalık ödevleri ile ilgili toplu bilgilendirme mesajları da gönderilebilir. Telefon görüşmeleri, ailelerin çocuklarının sağlık durumu ile ilgili bilgi almak ya da çocuklar sağlık sorunu yaşadığında ailelere hızlı bir biçimde ulaşmak açısından da oldukça işlevseldir. Bunun yanı sıra, okulda gerçekleştirilecek etkinliklere yönelik bilgi alışverişinde bulunmak için de öğretmen ve aileler telefonla iletişime geçebilirler (Aydoğan, 2017, s.113; Dinç, 2011, s.61; Hornby, 2011, s.94).

2.5.1.2. Haber mektupları

Haber mektupları, sosyal bilgiler dersinde ailelerle iletişim kurmak amacıyla kullanılacak başlıca yazılı iletişim araçlarından biridir. Haber mektupları sosyal bilgiler dersinde devam eden projeler, özel günlere yönelik davet, gönüllü olarak okulda gerçekleştirilecek etkinliklere davet, okul ve sınıf kararları ile ilgili bilgilendirme gibi konularda tüm ailelere göndermek amacıyla oluşturulabilir. Haber mektupları tüm ailelere yönelik oluşturulabileceği gibi özel olarak bir öğrencinin başarı durumu, yeteneği gibi bir konu hakkında oluşturulup bir aile ile paylaşılabilir (Fitzgerald, 2004, s.43-44; Hornby, 2011, s.90).

2.5.1.3. Aile iş birliği defteri

Sosyal bilgiler dersinde öğretmen ve aile arasında iletişimi sağlamak amacıyla aile iş birliği defterlerinden yararlanılabilir. Aile işbirliği defterleri öğrenciler aracılığıyla ailelere gönderilerek aile ve öğretmen arasında çift yönlü iletişim kurulabilir. Aile iş birliği defterleri, özellikle evde öğrenme kapsamında gerçekleştirilecek etkinlikler için işlevsel bir biçimde kullanılabilir. Öğretmenler evde gerçekleştirilecek etkinliklere yönelik bu defterlere yönerge yazabilir. Aileler de etkinliğe ilişkin dönütlerini bu defterler aracılığıyla öğretmene ulaştırabilir. Ayrıca aileler ve öğretmenler, aile iş birliği defterleri aracılığıyla karşılıklı isteklerini birbirlerine ulaştırabilir. Örneğin sosyal bilgiler dersinde öğretmen ailelerin doğal çevreyi korumaya yönelik yapılması gerekenler ile ilgili görüşlerini çocukları ile paylaşmaları ve bu konudaki görüşlerini aile iş birliği defterlerine

yazmalarını isteyebilir. Öğretmen, ailelerin doğal çevreyi korumaya yönelik yapılması gerekenlere ilişkin yazdıklarını ders sırasında da öğrencilerle paylaşılabilir.

2.5.1.4. Yeni iletişim teknolojileri

Günümüzde çoğu okul ve öğretmen, e-mail, okul web siteleri ile Facebook ve WhatsApp gibi mesajlaşma uygulamaları olan sosyal medya araçları ile ailelerle iletişim kurmakta ve böylece aileler yeni iletişim teknolojileri ile bilgiye hızlı erişim sağlayabilmektedirler. Bu sosyal medya uygulamaları ile ailelere yönelik haberleşme grupları oluşturularak tüm ailelerle hızlı ve kolay iletişime geçilebilir. Böylece ailelerin bilgiye hızlı bir biçimde erişimi sağlanabilir (Berger ve Riojas Cortez, 2015, s.87; Fitzgerald, 2004, s.43-44; Hornby, 2011, s.94). Örneğin sosyal bilgiler dersi kapsamında okulda gerçekleştirilecek bir etkinliğe ilişkin tarih, saat, yer ve konu bilgisi ile etkinlik sırasında gereksinim duyulan materyaller sosyal medya grupları aracılığıyla ailelere bildirilebilir. Böylece ailelerle doğrudan ve hızlı bir biçimde iletişim kurulabilir.

2.5.1.5. Video kayıtları

Video kayıtlarının kullanımı aileleri çocuklarının okuldaki öğrenme deneyimleri ile ilgili somut olarak bilgilendirmek için kullanılacak önemli bir araçtır. Okulda öğrencilerin video kaydına alınması ile ailelerin bu video kayıtlarını izleyerek çocuklarını gözlemlemesi sağlanabilir. Bunun yanı sıra evde aile üyeleri ile öğrenciler birlikte gerçekleştirdikleri etkinlikleri video kaydına alabilir. Böylece öğretmenin aile üyeleri ve öğrencilerin ev ortamını görmesi ile öğrencileri yakından tanınması sağlanabilir. Video kayıtları, ailelerle iletişim kurmak için kullanılabilir ancak video kullanımında gizliliğe ve özel hayata saygı ilkelerine bağlı kalmak önemlidir (Fitzgerald, 2004, s.41-42). Örneğin sosyal bilgiler dersinde canlandırma yapılan bir etkinlik sırasında öğrenciler video ile kayıt altına alınabilir. Video kaydı bu öğrencilerin aileleri ile paylaşılabilir. Ayrıca aileler, sosyal bilgiler dersi kapsamında evde çocukları ile birlikte gerçekleştirdikleri etkinlikleri video kaydına alarak öğretmenle paylaşabilir.

2.5.1.6. Aile el kitabı

Ailelere yönelik okul yöneticileri ve öğretmenler tarafından el kitabı hazırlanarak okulun misyonu, vizyonu, okul yöneticileri, öğretmenler, okulun fiziksel özellikleri, okulun kuralları ve diğer okul personeli ile ilgili bilgilendirme yapılabilir. Aile el

kitaplarında öğrencilerin eğitim sürecinde okul yöneticileri, öğretmenler ve ailelere düşen görev ve sorumluluklar belirtilebilir. Ayrıca aile el kitabında, okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin e-mail adreslerine yer verilerek ailelerin okul yöneticileri ve öğretmenlerle hızlı bir biçimde iletişime geçmesi sağlanabilir. Aile el kitapları okul kapsamında hazırlanacağı gibi sosyal bilgiler dersine yönelik olarak da hazırlanabilir. Sosyal bilgiler dersine yönelik hazırlanan aile el kitabında, öğrencilerin ailelerinin katılımı ile ders kapsamında evde ve okul dışında çocukları ile birlikte gerçekleştirebilecekleri etkinlik örneklerine yer verilebilir.

2.5.2. Aile katılımlı evde öğrenme etkinlikleri

Sosyal bilgiler dersinde aile katılımı sağlamaya yönelik evde öğrenme kapsamında çeşitli etkinlikler düzenlenebilir. Öğretmenler ev ziyaretleri yaparak öğrencileri ve aileleri yaşadıkları ev ortamında gözlemleyerek onları yakından tanıyabilir. Ayrıca aileler öğrencilerin öğretici rolünde olması, ailelerin öğretici rolünde olması, babalarla birlikte çalışma, aile büyükleri ile birlikte çalışma ve aile katılımlı oyunla öğrenme gibi evde gerçekleştirebilecek çeşitli etkinliklerle sosyal bilgiler dersine katılım sağlayabilir.

2.5.2.1. Ev ziyaretleri

Ev ziyaretleri, öğrencileri yaşadıkları ev ortamında gözlemlemek ve ailelere rehberlik yapmak amacıyla gerçekleştirilen etkinliklerdir. Ev ziyaretleri, öğrencilerin yaşam koşulları ve öğrencilerin okul dışında zamanını nasıl geçirdiği konusunda öğretmenin bilgi edinmesini sağlar. Bunun yanı sıra ev ziyaretleri, öğretmenlere anne baba, kardeşler, aile büyükleri gibi diğer aile üyeleri ile tanışma olanağı sunar. Ayrıca ev ziyaretleri ile öğrencilerde nedeni belirlenemeyen olumsuz davranışların nedenleri ve öğrencilerin özel ilgi ve yetenekleri ortaya çıkarabilir. Sosyal bilgiler öğretmenleri, aileleri tanımaya yönelik soruların yer aldığı formlar hazırlayabilir ve bu formlar ziyaret sırasında aileler tarafından doldurulabilir (Fitzgerald, 2004, s.29; Hornby, 2011, s.95; Yiğit ve Bayrakdar, 2006, s.90-91). Bu formlar aracılığıyla sosyal bilgiler öğretmenleri, aileleri ve öğrencileri yakından tanıyabilir, sosyal bilgiler dersi kapsamında okulda gerçekleştirilecek etkinliklere destek sağlayabilecek aileleri belirleyebilir.

2.5.2.2. Ev ödevleri

Ev ödevleri, çocukların okul dışında geçirdikleri zamanda okulda öğrenilenleri tekrar etmeyi, öğrenmeyi kalıcı hale getirmeyi ve okulda öğrenilenleri geliştirmeyi sağlayan etkinliklerdir. Aileler, evde çocuklarının ödevlerini kontrol etmek konusunda onlara yardımcı olabilirler. Ayrıca aileler, ev ödevlerinde kendi yaşamlarına yönelik konuları çocukları ile paylaşarak onlara destek olabilirler (Fitzgerald, 2004, s.45; Stern, 2003, s.57-59). Örneğin sosyal bilgiler dersinde aileler yerel ve bölgesel tarihi bilgilerini, yaşadıkları bölgenin ekonomik faaliyetlerini ve doğal kaynaklarını çocukları ile paylaşarak onlara destek olabilir. Sosyal bilgiler dersinde ev ödevlerine aile katılımı sağlamaya yönelik ailelerin yaşantılarını içeren konulardan yararlanılabilir. Sosyal bilgiler dersinde ev ortamında ailelerin katılımı ile gerçekleştirilebilecek etkinlikler aşağıda açıklanmıştır:

2.5.2.2.1. Ailelerin öğrenci rolünde olması

Ailelerin öğrenci rolünde olduğu etkinlik ile öğrenciler, okulda sosyal bilgiler dersi kapsamında kazandıkları bilgi, beceri ve tutumları ailelerine aktararak ailelerinin de toplumsal yaşamla ilgili bilgi, beceri ve tutumları kazanmalarını sağlayabilirler. Böylece sosyal bilgiler dersi aracılığıyla toplumun gelişmesine önemli katkılar sağlanabilir (Deveci ve Selanik Ay, 2014, s.3). Ayrıca sosyal bilgiler dersinde çeşitli konularda gerçekleştirilebilecek bu etkinlik ile öğrenciler, okulda öğrendikleri bilgileri evde ailelerine anlatarak bilgilerini pekiştirmiş olurlar.

2.5.2.2.2. Ailelerin öğretici rolünde olması

Sosyal bilgiler dersinde ailelerin yaşantılarını içeren iklim, doğal çevre, çevre sorunları, yaşanan yer ve yönetim birimleri gibi çeşitli konularda ailelerin öğretici rolünde olup bilgi ve deneyimlerini çocukları ile paylaşabilecekleri etkinlikler planlanabilir. Böylece öğrencilerin okulda öğrendikleri bilgileri evde tekrar etmesi sağlanarak öğrenciler için kalıcı öğrenme sağlanabilir. Ayrıca aileler, sosyal bilgiler dersinde sınırlı düzeyde bilgiye sahip oldukları konularda da araştırma yaparak öğrendikleri bilgileri çocukları ile paylaşabilir ve onları eğitimleri konusunda destekleyebilirler.

2.5.2.2.3. Babalarla birlikte çalışma

Çocuklar için önemli rol-model olan babaların eğitime katılımının, çocukların bilişsel ve sosyo-duygusal gelişimi üzerinde olumlu katkıları bulunmaktadır. Babaların annelerle birlikte çocuklarının eğitimine katılması, çocukların gelişimi için önemli bir gerekliliktir (Berger ve Riojas Cortez, 2015, s.26-27). Sosyal bilgiler dersinde ekonomik faaliyetler, çevremdeki meslekler, ticaret ve teknoloji, ülkemiz için proje üretelim gibi konularda babaların katılımının sağlanabileceği çeşitli etkinlikler planlanabilir. Sosyal bilgiler dersinde babaların katılımı ile evde çeşitli etkinlikler gerçekleştirebileceği gibi okulda ve okul dışında da çeşitli etkinlikler gerçekleştirilebilir.

2.5.2.2.4. Aile büyükleriyle çalışma

Aile büyükleri, öğrencilerin yaşamlarında önemli bir yere sahiptir. Öğretmenler, aile büyükleri ile çocuklar konusunda iletişime geçebilir, onlara torunları ile ilgili bilgi verebilir. Ayrıca aile büyüklerinin deneyimleri, sosyal bilgiler dersi kapsamında öğrenciler için önemli bir kaynak olarak kullanılabilir (Berger ve Riojas Cortez, 2015, s.31-32). Örneğin sosyal bilgiler dersinde aile tarihimiz, kültürel özelliklerimiz, doğal afetler gibi konularda aile büyüklerinin öğrencilere destek olmasını sağlamaya yönelik çeşitli etkinlikler planlanabilir.

2.5.2.2.5. Aile katımlı oyunla öğrenme

Oyun çocukların sevdiği ve zevkle yürüttüğü etkinliklerin başında gelmektedir. Özellikle eğitici oyunlar çocuğun eğlenerek öğrenmesini sağlayan oyunlardır. Bu oyunlar çocuğun dikkat toplama, bellek geliştirme, gözlem yapma, zihinsel sözlüğü zenginleştirme gibi çeşitli becerileri geliştirmesine yardım etmektedir. Eğitim amaçlarına uygun seçilen ve bu amaçları gerçekleştirmek için kullanılan oyunlar bulunmaktadır (Güneş, 2015, s.781-782). Aileler sosyal bilgiler dersi konularını içeren bilgi oyunları, illerin ve bölgelerin yerini öğretmeye yönelik oluşturulan harita oyunları ya da tarihi ve turistik yerler ile ilgili eşleştirme oyunları gibi çeşitli eğitici ve eğlendirici oyunlardan yararlanarak evde çocuklarıyla etkinlikler gerçekleştirebilir.

2.5.3. Aile katılımlı okulda öğrenme etkinlikleri

Okulda, sosyal bilgiler dersine ailelerin katılımı sağlamak amacıyla aile toplantısı, aile konferansları, aile çalıştayları, kaynak kişi olarak aileden yararlanma, özel günlerden yararlanma ve gönüllü olarak okulda bulunma gibi çeşitli etkinlikler düzenlenebilir. Bununla birlikte okullarda, ailelerin okul programından ve öğretmenden bağımsız olarak gelip sosyal bilgiler dersine yönelik çalışabilecekleri aile öğrenme merkezleri de oluşturmak mümkündür.

2.5.3.1. Aile bilgilendirme toplantıları

Aile bilgilendirme toplantıları, aile-öğretmen ilişkilerinin güçlenmesinde ve öğrencilerin okul başarılarını arttırmada önemli bir yere sahiptir. Aile toplantılarında öğretmenler öğrencilerin başarı durumları ile ilgili aileleri bilgilendirebilir, evde çocuklarına destek olmalarını sağlamaya yönelik öneriler sunabilir ve ailelerden öğrencilerle ilgili bilgi alabilir. Aileler de toplantılarda çocuklarının akademik başarıları ve davranış özellikleri hakkında öğretmenlerden bilgi alabilir, okulun ve öğretmenlerin kendileri ile çocuklarından beklentileri konusunda bilgi sahibi olabilir ve diğer ailelerle tanışabilir (Hornby, 2011, s.82-83). Aile toplantılarında, ailelerin soru sormasına ve görüşlerini dile getirmesine olanak verilmelidir. Aile toplantıları, sınıf rehber öğretmeni tarafından yapılacağı gibi bir ders kapsamında aile katılımı uygulaması olarak da yapılabilir. Örneğin sosyal bilgiler dersi kapsamında yapılan aile toplantısında, dersin amaçları ve içeriğine yönelik bilgi verilerek derste ailelerin çocuklarına nasıl destek sağlayacağı ile ilgili örnekler sunulabilir. Aile toplantısında, ailelerin sosyal bilgiler dersinde çocukları ile birlikte yapmak istedikleri etkinlik düşünceleri tartışılabilir.

2.5.3.2. Aile konferansları

Aile konferansları, ailelerle çocukların gelişimi, başarısı, davranışsal özellikleri gibi konularda fikir alışverişinde bulunmak ve çift yönlü iletişimi güçlendirmeyi sağlamak açısından önemli etkinliklerdir. Bu konferanslarda öğretmenler öğrencilerle ilgili dokümanlar, fotoğraflar, anekdot kayıtları gibi belgelerle ailelere bilgiler sunarsa etkinlik aileler için daha etkili olabilir. Konferanslarda ailelere okuma, kişisel, sosyal ve duygusal eğitim, oyun temelli öğrenme gibi konularda bilgiler verilebilir. Etkili aile katılımı için katılımcı ailelerin kendilerini güvende hissetmesi ve uygulayıcıya

güvenmesi önemlidir (Fitzgerald, 2004, s.35). Sosyal bilgiler dersi kapsamında ailelere yönelik çeşitli konularda konferanslar düzenlenebilir. Bu konferanslarda ailelere sosyal bilgiler dersinde evde ve okul dışında çocukları ile gerçekleştirebilecekleri etkinlikler tanıtılabilir. Aile konferanslarında sosyal bilgiler dersinin içeriğinde yer alan ve aileleri de ilgilendiren doğal dengeyi koruma, kan bağıışı ve gönüllük, teknoloji ve toplum gibi konularda bilgiler verilebilir.

2.5.3.3. Aile çalıştayları

Eğitme aile katılımı sağlamada ve ailelerle iş birliğı yapmada en önemli konu bilgi paylaşımıdır. Bilgi paylaşımı amacıyla ailelere yönelik yapılacak çalışmalardan biri de çalıştaylardır. Bu çalıştaylarda ailelere çocukların gelişimi ve akademik başarılarının nasıl arttırılacağı, değerlerin, yaşam becerilerinin nasıl kazandırılacağı konularında çeşitli bilgiler sunulabilir (Deveci, 2009, s.255; Fitzgerald, 2004, s.37). Aile çalıştayları okulda yalnızca ailelere yönelik düzenlenebileceğı gibi bir ders kapsamında aileler ve öğrencilerin birlikte yer aldığı çalıştaylar da düzenlenebilir. Böylece ailelerin ve öğrencilerin okulda birlikte öğrenmesi sağlanabilir. Örneğın sosyal bilgiler dersi kapsamında toplum için çalışıyorum, hak ve sorumluluklarımız, çevre sorunları ve doğal çevreye duyarlılık gibi ünite konularında ailelerin ve öğrencilerin birlikte katıldığı çalıştaylar düzenlenebilir.

2.5.3.4. Kaynak kişisi olarak aileden yararlanma

Okulun yer aldığı çevreden sınıfa davet edilen kaynak kişiler öğrencilerin bilgiye ulaşmasına önemli katkı sağlayabilir. Öğrenciler bu etkinlik ile yaşadıkları topluma karşı farkındalık ve duyarlılık geliştirebilirler. Böylece edinilen bilgiler öğrencilerin gözünde daha anlamlı olabilir (Selanik Ay, 2010, s.28). Kaynak kişisi olarak okula davet çalışmalarında ailelerden de yararlanılabilir (Berger ve Riojas Cortez, 2015, s.96). Böylece ailelere çocuklarının sınıf ortamını görme, ders sırasında çocuklarını ve çocuklarının arkadaşlarını gözlemleme olanağı sunulabilir. Sosyal bilgiler dersi yaşamı konu edindiğı için derste ailelerin sınıfta kaynak kişisi olarak yer alıp öğrenciler ile bilgi ve deneyimlerini paylaşacağı çeşitli konular vardır. Örneğın sosyal bilgiler dersinde kültürümüz, ekonomik faaliyetler, çevremdeki meslekler, toplum için çalışıyorum, iklim ve yaşamım, çevre sorunları gibi ünite konularında kaynak kişisi olarak aileden yararlanma etkinliğini gerçekleştirebilir.

2.5.3.5. Belirli gün ve haftalardan yararlanma

Belirli gün ve haftalar, aileler ve öğretmenlerin iletişim kurmasını sağlaması açısından önemli bir yere sahiptir. Belirli gün ve haftalarda bir araya gelen öğretmen ve aileler birbirlerini yakından tanıyabilir (Stern, 2003, s.51). Sosyal bilgiler dersi ile ilişkili olan Cumhuriyet Bayramı, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, Kızılay Haftası, Deprem Bilinçlendirme Günü, İnsan Hakları Haftası, Tutum Yatırım ve Türk Malları Haftası, Çevre Koruma Haftası gibi özel günlerde ailelerin desteği ve katılımı ile etkinlikler planlanabilir. Nitekim özel günlerde düzenlenen etkinliklerde aileler öğretmene yardımcı olabileceği gibi etkinliklerde aktif görev alabilir. Ayrıca aileler belirli gün ve haftalar kapsamında kendileri etkinlikler planlayabilir ve okulda öğrenciler ile diğer ailelere sunum yapabilirler.

2.5.3.6. Gönüllü olarak okulda bulunma

Ailelerin gönüllü olarak çocuklarının sınıfında yer alması olumlu etkilere sahiptir. Bu kapsamda aileler gönüllü olarak sınıfı ziyaret edebilir ya da okulda öğrencilerin öğrenmelerine destek olmak amacıyla çalışabilir. Özellikle aile temsilcisi olan anne öğretmene destek olabilir ve ailelerin önerilerini iletebilir (Stern, 2003, s.41). Sosyal bilgiler dersi kapsamında planlanan kaynak kişi olarak aileden yararlanma, belirli gün ve haftalardan yararlanma gibi etkinliklerde ya da kutlamalarda, ailelerin gönüllü olarak öğretmene ve öğrencilere destek olmak için sınıfta bulunması sağlanabilir. Bunun yanı sıra aileler gönüllü olarak sosyal bilgiler dersi kapsamında sınıfta öğrencilere sunum yapmak amacıyla bulunabilir, ders kapsamında okulda gerçekleştiren kermes, sergi gibi etkinliklerde öğretmene ve öğrencilere destek olabilir.

2.5.3.7. Aile öğrenme merkezi

Aile katılımı sağlamak amacıyla okullarda ailelere yönelik öğrenme merkezleri oluşturulabilir. Bu öğrenme merkezlerinden ailelerin ya da toplumdan gönüllülerin sorumlu olması sağlanabilir. Öğrenme merkezlerinde aile katılımlı etkinliklerin nasıl planlanacağı gösterilebilir ve etkinliklere hazırlıklar yapılabilir. Öğrenme merkezlerinde ailelerin yararlanabileceği ve aile eğitimine yönelik çeşitli dergilerin, makalelerin ve kitapların yer aldığı kaynaklardan oluşan kütüphaneler oluşturulabilir. Aileler bu kaynaklardan kütüphanelerde yararlanabileceği gibi ailelerin ödünç alarak evde de bu

kaynaklardan yararlanmaları sağlanabilir (Berger ve Riojas Cortez, 2015, s.94-95). Aile öğrenme merkezlerinde her derse yönelik öğrenme malzemelerinin yer aldığı farklı raflar oluşturulabilir. Örneğin sosyal bilgiler dersine yönelik oluşturulacak raflarda ders için kaynak oluşturan kitaplar, dergiler, gazeteler, atlaslar ve küre yer alabilir.

2.5.4. Aile katılımlı okul dışı öğrenme etkinlikleri

Aileler çocukları ile birlikte sosyal bilgiler dersine yönelik okul dışında çeşitli etkinlikler gerçekleştirebilir. Bu etkinliklerden öğrencilerin öğrenmelerine destek olmak amacıyla yararlanılabilir. Aile katılımlı okul dışı öğrenme etkinliği olarak aile katılımlı gezi, sosyal sorumluluk projeleri ve tatillerinden yararlanma etkinlikleri gerçekleştirilebilir.

2.5.4.1. Aile katılımlı geziler

Geziler eğitimde kullanılacak en etkili çalışmalar arasında sayılabilir. Öğrencilerle birlikte çeşitli kurumlara yapılacak geziler yoluyla öğrencilerin gözlem becerilerinin gelişimi ve sosyal bilgiler dersi konularıyla günlük yaşam arasında bağ kurmaları sağlanabilir (Selanik Ay, 2010, s.21). Ailelerin katılımı ile düzenlenen okul gezileri, öğretmenler ile ailelerin tanışmasını, okul ve aileler arasında bağların güçlenmesini sağlayabilir (Berger ve Riojas Cortez, 2015, s.99-105). Sosyal bilgiler dersi kapsamında ailelerin katılımı sağlanarak müze, üretim merkezleri, tarihi ve turistik yerler gibi birçok yere öğrencilerin öğrenmelerini desteklemek amacıyla gezi etkinliği düzenlemek olanaklıdır. Ayrıca gezi etkinliğini aileler bireysel olarak da planlayabilir, çocuklarının sosyal bilgiler dersinde öğrendiklerini destekleyecek yerleri tüm aile üyeleri birlikte gezebilir.

2.5.4.2. Sosyal sorumluluk projeleri

Öğrenciler, aileleri ile birlikte sosyal bilgiler dersi kapsamında okul dışı öğrenme etkinliği olarak toplumsal kaynaklarla iş birliği içinde çalışarak projeler geliştirebilir. Aileler sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerini destekleyebilirler. Örneğin aileler ve çocukları tema vakfı ile iş birliği içinde ağaçlandırma projeleri geliştirebilir, bu projelerde etkin bir biçimde görev alabilirler. Aileler çocukları ile birlikte, çevrelerinde yaşlı ve bakma muhtaç bireylere maddi ve manevi destek sağlayabilirler. Ailelerin katılımı ile sosyal bilgiler dersi kapsamında göçmen ailelerin ve onların çocuklarının eğitimine

destek vermek amacıyla çeşitli projeler geliştirilebilirler. Örneğin tüm aileler iş birliği içinde çalışıp kermes etkinlikleri ile göçmen ailelere ve onların çocuklarına maddi destek sağlayabilirler. Aileler, çocukları ile birlikte ihtiyaç sahibi olan okullara yönelik kitap kampanyaları düzenleyebilirler.

2.5.4.3. Tatillerden yararlanma

Aileler, sosyal bilgiler dersi kapsamında çocuklarını yaş düzeylerine uygun farklı etkinlikler yoluyla onların tatillerde çeşitli deneyimler edinmelerini sağlayabilirler (Berger ve Riojas Cortez, 2015, s.96). Sosyal bilgiler dersi kapsamında ailelerin yazın çocukları ile birlikte çeşitli eğitsel etkinlikler gerçekleştirmeleri mümkündür. Örneğin aileler tatillerde yakınlarını ve yaşlıları ziyaret edebilirler, şehir dışı gezilerinde tarihi ve turistik alanları gezebilirler ve bu yerlere ilişkin araştırma yapabilirler. Tatillerde aileler çocukları ile sosyal bilgiler dersine yönelik filmler izleyebilirler ve kitaplar okuyabilirler. Ayrıca aileler tatillerde çocuklarına çeşitli görevler verebilirler ve çocukların görevlerini yapmalarını sağlayarak onların sorumluluk bilincinin gelişmesine katkı sağlayabilirler.

2.6. Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Aile Katılımı

2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda öğrencilerin vatanını ve milletini seven; haklarını ve sorumluluklarını bilen; katılımın önemine inanan; eleştirel düşünme becerisine sahip; ilgi, istek ve yeteneklerinin farkında olan; milli, manevi ve insani değerleri benimseyen; ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık gösteren; doğal çevreye duyarlı olan vatandaşlar olarak yetişmelerinin amaçlandığı belirtilmiştir (MEB, 2018, s.8). Programda yer alan bu amaçlar incelendiğinde, sosyal bilgiler dersi ile bireylere toplumsal yaşama uyum sağlamaları için gereken bilgi, beceri ve değerleri kazandırmanın amaçlandığı görülmektedir. Bireylerin toplumsal yaşama uyum sağlamalarında onlara destek olacak en önemli toplumsal kurum ailedir. Bu bağlamda sosyal bilgiler öğretim programında yer alan amaçlara ulaşmak için ailelerin öğretmenler ile iş birliği içinde olarak çocuklarına destek olmasının ve derse katılım sağlamasının önemli olduğu söylenebilir.

2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı aile katılımı bakımından incelendiğinde programın yapısı olarak belirtilen öğrenme alanlarında, sosyal bilgiler dersinde kazandırılması beklenen değerler ve becerilerde aile katılımının sağlanması gerektiği

söylenbilir. 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda yer alan öğrenme alanları ve aile katılımı ilişkisi şu biçimde açıklanabilir (MEB, 2018, s.11-12):

- *Birey ve Toplum* öğrenme alanında bireylerin “ben ve “biz” olma süreçlerini içeren kazanımlar yer almaktadır. Özellikle bu öğrenme alanında bireyin ailesi ve yakın çevresinin desteği ile edineceği kazanımların yer aldığı görülmektedir. Örneğin 5. sınıf 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda yer alan “Sahip olduğu haklarının farkında olan bir birey olarak katıldığı gruplarda aldığı rollerin gerektirdiği görev ve sorumluluklara uygun davranır.” kazanımına ilişkin öğrencinin içinde bulunduğu gruplar olan aile ve akraba gruplarının ele alınması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca programda yer alan 6. sınıf düzeyinde “Sosyal rollerin zaman içerisindeki değişimini inceler.” ve 7. sınıf düzeyinde “Medyanın sosyal değişim ve etkileşimdeki rolünü tartışır.” kazanımları kapsamında gerçekleştirilen etkinliklere aile katılımı sağlanarak sosyal bilgiler öğretiminin etkililiğinin artması sağlanabilir. Bu bağlamda bu öğrenme alanında yer alan çoğu kazanımın gerçekleştirilebilmesi için sosyal bilgiler dersine aile katılımının sağlanması gerektiği söylenebilir.
- *Kültür ve Miras* öğrenme alanında kültür ve kültürel mirasa yönelik kazanımlar yer almaktadır. Bu öğrenme alanında Türk kültürünü oluşturan temel öğelerden hareketle bireylere kültürün korunmasını, geliştirilmesini ve devam ettirilmesini sağlama bilincinin kazandırılması amaçlanmaktadır. Aile kültürü, bu öğrenme alanında önemli bir yere sahiptir. Bu öğrenme alanı kapsamında sosyal bilgiler dersine aile katılımı sağlamaya yönelik birçok kazanım bulunmaktadır. Örneğin 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda 4. sınıf düzeyinde yer alan “Sözlü, yazılı, görsel kaynaklar ve nesnelere yararlanarak aile tarihi çalışması yapar.”, “Ailesi ve çevresindeki millî kültürü yansıtan öğeleri araştırarak örnekler verir.”, “Geleneksel çocuk oyunlarını değişim ve süreklilik açısından günümüzdeki oyunlarla karşılaştırır.”, gibi kazanımlar ile 5. sınıf düzeyinde yer alan “Kültürel öğelerin, insanların bir arada yaşamasındaki rolünü analiz eder.” kazanımı kapsamında planlı öğretim etkinlikleri ile sosyal bilgiler dersine aile katılımı sağlanabilir.
- *İnsanlar, Yerler ve Çevreler* öğrenme alanında yer alan kazanımlar ile bireylerin insan-çevre etkileşimlerinin neden ve sonuçlarını anlayarak geleceğe yönelik toplumsal bir bakış açısı kazanmalarının sağlanması amaçlanmaktadır. Bu

öğrenme alanı kapsamında yer alan kazanımlar, mekânı algılama becerisini geliştirmeye yönelik bilgi, beceri ve değerleri içermektedir. Bu öğrenme alanında aile katılımlı etkinlikler gerçekleştirilebilecek çeşitli kazanımlar yer almaktadır. Örneğin 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda 5. sınıf düzeyinde yer alan “Doğal afetlerin toplum hayatı üzerine etkilerini örneklerle açıklar.” ve “Yaşadığı çevrede görülen iklimin, insan faaliyetlerine etkisini, günlük yaşantısından örnekler vererek açıklar.” kazanımları kapsamında aile üyelerinin ya da aile büyüklerinin katılım sağlayabileceği öğretim etkinlikleri planlanabilir.

- *Bilim, Teknoloji ve Toplum* öğrenme alanında yer alan kazanımlar ile öğrencilerin teknolojiyi kullanma becerisi edinmeleri ile bilim ve teknoloji üzerindeki gelişmelerin toplum yaşamına etkilerini kavramaları amaçlanmaktadır. Bu öğrenme alanında yaratıcı, yenilikçi ve eleştirel düşünmenin bilimsel gelişmelerin temelini oluşturduğu vurgusu olan kazanımlar yer almaktadır. Bilim, teknoloji ve toplum öğrenme alanında aile katılımı sağlamaya yönelik çeşitli kazanımlar vardır. Örneğin 5. sınıf düzeyinde “Teknoloji kullanımının sosyalleşme ve toplumsal ilişkiler üzerindeki etkisini tartışır.” kazanımı kapsamında teknolojinin geçmişten günümüze günlük yaşama yansımalarına ilişkin öğrencilerin aileleri ile birlikte gerçekleştirebileceği etkinlikler planlanabilir. Ayrıca “Buluş yapanların ve bilim insanlarının ortak özelliklerini belirler.” kazanımı kapsamında da öğrencilerin, ailesi ile birlikte bilimsel düşüncenin önemine yönelik birlikte çalışabileceği, araştırma yapabileceği etkinlikler planlanabilir.
- *Üretim, Dağıtım, Tüketim* öğrenme alanında temel olarak öğrencilere girişimci ve bilinçli tüketici olma becerisinin kazandırılması amaçlanmaktadır. Bu öğrenme alanında ülkenin ekonomik kaynaklarına, mevcut kaynakları korumanın önemine ve mesleklere ilişkin kazanımlar yer almaktadır. Üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanında derse aile katılımı sağlamaya uygun olabilecek çeşitli kazanımlar vardır. Örneğin 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda 4. sınıf düzeyinde yer alan “Kendine ait örnek bir bütçe oluşturur.” ve “Ailesi ve yakın çevresindeki başlıca ekonomik faaliyetleri tanır.” kazanımlarına yönelik öğrencilerin ailesi ile birlikte çalışması önerilmiştir. Ayrıca 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda 5. sınıf düzeyinde yer alan “Yaşadığı yerin ve çevresinin ekonomik faaliyetlerini analiz eder.”, “Yaşadığı yer ve çevresindeki ekonomik faaliyetlere bağlı olarak gelişen meslekleri tanır” ve “Bilinçli bir tüketici olarak

haklarını kullanır.” kazanımları kapsamında da aile katılımlı etkinlik planlanabilir.

- *Etkin Vatandaşlık* öğrenme alanında öğrencilere sosyal bilim alanları olan sosyoloji, siyaset bilimi ve hukuk çerçevesinde etkin vatandaşın sahip olması gereken bilgi, beceri ve değerleri kazandırmak amaçlanmaktadır. Bu öğrenme alanında bireylerin içinde bulunduğu grup ve kurumlara, grup ve kurumlarda bireylere düşen görevlere ve sorumluluklara ilişkin kazanımlar yer almaktadır. Ayrıca bu öğrenme alanında yer alan kazanımlarda bireylerin haklarına, sosyal katılımın önemine, toplumsal sorunlar ve toplumsal sorunların çözümüne ilişkin vurgular vardır. 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda 4. sınıf düzeyinde yer alan “Aile ve okul yaşamındaki söz ve eylemlerinin sorumluluğunu alır.” kazanımı gibi doğrudan aile ile ilişkilendirilmiş kazanımlar yer almaktadır. Ayrıca bu öğrenme alanında örneğin 5. sınıf düzeyinde yer alan “Bireysel ve toplumsal ihtiyaçlar ile bu ihtiyaçların karşılanması için hizmet veren kurumları ilişkilendirir.” kazanımı gibi çeşitli kazanımlar kapsamında günlük yaşamda karşılaşılan kurumların ele alınması vurgulanmıştır. Bu öğrenme alanında yer alan kazanımlar kapsamında öğrencilerin, aileleri ile birlikte diğer toplumsal kurumları tanıması sağlanabilir.
- *Küresel Bağlantılar* öğrenme alanında öğrencilere inanç, fikir, kültür, bilgi ve teknoloji gibi konularda uluslararası boyutta farklılıkların tanıtılması ve bu farklılıklar konusunda bilinçlenmelerinin sağlanması amaçlanmaktadır. Bu öğrenme alanında öğrencilerin devletlerin, diğer devletlerle aynı anda hem iş birliği hem rekabet içinde olduklarını kavramalarına vurgu yapılmıştır. Küresel bağlantılar öğrenme alanında aile katılımı gerektiren kazanımlar yer almaktadır. Örneğin 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda 4. sınıf düzeyinde yer alan “Farklı ülkelere ait kültürel unsurlarla ülkemizin sahip olduğu kültürel unsurları karşılaştırır.” kazanımı kapsamında farklı kültürlere ait yemek, kıyafet, oyun gibi unsurlarla birlikte aile ilişkileri üzerinde durulması gerektiği de vurgulanmıştır. Ayrıca bu öğrenme alanında 5. sınıf düzeyinde yer alan “Yaşadığı yer ve çevresinin ülkemiz ile diğer ülkeler arasındaki ekonomik ilişkilerdeki rolünü araştırır.” kazanımı gibi öğrencilerin aileleri ile birlikte etkinlik yapmasına uygun çeşitli kazanımlar yer almaktadır.

2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda öğrencilere kazandırılmak istenen eleştirel düşünme, problem çözme, empati, karar verme, sosyal katılım, iletişim ve iş birliği gibi çeşitli beceriler vardır. Öğrenciler eleştirel düşünen, sorgulayan, karar verirken farklı seçenekleri değerlendiren, fikirlerini sunması için cesaretlendirilen bir aile ortamında yetiştiğinde başka bir deyişle derste öğretilenler ile aile ortamında gerçekleştirilen eylemler tutarlı olduğunda öğrencilerin Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda yer alan bu becerileri edinmesi kolaylaşacaktır.

2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda, aile birliğine önem verme, eşitlik, sevgi, saygı, duyarlılık, sorumluluk, yardımseverlik, barış, adalet, özgürlük, vatanseverlik gibi öğrencilere kazandırılması amaçlanan çeşitli değerler vardır. Aile, toplumsal yaşamın gerektirdiği demokratik değerlerin bireylere kazandırıldığı ilk kurumdur. Bu bağlamda programda yer alan bu değerleri öğrencilere kazandırmada ailelerin önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir. Özellikle aile birliğine önem verme değerini öğrencilerin benimsemesi, ailesine ve bulunduğu aile ortamına bağlıdır.

2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın yapısı olarak belirtilen öğrenme alanları incelendiğinde, öğrenme alanlarının amaçları ve içeriğinde yer alan kazanımlar ile aile katılımının ilişkili olduğu görülmektedir. Ayrıca ailelerin sosyal bilgiler dersinde öğretmenleri ve çocuklarını desteklemesi, programda yer alan becerilerin ve değerlerin öğrencilere kazandırılmasına katkı sağlayacaktır. Bu bağlamda Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda yer alan beceriler, değerler ve programın yapısını oluşturan öğrenme alanları sosyal bilgiler dersine aile katılımı sağlanması gerektiğini destekler niteliktedir.

2.7. İlgili araştırmalar

Bu bölümde yurt içinde ve yurt dışında aile katılımına yönelik yapılan araştırmalara yer verilmiştir. Alanyazın incelemesi sonucunda sosyal bilgiler dersinde aile katılımını ele alan sınırlı sayıda araştırma olduğu görülmüştür. Bu nedenle bu bölümde aile katılımı konusunda yurt içinde ve yurt dışında ilköğretim düzeyinde gerçekleştirilmiş araştırmalar “Yurt içinde yapılan araştırmalar” ve “Yurt dışında yapılan araştırmalar” biçiminde iki başlık altında sunulmuştur.

2.7.1. Yurt içinde yapılan araştırmalar

Bu bölümde ilköğretim düzeyinde aile katılımına yönelik yurt içinde yapılmış olan araştırmalara yer verilmiştir.

Deveci (2008) tarafından gerçekleştirilen “Sosyal Bilgiler Dersini Ailelerle ve Ailelerden Öğrenme” başlıklı çalışmada, sosyal bilgiler dersine aile katılımı sağlamaya ilişkin öğrenci ve ailelerin görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırma tarama modelinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın katılımcıları 768 altıncı sınıf öğrencisi ve 530 altıncı sınıf öğrenci ailesinden oluşmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak açık uçlu ve kapalı uçlu sorulardan oluşan anket kullanılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencelerin, ailelerinin sosyal bilgiler dersini yeterince tanımadığı ve sosyal bilgiler dersinde aileleri tarafından yeterince desteklenmedikleri görüşünde oldukları ortaya çıkmıştır. Araştırmaya katılan aileler, sosyal bilgiler dersine ilişkin bilgi sahibi olmadıklarını belirtmişlerdir.

Şeker (2009) tarafından gerçekleştirilen “İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Performans Görevlerindeki Başarıları ile Ailelerinin Eğitim-Öğretim Çalışmalarına Katılım Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi” başlıklı yüksek lisans tez çalışmasında, ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin performans görevi yapma başarıları ile ailelerinin eğitimlerine katılım düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada ilişkisel tarama modeli benimsenmiştir. Araştırmanın nicel boyutunun katılımcıları Mersin ilinde alt-orta ve üst sosyo-ekonomik düzeye sahip 6 okulda, 5. sınıfa devam eden 297 öğrencinin ailesinden oluşmuştur. Araştırmanın nitel boyutunun katılımcıları “Aile Katılım Ölçeği” uygulanan sınıfları okutan ve araştırmaya gönüllü katılım sağlayan 8 öğretmen ile “Aile Katılım Ölçeği”nden alınan puanlar temel alınarak belirlenen 8’i düşük, 8’i yüksek katılım düzeyine sahip 16 aileden oluşmuştur. Araştırmanın nicel verileri “Aile Katılım Ölçeği” ve “Sosyo-Ekonomik Düzey Belirleme Anketi” ile nitel verileri ise yarı yapılandırılmış görüşme ile toplanmıştır. Araştırma sonucunda Aile Katılım Ölçeği Puanları ve Ev Temelli Katılım Ölçeği puanları alınan öğrencilerin Türkçe, matematik, fen ve teknoloji ile sosyal bilgiler derslerinden aldığı performans görevi notları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenler, aileler ile iletişimlerini iyi olarak değerlendirmiş ancak ailelerin okuldaki etkinliklere katılımlarını yetersiz bulduklarını belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan aileler, çocuklarının öğretmenleri ile daha çok yüz yüze ve telefon aracılığıyla görüştiklerini belirtmişlerdir.

Erdoğan ve Kasımoğlu (2010) tarafından gerçekleştirilen “Ailelerin Eğitim Sürecine Katılımına İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşleri” başlıklı çalışmada, ailelerin eğitim sürecine katılımına ilişkin yöneticilerin ve öğretmenlerin görüşlerinin belirlenmesi

amaçlanmıştır. Nitel araştırma yaklaşımı benimsenerek gerçekleştirilen bu çalışmanın katılımcıları, devlet okullarında çalışan farklı alandan 10 öğretmen ve 10 yöneticiden oluşmuştur. Araştırmada veriler yarı-yapılandırılmış görüşme aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda öğretmenlerin ve yöneticilerin, eğitim sürecine aile katılımı sağlamanın önemli bir gereklilik olduğu görüşünde oldukları ortaya çıkmıştır. Öğretmenler ve yöneticiler, ailelerin çocuklarının eğitim sürecine katılım sağlama konusunda isteksiz olduğunu belirtmiştir.

Karataş ve Karaman (2010) tarafından gerçekleştirilen “2004 yılı Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Uygulamalarında Okul-Aile İşbirliği Düzeyi (Tokat Örneği)” başlıklı çalışmada, 2004 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nın uygulanmasında okul-aile işbirliğinin gerçekleştirilme düzeyinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Araştırmada betimsel tarama modeli benimsenmiştir. Araştırmanın çalışma grubu, 5. sınıfa devam eden 230 öğrencinin ailesinden oluşmuştur. Araştırmanın verileri araştırmacı tarafından geliştirilen ve 54 maddeden oluşan bir anket aracılığıyla toplanmıştır. Araştırma sonucunda 2004 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı uygulamalarında okul-aile işbirliği ve aile desteğinin kısmen gerçekleştirildiği ortaya çıkmıştır. Araştırmadan elde edilen veriler doğrultusunda, öğretmenlerin ailelere öğrenci ürün dosyasını gösterme, ürün sergisine davet etme düzeylerinin yetersiz olduğu ve ailelere çocuklarının gelişimini izleme olanağının istenilen düzeyde verilmediği belirlenmiştir. Araştırma sonucunda ailelerin çocuklarının; bireysel yeteneklerini geliştirme olanağı tanıma, önceki bilgiler ile yeni bilgiler arasında bağlantı kurma, sosyal etkinliklere götürme düzeylerinin yetersiz olduğu ortaya çıkmıştır.

Kılıç (2010) tarafından gerçekleştirilen “İlköğretimde Hayat Bilgisi Dersinde Aile Katılımı Çalışmaları” başlıklı yüksek lisans tez çalışmasında, sınıf öğretmenlerinin hayat bilgisi dersinde gerçekleştirilen aile katılımı çalışmalarına ilişkin görüşlerini ortaya koymak amaçlanmıştır. Nitel olarak tasarlanan bu araştırmanın katılımcıları 35 sınıf öğretmeninden oluşmuştur. Araştırmanın verileri yarı-yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla toplanmıştır. Araştırma sonucunda sınıf öğretmenlerinin aile katılımı çalışmalarının öğretmen, öğrenci ve aile üzerinde olumlu etkileri olduğu konusunda görüş birliğinde oldukları ortaya çıkmıştır. Sınıf öğretmenleri hayat bilgisi dersi kapsamında aileleri okuldaki sosyal etkinliklere davet ettiklerini ve gerektiğinde yardım aldıklarını, aileleri bilgilendirmek amacı ile toplantılar yaptıklarını, ailelerin sınıf etkinliklerine

katılmasını sağladıklarını, aile ziyaretleri gerçekleştirdiklerini ve ailelere anket uyguladıklarını ifade etmişlerdir.

Ünüvar (2010) tarafından gerçekleştirilen “Aile Katılımı Çalışmalarına Yönelik Ebeveyn ve Öğretmen Görüşlerinin Karşılaştırılması” başlıklı çalışmada, Burdur ili okul öncesi eğitim kurumlarında yürütülen aile katılımı çalışmalarına ilişkin aile ve öğretmen görüşlerinin karşılaştırılması amaçlanmıştır. Araştırmada tekil ve ilişkisel tarama modeli benimsenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu, anasınıfına devam eden 114 çocuğun ailesi ile 30 okul öncesi öğretmeninden oluşmuştur. Araştırmanın verileri araştırmacı tarafından geliştirilen “Aile Katılımı Çalışmaları” adlı anketin aile ve öğretmen formları aracılığıyla toplanmıştır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin aile katılımını sağlamaya yönelik olarak gerçekleştirdikleri çalışmalara ilişkin aileler ile öğretmenler arasında görüş farklılıkları olduğu ortaya çıkmıştır.

Şaban (2011) tarafından gerçekleştirilen “İlköğretim Okullarında Ailelerin Eğitime Katılım Düzeyleri ve Tercih Ettikleri Katılım Türleri” başlıklı yüksek lisans tez çalışmasında, çocukları ilköğretim okullarına devam etmekte olan ailelerin eğitime katılım düzeylerinin ve ailelerin tercih ettikleri aile katılımı türlerinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Araştırmada tarama modeli benimsenmiştir. Araştırmanın örnekleme üç özel ve üç devlet okulunda öğrenim gören 740 öğrenci ailesinden oluşmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen “Aile Katılımı Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma sonucunda ailelerin çocuklarının eğitimine katılım düzeylerinin yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Ailelerin çocuklarının eğitimine katılım sağlarken daha çok iletişim kurma, ebeveynlik ve evde öğrenme katılım türlerini tercih ettikleri görülmüştür.

Argon ve Kıyıcı (2012) tarafından gerçekleştirilen “İlköğretim Kurumlarında Ailelerin Eğitim Sürecine Katılımlarına Yönelik Öğretmen Görüşleri” başlıklı çalışmada, ilköğretim düzeyinde ailelerin eğitim sürecine katılımına ilişkin öğretmen görüşlerini ortaya koymak amaçlanmıştır. Tarama modelinde desenlenen araştırmanın katılımcıları, Kayseri ilinin İncesu ilçesinde yer alan ilköğretim okullarında görev yapan 75 sınıf ve 75 branş öğretmeni olmak üzere toplam 150 öğretmenden oluşmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak standartlaştırılmış açık uçlu soru tekniğine uygun biçimde geliştirilen yarı yapılandırılmış sorulardan oluşan bir görüşme formu kullanılmıştır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin, aile katılımının öğrencilerin akademik başarısını arttırdığı ve gelişimi üzerinde olumlu etkilere sahip olduğu görüşünde oldukları ortaya

çıkmiştir. Ayrıca araştırmada öğretmenlerin, ailelerin çocuklarının eğitimine katılım düzeylerinin yetersiz olduğu görüşünde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bellibaş ve Gümüş (2013) tarafından gerçekleştirilen “Türk İlköğretim Okullarında Sosyoekonomik Durumun Ebeveyn Katılımı Üzerindeki Etkisi: Öğretmen Görüşleri” başlıklı çalışmada sosyoekonomik düzeyin ilköğretim okullarında aile katılımına yansımalarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Nitel olarak gerçekleştirilen araştırmaya İstanbul’da biri üst diğeri alt sosyoekonomik düzeye ve farklı kültürel özelliklere sahip iki ilköğretim okullunda görev yapan en az beş yıl mesleki deneyime sahip 10 sınıf öğretmeni katılmıştır. Araştırmanın verileri yarı-yapılandırılmış görüşme yoluyla toplanmıştır. Araştırma sonucunda tüm öğretmenlerin sosyoekonomik düzeyin aile katılımı sağlamada önemli bir belirleyici olduğu görüşünde oldukları ortaya çıkmıştır. Üst sosyoekonomik düzeye sahip okulda görev yapan öğretmenlerin aile katılımının niteliğinden ve niceliğinden memnun oldukları, alt sosyoekonomik düzeye sahip okullarda görev yapan öğretmenlerin kültürel farklılıkların da aile katılımının yeterli düzeyde sağlanamamasında etkili olduğu görüşünde oldukları ortaya çıkmıştır.

Şad ve Gürbüz Türk (2013) tarafından gerçekleştirilen “İlköğretim Birinci Kademe Öğrenci Velilerinin Çocuklarının Eğitimine Katılım Düzeyleri” başlıklı çalışmada, ailelerin ilköğretim okullarının birinci kademesinde öğrenim gören çocuklarının eğitim sürecine ne ölçüde katılım sağladıklarını ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırma tarama modelinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örneklemini Malatya ilinde altı ilköğretim okulunda 1-5. sınıflarına devam eden 1252 öğrencinin velisinden oluşmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak “Veli Katılımı Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma sonucunda velilerin, çocuğunun öğrenmesini destekleyici ev ortamı oluşturma, çocuğu ile iletişim kurma, çocuğunun kişilik gelişimini destekleme ve çocuğunun ödev ve çalışmalarını destekleme boyutlarına ilişkin yüksek düzeyde katılım sağladıkları ortaya çıkmıştır.

Gültekin ve Kılıç (2014) tarafından gerçekleştirilen “İlköğretimde Çocuğu Olan Ailelerin Çocuklarının Eğitim ve Öğretiminde Karşılaştıkları Sorunlar ve Eğitim Gereksinimleri” başlıklı çalışmada ilköğretimde çocuğu bulunan ailelerin çocuklarının eğitiminde karşılaştıkları sorunların ve eğitim gereksinimlerinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Araştırmada tarama modeli benimsenmiştir. Araştırmanın katılımcıları Eskişehir’de ilköğretime devam eden 520 öğrencinin ailesinden oluşmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Araştırmanın verileri analiz edilirken yüzde

ve frekans hesaplamalarından yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda ailelerin çocuklarının eğitime destek olma konusunda kendilerini yeterli görmedikleri ortaya çıkmıştır. Ayrıca araştırmada ailelerin çocukla etkili iletişim kurma ve etkili ders çalışma yöntem ve tekniklerine ilişkin eğitime gereksinim duydukları sonucuna ulaşılmıştır.

Ahioğlu Lindberg (2014) tarafından gerçekleştirilen “Eğitim Fakültesi Son Sınıf Öğrencilerinin Aile Katılımı ile İlgili Görüşleri” başlıklı çalışmada eğitim fakültelerinin farklı öğretmen yetiştirme programlarındaki öğretmen adaylarının aile katılımına ilişkin görüşlerini ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırmada karma araştırma modellerinden zenginleştirilmiş desen benimsenmiştir. Araştırmaya sınıf ve alan öğretmenliği programlarında 4. sınıfa devam eden 520 öğrenci katılım sağlamıştır. Araştırmanın nicel verileri Epstein ve Dauber tarafından geliştirilen ve 69 maddeden oluşan “Aile Katılım Ölçeği”, nitel verileri ise dört açık uçlu soru aracılığıyla toplanmıştır. Araştırma sonucunda her iki programdaki öğretmen adaylarının aile katılımıyla ilgili genel olarak olumlu tutuma sahip oldukları ortaya çıkmıştır. Araştırmada özellikle ortaokul öğrencileri ile çalışacak olan öğretmen adaylarının aile katılımına ilişkin bilgilerinin daha sınırlı ve tutumlarının daha az olumlu olduğu ortaya çıkmıştır.

Aksu ve Karaçöp (2015) tarafından gerçekleştirilen “Öğrencilerin Ev Temelli Fen Öğrenme Etkinliklerine Aile Katılımı” başlıklı çalışmada ailelerin, ortaokulda öğrenim gören çocuklarının fen derslerinde yapılan ev temelli öğrenme etkinliklerine katılım düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada betimsel tarama modeli benimsenmiştir. Bu araştırmanın örnekleme 2013–2014 öğretim yılında bir ilin devlete bağlı ortaokullardan rastlantısal örnekleme yöntemi ile seçilmiş 10 okulun 580 öğrenci ailesinden oluşmuştur. Araştırmanın verileri “Öğrencilerin Ev Temelli Öğrenme Etkinliklerine Aile Katılımı Ölçeği” aracılığıyla toplanmıştır. Araştırma sonucunda ailelerin çocuklarının fen ve teknoloji dersi ev temelli öğrenme etkinliklerine katılımının orta düzeyde olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırmaya katılan ailelerin çocuklarının ev temelli öğrenme etkinliklerine katılım sağlarken internette yararlanabildikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Selanik Ay ve Aydoğdu (2016) tarafından gerçekleştirilen “Sınıf Öğretmenlerinin Aile Katılımına Yönelik Görüşleri” başlıklı çalışmada, sınıf öğretmenlerinin aile katılımına yönelik görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmada tarama modeli benimsenmiştir. Araştırmanın katılımcıları Afyon il merkezinde yer alan farklı sosyo-ekonomik düzeye sahip dokuz devlet ilkokulunda görev yapan 100 sınıf öğretmeninden

oluşturmuştur. Araştırmanın verileri araştırmacılar tarafından geliştirilmiş dört açık uçlu sorudan oluşan bir anket aracılığıyla toplanmıştır. Araştırma sonucunda sınıf öğretmenlerinin çoğunun ailelerin çocuklarının eğitimine katılımının yetersiz olduğu görüşünde oldukları ortaya çıkmıştır. Ayrıca araştırmada sınıf öğretmenlerinin derslerine aile katılımı sağlamada ailelerden ve öğretmenlerden kaynaklı güçlükler yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Tümkiye (2017) tarafından gerçekleştirilen “Velilerin Okulda Eğitime Katılım Türlerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi” başlıklı araştırmada, ailelerin okula katılım düzeylerinin çeşitli değişkenler bakımından incelenmesi amaçlanmıştır. Tarama modelinde gerçekleştirilen bu araştırmaya, çocuğu ilköğretim ve ortaokulda okuyan 243 kadın, 91 erkek olmak üzere toplam 334 veli katılım sağlamıştır. Araştırmanın verileri “Kişisel Bilgi Formu” ve “Veli Katılım Ölçeği” aracılığıyla toplanmıştır. Araştırma sonucunda, ailelerin en sık katılım gösterdikleri aile katılımı boyutları iletişim kurma, ebeveynlik ve evde öğrenme; daha az tercih ettikleri aile katılımı boyutları ise karar verme, gönüllü olma ve toplumla işbirliği yapma boyutları olduğu ortaya çıkmıştır.

Yurt içinde ilköğretim düzeyinde aile katılımını ele alan araştırmaların çoğunun betimsel nitelikte olduğu görülmektedir. Yurt içinde yapılan araştırmaların çoğu aile katılımına ilişkin öğretmen ve ailelerin görüşlerini ortaya koyma amacı taşımaktadır. Bunun yanı sıra yurt içinde, sosyal bilgiler dersine aile katılımı sağlama konusunda betimsel nitelikte ve sınırlı sayıda çalışma olduğu görülmektedir.

2.7.2. Yurt dışında yapılan araştırmalar

Bu bölümde ilköğretim düzeyinde aile katılımına yönelik yurt dışında yapılmış olan araştırmalara yer verilmiştir.

Balli, Demo ve Wedman (1998) tarafından gerçekleştirilen “Çocukların Ev Ödevlerine Aile Katılımı: Ortaokul Düzeyinde Bir Müdahale” başlıklı çalışmada, ortaokul öğrencilerinin matematik dersi ev ödevlerine aile katılımı sağlamak ve bunun etkilerini ortaya koymak amaçlanmıştır. Deneysel olarak tasarlanan araştırmaya 3 ayrı şubede öğrenim gören 74 öğrenci ve bu öğrencilerin aileleri katılmıştır. Araştırmanın uygulama süreci üç aylık süre zarfında ve 20 ev ödevi kapsamında gerçekleştirilmiştir. Uygulama süreci tamamlandıktan sonra öğrencilere başarı testi, ailelere anket uygulanmıştır. Ayrıca 24 aile ile telefon görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda deney grubunda yer alan öğrencilerin ailelerinin ev ödevlerine katılımının

daha yüksek olduğu görülmüştür. Bunun yanı sıra araştırma sonucunda ailelerin aile katılımı ev ödevlerini eğlenceli bulduğu, günlük yaşamda diğer bir deyişle gerçek dünyada karşılaşılan örneklerin yer aldığı ödevleri ailelerin daha çok yararlı bulduğu ortaya çıkmıştır.

Fan ve Chen (2001) tarafından gerçekleştirilen “Aile Katılımı ve Öğrencilerin Akademik Başarısı: Bir Meta-Analiz” başlıklı çalışmada aile katılımı ve akademik başarı arasındaki ilişkinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu meta-analiz araştırması kapsamında, aile katılımına ilişkin alanyazında yer alan nicel araştırma yaklaşımına dayalı gerçekleştirilmiş 25 çalışma incelenmiştir. Araştırma sonucunda aile katılımı ile akademik başarı arasında pozitif yönde güçlü bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır.

Sheldon ve Epstein (2002) tarafından gerçekleştirilen “Aile ve Toplum Katılımı ile Öğrenci Davranışlarının ve Okulun İyileştirilmesi” başlıklı çalışmada ilkököl ve ortaokulların uyguladığı okul-aile-toplum temelli etkinlikler ile öğrenci davranışları ve okuldaki disiplin sorunları arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amaçlanmıştır. Boylamsal olarak gerçekleştirilen çalışmaya Amerika Birleşik Devletleri’nde Ulusal Okul İşbirliği Ağı kapsamında yer alan 12 eyaletten toplam 47 okulun okul-aile-toplum işbirliği komitesi üyeleri katılmıştır. Araştırma verileri temel anket ve izleme anketi olmak üzere iki veri toplama aracı ile toplanmıştır. Araştırmada katılımcılara ilk olarak öğretim yılı başında temel anket uygulanmış ve öğretim yılı sonunda temele dayalı oluşturulan izleme anketi uygulanmıştır. Araştırma sonucunda aile ve toplum temelli etkinliklerin öğrenci davranışlarını iyileştirdiği ve disiplin sorunlarının azalmasına katkı sağladığı ortaya çıkmıştır.

Lawson (2003) tarafından gerçekleştirilen “Okul-Aile İlişkileri: Aile Katılımına İlişkin Aile ve Öğretmen Algısı” başlıklı çalışmada öğretmenlerin ve ailelerin, aile katılımının anlamına ve işlevine ilişkin algısının ortaya konulması amaçlanmıştır. Nitel araştırmaya dayalı gerçekleştirilen çalışmaya 12 öğretmen ve ilköğretim düzeyinde okuyan 13 öğrencinin düşük sosyoekonomik düzeye ve her biri farklı etnik yapıya sahip olan ailesi katılmıştır. Araştırmanın verileri yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanmıştır. Araştırma sonucunda aileler ve öğretmenlerin, aile katılımının yararlı olduğu ve aile katılımının öğrencilerin gelişimine, öğrenmesine ve akademik başarısına katkı sağladığı görüşünde oldukları ortaya çıkmıştır.

Sheldon (2003) tarafından gerçekleştirilen araştırmada okul-aile-toplum destekli öğretim programının ilköğretim öğrencilerinin okula devam etme durumu üzerindeki

etkilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada nicel yaklaşım kapsamında yer alan yarı deneysel desen kullanılmıştır. Araştırmanın deney ve kontrol grupları Ohio Eyaleti Milli Eğitim Bakanlığı web sitesinde yer alan verilerden hareketle eşleştirilmiş iki okulun dördüncü sınıf öğrencilerinden oluşmuştur. Araştırmanın uygulama sürecinde bir eğitim-öğretim yılı boyunca deney grubunda okulun amaçları doğrultusunda planlanan aile katılımı sağlamaya yönelik çeşitli etkinliklerin yer aldığı program uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, Ohio Eyaleti Milli Eğitim Bakanlığı sayfasından ve okullardan elde edilen öğrencilerin okula devam durumları incelenmiş ve deney grubunda yer alan öğrencilerin düzenli olarak okula devam ettikleri ortaya çıkmıştır.

Jeynes (2005) tarafından gerçekleştirilen “Aile Katılımı ve Şehir Merkezindeki Ortaokul Öğrencilerinin Akademik Başarısı Arasındaki İlişki: Bir Meta-Analiz” başlıklı çalışmada aile katılımı ile akademik başarı arasındaki ilişkinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında aile katılımı ve akademik başarı arasındaki ilişkiyi ortaya koymaya ilişkin 6. ve 12. sınıf düzeyi arasında gerçekleştirilmiş 52 çalışma incelenmiştir. Araştırma sonucunda aile katılımının öğrencilerin akademik başarı düzeyini olumlu yönde etkilediği ortaya çıkmıştır.

Anderson ve Minke (2007) tarafından gerçekleştirilen “Eğitime Aile Katılımı: Ailelerin Karar Verme Sürecine Katılım Anlayışı” başlıklı çalışmada, ailelerin çocuklarının eğitiminde karar verme sürecine nasıl katılım sağladığının belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada Hoover-Dempsey ve Sandler (1995, 1997) tarafından geliştirilen ailelerin karar verme sürecine katılımına ilişkin boyutlar olan rol yapısı, etkililik inançları, kaynaklar ve öğretmen davetleri boyutları temel alınmıştır. Nicel araştırma deseni benimsenen çalışmaya Amerika Birleşik Devletleri’nde üç ilköğretim okulunda öğrenim gören 351 öğrencinin ailesi katılmıştır. Araştırma sonucunda ailelerin çocuklarının eğitiminde karar verme sürecine katılımı ile öğretmenlerin aileleri davet etmeleri arasında güçlü bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır.

Auerbach (2009) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, toplum odaklı çalışmalarını benimseyen ve destekleyen dört okul yöneticisinin aile katılımına yönelik betimlemelerinin sunulması amaçlanmıştır. Çalışma kritik olay durum çalışması deseninde tasarlanmıştır. Araştırmanın katılımcısı aile katılımı çalışmalarına destek veren dört okul yöneticisinden oluşmuştur. Araştırmanın verileri yarı-yapılandırılmış görüşme aracılığıyla toplanmış ve sürekli karşılaştırmalı analiz tekniği ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda katılımcıların; yöneticilerin aile katılımında etkin olarak rol

almaları gerektiği, aile katılımı çalışmalarının sosyal adalet ve eğitimde fırsat eşitliğine katkı sağladığı görüşünde oldukları ortaya çıkmıştır.

Hill ve Tyson (2009) tarafından gerçekleştirilen “Ortaokulda Aile Katılımı: Başarıyı Teşvik Eden Stratejilerin Meta Analitik Olarak İncelenmesi” başlıklı çalışmada, ortaokul düzeyinde aile katılımı ile akademik başarı arasındaki ilişkinin ve hangi katılım türünün akademik başarı için önemli olduğunun ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu meta-analiz çalışması kapsamında, ortaokul düzeyinde aile katılımı ve akademik başarıyı ele alan 1985-2006 yılları arasında yapılmış 50 araştırma incelenmiştir. Araştırma sonucunda ortaokulda aile katılımı ile akademik başarı arasında pozitif bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır.

Wright (2009) tarafından gerçekleştirilen “Etkili Aile Katılımına İlişkin Aile ve Öğretmen Algısı” başlıklı doktora tez çalışmasında, öğretmenler ile ailelerin etkili buldukları aile katılımı stratejilerinin karşılaştırılması ve etkili aile katılımı ile demografik faktörler arasındaki ilişkinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Araştırmada tanımlayıcı araştırma yaklaşımı benimsenmiştir. Araştırmaya 478 aile ve 104 öğretmen katılmıştır. Araştırmada kesitsel olarak tasarlanan ve Epstein (2008) tarafından önerilen aile katılımı boyutları ve bu boyutlara ek olarak aile beklentileri boyutu temelinde geliştirilen bir anket kullanılmıştır. Araştırma sonucunda aileler ve öğretmenlerin tüm aile katılımı boyutlarını etkili bulduğu ancak iletişim ve evde öğrenme aile katılımı boyutlarını daha etkili buldukları ortaya çıkmıştır.

Herrell (2011) tarafından gerçekleştirilen “Aile Katılımı: Aile Algıları ve Öğretmen Algıları” başlıklı doktora tez çalışmasında, ilköğretimde etkili aile katılımı ile ilgili öğretmenlerin ve ailelerin algısının Epstein (2010) tarafından önerilen ebeveynlik, iletişim, karar verme, gönüllülük, evde öğrenme, toplumla iş birliği aile katılımı boyutları temelinde incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma nicel araştırma yaklaşımına dayalı olarak tarama modelinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın katılımcıları 77 öğretmen ve 889 1-5. sınıfta okuyan öğrencilerin ailelerinden oluşmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen anket kullanılmıştır. Araştırma sonucunda etkili aile katılımı sağlamada aile katılımı boyutlarından ebeveynlik, evde öğrenme, karar verme, toplumla işbirliği, iletişim boyutlarına ilişkin ailelerle öğretmenler arasında ailelerin lehine anlamlı düzeyde farklılık ortaya çıkmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenler aile katılımı boyutlarından en etkili olanın evde öğrenme boyutu olduğu

görüştüğüdür. Araştırmaya katılan aileler ise aile katılımının iletişim boyutu aracılığı ile etkili bir biçimde gerçekleştirileceği görüşündedir.

Troncale (2011) tarafından gerçekleştirilen “Sosyal Bilgiler Eğitiminde Aile ve Toplum İşbirliğinin Rolü: Ulusal Komisyon Sertifikalı 3. Sınıf Öğretmenlerinin Uygulamaları” başlıklı doktora tez çalışmasında, Ulusal Komisyon sertifikalı 3. sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin öğrenmelerini ve gelişimlerini desteklemek için ailelerin ve toplumun katılımını sağlama yollarına ilişkin görüşlerinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Araştırma karma yöntem deseninde tasarlanmıştır. Araştırma katılımcıları Amerika Birleşik Devletleri Ulusal Komisyon sertifikalı 200 öğretmenden oluşmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen anket kullanılmıştır. Anketten elde edilen sonuçları desteklemek için 4 öğretmen ile yarı-yapılandırılmış görüşme ve bu 4 öğretmenin sınıfında gözlem yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda öğretmenlerin aile ve toplum katılımının sosyal bilgiler eğitiminin etkili bir biçimde gerçekleştirilmesi ve öğrencilerin akademik başarısının artmasını sağlaması bakımından önemli olduğu görüşünde oldukları ortaya çıkmıştır. Ayrıca gözlem verilerinin çözümlenmesi sonucunda öğretmenlerin aile ve toplum katılımını derslerindeki programla bütünleştirdiği ortaya çıkmıştır.

Wilder (2014) tarafından gerçekleştirilen “Aile Katılımının Akademik Başarıya Etkisi: Bir Meta-Sentez” başlıklı çalışmada, aile katılımının akademik başarıya etkisini inceleyen dokuz meta-analiz çalışması ile elde edilen sonuçların sentezlenmesi ve bu çalışmalarda yer alan genellenebilir bulguların tanımlanması amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda aile katılımı ile akademik başarı arasında pozitif bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Bunun yanı sıra araştırmada farklı etnik gruplarda ve farklı sınıf kademelerinde de aile katılımı ile akademik başarı arasındaki ilişkinin pozitif olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Walhof (2016) tarafından gerçekleştirilen “Ortaokulda Aile Katılımı” başlıklı yüksek lisans tez çalışmasında, aile katılımının ortaokul öğrencilerinin eğitimine yansımalarının öğretmen ve aile görüşlerine dayalı olarak ortaya konulması amaçlanmıştır. Tarama modelinde gerçekleştirilen araştırmanın katılımcıları 25 öğretmen ve 88 aileden oluşmuştur. Araştırmanın verileri araştırmacı tarafından geliştirilen 4 açık uçlu soru ve 20 maddeden oluşan anket aracılığıyla toplanmıştır. Araştırma sonucunda katılımcıların, öğrencilerin akademik başarısında aile katılımının etkili olduğunu düşündükleri ve

eğitime aile katılımı sağlamada en büyük engelin ailelerin yoğun çalışma programları olduğu görüşünde oldukları ortaya çıkmıştır.

Patrikakou (2016) tarafından gerçekleştirilen “Aile Katılımı, Teknoloji ve Medya: Şimdi Ne Olacak?” başlıklı çalışmada, teknolojide ve evrimii medyada meydana gelen gelişmelerin, bu tür gelişmelerden dolayı çocukların yaşamına ailelerin katılımını sağlama durumunun ve bu süreçte ailelere destek olma konusunda okula düşen rollerin kuramsal bir biçimde ortaya konulması amaçlanmıştır. Çalışmada aile ve teknoloji etkileşiminden, ailelerin çocuklarının teknoloji kullanımına ilişkin ebeveynlik rollerinden söz edilmiştir. Ayrıca çalışmada son olarak teknoloji ve medya kullanımının ağırlıklı olduğu bir çevrede ailelerin çocuklarının yaşamına ve eğitimine katılım sağlamasına, çocukları ile ilişkilerini gclendirmesine destek olabilecek birbiriyle ilişkili 10 aile katılımı ilkesi sunulmuştur.

Ross (2018) tarafından gerçekleştirilen “Kansas Şehir İçi Okullarının Aile Katılımı Politikası, Uygulaması ve Akreditasyon Sorunları” başlıklı doktora tez çalışmasında, Kansas Őehrindeki devlet okullarında akreditasyonu yeniden kazanmak ve sürdürmek için aile katılımı politikalarının ve uygulamalarının nasıl geliştirileceğine ilişkin ailelerin algısının ortaya konulması amaçlanmıştır. Araştırma fenomenolojik araştırma deseninde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın katılımcıları 21 aileden oluşmuştur. Araştırma verileri yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanmıştır. Araştırma sonucunda ailelerin; oğretmenlerin ve diğer okul çalışanlarının okulu ziyaret eden aileleri iyi karşılaması, çalışan ailelerin okulda gerçekleştirilen etkinliklere katılım sağlayabilmesi için uygun programlar oluşturulması görüşünde oldukları ortaya çıkmıştır.

Yurt dışında ilköğretim düzeyinde aile katılımını ele alan araştırmaların çoğunun betimsel nitelikte olduğu görülmektedir. Yurt dışında aile katılımı konusunda oğretmen ve ailelerin görüşlerini ortaya koyan çalışmalar, meta analiz çalışmaları ve sınırlı sayıda deneysel çalışma yer almaktadır. Bunun yanı sıra yurt dışında, sosyal bilgiler dersine aile katılımı sağlama konusunda betimsel nitelikte ve sınırlı sayıda çalışma olduğu görülmektedir.

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırma deseni, ortam, araştırmacı rolü, geçerlik komitesinin rolü, katılımcılar, verilerin toplanması, verilerin analizi, inandırıcılık, araştırma etiği ve uygulama sürecinde yaşanan güçlükler açıklanmıştır.

3.1. Araştırma Deseni

Bu araştırmada sosyal bilgiler dersinde aile katılımı sağlamaya yönelik çeşitli etkinlikler geliştirilmiş, geliştirilen etkinlikler uygulanmış ve değerlendirilmiştir. Araştırmada, bir öğretim uygulaması geliştirildiği ve uygulama yapılan sınıfta yer alan sosyal bilgiler öğretmeninin mesleki gelişimine katkı sağlandığı için incelenen durumun doğasına uygun olan eylem araştırması deseni kullanılmıştır.

Eylem araştırmacıları dünyayı, kendi sınıflarını, okullarını keşfederek çalıştıkları (Johnson, 2015, s.7) ve araştırma esnek bir yapıya sahip olduğu için (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s.307) eylem araştırması, çoğunlukla nitel araştırma yaklaşımı içinde ele alınır (Bogdan ve Biklen, 2006, s.7; Johnson, 2015, s.7; Kuzu, 2009, s.425; Yıldırım ve Şimşek, 2016, s.307). Eylem araştırması, nitel araştırma yaklaşımının dışında Ekiz (2013, s.179) tarafından eleştirel kurama bağlı bir araştırma yaklaşımı olarak açıklanmaktadır.

Eylem araştırması, Johnson (2015, s.329) tarafından “eylemlerin ve öğretimin niteliğini anlamak ve iyileştirmek için gerçek sınıf veya okul durumunu çalışma süreci” olarak tanımlanmıştır. Ekiz (2013, s.183) ise eylem araştırmasını, “herhangi bir olay, olgu ya da subjeyi içinde gerçekleştiği ya da bulunduğu sosyal bir durumda sistematik olarak tanımak ve geliştirmek amacıyla sosyal durum içindeki kişi ya da kişiler tarafından yürütülen bilimsel bir etkinlik” biçiminde tanımlamıştır. Eylem araştırması, öğretmenler, okul yöneticileri, okul danışanları ve diğer paydaşlar tarafından öğrencilerin nasıl daha iyi öğrenebilecekleri, okulların nasıl daha iyi yönetilebileceği ve öğretim gerçekleştirilebileceği hakkında bilgi toplamak amacıyla gerçekleştirilen sistematik bir araştırmadır (Mills, 2003, s.5). Bu tür araştırmalar, karşılaşılan problemlerin çözümünü sistemleştirir. Eylem araştırmasında katılımcılar eşit söz söyleme ve öneride bulunma hakkına sahiptir (Karasar, 2013, s.27). Bu çalışmada aile katılımlı öğretim etkinlikleri ile işlenen sosyal bilgiler dersinde, öğretimin niteliğinin artırılması ve öğrencilerin daha iyi öğrenebilmesi sağlanmaya çalışılmıştır. Ayrıca çalışmaya katılan öğrenciler, aileler ve sosyal bilgiler öğretmeni ders işleme sürecinde görüşlerini sunma, öneride bulunma hakkına sahip olmuştur.

Eylem araştırmasında eğitimcilerin öğretim uygulamalarını geliştirmeleri, bir okulun işlevini artırması, öğrencilerin yaşamlarını iyileştiren eğitimsel değişikliklerin meydana gelmesinin sağlanması, eğitim sürecinde ortaya çıkan gerçeklerin anlaşılması ve değiştirilerek geliştirilmeye çalışılması amaçlanmaktadır (Johnson, 2015, s.26; Kuzu, 2009, s.425; Mills, 2003, s.14). Bu çalışmada, sosyal bilgiler dersinde aile katılımlı hangi tür etkinliklerin geliştirilebileceği ortaya konmuştur. Eylem araştırmasında, bireylerin işbirliği içinde gelişimi ve güçlenmesi sağlanarak sosyal değişim gerçekleştirmek önemlidir (Aksoy, 2003, s.478). Bu çalışmada, sosyal bilgiler dersi araştırmacı, katılımcı aileler, öğrenciler ve sosyal bilgiler öğretmeni ile işbirliği içinde işlenmiştir. Araştırmanın, öğrencilerin derste öğrendiklerini günlük yaşamlarına aktarabilmesine, etkinliklerle ailelerin çeşitli kazanımlar edinmesine ve sosyal bilgiler öğretmenin gelişimi ile sosyal değişimin sağlanmasına katkısı olduğu söylenebilir.

Alanyazında eylem araştırmalarının, özellikle eğitim alanında çok yönlü yararları olduğu vurgulanmaktadır (Creswell, 2008, s.597; Gürgür, 2016, s.19; Johnson, 2015, s.23-26; Mertler, 2014, s.23-24). Genellikle, araştırmacıların eğitim alanında gerçekleştirdiği çalışmalarda yer alan bilgiler ve sonuçlar ile öğretmenlerin sınıftaki uygulamaları arasında, diğer bir deyişle teori ve uygulama arasında bir boşluk vardır. Eylem araştırması çift taraflı bir köprü işlevi görerek teori ve uygulama arasındaki boşluğu doldurmak için çeşitli çözümler sağlar (Mertler, 2014, s.23). Eylem araştırmasında eğitimciler bir konu ya da sorunun çözümüne yönelik çalışarak öğretim uygulamalarını geliştirebilirler (Creswell, 2008, s.597). İşbirliğine dayalı bir biçimde tasarlanan ve uygulanan eylem araştırmalarında, öğretmenlerin bireysel gelişimleri ile birlikte okul yöneticilerinin ve çalışanlarının gelişimi sağlanabilir (Gürgür, 2015, s.21; Mertler, 2014, s.23).

Gerçek bir okul problemi veya durumunu çalışma süreci (Johnson, 2015, s.26) olan eylem araştırması bir takım temel özelliklere sahiptir. Eylem araştırmasının temel özellikleri farklı araştırmacılar tarafından aşağıdaki gibi ifade edilmiştir (Berg, 2001, s.180; Freankel, Wallen ve Hyun, 2012, s.596; Johnson, 2015, s.20-23; Kemmis ve McTaggart, 2007, s.281-288; Stringer, 2008, s.13):

Eylem araştırması;

- odak alan belirleme, planlama, uygulama, veri toplama, verilerin çözümlenmesi ve eylem planının geliştirilmesi adımlarını izleyen döngüsel ya da sarmal bir süreçtir.

- sistemattiktir. Veriler belli bir özgürlükle toplanabilir, analiz edilebilir, sunulabilir ancak sistematik bir bakış yolu oluşturmak gerekmektedir.
- birey ve toplum arasındaki ilişkiyi araştırarak bireylerin ve toplumun gelişimini amaçladığı için sosyal bir süreçtir.
- uygulamalı bir biçimde ve işbirliği ile yürütülür.
- özgürlükçü ve eleştireldir.
- esnek bir yapıya sahiptir.
- sonuçlarının genellenebilirliği sınırlıdır. Bu sınırlılık eylem araştırmalarının küçük örneklem büyüklüğü ile kontrol edilemeyen ve tahmin edilemeyen pek çok değişkenin olmasından kaynaklanır.
- farklı uzunlukta olabilir. Çünkü bir eylem araştırmasında veri toplamanın uzunluğu araştırma sorularına, sorgulamanın doğasına ve araştırma ortamına göre belirlendiği için eylem araştırmaları çeşitli uzunluklarda olabilir.

Bu araştırma odak alan belirme, bu alana yönelik veri toplama, toplanan verileri çözümleme ve eylem planı geliştirme adımlarını izleyen döngüsel bir süreçte gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı, aileler, sosyal bilgiler öğretmeni ve öğrenciler ile işbirliği içinde yürütülen bu araştırma, tüm katılımcıların ve araştırmacının çeşitli kazanımlar edinmesine katkı sağlamıştır. Araştırmanın uygulama sürecinde elde edilen verilerin uzmanlar tarafından gözden geçirilmesini sağlamak amacıyla oluşturulan ve alan uzmanlarından oluşan geçerlik komitesi, araştırmanın uygulama sürecine yönelik eleştiriler ve öneriler sunmuşlardır. Uygulama öncesi gözlem süreci ile birlikte araştırmanın uzunluğu yaklaşık 12 haftadan oluşmuştur. Araştırmanın bulgular başlığında, uygulama sürecinde elde edilen araştırma verileri katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılarla desteklenerek kolay anlaşılır bir biçimde sunulmaya çalışılmıştır.

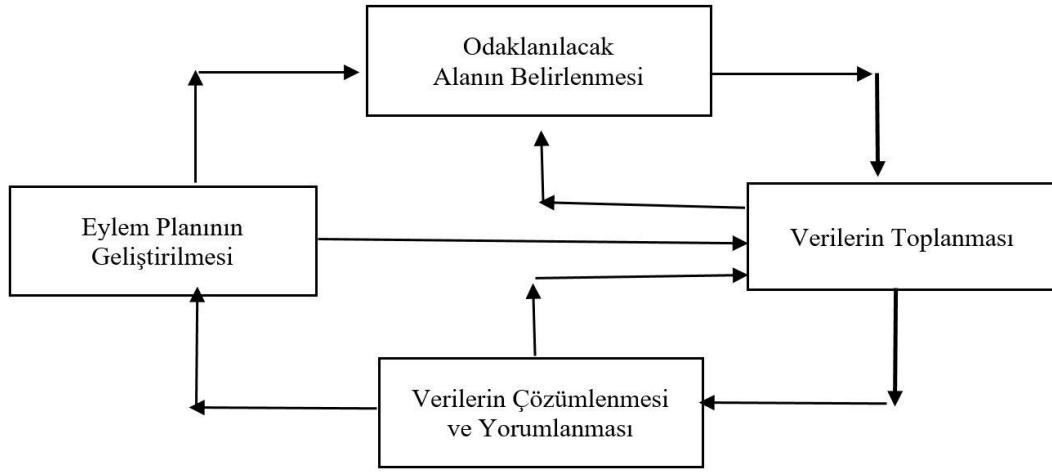
Eylem araştırması türleri ile ilgili alanyazında politik, eleştirel, katılımcı, uygulamalı, işbirlikli gibi farklı sınıflandırmalar yer almaktadır (Berg, 2001, s.185; Bogdan ve Biklen, 2006, s.221; Creswell, 2008, s.599; Gay, Mills ve Airasian, 2009, s.488-499; Yıldırım ve Şimşek, 2016, s.308). Bogdan ve Biklen (2006, s.221), politik ve katılımcı olmak üzere eylem araştırmasının iki türünden söz etmişlerdir. Politik eylem araştırmasında, araştırmayı yürüten bireyler, toplanan bilgi aracılığıyla politik süreci etkileyerek sosyal değişimi ilerletmeyi amaçlamaktadırlar. Katılımcı eylem araştırmasında, eğitim aracılığıyla bireysel değişimi ya da grup değişimini, programı ya da politikayı geliştirmek amaçlanmaktadır (Bogdan ve Biglen, 2006, s.221).

Gay, Mills ve Airasian (2009, s.488-499) eleştirel ve uygulamalı olmak üzere eylem araştırmasını iki türde sınıflandırmışlardır. Eleştirel eylem araştırmasında, toplanan bilgiler aracılığıyla bireyleri özgürleştirmek amaçlanır. Uygulamalı eylem araştırmasında ise, araştırmacı kendine bir odak alan belirler ve belirlediği bu odak alana yönelik veri toplar, verileri analiz eder ve bulgularına dayalı olarak bir eylem planı geliştirilir.

Berg (2001, s.185-187) eylem araştırması türlerini teknik/bilimsel/tartışma odaklı eylem araştırması, uygulama/karşılıklı işbirliği/tartışma odaklı eylem araştırması ve özgürleştirici/geliştirici/eleştirel eylem araştırması olmak üzere üç tür olarak sınıflandırmaktadır. Teknik/bilimsel/tartışma odaklı eylem araştırmasında daha önceden belirlenmiş bir kuramsal çerçeve içinde bir uygulamayı test etmek ya da değerlendirmek amaçlanır. Uygulama/karşılıklı işbirliği/tartışma odaklı eylem araştırmasında amaç, araştırmacı ve uygulayıcının bir araya gelerek uygulamada ortaya çıkan sorun alanlarını, bu sorunlara neden olan olası etmenleri ve olası çözüm yollarını bulmaktır. Özgürleştirici/geliştirici/eleştirel eylem araştırmasında ise amaç uygulayıcıya yeni bilgiler, beceriler ve deneyimler kazandırarak kendi uygulamalarına karşı eleştirel bir bakış açısı geliştirmelerine yardımcı olmaktır (Berg, 2001, s.185-187; Yıldırım ve Şimşek, 2016, s.308).

Yıldırım ve Şimşek (2016, s.308-309) bu sınıflamalara ek olarak uygulayıcının aynı zamanda araştırmacı olduğu türü önermiştir. Uygulayıcının aynı zamanda araştırmacı olduğu eylem araştırması türünde, uygulayıcı uygulamayı yürütürken aynı zamanda belirlediği soruna yönelik veri toplamayı gerçekleştirir. Eylem araştırması türleri sınıflamasına bakıldığında birbirini kapsayan sınıflamaların olduğu görülmektedir. Bu konuda Uzuner (2005, s.5) tüm eylem araştırması türlerinin birbirine benzer ve eylem araştırması çatısı altında olduğu için bu tür sınıflamalarının kavram karmaşasına neden olabileceğini vurgulamıştır. Bu çalışmada, araştırmacı tarafından sosyal bilgiler dersine yönelik aile katılımı kuramsal çerçevesi temelinde öğretim etkinlikleri geliştirildiği, geliştirilen etkinlikler araştırmacı tarafından uygulandığı ve uygulanan etkinliklere yönelik araştırmacı tarafından veri toplandığı için Yıldırım ve Şimşek (2016, s.308-309) tarafından önerilen uygulayıcının aynı zamanda araştırmacı olduğu eylem araştırması türü benimsenmiştir. Ayrıca araştırma, Gay, Mills ve Airasian (2009, s.488-499) tarafından belirtilen uygulamalı eylem araştırması türüne de uygundur.

Alanyazında eylem araştırması ile ilgili sarmal ve döngüsel olmak üzere farklı modeller yer almaktadır (Berg, 2001, s.181; Kemmis, McTaggart ve Nixon, 2014, s.19; Mills, 2003, s.18; Stringer, 2008, s.4). Bir okulda araştırmacıların, öğretmenlerin, ailelerin ve müdürün takım ruhuyla işbirliği ile problemleri çözmelerine olanak sağlayan (Uzuner, 2005, s.1-12) eylem araştırması, odaklanılacak alanın belirlenmesi, verilerin toplanması, verilerin analizi ve yorumlanması, eylem planının geliştirilmesi olmak üzere dört adımda gerçekleştirilebilir (Mills, 2003, s.18). Bu araştırma, Şekil 3.1’de gösterilen Mills (2003, s.19) tarafından önerilen eylem araştırması diyalektik döngüsü ile gerçekleştirilmiştir.

Şekil 3.1. Eylem Araştırmasının Diyalektik Döngüsü (Mills, 2003, s.19)

3.1.1. Odaklanılacak alanın belirlenmesi

Odaklanılacak alanın belirlenmesi, eylem araştırmasının ilk basamağı olarak belirtilmektedir. Odak alan, okuyucular için araştırma hakkında genel bir bilgi verir. Ayrıca odak alan, araştırmacının odaklandığı alan ve öğretme-öğrenme sürecini içerir (Mills, 2003, s.26). Bu aşamada araştırmacılar belirledikleri odak alanı tanımlar, alanyazını gözden geçirirler (Creswell, 2008, s.601; Mills, 2003, s.28). Alanyazında yer alan sonuçlar var olan sorunun çözümünde yeterli olmuyorsa, araştırmacı tarafından sorunun çözümüne yönelik veri toplanması gerekir (Johnson ve Christensen, 2014, s.11). Odaklanılacak alanın belirlenmesi aşamasında, araştırmada kullanılacak planlar tanımlanır, materyaller listelenir ve araştırmanın amacı açıklanır. Aynı zamanda bu aşamada araştırmanın soruları ve araştırmada gerçekleştirilmek istenenler tanımlanır (Mills, 2003, s.42-43).

Araştırmacı çeşitli bilimsel araştırmalar kapsamında sosyal bilgiler öğretmenleri (Ersoy ve Türe, 2014; Türe, 2014) ve ortaokul öğrencileri (Türe ve Ersoy, 2016) ile görüşmeler yapmıştır. Gerçekleştirilen görüşmelerde, ortaokul öğrencilerinin kişilik özellikleri, sınıf ve okul ortamına uyum sağlama süreçleri gibi konularda ailelerine benzer özellikler gösterdikleri ve ailelerin çocuklarının akademik başarıları konusunda olumlu ve olumsuz yönde önemli bir etken olduğu belirtilmiştir. Özellikle sosyal bilgiler öğretmenleri ile yapılan görüşmelerde davranış sorunu olan öğrencilerin ailelerinden kaynaklı sorunların okuldaki davranışlarına yansıdığı vurgulanmıştır. Araştırma konusu ailelerle ilgili olmamasına karşın araştırmacının yaptığı tüm görüşmelerde ailelere yönelik verilerin ortaya çıkması bu konuya yönelik araştırmacıda farkındalık oluşturmuştur. Araştırmacı gerçekleştirdiği görüşmeler sonucunda ailelerin çocuklarının eğitim-öğretim sürecine informal olarak katıldığını ve formal katılımın da sağlanarak ailelerin bilinçli bir biçimde çocuğunun eğitimine dahil olmasının önemli olduğunu düşünmüştür. Buradan hareketle araştırmacı, sosyal bilgiler dersine aile katılımı sağlama konusuna yönelik alanyazın taraması yapmış ve bu konu ile ilgili az sayıda tez, makale, bildiri gibi çeşitli bilimsel çalışmalara ulaşmıştır. Araştırmacı, yurt içi ve yurt dışı alanyazında rastlanan çalışmalarda, ailenin çocuğun eğitimi ve özellikle akademik başarısı üzerindeki etkisinden söz edildiğini, aile ve öğretmenin işbirliği yapmasının öneminden söz edildiğini, ailelerin katılımını sağlamada öğretmenlerin çeşitli sorunlarının olduğunu vurguladıklarını (Fan ve Chen, 2001, s.1; Jeynes, 2007, s.99; Jones, 1993, s.14; Kılıç, 2010, s.88; Morris ve Taylor, 1998, s.219; Sheldon, 2007, s.268; Selanik Ay ve Aydoğdu, 2016, s.573; Tezel Şahin ve Özbey, 2007, s.7; Walhof, 2016, s.11) ancak derslere aile katılımının uygulamalı bir biçimde nasıl sağlanabileceğine değinilmediğini görmüştür. Aile katılımı bağlamında sosyal bilgiler ile ilgili sınırlı sayıda çalışmaya (Deveci, 2008; Karataş ve Karaman, 2010; Troncale, 2011) rastlayan araştırmacı, ilgili alanyazında sosyal bilgiler ile ilgili uygulamaya dönük, aile katılımlı öğretim etkinlikleri ile gerçekleştirilen herhangi bir çalışmaya rastlamamıştır.

Eylem araştırmasında, odaklanılacak konunun belirlenmesinde bilgi toplamak amacıyla görüşmelerden, yazılı kaynaklar ya da kılavuzlardan yararlanılabilir. Araştırma konusu ile ilgili öğretmenlerle, yöneticilerle ya da diğer paydaşlarla yapılan görüşmeler, eylem araştırması konusuna yönelik farklı bakış açılarını ortaya çıkarmayı sağlayarak araştırma konusuna yönelik farklı görüşler sunar (Gürgür, 2016, s.26; Mertler, 2014, s.58-59). Araştırmacı, alanyazında yer alan boşluğu ortaya koyduktan sonra bilgi toplamak

amacıyla sosyal bilgiler dersine aile katılımı sağlama konusuna yönelik altı sosyal bilgiler öğretmeni ile 1 Nisan 2016 - 15 Nisan 2016 tarihleri arasında yarı-yapılandırılmış görüşme yapmıştır. Araştırmacı, görüşme yapılan sosyal bilgiler öğretmenlerinden birinin haftada üç saat olmak üzere 4 Nisan 2016 - 30 Mayıs 2016 tarihleri arasında toplam 24 saat 5. sınıf düzeyinde yürüttüğü sosyal bilgiler dersini gözlemlemiştir.

Konu ile ilgili bilgi toplamak amacıyla yapılan yarı-yapılandırılmış görüşmelerde sosyal bilgiler öğretmenlerine üç soru yöneltilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenlerine görüşmede birinci olarak “Sosyal bilgiler dersine aile katılımı sağlama durumunuz nedir? Anlatır mısınız?” sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya görüşme yapılan sosyal bilgiler öğretmenlerinden kimilerinin verdiği yanıtlar şu biçimdedir:

Öğretmen 1: Toplantılarda ailelerle görüşüyoruz. Ders için neler yapmaları gerektiği konusunda görüşüyoruz ama birebir dersle ilgili herhangi bir projemiz olmadı. Ben kendi dersim için neyi istiyorsam, neyi bekliyordum veli toplantısında onu söylüyorum. Benim için kitap okumanın önemli olduğunu sosyal bilgiler dersi için. Çünkü bizim dersimiz daha sözel ağırlıklı bir ders. Kitap okumanın önemli olduğunu kesinlikle vurguluyorum.

Öğretmen 2: Ancak bir problem olunca aileyi çağırıyoruz. Veli toplantılarında zaten on tane aileyi çağırırsan iki kişi ancak geliyor. Bir de aileler şöyle düşünüyor: Birinci olarak ya benim çocuğum yaramazlık yaptı ve öğretmen şikâyet edecek. İkincisi ise muhakkak para isteyecekler diyor. Ailelerin imkânları sınırlı... En önemlisi davranış bozukluğu içinde olan sınıfta çocukların eğitim hakkına engel olan öğrencilerin aileleri hiç gelmiyorlar veli toplantısına. En başarılı öğrencilerin aileleri gelir. Maalesef aile pek okula gelmek istemiyor. Bir çocuk yetiştiriyoruz topluma yeni bir nesil kazandırıyoruz. İşbirliği yapsak çok daha güzel olur gibime geliyor.

Öğretmen 3: Aile katılımına yönelik olarak okuldaki veli toplantıları ve özel durumu olan öğrenciler dışında aileleri işin içine katacak çok az durum oluyor. Yani bazen öğrencilere bir takım şeyleri evde aileleri ile tartışmalarını ya da onlardan bilgi almalarını istediğiniz durumlar oluyor. Onun dışında ailelerle katılımı pek dersimiz olmuyor.

Öğretmen 4: Ortaokul olduğu için çok zor gerçekten. Ben çok istemişim, bununla ilgili mücadele vermişim daha önce. Veli toplantısında aileleri toplamak bile benim için büyük bir başarı. Ailelerle iletişim kurmak çok zor. Aileler herhalde çocuk ortaokula geçince kendi kendine başarabilir diyorlar. İlkokulda çok gelip gidiyorlar. İlkokul öğretmeni tek öğretmen olması çok büyük etken. Bizde branş öğretmenleri, hangi birine yetişsin aile? Sonra şunu gözlemledim: Aile niye gelmiyor? Çünkü biz 12 tane branş öğretmeniyiz. Hepsiyi ayrı ayrı konuşuyor. Birine gidiyor mesela o çok iyi derken öbürü olumsuz bir şey söyleyebiliyor. O olumsuz dönütü aldığı anda bir daha gelmek istemiyor yani o duruma düşmek istemiyor.

Sosyal bilgiler öğretmenlerine görüşmede ikinci soru olarak “Sosyal bilgiler dersine aile katılımı sağlamaya yönelik gerçekleştirildiğiniz etkinlikler nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenleri bu soruya aşağıdaki gibi yanıtlar vermişlerdir:

Öğretmen 5: Sosyal bilgiler dersi daha açık aile katılımına diyebilirim, kesinlikle yararlı olacağını düşünüyorum. Bu sayede çocukların bilgilerini somutlaştırmaları ve günlük yaşamda bu bilgileri somut olarak görmeleri yaşayarak öğrenmeleri sağlanır. Proje ödevlerimiz var bizim, proje ödevlerini öğrencilerin yapması gerekiyor. Ancak altyapı ve evde projelerin hazırlanması açısından yine ailelerin katkısı ve desteği oluyor. Aileler proje ödevlerinin hazırlanmasına, ara sıra performans görevlerinin hazırlanmasına yardımcı oluyorlar.

Öğretmen 3: Derslerde işlediğimiz konular yani çoğunlukla hayatın içinden konular içeriyor. Güncel olaylardan oluyor. Mesela en son ne yapmıştık? Mesela anayasayı sormuştuk. Hatta siz de o derste vardınız sanırım. Anayasa nedir? Aileler bu konuda ne düşünüyorlar? Bu konuda bilgileri var mı yok mu? Araştırmaya dayalı olmadan direk fikirlerini sormalarını istemiştik. Onun dışında birinci dönemdeki konularda ülkemizde yetiştirilen bazı tarım ürünleri, hayvancılık gibi konularda, bazı öğrenciler köyden geliyorlar ve o konularda ailelerinden bazı bilgiler almaları istemiştik. Yani bu yıl içerisinde iki üç defa. Çok geçmiyor orada da. Doğrudan okula çağırıp herhangi bir katılım sağlamak değil de öğrencinin ailesinden daha çok bilgi alması şeklinde yaptık.

Araştırmacı sosyal bilgiler dersine aile katılımı sağlama durumuna yönelik sınıf gözlemini, öğretmenin istekli olduğu, okul müdürü gözleme onay verdiği ve araştırmacı için kolay ulaşılabilir bir okulda görev yaptığı için Öğretmen 3 kodlu sosyal bilgiler öğretmenin yürüttüğü derste gerçekleştirmiştir. Yaklaşık iki ay boyunca süren gözlemler sırasında Öğretmen 3 tarafından sosyal bilgiler dersine aile katılımı sağlama kapsamında değerlendirilebilecek bir etkinlik yapılmıştır. Öğretmen 3 tarafından yukarıda gerçekleştirildiği belirtilen bu aile katılımı etkinliği ile ilgili derslerde geçen konuşmalar ve araştırmacının gözlem notları şu biçimdedir:

Tarih ve saat: 2 Mayıs 2016-15.30

Konu: Toplumsal yaşam ve yasalar

Öğretmen: “Anayasa nedir?” diye ailenize sorun. Buna yönelik ailenizin birkaç cümle ile bir şeyler yazmalarını istiyorum. Ailenizdeki herhangi birine yazdırabilirsiniz. Aile büyüklerinizin bu konuda ne düşündüğünü merak ediyorum sadece ve o yüzden sizden bunu istiyorum. Herhangi bir yere bakıp araştırmalarını istemiyorum. Bilimsel tanım da istemiyorum. Amacım bilgi test etmek de değil. Sadece büyüklerinize “Anayasa nedir?” diye bir soru soracaksınız ve söylediklerini yazacaksınız (Saat: 15:40).

Gözlem notu: Yaklaşık bir aydır gözlem yapıyorum ve öğretmen, bu derste ilk kez aile katılımı sağlama olarak değerlendirilebilecek bir ev ödevi verdi. Öğrenciler ödevi

defterlerine not aldılar. Öğrenciler, bir sonraki derse ailelerinin “Anayasa nedir?” sorusuna verdikleri yanıtı yazılı olarak sınıfa getirecekler.

Tarih ve saat: 4 Mayıs 2016-13:00

Öğretmen: Geçen dersimizde Anayasayı ailenize sorun demiştim. Soran var mı?

Öğrenci 1: “Anayasa bir devletin ana kanunudur”

Öğretmen: Ben bunu kabul etmiyorum. Bu tanım kitaptan internetten yazılmış gibi.

Öğrenci 2: “Anayasa devletin en büyük kanunudur”

Öğretmen: Bu kadar mı? Başka kimse yapmadı mı ödevini? Bir sonraki derse herkes istediğim gibi yapsın yoksa sözlü notu olarak bir vereceğim.

Gözlem notu: Bu derste yalnızca iki öğrenci ödevini yaptığı için öğretmen tepki gösterdi. Öğretmen, bir sonraki derste herkesten ödevi yapmalarını istedi ve ödevi yapmayanlara sözlü notu olarak bir vereceğini söyledi.

Tarih ve saat: 9 Mayıs 2016-15.30

Gözlem notu: Öğretmen, bu derste geçen hafta verdiği ödevin kontrolünü yapmadı. Öğretmenin sınıfta gözlem yapma amacını bildiği için geçen hafta öğrencilere böyle bir ev ödevi vermiş olabileceğini düşünüyorum.

Sosyal bilgiler öğretmenlerine görüşmede üçüncü ve son soru olarak “Sosyal bilgiler dersine aile katılımı sağlamaya yönelik etkinlik önerileriniz nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin bu soruya verdikleri yanıtlardan bazıları aşağıda sunulmuştur:

Öğretmen 1: Aslında bizim dersimiz diğer derslere göre daha çok aile katılımı gerektiren bir ders. Çünkü her aile fen, matematik bilmeyebilir ama bizim ders aslında bir genel kültür dersi. Tarih de var içinde coğrafya da var içinde. Temelde aslında çocuğun hayatı için bilmesi gereken şeyler. Bu ailelerin örnek veriyorum bazı konularda daha dikkatli olması gerekebilir. Mesela bir tatile gidiyorlar, gittikleri yerde tarihi eserler varsa çocukları buraya götürmeliler. Yani ya da geleneklerimiz göreneklerimiz mesela beşinci sınıfta ikinci ünite de var. O şekilde kına geceleri, nevrüz bayramı nasıl kutlanır? Bunlar hayatla iç içe olan şeyler. Aslında şunu söylüyorum; sosyal bilgilerin biraz daha hayatla iç içe olması lazım, bizim çok hayata hazırladığımızı düşünmüyorum. Bizim derslerin hayata hazırlama amacı olduğu için ailelerin bu konuda gerçekten önemi var. Bir de destek vermeleri çok önemli. Çünkü tek başımıza bir toplum kültürü veremeyiz. Ailenin verdiği kültür çok önemli.

Öğretmen 6: Şu anda hiç açıkçası aklıma gelmiyor etkinlik, hiç düşünmedim. Keşke aileler daha bilinçli olsa, daha istekli olsa. Çünkü veli toplantısı yaptığımızda bile burada çok fazla insan bulamıyorsunuz. 30 kişilik sınıfta 10 kişi geliyor. Ancak belki okulun para isteme dışında aileyi başka şeyler için de burada görmek istediklerini anlasalar aileler belki okula daha farklı bakacaktır. Onların katılabileceği projeler hiç düşünmedik hiç

yapmadık. Hepimiz bir şeyleri yetiştirme derdindeyiz ama benim seninle yaptığım bu görüşmeden sonra bakışım değişecektir. Yani ne yapılabilir? Gerçekten aileyi birebir katabilecek ne yapılabilir?

Araştırmacı, araştırmanın odak alanını belirlemek için gözlem ve görüşme yoluyla bilgiler toplamıştır. Görüşme yapılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin ifadelerine ve gözlem notlarına bakıldığında, öğretmenlerin sosyal bilgiler dersine aile katılımı sağlama durumlarının sınırlı düzeyde olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin bazıları sosyal bilgiler dersinin aile katılımı sağlama için uygun bir ders olduğunu düşünmekte ancak öğretmenlerin çoğu buna yönelik herhangi bir etkinlik gerçekleştirmediğini dile getirmektedir. Görüşme yapılan öğretmenler, aile katılımı sağlamaya yönelik gerçekleştirilebilecek etkinlikler konusunda sınırlı düzeyde önerilerde bulunmuşlardır. Araştırmacı sosyal bilgiler öğretmenleri ile yaptığı görüşmeler sonucunda öğretmenlerin sosyal bilgiler dersi ile aile katılımını ilişkilendirdiklerini ancak sosyal bilgiler dersine aile katılımı sağlamak amacıyla aile katılımlı etkinliklerin geliştirilmesi ve uygulanması konusunda bir gereksinim olduğunu ortaya koyarak araştırmanın odak alanını belirlemiştir.

Geçmiş araştırmalarında elde ettiği verilerden, alanyazında konu ile ilgili yapılan çalışmalardan ve konu ile ilgili ön bilgi toplamak amacıyla elde edilen bu verilerden hareketle araştırmacı, sosyal bilgiler dersine uygulamalı olarak aile katılımı sağlama konusunda bir gereksinim olduğunu ortaya koymuştur. Buradan hareketle araştırmacı, sosyal bilgiler dersine aile katılımının nasıl sağlanabileceğini ve aile katılımı ile işlenen sosyal bilgiler dersine yönelik ailelerin, öğrencilerin ve sosyal bilgiler öğretmenin görüşlerini ortaya koymayı amaçlamıştır.

Araştırmacı bu araştırmaya yönelik gereksinimi ortaya koyduktan ve araştırmanın amacını belirledikten sonra, araştırmanın uygulama öncesi süreci, uygulama süreci ve uygulama sonrası süreci yapılması planlanan çalışmaların yer aldığı bir çalışma takvimi oluşturmuştur. Çalışma takviminden sonra ilgili alanyazın yeniden incelenmiş ve sosyal bilgiler dersine aile katılımı sağlamaya yönelik uygulanabilecek etkinlikler ortaya konmuştur. Bu süreçte araştırmada üye denetimi sağlamak amacıyla geçerlik komitesi oluşturulmuştur. Geçerlik komitesine ve komite üyelerine ilişkin bilgiler “Geçerlik Komitesi” başlığında ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

Araştırmacı, araştırma izni için Anadolu Üniversitesi Etik Kurul Komisyonu’na ve Eskişehir İl Milli Eğitim Müdürlüğü’ne gerekli başvurularda bulunmuştur. Araştırma

izni 27 Eylül 2016 tarihinde İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından onaylanmış ve 10 Ekim 2016 tarihinde araştırmacıya ulaştırılmıştır. Anadolu Üniversitesi Etik Kurul Komisyonu da 30 Eylül 2016 tarihinde araştırmaya onay vermiştir. Anadolu Üniversitesi Etik Kurul Komisyonu'nun araştırmaya onay verdiğini gösteren belge EK-1'de, Eskişehir İl Mili Eğitim Müdürlüğü'nün araştırmaya onay verdiğini gösteren belge EK-2'de sunulmuştur. Araştırma izni alındıktan sonra uygulama okulu belirlemeye yönelik çalışmalara başlanmıştır.

Bu kapsamda araştırma öncesi bilgi toplamak için görüşme gerçekleştirilen sosyal bilgiler öğretmenlerinden üçünün çalıştığı okulların müdürleri ile 11 Ekim 2016 - 14 Ekim 2016 tarihleri arasında görüşme yapılmıştır. Okul müdürlerine araştırma hakkında ayrıntılı bilgi verilmiştir. Görüşme yapılan üç okulun müdürlerinden ikisi araştırmaya katılım konusunda gönüllü ve istekli olmuştur. Bu okullardan biri alt diğeri orta sosyo-ekonomik düzeye sahiptir. Müdürlerle gerçekleştirilen görüşmelerden sonra aynı tarihler arasında bu iki okulda çalışan ve bilgi toplama aşamasında görüşme yapılan iki sosyal bilgiler öğretmeni ile görüşülmüştür. Öğretmenler, araştırmaya katılma konusunda istekli olduklarını dile getirmişlerdir. Araştırmacı uygulama için en uygun okulu belirleyebilmek için 25 Ekim 2016 tarihinden itibaren bu iki okulda eş zamanlı olarak sosyal bilgiler öğretmenlerinin sınıf rehber öğretmeni olduğu iki 5. sınıf şubesinde gözlemlere başlamıştır. Araştırmacı gözlem yaptığı sınıflarda ilk olarak katılımcı gözlemci rolünde yer almış ve 25 Ekim 2016 tarihinden 18 Kasım 2016 tarihine kadar 4 hafta boyunca iki okulda gözlem yapmıştır.

Uygulama öncesi gözlem sürecinde araştırmacı, okulda ailelerle birlikte gerçekleştirilebilecek etkinliklerde kullanılabilecek fiziksel ortamlara, öğrencilerin, ailelerin ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin özelliklerine yönelik bilgi toplamıştır. Bu süreçte alt sosyoekonomik düzey okuldaki şubede davranış problemi olan öğrenci sayısının çok olduğu görülmüştür. Araştırmacı bu durumu geçerlik komitesi üyelerine danışmış ve araştırmanın orta sosyoekonomik düzey okulda yapılmasının uygun olacağı 21 Kasım 2016 tarihinde toplanan geçerlik komitesi toplantısında kararlaştırılmıştır.

Araştırmacı 22 Kasım 2016 tarihinden itibaren uygulama okulu olarak belirlenen okulda, ailelerden araştırma izni alma sürecini başlatmıştır. Aynı zamanda araştırmacı, uygulama sınıfında sosyal bilgiler dersini işlemeye başlamış ve uygulama sınıfı sosyal bilgiler öğretmeni gözlemci rolüne geçmiştir. Toplam 29 öğrenci bulunan şubede bir aile araştırmaya katılım konusunda gönülsüz olduğunu ve araştırma izin formunu imzalamak

istemediğini belirtmiştir. Bunun üzerine konu ile ilgili okul müdürüne bilgi verilmiş ve öğrenci kamera açısının dışına gelebilecek bir sraya oturtulmuştur. 29 Kasım 2016 tarihinden itibaren öğrencilerin kameraya alışması için dersler kayıt altına alınmaya başlamıştır. Uygulama süreci 07.12.2016 ve 17.01.2017 tarihleri arasında toplam 19 ders saatinde gerçekleştirilmiştir. Ayrıca bu tarihler arasında aileler ve öğrenciler, evlerinde ders saatleri dışında aile katılımlı etkinlikler gerçekleştirmişlerdir. Uygulama sürecinde 20 Aralık 2016 tarihinde ortak sınavlara denk geldiği için 1 ders saati, 30 Aralık 2016 tarihinde kar tatili olduğu için 2 ders saati ders işlenmemiştir. Uygulama öncesi gözlem süreci ile birlikte araştırma yaklaşık 12 hafta sürmüştür.

3.1.2. Verilerin toplanması

Bu araştırmanın veri toplama araçları odak alan ve araştırma soruları göz önünde bulundurularak belirlenmiştir. Bu araştırmanın verileri, öğrencilerle, ailelerle ve öğretmenle gerçekleştirilen görüşmeler, öğrenci anekdot defterleri, aile işbirliği defterleri, araştırmacı günlüğü, etkinliklerle ilgili video kayıtları ve geçerlik komitesi ses kayıtları olmak üzere çoklu veri toplama araçları ile toplanmıştır. Araştırmanın veri toplama süreci ‘Verilerin Toplanması’ başlığı altında ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

Uygulama sürecinde haftalık olarak öğrenci ve sosyal bilgiler öğretmeni ile yapılandırılmış görüşmeler, öğrenci ve aile işbirliği defterlerinde yer alan görüşler, etkinlik planlarının video kayıtları ve araştırmacının yansıtıcı günlüğünde yer alan veriler geçerlik komitesi toplantılarında incelenmiştir. Haftalık toplanan bu verilerden hareketle bir sonraki etkinlik planının geliştirilmesi, uygulaması ve uygulanan etkinlik planına yönelik verilerin toplanması süreci devam etmiştir.

3.1.3. Verilerin çözümlenmesi ve yorumlanması

Eylem araştırmalarında verilerin çözümlenmesi genellikle süreklilik gösterir. Veri toplama ile eş zamanlı yürütülen çözümlenme, bir sonraki etkinlik için toplanacak verilerin türü ve niteliğine ışık tutar. Toplanan verilerin çözümlenmesi araştırmaya konu olan uygulamanın ve araştırma sürecinin anlaşılmasını sağlar (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s.313). Araştırmada veri çözümlenme süreci, veri toplama süreci ile eş zamanlı yürütülmüştür. Düzenli olarak her hafta öğrenci anekdot defterleri ve aile işbirliği

defterleri incelenerek veriler özetlenmiştir. Etkinlikler ile ilgili her hafta öğrenciler ve öğretmenlerle yapılan görüşmeler sırasında araştırmacı tarafından notlar alınmıştır.

Etkinliklerin video kayıtları her hafta incelenmiş ve ilgili yerlerin dökümü yapılmıştır. Araştırmacı tarafından gerçekleştirilen ve makro düzeyde analiz olarak adlandırılan bu analizler haftalık olarak toplanan etkinlik değerlendirme toplantılarında geçerlik komitesi üyelerine sunulmuştur. Toplantılarda uygulama sürecinde ortaya çıkan sorunlar tartışılmış ve geçerlik komitesi üyelerinin önerileri doğrultusunda etkinlik planları geliştirilmiştir. Araştırmanın verilerinin çözümlenme süreci ‘Verilerin Analiz Edilmesi’ başlığı altında ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

3.1.4. Eylem planının geliştirilmesi

Eylem araştırmalarında ders planı, öğrenci değerlendirme planları gibi günlük planlar kullanılabilir (Stringer, 2008, s.5). Araştırmada uygulanan plandan elde edilen verilere bakılarak bir sonraki ders için amaçları gerçekleştirmeye yönelik nasıl bir plan geliştirileceği değerlendirilir (Mills, 2003, s.14). Bu araştırmada ilgili alanyazın temel alınarak aile katılımlı sosyal bilgiler dersi işlemeye yönelik 11 etkinlik geliştirilmiştir. Geliştirilen bu etkinlikler etkinliğin yapısına uygun olarak dokuzu ders planı biçiminde hazırlanırken ikisi etkinlik planı biçiminde hazırlanmıştır. Her bir etkinlik planı uzman görüşleri doğrultusunda geliştirilmiş, uygulanmış ve değerlendirilerek bir sonraki etkinliğin geliştirilmesi aşamasına geçilmiştir.

Aile katılımlı sosyal bilgiler dersine yönelik bu 11 etkinliğin geliştirilmesi sürecinde Epstein (2010b, s.85-87; 2008, s.11-12.)’in ebeveynlik, evde öğrenme, iletişim, karar verme, gönüllülük, toplumla işbirliği olarak belirlediği aile katılımı boyutları temel alınmıştır. Ebeveynlik boyutunda ailelerin çocuklarına sosyal bilgiler dersinde destek olmalarını sağlamaya yönelik etkinlik yönergeleri oluşturulmuştur. Ayrıca bu boyutu kapsayan bir etkinlik olan “aile toplantısı etkinliği” gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, evde öğrenme boyutu ile doğrudan ilgili olan, evde öğrenciler ile ailelerin birlikte yaptığı beş etkinlik gerçekleştirilmiştir. İletişim boyutuna yönelik olarak aile işbirliği defterleri oluşturulmuştur. Aile işbirliği defterleri aracılığıyla aileler ile araştırmacı arasında yazılı iletişim kurulmuş ve aileler bu defterlere yapıştırılan yönergelerle etkinliklerle ilgili bilgilendirilmiştir. İletişim boyutunda, mesajlaşma uygulaması WhatsApp’ta kurulmuş olan aile grubundan yararlanılmıştır. Ailelerin tüm süreç boyunca görüşleri alınarak etkinlikler ve etkinliklerin uygulanma tarihleri kararlaştırılmıştır. Ailelerin araştırmaya

ve etkinliklere katılımı ile ilgili gönüllü olmaları esas alınmıştır. Özellikle “kaynak kişi olarak aileden yararlanma etkinliği”, “aile-öğrenci sunumu etkinliği” ve “sosyal bilgiler dersinde belirli gün ve haftalardan yararlanma: Gönüllü aile katılımı etkinliği” etkinliklerinde gönüllük esas alınarak aileler sınıfta bulunmuşlardır. Tüm etkinlikler, ailelerle ve öğretmenle işbirliği içinde gerçekleştirilmiştir. Ayrıca “aile katılımlı okul dışı öğrenme etkinliği: Şeker Fabrikası gezisi” toplumla işbirliği boyutu ile ilgili bir etkinlik olarak yapılmıştır. Aile katılımı boyutlarından yararlanarak geliştirilen ve uygulanan etkinlikler evde, okulda ve okul dışında gerçekleştirilen etkinlikler olarak gruplandırılmış bir biçimde aşağıda verilmiştir:

Evde gerçekleştirilen etkinlikler

1. Ailenin öğrenci rolünde olması
2. Ailenin öğretici rolünde olması
3. Aile katılımlı oyunla öğrenme
4. Aile büyükleriyle çalışma
5. Babalarla birlikte çalışma

Okulda gerçekleştirilen etkinlikler

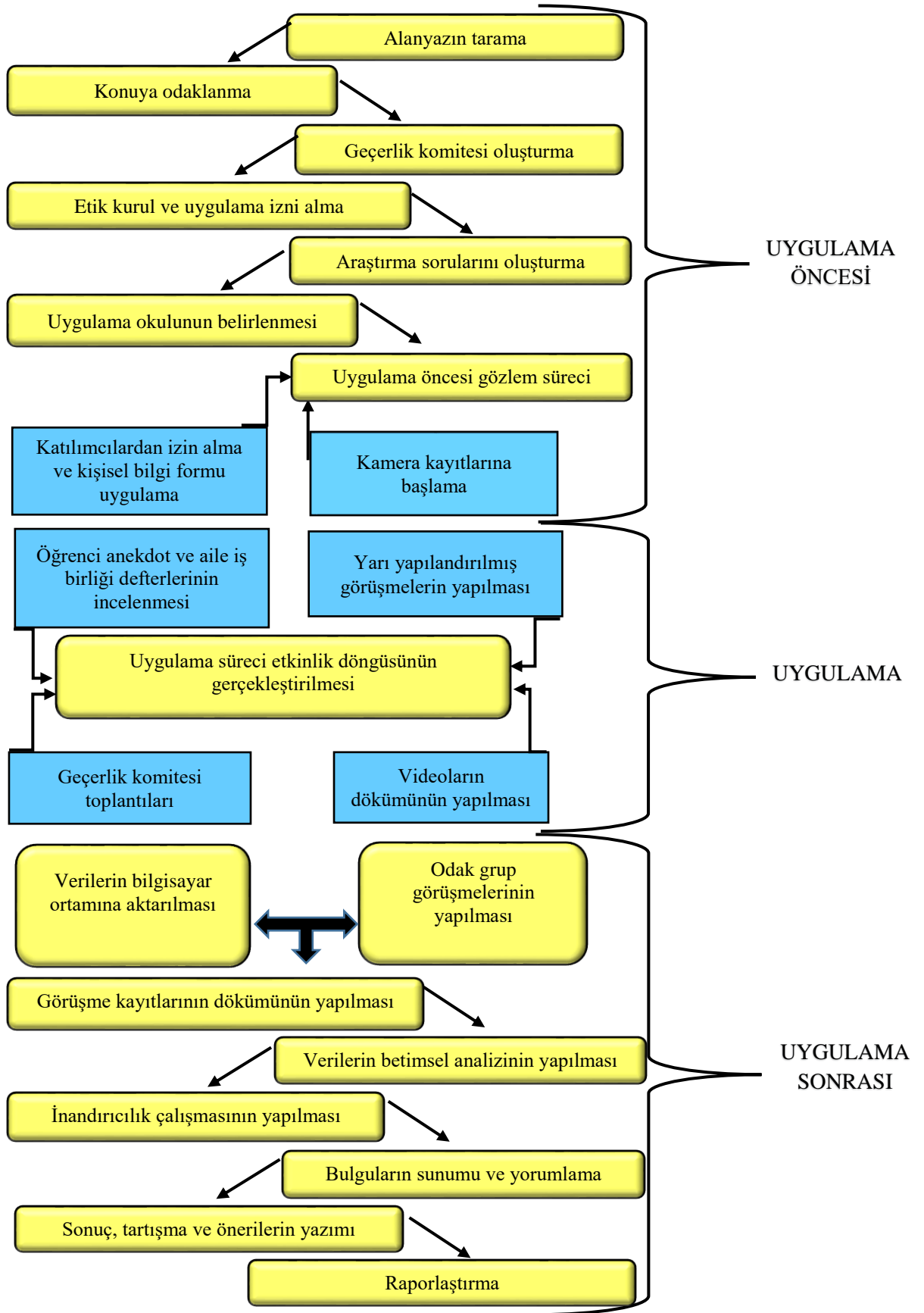
6. Aile toplantısı
7. Kaynak kişi olarak aileden yararlanma
8. Sosyal bilgiler dersinde belirli gün ve haftalardan yararlanma: Gönüllü aile katılımı
9. Aile-öğrenci sunumu
10. Aile katılımlı okulda öğrenme

Okul dışında gerçekleştirilen etkinlikler

11. Aile katılımlı okul dışı öğrenme: Şeker Fabrikası gezisi

Charmaz (2006 akt. Creswell, 2013, s.183), uygulama sürecinin yeni verilerin toplanmasıyla ilgili yeni bakış veya özellikler ortaya çıkmadığında, başka bir deyişle veriler doygunluğa ulaştığında durdurulmasını önermiştir. Araştırmada, öğrencilerin ve ailelerin gerçekleştirilen etkinliklere yönelik çektikleri videoların süresinin kısalması, aile işbirliği defterlerine ve öğrenci anekdot defterlerine etkinliklere yönelik yazılan görüşlerin kısalması, öğrencilerle yapılan görüşmelerde öğrencilerin aynı ifadeleri kullanmaları sonucu geçerlik komitesi üyelerinin görüşleri alınarak araştırmanın uygulama sürecinin sonlandırılması uygun bulunmuştur.

Bu araştırmada, her bir etkinlik ile ilgili toplanan verilerden oluşan bulgular gelişimsel sũreci ortaya koymak amacıyla etkinliğin uygulanma sırasına gũre “Bulgular ve Yorum” başlığında betimsel olarak sunulmuştur. Bu bulgulardan hareketle araştırmanın “Sonuç, Tartışma ve Öneriler” bũlũmũnde araştırmanın sonuçları ve sonraki araştırmalar için Öneriler sunulmuştur. Araştırmanın tũm sũrecini gũsteren Şekil 3.2 aşağıda verilmiştir:

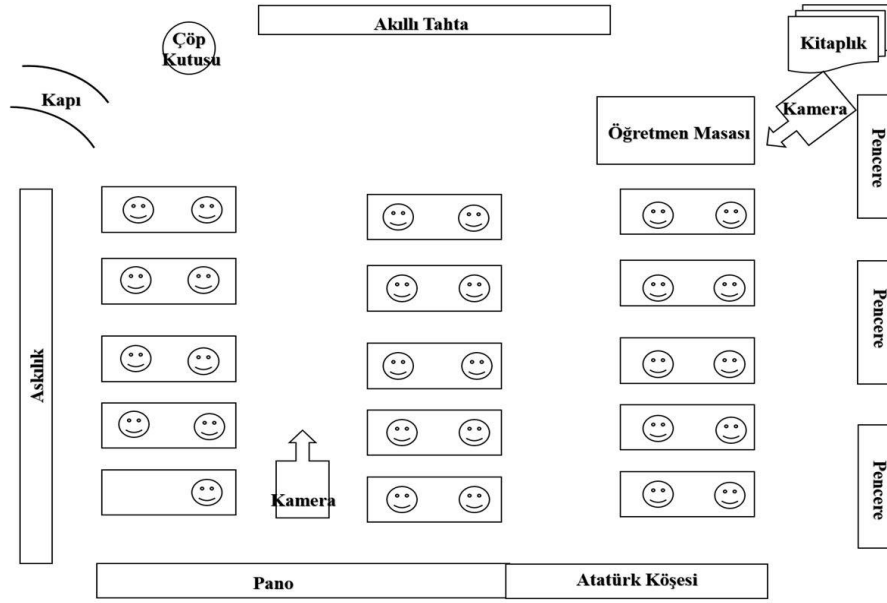
Şekil 3.2. Araştırma Sürecinin Genel Görünümü

3.2. Ortam

Araştırma 2016-2017 öğretim yılı güz döneminde Eskişehir Tepebaşı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı Mehmet Akif Ersoy Ortaokulu'nun 5/G şubesinde gerçekleştirilmiştir. Uygulama okulu, iki büyük binaya sahiptir. Bu binalardan birinde 5. ve 6. sınıf düzeyinde, ikincisinde 7. ve 8. sınıf düzeyinde okuyan öğrencilere eğitim verilmektedir. Uygulama okulunda kütüphane, müdür odası, müdür yardımcısı odaları, iki tane öğretmenler odası, konferans salonu, iki tane özel eğitim destek odası, teknoloji tasarım atölyesi ve spor salonu vardır. Ayrıca uygulama okulunda tüm sınıflarda akıllı tahta yer almaktadır. Uygulama okulunda toplam dokuz tane 5. sınıf şubesi vardır. Araştırma, uygulama sınıfı sosyal bilgiler öğretmenin aynı zamanda sınıf rehber öğretmeni olduğu bir 5. sınıf şubesinde gerçekleştirilmiştir.

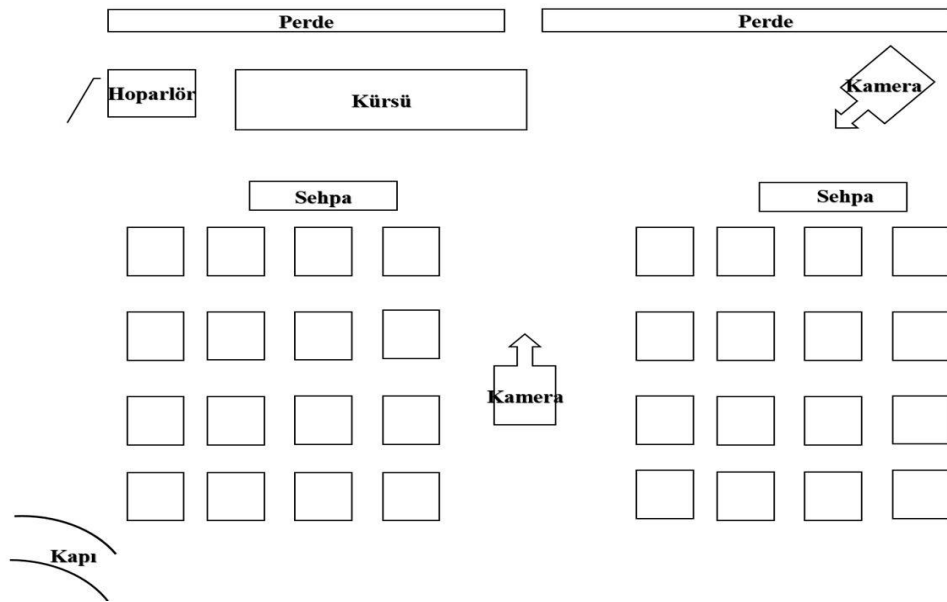
Araştırmanın uygulama süreci sınıf, çok amaçlı salon, teknoloji tasarım atölyesi, ev ortamı ve fabrika olmak üzere farklı ortamlarda gerçekleşmiştir. Uygulanan toplam 11 etkinliğin beşi ev ortamında, biri fabrika ortamında gerçekleşmiştir. Ev ortamında gerçekleşen etkinlikler, aile üyeleri tarafından akıllı telefonlar ile video kaydına alınmıştır. Fabrika ortamında gerçekleşen okul dışı öğrenme etkinliği araştırmacı tarafından kamera ile kayıt altına alınmıştır. Evde gerçekleştirilen etkinlikler ve fabrika ortamında gerçekleşen etkinlik ile ilgili videolardan alınan görsel öge örnekleri 'Bulgular ve Yorum' başlığı altında sunulmuştur. Bu görsel öğelerde etkinliklerin gerçekleştirildiği ev ortamları ve fabrika ortamı görülmektedir.

Araştırmada, sınıf ortamında dört etkinlik gerçekleştirilmiştir. Ayrıca sınıfta gerçekleştirilen dört etkinlikten birinde çok amaçlı salon ve teknoloji tasarım atölyesinden yararlanılmıştır. Sınıfta gerçekleştirilen etkinliklerde kamera iki ayrı yere kurulmuş ve iki açıdan kayıt alınmıştır. Kameranın biri tahtayı ve araştırmacıyı kayıt altına alacak biçimde konumlandırılırken, bir diğeri öğrencileri kayıt altına alacak biçimde konumlandırılmıştır. Şekil 3.3'te uygulama süreci sınıf yerleşim düzeni gösterilmiştir.

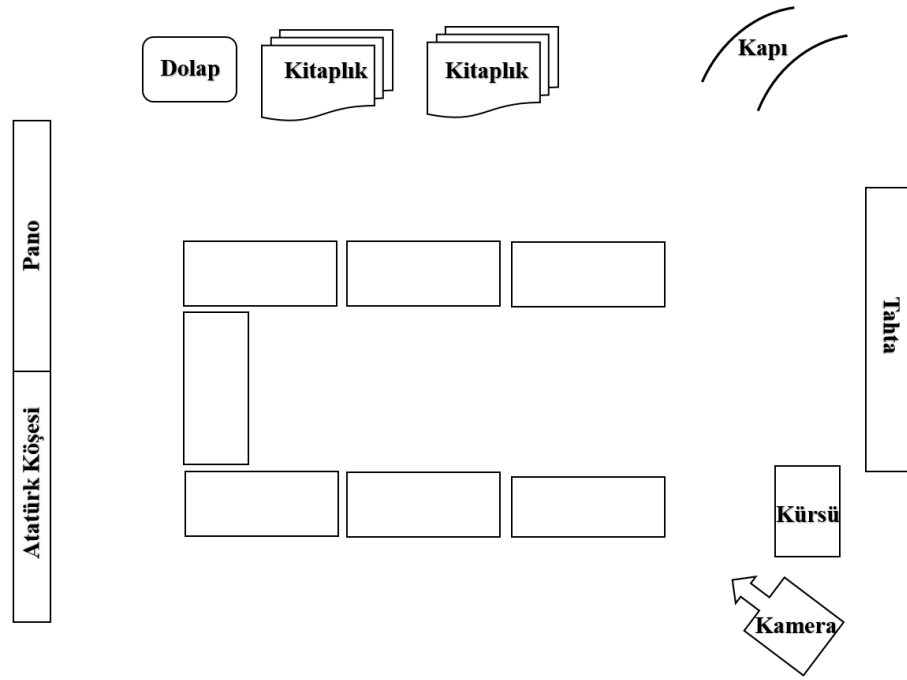
Şekil 3.3. Uygulama Sınıfının Genel Görünümü

Çok amaçlı salon uygulama okulunda konferans ve toplantı etkinliklerinde kullanılmaktadır. Ailelere yönelik gerçekleştirilen “aile toplantısı” etkinliği ile “aile katılımlı okulda öğrenme” etkinliğinin bir saati bu salonda gerçekleştirilmiştir. Çok amaçlı salonda gerçekleştirilen etkinliklerde iki kamera kullanılmıştır. Çok amaçlı salona yönelik oluşturulan krokide kameranın konumlandırıldığı yerler Şekil 3.4’te gösterilmiştir.

Şekil 3.4. Çok Amaçlı Salonun Genel Görünümü

Teknoloji tasarım atölyesi, uygulama gerçekleştirilen derslik ile aynı katta yer almaktadır. Bu atölyeden, “aile katımlı okulda öğrenme” etkinliğinin ikinci saatinde yararlanılmıştır. Bu etkinlikte aileler ile öğrencilerin birlikte çalışması gerektiği ve sayı fazla olduğu için teknoloji tasarım atölyesi ve sınıf aynı anda kullanılmıştır. Ayrıca bu atölyeden, uygulama sürecinde etkinliklere yönelik öğrencilerle yarı-yapılandırılmış görüşme yapmak için yararlanılmıştır. Teknoloji tasarım atölyesi ve bu ortamda kameranın konumlandırılış biçimi Şekil 3.5’te gösterilmiştir.

Şekil 3.5. Teknoloji Tasarım Atölyesinin Genel Görünümü

3.3. Araştırmacı Rolü

Eylem araştırmasının amaçlarından biri eğitimcilerin kendi uygulamalarını geliştirmeleridir. Günümüzde akademisyen araştırmacılar aynı zamanda uygulamacı olup, bizzat kendi uygulamaları hakkında araştırma yapabilmektedir (Carr ve Kemmis, 1986’dan aktaran Ekiz, 2013, s.183). Bu araştırmada, araştırmacının aynı zamanda uygulayıcı olduğu bir eylem araştırması gerçekleştirilmiştir.

Araştırmacı lisans ve yüksek lisans eğitimini sosyal bilgiler öğretmenliği programında tamamlamıştır. Araştırmacı, sosyal bilgiler eğitimi alanında ulusal ve uluslararası düzeyde yurt içi ve yurt dışı bilimsel etkinliklere katılmış ve bu etkinliklerde sunumlar yapmıştır. Çeşitli araştırmalar kapsamında ortaokul öğrencileri ve sosyal bilgiler öğretmenleriyle görüşmeler yapan araştırmacı lisans düzeyinde çeşitli dersleri

gözlemlemiştir. Ayrıca araştırmacı, özel bir eğitim kurumunda iki yıl öğretmenlik yapmıştır. Araştırmacı halen sosyal bilgiler eğitimi anabilim dalında araştırma görevlisi olarak çalışmaktadır.

Araştırmacı yüksek lisans tezinde görüşme yöntemini kullanmış; aynı zamanda aldığı nitel araştırma yöntemleri dersinde de eylem araştırması, görüşme, gözlem ve doküman incelemesi ile ilgili ödev kapsamında çeşitli çalışmalar yapmıştır. Ayrıca araştırmacı, nitel araştırma ile ilgili çeşitli çalıştaylara ve bir yayınevi tarafından 27-28 Ocak 2017 tarihlerinde düzenlenen “NVIVO 11 İleri Düzey Eğitimi”ne katılmıştır.

Araştırmacı, uygulama öncesi uygulama yapılacak fiziksel ortamı tanıma, uygulamaya katılacak öğrencilerin araştırmacıya uyum sağlama ve araştırmacıyı öğrenme ortamının bir parçası olarak görmesini sağlamak için ilk olarak sınıfta katılımcı gözlemci rolünde yer almıştır (Mills, 2003, s.53). Araştırmacı 25 Ekim 2016 tarihinden 18 Kasım 2016 tarihine kadar 4 hafta boyunca gözlem yaparak öğrencilerle etkileşimde bulunmuştur. Araştırmacı 22 Kasım 2016 tarihinden itibaren öğrencilerin kendisine uyum sağlama için sosyal bilgiler dersini işlemeye başlamıştır. Araştırmacının öğretimi kendisinin gerçekleştirdiği ve bu öğretime ilişkin veri topladığı durumlarda araştırmacı etkin katılımcı gözlemci (Mills, 2003, s.54) olarak tanımlandığı için araştırmacı, 07.12.2016 ve 17.01.2017 tarihleri arasında gerçekleştirilen uygulama sürecine etkin katılımcı gözlemci olarak dahil olmuştur.

Araştırmacı, uygulama süreci öncesinde kullanılabilir olacak olası etkinlik planlarını hazırlamış ve bu etkinlik planlarını uzman görüşüne sunmuştur. Uygulama sürecinden önce ailelerle iletişime geçen araştırmacı, ailelerin araştırma izin formunu imzalamalarını sağlamıştır. Araştırmacı, uygulama öncesi süreçten uygulama süreci sonuna kadar araştırmaya yönelik tüm gözlemlerini, düşüncelerini ve duygularını araştırmacı günlüğüne yansıtmıştır. Araştırmacı her etkinliğe yönelik aile ve öğrenci etkinlik yönergeleri hazırlamıştır. Her hafta düzenli olarak; uygulanan etkinliklerle ilgili öğrenciler ve sosyal bilgiler öğretmeni ile yarı-yapılandırılmış görüşmeler yapmış, aile işbirliği defterleri ve öğrenci anekdot defterlerini incelemiş, etkinliklere yönelik video kayıtlarının ilgili yerlerinin dökümünü yapmıştır. Araştırmacı her hafta düzenli olarak yaptığı bu çalışmaları, değerlendirme toplantılarında geçerlik komitesi üyelerine sunmuştur. Araştırmacı, uygulama süreci tamamlandıktan sonra uygulama sürecinde tüm etkinliklere katılan 15 öğrenci ve 15 aile ile odak grup görüşmeleri gerçekleştirmiştir.

Araştırmacı, uygulama sürecinde veri toplama ile eş zamanlı olarak makro düzeyde veri analizi yapmıştır. Araştırmacı, uygulama sürecinde toplanan tüm verileri etkinliklere göre sınıflandırmış uygulama süreci tamamlandıktan sonra, makro olarak analiz edilen tüm verileri NVIVO 11 programı aracılığıyla yeniden analiz etmiştir. Araştırmacı, bulguların sunulması ve yorumlanması aşamasında, etkinliklere ve araştırma sürecine yönelik katılımcıların olumlu ve olumsuz görüşleri sunarak nesnel olmaya çalışmış ve tüm katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılar vermeye zen göstermiştir.

3.4. Geçerlik Komitesinin Rolü

Eylem araştırmalarında araştırmacı, meslektaşlarının ya da konu ile ilgili uzmanların görüş ve düşüncelerine ek bir veri kaynağı olarak başvurulabilir (Yıldırım ve şimşek, 2016, s.315). Özellikle araştırmanın uygulama sürecinde elde edilen ham verinin ve analizlerin yeniden gözden geçirilmesini sağlamak amacıyla araştırma konusunda destek verebilecek uzmanların denetimine diğer bir deyişle ye denetimine gereksinim duyulmaktadır (Gürgür, 2016, s.45; Mertler, 2014, s.28).

Bu araştırmada, uygulama sürecinde etkinlik planlarına yönelik görüş belirtmek, toplanan verileri kontrol etmek, ortaya çıkan sorunlara yönelik önerilerde bulunmak ve uygulama sürecini değerlendirerek ye denetimi sağlamak için süreç boyunca üç alan uzmanından oluşan ve “geçerlik komitesi” olarak adlandırılan bir grup oluşturulmuştur. Geçerlik komitesi, uygulama sürecinde gerçekleştirilen etkinliklerin planlanması ve uygulanması aşamalarında uzman görüşü almak ve uygulanan etkinliğin uzman değerlendirilmesine sunulmasını sağlamak amacıyla oluşturulmuştur. Bu amaçla oluşturulan araştırmanın geçerlik komitesi, biri tez danışmanı olmak üzere üç üyeden oluşmaktadır. Komite yelerinden tez danışmanı Prof. Dr. Handan DEVECİ ve Dr. Öğr. Üyesi Elvan GÜNEL, sosyal bilgiler eğitimi alanında çalışmalar yapmaktadır. Dr. Öğr. Üyesi Elvan GÜNEL, ayrıca lisansüstü düzeyde nitel araştırmaya yönelik dersler yürütmektedir. Sınıf ğretmenliği alanında görev yapan Dr. Öğr. Üyesi mr GüRDOğAN BAYIR’ın çalışmaları ise daha çok sosyal bilgiler eğitimi alanındandır. Uygulama sürecinde, geçerlik komitesi yeleri ile her hafta düzenli toplantılar yapılmıştır. Geçerlik komitesi üyelerinin görüşlerine destek veri kaynağı olarak başvurulduğu için toplantılar ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmıştır. Bu kayıtlar

araştırmacı tarafından yazılı hale getirilmiş ve ‘‘Bulgular ve Yorum’’ başlığında etkinlik planlarının sunumunda destek veri olarak doğrudan alıntı biçiminde verilmiştir.

Bu araştırmada, video kayıtları aracılığıyla gözlemler yapmak (Elliott, 1991, s.81) ve bireylerin uygulama sürecinde belli davranışları gerçekleştirip gerekleştirmedini (Freankel, Wallen ve Hyun, 2012, s.122) belirtmek amacıyla kullanılan video kontrol listesi oluşturulmuştur. Araştırmacı tarafından oluşturulan video kontrol listesinde, uygulanan etkinlik planlarında oğrencilere ve ailelere yönelik ulaşılmak istenen hedeflere ve araştırmacının oğretim sürecinde ulaşması gereken hedeflere yönelik maddeler bulunmaktadır. Video kontrol listesinde hedeflerin her biri ‘‘evet’’, ‘‘kısmen’’ ve ‘‘hayır’’ olarak üçlü biçimde seeneklendirilmiştir. Geçerlik komitesi yeleri ile yapılan değerlendirme toplantılarında, uygulanan etkinliklere ait videolar komite yeleri tarafından izlenmiştir. Geçerlik komitesi yeleri, uygulama kayıtlarını içeren videoları izlerken video kontrol listesinde sıralanan hedeflere ulaşılma durumunu kendi görüşleri doğrultusunda işaretlemişlerdir. Geçerlik komitesi yeleri, ilk etkinlik ile ilgili olarak video kontrol listesinde yer alan ancak ulaşılmayan hedefler olduğunu dile getirmiştir. İlk etkinlikten sonra uygulanan diğer tüm etkinliklerde komite yeleri kontrol listesinde yer alan hedeflerin hepsinin gerçekleştirildiği yönünde görüş belirtmişlerdir.

Geçerlik komitesi toplantı takvimi Tablo 3.1’de gösterilmiştir. Tablo 3.1’de görüldüğü gibi geçerlik komitesi yeleri ile toplamda sekiz kez toplantı yapılmıştır. Bu toplantılardan ikisi uygulama öncesi süreçte gerçekleştirilmiştir. Uygulama ncesi süreçte gerçekleştirilen toplantıların birincisinde araştırmaya yönelik bilgi verilmiş ikincisinde ise uygulama okulu belirmeye yönelik geçerlik komitesi üyelerinden görüş alınmıştır. Diğer altı toplantıda geçerlik komitesi yeleri, uygulama sürecinde etkinlik planlarının değerlendirilmesine yönelik görüş ve önerilerini sunmuşlardır.

Tablo 3.1. Geçerlik Komitesi Toplantı Takvimi

Toplantı		
Sayısı	Toplantı Konusu	Tarih
1	Araştırma ile ilgili bilgilendirme	28.09.2016
2	Uygulama okulu belirleme	21.11.2016
	Etkinlik 1: Aile toplantısı	
3	Etkinlik 2: Ailenin öğrenci rolünde olması	15.12.2016
	Etkinlik 3: Kaynak kişi olarak aileden yararlanma	
4	Etkinlik 4: Belirli gün ve haftalardan yararlanma: Gönüllü aile katılımı	22.12.2016
	Etkinlik 5: Ailenin öğretici rolünde olması	
5	Etkinlik 6: Aile katılımlı oyunla öğrenme	30.12.2016
6	Etkinlik 7: Aile-öğrenci sunumu	02.01.2017
7	Etkinlik 8: Aile katılımlı okulda öğrenme	11.01.2017
	Etkinlik 9: Aile büyükleriyle çalışma	
8	Etkinlik 10: Babalarla birlikte çalışma	19.01.2017
	Etkinlik 11: Aile katılımlı okul dışı öğrenme: Şeker Fabrikası gezisi	

3.5. Katılımcılar

Araştırma Eskişehir ili Tepebaşı merkez ilçesine bağlı bir ortaokulun 5. sınıf şubelerinden birinde gerçekleştirilmiştir. Uygulama için bu okulun tercih edilme nedeni, okul müdürünün, uygulama yapılacak sınıfın sosyal bilgiler öğretmeninin, aileler ile öğrencilerin araştırmaya katılmaya istekli olması ve okulun fiziksel yapısının ailelerle yapılacak etkinliklere uygun olmasıdır. Araştırmanın 5. sınıf düzeyinde gerçekleştirilmesi ile ilgili alan uzmanlarından ve araştırmanın bilgi toplama aşamasında görüşme yapılan sosyal bilgiler öğretmenlerinden görüş alınmıştır. Alan uzmanları ve sosyal bilgiler öğretmenleri, 5. sınıf öğrencilerinin yaş grubunun aile katılımlı etkinlikler yapmaya uygun olduğunu, 2005 5. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda yer alan konuların çoğunun aile katılımı sağlamaya uygun olduğunu ifade etmişler ve araştırmanın 5. sınıf düzeyinde yapılması önerisinde bulunmuşlardır. Buradan hareketle araştırmanın 5. sınıf düzeyinde yapılması kararlaştırılmıştır.

Araştırma etiği gereği katılımcılar, araştırmaya dahil olmadan önce araştırmanın amacı, nasıl yürütüleceği, sonuçlarının nasıl yayınlanabileceği ve sonuçlarının onları nasıl etkileyeceği konusunda bilgilendirilme hakkına sahip olduğu için (Ekiz, 2013, s.41) bu araştırmada, sosyal bilgiler öğretmeni, aileler ve öğrenciler uygulama sürecinden önce araştırma ile ilgili bilgilendirilmiştir.

Uygulama öncesi gözlem sürecinin başında araştırmacı, öğrencilere kendini tanıtarak sınıfta bulunma amacını açıklamıştır. Araştırmacı ailelere kendini tanıtmak ve aileleri araştırma hakkında bilgilendirmek için ilk olarak bir mektup yazmıştır. Bu mektup, araştırma aile izin formu ile birlikte öğrenciler aracılığıyla ailelere gönderilmiştir. Mektupta araştırmaya katılım konusunda gönüllü olan ailelerin formu imzalaması istenmiştir. Ayrıca aile izin formu ile birlikte öğrencilere, ailelere ve öğretmene araştırma gönüllü katılım onay formu imzalatılmıştır. Aile izin formu EK-3'te, öğrenci gönüllü katılım onay formu EK-4'te, aile gönüllü katılım onay formu EK-5'te, sosyal bilgiler öğretmeni gönüllü katılım onay formu EK-6'da, aileleri araştırmaya yönelik bilgilendirme amacıyla yazılan mektup EK-7'de sunulmuştur.

Uygulama öncesi süreçte odak öğrenci belirlemek amacıyla araştırmacı sosyal bilgiler öğretmeni ile görüşmüş ve uygulama sınıfında gözlemler yapmıştır. Gözlem sürecinde cinsiyet, kişilik özellikleri, başarı gibi farklı özellikler sergileyen sekiz odak öğrenci belirlenmiştir. Ancak uygulama sürecinin ikinci haftasında, aile işbirliği defterleri, öğrenci anekdot defterleri ile evde gerçekleştirilen etkinliklere ilişkin video kayıtları incelendiğinde verilerin zengin olmasından dolayı geçerlik komitesinin görüşleri doğrultusunda tüm öğrenciler ve ailelerden veri toplama yoluna gidilmiştir.

Uygulama süreci tamamlandıktan sonra aile işbirliği defterleri, öğrenci anekdot defterleri ve evde gerçekleştirilen etkinlik videoları yeniden incelenmiştir. Yapılan incelemeler sonucu tüm etkinliklere 15 öğrenci ve bu öğrencilerin ailelerinin eksiksiz bir biçimde katılım sağladığı görülmüştür. Araştırmada bu 15 öğrenci bu öğrencilerin ailelerinin verileri sunulmuş ve uygulama sonu yapılan odak grup görüşmelerinde bu katılımcılardan görüş alınmıştır. Araştırmanın gizlilik ilkesi gereği katılımcılardan elde edilen verilerin sunumunda, katılımcıların gerçek isimleri yerine kodlar kullanılmıştır. Araştırma katılımcıları olan öğrencilerin ve ailelerin kişisel özellikleri Tablo 3.2'de görülmektedir:

Tablo 3.2. Öğrenci ve Ailelerin Kişisel Özellikleri

Öğrenci Kodu	Cinsiyet	Aile Kodu	Anne Eğitim Düzeyi	Baba Eğitim Düzeyi	Anne Mesleği	Baba Mesleği	Kardeş Sayısı	Evin Paylaşıldığı Kişiler
Ö1	Erkek	A1	Lise	Lise	Ev hanımı	İşçi-Çiftçi	1	Anne, baba ve kardeş
Ö2	Kız	A2	Lise	Lise	Ev hanımı	İşçi	1	Anne, baba ve kardeş
Ö3	Erkek	A3	İlköğretim	İlköğretim	Serbest meslek	İşçi	-	Anne ve baba
Ö4	Erkek	A4	Lise	Lise	Ev hanımı	Memur	1	Anne, baba ve kardeş
Ö5	Erkek	A5	İlköğretim	Lise	Ev hanımı	İşçi	-	Anne ve baba
Ö6	Kız	A6	Lise	Lise	Ev hanımı	Serbest meslek	1	Anne, baba ve kardeş
Ö7	Erkek	A7	İlköğretim	İlköğretim	Ev hanımı	İşçi	-	Anne ve baba
Ö8	Kız	A8	Lise	Lise	Ev hanımı	İşçi	1	Anne, baba ve kardeş
Ö9	Erkek	A9	Lise	Lise	Ev hanımı	İşçi	1	Anne, baba ve kardeş
Ö10	Kız	A10	İlköğretim	Üniversite	Ev hanımı	Memur	1	Anne, baba ve kardeş
Ö11	Erkek	A11	Lise	Lise	Ev hanımı	İşçi	1	Anne, baba ve kardeş
Ö12	Kız	A12	İlköğretim	Lise	İşçi	İşçi	1	Anne, baba ve kardeş
Ö13	Kız	A13	Lise	Lise	Ev hanımı	İşçi	1	Anne, baba ve kardeş
Ö14	Kız	A14	Lise	Lise	Ev hanımı	İşçi	-	Anne ve baba
Ö15	Erkek	A15	Üniversite	Lise	Ev hanımı	İşçi	1	Anne, baba ve kardeş

Araştırmada verileri sunulan ortaokul 5. sınıf öğrencilerden yedisi kız sekizi erkektir. Öğrencilerden dördü tek çocuk 11'inin de bir kardeşi vardır. Kişisel bilgi formunda, öğrencilerin evlerini paylaştıkları kişileri ortaya koymak amacıyla bir soru yer almıştır. Verileri sunulan öğrencilerin hepsi anne, baba ve kardeşiyle evi paylaştığını belirtmişlerdir. Tablo 3.2'de ailelerin eğitim düzeyine bakıldığında çoğunluğunun eğitiminin ortaöğretim düzeyinde olduğu görülmektedir. Toplam 15 annenin ikisi çalışırken diğerleri ev hanımıdır. Araştırma katılımcısı olan babaların meslek gruplarına bakıldığında çoğunluğunun işçi olduğu görülmektedir. Ayrıca Tablo 3.2'de iki memur bir tane de de serbest meslek grubuna ait baba olduğu görülmektedir. Aileler, uygulama sürecinde yapılan etkinliklere evde, okulda ve okul dışında katılım sağlayarak çocuklarına destek olmuşlardır.

Araştırmaya katılan, sınıfında uygulama yapılan sosyal bilgiler öğretmeni 41 yaşındadır ve kadındır. Sosyal bilgiler öğretmeni, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programı mezunu olup 20 yıllık mesleki deneyime sahiptir. Sosyal bilgiler öğretmeni, farklı öğretim basamaklarında sosyal bilgiler, medya okuryazarlığı, halk kültürü, Atatürk ilkeleri ve inkılap tarihi ve vatandaşlık ve insan hakları eğitimi derslerini yürütmüştür. Sosyal bilgiler öğretmeni, odak alan belirme aşamasında bilgi toplamak amacıyla görüşme yapılan öğretmenlerden biridir. Katılımcı sosyal bilgiler öğretmeni, bu görüşme sırasında ve daha sonra araştırmacı ile iletişime geçerek araştırmaya katılmak konusunda gönüllü ve istekli olduğunu vurgulamıştır. Sosyal bilgiler öğretmeni, araştırmada uygulama sürecinde gerçekleştirilen etkinlikleri gözlemlemiş, gözlemlediği bu etkinliklere yönelik araştırmacıya görüş bildirmiş ve araştırmacının gereksinim duyduğu durumlarda ona destek olmuştur.

3.6. Verilerin Toplanması

Araştırma 2016-2017 eğitim öğretim yılı güz döneminde, 5. sınıf 2005 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda yer alan "İnsanlar, Yerler ve Çevreler" öğrenme alanı "Bölgemizi Tanıyalım" ünitesi ve "Üretim, Dağıtım ve Tüketim" öğrenme alanı "Ürettiklerimiz" ünitesinin iki kazanımı kapsamında gerçekleştirilmiştir. Bu ünitelerde sosyal bilgiler dersi aile katılımlı etkinliklerle işlenmiştir.

Bu araştırmada, eylem araştırmasının doğasına uygun olarak nitel veri toplama teknikleri kullanılmıştır (Mills, 2003, s.51). Araştırmanın verileri; öğrenci kişisel bilgi formu, aileler, öğrenciler ve sosyal bilgiler öğretmeni ile gerçekleştirilen yarı-yapılandırılmış görüşmeler, aileler ve öğrencilerle yapılan odak grup görüşmeleri,

gözlemler, öğrenci anekdot defterleri, aile işbirliği defterleri, araştırmacı günlüğü ve geçerlik komitesi ses kayıtları aracılığıyla toplanmıştır.

3.6.1. Kişisel bilgi formu

Kişisel bilgi formu, araştırmaya katılan öğrencileri ve öğrencilerin ailelerinin kişisel bilgilerini ortaya koyarak araştırma katılımcılarını daha iyi tanımak amacıyla oluşturulmuştur. Kişisel bilgi formunda öğrencilerin cinsiyetini, anne ve baba eğitim durumunu, anne ve baba mesleğini, kardeş sayısını ve evlerini paylaştıkları kişileri öğrenmeye yönelik sorulara yer verilmiştir. Öğrencilere uygulanan bu form EK-8’de sunulmuştur.

3.6.2. Görüşme

Nitel araştırmalarda en çok kullanılan veri toplama tekniklerinden biri olan (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s.129) ve insanların duygu, düşünce, tutum ve hislerinin neler olduğunu ortaya çıkarmayı sağlayan görüşme, bu araştırmada kullanılan veri toplama tekniklerinden biridir (Ekiz, 2013, s.62). Araştırmanın uygulama sürecinde, araştırma katılımcıları ile görüşme türlerinden biri olan yarı-yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmelere yönelik uygulama öncesi süreçte görüşme soruları hazırlanmış ve bu görüşme sorularına yönelik dört uzmandan görüş alınmıştır. Uzmanların görüşleri doğrultusunda son biçimi verilen görüşme soruları ile uygulama sürecinde yarı-yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Uygulama sürecinde öğrencilerle, sosyal bilgiler öğretmeni ile ve okulda gerçekleştirilen etkinliklere öğretici rolünde katılan ailelerle etkinliklere yönelik gerçekleştirilen yarı-yapılandırılmış görüşmelerde kullanılan görüşme soruları EK-9’da verilmiştir.

Uygulama sürecinde öğrenci görüşmeleri, ders aralarında teknoloji tasarım atölyesinde yapılmıştır. Sosyal bilgiler öğretmeni ile uygulama sürecinde gerçekleştirilen görüşmeler, ders aralarında öğretmenler odasında yapılmıştır. Uygulama sürecinde öğrencilerle ve sosyal bilgiler öğretmeni ile gerçekleştirilen görüşmelerin süresi her bir etkinlik için 5 ile 10 dakika arasında değişmektedir. Ayrıca, sosyal bilgiler öğretmeni ile uygulama sürecinin değerlendirilmesi niteliği taşıyan 17.02.2017 tarihinde 64’10” süren son bir yarı-yapılandırılmış görüşme gerçekleştirilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmeni ile gerçekleştirilen bu yarı-yapılandırılmış görüşme formu EK-10’da sunulmuştur.

Küçük bir grup katılımcı ile belirli bir konu ile ilgili yapılan (Patton, 2014, s.385) odak grup görüşmeleri, oldukça hızlı bir biçimde birden fazla katılımcıyı görmeyi sağlayan ve katılımcıların birbirleri ile etkileşimlerinin izlenmesini sağlayan etkili bir veri toplama tekniğidir (Johnson, 2015, s.329). Odak grup görüşmelerinin katılımcı sayıları ile ilgili alanyazında farklı öneriler yer almaktadır. Merriam (2013, s.92), odak grup görüşmelerinde katılımcıların sayısı konusunda kesin bir sayı bulunmamasına karşın grubun 6-10 kişiden oluşmasının önerildiğini belirtmiştir. Çokluk, Yılmaz ve Oğuz (2011, s.102) tarafından odak grup görüşme tekniğine yönelik yapılan çalışmada katılımcı sayısı ile ilgili farklı görüşler olduğu ve genellikle bu çalışmaların az sayıda katılımcı ile gerçekleştirilmesi gerektiği vurgulanarak katılımcı sayısının genellikle 4 ile 10 kişi arasında değiştiği belirtilmiştir. Johnson (2015, s.329) ise odak grup görüşmelerinin üç ile sekiz katılımcı arasında gerçekleştirilebileceğini ifade etmiştir. Ekiz (2013, s.66) ise araştırma grubu içerisinde yer alabilecek üyelerin grupta yer alacak katılımcı sayılarının bir tartışma konusu olduğunu, bu durumun teknik bir boyut olduğunu ve araştırmacının görüşmeyi ne kadar kontrol altına alabileceği ile ilişkili olarak kendisinin karar verebileceğini vurgulamıştır.

Uygulama sürecinin sonunda, tüm etkinliklere katılım sağlayan öğrenciler ve aileler belirlenmiştir. Bu katılımcılardan aile katılımı sağlanarak işlenen sosyal bilgiler dersine yönelik görüş almak amacıyla görüşme soruları oluşturulmuştur. Oluşturulan görüşme soruları dört alan uzmanının görüşlerine sunulmuştur. Alan uzmanları, ailelerden ve öğrencilerden hızlı bir biçimde de veri toplamanın olanaklı olduğunu ve odak grup görüşmesi sırasında katılımcılar arasında yaşanan etkileşimin veri zenginliği sağlayabileceğini dile getirerek odak grup görüşmesi yapılmasını önermişlerdir. Bu öneriler doğrultusunda katılımcılarla odak grup görüşmeleri yapılması kararlaştırılmıştır. Odak grup görüşmeleri katılımcı sayıları ile ilgili olarak araştırmacı, uygulama sürecinde katılımcı özelliklerine yönelik görüşlerini uzmanlarla paylaşmış ve uzmanlar tarafından üçlü gruplar halinde odak grup görüşmelerinin yapılabileceği önerilmiştir. Odak grup görüşmelerine 15 öğrenci, 15 aile olmak üzere toplam 30 kişi katılmıştır. Öğrenciler üçerli beş grup, aileler üçerli beş grup olmak üzere toplamda 10 odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Odak grup görüşmelerinde kullanılan aile görüşme formu EK-11'de, öğrenci görüşme formu EK-12'de verilmiştir. Katılımcılarla yapılan odak grup görüşmelerine yönelik bilgiler Tablo 3.3'te gösterilmiştir.

Tablo 3.3. Öğrenci ve Aile Odak Grup Görüşmeleri Takvimi

Gruplar	Katılımcılar	Görüşme Tarihi	Görüşülen Yer	Görüşme Süresi
1. aile grubu	A1, A4, A14	09.02.2017	Çok amaçlı salon	73'45"
2. aile grubu	A5, A7, A8	10.02.2017	Teknoloji tasarım atölyesi	52'40"
3. aile grubu	A2, A3, A15,	13.02.2017	Müdür yardımcısı odası	63'27"
4. aile grubu	A10, A12, A13	13.02.2017	Müdür yardımcısı odası	55'50"
5. aile grubu	A6, A9, A11	15.02.2017	Teknoloji tasarım atölyesi	60'30"
1. öğrenci grubu	Ö10, Ö12, Ö13	09.02.2017	Çok amaçlı salon	43'30"
2. öğrenci grubu	Ö1, Ö4, Ö14	09.02.2017	Çok amaçlı salon	42'10"
3. öğrenci grubu	Ö5, Ö7, Ö8	10.02.2017	Teknoloji tasarım atölyesi	43'40"
4. öğrenci grubu	Ö2, Ö3, Ö15	15.02.2017	Teknoloji tasarım atölyesi	34'40"
5. öğrenci grubu	Ö6, Ö9, Ö11	15.02.2017	Teknoloji tasarım atölyesi	43'

3.6.3. Gözlem

Gözlem, eylem araştırmalarında sıklıkla kullanılan veri toplama tekniklerinden biridir (Mills, 2003, s.56). Bu araştırmada da gözlem tekniğinden yararlanılmıştır. Araştırmanın gözlem verileri video kayıtları aracılığıyla elde edilmiştir (Merriam, 2013, s.122; Mills, 2003, s.69). Sınıfta gerçekleştirilen etkinlikleri video kaydına almak amacıyla iki kamera kullanılmıştır. Gözlem verilerini kaydetmek için kullanılan bu iki kameradan birisi öğrencileri kaydedecek biçimde diğeri ise araştırmacıyı ve tahtayı kaydedecek biçimde üçayak kullanılarak yerleştirilmiştir. Çok amaçlı salonda gerçekleştirilen etkinlikler kapsamında kameralar biri katılımcıları diğeri araştırmacıyı kayıt altına alacak biçimde yerleştirilmiştir. Öğrencilerin aileleri ile birlikte evde gerçekleştirdiği etkinliklerde video kaydı, akıllı telefonlar kullanılarak yapılmış ve sosyal medya uygulaması olan WhatsApp aracılığıyla araştırmacıya gönderilmiştir. Okul dışında gerçekleştirilen bir etkinliğin video kaydı araştırmacı ve sosyal bilgiler öğretmeni tarafından yapılmıştır.

Etkinliklere yönelik oluşturulan tüm video kayıtları, ilk olarak araştırmacı tarafından incelenmiş ve uygulanan etkinlik gözlemlenmiştir. Araştırmacı, uygulama sürecinde her etkinlik ile ilgili video kayıtlarını makro olarak analiz edip geçerlik komitesi toplantılarında geçerlik komitesi üyelerine sunmuştur. Geçerlik komitesi üyeleri, video kayıtları aracılığı ile kontrol listelerini kullanarak uygulama sürecini gözlemlemiştir (Creswell, 2008, s.601; Mills, 2003, s.52-56).

3.6.4. Aile iş birliği defteri

Aile işbirliği defteri uygulama sürecinde etkinlikler ile ilgili aile yönergelerinin ve aile görüşlerinin bir arada olması amacıyla oluşturulmuş bir veri toplama aracıdır. Uygulama sürecinin başında her öğrencinin aile işbirliği defteri oluşturması sağlanmıştır. Aile işbirliği defteri, özellikle evde öğrenme kapsamında gerçekleştirilen etkinliklerde etkili bir biçimde kullanılmıştır. Evde gerçekleştirilen etkinliklerde, ailelere yönelik hazırlanan etkinlik yönergeleri sınıfta etkinlik tanıtıldıktan sonra öğrenciler tarafından aile işbirliği defterlerine yapıştırılmıştır. Aile üyeleri, etkinliği bu yönergeler yardımı ile gerçekleştirmiş ve etkinlikten sonra etkinliğe yönelik görüşlerini yönergelerin karşısına yazmışlardır. Araştırmacı, her hafta düzenli olarak ailelerin aile işbirliği defterlerinde yer alan etkinliklere ilişkin görüşlerini incelemiş ve ailelere dönütler vermiştir. Aile işbirliği defteri, araştırmada ailelere yönelik veri toplama aracı olarak kullanılmakla birlikte ailelerle iletişim aracı olma işlevine sahip olmuştur. Örnek bir aile yönergesi EK-13'te ve aile işbirliği defterine ait örnek bir görsel öge EK-14'te sunulmuştur.

3.6.5. Öğrenci anekdot defteri

Bireylerin duygularını, tutumlarını, eylemlerini ve tepki verdiği şeylerin neler olduğunu anlamaya yardımcı olan (Elliott, 1991, s.77) anekdot kayıtları, yaygın olarak kullanılan nitel veri toplama araçlarından biridir (Freankel, Wallen ve Hyun, 2017, s.142). Araştırmada öğrencilerin etkinliklere yönelik yazılı görüşlerini almak amacıyla veri toplama aracı olarak öğrenci anekdot defterleri kullanılmıştır. Öğrenciler her bir aile katılımlı etkinlikten sonra, etkinliğe yönelik görüşlerini anekdot defterlerine yazmışlardır. Araştırmacı her hafta düzenli olarak öğrenci anekdot defterlerini incelemiştir. Bu sayede araştırmacı, öğrenci anekdot defterlerinde yer alan görüşleri makro olarak analiz etmiş ve etkinliklere yönelik öğrencilere dönüt vermiştir. Öğrencilere etkinliklere yönelik yol gösterici olması için hazırlanan örnek bir öğrenci yönergesi EK-15'te öğrenci anekdot defterine ait örnek bir görsel öge EK-16'da sunulmuştur.

3.6.6. Araştırmacı günlüğü

Araştırmacı günlüğü araştırmanın tüm bölümleriyle ilgili araştırmacının gözlemlerini ve düşüncelerini kayıt etmek için kullandığı bir defterdir. Araştırmacı günlüğü, araştırmanın kronolojik olarak parçalarını bir araya getirmeye yardımcı olan çok önemli bir kaynaktır. Eylem araştırmalarında sürekli tutulan günlükler, araştırmacının

gözlemlerini, duygularını, düşüncelerini, eylemlerini ve yorumlarını içerdiği için araştırma açısından yararlıdır (Elliott, 1991, s.77; Johnson, 2015, s.327). Bu çalışmada da araştırmacı, günlüğüne etkinliklerin planlanma aşamalarını, etkinliklerin uygulanması sırasındaki gözlemlerini, duygularını, düşüncelerini, karşılaştığı zorlukları, uygulama sürecinde yaptığı görüşmeleri, aile işbirliği ve öğrenci anekdot defterleri ile ilgili yorumlarını, geçerlik komitesi kararları gibi pek çok duruma ait verileri kaydetmiştir. Araştırmacı günlüğü verileri, bulguların sunumu bölümünde her etkinlik ile ilgili olarak doğrudan alıntı biçiminde sunulmuştur.

3.6.7. Geçerlik komitesi verileri

Geçerlik komitesi değerlendirme toplantılarında, komite üyelerinin etkinliklere yönelik görüş ve önerileri ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. Ses kayıtlarının dökümü yapılmış ve geçerlik komitesi üyelerinin her bir etkinliğe yönelik görüş ve önerileri etkinliğin sunumunda destek veri olarak doğrudan alıntı biçiminde verilmiştir.

Uygulama sürecinde gerçekleştirilen tüm etkinliklerin adı, uygulanma tarihi ve sırası, uygulandığı ortam ve her bir etkinliğe yönelik kullanılan veri toplama araçları Tablo 3.4'te gösterilmiştir.

Tablo 3.4. Uygulanan Etkinlikler, Etkinliklerin Veri Kaynakları ve Veri Toplama Araçları

Sıra No	Etkinlik	Etkinliğin uygulanma tarihi	Etkinliğin uygulandığı ortam	Araştırmacı günlüğü	Öğrenci anekdot defteri	Aile işbirliği defteri	Sosyal bilgiler öğretmeni ile görüşme	Öğrenciler ile görüşme	Aile ile görüşme	Geçerlik komitesi verileri
1	Aile Toplantısı	07.12.2016	Çok amaçlı salon	✓		✓	✓			✓
2	Ailenin Öğrenci Rolünde Olması	09.12.2016	Ev	✓	✓	✓	✓	✓		✓
3	Kaynak Kişi Olarak Aileden Yararlanma	13.12.2016	Derslik	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
4	Gönüllü Aile Katılımı	15.12.2016	Derslik	✓	✓	✓	✓	✓		✓
5	Ailenin Öğretici Rolünde Olması	16.12.2016	Ev	✓	✓	✓	✓	✓		✓
6	Aile Katılımlı Oyunla Öğrenme	23.12.2016	Ev	✓	✓	✓	✓	✓		✓
7	Aile-Öğrenci Sunumu	27.12.2016	Derslik	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
8	Aile Katılımlı Okulda Öğrenme	06.01.2017	Çok amaçlı salon Derslik Teknoloji tasarım atölyesi	✓	✓	✓	✓	✓		✓
9	Aile Büyükleriyle Çalışma	10.01.2017	Ev	✓	✓	✓	✓	✓		✓
10	Babalarla Birlikte Çalışma	13.01.2017	Ev	✓	✓	✓	✓	✓		✓
11	Aile Katılımlı Okul Dışı Öğrenme	17.01.2017	Fabrika	✓	✓	✓	✓	✓		✓

3.7. Verilerin Analizi

Veri analizi süreci, verilerin düzenlenmesi, araştırma soruları çerçevesinde betimlenmesi ve yorumlanması aşamalarından oluşur (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s.313). Veri analizi eylem araştırmalarında veri toplama süreci ile birlikte başlar, veri toplama süreci ile birlikte devam eder ve veri toplama sürecinin ardından tamamlanır (Mertler, 2014, s.42). Diğer bir ifadeyle eylem araştırmalarında veri analizi süreci, veri toplama süreciyle eş zamanlı olarak yapılır. Eylem araştırmalarında veri toplama sırasında yapılan analiz, araştırma için süreci geliştirici ve özetleyici bir biçimde kullanılır (Mills, 2003, s.103).

Bu araştırmada verilerin analizi, betimsel analiz yaklaşımı kullanılarak eylem araştırmasının doğasına uygun bir biçimde veri toplama sürecinde yapılan analizler ve veri toplama süreci tamamlandıktan sonra yapılan analizler olmak üzere iki aşamada tamamlanmıştır. Uygulama sürecinde makro düzeyde betimsel olarak analiz edilen veriler, uygulama süreci tamamlandıktan sonra mikro düzeyde betimsel olarak analiz edilmiştir.

Araştırmacı uygulama süreci devam ederken veri analizine başlamıştır. Eylem araştırması sürecinde, toplanan verilerin düzenli olarak gözden geçirilmesi ve özetlenmesi önemlidir (Gürgür, 2016, s.38). Araştırmacı, uygulama sürecinde her bir etkinliğe yönelik verileri özetlemek ve aileler ile öğrencilere dönüt vermek amacıyla öğrenci anekdot defterlerini ve aile işbirliği defterlerini düzenli aralıklarla inceleyerek verileri özetlemiştir. Araştırmacı, aile katımlı her etkinlikten sonra, etkinliği ailesiyle yapan öğrencilerle ve etkinliği gözlemleyen sosyal bilgiler öğretmeni ile görüşmeler gerçekleştirmiştir. Görüşmeler sırasında ses kaydının alındığına bakılmaksızın önemli olduğu düşünülen yerleri belirtmek amacıyla notlar alınabildiğinden (Mills, 2003, s.61) araştırmacı, uygulama sürecinde gerçekleştirilen bu görüşmeler sırasında önemli gördüğü yerlerle ilgili notlar almıştır. Araştırmacı, video kayıtlarının her etkinlikten sonra düzenli olarak makro analizlerini yaparak yazılı forma aktarmıştır. Uygulama sürecinde veri toplama ile eş zamanlı düzenli olarak gerçekleştirilen ve makro düzeyde analiz olarak adlandırılan bu analizler ile video kayıtları haftalık geçerlik komitesi toplantılarında geçerlik komitesi üyelerine sunulmuştur. Ayrıca geçerlik komitesi üyeleri, video kayıtlarının analizi için oluşturulan video kontrol çizelgesi (EK-17) ile veri analizi sürecine katkı sağlamışlardır. Bu sayede, araştırmanın uygulama süreci devam ederken

yapılan analiz ile arařtırmaya yönelik oluřturulan dūřünceler hakkında birden çok gözlemcinin yorumlarına bařvurulmuřtur (Ekiz, 2013, s.82).

Uygulama süreci tamamlandıktan sonra toplanan veriler yeniden gözden geçirilir. Veri analizinde, verilerin betimlenmesi ve alan yazın değerlendirmesi çerçevesinde araştırmacı bir takım yorumlara ulaşır (Creswell, 2008, s.601; Yıldırım ve Şimşek, 2016, s.314). Betimsel analiz, doğrudan bir konunun resmedilmesi, tanımlanması ve açıklanmasını amaçlar. Bu amaçla elde edilen veriler önce sistematik ve açık bir biçimde betimlenip araştırma soruları çerçevesinde analiz edilen verilerden kodlar ve kategoriler oluşturulur. Daha sonra yapılan bu betimlemeler açıklanır ve yorumlanır (Creswell, 2008, s.601; Ekiz, 2013, s.75-76; Yıldırım ve Şimşek, 2016, s.239-240).

Uygulama süreci tamamlandıktan sonra yapılan veri analizi; verilerin yazılı forma aktarılması, betimsel analiz için bir çerçeve oluşturulması, tüm verilerin gözden geçirilmesi, tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi (verilerin kodlanması ve kodlamaların karşılaştırılması), bulguların tanımlanması ve yorumlanması aşamalarından oluşmuştur.

3.7.1. Verilerin yazılı forma aktarılması

Bu araştırmanın uygulama süreci tamamlandıktan sonra okulda, okul dışında ve evde gerçekteşirilen tüm etkinliklere yönelik uygulama sürecinde yazılı forma aktarılan video kayıtları, geçerlik komitesi üyelerinin değerlendirme toplantılarında video analizi için işaretlediği kontrol çizelgeleri ile karşılaştırılarak yeniden incelenmiştir. Bu video kayıtlarına yönelik araştırmanın uygulama sürecinde gerçekteşirilen dökümlerin doğrulanması için kayıtların yaklaşık %30'luk bölümü bir uzmana verilmiştir. Video kayıtlarının doğrulanmasına destek sağlayan uzman, sosyal bilgiler eğitimi alanında lisans ve yüksek lisans eğitimini tamamlamış ve aynı alanda doktora eğitimine devam etmektedir. Uzman video kayıtlarını bağımsız olarak incelemiş ve video kayıtları ile dökümlerin tutarlı olduğunu ifade etmiştir. Video kayıtlarının dökümleri bulguların sunumu bölümünde, etkinliklerin uygulama sürecini ortaya koymak amacıyla destek veri olarak sunulmuştur.

Uygulama sürecinde öğrencilerle ve sosyal bilgiler öğretmeni ile yapılan görüşmeler, geçerlik komitesi ses kayıtları, aile işbirliği defterleri, öğrenci anekdot defterleri ile uygulama süreci sonunda öğrenciler ve ailelerle gerçekteşirilen odak grup görüşmeleri verileri uygulama süreci sonunda bilgisayar ortamında yazılı forma

aktarılmıştır. Yazılı forma aktarılan bu verilerin yaklaşık % 30'luk bir bölümü bir uzmana verilmiştir. Ses kayıtlarının doğrulanmasına destek sağlayan uzman, sosyal bilgiler eğitimi alanında lisans ve yüksek lisans eğitimini tamamlamış ve aynı alanda doktora eğitimine devam etmektedir. Uzman, yazılı formda yer alan veriler ile ses kayıtlarını karşılaştırmış ve ses kayıtları ile yazılı formda yer alan verilerin tutarlı olduğunu ifade etmiştir.

3.7.2. Betimsel analiz için bir çerçeve oluşturulması

Bu aşamada araştırma sorularından, araştırmanın kavramsal çerçevesinden, görüşme ve gözlemlerde yer alan boyutlardan yola çıkarak veri analizi için bir çerçeve oluşturulur. Bu çerçeveye göre verilerin hangi temalar altında düzenleneceği ve sunulacağı belirlenir (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s.239). Araştırmacı bu aşamada, birinci araştırma sorusuna yönelik araştırmanın uygulama sürecinde toplanan ve yazılı forma aktarılan tüm verileri gözden geçirmiştir. Araştırmacı her bir etkinlik için topladığı verileri etkinliklere göre sınıflandırmıştır. Bu verilerinden video kayıtları, araştırmacı günlüğü ve geçerlik komitesi verileri destek veri olarak kullanılmıştır. Öğrenci anekdot defterleri ve öğrencilerle yapılan yarı-yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen veriler için “Öğrenci Görüşleri”; aile iş birliği defterleri ve ailelerle yapılan yarı-yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen veriler için “Aile Görüşleri”; sosyal bilgiler öğretmeni ile yapılan yarı-yapılandırılmış görüşmeler elde edilen veriler için “Öğretmen Görüşleri” biçiminde çerçeve oluşturulmuştur.

Araştırmacı, ikinci araştırma sorusuna yönelik uygulama süreci sonunda gerçekleştirilen odak grup görüşmelerine ait dökümler için, görüşme sorularını temel alarak temalar belirlemiştir. Belirlenen her bir temaya ilişkin veriler için “Öğrenci Görüşleri”, “Aile Görüşleri” ve “Öğretmen Görüşleri” biçiminde çerçeve oluşturulmuştur.

3.7.3. Tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi

Bu aşamada daha önce oluşturulan çerçeveye göre veriler okunmuş ve düzenlenmiştir. Ayrıca bu aşamada veriler tanımlama amacıyla seçilerek anlamlı ve mantıklı bir biçimde bir araya getirilmeye çalışılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s.240). Araştırmacı araştırmanın bu aşamasında ilk olarak etkinliklere göre sınıflandırılan veriler ile odak görüşmelerine ait verileri incelemiştir. Etkinliklere göre sınıflandırılan veriler etkinliğin uygulanma sürecine göre anlamlı bir biçimde düzenlenmiştir.

Etkinliklere yönelik öğrenci, aile ve öğretmen görüşleri verileri ile odak grup görüşmeleri ile elde edilen öğrenciler ile ailelere ait veriler NVIVO 11 Nitel Veri Analiz Programına aktarılarak araştırmacı tarafından kodlanmıştır. Araştırmacı, araştırmanın kontrol kodlamasını sağlamak amacıyla iki uzmandan destek almıştır. Kontrol kodlamasına destek sağlayan uzmanlar, sosyal bilgiler eğitimi alanında lisans ve yüksek lisans eğitimini tamamlamış ve aynı alanda doktora eğitimine devam etmektedir.

Bilgisayar ortamına aktarılan tüm verilerin yaklaşık %30luk bir kısmı araştırmacı ve iki uzman tarafından ayrı ayrı kodlanmıştır. Kontrol kodlaması olarak adlandırılan bu süreç, kodların açık bir biçimde de ifade edilmesini sağlamakla birlikte araştırmanın güvenilirlik kontrolüne, kodlamalarla ilgili tanımların açıklık kazanmasına katkı sağlamıştır (Miles ve Huberman, 2015, s.64). Veri analizi sürecinde araştırmacı ve iki uzman tarafından kodlanan veriler karşılaştırılmıştır. Uzmanlar ve araştırmacı, araştırma verilerinden aynı temalara ve benzer kodlara ulaşmışlardır. Uzmanlar ve araştırmacı, yaptıkları kodlamaları karşılaştırmış ve kodlamalardaki tanımlara açıklık getirilmiştir.

3.7.4. Bulguların tanımlanması ve yorumlanması

Betimsel analizde elde edilen veriler, araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre düzenlenebilir. Ayrıca betimsel analizde görüşülen ya da gözlenen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilir (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s.240). Bu çalışmada elde edilen veriler, araştırma soruları temel alınarak katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılar verilerek “Bulgular ve Yorum” başlığında sunulmuştur.

Birinci araştırma sorusu kapsamında, uygulama süreci verileri sunulurken ilk olarak etkinlik planı açıklanmıştır. Daha sonra etkinliğe yönelik destek veri kaynakları olan araştırmacı günlüğü verileri, video kayıtları dökümleri, geçerlik komitesi görüş ve önerileri betimsel bir biçimde sunulmuştur. Etkinliğin uygulama süreci sunulduktan sonra etkinliğe yönelik öğrenci anekdot defterleri ve öğrencilerle yapılan görüşmelerden elde edilen veriler “Öğrenci Görüşleri”, aile iş birliği defterleri ve ailelerle yapılan görüşmelerden elde edilen veriler “Aile Görüşleri” ve sosyal bilgiler öğretmeni ile yapılan görüşmelerden elde edilen veriler “Öğretmen Görüşleri” olarak görselleştirilerek şekil olarak sunulmuştur. Verilerin sunumunun devamında; etkinliğin kazanımları, etkinliğin uygulanabilirliği ve etkinlik sürecinde yaşanan zorluklar temel alınarak etkinliğe yönelik elde edilen tüm veriler yorumlanmıştır.

İkinci araştırma sorusu kapsamında aileler ve öğrencilerle yapılan odak grup görüşmeleri ile sosyal bilgiler öğretmeni ile yapılan yarı-yapılandırılmış görüşme verilerinin analizinde, görüşme soruları temel alınarak temalar belirlenmiştir. Bu temalar altında oluşturulan kodlardan çeşitli kategorilere ulaşılmıştır. Her bir tema altında öğrencilerle yapılan odak grup görüşmelerinden elde edilen veriler “Öğrenci Görüşleri”, ailelerle yapılan odak grup görüşmelerinden elde edilen veriler “Aile Görüşleri” ve sosyal bilgiler öğretmeni ile yapılan görüşmeden elde edilen veriler “Öğretmen Görüşleri” olarak belirtilmiştir. NVIVO 11 Nitel Veri Analiz Programına aktarılarak kodlanan bu veriler görselleştirilmiş ve şekil olarak “Bulgular ve Yorum” başlığında katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılarla desteklenerek sunulmuştur.

3.8. İnandırıcılık

Eylem araştırmaları, katılımcı doğasından dolayı birtakım farklı ölçütlere sahiptir. Bazı araştırmacılar tarafından eylem araştırmalarının daha az niteliğe sahip olduğu yönünde eleştiriler vardır. Eylem araştırmaları için yapılan bu eleştiriyi ortadan kaldırmak için eylem araştırmasının inandırıcılığını ortaya koymak gerekmektedir (Mertler, 2014, s.27). Guba (1981 Akt. Uzuner, 2005, s.7)’ya göre eylem araştırmalarında inandırıcılık; güvenilmeye layık olma, aktarılabirlik, tutarlılık ve onaylanabilirlik gibi stratejilerle sağlanabilmektedir.

Bu araştırmada, inandırıcılığı sağlamaya yönelik güvenilmeye layık olma, aktarılabirlik, tutarlılık ve onaylanabilirlik stratejileri kullanılmıştır (Stringer, 2008, s.48-52; Uzuner, 2005, s.7; Yıldırım ve Şimşek, 2016, s.277). Araştırmanın inandırıcılığını sağlamak için; araştırma sürecinde ortamda uzun süre bulunma, düzenli gözlemler yapma, veri çeşitlemesi yapma ve veri kaynaklarını karşılaştırma, uzman ve meslektaş görüşleri alma, video ve ses kayıtları yapma ve tüm katılımcıların görüşlerini yansıtmaya önemlidir (Mertler, 2014, s.28; Stringer, 2008, s.48-50; Uzuner, 2005, s.7). Araştırma alanında uzun süre kalma derinlemesine bilgi edinmeyi sağlar. Bunun yanı sıra alanda uzun süre kalma, katılımcılarla güven ortamı oluşturur. Bu sayede araştırma ile ilgili derinlemesine ve doğru bilgi edinilir (Stringer, 2008, s.48). Araştırmada inandırıcılığı sağlayabilmek için araştırmacı, uygulama öncesi süreç ile birlikte 25 Ekim 2016 ile 17 Ocak 2017 tarihleri arasında yaklaşık üç ay boyunca araştırma ortamında bulunmuştur. Araştırma ortamında uzun süre kalma ile birlikte, araştırmanın sistematığı gereği düzenli gözlemler yapmak ve bu gözlemleri kayıt altına almak inandırıcılığı

sağlamak için gereklidir (Mertler, 2014, s.28; Stringer, 2008, s.49). Araştırmanın uygulama sürecinde gerçekleştirilen tüm etkinlikler video ile görüşmeler ise ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmıştır. Video ve ses kayıtlarının belli bir bölümü bir uzman tarafından dinlenmiş ve kayıtların doğruluğu onaylanmıştır.

Araştırmada çeşitli kaynaklardan veri toplama, araştırma problemini açıklamada ve anlamada zengin bir veri kaynağı sağladığı için (Stringer, 2008, s.49) bu araştırmada; araştırmacı günlüğü, öğrenci anekdot defteri, aile işbirliği defteri, öğrenci, aile ve sosyal bilgiler öğretmeni ile yapılan görüşmeler, video kayıtları ve geçerlik komitesi ses kayıtları olmak üzere farklı veri kaynaklarından yararlanılmıştır. Uygulama sürecinde toplanan verilerin makro analizleri düzenli olarak yapılmış ve analizi yapılan veriler değerlendirme toplantılarında alan uzmanı olan geçerlik komitesi üyelerinin görüşüne sunulmuştur. Uygulama süreci sonunda toplanan verilerin analizinde temaların ve kodların belirlenmesinde iki uzmanın görüşüne başvurulmuştur. Bulguların sunumu aşamasında farklı veri toplama araçları ile toplanan veriler karşılaştırma yapılarak sunulmuştur.

Eylem araştırması doğası gereği döngüsel bir süreçte gerçekleşir. Eylem araştırmasında inandırıcılığı artırmak için döngüsel sürecin çoğu kez tekrar etmesi gerekir. Tekrar eden her bir döngüde araştırmada gelişim meydana gelir. Bu durum araştırmanın inandırıcılığının artmasını sağlar (Mertler, 2014, s.27-28). Bu araştırmada, toplam 11 etkinlik planı geliştirilmiş ve uygulanmıştır. Her bir etkinlik planı uygulama döngüsü sistematüğinde planlanmış, uygulanmış ve değerlendirilmeye sunulmuştur. Dolayısıyla araştırmanın etkinlik planlama döngüsü uygulama süreci boyunca 11 kez tekrar etmiştir.

Eylem araştırmasında güvenilmeye layık olma stratejisini sağlamak amacıyla araştırma verilerinin kontrolünü yapan bir grup oluşturur. Dış gözlemcilerden oluşan bu grup, araştırmanın tüm sürecinin araştırmanın amaçları doğrultusunda gerçekleşip gerçekleşmediğini gözlemler (Stringer, 2008, s.50; Uzuner, 2005, s.8). Bu araştırmada, güvenilmeye layık olmaya yönelik olarak alan uzmanlarından oluşan üç üyesi bulunan bir grup olan geçerlik komitesi oluşturulmuştur. Geçerlik komitesi ile uygulama süreci boyunca haftalık düzenli olarak değerlendirme toplantıları yapılmıştır. Araştırma sürecinde video kayıtlarının geçerlik komitesi üyeleri tarafından izlenebilmesi için dökümü ve makro analizi yapılmıştır. Böylece geçerlik komitesi üyelerinin, video kontrol listesi aracılığıyla, araştırmacıyı, öğrencileri ve öğrenme ortamlarını gözlemlemeleri sağlanmıştır.

Nitel araştırmalarda, sonuçların nicel araştırmalar gibi genellenememesine karşın sonuçlar benzer durum ve koşullarda uygulanabilir olabilmektedir. Bu nedenle araştırmanın ayrıntılı bir biçimde betimlenmesi ve aktarılabirliğinin sağlanması gerekmektedir (Stringer, 2008, s.50). Araştırmacı eylem araştırmasında aktarılabirliği sağlamaya yönelik bağlamla ilgili ayrıntılı veri toplar, bulguların aktarımı için derinlemesine betimleme yaparak araştırma raporunu ayrıntılı yazar (Uzuner, 2005, s.7; Creswell, 2013, s.202). Araştırmacı bu araştırmanın aktarılabirliğini sağlamaya yönelik olarak; video kayıtları, araştırmacı günlüğü, geçerlik komitesi verileri, öğrenci anekdot defterleri, aile iş birliği defterleri, öğrenci, öğretmen ve ailelerle yapılan görüşmeler olmak üzere farklı veri toplama araçları ile derinlemesine veri toplamıştır. Araştırmacı, araştırmanın tüm sürecini ayrıntılı bir biçimde betimlemiş ve araştırmadan elde edilen verilerin yorumlanmasında sık sık doğrudan alıntılara yer vermiştir.

Tutarlılık stratejisinin amacı, araştırmaya dışarıdan bir gözle bakılması ve araştırmacının baştan sona gerçekeştirdiği tüm araştırma etkinliklerinde tutarlı davranıp davranmadığını ortaya koymaktır (Yıldırım ve şimşek, 2016, s.283). Bu araştırmanın tutarlılığını sağlama amacıyla; uygulama sürecinde gerçekeştirilen tüm etkinliklere yönelik olarak etkinlik planı döngüsü basamaklarında aynı sıra izlenmiştir. Araştırmanın kodlama sürecinde anlamlara ve kavramlara yönelik ifadeler ortak bir biçimde ele alınarak kavramsal tutarlılığa dikkat edilmiştir. Ayrıca araştırmada, tüm sürece yönelik aynı uzmanlardan görüş alınmıştır.

Eylem araştırmasında onaylanabilirlik, verilerin tarafsız olmasıdır. Araştırmacı onaylanabilirliği sağlamaya yönelik uygulama öncesi süreç ile uygulama süreci boyunca araştırmacı günlüğüne yansıtımlar yapmıştır. Ayrıca araştırmacı, bulguların sunumu ve yorumlanması aşamasında tarafsız olmaya çalışmış ve araştırma süresince elde edilen verilerden doğrudan alıntılar sunmuştur (Stringer, 2008, s.51; Uzuner, 2005, s.8).

3.9. Araştırma Etiği

Araştırma deseni, araştırmaya ve araştırma katılımcılarına yönelik etik süreçleri de içermektedir. İnsanların dâhil olduğu her tür araştırmada izlenmesi gereken bazı kurallar ile ihlâl edilmemesi gereken bazı etik ilkeler vardır (Yıldırım ve şimşek, 2016, s.107). Üniversiteler genellikle bilimsel araştırmaların etik süreçlerini ve ilkelerini gözden geçirmek, araştırmaya katılanların fiziksel ve duygusal zarar görmesini önlemek amacıyla kendi bünyelerinde denetleyici kurullar oluşturur. Bu kurullara, araştırmanın

katılımcılarının güvenliğini ve tüm araştırma sürecinin gizlilik içinde gerçekleşeceğini temin eden bir araştırma önerisi sunulur (Berg, 2001, s.48; Güler, Halıcıoğlu ve Taşgın, 2015, s.414; Stringer, 2008, s.46). Bu araştırma önerisi, araştırmanın amaçlarını ve yöntemini, kullanılacak veri toplama araçlarını ve verilerin nasıl analiz edileceğini içeren araştırmanın ayrıntılı bir özetini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s.105). Üniversite etik kurulu, araştırma önerisinin kendisine sunulmasından sonra çalışmayı belirli açılardan inceler ve etik kurulun onayı doğrultusunda araştırmaya başlanır (Güler, Halıcıoğlu ve Taşgın, 2015, s.414). Bu durum, etik açıdan mevzuat etiği olarak adlandırılır (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s.105). Bu araştırma için, araştırmanın problem durumunu, amaçlarını, önemini, sınırlıklarını, yöntemini, çalışma takvimini ve özetini içeren bir araştırma önerisi ile Anadolu Üniversitesi Etik Kurul Komisyonuna başvuru yapılmıştır (EK-1). Araştırma etik kurul tarafından onaylandıktan sonra araştırmaya başlamadan ve katılımcılara ulaşmadan önce, araştırmanın gerçekleştirileceği kurumun bağlı olduğu makam olan Eskişehir İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne araştırmanın tüm süreçleri ile ilgili bilgilerin yer aldığı araştırma önerisi, gönüllü katılım formları ve veri toplama araçları örneği ile uygulama izni almak amacıyla başvuru yapılmıştır. Eskişehir İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nde ilgili komisyon araştırma önerisini incelemiş ve araştırma başvurusunu oy birliği ile kabul etmiştir (EK-2).

Araştırmada etiği sağlamak için katılımcıların bilinen ya da bilinmeyen risklere karşı güvenliğini garanti altına almak önem taşımaktadır. Bu araştırmaya etik ilkelerinden biri olan “bilinçli onay” ilkesi gereği tüm katılımcıların, fiziksel veya psikolojik baskı olmadan kendi rızalarıyla ve gönüllü olarak katılmaları sağlanmıştır. Araştırmadan önce, araştırma katılımcıları olan sosyal bilgiler öğretmeni, öğrenciler ve ailelere araştırmanın amacı, araştırmada ne tür verilerin toplanacağı, toplanan verilerin ne amaçla kullanılacağı ve her bir katılımcının araştırmadaki rolüne ilişkin ayrıntılı bilgi verilmiştir. Bu bilgilendirmeden sonra katılımcılara “bilinçli rıza formu” olarak adlandırılan araştırma gönüllü katılım formu sunulmuş ve katılımcılardan imza alınmıştır (EK-3, EK-4, EK-5, EK-6). Araştırmanın tüm sürecinde gönüllü katılım esas alınmıştır ve araştırma katılımcılarına araştırmadan çekilme özgürlüklerinin olduğu yönünde bilgi verilmiştir. Ayrıca katılımcılara “aldatmama/yanıltmama” etik ilkesi gereği araştırma ile ilgili olarak tüm bilgiler doğru bir biçimde sunulmuştur (Berg, 2001, s.57; Güler, Halıcıoğlu ve Taşgın, 2015, s.419; Stringer, 2008, s.45-46; Yıldırım ve Şimşek, 2016, s.109).

Etik ilkelerin en temel olanlarından birisi “gizlilik, özel hayata saygı ve zarar görmeme” ilkesidir. Araştırmanın tüm sürecinde gizlilik ilkesine dikkat edilmeye ve edinilen tüm bilgiler gizli tutulmaya özen gösterilmiştir. Gizlilik ilkesi gereği, araştırmanın katılımcılarına ilişkin ayrıntılı olarak tanımlayıcı bilgilere yer verilmemiş ve tüm katılımcılara ilişkin bilgilerde doğrudan isimler yerine kodlar kullanılmıştır. Ayrıca gizlilik ilkesi gereği araştırma verileri bilgisayar ortamında şifreli olarak koruma altına alınmıştır (Stringer, 2008, s.45; Yıldırım ve Şimşek, 2016, s.108).

Nitel araştırmalarda verilerin özenle toplanması, özenle ve sistematik bir biçimde analiz edilmesi ve sonuçların yazılması ve paylaşılmasında “verilere sadık kalma” önemli bir etik kuraldır. Bu araştırmada veriler toplanırken ve analiz edilirken gerçeğin dışında bilgiler ve sonuçlar ortaya koymamaya dikkat edilmiştir (Güler, Halıcıoğlu ve Taşgın, 2015, s.427; Yıldırım ve Şimşek, 2016, s.109). Araştırmacı, toplanan tüm verilere sadık kalmış ve araştırma sürecinde toplanan herhangi bir veriyi kapsam dışı bırakmamıştır. Araştırmacı; araştırmada yer alan kavramları, araştırma desenini, araştırmanın analizlerini ve sonuçlarını başka araştırmacıların anlayabilmesi ve yorumlayabilmesi için doğru ve ayrıntılı bir biçimde raporlaştırmaya çalışmıştır (Ekiz, 2013, s.41). Araştırmacı tüm araştırma süreci boyunca katılımcı bireylerin duygu ve düşüncelerine saygı göstererek doğru tavır ve davranışlarla araştırmayı yürütmeye özen göstermiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s.107). Araştırmacı başka araştırmacıların eserlerinden yararlanırken onları kaynak olarak göstermiş ve gelecekte yapılacak başka çalışmalarını riske atmamak amacıyla tüm verileri doğru sunarak etik ilkelere uygun davranmaya çalışmıştır.

3.10. Uygulama Sürecinde Yaşanan Güçlükler

Araştırmadan elde edilen ilk deneyim, aile katılımlı etkinlikler konusunda aileleri motive edici çalışmalar yapılması ve gerçekleştirilecek etkinlikler ile ilgili ailelere örnekler sunulmasıdır. Uygulama sürecine başlamadan önce, araştırma izni almak için ailelerle iletişime geçilmiştir. Bazı ailelerin gerçekleştirilecek çalışmayı kendileri için iş yükü olarak değerlendirdiği görülmüştür. Bunun üzerine uygulama sınıfı sosyal bilgiler öğretmeni ve araştırmacı bu ailelerle iletişime geçmiştir. Araştırmacı bu durumu geçerlik komitesinde dile getirmiş ve komite üyelerinin önerileri doğrultusunda ilk etkinlik olarak “aile toplantısı” etkinliği yapılmıştır. Araştırmacı, sosyal bilgiler öğretmeni ve tez danışmanının da katıldığı bu etkinlikte, ailelere yönelik araştırma ile ilgili bilgi vermekle birlikte sosyal bilgiler dersi ve aile ilişkisi açıklanmıştır. Bu etkinlikten sonra çoğu aile,

istekli olarak yapılan aile katılımlı etkinliklere katılmıştır. Aile katılımlı etkinlikler için ilk olarak ailelere ayrıntılı bilgi vermenin ve etkinlik örnekleri sunarak onların görüşleri doğrultusunda etkinlikleri planlamanın önemli olduğu düşünülmektedir.

Bazı aileler, evde öğrenme kapsamında gerçekleştiren etkinliklere yönelik videoların gönderimi konusunda sorun yaşamıştır. Bu sorunu çözmeye yönelik araştırmacı tarafından ailelere, boyutu büyük olan videoların parçalar halinde gönderilmesi önerilmiştir. Evde gerçekleştirilen aile katılımlı etkinliklerin video ile kayıt altına alınması istendiğinde, ailelere video çekimi ve gönderimi konusunda süreci kolaylaştırıcı öneriler sunulabilir.

Ailelerin katılımı ile işlenen sosyal bilgiler dersi, her bir etkinliğin planlanması, uygulanması ve gerçekleştirilen etkinliğe dönüt verilmesi açısından öğretmenler için zaman alıcı ve iş yükünü artırıcı olabilmektedir. Buna yönelik olarak sosyal bilgiler öğretmenlerinin aile katılımına dayalı etkinlikleri, sınıf rehber öğretmeni olduğu sınıfta ya da dersine girdiği şubelerde etkinlikleri dönüşümlü olarak yapmasının bu sorunu ortadan kaldıracağı düşünülmektedir.

4. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırma sürecinde toplanan verilerin analiz edilmesiyle oluşturulan bulgular, araştırma soruları ve araştırmanın uygulama süreci temel alınarak sunulmuştur. Bulgular, iki temel başlıktan olmaktadır. Birinci temel başlık araştırmanın uygulama sürecinde gerçekleştirilen etkinlikleri, ikinci temel başlık uygulama süreci sonunda katılımcılarla yapılan odak grup görüşmelerini kapsamaktadır.

Birinci temel başlıkta yer alan bulguların sunulması ve yorumlanmasında eylem araştırmasında gelişimsel süreci ortaya koymak amaçlandığı için etkinliklerin uygulanma sırası temel alınmıştır. Uygulama sürecini ortaya koyarken her bir etkinlik ile ilgili öğrenci anekdot defterlerinden ve görüşmelerinden, aile işbirliği defterlerinden, sosyal bilgiler öğretmeni ile yapılan görüşmelerden, etkinlikler ile ilgili video kayıtlarından, geçerlik komitesi toplantısı verilerinden ve araştırmacı günlüğünden doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Sunulan tüm bu verilerden hareketle etkinlik betimsel bir biçimde yorumlanmıştır.

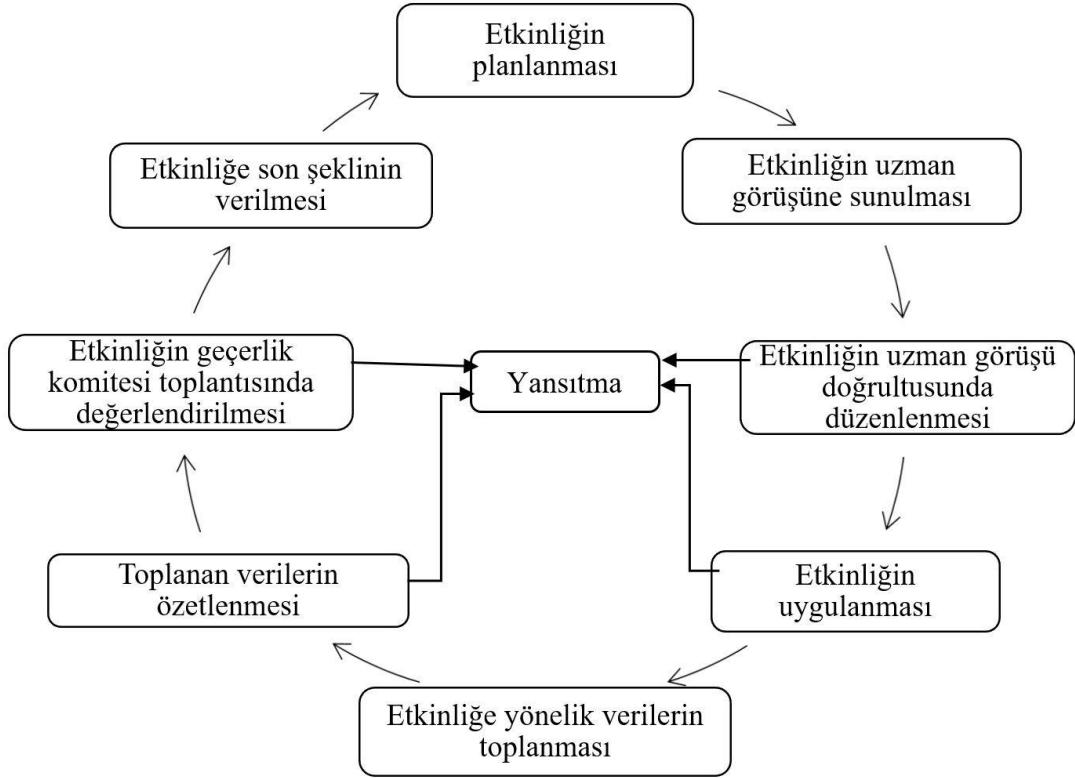
İkinci temel başlıkta yer alan bulgular, aile katılımlı etkinliklerle işlenen sosyal bilgiler dersine yönelik katılımcıların görüşlerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu amaçla uygulama süreci sonunda sosyal bilgiler öğretmeni ile görüşme, katılımcı aileler ve öğrencilerle odak grup görüşmeleri gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmelerden elde edilen veriler, görüşmelerde sorulan sorular temel alınarak oluşturulan temalar çerçevesinde betimsel olarak sunulmuştur.

4.1. Sosyal Bilgiler Dersine Aile Katılımı Sağlama Durumuna İlişkin Bulgular

Araştırmanın uygulama sürecinde aile katılımlı toplam 11 etkinlik gerçekleştirilmiştir. Aile katılımlı etkinliklerin beşi evde, beşi okulda, biri de okul dışında yapılmıştır. Bu etkinlikler uygulanma sırasına göre aşağıda yer almaktadır:

1. Aile toplantısı
2. Ailenin öğrenci rolünde olması
3. Kaynak kişi olarak aileden yararlanma
4. Sosyal bilgiler dersinde belirli gün ve haftalardan yararlanma: Gönüllü aile katılımı
5. Ailenin öğretici rolünde olması
6. Aile katılımlı oyunla öğrenme
7. Aile-öğrenci sunumu

8. Aile katılımlı okulda öğrenme
9. Aile büyükleriyle çalışma
10. Babalarla birlikte çalışma
11. Aile katılımlı okul dışı öğrenme: Şeker Fabrikası gezisi

Şekil 4.1. Uygulama Süreci Etkinlik Planı Geliştirme Döngüsü

Uygulama sürecinde etkinlik planlarının geliştirmesinde izlenen yolu gösteren döngü Şekil 4.1’de gösterilmiştir. Uygulama sürecinde gerçekleştirilen etkinlikler, 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda yer alan ders kazanımlarına uygun olarak planlanmıştır. Uygulama süreci etkinlik planı geliştirme döngüsünde görüldüğü gibi planlanan etkinlik ilk olarak uzmanların görüşüne sunulmuştur. Uzman dönütü doğrultusunda etkinlik düzenlenmiş ve uygulanmıştır. Etkinliğin uygulanmasından sonra etkinliğe yönelik öğrenci, aile ve öğretmen görüşleri alınmıştır. Alınan görüşler ile etkinliğe yönelik çekilen videolar özetlenmiş ve geçerlik komitesi üyelerine haftalık toplantılarda sunulmuştur. Geçerlik komitesi toplantılarında komite üyelerinin görüşleri doğrultusunda etkinliğe son biçimi verilmiş ve bir sonraki etkinlik için uzman görüşü

alınarak etkinlik planlama aşamasına geçilmiştir. Bu süreçte araştırmacı etkinliğin uzman görüşüne sunulması, etkinliğin uygulanması, etkinliğe yönelik verilerin toplanması, toplanan verilerin özetlenmesi ve etkinliğin geçerlik komitesi toplantısında değerlendirilmesi aşamalarında günlüğüne yansıtımlar yapmıştır. Bu döngü her etkinlikten sonra tekrarlanmıştır. Uygulama sürecinde genellikle haftada birden fazla aile katılımlı etkinlik gerçekleştirilmiştir. Dolayısıyla döngü her hafta birden fazla tekrar etmiştir.

4.1.1. Aile toplantısı

Araştırmanın katılımcıları olan ailelerle tanışmak, aileleri araştırma hakkında bilgilendirmek ve ailelerin araştırma ile ilgili sorularını yanıtlamak amacıyla ilk etkinlik olarak aile toplantısı etkinliği düzenlenmiştir. İlk olarak aile toplantısı etkinliğine yönelik bir davet yazısı oluşturulmuş ve bu davet yazısı 06.12.2017 tarihinde öğrenciler aracılığıyla ailelere gönderilmiştir (EK-18). Aile toplantısı etkinliğine sosyal bilgiler eğitimi alanında bir uzman, uygulama sınıfı sosyal bilgiler öğretmeni, araştırmacı ile biri abi, ikisi baba ve 17'si anne olmak üzere toplam 20 aile katılmıştır.

Aile toplantısı etkinliği hafta içi yapıldığı için çalışan dokuz aile, aile toplantısı etkinliğine katılamamış ancak etkinliğe katılamayan aileler daha sonra etkinlik ile ilgili bilgilendirilmiştir. 07.12.2016 tarihinde gerçekleştirilen aile toplantısı etkinliğinin işleyiş süreci Tablo 4.1'de gösterilmiştir.

Tablo 4.1. *Aile Toplantısı Etkinliği Planı*

Tarih	07.12.2016
Saat	12.00-13.00
Yer	Çok Amaçlı Salon
Süre	60'
Aile Katılımına	Aile toplantısı etkinliği
Yönelik Etkinlik	
Etkinlik Süreci	• Aileler selamlanır.• Sosyal bilgiler eğitimi uzmanı tez danışmanı ve araştırmacı kendini tanıtır.• Sosyal bilgiler eğitimi uzmanı, sosyal bilgiler dersinin öneminden ve aile ile olan ilişkisinden söz eder.• Araştırmacı, sosyal bilgiler dersinde aile katılımı sağlanarak gerçekleştirilebilecek etkinliklere ilişkin örnekler sunar.

-
- Araştırmacı, araştırma sürecinde ailelere düşen görevleri açıklar.
 - Sosyal bilgiler öğretmeni, araştırmaya katılmak isteme gerekçesini açıklar.
 - Ailelerin, araştırma süreci ile ilgili soruları yanıtlanır.
 - Ailelere teşekkür edilerek etkinlik sonlandırılır.
-

Aile toplantısı etkinliği, Tablo 4.1’de görüldüğü gibi ailelerle tanışma ve araştırma hakkında bilgilendirme amacını taşımaktadır. Etkinlikte bu amaca yönelik olarak sosyal bilgiler eğitimi uzmanı ve araştırmacı konuşmalarını yapmışlardır. Sosyal bilgiler öğretmeni ise etkinliğe katılan ailelere araştırmanın kendi sınıfında yapılmasının gerekçesini açıklamıştır. Araştırmacı, aile toplantısı etkinliğinden önce düşüncelerini günlüğüne şu şekilde yansıtmıştır:

Araştırmanın ilk etkinliği olarak ailelere sosyal bilgiler dersinde çocuklarına nasıl yardımcı olabilecekleri ile ilgili bilgi vermek ve araştırma ile ilgili aileler tarafından merak edilen soruları yanıtlamak amacıyla aile toplantısı etkinliği düzenlemeye karar verdim. Bugün öğrencilerle aile toplantısı etkinliği ile ilgili ailelere yönelik hazırladığım davet yazısını gönderdim. Ayrıca Özden hoca WhatsApp aile grubunda aile toplantısı etkinliğinin duyurusunu yaptı. Toplantıya tez danışmanım Handan hocam katılacak ve ailelere sosyal bilgiler dersi ile ilgili bilgi verecek. Handan hocamın aile toplantısına katılmasının çok etkili olacağını düşünüyorum (AG, 06.12.2016).

Sosyal bilgiler eğitimi uzmanı, aile toplantısı etkinliğinde sosyal bilgiler dersinin öneminden ve aile ile olan ilişkisinden söz etmiştir. Sosyal bilgiler eğitimi uzmanının aile toplantısı etkinliğinde yaptığı konuşmanın bir bölümü aşağıda sunulmuştur:

Daha önce bir araştırma yapmak için ailelerle görüşme yaptım. İlk sorum sosyal bilgiler dersi ile ilgili neler biliyorsunuz sorusuydu. Bu soruya yanıt alamadım ve araştırmayı devam ettiremedim. Bizim toplumumuzda, size özgü bir şey değil bizim toplumumuzda sosyal bilgiler dersinin önemi fark edilmiyor. Çocuk doğduğu andan itibaren hayatını devam ettirdiği sürece sosyal bilgiler dersi ile beraber yaşıyor. Yani evde yemek yemesi, annesiyle konuşması, kardeşine davranışları, tramvaya binmesi, kantinde sıraya girmesi, yanındaki arkadaşıyla sırada oturması ve bir şeyini paylaşması yaşamın tamamına baktığımızda aslında farkında olmadan biz sosyal bilgileri görüyoruz. Kısaca biz toplum olarak, aile olarak öğrenciler içinde oldukları için farkındalar, sosyal bilgiler dersini tanımıyor ve öneminin farkında değiliz. Çocuk nasıl bir kişi olacak? Vicdanlı, merhametli, paylaşılan, yardımsever, saygılı, kendini tanıyan, ailesini tanıyan... nasıl bir kişi olacak? Hepsi sosyal bilgiler dersinde konu ediliyor. Bizim eğitim sistemimizden de kaynaklanıyor olabilir konu kitapta kalıyor ve okulla toplum arasında bir kopukluk oluyor. Sadece dersin konusu dersten notumu alırım geçerim mantığı olabiliyor. Bu nedenle çocuk kapıdan dışarıya adım attığında gerçek yaşam olan sosyal bilgileri

anlayamıyor, keşfedemiyor. O yüzden bizim ilk amacımız burada sizin sosyal bilgiler dersine karşı bir farkındalık oluşturmanızdır. Sizden beklediğimiz sadece yönlendirdiğimiz şeylere destek olmanız (07.12.2016).

Araştırmacı aile toplantısı etkinliğinde, araştırma sürecinde ailelere ne tür görevlerin düşeceğini, aile katımlı ne tür etkinliklerin yapılabileceğini örneklerle açıklamıştır. Araştırmacının ailelere yönelik etkinlikte yaptığı açıklamaların bir bölümü şu şekildedir:

Sizlere sosyal bilgiler dersinde aile katımlı ne tür etkinlikler yapılabileceği ile ilgili örnekler vermek istiyorum. Şimdi biz üçüncü üniteye geçeceğiz. Sizlere birinci ve ikinci üniteyle ilgili birkaç örnek vereceğim. Birinci ünite neler yapabildik biz çocuklarla? Meselâ bir konumuz var beşinci sınıfta çocuğun ait olduğu kurum ve gruplarla ilgili. Bu konuda zaten aile, kavram olarak yer alıyor. Meselâ ailede çocuğun sorumluluklarının neler olduğunu konuşmak için bir aile toplantısı düzenlenebilir. Ailece anne, baba, sorumluluklarının neler olduğunu anlatabilir. Çocuğun sorumluluklarının neler olduğundan bahsedilebilir. Bu sosyal bilgiler dersi ile ilgili bir etkinlik olacaktır. Aile toplantılarını da sürekli yapabilirsiniz. Böylece evde çocuklarınızla zaman geçirmiş oluyorsunuz. Farkında olmadan sosyal bilgiler dersi işlemiş oluyorsunuz. Meselâ kültür ve miras öğrenme alanımız var. Bu öğrenme alanında kültürümüz ile ilgili konular var. Değişim kaçınılmaz ancak kültürümüzü de devam ettirmemiz gerekiyor. Çocuklarımıza geçmişte olan törenlerden bahsedebiliriz. Aile büyükleri çocuklara düğünlerinin nasıl olduğunu anlatabilir meselâ. Kına gecesi nasıldı? Kız isteme nasıl oldu? Daha sonra annesi, babası anlatabilir kendi düğünlerinin nasıl olduğunu. Daha sonra günümüzde olan bu tür etkinliklere bakılabilir. Bu sayede kültürün süreklilik gösterdiğini ve bir takım değişikliklerin de olduğunu çocuk görmüş olur. Bu tür bir etkinlik yaptığımızda da evde sosyal bilgiler dersi işlemiş olacaksınız. Bunun dışında çocuklarla birlikte gündemi takip edebilirsiniz. Çocukların aileleri ile birlikte güncel olayları takip etmesini ve konumuz ile ilgili olan bir haberi sınıfa getirmesini istedim. Burada amaç çocuklara gündemi takip etme alışkanlığı kazandırmaktır. Yani ödevin çıktısını alıp dosyaya koymasını değil, çocuk gündemi takip etme alışkanlığı kazansın istiyoruz. Bu sayede çocuk hem ülkemizi hem de dünyayı ilgilendiren konularda duyarlılık kazanabilecektir. Günümüzde maalesef aileler bir arada oturuyor ama birlikte değil. ... Aile toplantılarında çocuğunuza söz hakkı vererek özgüvenli olmasını, kendini ifade edebilmesini sağlayabilirsiniz. Meselâ çocuklara kitap okumalarını söylüyoruz ancak kendimiz kitap okuyor muyuz? Çocuklar bizi model alıyorlar. Sosyal bilgiler ile ilgili kitaplar alıp, eşli okuyarak ya da ayrı ayrı okuyarak ailece kitap sohbetleri yapabilirsiniz. Çocuğun bu şekilde öğrendikleri gerçekten kalıcı olacaktır. Buna benzer çok fazla örnekler verebiliriz. Ben etkinliklerimizde ayrıntılı yönergeler hazırlayacağım. Yönergelerde size ve çocuklara düşen görevleri belirteceğim. Öncelikle ben sizden şunu isteyeceğim, bu verilene ödev olarak değil çocuğunuz ile birlikte vakit geçirebileceğiniz etkinlikler olarak yaklaşınız.

Çocuğunuz ile birlikte haftada en fazla birkaç saat zaman geçirmiş olacaksınız (07.12.2016).

Aile toplantısı etkinliğinde aileler, sosyal bilgiler dersini aile katılımı etkinlikleri ile işleme konusunda kendi şubelerinin seçilmesinin nedenini sormuşlardır. Bu soruya uygulama sınıfı sosyal bilgiler öğretmeni yanıt vermek istemiştir. Etkinlik sırasında bu konu hakkında, bir aile ile uygulama sınıfı sosyal bilgiler öğretmeni arasında geçen konuşmalar şu şekildedir:

A9: Bu sadece bizim sınıfımızda olacak değil mi?

Özden Hoca: Evet.

A9: Neden bizim sınıf? Şikâyet olarak değil sakın yanlış anlamayın. Sadece merak ediyorum.

Özden Hoca: Evet tabi ki bunun bir geçmişi var. Hatice Hoca geçen sene geldi benimle bu konu ile ilgili konuştu. Ben de yıllardır hep şunu istiyorum yani hep kafamda. Bu çocuk ortaokula geliyor. Aileler anasınıfında, ilkokulda daha fedakârlar ama ortaokula geçince çocuk birden bire ailelerin hepsi kayboluyor. Bunu nereden biliyorum? İlköğretimken sınıf öğretmeni arkadaşlarım vardı, aileler geliyor soruyorlar hevesleri var. Biz ortaokul öğretmenleri bir veli toplantısı yapıyoruz iki üç kişi ancak geliyor. Diyordum ki bu neden? Neden benim ailelerim gelmiyor? Ailelerin katılımını nasıl sağlayabilirim bilmiyorum. Hatice Hoca böyle bir teklif ile gelince ben de göreyim istedim, sorunu çözmeye çalışalım. Acaba sorun bizden mi kaynaklanıyor?

A6: Yok sizden kaynaklanmıyor bence bizden kaynaklanıyor.

Özden Hoca: İşte onları görelim istedim ben. Açıkçası benim olaya bakış açım böyle. Dolayısıyla bunu biz müdür beye de söyledik, o da kabul etti. Hatice Hocaya destek olabilirsek ne mutlu (07.12.2016).

Araştırmacı, aile toplantısından sonra bu etkinlik ile ilgili düşüncelerini günlüğüne şu şekilde yansıtmıştır:

Bugün ailelere yönelik bir toplantı etkinliği düzenledik. Okula gittiğimizde aileler ve Özden hoca bizi bekliyorlardı. Handan Hocam, Özden Hoca ve ben konuşmacı masasına oturduk. Biraz heyecanlıydım. Handan hocam sosyal bilgiler dersinin önemini anlattı. Ailelerin sosyal bilgiler dersinde çocuklarına nasıl yardımcı olabileceğini söyledi. Ben de 5. sınıf ders kitabından ailelerin çocuklarıyla yapabilecekleri etkinlikler hakkında çeşitli örnekler verdim. Özden Hoca neden bu çalışmanın kendi sınıfında yapılmasını istediğini açıkladı. Özden Hoca, araştırmacının kendi sınıfında yapılmasını isteme gerekçesini çok güzel açıkladı. Bu açıklamada araştırmacının soruları yer alıyordu. Aileler merak ettikleri soruları sordular. Toplantıda samimi bir ortam oluştu. Aileler toplantının sonunda, onlar için bu çalışmanın çok iyi olacağını söyledi, birkaç aile toplantı sırasında teşekkür etti. Ailelere teşekkür ederek toplantıyı sonlandırdık. Toplantı bitmesine rağmen aileler bizimle konuşmak istiyordu. Çocuklarını soruyorlardı. Bir aile, aslında bu anlattıklarımızı

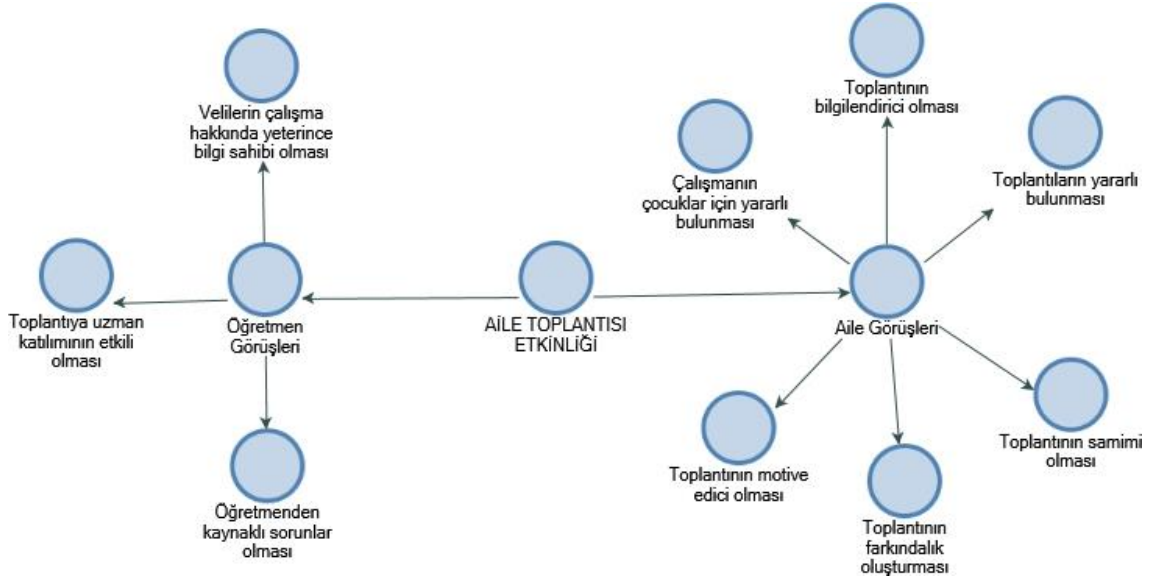
çocuğuyla yapmaya çalıştığını ancak bunun sosyal bilgiler dersi ile ilgili olduğunu bilmediğini söyledi. Toplantı gerçekten çok güzel geçmişti. Okuldan çıkarken bile bir öğrencinin annesi geldi, resim öğretmeni olduğunu ancak çalışmadığını kendisinin de bir etkinlik yapabileceğini söyledi. Aile, eşinin polis olduğunu, mesleğini tanıtmak için arkadaşlarıyla gelebileceğini söyledi. Ailelerin istekli olması benim için sevindiriciydi (AG, 07.12.2016).

Aile toplantısı etkinliğine ilişkin örnek fotoğraf Görsel 4.1’de sunulmuştur.

Görsel 4.1. Aile Toplantısı Etkinliğine İlişkin Fotoğraf

Aile toplantısı etkinliğinden sonra, toplantıya katılan ailelerin etkinlik ile ilgili görüşlerini aile işbirliği defterlerine yazmaları sağlanmış ve sosyal bilgiler öğretmeni ile etkinlik ile ilgili görüşme yapılmıştır. Aile toplantısı etkinliğine ilişkin aile ve öğretmen görüşleri Şekil 4.2’de gösterilmiştir.

Şekil 4.2. Aile Toplantısı Etkinliğine İlişkin Öğretmen ve Aile Görüşleri

Aile toplantısı etkinliğine katılan ailelerden bazılarının etkinlik ile ilgili aile işbirliği defterlerine yazdıkları görüşleri aşağıda yer almaktadır:

O gün toplantıda anladım ki hakikaten çocuklarımızla fazla vakit geçiremiyoruz. Onlara biz sorumluluk vermiyoruz derslerinden başka. Oturup tartışmıyoruz hiçbir zaman çocuklarımızla. Onlara sosyal aktivite imkânı sağlayamıyoruz. Aile bireyleri olarak toplanıp bir şeyleri araştırıp tartışmak hakikaten güzel olacak, büyüklerin fikirleriyle küçüklerin fikirleri nasıl olacak merak ediyorum. Elimizden geldiği kadar yardımcı olacağım (A1, 07.12.2016).

Böyle projelerde yer almak bana da mutluluk veriyor. Eğitim için her zaman bir şeyler yapmaya hazır bir bireyim. Bunun da resmi prosedürlerle yapılmasını çok doğru buluyorum. Böyle belgelerin altına her zaman imza atmaya hazırım. Toplantıların ailelerin kaynaşması açısından ve projeye ilgili merak ettiğimiz soruları öğrenmemiz açısından her zaman yapılması taraftarım. Böylelikle sadece öğrenci-aile ilişkisini değil öğretmen-aile ilişkisine de ne kadar faydalı olabileceğini anlamış oluruz (A2, 07.12.2016).

Form ilk elime ulaştığında tereddütlerim vardı. Benim üzerime düşen görev nedir? Nasıl zaman ayıracağım? Gibi. Daha sonra bu konu hakkında bilgilendirme toplantısı yapılnca kafamda soru işareti kalmadı. Toplantıya katıldığımdan dolayı mutluyum. Sorularıma cevap aldım ve ikna oldum. Çocuklarımıza zaman ayırıyoruz fakat yeterli olmadığını farkına vardım. Emeğe sonsuz saygım var. ... Yardımcı olmak isterim. Çevreye karşı duyarlı olmak... Evet, benim de çok aklıma takılan bir konuydu. Fakat çocuğumuzu teşvik edemiyorduk. Şimdi bu proje sayesinde sosyal dersinin hayatımızdaki yeri önem

kazanacak, duyarlı ve ilgili olmaları sağlanacak çocuklarımızın. Emeğinize, duyarlılığımıza teşekkür ederim. Saygı ve sevgilerimle (A4, 07.12.2016).

Yapılan bu araştırmanın faydalı olduğunu düşünüyorum. Sosyal bilgiler dersinde öğrendiklerini günlük yaşamında da uyguladığında daha hevesli ve istekli oluyor. Hatta beraber kitap okuduğumuzda okuduğunu daha dikkatli okuyor ve anladıklarını daha rahat ifade edebiliyor. Birlikte yaptığımız bu etkinlik fikrini sorduğumuzda da kendini daha önemli hissediyor. Bence bu da bir yandan özgüvenini tetikliyor. Sadece derslerde değil günlük hayatta da çocuğumuza yardımcı olmak onun başarısını artırır diye düşünüyorum ve biz de bunun sonucunu merakla bekliyoruz (A5, 07.12.2016).

Bu çalışma ile çocuğumun sosyal bilgiler dersinin önemini daha iyi anlayacağını düşünüyorum. Bu çalışmayla sosyal bilgiler dersinin sadece ders olarak değil, günlük yaşantısında da karşılaştığı şeyler olduğunun farkına varacağına inanıyorum. Toplantıda bu çalışmanın amacını daha iyi anladım. Neler yapacağımız hakkında daha çok fikrim oldu. Aslında bütün anlatılanları evde farkında olmadan yapıyoruz. Ama bilinçli olarak yapmak daha faydalı olacak (A8, 07.12.2016).

Sosyal bilgiler dersi hem öğrencinin hem de bizlerin günlük yaşantısında var olan, yaşamımızın bir parçasıdır. Bu nedenle çocuğumuzun ve bizlerin yaşantısı ne kadar başarılı ve pozitif geçerse sosyal yaşamımız bir o kadar renkli ve bilgili olur. Sizlerin de hem çocuklarımızla hem de bizlerle bu konuda yeterince ilgilenmeniz son derece motive etti. Çocuklarımız ile olan diyaloglarımız daha da iyileşme gösterecektir (A10, 07.12.2016).

Öncelikle şunu söyleyeyim ki toplantıya bir tereddütle katıldım. Kafamda sürekli nasıl olacak, ne gibi ödevler verilecek, verilen ödevi eksiksiz ve zamanında yapabilir miyim diye düşünüyordum. Toplantıda vermiş olduğunuz bilgiler ile bizi iyice aydınlattınız. Sizlerin sayesinde sadece çocuklarımız değil bizler de bilgileneceğiz. İnşallah bu çalışma ile el ele vererek çocuklarımızı doğru yolda zirveye taşıyacağız. Aile toplantısında bulunan tüm öğretmenlere bizlere gösterdiğiniz güler yüz, sevgi ve saygı için teşekkür ederim. Sayenizde büyük bir aile olduk. Hep birlikte bu araştırmayı en güzel şekilde yapacağımıza inanıyorum artık (A12, 07.12.2016).

Toplantıya katıldım. Oğlum bu konuda çok istekliydi, oldukça ısrarlıydı. Toplantı çok samimiydi. İnsan bazen sadece kendi çocuğunda kendi evinde sorunlar olduğunu zannediyor. Bütün paylaşımlar sonrasında fark ediyorsunuz ki yalnız değiliz (A15, 07.12.2016).

Sosyal bilgiler öğretmeni ile yapılan görüşmede, sosyal bilgiler öğretmeni aile toplantısı etkinliği ile ilgili düşüncelerini şu şekilde dile getirmiştir:

Onlar ne yapacaklarını bilmiyorlardı. Kafalarındaki soru oydu yani. Ne yapacağız? Tamam, bir şey yapacağız yardım edeceğiz ama... Hani sürekli okula vakit ayıramam diyenler de vardı. Öyle bir şey olmadığını aslında bunun evde de çocukla bir şeyler yapılmasını gerektirdiğini algıladılar. Bizim çok fazla yapamadığımız bir şeydi.

Yapılmayacak bir şey miydi? Aslında çok kolaydı. Bir gün önce söyledik ertesi gün geldiler. Çok iyiydi. Çünkü aile de bunu bekliyordu belki. Ailenin de istediği, birilerinin onları okula çağırması. Burada öyle olmuyor. İlkokulda kendileri gidiyorlar rastgele konuşuyorlar öğretmenleriyle. Ama burada bir sürü öğretmen olunca karakterlerimizi bilmedikleri için çekiniyorlar o konuda. Ama gelin deyince aile geliyor. Onu gözlemedim ben de. Ailenin sıkıntısı ne diye hep bir soru işareti var kafamda. Niye aile ortaokulda böyle yapıyor? Çünkü aile bizden bekliyor, sorun bizden kaynaklıymış. Onu fark ettim. Biz söyleyince geldiler. Kafalarında ki soruları da sordular. Özellikle Handan hocanın da gelmiş olması aileler için daha etkili oldu. Bence iyi oldu yani, başarılıydı. Soruları da sordular, siz anlattınız (07.12.2016).

Aile toplantısı etkinliği, 15.12.2017 tarihinde geçerlik komitesi toplantısında değerlendirilmiştir. Geçerlik komitesi üyeleri, aile toplantısı etkinliğini başarılı bulduklarını ifade etmişler ve uygulama sürecinde gerekli görüldüğü durumlarda etkinliği yeniden uygulanabilir olarak değerlendirmişlerdir.

Araştırmacı günlüğüne bakıldığında, etkinliğin planlanması ve uygulanması aşamalarında herhangi bir sorun yaşanmadığı görülmektedir. Araştırmacı, günlüğünde toplantıya katılan ailelerin araştırmaya yönelik olumlu yaklaşımlarına vurgu yapmıştır.

Aile toplantısına katılan ailelerden bazıları, toplantıdan önce çalışma ile ilgili kaygılarının olduğunu ve toplantı bilgilendirici olduğu için bu kaygılarının ortadan kalktığını belirtmişlerdir. Toplantıya katılan ailelerden bazıları, çocuklarına yeterince zaman ayırmadıklarını fark ettiklerini belirtirken bazı aileler, aile toplantısının sosyal bilgiler dersi ile ilgili farkındalık oluşturduğunu ifade etmiştir. Bir aile, aile toplantılarının, uygulama sürecinde devamlı yapılmasının yararlı olabileceğini düşünmektedir. Ailelerden bazıları, aile toplantısı etkinliğinin motive edici ve samimi olduğunu belirtmiştir. Ayrıca aileler çalışmayı yararlı bulduklarını ifade etmişlerdir.

Sosyal bilgiler öğretmeni, aileler ile benzer görüş belirtmiş ve aile toplantısının aileler açısından yeterince bilgilendirici olduğunu vurgulamıştır. Sosyal bilgiler öğretmeni ailelere bir gün öncesinden haber verilmesine rağmen aile toplantısına katılımın yüksek olduğunu vurgulayarak ailelerle etkinlik gerçekleştirme konusunda öğretmenden kaynaklı sorun olabileceğini düşünmüştür. Sosyal bilgiler öğretmeni, aile toplantısı etkinliğine uzman katılımının etkili olduğunu ifade etmiştir.

4.1.2. Ailenin öğrenci rolünde olması

Uygulama sürecinin ikinci etkinliği olarak ailelerin öğrenci rolünde olması ve öğrencilerin derste öğrendiklerini ailelerine anlatması yönünde bir etkinlik tasarlanmıştır. Etkinlikte ilk olarak sınıfta öğrencilerle birlikte yaşanan bölgenin yüzey şekilleri konusu işlenmiş ve öğrencilerin bu konu ile ilgili sınıfta öğrendiklerini evde ailelerine anlatması istenmiştir. Ailenin öğrenci rolünde olduğu 09.12.2016 tarihli etkinliği kapsayan ders planı Tablo 4.2’de sunulmuştur.

Tablo 4.2. *Ailenin Öğrenci Rolünde Olduğu Etkinliğe İlişkin Ders Planı*

Dersin adı	Sosyal Bilgiler
Sınıf	5
Saat	15.30-17.00
Süre	40’+40’
Öğrenme Alanı	İnsanlar, Yerler ve Çevreler
Ünite	Bölgemizi Tanıyalım
Konu	Bölgemi Tanıyorum
Kazanım	Türkiye’nin kabartma haritası üzerinde, yaşadığı bölgenin yüzey şekillerini genel olarak tanıy.
Kullanılan yöntem ve teknikler	Gösterip yaptırma, soru cevap, bildiklerim-öğrendiklerim
Materyaller	Türkiye fiziki kabartma haritası, ders kitabı, internet, aile işbirliği defteri, boya kalemleri, aile katılımı sağlamaya yönelik hazırlanan aile ve öğrenci yönergesi
Aile Katılımına Yönelik Etkinlik	Ailenin öğrenci rolünde olduğu etkinlik: Ailemin öğretmeni oldum!
I. GİRİŞ	
Dikkat çekme	Sınıfa kabartma harita ile girilir ve kabartma harita tahtaya asılır. Öğrencilere “Sizce bu nedir?” ve “Sizce bu ne amaçla kullanılır?” soruları yöneltilir.
Güdüleme	Öğrencilerin cevaplarından sonra kabartma harita hakkında kısa bir bilgi verilir ve öğrencilere derste kabartma harita üzerinden bölgemizin yeryüzü şekillerinin inceleneceği söylenir.
Gözden geçirme	Öğrencilerin mevsimler ve iklimler konusuna hazırlık için takip ettikleri hava durumu takip formları incelenir. Konuyla ilgili öğrencilerin aileleri ile birlikte seçtikleri haberler dersin sonunda konuşulmak üzere toplanır.
Derse geçiş	Öğrencilere ikili grup çalışması yapmak için bildiklerim ve öğrendiklerim adlı çalışma kâğıdı dağıtılır. Öğrencilerin ilk olarak

kendi çalışma kâğıdına konu hakkında bildiklerini yazmaları sağlanır. Daha sonra sıra arkadaşıyla kâğıdını değiştirerek arkadaşının çalışma kâğıdına konu hakkındaki bildiklerini yazmaları sağlanır. Etkinlik tamamlandıktan sonra öğrencilere ders kitaplarının 56. sayfasını açmaları ve tahtadaki haritayla karşılaştırma yapmaları söylenir.

II. GELİŞTİRME

- Öğrencilerin ders kitabındaki haritayı incelemeleri sağlanır.
 - Fiziki haritaların genel özelliklerinden bahsedilir.
 - Fiziki haritalardaki renk basamaklarına yönelik tahtaya şekil çizilir ve öğrencilerin defterlerine tahtadaki şekli çizmeleri istenir.
 - Öğrencilerin çizdikleri şekilleri renkli kalemlerle boyayarak fiziki haritalardaki renk basamaklarını öğrenmeleri sağlanır.
 - Öğrencilerin küçük kabartma haritalar yardımıyla yeryüzü şekillerini uygulamalı olarak öğrenmeleri sağlanır.
 - Türkiye’de batıdan doğuya doğru gidildikçe yükseltinin arttığını fiziki haritanın renklerine bakarak öğrencilerin yorumlaması sağlanır.
 - Ders kitabında yer alan görseller öğrencilerle birlikte incelenir.
 - Google Earth üzerinden Ağrı Dağı, Van Gölü, Sinop İnceburun, Antakya Körfezi gibi yeryüzü şekilleri ve İç Anadolu Bölgesi’nin yeryüzü şekilleri tanıtılır.
-

III. SONUÇ

- Derste işlenen konu özetlenir.
 - Öğrencilerin hava durumu hakkında yazdıkları çizelgelerde yer alan bilgiler sınıfta paylaşılır.
 - Farklı bölgelerde hava durumunun farklı olduğu vurgulanır.
 - Öğrencilere Google Earth üzerinden bölgemizin yeryüzü şekillerinin tanıtılır
 - Öğrencilere tanıtılan yeryüzü şekillerini evde ailelerine anlatmaları söylenir.
 - Evde gerçekleştirilecek bu etkinliğin yapıldığını kanıtlayan fotoğraf çekilmesi istenir.
 - Öğrencilere ve ailelere yönelik ailenin öğrenici rolünde olduğu etkinlik ile ilgili hazırlanmış yönergeler dağıtılır.
 - Bu etkinlik için ailelere yönelik hazırlanan yönergenin aile işbirliği defterlerine yapıştırılması sağlanır.
-

IV. DEĞERLENDİRME

- Öğrencilerin, dersin başında öğrencilere dağıtılan bildiklerim ve öğrendiklerim etkinliğini dersin başında olduğu gibi ikişerli gruplar halinde öğrendiklerim bölümünü tamamlamaları sağlanır.
-

Ders planda belirtildiği gibi işlenmiştir. Derste, akıllı tahta üzerinden Google Earth uygulaması açılmış ve öğrencilere uygulamalı bir biçimde evde aileleriyle

yapacakları etkinlik tanıtılmıştır. Öğrenciler etkinliği nasıl yapacakları konusunda bilgilendirilmiştir. Bununla ilgili derste geçen konuşmaların bir bölümü şöyledir:

AÖ: Evet çocuklar şimdi herkes akıllı tahtaya bakıyor. Dikkatli bir şekilde izliyoruz. Google Maps yazdım ve çıkan Google Maps linkine tıkladım. Uydu yazan yeri gördük mü?

Öğrenciler: Evet gördük.

AÖ: Uydu yazan yere tıkladım. Şu an Eskişehir'i görüyoruz.

Öğrenciler: Evet öğretmenim.

AÖ: Bu etkinliği evde aileleriniz ile birlikte yapacaksınız. Ailelerinizin öğretmeni siz olacaksınız. O yüzden dikkatli bir şekilde izleyin. Şimdi çocuklar burada ailelerinize göstereceğiniz yerleri inceleyeceğiz.

Ö4: Öğretmenim yazalım mı?

AÖ: Hayır, yönerge var ben size nasıl giriş yapılacağını ve inceleyeceğimiz yeryüzü şekillerini yazdığım yönergeleri vereceğim. Siz şimdi sadece izleyin. Evet, çocuklar tahtada gördüğünüz gibi Eskişehir, biz buradayız şu an. Evde ilk olarak Google'a Google Maps yazacaksınız az önce yaptığımız gibi. Google Maps'e tıklayacaksınız. Sonra uydu yazan yere tıklayacaksınız ve karşınıza harita çıkacak gördüğünüz gibi. Arama yerine görmek istediğiniz yeri yazacaksınız. Nereye gidelim şimdi biz?

Ö14: Ağrı Dağı'na gidelim mi öğretmenim?

AÖ: Tamam, yazıyorum Ağrı Dağı. Ara dedim ve şimdi Ağrı Dağı'nı göreceğiz.

Ö7: Öğretmenim o büyük Ağrı.

AÖ: Evet. Şurada sarı simgeli bir adam var. Bunu alıp sürükleyince bu şekilde sokaklarda gezebiliyor.

Öğrenciler: Evet öğretmenim.

AÖ: Bununla kendi mahallenizi, sokağınızı da gezebilirsiniz. Peki çocuklar Google Maps'e nasıl girildiğini öğrendik mi?

Öğrenciler: Evet öğretmenim öğrendik.

AÖ: Aileniz ile birlikte incelemeniz gereken yer şekillerini size vereceğim yönergeye yazdım. Bu yönerge sizin, dosyanıza koyun. Bu yönergeyi de aileniz için hazırladım. Aile defterlerinize yapıştıracaksınız. Aileniz, etkinliği yaptıktan sonra görüşlerini yaptırdığınız sayfanın karşısına yazacak. Çocuklar herkesin etkinliği yaptığını bilemeyebilirim. O yüzden etkinliği yaparken çekilmiş bir fotoğrafınızı WhatsApp aile haberleşme grubumuzdan göndermenizi istiyorum.

Ö4: Öğretmenim bir kere daha söyler misiniz?

AÖ: Tamam, söylerim. Çocuklar bu sizin bu da aileniz için hazırlanmış bir yönerge. Az önce yaptığımız şeyleri unutursanız diye sizin yönergenize yazdım. Eve gideceksiniz. Aile üyelerinizin uygun olduğu bir saatte geçeceksiniz bilgisayarın başına. Ben derste öğrendiklerimi size anlatacağım diyeceksiniz ailenize. Sonra Google Maps'e girip uydu yazan yere tıklayıp görmek istediğiniz yeryüzü şeklini arama yerine yazacaksınız. Sonra

bunları yaptığınızı bilmem için fotoğrafa ihtiyacımız var. Fotoğrafı bir aile üyeniz çekecek ve WhatsApp aile grubundan gönderecek.

Etkinliğe yönelik yol gösterici nitelik taşıyan aile ve öğrenci yönergeleri hazırlanmış ve sınıfta etkinliğin nasıl yapılacağı anlatıldıktan sonra öğrencilere sunulmuştur. Ailelere yönelik hazırlanan yönergelerin aile işbirliği defterlerine yapıştırılması sağlanmıştır. Etkinlik yönergelerinde etkinliğin amacı ayrıntılı olarak açıklanmış, öğrenci ve aile üyelerinin etkinlik ile ilgili görevlerine vurgu yapılmıştır. Öğrenci yönergelerinde, etkinliği yaparken yararlanılacak site ile ilgili bilgiler, etkinlikte aile üyeleri ile incelemeleri istenen yeryüzü şekillerinin isimleri ve etkinliği yaptıklarını gösteren bir fotoğraf örneğinin WhatsApp aile haberleşme grubundan paylaşmaları yazılmıştır. Aile yönergelerinde, aile üyelerinin çocuklarına destek olması vurgulanmıştır. Aile yönergelerinde, etkinlikten sonra görüşlerin aile işbirliği defterine yazılması bilgisi de verilmiştir. Öğrenciler, ders sırasında yönergeleri dağıtılırken sürekli benzer sorular sormuşlardır. Araştırmacı tekrar tekrar açıklama yapmıştır. Araştırmacı dersten sonra düşüncelerini günlüğüne şu şekilde yansıtmıştır:

Evet, nihayet sınıfta uygulama sürecinde aile ve öğrencilerin birlikte evde yapacakları etkinliği tanıttım. Etkinliği nasıl yapacaklarını, etkinlikle ilgili görüşlerinin neler olacağını çok merak ediyorum. Öğrencilerin bana alışması için sınıfta dersi bir süredir ben anlatıyorum ama bugün öğrencilerin hemen hemen hepsi aynı soruları sordu. Etkinliği defalarca açıkladım. Etkinliklerle ilgili yönergeleri çok çok açıklayıcı yazmam gerekiyor. Aile yönergelerini aile işbirliği defterine yapıştırmalarını tek tek kontrol etmem gerek. İlk kez böyle bir ev etkinliği yapacaklar. Sanırım ilk kez böyle bir etkinlik yaptıkları için onlar da heyecanlılar. Bir süre sonra alışacaklarını düşünüyorum (AG, 09.12.2016).

Araştırmacı, 13.12.2016 tarihinde derse gittiğinde ailenin öğrenci rolünde olduğu etkinlik ile ilgili öğrencilerden dönütler almış ve bu durumu günlüğüne şu şekilde yansıtmıştır:

Sınıfa ilk girdiğimde ... (öğrenci) bir not hazırlamış onu gösterdi. Başta anlamadım dosyaya koy ben inceleyeceğim dedim. Kaynak kişi olarak bir öğrencinin ailesi geldiği için kameraları kurup hemen aileyi sınıfa davet edecektim. Etkinliği yapmayan öğrenciler vardı, nedenini söylediler. Birisi İnternetimiz yok dedi diğeri bir önceki derste olmadığını söyledi. Öğrenciler çok sessiz ve dikkatle beni dinliyordu. Ödevlerini göstermek isteyenler oldu. Dersten sonra öğrencilerin anekdot defterlerini topladım. Hepsini tek tek okudum ve inceledim. Çok mutlu oldum. Öğrenciler ailelerinin öğretmeni olma etkinliğinde çok heyecanlandıklarını ve etkinlikten önce konuya hazırlık yaptıklarını yazmışlardı. Ben sadece derste öğrendikleri yeryüzü şekillerini incelesinler istemiştim. Onlar bütün konuyu çalışıp ailelerine anlatmışlar. Aileler, aile işbirliği defterlerine

kendilerini gençlik yıllarına götüren bir etkinlik yaptıklarını yazmıştı. Öğrencilerle görüşme yaptım. Bir öğrenci çok heyecanlandığını bu etkinliğin kendini ifade etme konusunda ona yararlı olduğunu söylemişti. Başka bir öğrenci ise “öğretmenim gerçekten zormuş öğretmenlik, ben iki kişiyle zor yaptım” dedi. Sınıfa ilk girdiğimdeki sessizliğin nedeni ailenin öğretmeni olup benimle empati kurmalarıymış. Ben de öğrencilerin ailelerine ders anlatma etkinliğinin onların davranışlarından dolayı empati becerilerinin gelişmesine katkı sağladığını gördüm. Bu etkinliği tasarlarken hiç aklıma gelmemişti. Gerçekten çok mutlu oldum ve benim için motive edici oldu (AG, 13.12.2016).

İkinci etkinlik 15.12.2016 tarihinde geçerlik komitesi toplantısında değerlendirilmiştir. Geçerlik komitesi üyeleri evde öğrenme kapsamında yapılan etkinliklerin fotoğraf ile belgelemek yerine video ile kayıt altına alınması gerektiğini vurgulamışlardır. Komite üyelerinden Handan Deveci, evde öğrenme etkinliklerinin fotoğraf ile belgelenmesinin araştırma açısından olumsuz değerlendirilebileceğini, Ömür Gürdoğan Bayır ise etkinliğin yalnızca fotoğrafını çekip etkinliği yapmayanların olabileceğini söylemiştir. Elvan Günel, etkinliğin mümkün olduğu kadarının kayıt altına alınması gerektiğini ifade etmiştir. Bu konu ile ilgili geçerlik komitesi toplantısında geçen konuşmalar şu şekildedir:

Deveci: Neden fotoğraf istedin? Video ile kaydetmeleri gerekir. Eğer fotoğraf olursa bu araştırmanı olumsuz etkiler. Fotoğrafla anlaşılabilir etkinliği yapıp yapmadıkları. Görmemiz gerek.

Araştırmacı: Hocam aile ve öğrencilerin birlikte katıldığı ilk etkinliğimiz ve aileleri açıkçası korkutmamak istedim. Sürekli videoya alacaklarını düşünüp çalışmaya olumsuz yaklaşımlarından tedirgin oldum. Bir sonrakinde kayıt isterim diye düşünmüştüm.

Deveci: Video ile çekip sana göndersinler. Telefonda çekerler videoya.

Günel: Kameraya alabildiğin kadarını alman lazım.

Deveci: Meselâ ailesine o ödevi açıklama kısmını alabilir. Eve afiş gibi bir şey yapıştırdıysa onlarla ilgili açıklama yaparken kayda alabilir.

Araştırmacı: O zaman hocam şöyle diyeyim mi: 10-15 dakikalık en önemli bölümlerini kamera kaydına alın.

Deveci: Evet. Giriş, gelişme sonuç gibi. Başı, sonu ve süreçte görmek için.

Araştırmacı: Öğrenciler ödevi yaptıklarını söyledi. Defterleri getirip gösteren oldu ders sırasında. Ders işlememiz gerektiğini dersin sonunda herkesin defterini inceleyeceğimi ve etkinlik ile ilgili dönüt yazacağımı söyledim. Dersin sonunda defterleri topladım. Hepsini tek tek inceledim. Teneffüs aralarında da etkinlikle ilgili öğrencilerle görüşme yaptım. Birkaç kişi dışında ödevini yapmayan yoktu. En son teneffüs defterlerini getirip dağıttım. Herkesin defterini incelediğimi ve dönüt yazdığımı söyledim.

Gürdoğan Bayır: Sadece fotoğrafı çekip etkinliği yapmayanlar olabilir, onu bilemeyiz ki. Bundan sonra özellikle aileyle yapılan etkinliklerin olduğu bölümleri ayrıntılı izleyelim. Video olmadığı için onları göremedik.

Araştırmacı: Tamam hocam.

Deveci: Eğer o videoları izlersek aile bireylerinin üstüne düşen sorumlulukları yapıp yapmadığını da görebiliriz.

Araştırmacı bu etkinlikte sosyal bilgiler öğretmenine ilişkin güçlük yaşamıştır. Araştırmacı etkinlikleri uygulamadan bir gün önce uygulama sınıfı sosyal bilgiler öğretmeni ile görüşmüş ve uygulanacak etkinlik ile ilgili bilgi vermiştir. Öğretmen, ders sırasında araştırmacının sunduğu aile ve öğrenci yönergelerine soru soran öğrencilere yanıt vermiştir. Ancak öğretmen yönergeye yönelik sorulan sorulara yanlış yanıt vermiştir. Araştırmacı ilk etkinlikte yaşanan bu sorunu günlüğüne şu şekilde yansıtmıştır:

Özden Hocaya etkinlikten daha önce bahsetmeme rağmen ben öğrencilerin sorularını yanıtlarken bir yandan da onun öğrencilere cevap verdiğini gördüm. Ancak öğrencilere yanlış yönlendirme yaptığını fark ettim. Bu durumu geçerlik komitesine danışmam gerekiyor. Bu sürece uygulayıcı olarak katılmamın hem Özden Hoca hem de araştırma açısından daha yararlı olduğunu düşündüm. Uygulayıcı olarak öğretmenin olduğu bir araştırma tasarlasaydım Özden Hoca etkinlikleri planladığı gibi uygulayamayabilirdi. Özden Hocayla bu konuyu konuşmalıyım, sürece müdahale etmemesini ve sadece gözlemci olarak katılmasını sağlamalıyım (AG, 09.12.2016).

Araştırmacı, yaşanan güçlüğü geçerlik komitesi toplantısında dile getirmiştir. Elvan Günel ve Ömür Gürdoğan Bayır, bu sorunun çözümüne yönelik şu önerileri sunmuşlardır:

Günel: Eylem araştırmalarında en büyük tartışma konusu budur. Araştırmayı öğretmen mi yapsın, öğretmen eğitilsin öğretmen mi yapsın yoksa araştırmacı mı yapsın. Aslında ikisinin de mantığı var. Öğretmenin eğitilip yapılması olarak geçiyor ama onun da şöyle bir olumsuz yönü var: Öğretmenin yeterliliği, öğretmenin algısı, öğretmenin yapıp yapamayacağı becerisi işin içine girdiğinde bu sefer araştırmayı sekteye uğratacak düzeye geliyor. O yüzden bu oluyor, literatüre geçti bu da. Bu sefer öğretmeni kontrol altında tutmak gerekiyor. Yani kontrol altında tutmak derken hiç bir şey yaptırmama da değil. İşe koşacaksın ama rolünü çok iyi oynaması lazım. Rolünü iyi anlatman lazım.

Gürdoğan Bayır: Bence sen öğretmeni yaptığın etkinliklere çok müdahil etme. Öğretmen sınıfta bulunsun, destek vereceği yerler mutlaka olacak. Senin ona sorduğunda mutlaka söyleyeceği yerler olur ama öğretmen kendisi etkinliği anlamadan sınıfa anlatmaya çalışması hem senin işini zorlaştırır hem de vakit kaybı.

Günel: Sen şimdi burada yöneten olacaksın. Öğretmeni işe koşacağın zamanı çok iyi bileceksin. Ama bu gelecek haftalarda çözülür gibi geliyor bana.

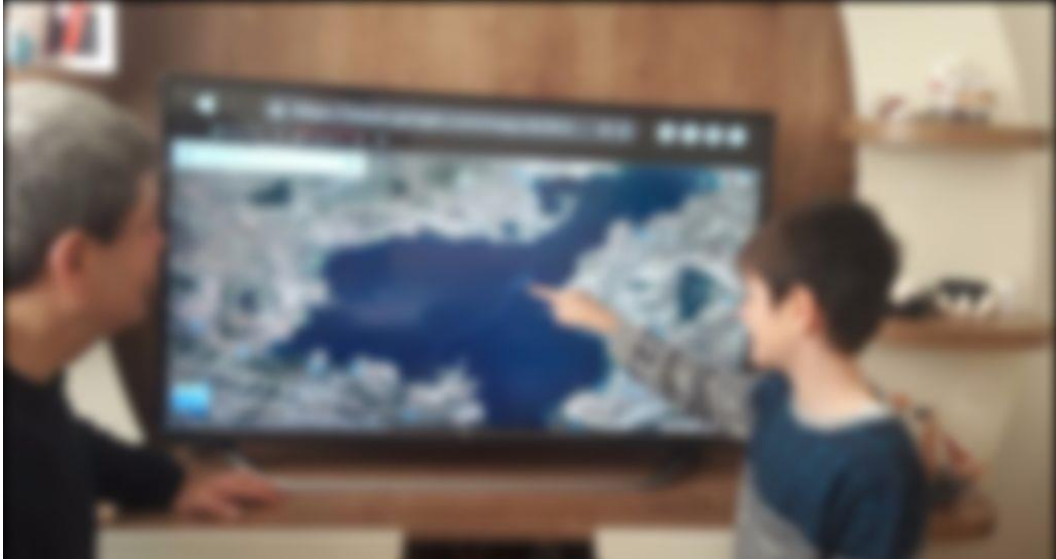
Araştırmacı: Hocam öğretmenle bu konuyu konuştım. Aslında Özden Hoca bunu farkında olmadan yapıyor. Olumlu tepki verdi, söylediklerime dikkat edeceğini söyledi. Bir de öğretmen kamera kaydı olduğu için konuşmak istemiyor zaten derste, rahat davranamıyor. Kamera var ben kenara çekileyim diyor. Kayıtları sizin izleyeceğinizi bildiği için.

Günel: Ona da alışır bir süre sonra.

Araştırmacı, 15.12.2016 tarihli geçerlik komitesi toplantısından sonra düşüncelerini günlüğüne şu şekilde yansıtmıştır:

Bugün geçerlik komitesi toplantısında ailenin öğrenici rolünde olduğu etkinliğin değerlendirmesi yapıldı. Evde yapılan etkinliklerin video kaydına alınması gerektiği vurgulandı. Ailelerin video kaydı alınmasına yönelik tepkilerinden çekindiğim için ilk etkinlikte fotoğraf istemiştim. Handan Hocam ve Ömür Hocanın söylediklerinden sonra video kaydı almaya aileleri ikna etmek zorunda olduğumu düşündüm. Açıkçası bu durum beni biraz kaygılandırdı. Umarım aileler etkinliği videoya kaydetmeyi kabul eder. Toplantıda Özden Hoca ile yaşadığım sorunu da dile getirdim. Elvan ve Ömür Hoca bununla ilgili öneriler sundular. Özden Hocayla da bu konuyu konuşmuştum ve farkında olmadan sürece müdahale ettiğini anladım. Bu konuda bir daha sorun yaşamayacağımı düşünüyorum. (AG, 15.12.2016).

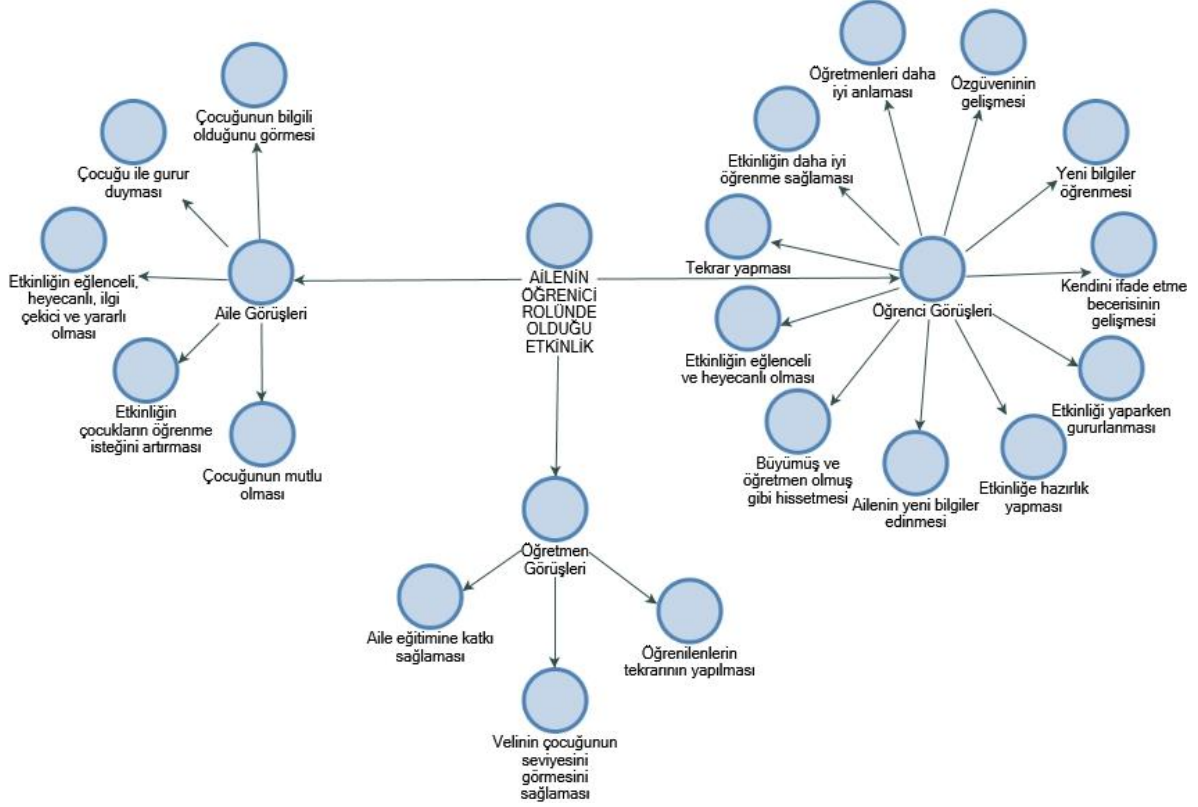
Ailelerin etkinliği yaptıklarını belgelemeleri için, etkinlik sırasında fotoğraf çekmeleri istenmiştir. Etkinliğe ilişkin örnek fotoğraf Görsel 4.2’de gösterilmiştir.

Görsel 4.2. Ailenin Öğrenici Rolünde Olduğu Etkinliğe İlişkin Fotoğraf

Ailenin öğrenici rolünde olduğu etkinliğe ilişkin sosyal bilgiler öğretmeni ve öğrencilerle görüşme yapılmış, öğrencilerin anekdot defterlerine ve ailelerin aile işbirliği

defterlerine etkinlik ile ilgili görüşlerini yazmaları sağlanmıştır. Ailenin öğrenci rolünde olduğu etkinliğe ilişkin öğrenci, aile ve öğretmen görüşleri Şekil 4.3'te gösterilmiştir.

Şekil 4.3. Ailenin Öğrenci Rolünde Olduğu Etkinliğe İlişkin Öğrenci, Aile ve Öğretmen Görüşleri

Ailenin öğrenci rolünde olduğu etkinlik ile ilgili öğrencilerin bazılarının anekdot defterlerinden alınan doğrudan alıntılar aşağıda yer almaktadır:

Ben bu ödevde öğretmenin verdiği bazı yerleri araştırdım. Bu yerleri araştırırken nerelerde olduğunu da öğrendim. Meselâ Toros Dağları Akdeniz Bölgesi'nde yer alıyor. Diğer araştırdığım yerler de dahil bu yerlerin uydudan görüntüsüne baktık. Böyle bir ödev oldu. Ailemin öğretmeni olmak beni sanki gerçek bir öğretmenmişim gibi yaptı. Bu etkinlikte en çok önemli olan şey uydudan nasıl gözüktüğü olmuştu (Ö4, 10.12.2016).

Ödevde başlamadan önce baya bir heyecanlıyım. Ödev çok güzeldi. Yaparken çok zevk aldım. Sosyal bilgiler dersi en sevdiğim derslerden birisi. Ailemin öğretmeni olmak beni çok tuhaf hissettirmişti. Çok heyecanlıyım (Ö5, 11.12.2016).

Çok güzeldi. Annem ve babam katıldı. Abim ne yazık ki katılamadı. Güzeldi, öğretmenleri şimdi anladım işleri çok zor. Elin ayağın birbirine dolaşiyor. Sanki her şeyi ilk defa görüyorsun. Yeni doğmuş çocuk gibi. Annem babama göre daha başarılı bir öğrenci. Hazırladığım şeylere gelirsek iki ek kaynak kitap, defterim ve bilgilendirme kâğıdı ve o dosya önderliğinde aileme yeryüzü şekillerini anlattım. Benim için önemli olan şey beni dinlemeleriydi (Ö6, 10.12.2016).

Ailemin öğretmeni oldum. Öğretmen olduğumda çok heyecanlıydım. Çok zor bir şey bence öğretmen olmak. Bir de ben azıcık bir şey anlattım. Öğretmenler çok anlatıyorlar. Etkinliği çok sevdim (Ö11, 10.12.2016).

Keşke Antalya Körfezi Eskişehir'de olsaydı çünkü çok büyük bir körfez. Kızılırmak Türkiye'nin en uzun ırmağı. İhlara Vadisi de çok güzel ama çok turist geliyor. Sinop İnceburun da çok güzel ama ince olmasaydı iyi olurdu. Çok güzel bir duygu. Kendimi öğretmen gibi gördüm. Ödevde kendimi öğretmen gibi hissettim. Babamı da koleje giden bir öğrenci gibi hissettim (Ö14, 9.12.2016).

Etkinlik ile ilgili öğrencilerle yapılan görüşmelerden bazılarının doğrudan alıntıları aşağıda yer almaktadır:

Önce siteye girmeyi denedim olmadı. Daha sonra meğerse yanlış yapmışım. Sonra tekrar buldum onu. Ağrı Dağı falan vardı. Ben önce neler varmış diye bakıyordum göz geçiriyordum neler çıkacak karşımıza nasıl resimler diye. Sonra annem geldi ve ben hepsini gösterdim. Annem İhlara Vadisini falan hiç duymamıştı. Çoğunu bilmediği için yeni yeni dinledi beni. Annemin şaşıracağını düşünmemiştim. Bildiğini sanıyordum ama bilmiyormuş. Bu yüzden gururlanarak ben de anneme anlattım. Bence çok yararları oldu. Çünkü meselâ ben hayatımda hiç Ağrı Dağı'nı görmemişim. Duymuştum, biliyordum ama hiç Ağrı Dağı'nı görmemişim. Onu görmüş oldum. Daha çok nasıl desem daha iyi öğretmen gibi anneme anlattım. Özgüvenimi geliştirdi. Böyle sadece anneme anlatsam bile çok heyecanlanmışım. Ve ne desem bilemedim nasıl yapsam. Gülüyordum. Heyecanlanınca çok gülüyorum çünkü. Annem de tamam sakın ol falan diyor. Ben varım bir şey yok demişti. Ben de böyle çok heyecanlanarak anneme gösterdim. Bu Van gölü, İhlara Vadisi gibi. Bence nasıl desem eğlenceliydi, keyifliydi (Ö2, 13.12.2016).

Her şey çok güzel oldu. Onlar zaten bekliyordu beni. Dediğiniz gibi açtık siteyi. Çalışma kâğıdı falan hazırlamıştım. Defterler falan... Not almıştım. İlk önce söyledim zaten. Vadi ne demek falan diye. Değişikti. Bir de siz 28 kişiyle uğraşıyorsunuz, baya zor. O çok zor bir şey. Etkinliği yaparken öğretmen gibi hissettim. Onlara gerçekten bir şey öğretebildiğimi hissettim. Çok güzel bir şeydi. Her şey çok güzeldi. Ben anlattım ailem dinledi (Ö6, 15.12.2016).

Ailemi çağırmadan önce Google Maps'i açıp biraz karıştırdım. Kâğıtta verilen yerlere biraz baktım. Etkinliği yaparken heyecanlıydım. Sanki büyüüp öğretmen olmuşum da özel ders veriyormuşum gibiydi. Bu etkinliğin bana faydası oldu. Ağrı Dağı'nın altında Ağrı Dağı ile ilgili bilgiler vardı. Oradaki bilgileri okuyarak Ağrı Dağı'nın özelliklerini öğrenmiş oldum. Anneme anlattım. Ağrı Dağı'nda böyle ilk baş sadece orada verilen bilgiler yetmiyor o yüzden İnternete baktım Ağrı Dağı hakkındaki bilgiler diye. Onları ezberlemeye çalıştım biraz. Onları ezberleyince de aileme anlattım. Meselâ Ağrı Dağı'nı araştırınca daha çok bilgilendim. Bir de ailemin öğretmeni olmak aile reisi gibi büyük, lafı geçen biri gibi hissettirdi (Ö8, 20.12.2016).

Babamla ve annemle yaptık. Eksikliklerim vardı. Güzel olmuş ama babam biraz daha geliştiren iyi olur dedi. Babam, 'bence sen biraz çalış' dedi. Ben de tamam dedim. Van Gölünün derinliği, Kızılırmak Nehrinin uzunluğunu, geçtiği bölgeleri araştırdım. Sonra annemle babamı çağırdım. Sonra resimleri gösterdim, genel resimleri. Bir de Çukurova'da Delta Ovasını, babam Delta Ovası mı dedi. Anlattım ama babam anlamadı. Heyecanlandım. İki kişi bile olsa heyecanlandım. Mutluluk hissettirdi ama bana. Biraz da şaşırdım. İlk defa babama, anneme böyle bir etkinlikte bulundum. Etkinlik benim anlatma duygumu geliştirdi. Duygu ve düşüncelerimi paylaşmamı geliştirdi. Benim duygularımı anlatmamı daha çok geliştirdi. Ailemi bilgilendirmemi geliştirdi (Ö9, 20.12.2016).

O an sanki böyle büyümüşüm öğretmen olmuşum, öyle bir duygu hissettirdi. Yani babamla bir etkinlikte bulunmak çok hoşuma gitti. Yeryüzü şekillerini öğrenmeme katkı sağladı, daha iyi öğrendim. Bu da bana sosyal bilgiler dersi için çok yararlı olacak. Etkinlikle hem yeryüzü şekilleri ilgili bilgi sahibi hem de konumuzun tekrarını yapmış oldum (Ö10, 20.12.2016).

Etkinlik ile ilgili, aile işbirliği defterlerinde yer alan kimi görüşlerin doğrudan alıntıları aşağıda sunulmuştur:

Dağları, gölleri, vadileri ve nehirleri beraber inceledik. Şekillerini, girinti çıkıntılarını, nasıl şekillerde olduklarını gördük. Oğlum bize hepsini tek tek anlattı. Annesine ve babasına anlattı. Oğlum anlatırken çok gurur duydum. İnşallah büyüyünce sizin gibi bir öğretmen olur. Bazen küçüklerin de büyüklere öğretecek çok şeyleri olduğunu düşünüyorum. Ben de o konu anlatırken öğrencilik yıllarıma geri döndüm. Keşke öğrenciliğime devam edip bir meslek sahibi olsaydım dedim. İnşallah oğlum güzel bir meslek sahibi olur. Tabi herkesin emeklerini boşa çıkarmasın Allah. Herkesin yardımcısı olsun. Ben teşekkür ederim. Eğer yardımcı olabilirim ne mutlu bana (A1, 11.12.2016).

İlk ders anlatma etkinliği olarak gayet başarılı ve eğlenceli bir etkinlikti. Kızım anlatırken adeta ilk defa duymuşum gibi büyük bir heyecanla dinledim. Merak ettiğim soruları O'na sordum. O da tıpkı bir öğretmenmiş gibi özenle sorduğum sorulara cevap verdi. Görsel olarak çalışmak, incelemek onun unutmaması açısından da çok faydalı olmuştu. Hatta evdeki küçük kardeşi de bütün dikkati ile bizi izliyor, ablasının anlattıklarını dinliyordu. Onun da bir şeyler öğrendiğine eminim. İlk dersimiz olarak biz çok eğlendik. ...'dan (öğrenci) birçok şey öğrendik. Ona bütün kalbimle teşekkür ediyorum (A2, 11.12.2016).

... 'la (öğrenci) birlikte araştırma konusu olan ödevleri inceledik. Ülkemizin yeryüzü şekillerini Earth sayesinde genel bir şekilde görerek ayrıntılı bir şekilde görme imkânımız oldu. Program bize dağlar, taşlar, vadiler, şehirler, ovalar, göller aklımıza gelen her şeyi görme imkânı bulduk. ... 'la birlikte oturduğumuz mahalle, sokak ve evimizi gördük, inceledik. Etkinlik olarak güzel bir aile çalışması oldu (A5, 11.12.2016).

Eşim ve ben kızımızı dinledik. Bizleri okul yıllarına götürdü. Bilgilerimizi tazeledik. Ailece yaptığımız çalışmaların çocuğumuz için faydalı olduğuna inanıyorum (A6, 10.12.2016).

...’in(öğrenci) bir öğretmen gibi yeryüzü şekillerini bize anlatması hem güzel hem de değişik oldu. Bilmediğimiz ve unuttuğumuz yeryüzü şekillerini oğlumuzdan dinlemek, öğrenmek güzeldi. Onlara sorumluluk vermek, yapabileceklerini izlemek isterim (A9, 11.12.2016).

Çocuğumun okulda öğrendiği bilgileri evde bu şekilde bizimle paylaşması güzel. Konuları bize anlatacak olmasının ona daha çok öğrenme isteği vereceğine inanıyorum (A12, 11.12.2016).

Fotoğrafı bir diğer aile üyesi çekecek olduğundan etkinliğe tüm aile üyeleri katıldı. Biz de sadece adını duyduğumuz gitmediğimiz yerleri incelemiş olduk. Bazı yerleri gidip gezme isteğimiz oldu. Çocuğumuz bizimle etkinlik yapmaktan, bize bir şeyler anlatıyor olmaktan çok mutlu oldu (A13, 11.12.2016).

Bu yaptığımız etkinlikte bize unutmış olduğumuz konuları hatırlattınız. Çocuğumuzla birlikte güzel, eğlenceli vakit geçirdik. Google Earth’de yerleri daha yakından inceledik. Eksik kalan bilgilerimiz tamamlanmış oldu (A14, 09.12.2016).

İlk önce ortak bir zaman yarattık. Her şeyden mühimdi benim için. İlk etkinliğimize eğlenceli başladık. ...’un kardeşleri yaptığımızı bir oyun zannetti. Her ne kadar derse zor konsantre olsak da ...’un (öğrenci) yer şekilleri hakkında boş olmadığını gördüm. Etkinlik sayesinde bilgilerini pekiştirdi oğlum. Daha kalıcı olacak (A15, 11.12.2016).

Sosyal bilgiler öğretmeni, etkinlik ile ilgili düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir:

Burada aileyi biz eğitiyoruz. Bence en iyisi buymuş, onu anladım ben. Aileden bir şey beklemeyeceğiz. Tam tersi çocuk ailesine bir şeyler öğretecek. Yani burada aile çocukla bir şey paylaşmıyor, çocuk ailesi ile bir şey paylaşıyor. Hem de öğrendiklerini tekrar etmiş oluyor. Gidin akşam yaptıklarımızı çalışın diyoruz ama bunu ne kadar yapıyorlar, nasıl takip edebilirsin? Böyle yaptığın zaman tekrar etmiş oluyor. O bakımdan iyi olmuş. Aile, öğrencisinin seviyesini bilmiyor. Ama bu şekilde onu da anlamış olur. Bu çocuk öğrendiği bir şeyi ne kadar anlatabiliyor. Sınavlarda geliyor ya çocuk düşük not almış. Aile geliyor hocam çok çalıştı falan diyor ama neden düşük aldı diyor. Şimdi görecekt kendileri ahlında çocukların seviyesi belli. Bu çocuk bu kadar çalışıyor bu kadar yapabiliyor diyecek. Sonra aile neler işlemişiz konuyla alakalı, müfredatla ilgili bilgi sahibi olmuş olacak. Çok şey var söyleyebilecek. Başarılı bir çalışma tabi. Keşke hep yapabilirsek (17.12.2016).

Ailenin öğrenci rolünde olduğu etkinliğe ilişkin geçerlik komitesi toplantısında evde gerçekleştirilen etkinliğin video kaydının olmaması eleştirilmiştir. Geçerlik komitesi toplantısında etkinliğin fotoğraf ile belgelenmesinin yeterli olmadığı, aileler ve öğrencilerin etkinliği yaptıklarını gösteren video kaydının olmasının araştırma açısından önemli olduğu vurgulanmıştır. Toplantıda, bundan sonra gerçekleştirilecek evde öğrenme etkinliklerinin aileler tarafından video kaydına alınması kararlaştırılmıştır.

Araştırmacı, öğrencilerin ve ailelerin birlikte yapacağı ilk etkinlik olmasından dolayı etkinliği öğrencilere özellikle aile ve öğrenci yönergelerini tanıtırken zorlanmıştır. Araştırmacı bu durumu birkaç kez açıklamıştır. Bu etkinlikte uygulama sınıfı sosyal bilgiler öğretmeninin araştırmadaki rolü ile ilgili bir sorun yaşanmış ancak araştırmacı uygulama sınıfı sosyal bilgiler öğretmeni ile konuşup bu sorunu çözmüştür.

Ailenin öğrenci rolünde olduğu etkinlik ile ilgili öğrenci, aile ve öğretmen görüşlerine bakıldığında, etkinliğin önemli kazanımları olduğu görölmektedir. Öğrenciler yönergede yer almamasına rağmen ailelerine öğretmenlik yapacakları için etkinliğine önceden hazırlık yapmışlardır. Öğrencilerden bazıları, etkinliğe hazırlık yaparken ders kitabında yer alan bilgilerin yeterli olmadığını düşündüğü için internette ve kaynak kitaplardan konu ile ilgili araştırma yaptığını söylemiştir. Bu bulgu etkinliğin öğrencilerin araştırma becerilerinin gelişimine ve planlı çalışma alışkanlığı kazanmalarına katkı sağlayabileceği şeklinde yorumlanabilir. Öğrencilerin çoğu etkinlik sırasında kendilerini öğretmen gibi hissettiklerini belirtmiş ve öğretmenlerle empati kurmuştur. Bu bağlamda etkinliğin öğrencilerin empati becerilerinin gelişimine katkı sağladığı söylenebilir. Öğrencilerden bazıları, ailelerinin anlattıkları konuda ilk kez duyduğu bilgilerin olduğunu ve ailelerine yeni bilgiler öğrettikleri için gururlandıklarını ifade etmişlerdir. Bazı öğrenciler ise, etkinlik sayesinde konuyu tekrar etmekle birlikte konu ile ilgili yeni bilgiler öğrendiklerini ve etkinliğin daha iyi öğrenme sağladığını dile getirmiştir. Bu bulgular, bu tür etkinliklerin aileler ve öğrenciler için öğretici olduğunu ve öğrencileri öğrenmeye güdülediğini göstermektedir. İki öğrenci ailesine yeni bilgiler öğrettiği için özgüveninin geliştiğini düşünmektedir. Etkinlik, öğrencilerin özgüveninin gelişmesine katkı sağlamıştır. Başka bir öğrenci, etkinliği yaptıktan sonra kendini daha iyi ifade edebildiğini dile getirmiştir. Ailenin öğrenci rolünde olduğu bu etkinliğin, öğrencilerin iletişim becerilerinin gelişmesine yardımcı olacak bir etkinlik olduğu söylenebilir. Öğrencilerin çoğu, evde ailelerinin öğretmeni oldukları için heyecanlandıklarını belirtmişlerdir. Öğrenci görüşlerinde, etkinliğin eğlenceli ve zevkli bulunduğu, öğrencilerin etkinliği yaparken mutlu oldukları görölmektedir. Etkinlik sırasında keyifli zaman geçirmenin öğrenme için güdüleyici olabileceği düşünülmektedir.

Aile görüşleri incelendiğinde, öğrenci görüşlerine benzer olarak etkinliğin eğlenceli, heyecanlı ve ilgi çekici olduğu ortaya çıkmıştır. Ailelerin çoğu çocuklarının etkinliği yaparken oldukça heyecanlı olduklarını ve bu durumun kendilerini mutlu ettiğini ifade etmiştir. Bir aile çocuğunun öğretmen rolünde olup ders anlatması ile gurur

duyduğunu ifade etmiştir. Başka bir aile etkinlik sayesinde çocuğunun konu ile ilgili bilgisi hakkında fikir sahibi olduğunu ifade etmiştir. Bazı aileler etkinlik sayesinde yeni bilgiler edindiğini ifade ederken bazı aileler etkinlik sayesinde unuttukları bilgileri yeniden hatırladıklarını ifade etmişlerdir. Ailelerin çoğu etkinliğin öğrenciler için yararlı olduğu görüşündedir.

Uygulama sınıfı sosyal bilgiler öğretmeni, bu etkinliğin öğrencilere ve ailelere katkısı olduğunu düşünmektedir. Sosyal bilgiler öğretmeni, aileler ve öğrencilerle benzer görüş olarak etkinlik ile ailelerin yeni bilgiler edineceğini ifade etmiştir. Sosyal bilgiler öğretmeni öğrenci görüşlerine benzer olarak etkinliğin konu tekrarı yapılmasını sağlayacağını düşünmektedir. Sosyal bilgiler öğretmeni, öğrencilere öğrenilen konunun tekrar edilmesi ödevi verildiğini ancak bunun yapılması ile ilgili herhangi bir kontrolünün olmadığını dile getirmiş ve bu etkinlik sayesinde öğrencilerin okulda öğrendiklerini evde tekrar edebileceğini ifade etmiştir. Sosyal bilgiler öğretmeni bir aile ile benzer görüş belirterek bu etkinlik ile ailenin kendi çocuğunun ders ile ilgili bilgi düzeyini görebileceğini ifade etmiştir. Sosyal bilgiler öğretmeni etkinliğin yararlı olduğunu vurgulamış ve etkinliği uygulanabilir olarak değerlendirmiştir.

4.1.3. Kaynak kişi olarak aileden yararlanma

Uygulama sürecinin üçüncü etkinliği olarak 13.12.2016 tarihinde kaynak kişi olarak aileden yararlanma etkinliği gerçekleştirilmiştir. Ders kazanımına uygun olarak tasarlanan etkinliğe ilişkin 13.12.2016 tarihli ders planı Tablo 4.3'te sunulmuştur.

Tablo 4.3. Kaynak Kişi Olarak Aileden Yaralanma Etkinliğine İlişkin Ders Planı

Dersin adı	Sosyal Bilgiler
Sınıf	5
Süre	40'
Öğrenme alanı	İnsanlar, Yerler ve Çevreler
Ünite	Bölgemizi Tanıyalım
Konu	İklim ve İnsan Yaşantısı
Kazanım	Yaşadığı bölgede görülen iklimin, insan faaliyetlerine etkisini, günlük yaşantısından örnekler vererek açıklar.
Kullanılan yöntem ve teknikler	Kaynak kişi, grup çalışması
Materyaller	Soru kartları, kaynak kişinin getirdiği buğday, arpa ve mısır

Aile Katılımına Yönelik Etkinlik	Kaynak kişi olarak aileden yararlanma etkinliği
I. GİRİŞ	
Dikkat çekme	Ailesi çiftçilik ve hayvancılık yapan öğrencilerden birinin annesi ile birlikte sınıfa giriş yapılarak dikkat çekme sağlanır. Kaynak kişinin kendini tanıtmaya sağlanır.
Güdüleme	Öğrencilere derste Eskişehir'in ikliminin tarıma ve hayvancılığa etkisi hakkında bilgi sahibi olacakları söylenir.
Gözden geçirme	Annesi kaynak kişi olan öğrencinin tüm sınıfa ve annesine kurabiye ikram etmesi sağlanır.
Derse geçiş	Etkinlikten önce öğrenciler gruplara ayrılmıştır. Grupların etkinlik için soru hazırlamaları istenmiştir. Hazırlanacak sorunun içeriği ile ilgili soru hazırlama bilgi kartı oluşturulmuştur. Grup sözcülerinin soru kartlarını hazırlamaları istenerek derse geçiş yapılır.
II. GELİŞTİRME	
	• Kaynak kişinin yanında getirdiği buğday, arpa ve mısırı öğrencilerin incelemesi sağlanır. • Birinci grubun sözcüsünün kaynak kişiye sorularını yöneltmesi sağlanır. • Kaynak kişinin yanıtından sonra sorulan soru iklimin insan faaliyetleri üzerinde etkisi ile yeniden ilişkilendirilir. • İkinci grubun sözcüsünün kaynak kişiye sorularını yöneltmesi sağlanır. • Kaynak kişinin yanıtından sonra iklimden dolayı Eskişehir'de yetiştirilemeyen tarım ürünlerine ilişkin örnekler verilir. • Üçüncü grubun sözcüsünün kaynak kişiye soruları yöneltmesi sağlanır. • Kaynak kişinin yanıtından sonra Eskişehir ikliminde yetiştirilebilen tarım ürünleri vurgulanır. • Öğrencilerin kaynak kişiye mesleği ile ilgili merak ettikleri soruları sormaları sağlanır.
III. SONUÇ	
	• Kaynak kişiye teşekkür edilir ve kaynak kişi sınıftan uğurlanır. • Kaynak kişinin söylediklerinden hareketle konu özetlenir. • Öğrencilere, ailelerine derse konuk olarak gelen kişiyi anlatmaları, kaynak kişiden öğrendikleri hakkında aileleri ile sohbet etmeleri söylenir.
IV. DEĞERLENDİRME	
	• Öğrencilerin etkinlikte öğrendikleri ile ilgili onlar için en önemli olan bilgileri anekdot defterlerine yazmaları sağlanır.

Uygulama öncesi gözlem sürecinde öğrencilere yönelik kişisel bilgi formu oluşturulmuş ve uygulanmıştır. Kişisel bilgi formunda ailelerin meslekleri incelenmiştir. Ders kazanımına uygun olarak sınıfa çiftçi bir ailenin davet edilmesi uygun bulunmuştur. Sınıfta ailesi çiftçi olan bir öğrenci vardır. Aile toplantısı etkinliğinde çiftçi olan aile ile

sınıfa kaynak kişi olarak sınıfa davet etme konusu görüşülmüştür. Öğrencinin çiftçilik yapan babası aynı zamanda farklı bir işte de çalıştığı ve çiftçilik yapan dedesi rahatsız olduğu için sınıfa gelemeyeceğini söyleyen öğrencinin annesi, kendisinin küçük yaşlardan itibaren çiftçilik ve hayvancılık mesleği ile ilgilendiği için sınıfa kaynak kişi olarak gelebileceğini ifade etmiştir. Kaynak kişi olarak sınıfa davet edilen aile ile dersten önce iletişime geçilmiştir. Aileye sınıfta öğrencilerle paylaşılması beklenenler ve dersin işleyiş süreci hakkında bilgi verilmiştir. Araştırmacı bu durumu günlüğüne şu şekilde yansıtmıştır:

Sınıfta iklim konusunda çiftçilik yapan bir aileyi davet etmeye karar vermiştim. Bunun için öğrencilere uyguladığım kişisel bilgi formunu inceledim. Bir öğrencinin babasının çiftçi olduğunu görünce o aileyi sınıfa davet edebiliriz diye düşündüm. Aile toplantısında konuyu açtım ve öğrencinin annesine çiftçilik yapan babası ya da dedesini sınıfta ağırlamak istediğimizi söyledim.'in (öğrenci) annesi hanım, dedelerinin rahatsız olduğunu ve sınıfa gelemeyebileceğini, eşinin ise başka bir işte de çalıştığını ancak kendisinin çiftçilik konusunda bilgi sahibi olduğunu, tarlaya gittiğini ve hayvancılık yaptığını söyledi. ... hanım sınıfa gelip çocuklara konu hakkında bilgi verebileceğini söyledi. Ben de etkinliği yapmaya karar verince hanımı telefonla aradım. Dedeleri ile birlikte etkinliğe gelebileceklerini söyledim. Ancak dedenin soğuk havalarda dışarıya çıkmasının sakıncalı olabileceğini dile getirdi. Kendisi gelebileceği söyledi (AG, 9.12.2016).

Kaynak kişi olarak aileden yararlanılan ders, planda belirtildiği gibi işlenmiştir.

Derste geçen konuşmaların bir bölümü aşağıda sunulmuştur:

AÖ: Çocuklar bugün bir misafirimiz var. ... hanım ... (öğrenci) annesi ve bize konumuz ile ilgili bilgiler verecek. Hoş geldiniz ... hanım, buyurun kendinizi tanıtır.

A1: Ben , ... (öğrenci) annesiyim. Eskişehir'in Keskin Mahallesinden geliyorum. Orada tarım ve hayvancılık yapıyoruz. Eşim Eti Fabrikasında çalışıyor. Ayrıyeten tarım ve hayvancılık da yapıyoruz. Bununla ilgili sorularınızı bekliyorum artık.

AÖ: Tamam sorularımızı soracağız size. Geldiğiniz için tekrar teşekkür ederiz. Karasal iklimde hangi tarım ürünlerinin yetiştirilebileceği ile ilgili bize bilgi verebilir misiniz?

A1: Tabii. Karasal iklim olduğu için buranın iklimine uygun olarak arpa, buğday, ayçiçeği, şeker pancarı yetiştiriliyor.

AÖ: Çocuklar arpa, buğday gibi tahıllar yetiştirmiş. Hatta ... hanım bize örnek getirmiş.

A1: Küçük bir poşete koydum getirdim. Belki arpayı bilmeyeniniz vardır. Şöyle bakarsınız. İçinde mısır, arpa ve buğday var. Ayçiçeğini, çekirdeği biliyorsunuz zaten.

AÖ: Çocuklar buğday koyu renkli olanlar, arpa uzun ve sarı olanlar. Şimdi hepimize tek tek gelecek sırayla inceleyeceksiniz.

A1: Arpadan maya yapılıyor meselâ buğdaydan ekmek yapılıyor.

Ö1: Anne ben bile bilmiyorum nasıl yapılıyor maya? Ben bile bilmiyorum.

A1: Hani söylemek istemediğimiz pek, içkide kullanılıyor bira mayası. Ama başka alanlarda da kullanılıyor. Arpayı hayvanlara yiyecek olarak da veriyoruz ezip. Buğdayın zaten ekmeği oluyor mısırın da aynı şekilde.

AÖ: Hayvanlara yem olarak da kullanılıyor evet çocuklar, arpa ve mısır. Hangi hayvanlara yem olarak kullanılıyor ... Hanım?

A1: Siz söyleyin bakalım çocuklar biliyor musunuz?

A14: İnek olabilir.

A1: Bizim makinemiz var. Kendimizin evimizde ezme makinası bu. İçine arpayı mısırı koyuyoruz. Çalıştırdığımız zaman silindir şeklinde o eziyor ikisini birlikte ve hayvanlara yem oluyor o. Yani bu şekilde. Buğdayı da daha çok tavuklar yiyor zaten.

Ö16: Benim bir sorum olacaktı. Değirmenler unu nasıl yapıyor?

A1: Değirmenlerde de aynı şekilde. İki silindir, silindir arasında döndüre döndüre devamlı geçiriyorlar buğdayı sürekli yeniden atıyorlar un haline gelen kadar.

Ö22: Hayvancılık yapıyormuşsunuz.

A1: Evet.

Ö22: Kaç hayvanınız var?

A1: Üç tane ineğimiz var şimdi onların yavruları da oldu. Buzağlarımız var.

Ö20: Arpayı insanlar nasıl yiyor?

A1: İnsanlar arpayı o şekilde yiyemez tabi.

Ö21: Arpa şehriye meselâ.

A1: O hamurdan yapılıyor, arpanın şekline benzediği için öyle söyleniyor.

Ö7: Sadece şeker pancarı mı ekiyorsunuz? Başka bir şeyler de yani zeytin falan.

A1: Şeker pancarı da ekliyor tabi. Zeytin falan şu anda bizim iklimimiz ona el vermiyor yani zeytin yapan yerler var ama bizim köyde yok. Bizim köyde şeker pancarı yetişiyor. Onun da atıkları yine hayvanlara veriliyor. Patates soğan oluyor. Yine domates, biber oluyor.

Ö7: Bizim köyde de zeytin falan yapıyorlar.

A1: Bazı yerlerde var ama bizim orada zeytin ağacı yok.

Ö18: Genellikle hangi hayvanlar arpa tüketiyor peki?

A1: Genellikle büyükbaş dediğimiz inek, koyun, eşek ata da veriliyor. Büyükbaşlar hepsini yiyor.

Ö20: İneğiniz olduğu için süt makinemiz var mı yoksa elle mi sağlıyorsunuz?

A1: Var, şimdi teknoloji ilerlediği için Allah'a şükür makinemiz var.

Ö20: Benim anneannemlerde de vardı da.

A1: Zaten sabah ve akşam süt sağılıyor. Sabah giriyoruz, ineğin göğsünü iyice temizliyoruz hijyenik olsun diye yıkıyoruz. Ondan sonra makinemiz var onu çalıştırıyoruz. O vakumlu olduğu için direk çekiyor.

A.Ö: Çocuklar biz ... hanımla dersten önce biraz sohbet ettik. Arpa, buğday, mısır yetiştiriyorlar. İnek, koyun, tavuk gibi hayvan yetiştiriyorlar az önce de anlattı sizlere. Meselâ ben merak ediyorum neden portakal yetişmiyor Eskişehir’de? Hiç soran olmadı.

Öğrenciler: Sıcak olduğu için.

A.Ö: Çocuklar, Eskişehir’in ikliminden dolayı, portakal kış ılıklıği istediği için portakal yetişemiyor. Portakal nereden geliyor bize? Narenciye bahçeleri nerelerde?

Ö15: Karadeniz’den geliyor öğretmenim.

A.Ö: Yok olmadı, oradan çay geliyor.

Ö10: Öğretmenim Antalya’da yetişiyor. İzmir’de de yetişiyor.

A.Ö: Evet kışın ılık olan yerlerde yetişiyor. Çocuklar meselâ her yerde buğday da yetişmiyor. Karadeniz’de yazın da yağış var ve bu nedenle kıyı kesimlerinde buğday yetişemez. Şimdi ... Hanıma soralım yazın yağmur yağarsa buğday yetiştirilebilir mi Haziran ve Temmuz aylarında sürekli yağmur yağarsa?

A1: Yetişmez, çürür. Çok yağmur yağması yazın buğday için iyi değildir. Kışın da iyi bir kış geçmesi lazım. Kurak geçerse kar yağmazsa ben Hatice Hanıma da demiştim yani nasıl hasta oluyorsak yorganı üzerimize çekip terleyip iyi oluyorsak arpa buğdayın da öyle olması lazım. Kışı üzerine örtmesi lazım. Arpa, buğday, mısır Ekim ayında ekilir, üzerinden kış geçer yazında biçildiği için nasıl beslenecek? Kurak geçtiği zaman.

Ö11: Biçerdöveriniz var mı?

A1: Biçerimiz yok ama köye geliyorlar hasat zamanı. Herkes sırayla tarlasını biçtiriyor.

Ö16: Köpek, kuş gibi şehir hayvanlarınız var mı?

A1: Köpeğimiz var.

Ö1: Balığımız var.

Ö23: Buğday böyle kuruyup geçse hasat zamanı ne olur?

A1: Buğday istediğimiz verimi vermez. Kurur, söner, kof olur. Sonra satmaya gittiğimizde onu alan da olmaz kalitesi düşük olur. Çok ucuza gider veya hayvanlara yem olur.

Ö8: Ekim ayında demiştiniz, ekildiği ay mı Ekim ayı?

A1: Ekim ayı belki de adı üstünde olduğu için ekim yapılıyordur. Arpa, buğday ekim ayında ekilir ama mısır, ayçiçek, şeker pancarı da Nisan, Mayıs ayında ekilir.

Ö18: Öğretmenim buğdayların üzerini kar kaplıyor ya o kar baya yağsa meselâ böyle bir metre falan olsa ne olur?

A1: Bir şey olmaz kardan zarar gelmez. Zaten birkaç ay üstünden gitmiyor, gitmemesi lazım.

Ö14: Muz neden Eskişehir’de yetişmiyor?

A1: İkliminden dolayı yetişmiyor. Muz sıcak iklimde yetişir.

Ö3: Kar çok yağarsa ekinlere bir şey oluyor mu, çöküyor mu?

A.Ö: Ben de açıklayayım çocuklar kafanız karıştı. Şimdi kar çok soğuk ve soğuk olan şey nasıl örtü oluyor? Şimdi buğday toprağın altına ekiliyor, kar toprağın üzerine yağıyor ve toprağa soğüğün geçmesine engel oluyor. Kapatarak toprağın altındaki buğdayı koruyor.

AÖ: Çocuklar, ... Hanım evine gidecek kış şartlarından dolayı ulaşım zor olabiliyor. ... Hanıma teşekkür ediyoruz ve sınıftan uğurluyoruz. Bu arada ben de bir şey paylaşmak istiyorum sizinle. Benim ailem de ..'in ailesi gibi çiftçilik yapıyor, ben de bu konuları küçükken ailemden öğrenmiştim.

Araştırmacı, dersten sonra etkinlikle ilgili düşüncelerini günlüğüne şu şekilde yansıtmıştır:

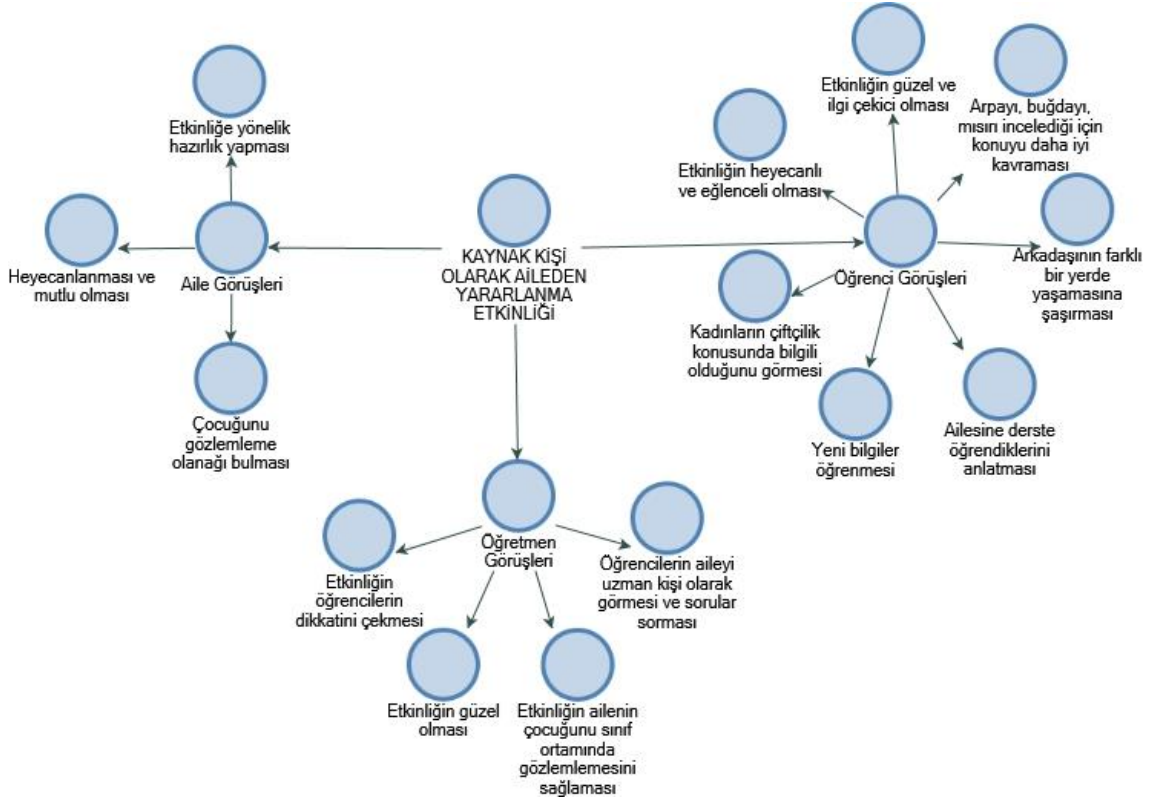
... hanım dersten yarım saat önce geldi. Onunla sohbet ettik. Bir önceki akşam dedeleriyle konuştuklarını ve ondan bilgi aldığını söyledi. Sınıfa gelirken yetiştikleri ürünlerden örnekler de getirmişti. Buğday, arpa ve mısır getirmişti. Oğlunun çok hassas bir çocuk olduğunu, arkadaşlarının onunla dalga geçmesinden tedirgin olduğunu ancak sonradan onunla konuştuğunu ve tedirginliğini giderdiğini dile getirdi. Ben de ailemin çiftçi olduğunu, sınıfta bunu paylaşacağımı söyledim. Ayrıca öğrencinin sınıf arkadaşlarının olumsuz davranışlarına maruz kalmaması için bu tür etkinliklerde önlem alınması gerektiğini düşündüm. Sınıfa ... Hanımdan önce gittim ve kameraları kurdum. Özden hoca, ... Hanım ve ben birlikte sınıfa girdik. Şaşırın öğrenciler oldu. ... Hanımı tanıttım. ... Hanım biraz heyecanlıydı. Sınıfı bir önceki derste gruplara ayırmıştım ve soru hazırlamalarını istemiştim. Öğrencilerin sorularını sormalarını sağladım. Öğrencilerin sorularını ... Hanım cevapladıktan sonra ben de aralarda konu hakkında ayrıntılı bilgiler verdim. ... Hanımın yanında getirdiği buğday, arpa, ve mısırı öğrenciler tek tek dikkatli bir şekilde inceledi. İlk kez buğday ve arpa gören öğrenciler vardı. Merak ettikleri soruları sordular. Çocukların hepsi çok ilgiliydi ve mutlu görünüyorlardı, ... Hanımı çok dikkatli dinliyorlardı. Çok ilginç sorular sordular. Hatta soru sormak için adeta birbirleriyle yarıştılar. ... Hanım da sorulan soruların tümüne cevap verebilecek kadar mesleğine hakimdi. ... Hanıma teşekkür ettik ve sınıftan uğurladık. Sonra konuyu özetledim ve öğrencilerin etkinlik ile ilgili düşüncelerini anekdot defterlerine yazmalarını istedim. Öğrencilere, etkinlikle ilgili düşüncelerini anekdot defterlerine yazma konusunda alışkanlık kazandırmam gerektiği için okulda yapılan bu etkinlikten sonra anekdotları sınıfta yazdırmam gerektiğini düşündüm. Etkinlik ile ilgili herhangi bir sorun yaşamadım. Etkinliğin amacına ulaştığını düşünüyorum (AG, 13.12.2016).

Aşağıda kaynak kişi olarak ailelerden yararlanma etkinliği gerçekleştirirken çekilmiş bir fotoğraf yer almaktadır (Görsel 4.3.):

Görsel 4.3. Kaynak Kişi Olarak Aileden Yararlanma Etkinliğine İlişkin Fotoğraf

Etkinlikten sonra öğrenciler görüşlerini anekdot defterlerine yazmışlardır. Etkinlikle ilgili kaynak kişi olarak gelen aile, öğretmen ve öğrencilerle görüşme yapılmıştır. Kaynak kişi olarak aileden yararlanma etkinliğine ilişkin öğrenci, aile ve öğretmen görüşleri Şekil 4.4'te gösterilmiştir.

Şekil 4.4. Kaynak Kişi Olarak Aileden Yararlanma Etkinliğine İlişkin Öğrenci, Aile ve Öğretmen Görüşleri

Bazı öğrencilerin kaynak kişi olarak aileden yararlanma etkinliği ile ilgili anekdot defterlerine yazdıkları görüşleri, doğrudan alıntı olarak aşağıda sunulmuştur:

Sabah çıkarken annemin geleceğini unutmuşum. Onu teneffüse çıkarken gördüm sonra annem ile Hatice Öğretmen yukarı çıktılar ben de teneffüse çıkıp oyun oynadım. Teneffüsten geldiğimde sınıfa Özden Öğretmen, Hatice Öğretmen ve annem geldi. Sonra annem çiftçi olduğunu anlatmak için geldiğini söyleyince herkes soru sordu. Sonra sorular bitince annem çıktı ve biz şimdi anekdot yazıyoruz. Annemin gelmesi arkadaşlarım için güzel oldu. Çünkü ayrıntılı olarak bilmiyorlardı ve ders her zamanki gibi eğlenceli geçti. Ben de her şeyi bildiğimi sanıyordum ama değildi. Bilmediğim şey de vardı annemin söylediklerinde. Anneme teşekkür ederim. Keşke her gün sosyal bilgiler olsa (Ö1, 13.12.2016).

Bugün sınıfımıza ... arkadaşımızın annesi ... Hanım katıldı. Ve bize çiftçilik ile ilgili şeyler öğretti. Meselâ'lerin inekleri ve tavukları varmış. Eğer kışın kar yağmaz ise ekinler yetişemezmiş, Eskişehir'de don olayları olduğu için portakal, mandalina gibi sıcak havalarda yetişen meyveler yetişemezmiş. Ayrıca kışın köye ulaşım zorlaşmış (Ö2, 13.12.2016).

Eskişehir'in iklimine göre meyve ve sebze yetişiyor. Büyükbaş hayvanları, küçükbaş hayvanları ayrıntılı bir şekilde öğrendim, buğday, un, arpa veya mısır yediklerini öğrendim. İnek sağma makinasının nasıl kullanıldığını, buğday, mısır ve arpanın yorganlarının kar olduğunu öğrendim. Kardan bitkilere bir zarar gelmiyor. Bunun nedeni karın biraz sert bir su olmasıydı. Gayet zevkli bir dersti (Ö8, 13.12.2016).

Bugün derste arpa, buğday ve mısırı inceledik. Aynı zamanda derste arkadaşımızın annesi konuk oldu. Çiftçilik yapıyormuş. Aynı zamanda buğdayı falan ektiğimizde kış aylarında karın, buğdayın vb. şeylerin yorganının kar olduğunu öğrendim. Büyükbaş hayvan demek; büyük hayvanlar yani inek, at. Küçükbaş hayvan demek yani keçi. Antalya'da portakal yetiştiğini aynı zamanda İzmir'de de yetiştiğini öğrendim. Arkadaşımın dedesinin savaşta Gazi olduğunu da öğrendim. Arkadaşımın annesinin konuk olması beni çok mutlu etti. Bize arkadaşımın annesi konuk olarak da bizim tarımla ilgili daha çok bilgi edinmemizi sağladı. Arkadaşımın annesi buğday öğütme için uğraşmadığını söyledi. Teknoloji ilerlediği için gerek duymadığını anlattı. Buğdayın öğütme makinesiyle öğütüldüğünü anlattı. Ve böylelikle teknolojinin hayatımızda nasıl bir yeri olduğunu anladım. Çiftçilik ülkemizde fazla şekilde yok. Çiftçiliğin daha fazla şekilde çoğaltılması için destek sağlamamız gerektiğini öğrendim. Arkadaşımın annesi konuk olduğu için çok mutlu oldum ve annesine çok teşekkür ederim. Benim daha fazla tarımla ilgili bilgi edinmemi sağladı (Ö10, 13.12.2016).

Bugün ...'in annesi bize çiftçilik hakkında bilgi verdi. Meselâ buğdayı, arpayı, mısır vb. çok sularsak çürüyormuş. Kışın kar tahılların üstünü yorgan gibi kaplıyormuş. Çok

güzeldi. Bize bilgiler verdi. Hatice Öğretmenin annesiyle babası da çiftçiydi (Ö11, 13.12.2016).

Şaşırdım, hiç beklemiyordum. Kadınlar çiftçilik ile ilgili çok şey biliyor. Aslında kadınlar da çiftçi olabilir. Arpa, buğday, mısır yetiştirip bir sonuç almak çok güzel duygudur. Ben çiftçi olsam. Çok şaşırdım. ...'in annesi çiftçilik ile ilgili her şeyi biliyor. Bir kadının bu mesleği yapması bence gurur vericidir (Ö14, 13.12.2016).

Kaynak kişi olarak aileden yararlanma etkinliği ile ilgili öğrencilerle yapılan görüşmelerden örnek olarak sunulan doğrudan alıntılar aşağıda yer almaktadır:

Bilmediğim şeyleri öğrendim. Arpanın nasıl bir şey olduğunu bilmiyordum hiç görmedim, buğday da görmedim. Çiftçilerin o bitkilere uzun süre nasıl sabır ettiklerini sabırlı olduklarını merak ediyordum. Onu da baya bir söyledi ...'in annesi. Güzel oluyor kendi mesleğini anlatması iyi bilgi veriyor (Ö3, 15.12.2016).

...lerin (öğrenci) köyde bir yerde oturmalarına şaşırdım. Hiç söylememişti ... (öğrenci) yani. Hayvanların olduğuna çok şaşırdım. Tarımla ilgili bir şeylerden bahsetti. Meselâ kar yağınca besinlere hiçbir şey olmuyormuş. Onun üstünü örtüyormuş sadece. Ben ona zarar verdiğini sanıyorum. Ama vermiyormuş. Yararı da oluyormuş hatta örtüyormuş. Ona şaşırdım biraz. Yani güzel oldu. Çünkü arkadaşım böyle farklı bir yerde yani benim evimden farklı bir yerde yaşıyor nasıl bir yer olduğunu gösterdi bize güzel oldu (Ö4, 13.12.2016).

Orada buğday oluyormuş. Bizde de olduğunu öğrendim. Ben bilmiyordum meselâ bizim köyde buğday yetişmiyor diye ama oluyormuş, babam dedi ona anlattım. Ben çok mutlu oldum. Çünkü biz de biraz yapıyoruz çiftçilik. Beni mutlu etti. Eğlendim (Ö7, 15.12.2016).

Ben hiç buğday, arpa bilmiyordum isimlerini biliyorum ama hiç elimle canlı tutmadım. Onlara baktım. Arkadaşımın annesinin çiftçiliği anlatması o etkinliği meselâ ben hiç düşünmezdim karın bitkilerin örtüsü olduğunu. Onları öğrendim (Ö8, 20.12.2016).

İklimin nasıl geçtiği yani nasıl olduğunu öğrendim. Hayvanların ne yediklerini öğrendim. Buğdayların nasıl yetiştiğini böyle gerçeğini gördüm. Şaşırdım ilk başta. Sonra biraz da mutluluk vardı içimde hep böyle etkinlikler yaptığımız için. ...'in (öğrenci) annesi öğretmen gibi olduğu için mutlu oldum (Ö9, 20.12.2016).

Babama anlattım. O ürünleri gördüm ve daha iyi kavradım. Kışın ne zorluklar ve yazın ne zorluklar ve kolaylıklar olduğunu öğrendim. Ben çiftçiliğin kolay olduğunu sanıyordum makinalar olduğu için ama sonradan düşündüm zor bir işmiş. Hem çocuğu var hem tarlada... Çok zor olur. Sonuçta bir anne. Hem çocuğu var. Hem çiftçi. Zor olabilirdi (Ö12, 13.12.2016).

Sınıfa kaynak kişi olarak gelen aile etkinlik ile ilgili düşünceleri aile işbirliği defterine şu şekilde ifade etmiştir:

Ben bu etkinliğe hazırlanırken çok heyecanlandım. Evde iken, birkaç gün öncesinden dedemizden ve eşimden bildiklerimin dışında bilgiler aldım. Zaten küçüklükten beri bu

işleri bildiğim için kendime güveniyorum. Ama neler soracaklarını da merak ediyordum. Okula geldim. Sınıfa girdim ve hakikaten heyecanlandım. Acaba bilmediğim bir şey olur mu? Ama çok mutlu oldum. Birine dahi bir kelime, bir bilgi öğretebildiysem. Örnek olarak arpa, buğday ve mısır getirdim. Hakikaten arpayı ilk defa görenler varmış. Bunu bile göstermem ve öğretmem beni çok çok mutlu etti (A1, 13.12.2016).

Sınıfa kaynak kişi olarak gelen aile ile görüşme yapılmıştır. Bu etkinlik ile ilgili ailenin görüşü aşağıda sunulmuştur:

Ben çok çok mutlu oldum. İçimdekilerini böyle başkasına anlatıp da en azından ufacak da olsa bir bilgi verebildiysem veya bir şey öğretebildiysem güzel oldu. Hoşuma gitti. Ama gerçekten çok güzel bir şey, çok güzel bir duygu. Bir şey öğretebildiysem katkım olduysa ne mutlu bana..... Ben ...'in (öğrenci) aslında öyle olduğunu hiç bilmiyordum. Evde biraz daha bana pasif gibi geliyordu. Ama okulda görünce çok şaşırdım. Sevindim açıkçası. Katılmasına, parmak kaldırmasına. Annesi olarak gurur duydum. O da beni orada görünce şaşırmış zaten. Ben onu hiç bilmiyordum dedi bira mayasının arpadan olduğunu. Bakabildiğim kadar baktım acaba derse de katılıyor mu diye. Kendi gözümle görmek istedim. Gözlemedim, çoğu çocuğu da gözlemedim. Eve gelince de konuştuk herhangi bir sorun olmadı ilk geleceğimi duyduğundaki tedirginliği yoktu zaten. Arkadaşları da dedesinin Gazi olmasını sormuşlar ona sonradan (A1, 15.12.2016).

Kaynak kişi olarak aileden yararlanma etkinliğine ilişkin uygulama sınıfı sosyal bilgiler öğretmeninin görüşü şu şekildedir:

Etkinlik güzeldi. Bir ailenin gelmiş olması güzeldi. Buğday getirmesi çok güzeldi meselâ. Çocukların soruları çok hoşuma gitti. Bazıları hazırlanmış ama doğaçlama sorular da vardı. Onların dikkatini çekti söylenenler. Yani güzeldi, değişikti. Çocuklar bir arkadaşın annesi gelmiş de onu farklı sorular sorarak zorlayalım gibi bir duruş sergilemediler. 7 ve 8. sınıflar da olsa bu durum biraz daha farklı olabilir. Ama gayet dışarıdan uzman birisi gelmişti, o kişiye sorular soruyorlardı. Ailemizde gayet güzel anlattı. Biraz da heyecanlanmışlar. Bir anne olarak çocuğum sınıfta nasıl duruyor, ne yapıyor bunu gözlemlemiş oldu. Bu etkinlikler ailelerin çocuklarını gözlemlemesi için fırsat (17.12.2016).

Kaynak kişi olarak aileden yararlanma etkinliği 22.12.2016 tarihinde toplanan geçerlik komitesi toplantısında değerlendirilmiştir. Komite üyeleri etkinlik ile ilgili herhangi bir sorun gözlenmediğini ve etkinlik ile ilgili olumlu görüşlerini dile getirmişlerdir.

Araştırmacı, günlüğünde etkinliğe katılan aile ile iletişime geçtiğini ve etkinlik ile ilgili beklentilerini iletildiğini vurgulamıştır. Ayrıca araştırmacı günlüğünde, sınıfa kaynak kişi olarak gelecek ailenin çocuğu olan öğrencinin arkadaşları tarafından olumsuz olabilecek davranışlarına karşı önlem alınması gerektiği belirtilmiştir. Araştırmacı

günlüğünde etkinliğin planlanması ve uygulanması aşamasında herhangi bir sorun yaşanmadığı görülmektedir.

Öğrenci görüşlerine bakıldığında öğrencilerin etkinliği ilgi çekici buldukları görülmektedir. Özellikle ailenin öğrencilerin incelemesi için getirdiği tarım ürünleri öğrencilerin ilgisini çekmiş ve bazı öğrenciler bu tarım ürünlerini ilk kez gördüklerini ifade etmişlerdir. Öğrencilerin çoğu, çiftçilik ile ilgili yeni bilgiler edindiklerini ve teknolojik aletlerin çiftçilikte nasıl kullanıldığını öğrendiklerini belirtmişlerdir. Kaynak kişi olarak gelen ailenin çocuğu olan öğrenci, annesinden daha önce bilmediği yeni bilgiler edindiğini dile getirmiştir. Bir öğrenci, kadın bir ailenin çiftçilik ile ilgili bilgi vermesine toplumsal cinsiyet rolleri açısından yaklaşmış ve kadının çiftçi olması ile gurur duyduğunu ifade etmiştir. Başka bir öğrenci, arkadaşının farklı bir yerde yaşamasına şaşırdığını ve arkadaşının yaşamıyla ilgili bilgi sahibi olduğu için mutlu olduğunu dile getirmiştir. Bu bağlamda bu tür etkinliklerin öğrencilerin birbirlerini tanımalarına katkı sağlayacağı söylenebilir. Bazı öğrenciler, etkinlikte öğrendiklerini evde kendi aileleri ile paylaştıklarını dile getirmiştir. Öğrencilerin çoğu etkinliği eğlenceli bulduklarını, etkinlik sırasında heyecanlandıklarını ve mutlu olduklarını ifade etmişlerdir.

Etkinliğe katılan aile, etkinlikten önce hazırlık yaptığını, konu ile ilgili eşi ve dedelerinden bilgi aldığını etkinlikten önce çok heyecanlandığını dile getirmiştir. Aile, çocuğunu sınıf ortamında gözlemleme fırsatı bulduğunu, çocuğunun sınıf ortamında, ev ortamından farklı davranışlarını gözlemlediğini, oğlunun derse aktif olarak katıldığını görünce gururlandığını belirtmiştir. Ayrıca aile, öğrencilere yeni bilgiler öğretebildiği için mutlu olduğunu söylemiştir.

Sosyal bilgiler öğretmeni, öğrencilerin sınıfa gelen aileye uzman kişi olarak sorularını yönelttiklerini dile getirmiştir. Sosyal bilgiler öğretmeni, bu tür etkinlikler ile ailelerin sınıfta çocuklarını gözlemleyebileceğini ifade ederek aile ile benzer görüş belirtmiştir. Sosyal bilgiler öğretmeni, 7. ve 8. sınıflarda bu etkinliğin uygulanmasının öğrenciler arasında birtakım sorunlara neden olabileceği; ancak 5. sınıftaki öğrenciler için bu tür etkinliklerin daha yararlı olabileceği görüşündedir. Bu görüş, araştırmacı günlüğünde yer alan aile ile etkinlikten önce görüşme sırasında geçen konuşmalarla ilgili bulguyla örtüşmektedir. Araştırmacı günlüğünde kaynak kişi olarak etkinliğe katılan ailenin, etkinlikte çocuğunun sınıfta arkadaşları tarafından olumsuz davranışlara maruz kalma kaygısı taşıdığını araştırmacıya söylediği ve bu konuyu çocuğu ile konuşup onun kaygısını giderdiği ifadeleri yer almaktadır. Sosyal bilgiler öğretmeni de öğrencilerle

benzer bir şekilde etkinliğin öğrencilerin dikkatini çektiğini, ilgi çekici olduğunu düşünmektedir.

Kaynak kişi olarak aileden yararlanma etkinliğinde herhangi bir sorun yaşanmamış, geçerlik komitesi üyeleri ve sosyal bilgiler öğretmeni etkinliği uygulanabilir olarak değerlendirmiştir. Etkinliğin kazanımlarına bakıldığında, etkinliğin öğrenciler için ilgi çekici olduğu ve etkinliğin öğrencilerin teknoloji ve toplumsal cinsiyete yönelik farkındalıklarının oluşmasına katkı sağladığı söylenebilir. Bu etkinlik ile aile, çocuğunu sınıf ortamında gözlemleme imkânı bulmuştur. Ayrıca bu etkinliğin öğretmen ve ailenin iletişimini olumlu etkilediği söylenebilir. Etkinliğin gerçekleştirilmesi ile ilgili herhangi bir zorluk yaşanmamıştır.

4.1.4. Belirli gün ve haftalardan yararlanma: Gönüllü aile katılımı

Araştırmacı uygulama okulunda 15.12.2016 tarihinde yerli malı haftası kutlanacağını öğrenmiş ve sosyal bilgiler dersinde belirli gün ve haftalar kapsamında aile katılımlı bir etkinlik tasarlanabileceğini düşünmüştür. Uygulama sınıfında yerli malı kutlanacak ders Türkçe dersi olduğu için araştırmacı bu konuda Türkçe öğretmeni ile görüşmüştür. Türkçe öğretmeni bu duruma olumlu yaklaşınca araştırmacı geçerlik komitesi üyelerine yerli malı haftasında etkinlik yapmak istediğini söylemiş ve olumlu dönüt almıştır. Araştırmacı bunun üzerine yerli malı haftası kutlama etkinliğine yönelik bir kazanım yazmış ve bu kazanıma uygun bir ders planı hazırlamıştır. 15.12.2016 tarihli ders planı Tablo 4.4'te gösterilmiştir.

Tablo 4.4. *Belirli Gün ve Haftalardan Yararlanma: Gönüllü Aile Katılımı Etkinliğine İlişkin Ders Planı*

Dersin adı	Sosyal Bilgiler
Sınıf	5
Süre	40'+40'
Kazanım	Yerli malı üretiminin ve tüketiminin ülke ekonomisine katkısını fark eder.
Kullanılan yöntem ve teknikler	Anlatım, soru-cevap, grup çalışması
Materyaller	Gazete haberi, fotoğraflar, şiirler
Aile Katılımına Yönelik Etkinlik	Sosyal bilgiler dersinde belirli gün ve haftalardan yararlanma: Gönüllü aile katılımı etkinliği

I. GİRİŞ

Dikkat çekme	Yerli malı ve Türk lirası ile ilgili iki büyük fotoğraf tahtaya asılır. Öğrencilere “Bu fotoğraftakiler sizce nedir?” sorusu yöneltilir.
Güdüleme	Öğrencilerin cevapları alınır. Tahtaya yapıştırılan fotoğrafların ne ile ilgili olduğu açıklanır. Öğrencilere derste yerli malının üretiminin ve tüketiminin ülkemize yararlarının neler olduğunu öğrenecekleri söylenir.
Gözden geçirme	Öğrencilerin yerli malı haftası etkinliğine yönelik getirdikleri yiyecekleri öğretmen masasına koymaları sağlanır.
Derse geçiş	Yerli malı haftasının resmi adının “Tutum, Yatırım ve Türk Malları Haftası” olduğu ve 12-18 Aralık haftasında tüm ülkede kutlandığı söylenerek derse geçiş yapılır.

II. GELİŞTİRME

- Tutum, Yatırım ve Türk Malları Haftası'nın amacı ve tarihçesi ile ilgili kısa bir bilgilendirme yapılır.
- Konuyla ilgili bir gazete haberi paylaşılır.
- Öğrencilerin ve annelerin yardımı ile sınıfta sıralar düzene sokulur.
- Etkinliğe yardım amacıyla sınıfta bulunun yedi aile kendini tanıtır.
- Öğrencilerin annelerinin hazırladığı yiyeceklerin sunumu, etkinliğe katılan yedi ailenin yardımıyla yapılır.
- Öğrenciler yiyecekleri yerken yerli malı haftası ile ilgili şiir okunması sağlanır.
- Gönüllü çalışmalar yapan sınıf annesinin konuşma yapması sağlanır.
- Öğrenciler yiyeceklerini yedikten sonra yeniden sıralar düzenlenir.
- Ailelere teşekkür edilerek sınıftan uğurlanır.
- Tasarruf yapmanın önemi ile ilgili bir gazete haberi öğrencilerle paylaşılır.

III. SONUÇ

- Yerli malı haftasının kutlanmasının amacı ve önemi özetlenir.

IV. DEĞERLENDİRME

- Öğrencilerin yerli malı haftasının önemi ile ilgili kompozisyon, şiir yazmaları sağlanır.

Etkinlik ile ilgili WhatsApp aile haberleşme grubundan duyuru yapılmıştır. Her aile farklı bir yiyecek ve içecekle etkinliğe destek vermek istemiştir. Öğrenci mevcudu fazla olduğu için yedi ailenin sınıfta bulunmasının uygun olacağı düşünülmüş ve gönüllü olarak sınıfta yer almak isteyen aileler belirlenmiştir. Etkinliğin işleyişi, ders planında belirtildiği gibi gerçekleşmiştir. Etkinlikte, yerli malı haftası kutlamasının amacı ve öneminden söz edilmiştir. Yerli malı üretimi ve tüketimin ülke ekonomisine katkıları üzerinde durulmuştur. Daha sonra ailelerin yardımı ile sıralar etkinliğe uygun bir şekilde düzenlenmiştir. Yiyeceklerin sunumu yapılmıştır. Öğrenciler sırayla istediği yiyecekleri

tabaklarına almıştır. Öğrenciler yiyeceklerini bitirince kalan yiyecekler aileler tarafından toplanmış ve sıralar yeniden oturma düzenine dönüştürülmüştür. Aileler, sınıfın temizliğinde yardımcı olmuştur. Sınıfta yer alan aileler, etkinlik süresince öğretmen ve öğrencilere destek olmakla birlikte işlenen dersi gözlemlene olanağı bulmuştur. Bu şekilde ailelerin gönüllü çalışmalar kapsamında sınıfta yer alması sağlanmıştır.

Araştırmacı, etkinliğin planlanması süreci ile ilgili düşüncelerini günlüğüne şu şekilde yansıtmıştır:

Salı günü dersten sonra yerli malı haftası olduğu için her sınıfın etkinlik yaptığını, Perşembe günü uygulama yaptığım sınıfta da yerli malı haftası etkinliği yapılacağını, uygulama sınıfımda etkinliğin yapılacağı saatte dersin Türkçe olduğunu öğrendim. Yerli malı haftası kutlamalarının sosyal bilgiler dersiyle ilişkili olduğunu ve bu kapsamda bir etkinlik yapabileceğimi düşündüm. Aileler de bu etkinliğe katılarak öğretmene yardımcı olabilecek, etkinliğe katılan diğer ailelerle tanışabilecek ve sınıfta çocuklarını gözlemleyebilecekti. Bu konuyu Handan Hocamla konuştum ve Handan Hocam çalışmamız için uygun olduğunu söyledi. Daha sonra Türkçe öğretmeni ile görüştim, ders işlemek istediğimi söyledim ve Türkçe öğretmeni de kabul etti. Aileler, WhatsApp aile grubundan neler yapacakları konusunda haberleşiyorlardı. Her biri farklı yiyecek yapmak istiyordu. Anneler arasında dayanışma vardı. Çalışmayan bir anne, çalışan anneler içecek ve meyve göndersin yazdı. Çalışan anneler teşekkür ettiler. Etkinliğe yönelik bir kazanım yazdım. Yerli malı haftasının önemine vurgu yapmak için öğrencilerin dikkatini çekecek fotoğraflar ve gazete haberi hazırladım. Sınıf annesi ile telefonda görüştim ve yardımcı olabilecek gönüllü anneleri sınıfa davet etmeye karar verdim. Sınıf annesi her konuda çok destek oluyordu. Onunla haberleştikten sonra davet edebileceğim annelerle iletişime geçtim (AG, 14.12.2016).

Araştırmacı, etkinlikten sonra düşüncelerini günlüğüne şu şekilde yansıtmıştır:

Sınıfa girdiğimde öğrenciler çok heyecanlıydı. Herkes yerli malı etkinliği için yiyecek getirmişti. Yedi anne etkinliğe katılmıştı. İlk önce yerli malı haftasının öneminden bahsettim. Sonra annelerin yardımıyla sıraları birleştirdik. Yiyecekleri hazırladık ve sırayla öğrencilerin tabaklarına yiyecek almasını sağladık. Herkes tabağına istediği yiyeceği aldı. Çocuklar evden getirdikleri yiyecekleri birbirlerine ikram ediyorlardı. Bu etkinliğin çocukların arkadaşlık bağlarının güçlenmesine katkı sağladığını düşündüm. Çocuklar yiyecekleri yerken aileler hem birbirleriyle sohbet ettiler hem de bana çocukları ile ilgili gözlemlerimi sordular. Hepsine çocukları ile ilgili gözlemlerimi anlattım. Etkinliğe katılan aileleri daha yakından tanıdım. Aileler tüm çocuklarla birebir ilgilendi. Etkinliği tamamladık, ailelere tek tek teşekkür ettim. Çocuklar çok mutlu görünüyorlardı. Bir öğrenci sürekli sınıfta annesine sarılıyordu. Etkinliğe gönüllü aileler katılmasaydı gerçekten çok zorlanırdık. Ailelerin hepsi sıraların düzeni, yiyeceklerin sıralara yerleştirilmesi, öğrencilere yiyeceklerin servis edilmesi, sınıfın temizlenmesi gibi

konularda çok yardımcı oldular. Çok keyifli bir etkinlik olduğunu söyleyebilirim (AG, 15.12.2016).

Etkinlik sırasında çekilen fotoğraf örneği aşağıda Görsel 4.4'te gösterilmiştir:

Görsel 4.4. Belirli Gün ve Haftalardan Yararlanma: Gönüllü Aile Katılımı Etkinliğine İlişkin Fotoğraf

Etkinlik 22.11.2016 tarihinde toplanan geçerlik komitesi toplantısında değerlendirilmiştir. Komite üyelerinden Ömür Gürdoğan Bayır, etkinliğin güzel olduğunu dile getirirken komite üyelerinden Handan Deveci sosyal bilgilerin, dersin dışında günlük yaşamı kapsayan özelliğine vurgu yapmıştır. 22.11.2016 tarihinde toplanan geçerlik komitesi toplantısında geçen konuşmaların bir bölümü aşağıda sunulmuştur:

Gürdoğan Bayır: Çok güzel olmuş ama.

Araştırmacı: Bu etkinlikle ilgili herhangi bir sorun yaşamadım. Etkinlik kapsamında ders işledik. Öğrenciler de katılan aileler de çok mutlu oldular.

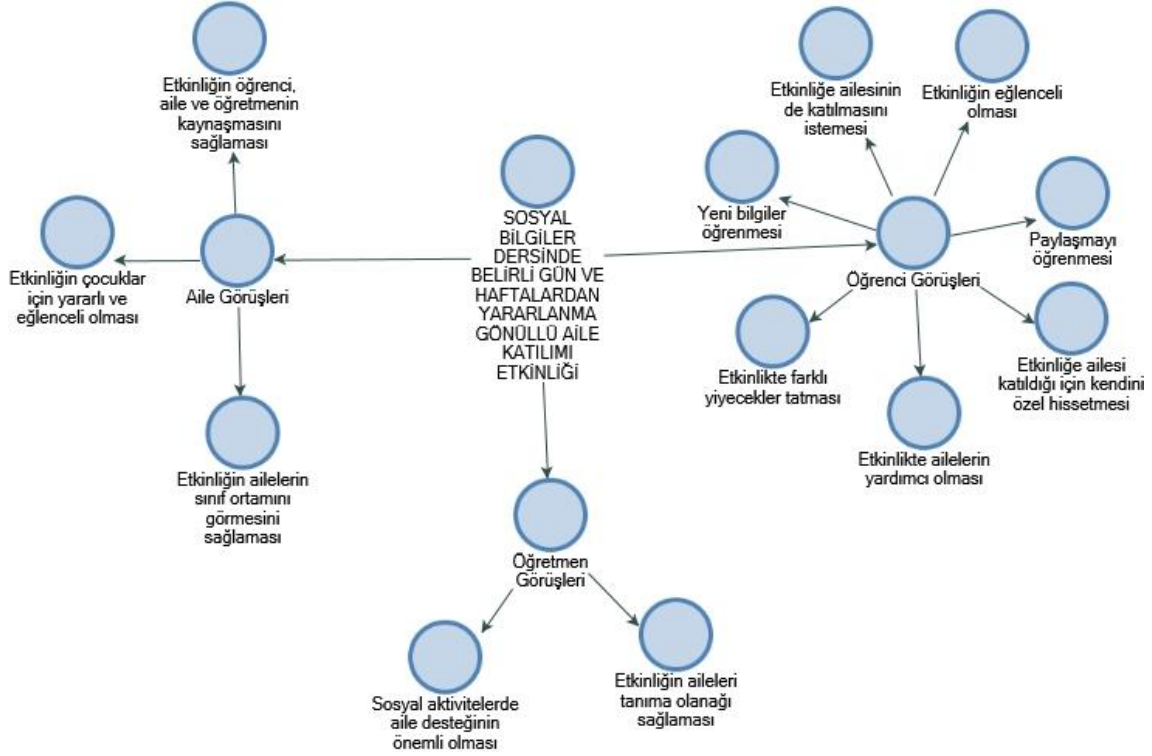
Gürdoğan Bayır: Kazanımı 'kendim yazdım' dedin değil mi?

Araştırmacı: Evet, yazmaya çalıştım. Programda bu kazanım yok.

Deveci: Ders dışında da sosyal bilgiler olduğunun bir kanıtı oluyor aslında.

Araştırmacı: Evet hocam.

Etkinliğe katılan ailelerin aile işbirliği defterlerine etkinlik ile ilgili görüşlerini yazmaları istenmiştir. Öğrenciler dersin sonunda etkinlik ile ilgili görüşlerini anekdot defterlerine yazmışlardır. Etkinlik ile ilgili öğrencilerle ve sosyal bilgiler öğretmeni ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Bu etkinliğe ilişkin öğrenci, aile ve öğretmen görüşleri Şekil 4.5'te gösterilmiştir.

Şekil 4.5. Belirli Gün ve Haftalardan Yararlanma: Gönüllü Aile Katılımı Etkinliğine İlişkin Öğrenci, Aile ve Öğretmen Görüşleri

Etkinlik ile ilgili öğrencilerden bazılarının anekdot defterlerinden alınan doğrudan alıntılar şöyledir:

Bugün yerli malı yaptık. Herkes çeşit çeşit pastalar börekler getirmiş ve yedi aile bize yardıma geldi. Yiyeceklerimizi ve içeceklerimizi koymaya yardım ettiler. Yemeğimizi yedik. Anneme çok çok teşekkür ediyorum. Yerli malı etkinliği çok güzeldi. Bazı arkadaşlarımızın anneleri geldi. Hepimiz çeşit çeşit yemekler getirdik. Hayatımda tatmadığım yemekler de oldu tattığım da oldu. Yerli malından önceki gece annem yemeği yaparken benim de bir parça yardımım oldu. Düşüncem benim de annemin gelmesini isterdim (Ö1, 15.12.2016).

Bugün sınıfça yerli malını kutladık. Bugün sınıfta 2 ders boyunca anneler ve biz yemek yedik ama bundan önce Hatice Öğretmenimiz bizlere yerli malı hakkında konuştu ve anlattı. Herkes yemeğini bitirince sınıfın temizlik zamanı başladı. Sınıfça süpürgelerle ve

poşetlerle sınıfı temizledik. Çöpleri çöpe attık. İnşallah diğer senelerde de yerli malını kutlarız (Ö2, 15.12.2016).

Okulumuzda bugün yerli malı kutladık. Her anne bir şey getirmişti. Bisküvili pasta, poğaç, sigara böreği, patlamış mısır vb., içecek olarak meyve suyu, sade gazoz vardı. Bu yiyecek ve içecekler çok güzeldi. Biz yemek yerken dışarıda konser vardı ama biz daha çok eğlendik (Ö4, 15.12.2016).

Yerli malı kutlamasında çok eğlendik, fotoğraf çektik. Çok güzel oldu. Yiyeceğini paylaşmayı anladım. Heyecanlandım (Ö7, 15.12.2016).

Yerli Malı Haftası'nda gelen annelerin arasında benim annem de vardı. Gerçekten çok şanslıydım. Çünkü benim için çaba sarf eden bir annem vardı. Yerli malı haftasında yemek yemeden önce bize yerli malı haftası ile ilgili bilgiler verdiniz. Yerli malı haftasının ne demek olduğunu anlattınız. Yerli malı kullandığımızda ülkemizin ekonomik gelirine katkıda bulunmuş oluyoruz. Genelde satın aldığımız ürünler Çin malı oluyor. Bunun nedeniyse, Çin'in nüfusunun fazla olması dolayısıyla da işçi sayısı da fazladır. Kısacası yerli malı kullanmak her açıdan önemlidir (Ö8, 15.12.2016).

Bugün yerli malını kutladık. Bazı arkadaşlarımızın annesi konuk oldu. Aynı zamanda yerli malının "Tutum, Yatırım ve Türk Malları Haftası" olduğunu öğrendim. İki ders boyunca yerli malını yani "Tutum, Yatırım ve Türk Malları Haftasını" kutladık. Yerli malında Türk yemekleri yapılır. Kimi arkadaşlarımızın anneleri börek, kurabiye, tatlı, meyve gibi şeyler getirdi. Çok mutlu olmuştuk. Bütün annelere çok teşekkür ediyorum. Sevgiler! Saygılar! (Ö10, 15.12.2016).

Etkinlik ile ilgili olarak öğrencilerle yapılan görüşmelerden bazıları aşağıda doğrudan alıntı olarak verilmiştir:

Öğretmenim siz fotoğraf getirdiniz. Ben onların öyle olduğunu bilmiyordum. Öğrenmiş oldum. Daha önce bizim ilkokuldaki öğretmenimiz de bize yerli malının asıl adını öğretmişti ama ben en son 2. sınıfta kutladığımız için pek hatırlayamıyorum. O yüzden tekrar bir hatırlamış olduk. Annem yardım etti. Annem de katıldığı için mutlu oldum. Çünkü bunun da bir faydası dokunur. Gururlu hissettim annem vardı. Çünkü beni düşünüyor, benim için bir şeyler yapıyor (Ö2, 16.12.2016).

Farklı yiyecekler tattım. Meselâ başka şehirde olanların kendilerine ait yemekleri, tatlı meselâ adını bilmediğim bir tane tatlı var... Ondan yedim, güzelmiş. Bize yardımcı olmasalardı anneler belki biz yapamayabilirdik. Onlar gibi çok yapamayabilirdik. İyi ki geldiler (Ö3, 15.12.2016).

Herkes yiyecek getirdi. Aslında daha çok şeyler öğrendim. Hani paylaşmayı öğrendim, paylaşmak. Bir arada mutlu olabileceğimiz bir şeyler hani. Aslında böyle etkinliklerin çok da uğraş gerektirmediği, kolay bir şey olduğu ve herkesin de yapabileceği, mutlu olabileceğimiz bir şey olduğunu gördüm (Ö6, 15.12.2016).

Meselâ ben yerli malı haftasının hiçbir diğer adı olduğunu düşünmemiştim. Onu öğrendim. Ondan sonra yerli malıyla ilgili neler yapıldığını onun için onları öğrendim.

Ben annem olduğunda kendimi özel hissediyorum, bu yüzden kendimi özel hissettim annem var diye de (Ö8, 20.12.2016).

Yerli malında okullarda yerli malı kutlanılıyor. Bize genellikle iyi yararları dokunuyor. Sosyal bilgiler dersine katkı sağlıyor. Annelerin gelmesi iyi oldu derse. Servisleri biz yaparsak öğretmenlerimize zorluk çıkardı. Anneler gelerek bize yardım ettikleri için teşekkür ediyorum onlara. Yani ailelerin gelmesi iyi oldu hem öğretmenlerimize rahatlık verdi, hem bize (Ö10, 20.12.2016).

Herkes çeşit çeşit yiyecekler getirmiş. Hepsi birbirinden güzeldi. Bütün annelerimize teşekkür ederim. Yerli malı hakkında bilgiler verdiniz. Çok eğlenceliydi. Herkes yerli malıyla ilgili yiyecekler içecekler getirdi. Sonra onları bütün sınıfla beraber yedik. Bir de siz anlatıyorsunuz, öğretmenler anlatıyor, bir de annelerimiz bildiklerini anlatıyor güzel oluyor. Bize de yararları oluyor (Ö11, 21.12.2016).

Çok mutlu oldum. Herkes evinden börek, kek, kuruyemiş gibi şeyler getirmiş. Hiç getirmeyenler ise meyve suyu, gazoz getirmiş. Çok güzel bir duyguydu. Kendimi köy okulunda hissettim. Annemin eskiden köy okulunda oluyormuş ilkokuldayken. İşte o zaman küçük yerli malı yapıyorlarmış. Böyle bahçede koca koca masaları, yiyecekleri koyuyorlarmış. Satıyorlarmış ama bazılarını bedavaya veriyorlarmış. Annelerden bazılarını zaten annem gibi gördüm. Bazıları annemin arkadaşlarıydı zaten annemin arkadaşlarını seviyorum bazıları en yakın ablalarım yani (Ö14, 21.12.2016).

Etkinliğe katılan ailelerden bazılarının aile işbirliği defterlerine yazdığı düşünceleri aşağıda yer almaktadır:

Etkinliğe akşamdan büyük bir heyecanla hazırlandık. Aslında yerli malı kutlanacağını öğrendiğimiz an itibariyle günler öncesinden ne yapacağımızı düşünmeye başlamıştık. Perşembe günü yaklaştıkça aralarında neler getireceklerini konuşup heyecanlanıyorlardı. Ve o gün gelmişti. Yiyecekler sıraların üzerine hazırlanmıştı. Elllerinde tabaklar hepsini yiyecekmiş gibi tabaklara bakıyordu çocuklar. Nitekim de öyle oldu. Hepsi tabaklarını doldurmuş, yemek için sabırsızlanıyorlardı. Önlerinde dünyanın yemek çeşidi vardı, hepsi de Türk malıydı. Türk oluşumuzla, mis gibi meyve ve sebzelerimizle her zaman gurur duyuyorum. Hem bunları öğreniyor hem de midelerine güzelce dolduruyorlardı. Benim de kızımın o heyecanını görmek, arkadaşları ile öğretmenleri ile birlikte okulda bir şeyler yaparken mutluluğunu hissetmek çok mutlu etmişti. Böyle etkinliklerin çocukların, ailelerin ve öğretmenlerin aralarında kaynaşmalarını ve hoş vakit geçirmek adına çok faydalı olacağını düşünüyorum. Ben elimde olmayan nedenlerden dolayı kısa bir süre orada bulunabildim. Ama o kısa süre içinde çocukların mutluluğunu gözlerinden anlayabilmek hiç de zor olmadı. Emeği geçen herkese teşekkürler. Yerli malı yurdun malı herkes bunu kullanmalı (A2, 15.12.2016).

Size emekleriniz için teşekkür ederiz. Yerli malı etkinliği bizim çocukluğumuzda da vardı. Biz de kutlardık. Oğlum ilkokuldayken de kutlamışlardı. Çocuklar için böyle etkinlikler eğlenceli oluyor. Ben de zevkle ve seve seve hazırlık yaparım. Hem de oğlum

sınıf ortamında görmüş oluyorum. Arkadaşlarıyla da görüp tanışmış oldum. Benim için de güzel bir etkinlik oldu (A5, 15.12.2016).

Bu etkinliğe gönüllü anne olarak ben de katıldım. Yerli malı haftasının ne anlama geldiği çocuklarla konuşuldu. Bilinmeyenler öğrenilmiş oldu. Çocuklar ürün alırken Türk malı olmasına dikkat etmeleri gerektiğini anladılar. Böylece ülkemizin ekonomisine katkıda bulunacaklarını öğrendiler. Bu etkinlikten ben de çok keyif aldım, mutlu oldum. Çocukların da eğlendiğini düşünüyorum. Böyle etkinliklere katıldığım zaman çocuğum mutlu oluyor (A8, 15.12.2016) .

Çocuklara yerli malı haftasının ne anlama geldiğinin, yerli malı kullanmanın öneminin anlatılması çok faydalı oldu. Gönüllü aile olarak sınıftaki o güzel tabloya şahit oldum. Çocukların merakı ve eğlencesi çok önemliydi. Öğretmenlerimize de çok teşekkür ediyorum. Etkinliğe yardımcı olarak çağırılmaktan mutluluk duydum. Etkinliğe diğer aileler gibi yiyecek yaparak hazırlandım. Çocuklara kurabiye yaptım. Kızımın yanında olmaktan mutluluk duydum. Kızım için de çok sevinçli bir durumdu. Benimle birlikte olmaktan o da mutlu oldu (A13, 15.12.2016).

Sosyal bilgiler dersinde belirli gün ve haftalardan yararlanma: Gönüllü aile katılımı etkinliğine ilişkin öğretmen görüşü şu şekildedir:

Benim de istediğim şeylerden birisi buydu. Yani ailelerin yardım ve desteği tabii ki çok önemli. Bu tür sosyal aktivitelerde aile katılımı önemli. Güzel oldu, iyi oldu. Ailelerin de gelmesi benim hoşuma gitti. Eğer aileler gelmeseydi biz zorlanırdık, yardımcı oldular. ... (öğrencinin) annesini gördüm, çok şaşırdım. Öğrenci biraz sorunlu biliyorsun ve annesi gelmiyor hiç, kaç kere telefonda görüştük. Sadece çocuğunuz için değil de bu şekilde de çağırdığınız zaman aile geliyor. Ama çocuğunuzla ilgili bir şey diyeceğiniz zaman aile korkuyor tabii gelmiyor. Öğretmenle yüz yüze gelmek istemiyor. Çünkü genelde olumsuz bir şey olacağını düşünüyorlar. Ama bu olumlu bir olay olduğundan çocuğun yanında olmak ailenin de hoşuna gitti (17.12.2016).

Etkinlik, 22.11.2016 tarihinde toplanan geçerlik komitesinde değerlendirilmiştir. Geçerlik komitesi üyeleri etkinliği uygulanabilir olarak değerlendirip olumlu görüşlerini sunmuşlardır.

Araştırmacı günlüğünde, etkinlik sırasında öğrencilerin birbirlerine yiyecek ikram ettiği, birbirleri ile sıralarını paylaştığı belirtilmiştir. Bu bağlamda etkinliğin öğrencilerin arkadaşlık ilişkilerinin güçlenmesine katkı sağladığı söylenebilir. Etkinliğin planlanması ve uygulanması aşamalarında herhangi bir sorun yaşanmamıştır.

Sosyal bilgiler dersinde belirli gün ve haftalardan yararlanma kapsamında gerçekleştirilen gönüllü aile katılımı etkinliği ile ilgili görüş belirten çoğu öğrenci, etkinlikte keyifli zaman geçirdiklerini, eğlendiklerini ve mutlu olduklarını ifade etmiştir. Etkinlikte annesi yanında yer alan öğrenciler, kendilerini gururlu, heyecanlı ve özel

hissettiklerini vurgulamışlardır. Bazı öğrenciler, etkinliğin paylaşım ortamı sağlamasından dolayı, paylaşmayı öğrendiğini dile getirmiştir. Başka bir öğrenci, bu tür etkinliklerin yararlı olduğunu ve düzenlenmesinin kolay olduğunu düşünmektedir. Bazı öğrenciler, ailelerin etkinlik sırasında yardımcı olmasının öğretmen ve öğrencilerin işini kolaylaştırdığını dile getirmiştir. Öğrencilerin görüşlerine bakıldığında, etkinlikte annelerinin yanında olmasını isteyen öğrenciler olduğu görülmektedir. Öğrenciler, yerli malı haftası etkinliği ile sosyal bilgiler dersinin ilişkili olduğunu düşünmüş ve etkinlikte öğrendikleri bilgilerin sosyal bilgiler dersine katkı sağlayacağı yönünde görüş belirtmiştir.

Aileler etkinlik için sınıfta yer alarak öğretmene yardım konusunda destek olmuşlardır. Bununla birlikte sınıfta kendi çocuklarını ve çocuklarının arkadaşlarını gözlemleme fırsatı yakaladığını belirten aileler olmuştur. Bir aile, bu tür etkinliklerin aile ve öğretmen ilişkisine katkı sağlayacağı görüşündedir. Etkinliğe katılan aileler, etkinliğin öğrenciler açısından yararlı olduğunu düşünmektedirler.

Sosyal bilgiler öğretmeni, etkinlikte yiyeceklerin sunumu ve sınıf düzeni konusunda ailelerin destek olmalarının önemli olduğunu vurgulamıştır. Etkinliğe bir takım sorunları olan bir öğrencinin ailesi de katılmıştır. Sosyal bilgiler öğretmeni, ailenin etkinliğe katılmasına şaşırıldığını, daha önce aile ile telefonda görüştüğünü ancak ailenin okula gelmediğini dile getirmiştir. Sosyal bilgiler öğretmeni, bu tür etkinlikler sayesinde ailelerin okula önyargısız bir şekilde gelebileceği görüşündedir. Ayrıca aile görüşlerinde yer alan bu veri, etkinliğin aile ve öğretmenin birbirini tanımalarına katkı sağladığı bulgusuyla örtüşmektedir.

4.1.5. Ailenin öğretici rolünde olması

Uygulama sürecinde beşinci etkinlik olarak ailelerin öğretici rolünde olduğu bir etkinlik tasarlanmıştır. Bu etkinlik, 16.12.2016 tarihinde işlenen ders kapsamında gerçekleştirilmiştir. Etkinlikte ailelerin, yaşadığımız bölgede özellikle Eskişehir’de görülen iklimin günlük yaşamlarına yansımalarını örneklerle çocuklarına anlatmaları istenmiştir. Bu etkinliğe yönelik hazırlanan 16.12.2016 tarihli ders planı Tablo 4.5’te yer almaktadır.

Tablo 4.5. Ailenin Öğretici Rolünde Olduğu Etkinliğe İlişkin Ders Planı

Dersin adı	Sosyal Bilgiler
Sınıf	5
Süre	40'+40'
Öğrenme Alanı	İnsanlar, Yerler ve Çevreler
Ünite	Bölgemizi Tanıyalım
Konu	İklim ve İnsan Yaşantısı
Kazanım	Yaşadığı bölgede görülen iklimin, insan faaliyetlerine etkisini, günlük yaşantısından örnekler vererek açıklar.
Kullanılan yöntem ve teknikler	Rol oynama, anlatım, soru-cevap
Materyaller	Ders kitabı, hava durumu ile ilgili haberler, çalışma yaprağı, aile katılımı sağlamaya yönelik hazırlanan aile ve öğrenci yönergesi, rol kartları, Türkiye iklim haritası
Aile Katılımına Yönelik Etkinlik	Ailelerin öğretici rolünde olduğu etkinlik: Ailem öğretmenim oldu!
I. GİRİŞ	
Dikkat çekme	Öğrencilere “Kim kış aylarında başına gelen ilginç bir olayı bizimle paylaşmak ister?” sorusu sorulur. Başına gelen ilginç bir olayı paylaşmak isteyen öğrenci olursa dinlenir. Öğretmen soğuk havadan dolayı kendi yaşadığı bir olayı öğrencilerle paylaşır.
Güdüleme	Öğrencilere derste iklimin günlük yaşama ve faaliyetlerimize nasıl yansıtacağını öğrenecekleri söylenir. Bu dersten sonra farklı iklimler hakkında bilgi sahibi olabilecekleri vurgulanır.
Gözden geçirme	Farklı bölgelere ait illerin hava sıcaklıklarının yer aldığı hava durumu çizelgesi ve konuyla ilgili haberler hakkında konuşulur.
Derse geçiş	Türkiye iklim haritası tahtaya asılır. Öğrencilerden ders kitaplarının 58. sayfasındaki iklim haritasını açmaları istenir. Türkiye’de görülen iklim türleri ile ilgili çalışma yaprağı öğrencilere verilerek derse geçilir.
II. GELİŞTİRME	
	• Hava olayları ve iklimler tanıtılır.• Akdeniz ve Karadeniz ikliminin özellikleri anlatılırken dağların kıyıya dik ve paralel uzanması konusuyula ilgili bilgi verilir.• Öğrencilere yer şekillerinin uzanmasının iklim üzerinde etkiye sahip olduğunu somutlaştırarak anlatmak için 4 öğrenci tahtaya kaldırılır.

-
- Öğrenciler sıradağlar biçiminde ayakta dururlar ve dağların kıyıya konumu ile ilgili bilgilendirme yapılır.
 - İklimlerle ilgili karşılaştırmalı tablonun yer aldığı çalışma yaprağına öğrencilerin iklimlerin özelliklerini yazmaları sağlanır.
 - İklimin günlük yaşama etkisi ile ilgili örnekler verilir.
 - Öğrencilerin mevsimlerle ilgili günlük yaşamından örnekler vermesi sağlanır.
 - İklimin konut tipine etkisi ile ilgili örnekler verilir.
 - İklimin konut tipine etkisini gösteren fotoğraflar çalışma yaprağından incelenir.
 - Gönüllü olan dört öğrenciye, farklı mesleklerle ilgili olarak hazırlanmış rol kartları verilir.
 - Öğrencilerin iklimin insan yaşamı ile ilgili faaliyetlere yansımaya yönelik doğaçlama bir şekilde canlandırma yapmaları sağlanır.
-

III. SONUÇ

- Derste işlenen konu özetlenir.
 - Öğrencilerin aile üyelerinden birinin öğretmen rolünü üstlenmesi ve Eskişehir'in iklimi, iklimin günlük yaşama etkisi ile ilgili diğer aile üyelerine bilgi vermesi istenir.
 - Bu etkinlik ile ilgili öğrencilere yönelik hazırlanan yönerge tanıtılır. Ailelere yönelik hazırlanan yönerge aile işbirliği defterine yapıştırılır.
-

IV. DEĞERLENDİRME

- Bir sonraki derste öğrencilerin aileleri ile yaptıkları çalışmalardan söz edilip öğrenci çalışma kitabında yer alan 43. sayfadaki değerlendirme etkinliğini yapmaları sağlanır.
-

İnsanların günlük yaşamlarında deneyimledikleri çoğu şey sosyal bilgiler dersinin konusunu oluşturmaktadır. Bu etkinlikte, ailelerin iklim ve iklimin günlük yaşamlarına yansımalarına yönelik deneyimlerini çocuklarıyla paylaşmalarını içeren bir etkinlik tasarlanmıştır. Bu etkinliğe yönelik aile ve öğrenci yönergeleri oluşturulmuştur. Bu iki yönergede ilk olarak etkinliğin amacı açıklanmıştır. Aile yönergesinde, etkinlik sırasında çocuklarına anlatmaları gereken konular başlık olarak verilmiştir. Hazırlanan bu yönerge, ailelere yaşadığımız yerin iklimi konusunu anlatmada rehber olması amacını taşımaktadır. Çocuklara yönelik hazırlanan yönergede etkinlik sırasında öğretici rolünde olan aile üyesine sorulması önerilen sorular yer almaktadır. Ayrıca yönergelerde etkinliğin bir bölümünün video kaydına alınması ve etkinlikten sonra etkinlik ile ilgili görüşlerin yazılması belirtilmiştir.

Araştırmacı, etkinliği planlama aşamasındaki görüşlerini günlüğüne şu şekilde yansıtmıştır:

Sosyal bilgiler dersi ile ilgili ailelerin çocukları ile paylaşabilecekleri çok şey olduğunu düşünüyorum. Bu nedenle bu hafta ailelerin öğretici rolünde olduğu bir etkinlik planlamaya karar verdim. Aileler, iklimin günlük yaşama etkileri ile ilgili çocuklarına bildiklerini ve yaşadıklarını anlatacaklar. Bu etkinliğe yönelik ailelere yardımcı olacak bir yönerge hazırladım. Yönergeye etkinliğin amacını açık bir şekilde yazdım. Aileler etkinlikte özellikle yaşanmışlıklarını paylaşırlarsa çocuklar için daha kalıcı bir öğrenme olacağını düşünüyorum. Öğrencilere yönelik de bir yönerge hazırladım. Öğrenci yönergesinde etkinliğin amacı ve etkinlik sırasında sorulması önerilen sorular yer alıyor. Evde yapılacak bu etkinlik ile ilgili beni kaygılandıran tek şey etkinliğin bir bölümünün video ile kayıt edilmesinin istenmesi. Umarım aileler bu isteğimi yerine getirir (AG, 15.12.2016).

15.12.2016 tarihli derste, öğrencilere etkinliğin tanıtıldığı sırada sınıfta geçen konuşmaların bir bölümü aşağıda yer almaktadır:

AÖ: Çocuklar geçen hafta siz annelerinizin babalarınızın öğretmeni oldunuz değil mi?

Öğrenciler: Evet öğretmenim.

AÖ: Bu hafta da anneleriniz babalarınız sizin öğretmeniniz olacak.

Öğrenciler: Gerçekten mi?

AÖ: Evet çocuklar bu kez derste öğrendiğimiz gibi iklim ve insan yaşamını etkiliyor. İklim ulaşımı etkiliyor, ulaşımdan sonra yiyeceklerimizi etkiliyor. Meselâ kışın mandalina yiyoruz ama yazın mandalina çok olmuyor şeftali gibi meyveler oluyor. Buna benzer konularda aileleriniz size bilgi verecek. Şimdi bu yönergeleri aile iş birliği defterlerinize yapıştırın, size ait yönergeyi dosyanıza koyun. Sorumluluk sizin, siz ailenize evde yapacağımız bu etkinlik ile ilgili bilgi vereceksiniz.

Ö4: Öğretmenim yine fotoğraf çekip gönderecek miyiz?

AÖ: Çocuklar bu kez fotoğraf değil video çekip göndereceksiniz. Size verdiğim yönergelerde de yazdım video kaydı istediğimi. Sadece fotoğrafı çekip gönderenler olabilir diye video kaydı istiyorum. Ben size güveniyorum yaptığınızı biliyorum ama görmek de istiyorum evde etkinliği nasıl yaptığınızı. Ailece toplanacaksınız yine, aile üyelerinizden biri Eskişehir'in iklimi hakkında bilgi verecek.

Ö1: Öğretmenim benim dedem anlatabilir. Annem, kardeşim, ben dinleriz.

AÖ: Olabilir, evet.

Ö12: Yani öğretmenim geçen gün de biz öğretmen olmuştuk şimdi de anne ya da babamız bizim öğretmenimiz olacak.

AÖ: Evet, öyle olacak. Ailenizin çalışması gereken bir konu değil zaten. Sizlere yaşadığımız çevrenin yani Eskişehir'in iklimi ile ilgili bilgi verecekler. Kışın ve yazın yiyecek, giyecek, ulaşım ve barınma ile ilgili nelere dikkat etmek gerekiyor bunlardan bahsedecekler.

Ailelerin evde çocuklarıyla gerçekleştirdikleri ve öğretici rolünde oldukları etkinliğe ilişkin fotoğraf örneği Görsel 4.5'te gösterilmiştir.

Görsel 4.5. Ailenin Öğretici Rolünde Olduğu Etkinliğe İlişkin Fotoğraf

Bir öğrencinin evde ailesiyle gerçekleştirdiği bu etkinliğe ilişkin video dökümü şu şekildedir:

A12: Kızım bugünkü konumuz iklim, Türkiye'deki iklim tipleri. Türkiye'de üç tip iklim var. Karadeniz iklimi, Akdeniz iklimi, karasal iklim. Bunları önceden öğrendiniz zaten. Biliyorsun değil mi?

Ö12: Evet.

A12: Akdeniz iklimi neydi, kışlar ılık ve yağışlı geçer. Yazlar sıcak ve kurak geçer. Karadeniz ikliminde yine kışlar ılık ve yağışlı, yazlar serin ve yağışlı. Yazlar da yağışlı geçiyor. Karasal iklim biraz daha farklı oluyor. Kışlar soğuk ve kar yağışlı. Kışlar biraz daha sert oluyor kış ayları. Yazlar ise sıcak ve kurak geçiyor. Biz Eskişehir olarak yaşadığımız memleket Eskişehir karasal iklimde bulunuyor. Sen bana sormak istediklerini sorabilirsin Eskişehir ile ilgili.

Ö12: Eskişehir'de yaz ve kış aylarında iklim nasıl oluyor?

A12: Dediğim gibi karasal iklimde olduğu için kışlar çok soğuk ve sert, kar yağışlı. Yazları sıcak geçiyor. Gündüz ve gece arasındaki sıcaklık farkı çok fazla olabiliyor. Eskişehir'de örneğin yaz aylarında gündüz ve gece sıcaklık farkı çok fazla olabiliyor. Bu fark 10-15 derece olabiliyor. Gündüz 30 dereceyken akşamları sıcaklık 20 derece olabilir. Ama Akdeniz ve Karadeniz'de böyle farklılıklar olmaz. Tabi bizim yaşadığımız yere bakıp yılın en soğuk ayı bizde Ocak ayı, yılbaşının olduğu ay. Kış ayları hangi aylardı?

Ö12: Aralık, Ocak, Şubat.

A12: Evet Aralık, Ocak, Şubat ayları en soğuk aylarımız. Bu aylarda hem çok soğuk oluyor hem de don olayları görülüyor. Bu don olayları bizi nasıl etkiliyor? Besinlerimiz

donabiliyor dışarıda tarımla uğraşan kişilere hayvancılıkla uğraşan kişilere daha zor oluyor. Bunlara karşı tedbir alınması gerekiyor. Hâl böyleyken Haziran, Temmuz ve Ağustos ayları da en sıcak aylar oluyor. Daha çok Temmuz ve Ağustos ayları en sıcak aylarımız oluyor.

Ö12: Peki, ikinci sorum Eskişehir’de kış aylarında ulaşım nasıldır? Nelere dikkat etmek gerekir? Meselâ yayayken kış aylarında neler dikkat etmek gerekir ve araçtayken kış aylarında nelere dikkat etmelidir?

A12: Kış aylarında karasal iklimin özelliğinden dolayı bol yağış alabiliyor. Tabii bu yağıştan sonra büyük bir don olayı olabiliyor. Genellikle ulaşımında toplu taşıma araçlarını kullanmamız daha iyi. Herkesin şahsi aracı değil de toplu taşıma aracını kullanması daha iyi, don olayları olduğunda. Çünkü trafiği daha az etkileriz. Kıyafetlerimizi daha çok kalın yünlü, koyu renk giymemiz daha iyi olur. Çünkü kış aylarında üşümememiz gerekiyor. Paltomuzu, şapkamızı, kaşkolü ona göre sarınmamız gerekiyor. Yaz aylarında ise tam tersi daha ince, daha pamuklu, daha hafif açık renkli giyisiler giyerek kendimizi serinletebiliyoruz.

Ö12: Peki Eskişehir’in ikliminde yaz ve kış ayları yiyeceklerimizi nasıl etkiler?

A12: Karasal iklimden dolayı az önce bahsettim don olayları olunca tarım ürünleri etkilenebilir. Bu yüzden ürünleri alırken dikkat edeceğiz. Daha sağlıklı yiyecekler almaya dikkat edeceğiz kış aylarında. Yaz aylarında yaşadığımız yerde her türlü besin bulabildiğimiz için yaz aylarında da ona göre muhafaza edeceğiz.

Ö12: Baba yaz ve kış aylarına nasıl hazırlık yapıyorsunuz?

A12: Önceden kış ayına girmeden önce yaşadığımız yerin çatısını, damını tamir etme işlemlerini, boya badana işlemlerini, kışa hazırlık işlemlerini komple bitiriyoruz. Bunun yanı sıra kışın bulamayacağımız bazı yiyecekleri yaz aylarından stoklayıp kış aylarında tüketiyoruz. Yaz ve kış aylarına böyle hazırlık yapıyoruz. Anlamadığın başka bir şey var mı iklimler hakkında, Eskişehir’in iklimi hakkında?

Ö12: Yok baba.

Başka bir öğrencinin ailesiyle gerçekleştirdiği bu etkinliğe ilişkin video kaydının bir bölümünün dökümü aşağıda yer almaktadır:

A14: Merhabalar Hatice Hanım.

Ö14: Merhaba öğretmenim.

A14: Eskişehir’in iklimi hakkında biraz bilgiler vereceğiz. Babamız kameramızı çekiyor, biz de kızıyla birlikte ders işleyeceğiz. Eskişehir’in ikliminde kışlar biraz çetin geçmektedir. Daha çok soğuk ve don olayları sebebiyet vermektedir. Bizim çocukluğumuzda kışın karlar daha çok oluyordu ama şimdi değişme gösterdi kış şartları. Yazlarımız sıcak ve kurak geçmekte.

Ö14: Anne bence sorularına geçelim.

A14: Tamam geçelim.

Ö14: Eskişehir’in ikliminde kış aylarında ulaşım nasıldır?

A14: Eskişehir'in ikliminde karasal iklimden dolayı don olayları çok görülmektedir. Bu yüzden araçlarımıza kış lastiği takılması önerilir.

Ö14: Veya anne zincir takılması olabilir.

A14: Zincir takılabilir.

Ö14: Diğer soruya geçelim. Eskişehir'in ikliminde yaz aylarında ve kış aylarında nasıl giyinmeliyiz?

A14: Eskişehir'de yaz aylarında ince ve terletmeyen kıyafetler giymeliyiz, koyu kıyafetleri tercih etmemeliyiz. Dışarı çıkarken başımıza şapkamızı almalıyız, yanımıza suyumuzu almalıyız. Kışın ise vücudumuzu ısıtacak kıyafetler giymeliyiz; beremizi, atkımızı takmadan dışarı çıkmamalıyız.

Ö14: Tamam. Eskişehir'in iklimi yaz ve kış aylarında yiyeceklerimizi nasıl etkiliyor?

A14: Eskişehir'in ikliminde yaz aylarında yiyeceklerimiz çok etkilenmiyor, kışın daha çok sıkıntı yaşıyoruz. Ama yazdan hazırladığımız ürünlerimizi kışın tüketebiliriz. Meselâ çoğu insanlar bahçelerine ekimlerini yaparak yazın bunları tüketebiliyorlar salatalıklarını, domateslerini, biberlerini. Ama kışın bunlar olamıyor. Kışın en azından yazın yaptığımız yiyecekleri tüketmeye çalışıyoruz. Yani o yazdan hazırladığımız buzdolabımıza koyduğumuz bezelye, barbunya, bamya, kırmızıbiberlerimizi buzuğa koyup kışın tüketebiliyoruz bunları.

Ö14: Anne, baba, dede vb. kış aylarına hazırlık için neler yapıyorsunuz?

A14: Kış aylarına hazırlık için makarnamızı yaparız, tarhanamızı yaparız biraz önce de dediğim gibi kışlık yiyeceklerimizi buzuğa hazırlarız. Turşu da var. Turşularımızı da kuruyoruz kışın bir güzel yiyoruz bahara kadar.

Ö14: Tamam. Hoşçakalın öğretmenim.

A14: Hoşçakalın.

Ailelerin öğretici rolünde olduğu etkinliğin değerlendirmesi 30.12.2016 tarihinde toplanan geçerlik komitesi toplantısında yapılmıştır. Geçerlik komitesi toplantısında, sınıfta etkinliğin tanıtımıyla birlikte öğrencilerin aileleriyle evde gerçekleştirdikleri etkinlik videoları izlenmiştir. Komite üyeleri etkinliği başarılı bulmuştur. Geçerlik komitesi toplantısında etkinliğe ilişkin yorumlar şöyledir:

Araştırmacı: Etkinlik ile ilgili herhangi bir sorunla karşılaşmadım. Sadece etkinliği yaparken video kaydı konusunda tedirgindim ama aileler etkinliği yaparken çektikleri videoları da gönderdiler. Bu video bir öğrenci ve ailesinin etkinlik sırasında çektiği video.

Günel: Çok güzel.

Araştırmacı: Çok heyecanlanmışlar video çekerken, aile işbirliği ve anekdot defterlerine yazmışlar.

Deveci: Çocuk çok mutlu, yerinde duramıyor.

Araştırmacı: Not almış aile de, etkinliğe hazırlanmış.

Günel: Çok güzel.

Deveci: Bir matematik ya da Türkçe dersinde yapılırsa aile kendinden bir şey bulamaz.

Gürdoğan Bayır: Çocuk ne kadar mutlu yalnız.

Deveci: Evet evet.

Gürdoğan Bayır: Hatice çok keyifli olmuş, gerçekten çok güzel olmuş. Eline sağlık, gerçekten güzel olmuş.

Günel: Çocuk çok mutlu olmuş.

Araştırmacı: Bu videoda başka bir öğrenci ve ailesinin etkinlik sırasında çektiği video.

Deveci: Bu da çok güzel olmuş. Giyinmiş öğretmen gibi.

Günel: Baba mı bu?

Araştırmacı: Evet.

Deveci: Videoyu anne mi çekiyor?

Araştırmacı: Evet hocam.

Gürdoğan Bayır: Özel ders ortamı gibi olmuş bunda da.

Araştırmacı: Kız kardeşi de var, ilerleyen dakikalarda geliyor.

Deveci: Bu da çok doğal olmuş.

Gürdoğan Bayır: Anne mi çekmiş bunu da?

Araştırmacı: Evet, anlatan babası. Çocukluk anılarından da bahsediyor. Etkinlik tamamlandıktan sonra öğrencilerle görüştüm. Anekdote ve aile işbirliği defterlerini de inceledim. Öğrenciler bilmedikleri şeylerin olduğunu söylediler. Gençlik anılarını anlatmış aileleri, iklimin nasıl olduğundan bahsetmiş. Bilmediği şeylerin olduğunu söylediler.

Deveci: Babasını daha iyi tanımış yani.

Araştırmacı: Evet hocam. Bana videoların hepsi geldi, çoğu etkinliği yapmış. Videoları çekerken çok heyecanlandıklarını söylediler. Aslında ilk etkinliğin fotoğraf olması iyi olmuş diye düşündüm.

Deveci: Hazırlık gibi olmuş o zaman.

Araştırmacı: Evet. Notlar hazırlamışlar ve defalarca video çeken olmuş. Defterlerine öyle yazmışlar.

Gürdoğan Bayır: Bu bir süre sonra alışkanlığa dönüşür, rahatlaşır. Hepsinde eminim yanlış bir şey söylüyor muyuz psikolojisi vardır.

Günel: Tabi tabi, güzel güzel giyinmişler. Ortamı hazırlamışlar. Tertemiz her yer.

Araştırmacı: Öğretmenin bununla ilgili şöyle yorumu oldu. Ailenin öğrenci rolünde olduğu etkinliği çok beğendi, çocuğun ailesine bir şeyler anlatmasının kesinlikle ihtiyaç olduğunu düşünüyorum dedi. Aileler yazı yazmayı bilmiyor, ben çocuğa bunu oku diyorum tekrar et diyorum ama tekrar ettiğini bilmeyebilirim dedi. Bu her derste kullanılabilir, çocuk daha iyi öğrenmiş olur ve ailesine de yeni şeyler öğretmiş olur dedi. Bu etkinlik için ise, ara ara kullanılabilir ama diğeri daha etkili bence dedi. Aile defterlerinde böyle bir şey yazmıyordu ama. Bu etkinlikle ilgili her şey planladığım gibi ilerledi. Hatta ben ailelerin etkinlik için bu kadar hazırlık yapmalarını beklemiyordum.

Gürdoğan Bayır: Güzel, keyifli gidiyor Hatice.

Deveci: Evet, bunlar önemli şeyler. Önemli veriler.

Araştırmacı: Hocam aileler de güzel şeyler yazmışlar. Hayatımız monoton geçiyordu, sizin sayenizde ailece vakit geçiriyoruz. Bir sonraki etkinliği heyecanla bekliyoruz gibi şeyler yazan bir aile var.

Deveci: Ortak bir amaç için işbirliği yapıyorlar.

30.12.2016 tarihinde toplanan geçerlik komitesi toplantısında uygulama sınıfı sosyal bilgiler öğretmeni ile ilgili şu yorumlar yapılmıştır:

Deveci: Öğretmen çalışmak için çok uygun aslında.

Günel: Evet. Bak orada oturuyor, artık araştırmanın mantığını anlamış.

Deveci: Dersim işleniyor zaten rahat oturayım gibi de değil, sürekli izliyor.

Günel: Evet, ilgileniyor bakıyor.

Araştırmacı: Etkinliklerle ilgili görüşme yapıyorum zaten, çok güzel dönütler alıyorum öğretmenden.

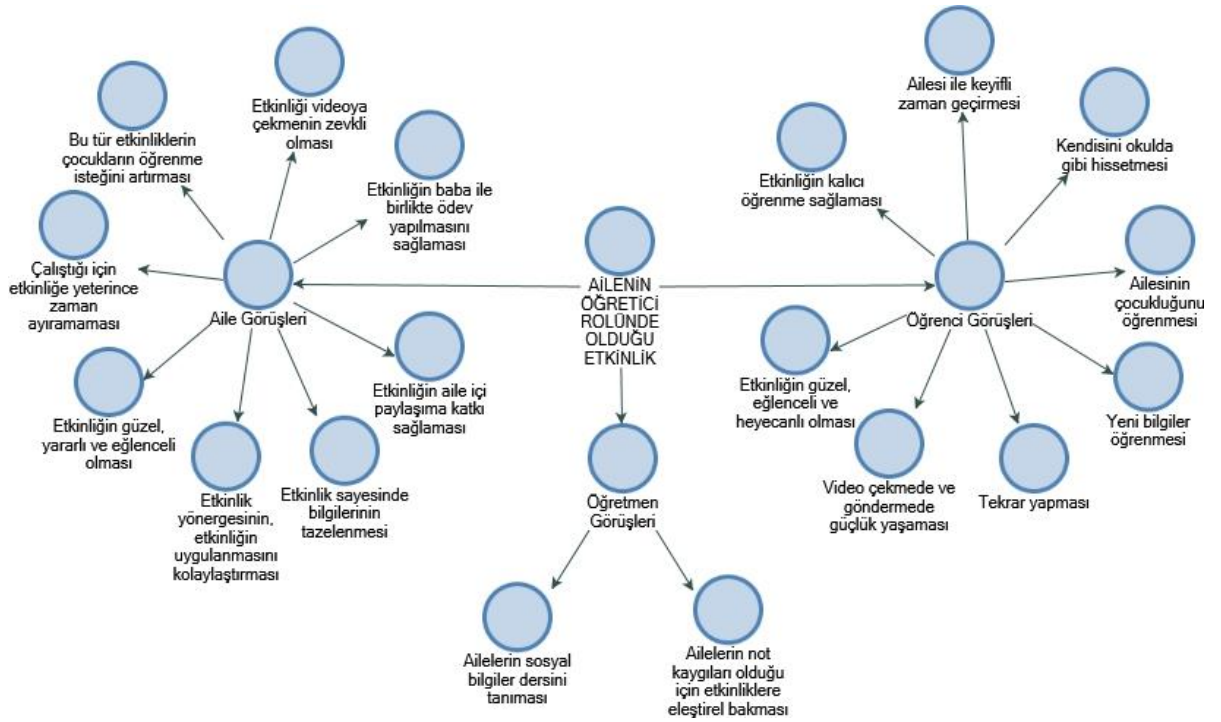
Gürdoğan Bayır: Öğretmenin her ne kadar sana güveniyor olsa da sınıfta iyi şeyler olacağını biliyor olsa da ilk başta temkinli yaklaşması gayet normal. Süreci gördü. Aileler katıldı, çocuklar derse şu an istekli katılıyor. Haliyle o da direk gözlemci moduna geçiyor.

Deveci: Evet, öyle oluyor.

Araştırmacı, geçerlik komitesi toplantısından sonra düşüncelerini günlüğüne şu şekilde yansıtmıştır:

Bugün geçerlik komitesi toplantısında iklim konusunda yapılan evde öğrenme etkinliği çok beğenildi. Komite üyeleri öğrenci videoları ile ilgili çok güzel yorumlar yaptılar. Komite üyelerinin bu yorumları benim için motive edici oldu. Ayrıca Handan Hocam, uygulama öğretmeni ve uygulama sınıfının çalışma için çok uygun olduğunu dile getirdi. Bu etkinlik ailelerin video ile kayıt altına alacağı bir etkinlik olduğu için hem kaygılı hem de çok heyecanlıydım. Bir önceki evde öğrenme etkinliğini çoğu aile ve öğrenci ödevi verdikten sonraki gün yapıp fotoğrafını göndermişti. Bu etkinlikte iki gün geçmesine rağmen hiç video gönderen olmayınca WhatsApp aile grubundan hatırlatma yaptım. Sonra videolar birer birer gelmeye başladı. Ailelerin gönderdikleri videolar o kadar güzeldi ki hepsini defalarca izledim. Öğrencilerin videolarda gözlerinin içi gülüyor adeta. Aileler etkinlik için hazırlık yapmış, çalışma kâğıtları oluşturmuşlardı. Çoğu videoda tüm aile üyeleri bir aradaydı. Okulda anekdot ve aile işbirliği defterlerini inceleyince daha da mutlu olmuştum, hepsi etkinlik ile ilgili güzel şeyler yazmışlardı. Etkinlikte video çekimi ve gönderimi konusunda sorun yaşadıklarını dile getirenler de vardı (AG, 30.12.2016).

Ailenin öğretici rolünde olduğu etkinliğe ilişkin sosyal bilgiler öğretmeni ve öğrencilerle görüşme yapılmış, öğrencilerin anekdot defterlerine ve ailelerin aile işbirliği defterlerine etkinlik ile ilgili görüşlerini yazmaları sağlanmıştır. Ailenin öğretici rolünde olduğu etkinliğe ilişkin öğrenci, aile ve öğretmen görüşleri Şekil 4.6'da yer almaktadır.

Şekil 4.6. Ailelerin Öğretici Rolünde Olduğu Etkinliğine İlişkin Öğrenci, Aile ve Öğretmen Görüşleri

Etkinlik ile ilgili bazı öğrencilerin anekdot defterlerine yazdıkları görüşleri doğrudan alıntı olarak aşağıda sunulmuştur:

Bugün annem ve dedemle Hatice Öğretmenin verdiği video ödevini yaptık. Dedem iklimi anlatırken bilmediğim şeyleri öğrendim. Sorular sordum, o da cevapladı. Sohbet ettik. Eskileri anlattı. Kendimi okulda hissettim ama ailemden birinden ders görmüş oldum. Ve mutlu oldum (Ö1, 19.12.2016).

Bu ödevde bu sefer ben öğrenci babam ise benim öğretmenim oldu. Ben babamın anlattıklarına çok şaşırdım. Çünkü babam örneğin Eskişehir'in eski adını söyledi. Ben daha önce hiç böyle bir şey duymamıştım. Biz bu videoyu göndermeden önce bazı nedenlerden dolayı birkaç kere çekmek, denemek zorunda kaldık. Ben öteki ödevin de çok yararlı olduğunu düşünüyorum, şimdi yaptığımız ödev de benim öğrenmem açısından gerçekten çok yararlı bir yöntem (Ö2, 19.12.2016).

Ödevde başlamadan önce aklımda çok plan vardı. Annemin aklına ödevi mutfakta yapmak geldi. Ben de kabul etmişim. Ödevi yaparken heyecanlanıyorduk. "Anne, baba, dede vs. kış aylarına hazırlık için neler yapıyorsunuz?" sorusunu annem bana anlattı. Eskiden annemin anneannesi her şeyi evde kendisi yaparmış. Pekmez, bulgur, tarhana, vb. şeyler kaynatırmış (Ö5, 18.12.2016).

Babam çok iyi bir öğretmen olabilirmiş aslında. Bir konuyu bir derste bitirebilecek kapasitede. Babamın çocukluğu gerçekten çok güzeldi kısacası (Ö6, 17.12.2016).

Tarımı anlatmak için sınıfa gelen arkadaşımın annesine sorduğum soruların hepsini babama da sordum. Bizim köyde buğday, zeytin, ceviz gibi şeyler yetiştirmiş. Bunları

sorarken kendimi haberci gibi hissettim. Babam sonradan dedi ki haberci mi olacaksın (Ö7, 17.12.2016).

Anneme sorular sordum annem de birer birer cevapladı. Babam videoyu çekiyordu. Babam videoyu çektiği için annem heyecanlanıyordu. Heyecanlandığı için kelimeleri unutup duruyordu. Etkinlik çok güzeldi. Bu imkânları bize sunduğunuz için teşekkürler (Ö11, 18.12.2016).

Bugün babam benim öğretmenim oldu ve bana “iklimler” konusunu özetledi. Burada benim için en önemli olan şey hem ailemle eğlenmek hem de iklimler konusunu iyice kavramak. Bu arada kameraman da annemdi (Ö12, 18.12.2016).

Annem ve ben çok heyecanlıydık. Annem kendine bir konuşma yazdı ve videoda söyledi. Çok heyecanlandım. Annemin yerinde olsaydım hiç konuşamazdım. Eskişehir’in karasal iklime sahipmiş. Annemin zamanında sokaklar boydan boya buz tutarmış. Okula giderken çok zorluklar çekmiş. Yazlar ise sıcak ve kurak geçermiş (Ö14, 16.12.2016).

Etkinlik ile ilgili öğrenci görüşmelerinden bazıları doğrudan alıntı olarak aşağıda yer almaktadır:

Sanki yanımda öğretmen varmış gibi oldu. Annem de iyi ki bu ödev oldu dedi. Küçükken öğretmen olmak istemiştım ama çok okuyamadığım için olamadım dedi. Okusaymış öğretmen olacakmış, sosyal öğretmeni olacakmış. Öğrendiğim şeyler oldu. Küçük yaşlarımda domatese bir şey olmayacağını düşünüyordum. Kabuğu olanlara bir şey olmayacak zannediyordum ama oluyormuş. Bozulabiliyorlarmış dolu yağdığında onlar çürüyebiliyormuş (Ö3, 22.12.2016).

Etkinlikte neler yapacağımızı anlattım onlara verilen yönergeyi okudum. Ondan sonra soruları gösterdim onlar hakkında konuştuk. Etkinliğin yararları oldu. Genellikle Eskişehir’den bahsettik. Eskişehir hakkında meselâ bozkır olduğu aklımdan çıkıyordu ablam söyleyince daha çok kalıcı oldu hatta hatırlayamadığımda o aklıma geliyor. Anneme daha çok şey sordum, kışa nasıl hazırlanıyoruz, yaza nasıl hazırlanıyoruz diye sordum. Meselâ makarna kesiyoruz dedi, turşu kuruyoruz dedi, tarhana yapıyoruz dedi (Ö8, 20.12.2016).

Eskişehir’in iklimi hakkında bilgi sahibi oldum. Karasal iklimde olduğunu öğrendim. Yazları, kışları nasıl geçtiğini öğrendim. Ben Eskişehir’de yazın kurak ve sıcak geçtiğini hiç düşünmüyordum yağışlı ve sıcak olduğunu düşünüyordum. Babamla yaptık zaten. Babam üniversite mezunu olduğu için sanki karşımda erkek öğretmen var gibi sanki okuldaymışım gibi duygular hissediliyor. Bu ödev benim sosyal bilgiler dersime etki ediyor. Karasal iklim olmamızla ilgili ben bilgi sahibi oldum (Ö10, 20.12.2016).

Hem iklim değişikliklerini öğrendim, hem ailemle etkinlik yapmış oldum, hem de onların çocukluklarını öğrendim. Tekrar yapmış oldum. Böyle çok mutlu oldum ailemle yaptığımı. Hem böyle babamın bazen işleri oluyordu yapamıyorduk, birlikte olunca daha eğlenceli, keyifli oldu (Ö13, 21.12.2016).

Ailelerin bazılarının aile işbirliği defterine etkinlik ile ilgili yazdığı görüşleri aşağıda yer almaktadır:

Bu proje ödevinin gerçekten de faydalı bir proje olduğunu düşünüyorum. Başta evlatlarımız ve öğrencilerimizin araştırma ve öğrenme heveslerini tetikliyor ve biz aileler de aile içi paylaşma duygusunu aşıyor. Ben böyle bir ödevde yer alırken kızıma dilimin döndüğü ve bildiğim kadarıyla yardımcı olmaya çalıştım. Katkım olduysa sevinirim. Bu tür ödevlerin devam etmesini istiyorum. Baba. İşlerinden dolayı fazla ödevleriyle alâkadar olmayan eşimin bu proje sayesinde kızıyla beraber ödev yapmış olduklarını gördüm. Hep beraber çok zevk alarak işledik konuyu. Videoya almak da ayrı bir zevk oldu bizim için. Kayıta girmek aralarda güldükleri için kesmek çok eğlenceliydi. Günler öncesinden konuya çalışılmış ve beraberce konuyu işlemiştik hem de kameralar önünde. Birkaç eksikimiz olsa da hepimiz Eskişehir'i eğlenceli bir şekilde öğrenmiştik. Emeklerinden dolayı önce eşime, bize bu fırsatı verdiği için öğretmenimize teşekkür ediyoruz. Anne (A2, 19.12.2016).

Geçen hafta oğlum bizim öğretmenimiz olmuştu. Bu hafta ise ben ona ders anlattım. Eskişehir'in iklimi hakkında konuştuk. Çalıştığımız için buna çok vakit ayıramadık, günlük yaşantıdan örnekler veremedik ama etkinliği kısa bir şekilde yapmaya çalıştık. Anlayışımız için teşekkürler (A3, 20.12.2016).

Çocuğum beni dinledi. Ona karşı gerçekten yararlı olacağına inanıyorum. Verdiğiniz yönerge sayesinde etkinlik çok kolay oldu. Çocuğumun iklimleri öğrenmesine çok sevindim. Kızım iyi bir çocuk, etkinliğe uyum sağladı. Bu beni mutlu etti (A6, 17.12.2016).

Ailece yeni bir etkinlik yaptık. Çok faydalı, verimli ve eğitsel bir çalışma oldu. Yaşadığımız şehir, Eskişehir'in iklimi hakkında bildiklerimizi ve kaynaklardan öğrendiğimiz bilmediklerimizi paylaşarak etüt şeklinde bir çalışma gerçekleştirdik. Daha nice nice konular hakkında böyle faaliyetler düzenleyerek hem aile içerisinde birleştirici bir ortam oluşturmak; hem de faydalı bilgiler öğrenerek alışkanlıklar edinmek için çok önemlidir. Çocuklarımıza pedagojik formasyonu ve akademik değerleri (eğitimciliği) bu aşamada öğrettiğiniz için ailece konu hakkında emeği geçen herkese sonsuz şükranlarımızla... (A10, 18.12.2016)

Yaptığımız bu etkinlik de çok keyifli geçti. Size bir şey itiraf etmem gerekirse babamızla ilk defa bu kadar iç içe olduk. Kızımın bu zamana kadar olan okulu ile hep ben ilgilendim. Babamız işten eve evden işe giderdi. Eve yorgun gelirdi. Ben ilgilenirdim. Ama şimdi durum çok keyifli bir süreç aldı. Beraber zaman geçiriyoruz. Unuttuğumuz bilgilerimiz tazeleniyor. Eskişehir iklimi ile ilgili bilgilerimizi bir kez daha yenilemiş olduk. Size bir kez daha teşekkür ederiz (A14, 16.12.2016).

Ailelerin öğretici rolünde olduğu etkinliğe ilişkin sosyal bilgiler öğretmeni ile yapılan görüşmenin doğrudan alıntısı aşağıda sunulmuştur:

Hayat bilgisi dersinde oluyor ya kışa hazırlıklar yapıyorlar. Daha önce mutlaka bu konularda öğretici rolünde oldukları böyle bir çalışma yapmışlardır. Bunu bence daha önce yapmışlardır. Oradan esinlenerek tekrar etmiş oluyorlar. Sosyal bilgiler dersi bu diyor olabilirler, dersi tanıyabilirler. Aile ne kadar bunları yapsa da sınav başarısına bakacak. Çünkü okulu hayat tarzı olarak göremiyorlar. Belki biz de göremiyoruz eğitimciler olarak. Bunu yaptılar diyelim. Sınavda başarısız olursa ne düşünecek bu aile? Öğretmenlerin derdi bu oluyor. Önce bu düşünceyi bizim kabullenmemiz lazım. Çok güzel evet aile katılıyor bir şeyler öğreniyor ama ailenin son şeyi not. Aile şunu kabullenemiyor: Evet sınavdan düşük almış ama çok güzel şeyler öğrendim, çocuğumla çok güzel şeyler yaptım ya da ben çocuğuma yeni bilgiler verdim, çok güzel şeyler paylaştım. Dersi zevkle hale getirdik, dersten çıkardık hayata uyguladık demez aile (17.12.2016).

Ailenin öğretici rolünde olduğu etkinliğe ilişkin geçerlik komitesi verilerine bakıldığında, komite üyelerinin sosyal bilgiler dersinde ailelerin öğretici rolünde olduğu etkinliği başarılı ve uygulanabilir olarak değerlendirdiği söylenebilir.

Araştırmacı günlüğü verilerine bakıldığında etkinliğin planlanması ve uygulanması aşamalarında herhangi bir sorun yaşanmadığı görülmektedir. Araştırmacı, günlüğünde etkinlik yönergelerinde etkinliğin amacını ve uygulamasını açıklayıcı bir biçimde yazdığını vurgulamıştır.

Öğrenciler ev ortamında gerçekleştirdikleri bu etkinlikte aile üyelerini öğretmen gibi gördüklerini dile getirmişlerdir. Etkinlik, öğrencilerin ailelerini farklı bir açıdan görmelerini sağlamıştır. Öğrencilerden bazıları, yaşadığımız çevrenin iklimi ve aileleri ile ilgili yeni bilgiler edindiklerini ifade etmişlerdir. Öğrencilerin çoğu, ailelerinin geçmiş yaşamışlıkları hakkında ilk kez öğrendikleri bilgiler olduğunu ifade etmişlerdir. Bazı öğrenciler, bu etkinliğin derste öğrenilenlerin tekrarını ve bilgilerinin kalıcı olmasını sağladığı görüşündedir. Bir öğrenci, babası çalıştığı için ailece birlikte oldukları zamanın kısıtlı olduğunu, bu etkinlik ile birlikte ailece birlikte keyifli zaman geçirdiklerini ifade etmiştir. Öğrencilerin bazıları, etkinlik ile ilgili video çekimi ve gönderimi konusunda zorlandıklarını söylemişlerdir. Öğrenciler, etkinlik sırasında heyecanlandıklarını, mutlu olduklarını ve aileleri ile birlikte eğlenceli zaman geçirdiklerini ifade etmişlerdir. Öğrenciler bu etkinliğin kendileri açısından öğretici ve yararlı olduğu görüşündedir.

Aileler öğrenci görüşlerine benzer olarak etkinliğin öğrenciler açısından yararlı olduğunu düşünmektedir. Bazı aileler etkinliğin aile içi paylaşım ortamı oluşturmaya katkı sağladığını düşünmektedir. Bir aile bu tür etkinliklerin çocuklar için öğrenme konusunda güdüleyici olduğunu düşünmektedir. Başka bir aile etkinlik yönergelerinin

etkinliği uygulama konusunda kolaylaştırıcı olduğunu ifade etmiştir. Bu bağlamda aile katılımlı evde öğrenme etkinliklerinde hazırlanan yönergelerin işlevsel olduğu görölmektedir. Bazı aileler çocuklarının babaları ile sınırlı düzeyde zaman geçirdiğini ve bu etkinliklerin babalarının çocuklarıyla birlikte vakit geçirmesine katkı sağladığını ifade etmiştir. Etkinlik sırasında heyecanlandığını ve etkinliğin eğlenerek öğrenme sağladığını belirten aileler vardır. Ayrıca çalışan bir aile etkinliğe yeterince zaman ayıramadığı görüşündedir.

Sosyal bilgiler öğretmeni, bu etkinliklerin ailelerin sosyal bilgiler dersini tanımasını sağladığı görüşündedir. Sosyal bilgiler öğretmeni ailelerin etkinliklere katılsalar da not kaygılarının olduğunu düşünmektedir. Sosyal bilgiler öğretmeni bu etkinliği gerçekleştirmek için aile yeterliliğini sorgulamaktadır. Sosyal bilgiler öğretmeni geçerlik komitesi, aile ve öğrenci görüşlerinden farklı olarak etkinliğin uygulanabilirliğini sorgulamıştır.

4.1.6. Aile katılımlı oyunla öğrenme

Uygulama sürecinin altıncı etkinliği olarak öğrencilerin evde aileleri ile birlikte eğlenerek öğrenecekleri bir etkinlik tasarlanmıştır. Etkinlikte derste işlenen konuya katkı sağlayacak bir eğitsel oyunu öğrencilerin aile üyeleri ile birlikte evde oynamaları istenmiştir. Bu etkinlik 23.12.2016 tarihinde işlenen ders kapsamında gerçekleştirilmiştir. Aile katılımlı oyunla öğrenme etkinliğini kapsayan 23.12.2016 tarihli ders planı Tablo 4.6'da gösterilmiştir.

Tablo 4.6. *Aile Katılımlı Oyunla Öğrenme Etkinliğine İlişkin Ders Planı*

Dersin adı	Sosyal Bilgiler
Sınıf	5
Süre	40'+40'
Öğrenme Alanı	İnsanlar, Yerler ve Çevreler
Ünite	Bölgemizi Tanıyalım
Konu	İnsanların yaşadıkları yerler
Kazanım	Yaşadığı bölgedeki insanların yoğun olarak yaşadıkları yerlerle coğrafi özellikleri ilişkilendirir.
Kullanılan yöntem ve teknikler	Balık kılçığı tekniği, gösterip yaptırma
Materyaller	Balık kılçığı maketi, gazete haberi, ders kitabı, internet, doğru-yanlış etkinliği çalışma yaprağı, aile ve öğrenci yönergeleri

Aile Katılımına Yönelik Etkinlik	Aile Katılımlı Oyunla Öğrenme: TBMM Çocuk Türkiye İlleri Yapboz Oyunu

I. GİRİŞ

Dikkat çekme	“Kim ön sırada oturmak istiyor?” sorusu öğrencilere yöneltilir. Ön sıraya oturmak isteyen öğrencilerin üçerli dörderli ön sıralara oturması sağlanır.
Güdüleme	Öğrencilere ülkemizde nüfusun yoğun olduğu yerler ve nüfus yoğunluklarının nedenlerini öğrenecekleri, örnek bir oyunun tanıtılacağı söylenir.
Gözden geçirme	Öğrencilerin tekrar yerlerine oturmaları sağlanır. Balık kılıcı materyali tahtaya asılır.
Derse geçiş	Öğrencilerin ders kitabının 60. sayfasında yer alan Türkiye'nin nüfus yoğunluğunu gösteren haritayı açmaları sağlanır. Nüfusun dağılışını etkileyen doğal ve beşeri nedenler olduğundan söz edilerek derse geçiş yapılır.

II. GELİŞTİRME

- Kitaptan nüfus yoğunluğu haritasının incelenmesi sağlanır.
 - Balık kılıcı tekniği yardımıyla bölgelerin nüfusu yoğun olan illeri ve nüfusunun yoğun olma nedenlerinden bahsedilir.
 - İç Anadolu Bölgesi'nde Eskişehir ve Ankara'nın nüfusunun yoğun olduğu ve nüfus yoğunluğunun nedeni balık kılıcı materyalinde gösterilir.
 - Marmara Bölgesi'nde İstanbul'un nüfusunun yoğun olduğu ve nüfus yoğunluğunun nedeni balık kılıcı materyalinde gösterilir.
 - Akdeniz Bölgesi'nden Adana'nın nüfusunun yoğun olduğu ve nüfus yoğunluğunun nedeni balık kılıcı materyalinde gösterilir.
 - Ege Bölgesi'nden İzmir'in nüfusunun yoğun olduğu ve nüfus yoğunluğunun nedeni balık kılıcı materyalinde gösterilir.
 - Doğu Anadolu Bölgesi'nde Elazığ'da nüfusun yoğun olduğu ve nüfus yoğunluğunun nedeni balık kılıcı materyalinde gösterilir.
 - İç Anadolu Bölgesi'nde nüfusun seyrek olduğu yerlerle ilgili örnekler verilir.
 - Balık kılıcını öğrencilerin defterlerine çizmesi sağlanır.
 - Ders kitabından nüfus yoğunluğunu gösteren tablo incelenir ve öğrencilerin tabloyu yorumlaması sağlanır.
-

III. SONUÇ

- Nüfusun dağılışını etkileyen etmenler ve bölgelere göre nüfus yoğunluğu özetlenir.
 - Öğrencilere nüfusun yoğun olduğu yerleri harita üzerinden gösterebilmeleri için illerin yerlerinin bilinmesinin gerekli olduğu anlatılır.
-

-
- Bunun için çocukların aileleri ile birlikte illerin yerlerini öğrenmeye yönelik olarak oynayabilecekleri TBMM Çocuk sitesinde yer alan “yapboz oyunu” akıllı tahta üzerinden tanıtılır.
 - Bu oyunu nasıl oynayacakları ile ilgili hazırlanmış olan aile ve öğrenci yönergesi tanıtılır.
 - Aile yönergesinin aile işbirliği defterlerine yapıştırılması sağlanır.
-

IV. DEĞERLENDİRME

- Konuyla ilgili doğru-yanlış sorularından oluşan değerlendirme etkinliği yapılır.
 - Tüm öğrenciler etkinliği tamamladığında, etkinlikte yer alan doğru ve yanlış olan cevaplarla ilgili bilgilendirme yapılır.
-

Sosyal bilgiler dersi ile ilgili öğrencilerin aileleri ile birlikte oynayabileceği eğitsel oyunlar oldukça fazladır. Bu etkinlik kapsamında öğrencilerin ülkemizin nüfusunun dağılışı ile coğrafi özellikleri ilişkilendirmesi amaçlanmaktadır. 5. sınıf öğrencileri, çoğu ilin yerini bilmediği için ilişkilendirme konusunda yetersiz kalmaktadırlar. Etkinlikte yararlanılan eğitsel oyun olan TBMM Çocuk sitesinde yer alan Türkiye İlleri Yapboz Oyunu derste öğrenilen konuyu tamamlayıcı nitelik taşımaktadır. Eğitsel oyunda, illerin sahip olduğu özellikleri içeren bilgiler yer almaktadır.

Etkinliğe yönelik aile ve öğrenci yönergesi oluşturulmuştur. Bu iki yönerge de etkinliğe yönelik siteye erişimin sağlanması ve eğitsel oyunun nasıl oynanacağı ile ilgili bilgi verilmiştir. Aile yönergesinde etkinliğin yapılmasının gerekçesi ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır. Aile yönergesinde ülkemizde yer alan illeri harita üzerinde gösterebilmenin, hangi ilin hangi bölgede yer aldığı ve illerin kendilerine özgü özelliklerinin neler olduğu bilmenin hem aileler hem de öğrenciler için önemli bir genel kültür bilgisi olduğu belirtilmiştir. Derste sınırlı sürede öğrencilerin illerin yerlerini ve özelliklerini öğrenebilmesinin güç olduğu ve bu konuyu eğlenceli hale getirilmiş bir şekilde tüm aile üyelerinin katıldığı bir etkinlikle birlikte öğrenebilecekleri ifade edilmiştir.

Araştırmacı, etkinliğin planlaması ile ilgili olarak düşüncelerini günlüğüne şu şekilde yansıtmıştır:

Aileler ve çocukların evde öğrenme kapsamında yapabilecekleri etkinlikleri çeşitlendirmek ve öğrencileri eğitimlerine katkı sağlayacak oyunlara yönlendirmek istediğim için eğitsel oyunun yer aldığı bir etkinlik planlamaya karar verdim. Bu sayede çocuklar oyun oynayarak aileleriyle zaman geçirecek, yeni bilgiler edinecekler. Ders kazanımına uygun olan eğitsel oyunları araştırdım ve en uygun olanının TBMM Çocuk sitesinde yer alan Türkiye illeri yapboz oyunu olduğunu gördüm. Bu eğitsel oyunu

oynamanın oldukça basit ve eğitsel oyunun çok öğretici olduğunu düşündüm. Etkinliğe yönelik aile ve öğrenci yönergesi oluşturdum. İki yönergede de ilgili oyunun yer aldığı siteye giriş ile ilgili bilgi verdim. Aile yönergesinde, aileleri güdülemek için etkinliğin yapılmasının gerekçesini ayrıntılı bir şekilde açıkladım. İki yönergeye de etkinliğin bir bölümünün video kaydına alınması konusunu belirttim. Video kaydına alma konusu biraz beni kaygılandırıyor ancak etkinliğin yapıldığını görmek, izlemek beni çok mutlu ediyor. Umarım aileler ve öğrenciler bu etkinliği de severek yaparlar (AG, 22.12.106).

Etkinlik 23.12.2016 tarihli derste öğrencilere tanıtılmış ve öğrencilerin evde aileleri ile birlikte etkinliği yapmaları istenmiştir. Öğrencilere etkinliğin tanıtılmasıyla ilgili sınıfta geçen konuşmaların bir bölümü aşağıda yer almaktadır:

AÖ: Çocuklar şimdi tahtaya bakıyoruz. Nüfusun yoğun olduğu yerleri, seyrek olduğu yerleri öğrendik. Ama biz tam olarak harita üzerinde hangi illerde yoğun hangi illerde seyrek bunu bilemiyoruz yani harita üzerinde illerin yerlerini bilmiyoruz sizleri gözlemlediğim kadarıyla. Şimdi buna yönelik bir etkinlik yapacağız burada. Ben bu etkinliği ailenizle birlikte de yapmanızı istiyorum. İllerin yerlerini öğrenmeniz gerekiyor çocuklar. Şimdi yine size yönelik de ailelere yönelik de yönerge var. Evet, şimdi akıllı tahtaya bakıyoruz. Arama yerine TBMM Çocuk yapboz oyunu yazdım.

Ö4: Öğretmenim bunu ailemizle beraber mi yapacağız?

AÖ: Evet yapacaksınız. Gördük mü çocuklar? Bakın yapboz oyunu yazan yere tıkladım. Karşımıza Türkiye haritası çıktı. Herkes dikkatli bir şekilde bakıyor. Alfabetik bir şekilde iller sıralanmış. A harfine tıklıyorum A harfi ile başlayan iller. Aynı şekilde B harfine tıklayınca B harfi ile başlayan iller sıralanıyor. Diğer harflerde de aynısı oluyor. Meselâ örnek yapalım. H harfinde Hatay'ı aldık sürükleyerek haritadaki yerine yerleştirdik. Herkes bakıyor çocuklar.

Öğrenciler: Yazılar çıktı, çok güzelmiş.

AÖ: Saint Pierre Kilisesi ve künefe çıktı. Bu oyunda hem illerin yerlerini öğrenmiş oluyoruz hem de illerin bazı özelliklerini öğrenmiş oluyoruz. Çocuklar bu etkinliği yaparken evde aile üyeleriniz ile toplanacaksınız.

Sosyal Bilgiler Öğretmeni: Ben de çocuklarımla yapacağım.

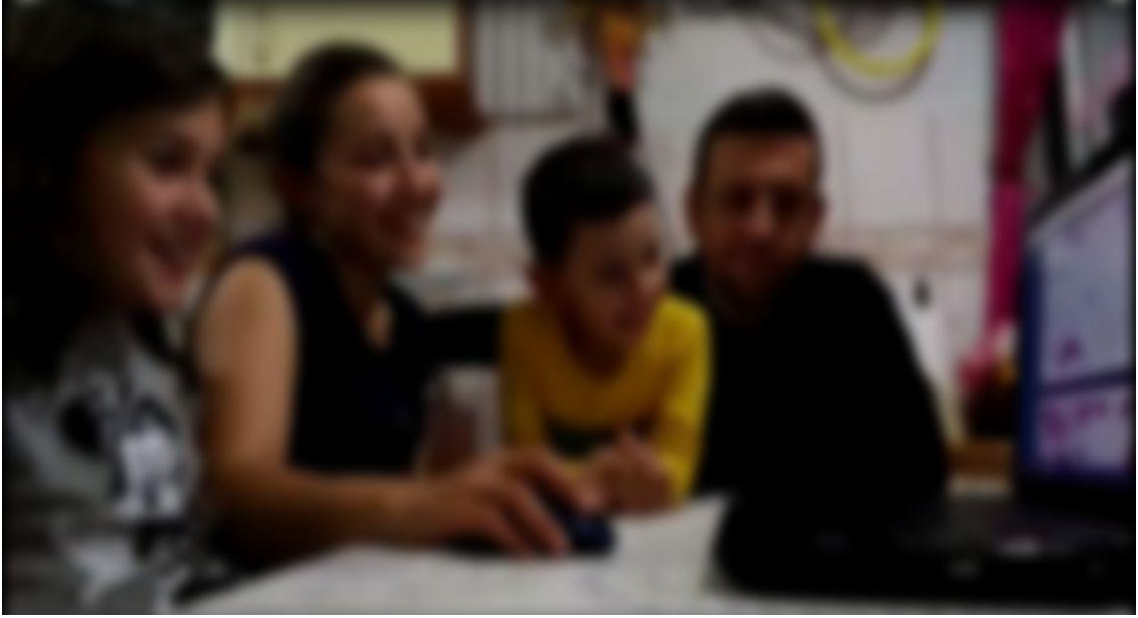
AÖ: Tamam hocam, siz de yapın bu etkinliği. Çocuklar ailece oynarken sırayla da oynayabilirsiniz. Meselâ evde oynarken işte Rize'yi aldık yerine yerleştirdik. Evet, Rize'yi bulduk. Sonra Rize'nin özellikleri çıkınca bu özellikleri okuyacaksınız: Doğu Karadeniz'de yer alan ve ülkemizde çay üretiminde birinci sırada olan ilimizdir. Artvin, Erzurum, Trabzon, Bayburt illeri ve Karadeniz'le çevrili olan Rize, yüzölçümü bakımından Türkiye'nin en küçük olan ilidir. Bakın çocuklar ne kadar güzel bilgiler veriyor bize. Şimdi yoğun olan illere gidelim meselâ İstanbul'a gidelim.

Ö1: İstanbul zaten şurada. İstanbul'un yeri çok kolay.

AÖ: Evet yerleştirdik. Kız Kulesi ve İstanbul Boğazı bilgisi çıktı. Çocuklar gördüğümüz gibi illere ait bazı özellikler var. Şimdi bunu yaparken yine video çekip bana

göndereceksiniz. Çocuklar oyun gerçekten keyifli bir oyun. Aile yönergelerinizi aile işbirliği defterlerine yapıştırın, kendi yönergelerinizi de dosyalarınıza koyun.

Öğrencilerin evde aileleri ile birlikte gerçekleştirdikleri aile katılımlı oyunla öğrenme etkinliğine ilişkin örnek fotoğraf Görsel 4.6’da gösterilmiştir.

Görsel 4.6. Aile Katılımlı Oyunla Öğrenme Etkinliğine İlişkin Fotoğraf

Bir öğrencinin tüm aile üyeleri ile birlikte gerçekleştirdiği aile katılımlı oyunla öğrenme etkinliğinin video kaydı dökümünün bir bölümü şu şekildedir:

Ö2: Şimdi böyle bir oyunumuz var. Türkiye’nin illerinin hepsi boş. Biz de buradan a’dan z’ye kadar iller var sırasıyla, bunları alıp Türkiye’ye götüreceğiz ve karşımıza onunla ilgili bilgiler gelecek. Anne sen başla. Antalya’yı seçtin sen.

Anne: Evet, Antalya’yı seçiyorum ben. Antalya: Saat Kulesi, deniz, Manavgat Şelalesi bulunmaktadır ve Türkiye’nin güneyinde bulunan bir ildir. Doğası, palmyelerle sıralanmış bulvarı, geleneksel mimarisini korumuş merkezi, Kaleiçi ve büyük ölçüde turizm yatırımları ile en önemli turizm merkezlerinden birisidir.

Ö2: Sıra bende, ben de Amasya’yı seçeceğim. Nerede Amasya? Evet, hemen buldum ben de. Amasya: Amasya Kalesi, Amasya elması, Amasya evleri. Karadeniz Bölgesi’nde yer almaktadır. Amasya’nın ilk adı Amaseia’dır. Bu isim dünyanın ilk coğrafyacısı olarak bilinen Strabon tarafından verilmiştir. Amaseia, Amazonlarda yaşayan halkın kraliçelerine verdiği isimdir. Sıra babamda.

Kardeş: Evet sonra bende.

Baba: Evet sıra bende. Ben de Ankara’yı seçiyorum. Sanırım burada olması gerekiyor ve doğru.

Ö2: Evet, oku.

Baba: Ankara: Anıtkabir, Atakule ve Ankara kedisiyle ünlüdür.

Kardeş: Atatürk.

Baba: Türkiye Cumhuriyeti'nin başkentidir. Ankara'nın başkent ilan edilmesinin ardından şehir hızla gelişmiş buna paralel olarak da il de günümüzde Türkiye'nin ikinci en kalabalık ili olmuştur.

Kardeş: Sıra bende şimdi.

Ö2: Evet sende ama yardım edeceğiz sana.

Baba: Sen de bir ili seç onu yerleştir.

Ö2: İstanbul'u seç.

Kardeş: Tamam.

Başka bir öğrenci ve annesinin, etkinlik sırasında çektikleri videonun bir bölümü aşağıda yer almaktadır:

Ö8: Şimdi biz Konya'ya gitmiştik. Konya yüzölçümü en büyük olan il hatta.

A8: Mevlana Türbesi de var aynı zamanda, oraya da gitmiştik.

Ö8: Aynen. Çatalhöyük vardı. Başka biz Bursa'ya da gittik. Bursa burada. Bursa daha Marmara Denizi'ne çok yakın. Türkiye'nin büyük metropol kentlerinden biridir. En çok nüfusa sahip 4. şehirdir. Ekonomik açıdan Türkiye'nin gelişmiş kentlerinden biri olan Bursa doğal ve tarihsel zenginlikleriyle önem taşır.

A8: Bursa'da ne vardı, Ulucami ve Uludağ var kayak yapılıyor.

Ö8: Başka nereye gittik Afyon'a gittik, Afyonkarahisar. Konya ve Eskişehir'e yakın. Ege Bölgesi'nin İç Batı Anadolu Bölümü sınırları içinde yer alır. Afyonkarahisar'ın zengin mermer ocaklarından çıkarılan mermerler Anadolu'da ve diğer ülkelerde ün kazanmıştır. Kaymağı ve sucuğuyla da meşhurdur. Afyonkarahisar Kalesi, kaymak ve mermer.

A8: En çok mermeriyle meşhur diye biliyorum ben babamın mesleğinden dolayı.

Ö8: Sonra başka nereye gittik.

A8: İzmit'e gittik.

Ö8: İzmit diye geçmiyor Kocaeli diye geçiyor.

A8: Kocaeli'ye gittik. Kocaeli'nde Gölcük'e gittik hatta.

Aile katılımlı oyunla öğrenme etkinliğinin değerlendirmesi 30.12.2016 tarihinde geçerlik komitesi toplantısında yapılmıştır. Geçerlik komitesi toplantısında, öğrenci ve ailelerin etkinlik videoları ile ilgili geçen konuşmaların bir bölümü şu şekildedir:

Deveci: Çocukların okuması çok yavaş.

Araştırmacı: Evet hocam.

Deveci: Çocuğun okumasını bile belki burada duyuyor aile yavaş olmasını.

Gürdoğan Bayır: Sitede verilen bilgiler üst düzey kalmış, çocuğun seviyesine göre verilseymiş.

Araştırmacı: Çocuklara yönelik bir site aslında, tüm illeri inceleyince çocuklara yönelik çok bilgi olduğunu da görüyoruz.

Deveci: Cümleler uzun, kısa kısa cümleler daha iyi olur.

Araştırmacı: Bir öğrencinin annesi öğretmen. Derste konuşmuştuk en kalabalık 1. il ikinci il diye bilgi vermiştir. Bir öğrenci videosunda anne illeri yerleştirirken en kalabalık ikinci ili İzmir olarak söylüyor. Öğrenci de hayır anne en kalabalık ikinci il Ankara diyor. Yani derste öğrendiği şeyleri ailesine de öğretiyor. Buna benzer diğer etkinliklerde de örnekler var.

Deveci: Annesi öğretmen dedin değil mi?

Araştırmacı: Evet, öğretmen. Ben bu etkinlik ile ilgili de sorun yaşamadım. Aileler ve öğrenciler eğlenerek öğrendiler. Aile işbirliği ve öğrenci anekdot defterlerine de güzel şeyler yazmışlar.

Gürdoğan Bayır: Hatice, bu şeyden sonra öğrenciye “senin eklemek istediğin ya da bu şehirle ilgili söylemek istediğin var mı?” deseydi olurdu.

Araştırmacı: Evet olabilir. Ben onu söylemedim ama onu konuşan aileler de vardı. Örneğin “hatırlıyorsan Bursa’ya gitmiştik şöyle şeyler yapmışık” gibi konuşuyorlar.

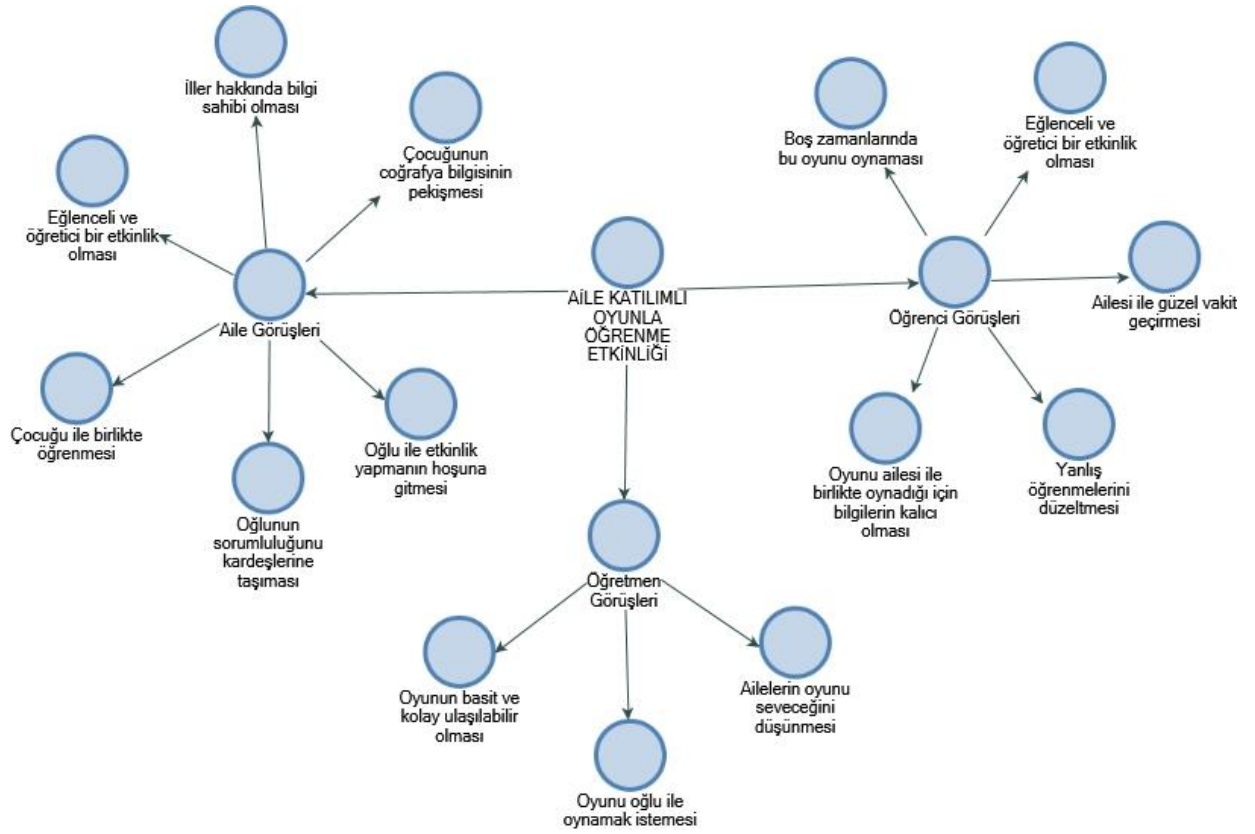
Günel: Öyle şeyler varsa çok güzel. Çok daha etkili olur.

Gürdoğan Bayır: Öyle şeyler varsa güzel.

Geçerlik komitesi toplantısından sonra araştırmacı, düşüncelerini günlüğüne şu şekilde yansıtmıştır:

Buğün geçerlik komitesi toplantısında oyunla öğrenme etkinliğinin değerlendirmesi yapıldı. Ailelerin etkinliği yaparken çektikleri videoları da izledik. Etkinlik ile ilgili herhangi bir zorluk yaşamadığımı ifade ettim. Toplantıda Handan Hocam, öğrencilerin okumalarının yavaş olduğunu ve ailelerin bu etkinlik ile bunu görmelerinin sağlanmış olabileceğini ifade etti. Ömür Hoca, etkinlik sırasında aile ve öğrencilerin gittikleri yerlerle ilgili anılarını da paylaşabileceklerini söyledi. Bu şekilde daha iyi olabilir dedi. Ben de bu şekilde yapan ailelerin olduğunu söyledim. Ancak en başından bu şekilde yönlendirseydim bütün ailelerin bu şekilde etkinliği yapabileceğini düşündüm. Etkinlik bu şekilde daha güzel olabilir. Etkinliğe yönelik aile ve öğrenci görüşlerini inceledim. Etkinliğin çok keyifli ve öğretici olduğunu yazmışlar. Zaten gönderdikleri videolardaki mutluluklarını görünce ben de çok mutlu oldum. Yazdıklarını okuyunca daha da mutlu oldum. Aileler ve öğrenciler etkinlikleri iyice benimsedi. Artık öğrenciler sınıfa her girdiğimde bu hafta ne yapacağız diye sorup meraklı gözlerle bana bakıyorlar (AG, 30.12.2016).

Aile katılımlı oyunla öğrenme etkinliğine ilişkin öğrenci, aile ve öğretmen görüşleri şekil 4.7’de gösterilmiştir.

Şekil 4.7. Aile Katılımlı Oyunla Öğrenme Etkinliğine İlişkin Öğrenci, Aile ve Öğretmen Görüşleri

Aile katılımlı oyunla öğrenme etkinliği ile ilgili bazı öğrencilerin anekdot defterlerinde yer alan görüşler doğrudan alıntı olarak aşağıda verilmiştir:

Yapboz oyununu babamla oynadım. Yapbozdaki tüm şehirlerin yerini buldum. Çok eğlenceli bir yapbozdu. Bazı şehirlerin yerini bulmakta zorlandım. Ama yapboz oyununu oynadıktan sonra yerini bulmakta zorlandığım şehirlerin daha kolay yerini buldum. Daha fazla böyle eğlenceli ve eğitici oyunların olmasını isterim (Ö3, 24.12.2016).

Biz ailece bir ödev yaptık. TBMM Çocuk yapboz oyunu o da. Türkiye'deki illerin nerelerde olduğunu öğrendim. Ve oradaki diğer oyunları da oynadım. Güzel bir ödev oldu. Artık illerin nerede olduğunu biliyorum. Ailemle vakit geçirmek güzel olmuştu (Ö4, 24.12.2016).

Bu etkinlikte çok eğlendim. Hem şehirlerin yerlerini öğrendim. Hem de şehirler hakkında bilgilendim. Bildiğim şehirleri yerleştirmek daha eğlenceliydi. Bir şehrin hangi bölgede olduğunu bilmek yetiyordu. Bazı şehirleri bulamadığımda atlasın biraz kopya çektim. Ama bu etkinlik bitse de ben boş vakitlerimi bu oyunlarla geçireceğim. Kısacası şimdiye kadar yaptığım etkinliklerden en güzeliydi (Ö8, 26.12.2016).

İnternette TBMM çocuğa girdik. Ben bütün oyunları oynadım. Sonra yapboz oyununu oynadık. Babam bizi videoya çekiyordu. Annemle sıra sıra illeri yerleştirdik. Etkinlik çok hoşuma gitti. Eğlendik, güldük (Ö11, 26.12.2016).

TBMM Çocuk çok güzel bir site. Çok heyecanlı ve enerjiliydim. Bazı illerin yerlerini karıştırıyordum. Bana da takviye oldu. Ve bu sayede Türkiye'nin güzelliklerini, önemini öğrenmiş olduk (Ö14, 23.12.2016).

Etkinlik ile ilgili öğrencilerle yapılan görüşmelerden bazılarının doğrudan alıntıları şu şekildedir:

Öğretmenim ben Tokat'ı bulduğum zaman böyle hayvanlar gördüm. Meselâ tavuk, tavşan ya da saat kulesi. Öğretmenim hiç öyle bir etkinlik yapmamıştım ailemle bir oyun. Hiç öyle bir siteye de girmemiştim Türkiye ile ilgili. O yüzden güzel hissettirdi. Eğlenceliydi öğretmenim. Eve gidip boş zamanım olsa oynayabilirim (Ö1, 27.12.2016).

Ben daha önce oynamıştım annemle, harita yapbozu vardı. Yapbozdu ama onun pek faydası olduğunu düşünmüyorum O an da yine bilgili bir şekilde oynamıştım o da çok güzel bir etkinlik. Çünkü hem eğleniyorsun hem de daha çok bilgene bilgi katan bir etkinlik. Yalnız yapsaydım hiç kimse bana yardım edemeyecekti ben deneyerek onu bulacaktım ve öğrenecektim. Ben sessiz okuduğumda hiçbir zaman aklımda kalmayacaktı o bilgi. Ama yani yüksek sesle okudum. Annem okudu. Babam okudu. Böylece daha çok aklımda kaldı (Ö2, 27.12.2016).

Şehirlerin nerede olduğunu öğrenmeme çok yardımcı oldu. Hangi bölgede olduğunu bilmeme yardımcı oldu. Annemle oyun oynamak iyi olmuştu. Çünkü ben bayadır bilgisayar oyunu falan bu tarz oyunlar oynamak istiyordum ama annem çok fazla istemiyordu. Yine de siz isteyince annem de yapmak zorunda kaldı. Yine güzel oldu mutlu oldum. En zor olan iller yani en zor yerleştirdiğim iller çok küçük olanlardı (Ö4, 28.12.2016).

Ben bazı şehirlerin hangi bölgede, nerede olduğunu bilmiyordum. Oraları daha çok öğrenmiş oldum. Daha çok oyun oynadıkça ezber gibi oluyor. Artvin ve Ardahan yakındı bunları öğrendim. Neredeyse adımı bile duymadığım şehirler hakkında bilgilendim ne meşhurdur nereleri önemlidir diye. Anneme oyunu birkaç kez gösterdim. Kendim de oynadım. Annemle oyunu ikimizin yapması daha bir eğlenceliydi. Çünkü ben biraz konuşmayı seviyorum, anne o orada olacak diye. Annem de bana tavsiyeler veriyordu, ona göre yerleştirmeye çalışıyoruz (Ö8, 28.12.2016).

Abimle birlikte yaptık. Annem de eşlik etti bize. Abimle çok fazla görüşemiyoruz ödevlere gidiyor, sınavlara çalıştığı için. O etkin bizim annemle abimle toplanmamıza neden oldu. Hangi şehrin hangi bölgede olduğunu öğrendim. Yanlış öğrendiğim bilgileri onları düzelterek doğruya çevirdim. Ben Konya'nın bir türlü yerini bulamamıştım. Bir de Sivas'ın mıydı öyle bir yeri bulamamıştım. Ara ara o etkinliği yapıyorum (Ö10, 06.01.2017).

İllerin haritada yerlerini öğrendim. Çıkan yazılardan bilgiler çıkardım. Neyin meşhur olduğunu nerede olduğunu öğrendim. Mutlu oldum. Hiç bu oyunu görmemiştim. Zaten kardeşimle de hep oynuyoruz. Çok sevdi o da, benden yardım istiyor oynuyoruz onunla

birlikte. Diğerlerine göre bu ödev daha eğlenceliydi. Çünkü oyun oynadık. Çünkü her çocuk oyun oynadığında mutlu olur. Ben de öyle oldum (Ö13, 12.01.2017).

Etkinlikle ilgili ailelerden bazılarının aile işbirliği defterlerinde yer alan görüşleri aşağıda verilmiştir:

Bu oyunu biz ailece oynadık. O kadar çok eğlendik ki bir ara baktım sıra kendisine bir an önce gelsin diye hepimiz ayrı ayrı can atıyorduk. Hem bölgeleri hem de nerede olduklarını, bütün illerin de hangi bölgede olduğunu öğrenmiştik. Yapboz gibi olması da çocukların çok hoşuna gitmişti. Öğrenmelerini daha da kolaylaştırmıştı. Böyle oyunların devamını dileriz (A2, 24.12.2016).

Bu etkinlikte çocuğumla birlikte şehirlerin hangi bölgede yer aldığını bulduk. O şehirle ilgili özellikleri hakkında bilgiler öğrendik. Çocuğum bildiği şehirleri bulup ve hakkında bildiği şeyleri söyledi. Aynı şekilde biz de bilgilerimizi paylaştık. Eğlenceli bir etkinlik oldu. Bu oyunu boş vakitlerimizde oynamayı düşünüyoruz. Çünkü hem öğretici hem de eğlenceli bir oyun (A8, 26.12.2016).

Yapboz etkinliği güzel geçti. Şehirleri ve özelliklerini hem öğretmiş hem de eğlenmiş olduk. Biz de bilmediğimizi oğlumla birlikte öğreniyoruz (A9, 25.12.2016).

Ülkemizdeki illerin yerini göstererek coğrafya bilgisinin pekiştigiğine inanıyorum. Daha eğlenceli bir halde bunu yaparak illerin hangi bölgelerde olduğunu hangi il hangi ürünler kendisi tanıtıyor. Bunları öğrenmenin de güzel olduğunu düşünüyorum (A12, 25.12.2016).

Evet, Hatice Hanım. Bu hafta da eğlenceli vakit geçirmemizi sağladınız. Size çok teşekkür ederiz. Oyun sayfasını açtığımızda Türkiye'mizin ne kadar zenginliğe sahip olduğunu gördük. Çocuklarımızla birlikte bizim de hafızamız güçlenmiş oldu. Size çok teşekkür ederiz (A14, 23.12.2016).

Bu hafta odada beni bir sürpriz bekliyordu. Bilgisayar açılmış üç kardeşi ilgili sitede etkinlik yaparken buldum. Üçünü bir arada böyle uyum içinde yakalamak neredeyse imkânsız. Oğlum sorumluluğunu kardeşlerine bile taşımıştı. Oldukça ciddilerdi. Onların bu anımı hemen yakalayıp çektim. Daha sonra etkinliğe ben de katıldım. Aslında bu bizim tanıdığımız bildiğimiz bir oyundu. Çünkü odalarında bir harita asılı ve biz oradan sürekli birbirimize sorarız. Oldukça eğlenceliydi. Akıllarında bir şey kaldığına eminim (A15, 25.12.2016).

Sosyal bilgiler öğretmeni, etkinlik ile ilgili görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

İyi olmuş. Daha önceden bununla ilgili başka oyunlar da vardı. Çocuklar hatta bana göstermişti. Yıllar önce vardı da bu daha basit bir şey hem çok kolay, çok daha basit, çok fazla karışık değil. Ben de eskiden atlaslarını açıp il bulmaca oyunu oynatırdım. Ona benzer bir oyun bu. Teknolojiyi kullanarak yapıyorsun, daha güzel. Hoşuma gitti o yüzden. Bazı şeyler de basit olmalı yani. Onların oynadıkları oyunlar çok karışık. Yani bu çok basit ve çok rahat sevecek yapacakları bir şey ve aileler de çok sevecek buna ben eminim yani. Ben de oynayacağım oğlumla baya beğendim. Eba'da da buna benzer bir

oyun var eşleştirme oyunu diye. İki taraf vermiş, eşleştiriyorsun. Geçen tesadüfen gördüm sınıfın birinde çözmeye çalışıyordum oyunu. Onlar biraz karışık oyunlar sonradan çözünce kolayda bu çok rahat. Ne yapacağın belli. Eskiden bunların puzzleleri da vardı. Geliyorlardı satıyorlardı okullarda onları falan alıyorlardı. Bunu çok sevdim temiz, basit, hemen ulaşabilecekleri bir yerde, güzel. Site de iyiymiş, TBMM Çocuk (05.01.2017).

Etkinliğe yönelik geçerlik komitesi toplantısı verilerine bakıldığında, etkinliğe ilişkin herhangi bir eleştiri olmadığı görülmektedir. Geçerlik komitesi toplantısında, sesli okumanın yer aldığı bu etkinlik sayesinde ailelerin çocuklarının okuma durumu ile ilgili bilgi sahibi olabileceği ifade edilmiştir.

Araştırmacı günlüğü verilerinde, etkinliğin planlanması ve uygulanması aşamasında herhangi bir sorun olmadığı görülmektedir. Araştırmacı günlüğünde, evde gerçekleştirilen bu etkinliğe yönelik hazırlanan yönergelerin ayrıntılı olduğu vurgulanmıştır. Araştırmacı günlüğünde ayrıntılı yönergeler ile aileleri etkinliğe güdülemeyi amaçladığını belirtmiştir.

Öğrenci anekdot defteri ve öğrenci görüşmelerinden elde edilen verilerde çoğu öğrenci, etkinlikle yeni bilgiler edindikleri ve etkinliğin eğlenerek öğrenme sağladığını dile getirmişlerdir. Bazı öğrenciler, eğitsel oyunların etkinliklerde daha sık kullanılmasını istediklerini belirtmişlerdir. Bir öğrenci, etkinlik sırasında aile üyeleri ile birlikte sesli olarak okuma yapılmasının etkinlikte öğrendiği bilgilerin daha kalıcı olmasını sağladığı görüşündedir. Başka bir öğrenci, ailesinin oyun oynama konusunda kısıtlayıcı olduğunu, bu etkinlikte yer alan eğitsel oyunu birlikte oynamaları istenince ailesinin izin verdiğini dile getirmiştir. Bu bağlamda, eğitsel oyunların aileler ile birlikte oynanmasının öğrencileri öğrenmeye güdüleyebileceği söylenebilir. Bazı öğrenciler, bu eğitsel oyunu boş zamanlarında oynayabileceklerini dile getirmişlerdir. Bazı öğrenciler ise, illerin yerleri ve özelliklerine ilişkin yanlış öğrenmelerinin olduğunu ve bu etkinlik ile birlikte yanlış öğrenmelerini düzelttiklerini belirtmişlerdir. Bir öğrenci, daha önce bu tür bir eğitsel oyun oynamadığını ve bu etkinliğin ilgi çekici olduğunu düşünmektedir. Öğrenci görüşleri incelediğinde, etkinliği kardeşleri ile yapan öğrencilerin olduğu görülmektedir. Bazı öğrenciler, bu etkinliğin diğer etkinliklere göre daha güzel olduğunu, etkinlikte oyun oynandığını ve oyun oynamanın her çocuğu mutlu ettiğini söylemiştir. Öğrencilerden bazıları, etkinlik sırasında özellikle aileleri ile birlikte zaman geçirdikleri için mutlu olduklarını dile getirmişlerdir.

Aile iş birliği defterlerinde aileler, etkinliği eğlenceli ve öğretici bulduklarını ifade ederek öğrenciler ile benzer görüş belirtmişlerdir. Aileler, etkinlikte yeni bilgiler

edindiklerini belirterek etkinliğin kendileri ve çocukları için öğretici olduğunu vurgulamışlardır. Bazı aileler bu tür etkinliklerin devamını dilediklerini ifade etmişlerdir. Öğrenci görüşlerine benzer bir şekilde bazı aileler de eğitici oyunu boş zamanlarında oynamayı düşündüklerini söylemişlerdir. Bazı aileler, çocuklarıyla birlikte bilmedikleri konuları öğrendiklerini ifade etmiştir. Bu bulgu etkinliklerin aile eğitimine katkı sağladığını göstermektedir. Bazı aileler, bu etkinlik sayesinde çocukların okulda öğrendikleri bilgilerin pekiştiğini düşünmektedir. Bir aile, çocuğunun bu etkinlikler ile sorumluluk kazandığını ve sorumluluğunu kardeşlerine de taşıdığını ifade etmiştir. Bu bulgu, evde gerçekleştirilen etkinliklere yönelik öğrencilerin ailelerini bilgilendirme görevlerinin, öğrencilerin sorumluluk duygularının gelişmesine katkı sağladığını göstermektedir. Aileler bu etkinliğin çocukları için yararlı olduğunu ve etkinlikte ailece iyi zaman geçirdiklerini belirtmişlerdir.

Sosyal bilgiler öğretmeni, etkinliğin aileler ve öğrenciler tarafından sevilerek yapılacağını düşünmektedir. Sosyal bilgiler öğretmeni, oyunun basit ve kolay ulaşılabilir olmasını olumlu olarak değerlendirmiş ve bu etkinliği evde kendi çocuğuyla yapmak istediğini ifade etmiştir. Sosyal bilgiler öğretmeni, oyunun yer aldığı siteyi de beğendiğini dile getirmiştir.

4.1.7. Aile-öğrenci sunumu

Uygulama sürecinin yedinci etkinliği olarak 27.12.2016 tarihindeki derste aile-öğrenci sunumu etkinliği gerçekleştirilmiştir. Bu etkinlikte bir aile ve çocuğunun ders kazanımına uygun olarak sınıfta sunum yapması sağlanmıştır. Aile-öğrenci sunumu etkinliğine yönelik hazırlanan 27.12.2016 tarihli ders planı Tablo 4.7’de gösterilmiştir.

Tablo 4.7. *Aile-Öğrenci Sunumu Etkinliğine İlişkin Ders Planı*

Dersin adı	Sosyal Bilgiler
Sınıf	5
Süre	40’
Öğrenme Alanı	İnsanlar, Yerler ve Çevreler
Ünite	Bölgemizi Tanıyalım
Konu	İnsanların yaşadıkları yerler
Kazanım	Yaşadığı bölgedeki insanların doğal ortamı değiştirme ve ondan yararlanma şekillerine kanıtlar gösterir.
Kullanılan yöntem ve teknikler	Anlarım, soru-cevap, sonuç cümlesi yazma

Materyaller	Sunu, gazete haberi, fotoğraflar, sonuç cümlesi yazma kartı
Aile Katılımına Yönelik Etkinlik	Aile-öğrenci sunumu etkinliği
I. GİRİŞ	
Dikkat çekme	Sunum yapacak aile ile birlikte sınıfa girilir. Aile ve öğrencinin birlikte konuyla ilgili sunum yapacakları söylenir.
Güdüleme	Öğrencilere derste insanların yaşadıkları doğal ortamları değiştirme ve doğal ortamlardan yararlanma biçimlerinin öğrenecekleri söylenir.
Gözden geçirme	Konuyla ilgili sınıfa getirilen gazete haberleri varsa toplanır. Öğrencilere konu ile ilgili çalışma yaprağı dağıtılır.
Derse geçiş	Aile-öğrenci sunumu için, ailenin hazırladığı sunum akıllı tahtaya yüklenir. Sunum açılarak derse geçilir.
II. GELİŞTİRME	
	• Aile ve öğrencinin Doğa ve İnsan konulu sunumunu yapması sağlanır. • Aile ve öğrencinin öğrencilere konu ile ilgili sorular yöneltmesi sağlanır. • Öğrencilerin günlük yaşamlarından örnekler vermesi sağlanır. • Konu ile ilgili gazete haberleri paylaşılır. • Konu ile ilgili fotoğrafları öğrencilerin incelemesi sağlanır.
III. SONUÇ	
	• Aileye ve öğrenciye teşekkür edilir. • Aile sınıftan uğurlanır. • İnsanların doğal çevreden yararlanma biçimleri, doğal çevreden yararlanırken dikkat edilmesi gerekenler noktalar özetlenir.
IV. DEĞERLENDİRME	
	• Öğrencilere konu ile ilgili sonuç cümlesi yazma kâğıtları dağıtılır. • Öğrencilerin sonuç kâğıdını doldurması sağlanır. • Öğrencilerin sonuç cümlesi yazma kâğıdına yazdıklarını sınıfta arkadaşlarıyla paylaşmaları sağlanır.

Bu etkinlik aile toplantısı etkinliğinde bir ailenin sınıfta çocuğuyla birlikte sunum yapmak istemesi üzerine tasarlanmıştır. Bu etkinliğin hazırlık aşamasında ilk olarak ailelerin günlük yaşamlarında deneyimledikleri konuları içeren, bilgi sahibi olabilecekleri düşünülen bir kazanım belirlenmiştir. Belirlenen bu kazanım insanların doğal ortamı değiştirme ve ondan yararlanma biçimleri ile ilgilidir. Etkinlikten önce sunum yapacak aile ile iletişime geçilmiş ve etkinlik kazanımı hakkında bilgi verilmiştir. Etkinlikte yer alacak aile ve öğrenci, bu kazanıma yönelik çeşitli notlar hazırlayarak araştırmacı ile

paylaşmıştır. Araştırmacı, aile ile öğrenciye hazırladıkları notlar üzerinden dönüt vermiş ve derste kullanacakları sunumu hazırlamaları konusunda yardımcı olmuştur.

Araştırmacı, bu etkinliğin planlanma aşamasındaki görüşlerini günlüğünde şu şekilde ifade etmiştir:

... Hanım, aile toplantısı etkinliğinde, kızı ile birlikte sunum yapmak istediğini söylemişti. Bunun üzerine kazanımları inceledim ve ... Hanımın sunum yapabileceği, günlük yaşamla ilişkili olan bir kazanım belirledim. Handan Hocama da aile-öğrenci sunumu etkinliğini yapmak istediğim kazanımı danıştım ve onay aldım. Hanımla dersten dört gün önce telefonda görüştük. Sunum yapabileceği konu ve etkinlikte nelere vurgu yapması gerektiği hakkında bilgi verdim. Konuyu o da uygun buldu. Ertesi gün ... Hanım beni aradı. Konuya hazırlandığını, yaklaşık dört sayfa kadar not tuttuğunu anlattı. Sunum hazırlama konusunda ona yardımcı olabileceğimi söyledim ve Hanım kabul etti. Hazırladıkları notlar ile sunum yapmaları konusunda destek oldum. . Sunuya görseller ekledim ve sunuyu Hanıma gönderdim. ... Hanım, çok heyecanlı olduklarını, sunuyu çok beğendiğini ve kızı ile birlikte evde prova yaptıklarını ifade etti. ... Hanıma derse konu ile ilgili fotoğraf ve gazete haberi getirebileceğimizi, onları ders sırasında kullanabileceklerini söyledim (AG, 26.12.2016).

Aile-öğrenci sunumu etkinliği sırasında sınıfta geçen konuşmaların video kayıtlarının dökümünün bir bölümü aşağıda verilmiştir:

AÖ: Misafirimiz var bugün.

Öğrenciler: Kim?

AÖ: ...'nın (öğrenci) annesi geldi. ... (öğrenci) ile birlikte bize bir sunum yapacaklar, ders anlatacaklar. ... Hanım kendinizi tanıtmak ister misiniz?

A2: Adım ..., ...'nın (öğrenci) annesiyim. Burada olmaktan mutluluk duyuyorum ama çok heyecanlıyım. Sizlerden bazılarınızı tanıyorum zaten geçmiş yıllardan kızımın sınıf arkadaşı olanlar var.

AÖ: Evet çocuklar bugün arkadaşınız ve annesi insanların doğal ortamlardan yararlanma şekilleri, doğal ortamlardan yararlanırken dikkat etmemiz gereken noktalarla ilgili bize bilgi verecekler. Biz de dikkatli bir şekilde dinleyeceğiz hepimiz. Dersin sonunda ben size bir etkinlik vereceğim. Siz o etkinliği yaparken de aile ve anekdot defterlerinizi toplayacağım.

A2: Evet, arkadaşlar diyeyim size. Arkadaşlar, doğayı neden değiştiriyoruz? Bir fikri olan var mı acaba?

Ö1: Daha yaşanabilir bir yer için.

A2: Güzel. Başka fikri olan var mı? İnsanlar doğal ortamları değiştirerek bunlardan türlü şekillerde faydalanabilirler. Doğanın yapısını ve doğal ortamları değiştirmek ne kadar aykırı gibi görünse de bu insanların yaşamlarının kolaylaştırılması için gerçekten gerekli bir şeydir. Ama hiçbir zaman amacımızın doğayı ve çevreyi yok etmek olmadığını, onu

koruyarak geliştirerek bilinçli bir şekilde değiştirmek olduğunu hiçbir zaman unutmamalıyız. Peki, Eskişehir’de, yaşadığımız yerlerde vermek istediğiniz bir örnek var mı? Gördüğünüz, doğanın yapısının değiştiği bir örnek.

Ö2: Ö16 (öğrenci)

Ö16: Normal yaşadığımız yer, yani şu anda durduğumuz yer.

A2: Başka var mı örnek vermek isteyen? Doğanın yapısını değiştiren bizim yaşamımızı kolaylaştıran.

Ö2: Ö17 (öğrenci)

Ö17: İstanbul’da alt yapı çalışmaları var, metrolar için böyle yerleri kazıyorlar.

A2: Evet çok güzel.

Ö2: Ö18 (öğrenci)

Ö18: Marmaray işte İstanbul’daki çalışmalar.

A2: Evet, Marmaray.

Ö2: Ö1 (öğrenci)

Ö1: Toprağın eğimli olduğu için düzleştirilmesi.

A2: Arazinin düzleştirilmesinden bahsediyorsun, evet.

Ö2: Örnek olarak verebilirsek barajları verebiliriz, limanları verebiliriz örnek olarak. Yollar, tüneller buna örnek olarak verebiliriz.

A2: Evet, bir de ben bir örnek vereyim. Carrefour’un karşısında oturuyoruz. Oraya daha yeni bir tramvay köprüsü yapıldı biliyorsunuzdur belki. Tam bizim evimizin önünde büyük bir yeşillik alan vardı ve o yeşillik alanın yarısını yok ederek yaptılar bunu. Biz duyarlı vatandaşlar olarak imza toplayarak bunu vazgeçirtmeye çalıştık, istemedik. Ama onlar oradan söktükleri çam ağaçlarını senelerdir orada olan çam ağaçlarını söküp başka yere dikeceklerinin garantisini verince hepimiz yapılmasına izin verdik. İyi mi kötü mü oldu? Çok iyi oldu. Tramvay geldi. Batıkent, Çamlıca’ya da hizmet vermeye başladı. Bunu da konumuza örnek olarak verebiliriz.

Ö2: Doğal ortam, bizim canlılarla beraber yaşadığımız bir alandır. Biz de beraber yaşadığımız doğal alanlara sahip çıkmak zorundayız. İnsanlar yaşantısını sürdürmek için doğal ortamları kullanıyorlar. Az önce de örnek verdiğim gibi barajlar, limanlar, yollar, tüneller bunlara örnek

A2: Sizin insanların doğal ortamı değiştirerek yaptıklarına örnek olarak söylemek istediğiniz başka bir şey var mı?

Ö2: Ö19 (öğrenci)

Ö19: Önceden İstanbul’da Asya ve Avrupa yakasını birbirine bağlayan köprü yoktu, onu yaptılar.

A2: Evet, çok güzel.

Ö2: Ö16 (öğrenci)

Ö16: Yolları yaptılar, dağları düzenleyip. Avrasya Tünelini yaptılar.

A2: Evet, Avrasya Tüneli demişken onunla ilgili bir haber var. Okumak isteyen var mı?

Ö2: Ö13 (öğrenci)

Ö13: Tarih 26 Aralık 2016. Avrasya Tüneli ile ayda 229 liralık benzin tasarrufu. Hesaplamalara göre Avrasya Tüneli ile hesaplamalara göre aylık 229 lira benzine 141 lira mazota daha az para ödeyeceğiz ve 62 saati trafikte geçirmekten kurtulacağız. Geçtiğimiz günlerde halka açılan Avrasya Tüneli pek çok açıdan avantajlı. Ayrıca araç geçiş ücreti ile devlete gelir sağlıyor.

A2: Evet, İstanbul'un trafiği malum. 62 saat gibi bir süre trafikte geçiyor insanların. Bu süreyi ne kadar aza indirgerlerse hayatımız daha kolaylaşmış olur. Başka örnekler de verelim

Ö2: Şehrimizde Porsuk Barajı, Beylikova Barajı. On tanesinden bu ikisi barajların.

A2: Evet viyadükler var. Viyadük bu, görmeyenler varsa eğer.

Ö2: Kara ve demiryolları ulaşımının hızlı ve güvenli olmasını sağlar.

A2: Karşıdan karşıya geçmek için, aynı zamanda taşıtlar da üzerinden geçeceği için bu da karada fazla yer kaplıyor ama ulaşımı kolaylaştırıyor.

Ö2: Ö20 (öğrenci)

Ö20: Yabancılar da böyle viyadük yapmışlar ağaçları kaldırmamak için.

A2: Evet, viyadükler yeşillığe doğaya zarar vermemek için de yapılıyor.

A2: Peki bizler doğayı korumak için neler yapmalıyız?

Ö2: Ö10 (öğrenci)

Ö10: Elektriği suyu daha tasarruflu kullanmalıyız.

A2: Evet, dişlerimizi fırçalarken çeşmeyi açık bırakmamalıyız.

Ö2: Ö17 (öğrenci)

Ö17: Piller böyle radyasyonlu şeyleri çöplere değil de geri dönüşüm kutularına atmalıyız.

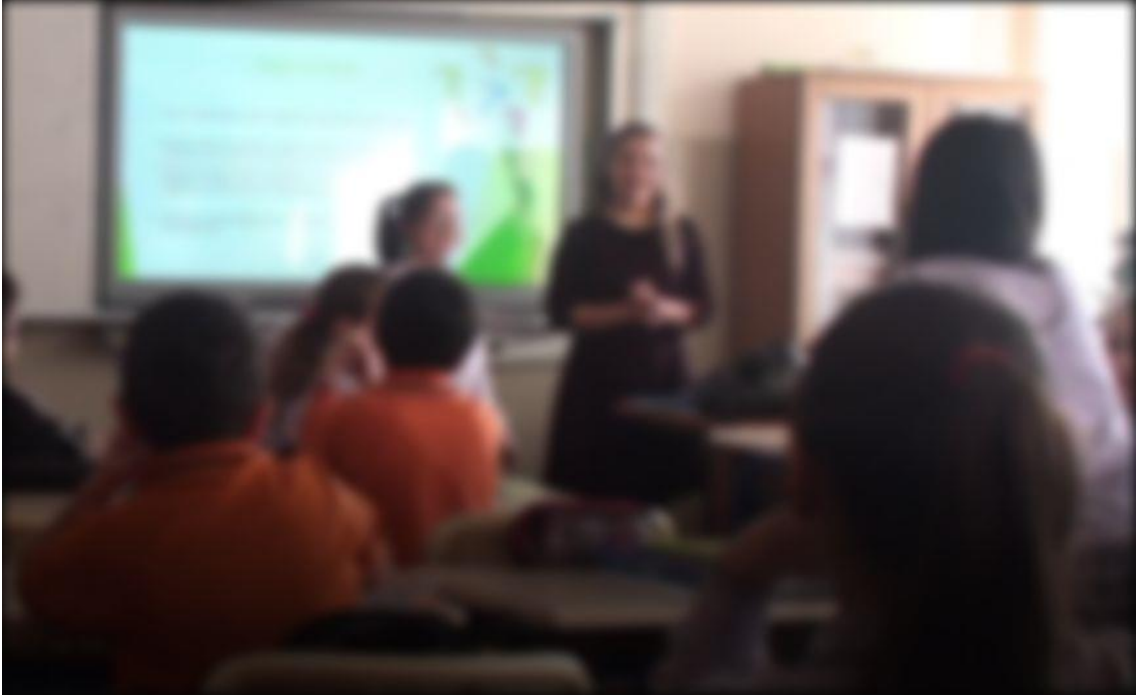
A2: Evet. Ben 30 yaşındayım ve çöpe hiç atmadım geç yok olduğunu bildiğim için. Ev hanımıyım hiçbir zaman lavaboya yağ dökmedim. Sizler de ailelerinizi uyarın evdekileri. İlk başta kendimiz yapmayacağız. Sonra yanımızdaki insanları uyaracağız. Ne kadar insanı topluma kazandırırız bizim için o kadar kârdır bence. Siz yaparsanız etrafınızdakiler de sizden görerek yapmaya devam edecekler.

Araştırmacı, etkinlikten sonra düşüncelerini günlüğünde şu şekilde yansıtmıştır:

Dersten yarım saat önce okula geldik ve sunum yapacak aile ve öğrenci ile dersliğe yakın bir atölyeye geçtik. Aile gayet güzel hazırlanmıştı. Öğrenci de çok heyecanlı görünüyordu. Derste yararlanabilecekleri gazete haberleri ve fotoğraflar götürmüştüm. Fotoğrafları ve gazete haberlerini aileye verdim, konusu gelince haberleri öğrencilere okutabileceğini söyledim. Ders zili çaldı ve ben kameraları kurmak için sınıfa geçtim. Sonra tekrar ailenin yanına döndüm ve Özden Hoca ile birlikte sınıfa geçtik. Öğrenciler dikkatli bir şekilde gelenin kim olduğuna baktılar. Aile kendisini tanıttı, ben de öğrencilere ders hakkında bilgi verdim. Sunumlarını açarak aile ve öğrenci derse geçiş yaptı. Aile sınıfa soru yöneltti. Öğrencilerin isimlerini bilmediği için söz hakkı vermeyi kızına bıraktı. Öğrenci, arkadaşlarına söz verdi. Derste yakın çevreden ve günlük yaşamlarından örnekler verdiler. Öğrenci barajlardan bahsederken Eskişehir'de bulunan

birkaç baraj örneği verdi. Aile, doğal çevreden yararlanma biçimine örnek olarak evlerini önüne yapılan tramvay yolunun yeşillik alana zarar vermesi konusunda verdikleri tepkileri dile getirdiler. İkisi de gayet güzel hazırlanmıştı ve öğrenciler dersi çok dikkatli dinliyorlardı. Öğrenciler, sürekli söz almak ve örnek vermek için parmak kaldırıyorlardı. Dersten sonra Özden Hoca, etkinlik ile ilgili “gayet güzeldi herhangi bir sorun yok, çocuklar da iyice alıştılar artık yabancı birinin gelmesini yadırgamıyorlar dikkatli bir şekilde dinliyorlar” dedi. Aile için de çok güzel hazırlanmış yorumunu yaptı. Bence güzel ve başarılı bir etkinlik oldu. Aile katılımı sağlama konusunda gönüllü olan ailelerden çocuklarıyla sınıfta sunum yapmaları istenebilir (AG, 27.12.2016).

Aile-öğrenci sunumu etkinliğine ilişkin örnek fotoğraf Görsel 4.7’de gösterilmiştir.

Görsel 4.7. *Aile-Öğrenci Sunumu Etkinliğine İlişkin Fotoğraf*

Aile-öğrenci sunumu etkinliği 02.01.2017 tarihinde toplanan geçerlik komitesi toplantısında değerlendirilmiştir. Geçerlik komitesinde, Handan Devenci araştırmancının şu an zirvede olduğunu, Ömür Gürdoğan Bayır öğrencilerin özellikle bu etkinlikte derse katılımının daha yüksek olduğunu, Elvan Günel de etkinliğin güzel olduğunu ifade etmiştir. Geçerlik komitesi toplantısında etkinlik ile ilgili geçen konuşmaların bir bölümü aşağıda yer almaktadır:

Araştırmacı: Doğal çevreye duyarlılıkla ilgili bir konu, kazanım da bir ders saatinde verilebiliyor. Gönüllü bir anne vardı sınıfta sunum yapması konusunda onunla haberleştim. Tamam, çok sevdim dedi. Konuyu söyledim ve siz bu konuya hazırlanın

dedim. Notlar çıkarmışlar ve bu notların fotoğrafını çekip gönderdiler. Uzun uzun hazırlanmışlar, ders bir saat olduğu için üzerinde durulması gereken kısımları belirttim. Bu başlıklar çerçevesinde anlatabilirsiniz dedim. Sunum hazırlamalarına yardımcı oldum. Konuya hazırlık yapsınlar ve onları kısıtlamamayım diye çerçeve belirlememiştim. Notlarını paylaştıktan sonra söyledim. Baya güzel hazırlanmışlar. Yakın çevreden, günlük yaşamından örnekler verdiler. Barajları anlatırken Eskişehir'deki barajlardan da bahsetti. Güzel bir ders işledik. Çok heyecanlıydı. Çocuklar da pür dikkat dinledi. Etkinlikten sonra öğrencilerle görüştim. Onlar artık o kadar alışmışlar ki onlar için normal artık bunlar. Güzeldi, keyifliydi, mutlu oluyorum, böyle etkinliklerin devam etmesini istiyorum, bütün aileler gelsin, diyorlar. Dersten sonra da bir öğrenci yanıma geldi ben de sunum yapmak istiyorum dedi. Sanırım o da annesiyle yapmak istiyor.

Gürdoğan Bayır: Hatice bu anneyi neye göre seçtim demiştin?

Araştırmacı: Gönüllük esası, kendisi istedi yani hocam. Evde planlamışlar sunumu. Anne öğrencilerin isimlerini bilmediği için soru sorulunca öğrenci söz veriyor arkadaşlarına.

Deveci: Eğitim düzeyi ne annenin?

Araştırmacı: Lise mezunu hocam.

Deveci: Çocuklar derse ekstra katılmış sanki.

Gürdoğan Bayır: Sessizler bir de sınıf ortamı çok güzel.

Araştırmacı: Normalde bu kadar sessiz değiller hocam, sınıfa biri gelince çok dikkatli dinliyorlar.

Gürdoğan Bayır: Yani öğretmen otorite kurmuş o yüzden ses çıkmıyor gibi değil, dersi dinliyorlar.

Araştırmacı: Normalde de dinliyorlar dersi ama farklı biri gelince böyle oluyorlar hiç ses olmuyor sınıfta.

Gürdoğan Bayır: Kaynak kişinin özelliklerinde de onu hep söylüyoruz ya hani.

Deveci: Ne diyecek anlatan diye bakıyorlar ve yardım da ediyorlar anlatana.

Deveci: İyi toparlamış.

Günel: Evet, güzel olmuş.

Araştırmacı: Artık aileler de öğrenciler de etkinliklerdeki görevlerini biliyorlar. Öğretmenden de güzel dönütler alıyorum, aile-öğrenci sunumunu çok beğendi, çocuklar artık aileleriyle birlikte çalışmaya iyice alıştı dedi. Öğrenciler artık bu etkinlikleri normal karşılıyor dedi. Sunumu da başarılı buldu.

Deveci: Şu an zirvedeler zaten, bakalım bundan sonra ne olacak.

Günel: Güzel gelişme oldu.

02.01.2017 tarihinde toplanan geçerlik komitesi toplantısında, 06.01.2017 tarihinde yapılması planlanan aile katılımlı okulda öğrenme etkinliğine yönelik görüş alınmıştır. Bu etkinliğe yönelik komite üyelerinin önerileri şu şekildedir:

Araştırmacı: Bu etkinlikte birlikte hazırladıkları bir ürün ortaya çıkacak, afiş yapacaklar. Hazırlanan afişleri ben mi toplayayım öğrencilere mi vereyim kararsız kaldım.

Deveci: Hazırlanan afişleri öğrenciler değişsin ve farklı afişleri evlerine götürsünler. O afişi bir yere asıp onun üzerinden konuşsunlar birbirlerine soru sorsunlar. Böyle etkileşimli olsun biraz

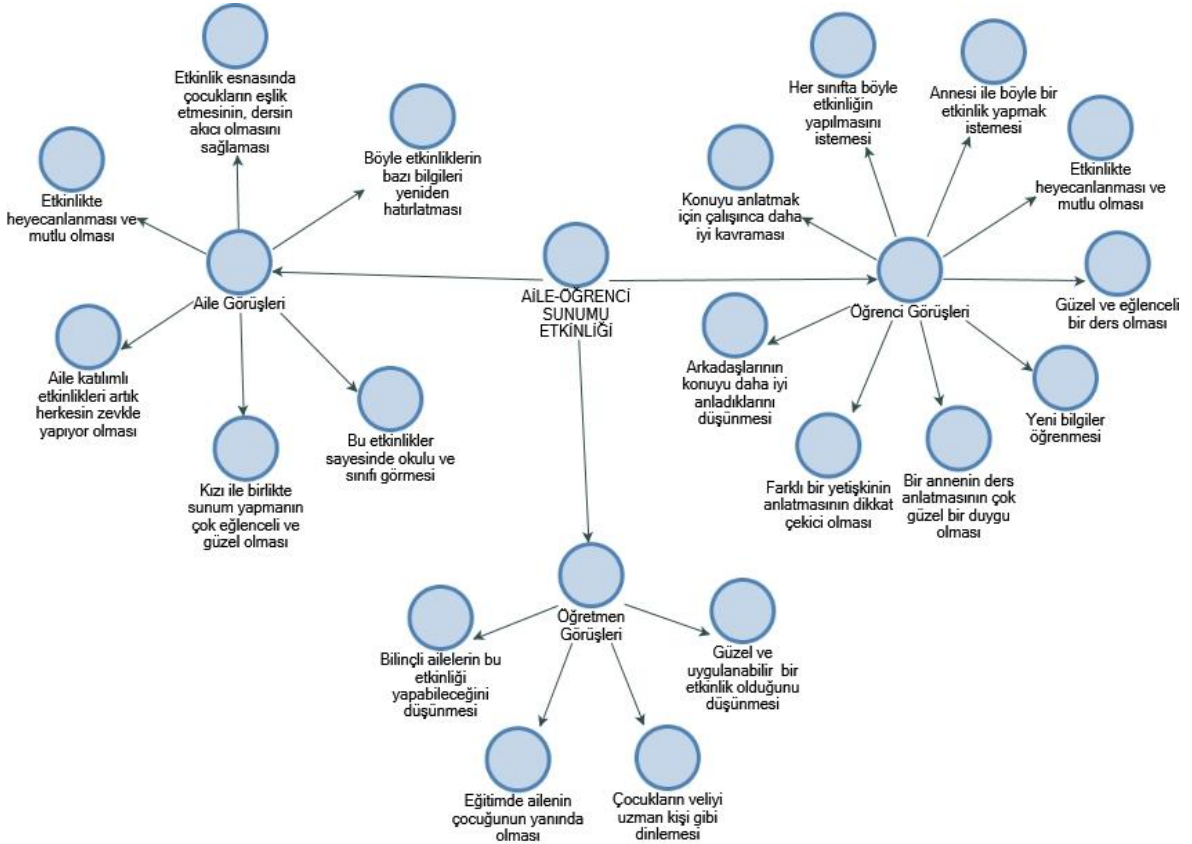
Günel: En mantıklısı o.

Araştırmacı: Şimdi tüm aileler katılmadığı için afiş eksik gelecek tüm öğrencilerin evine gönderemeyeceğiz. Öğrencilere o zaman Salı günü getirmelerini söyleyeyim ve evine götürmeyen öğrencilerin götürmesini sağlayayım.

Deveci: Yani o da olur ya da bir sonraki etkinlikte öbür çocukları aktif kılarım.

Araştırmacı: Tamam hocam. Gelemeyen ailelerin çocuklarını diğer ailelerin gruplarına dahil edeceğim.

Bu etkinlikten sonra öğretmen, etkinliğe katılan aile ve öğrencilerle görüşme yapılmıştır. Ayrıca öğrenciler etkinlik ile ilgili görüşlerini anekdot defterlerine, aile etkinlik ile ilgili görüşlerini aile işbirliği defterine yazmıştır. Etkinlik ile ilgili öğrenci, aile ve öğretmen görüşleri Şekil 4.8’de yer almaktadır.

Şekil 4.8. Aile-Öğrenci Sunumu Etkinliğine İlişkin Öğrenci, Aile ve Öğretmen Görüşleri

Etkinlik ile ilgili bazı öğrencilerin anekdot defterlerinden alınan doğrudan alıntılar şu şekildedir:

...’nın (öğrenci) annesinin dersi anlatması yine güzel oldu. Bilmediğimiz şeyleri öğrendik. Sorular sorduk. Düşüncem şu ki çevreye daha duyarlı olmaya çalışacağım. Çünkü bilinçsizliğin nelerle sonuçlandığını, ne olduğunu çoğumuz az biliyorduk. Arkadaşım ve annesi sayesinde ayrıntılı bir şekilde öğrendik. Arkadaşım ve annesine çok teşekkür ediyorum (Ö1, 27.12.2016).

Biz annemle bugün sınıfta arkadaşlarımıza ders anlattık. Ben bunları anlatırken ve konuşurken aşırı heyecanlıydım. “Acaba yapabilir miyim? Başarabilir miyim?” diye çok merak ediyordum ama sonra derse başlayınca heyecanım az da olsa dindi ve rahatlamaya başladım. Ben bunların yanında arkadaşlarımın artık bu konuyu daha iyi anladıklarını düşünüyorum. Ve doğaya karşı daha saygılı davranacaklarını ve bu konuyla ilgili bazı şeyleri hiç unutmayacaklarından eminim (Ö2, 27.12.2016).

...(öğrenci) ve annesinin sunumu çok güzel olmuştu. Doğa ile ilgili bizi bilgilendirmelerine sevindim. İnsanın doğayı nasıl kullandıklarını ve doğanın bize olan faydalarını anlatmışlardı. Bence güzel bir etkinlik hazırlamışlar (Ö4, 27.12.2016).

Bugünkü etkinliğimize arkadaşımızın annesi katılmıştı. İnsan ve doğa konusunu işledik. Arkadaşımın annesi konu hakkında slayt hazırlamıştı. Ve arkadaşımın annesi çok güzel bir konu anlatımı yapmışlardı. Bu durum beni çok mutlu etmişti. Arkadaşım ve annesine çok teşekkür ederim (Ö10, 27.12.2016).

Bir annenin ders anlatması çok güzel bir duygudur. Bol bol ağaç dikmeliyiz. Ormanda cam, plastik şişe bırakmamalıyız. Yerlere çöp atmamalıyız (Ö14, 27.12.2016).

Etkinlik ile ilgili görüşme yapılan öğrencilerden bazılarının görüşleri aşağıda yer almaktadır:

Çok heyecanlandım. Mutlu oldum. Öğretmen gibiydi. Hiç yapmamıştım. Bence yararları oldu. Yani doğal ortamları biz kendimiz kendi çevremizde kullanıyoruz yani bazı araçlar, tüneller... Bir sürü şey yapıyoruz, kullanıyoruz. Ama ben yani tam net olarak bu konuyu araştırıp kavrayamamıştım. Böyle bir proje ile de çalıştım, konuyu iyi öğrendim (Ö2, 27.12.2016).

İlk girdiğinde siz ilk başta demiştiniz ilk günlerde bazı aileler bir şeyler yapacak ondan çok fazla şaşırmadım ama bu konuyu seçmelerine şaşırdım. Ben farklı bir şey seçerler diye düşündüm. Güzel oldu onların sunumu. Doğayı insanların daha uyumlu kullanmasını öğrendim. Sonra doğaya zarar vermemeliyiz. Sonra doğanın ne gibi faydaları var onu öğrendim. Güzel bir duygu olmuştu. Aslında benim anneme ben de demiştim bunu birlikte yapalım diye o istemedi. Aslında biz anlatsaydık da güzel olabilirdi ama onlar da çok güzel anlattı (Ö4, 28.12.2016).

Çevreye karşı nasıl duyarlı olmamız gerektiği gibi faydaları oldu. Bilmediğimiz şeyleri öğrendik. Aslında hepimizin genel olarak bildiği şeyler. Havalimanı, baraj... Tanımları tam olarak oturmadiği için onları öğrendim. Heyecanlandım. Daha önce anneyle çocuk

sunum yapmamıştı birlikte geçip. Güzel hani, böyle daha çok şeyler öğrenilebilir. Ya da böyle daha pratik, ve hızlı anlatıp daha da fazla şey sıkıştırılabilir. Bence baya güzel oldu. Hani bir yetişkin farklı bir yetişkinin anlatması dikkat çekiyor (Ö6, 28.12.2016).

Ağaçlarla ilgili bahsettiler, doğayı nasıl değiştiriyoruz ondan bahsettiler. Ben bunların çoğunu bilsem de bazılarını gerçekten bilmiyordum ve onlardan öğrendim. Ben ...'nın (öğrenci) yerinde olsaydım özel hissedirdim. Kendi annemin de öyle bir şey yapmasını istiyorum. Annem biraz utangaç o yüzden yapmak istemiyor. Ben de öyle bir etkinlik yapabilirim, hazırlayabilirim (Ö8, 27.12.2016).

Doğaya insanların olumsuz etkilerini ve olumlu etkilerini gördüm. Çok güzel sunum yaptılar. Arkadaşım çok güzel sunum yaptı. Her şeyi öğrendim yani. Birbirlerine çok benziyorlardı. Bu etkinlik çok güzeldi. Çok şeyler öğrendim. Bence her sınıfta yapmaları lâzım böyle (Ö13, 12.01.2017).

Etkinliğe katılan aile, etkinlik ile ilgili düşüncesini aile işbirliği defterinde ve yapılan görüşmede şu şekilde ifade etmiştir:

Sınıfa ilk girdiğimiz an bildiğim her şeyi unutmuşum. Ne yapacağımı nasıl anlatacağımı, ellerimi bile nereye koyacağımı bilemiyordum. Ama kızımın cesareti ve bilgisi, sınıftaki öğrencilerin sıcacık bakışları sunumumu, ufak tefek aksilikler de olsa başarıyla bitirmemize sebep oldu. Sınıfın da eşlik etmesiyle daha kolay ilerlemiştik. Çok eğlenceli, bilgili bir gündü (A2, 27.12.2016).

Baştan çok heyecanlanmışım da sonradan bende mutlu oldum çünkü sınıfta çok katılım vardı. Yani çocuklar benden hevesliydi. Çocuklardan aldığım elektrikle cesaret gelmiş oldu. Ne söyleyeceğimi bile bilmiyordum çocuklara. Ama çocukların da eşlik etmesi onların fikirlerinin olması hoşuma gitti. Çok heyecanlıydı, güzeldi. Yani belki unutupuz doğaya çevreye karşı duyarlı olmayı da. Böyle etkinlikler tabi bize bir şeyler hatırlatmaya yardımcı oluyor. Acaba biz de akşam eve gelince ne yapabiliriz diye düşündüm. Fidan alıp çocuklarla beraber dikmeyi düşündük havalar ısınca. Hani öyle bir şeyler geldi aklıma. Bana faydası oldu. Biraz ben de hatırlamış oldum. Kızımınla birlikte yapmak daha güzeldi. Çünkü kızım benden daha çok hevesliydi zaten. Dikkat ettiyseniz bazı yerlerde susturdu. Dur ben söyleyeyim, ben kaldırayım dedi. O an kendini öğretmen gibi bir şey hissetti, ondan çok mutlu oldu zaten. Onun mutluluğu bana yetti. Onunla beraber olmak daha güzeldi. Olumsuz olarak bir şey olmadı. Yalnız çocuklardan gelen hani şey meselâ bir tanesi havaya, gökyüzüne havalimanı yapılınsın demişti. Ona verecek cevap bulamadım. Onun hayal gücüne ben yetişemedim yani. Çocuğa karşılık veremedim. Çok eğlenceliydi, çok hoşuma gitti. Kendi kendine ilerledi yani ben de pek bir şey yapmadım. Akışına göre ilerledi. Zaten beni başka aileler okulun orda görünce sordu ne yapacaksın diye. Sıra bize gelecek mi gibi sordular. Ama ondan sonra çok zevkli geçtiğini söyledim. Anlattım tanıdığım kişilere. Zaten çocuklar annelerine anlatmışlar. ...'in (öğrenci) annesiyle arkadaşım ben. ...'nın (öğrenci) annesini tanıyorum. ...'nın (öğrenci) da. Konuşuyoruz da çocukları fazla tanımadığım için fazla konuşmadım diğer çocuklarla.

Diğerlerine göre bu etkinlik benim için daha gerçekçiydi. Evdeki etkinlikler de artık yani aile fertleri olarak, aileler olarak alıştı herkes. Artık herkes zevkle yapıyor. Mecbur olduğu için göstermelik değil de herkes gerçekten oturuyor, yapıyor. Kimse yapmaz ise kardeşler kendi aralarında bile yapıyorlar. O bile faydalı oluyor. Bir arkadaşım ile de konuştuk. Bir baktık çocuklar kendi aralarında yapıyorlar diyor zaten. Gayet mutlular. Kızım benim gururum. O sunuma çalışırken bile ben onu duyuyordum. Bir de ilkokul seviyesinde çok fazla iletişim içinde olabiliyorum öğretmenlerle. Öğrencilerin yanlarında olabiliyorum. Ortaokul olunca pek fazla bilmiyoruz artık. Bir toplantıda gördük sınıfı. Güvenlik bile sokmuyordu ilk başlarda okul açıldığında. Bu etkinlikler sayesinde de onlarla vakit geçirmiş oluyorum. Ben mutluyum yani kısacası (A2, 02.01.2016).

Aile-öğrenci sunumu etkinliğine ilişkin sosyal bilgiler öğretmenin görüşü şu şekildedir:

Bu etkinlik kullanılabilir. Hatta diğer girdiğim sınıfın birinde de derslerde oldu böyle bir şey. ...'nın (öğrenci) annesi geldi, biz dedik başka bir sınıfta yaptık. Üretimle ilgili konular var. Fabrikalar da çalışan var mı diye konuştuk. Babalarınızdan fabrika da çalışan var mı diye sordum. Birkaç kişi şu fabrika da çalışıyor bu fabrikada çalışıyor dediler. Ama ne güzel keşke gelseler de burada anlatsalar falan dediler. Yani güzel olduğuna inanıyorum. Aileler de istekli. Zorla olmaz, zoraki olmaz zaten. Hani gönüllü olmak esasıyla olabilir. Çocuklar çok iyiydi. İşte daha önceki ailemiz de gelmişti, tarımı anlattı. İkisi de çok iyiydi. Çocuklar garipsemediler. Bilirkişi olarak onları algıladılar. Onlar nereden bilecek falan demediler. Öğretmenlerinin nezdinde hani onları da öğretmen gibi konuşup uzman kişi gibi konuşup çok da güzel sorular sordular şaşırmadılar. Çok da iyi geçti bence, çok memnun kaldım o konuda da. Özellikle nereden geldi bunlar nereden biliyor bunlar demediler. Böyle dalga konusu olmadı. Çocuklar o konuda böyle aileleri gelince dalga geçilecek şöyle olacak böyle olacak diye öyle bir şey olmadı. Uzman kişi olarak dinledi soruları sordu ve cevaplarını aldılar. Şimdi bilinçli aile bir de buraya gelenler. Her aile bunu yapamaz. Dediğim gibi gönüllülük olacak, merak olacak, araştırmak isteyecek, bir şeyleri aktarmak isteyecek. Onların amacı sonuçta kızıyla birlikte gelip bir şeyler anlatmak. Hem kendilerine kızıyla mahcup etmemek için oturmuş çalışmışlar. Çocuklar onları görüp biz de yapabiliriz neden olmasın diye düşünmüşler. Yani olumsuz bir şey yok tabi. Ailenin çocukların yanında olması kadar daha doğal bir şey yok. Zaten eğitimde olması gereken bu (05.01.2017).

Geçerlik komitesi üyeleri aile-öğrenci sunumu etkinliğinde öğrenci katılımının üst seviyede olduğu vurgulamıştır. Geçerlik komitesi toplantısında uygulama sürecindeki gelişimin araştırma açısından zirvede olduğu belirtilmiştir. Komite üyeleri etkinlik ile ilgili olumlu görüşlerini sunmuş ve etkinliği uygulanabilir olarak değerlendirmiştir.

Araştırmacı, etkinliğin ailelerin yaşantısı olduğunu düşündüğü konuda gerçekleştirildiğini ve etkinlik sürecinde aile ile öğrenciye derse hazırlık konusunda

destek olduğunu vurgulamıştır. Araştırmacı, günlüğünde etkinlikte sunum yapan öğrenci ve ailenin yeterince hazırlık yaptıklarını ifade etmiştir. Araştırmacı günlüğünde yer alan veriler incelendiğinde etkinlik süreci ile ilgili herhangi bir sorun yaşanmadığı görülmektedir.

Öğrencilerden bazıları, aile-öğrenci sunumu etkinliğini anneleri ile yapmak istediklerini dile getirmişlerdir. Öğrenciler sunumu gerçekleştiren aile ve öğrenciyi başarılı bulmuşlardır. Etkinliği gerçekleştiren öğrenci etkinlikte annesi ile birlikte anlattıkları konuya çalıştığı için konuyu daha iyi öğrendiğini ve arkadaşlarının da anlattıkları bu konuyu daha iyi öğrendiklerini düşünmektedir. Bir öğrenci, bu etkinliğin her sınıfta yapılması gerektiğini düşünmektedir. Başka bir öğrenci, dersi farklı bir yetişkinin anlatmasının dikkat çekici olduğunu ifade etmiştir. Öğrenciler etkinliğin eğlenceli ve güzel geçtiğini dile getirmişlerdir.

Etkinliğe katılan aile, etkinliğe yönelik hazırlık yaptığını ve etkinlikten önce heyecanlandığını ifade etmiştir. Aile öğrencilerin sunum sırasında sorular sorarak derse katıldıklarını ve bu durumun kendisini rahatlattığını dile getirmiştir. Bu durum geçerlik komitesinde de dile getirilmiş, bu etkinlikte öğrencilerin katılımının daha yüksek olduğu vurgulanmıştır. Aile ortaokulda çocuklarının sınıflarına giremediklerini, bu etkinliğin sınıf ortamını görebilmesine imkân sağladığını dile getirmiştir. Ayrıca aile etkinlikte sunumunu yaptığı konu ile ilgili unuttuğu bilgileri hatırladığını ve bu konuda neler yapabileceğini tekrar düşündüğünü söylemiştir. Aile yapılan görüşmede, başka aileler ile iletişim halinde olduğunu ve etkinlik ile ilgili bilgi verdiğini, yapılan etkinliklerin artık zorunlu olarak değil aileler tarafından gönüllü olarak zevkle yapıldığını vurgulamıştır.

Sosyal bilgiler öğretmeni, etkinliğin sosyal bilgiler dersine aile katılımı sağlama etkinliği olarak kullanılabileceğini, bu etkinlikten sonra başka bir sınıfta etkinliği uygulamaya yönelik girişiminin olduğunu ifade etmiştir. Bu bulgu, uygulama süreci devam ederken sosyal bilgiler öğretmenin gözlemlediği etkinlikleri diğer sınıflarda uygulamaya başladığının kanıtıdır. Sosyal bilgiler öğretmeni, öğrencilerin sınıfta gerçekleştirilen etkinliklere katılan aileleri uzman kişi olarak gördüklerini, merak ettikleri soruları yönelttiklerini ve öğrencilerle ilgili herhangi bir sorun gözlemlemediğini ifade etmiştir. Sosyal bilgiler öğretmeni, aile-öğrenci sunumu etkinliğini bilinçli ve gönüllü olan ailelerin yapabileceğini vurgulamıştır. Sosyal bilgiler öğretmeni, eğitimde ailenin çocuğunun yanında olması gerektiğini vurgulamış ve bu etkinliği başarılı olarak değerlendirmiştir.

4.1.8. Aile katılımlı okulda öğrenme

Aile katılımlı okulda öğrenme etkinliği 06.01.2017 tarihinde uygulama sürecinin sekizinci etkinliği olarak aile ve öğrencilerin okulda birlikte öğrenmesini amaçlayan bir etkinlik olarak gerçekleştirilmiştir. Bu etkinliğe yönelik hazırlanan 06.01.2017 tarihli ders planı Tablo 4.8’de gösterilmiştir.

Tablo 4.8. *Aile Katılımlı Okulda Öğrenme Etkinliğine İlişkin Ders Planı*

Dersin adı	Sosyal Bilgiler
Sınıf	5
Süre	40'+40
Öğrenme Alanı	İnsanlar, Yerler ve Çevreler
Ünite	Bölgemizi Tanıyalım
Konu	İnsan Doğayı Şekillendiriyor
Kazanımlar	Yaşadığı bölgede görülen bir afet ile bölgenin coğrafi özelliklerini ilişkilendirir. Yaşadığı bölgede görülen doğal afetlerin zararlarını artıran insan faaliyetlerini fark eder.
Kullanılan yöntem ve teknikler	Anlatım, soru-cevap, grup çalışması
Materyaller	Sunu, fotoğraflar, gazete haberleri, fon kartonu, renkli kalemler, yapıştırıcı
Aile Katılımına Yönelik Etkinlik	Aile katılımlı okulda öğrenme etkinliği
I. GİRİŞ	
Dikkat çekme	Ailelere ve öğrencilere doğal afetlerle ilgili kısa bir video izletilir.
Güdüleme	Ailelere ve öğrencilere, derste doğal afetlerin nedenleri ve sonuçları ile hangi bölgede hangi doğal afetin daha çok görüldüğünün öğrenileceği söylenir.
Gözden geçirme	Ders sırasında kullanılacak gazete haberi, fon kartonu, fotoğraf gibi materyaller hazırlanarak öğrencilerin konu ile ilgili getirdiği haberler toplanır.
Derse geçiş	Doğal afet türleri, doğal afetlerin nedenleri ve sonuçları ile ilgili hazırlanmış sunum açılarak derse geçiş yapılır.
II. GELİŞTİRME	
	• Doğal afetin ne olduğundan bahsedilir.• Depremi nedenleri ve sonuçları ile depremin zararlarını arttıran insan faaliyetleri anlatılır.• Sel, çığ, heyelan doğal afetlerinin nedenleri ve sonuçları anlatılır.

-
- Erozyonun nedenleri ve sonuçları ile erozyona yönelik alınması gereken önlemlerden bahsedilir.
 - Orman yangınlarının nedenleri sonuçları ile orman yangınlarına yönelik alınması gereken önlemler açıklanır.
 - Sunum bittikten sonra aile-öğrenci grupları oluşturularak her gruba fon kartonu ve renkli kalem verilir.
 - Gruplar iki sınıfa bölünür.
 - Grupların doğal afetlere yönelik alınması gereken önlemlerle ilgili afiş hazırlamaları sağlanır.
-

III. SONUÇ

-
- Doğal afet türleri, nedenleri ve sonuçları özetlenir. İnsanların doğal afetlerin zararlarını en aza indirmesi için neler yapmaları gerektiği vurgulanır.
 - Aile-öğrenci gruplarının hazırladığı afişleri değiştirerek evine götürmesi ve diğer aile üyeleri ile paylaşması istenir.
 - Etkinliğe katılan ailelerin etkinlik ile ilgili düşüncelerini aile işbirliği defterine yazmaları söylenir.
 - Öğrencilerin etkinlikle ilgili düşüncelerini anekdot defterlerine yazmaları söylenir.
-

IV. DEĞERLENDİRME

-
- Aile-öğrenci gruplarının diğer gruplarla değiştirdikleri afişleri eve götürmesi ve afişi diğer aile üyeleriyle paylaşması sağlanır.
 - Evde deprem çantası hazırlaması ve video ile kayıt edip gönderilmesi istenir.
-

Ailelerin çocukları ile birlikte okulda öğrenci rolünde olduğu bu etkinlik ile ilgili ilk olarak ailelere bilgilendirici bir yazı gönderilmiştir. Ailelere gönderilen bu bilgilendirici yazıda etkinliğin amacı, planı ve yapılacağı tarih bilgisi yer almaktadır. Etkinlik süreci, ders planında belirtildiği gibi gerçekleşmiştir. Etkinlik iki ders saatini kapsayacak biçimde planlanmıştır. Etkinliğin birinci saatinde ailelerin ve öğrencilerin bir arada bulunduğu çok amaçlı salonda doğal afetler konusu ile ilgili bilgilendirici bir sunum yapılmıştır. Sunumdan sonra ailesi gelmeyen öğrenciler, ailesi gelen öğrencilerin gruplarına dahil edilerek aile-öğrenci grupları oluşturulmuştur. Etkinliğin ikinci saati çok amaçlı salonda sıra olmadığı ve tüm etkinlik katılımcıları bir dersliğe sığmadığı için teknoloji tasarım dersliği de kullanılarak iki ayrı sınıfta gerçekleşmiştir. Etkinliğin ikinci saati iki ayrı sınıfta da kamera ile kayıt edilmiştir. Araştırmacı, etkinliğin ikinci saatinde sosyal bilgiler öğretmeninden destek almış ve sosyal bilgiler öğretmeni ile dönüşümlü olarak dersliklerde bulunmuştur. Etkinliğin ikinci saatinde aile-öğrenci gruplarının doğal afetlerin zararlarını en aza indirmek için yapılması gerekenler konusunda afiş çalışması yapmaları sağlanmıştır. Afişler tamamlandıktan sonra aile-öğrenci gruplarının hazırlanan

afişleri birbirleri ile değiştirerek evlerine götürmesi, evdeki diğer aile üyeleri ile birlikte evlerine götürdükleri afişte yer alan bilgileri tartışması istenmiştir. Ayrıca okulda aileler ve öğrencilerle birlikte gerçekleştirilen bu etkinlik kapsamında evde ailece deprem çantası hazırlanması istenmiştir.

Araştırmacının aile katılımlı okulda öğrenme etkinliğinden sonra günlüğüne yansıttığı görüşleri şu şekildedir:

Bugün ailelerin okulda katılım sağladıkları bir etkinlik gerçekleştirdik. Etkinliğe 18 aile katıldı. Katılan 18 ailenin ikisi baba ikisi de teyze biri abla idi. Çalışan iki aile etkinliğe yakınlarının katılmasını sağlamıştı. Etkinlikten bir saat önce çok amaçlı salonu hazırlamaya başladım. Bazı öğrencilerin aileleri erken gelmişti. Bir öğrencinin annesi, çocuğunun bu yıl sosyal bilgiler dersinde daha başarılı olduğunu, dersi ilgiyle takip ettiğini, beni model aldığını ve öğretmen olmak istediğini söyledi. Başka bir öğrencinin annesi çocuğunun dersleri takip ettiğini, verilen ödevleri yaptığını ve çalışmamızdan çok memnun olduklarını söyledi. Ailelerden aldığım bu dönütler oldukça sevindiriciydi. Etkinlik için bir sunum hazırlamıştım. Sunumda videolar ve haberler vardı. İki saatlik dersin birinci saatinde doğal afetler konusunda çok amaçlı salonda aileler ve öğrencilere bilgilendirici bir sunum yaptım. Öğrenciler sunum sırasında oldukça katılımcıydı, sunumla ilgili sorular soruyorlardı. Sunum sırasında deprem ile ilgili bilgi verirken çocukların ilgili olduklarını ve deprem çantası ile ilgili sorular sorduklarını görünce evde aileleri ile birlikte deprem çantası hazırlamalarını istedim. Deprem çantasını nasıl hazırladıklarını video kaydı ile anlatmalarını da istedim. Sunumdan sonra etkinlik için getirdiğim fon kartonları ve boyaları dağıttım. Boyalara öğrenciler çok sevindi. Çocuklar gerçekten istekli görünüyorlardı. Etkinlikte aileler birbirleri ile sohbet ediyorlar, kendi ailelerinden bahsediyorlardı. Ailesi gelmeyen öğrencileri diğer aile-öğrenci gruplarına dahil ettik. İki ayrı sınıfta eş zamanlı olarak etkinliği yaptık. Çocuklar aileleri ile birlikte afiş hazırladılar. Toplamda 18 tane olan afişler tamamlandıktan sonra grupların hazırladıkları afişleri birbirleri ile değiştirmelerini, evlerine götürdükleri afişleri diğer aile bireyleri ile paylaşmalarını istedim. Etkinlik çok güzel geçti. Nasıl olacağı konusunda bir tahminim yoktu, sadece çok merak ediyordum. Sunuma ilk başladığımda aileler merakla bakıyordu ve biraz heyecanlandım. Etkinlik sonunda çok mutlu oldum. Çocuklar da çok mutlu görünüyorlardı. Etkinlik sırasında Özden Hoca sınıftaki perde sorununu dile getirdi. Aileler birlikte bu sorunu konuştular ve tahtanın parladığını kendileri de gördükleri için perde diktirmeye karar verdiler. Özden hocaya etkinlik hakkında ne düşündüğünü sorduğumda “Şu an şoklardayım, demek ki oluyormuş” cevabını aldım. Ayrıca “Ama çok yorucu oluyor, zor bir etkinlik” dedi. Sunum da gayet güzeldi yorumunu yaptı. O da eğlenmiş görünüyordu.

Özden Hoca mesleklerle ilgili konulara geçiş yapıyoruz, babalarla çalışabiliriz dedi. Özden Hoca aile katılımı sağlamaya yönelik bir sonraki kazanımlarla ilgili yapılabilecek

etkinlikleri sıralamaya başladı. O an geçen dönem onunla yaptığımız görüşme aklıma geldi. İhtiyaç analizi yapmak için görüştüğüm öğretmenlerden biri Özden Hocaydı. Aile katılımı sağlamak istiyor ancak aile katılımının nasıl sağlanabileceği konusunda önerilerde bulunamıyordu. Neler yapılabilir, bilemiyorum ve ben de merak ediyordum diyordu. Şimdi Özden Hoca aile katılımının nasıl sağlanabileceğini, ne tür etkinlikler yapılabileceğini kazanımlarla ilişkilendirerek söylüyor ve etkinlik üretebiliyordu. Bunu görmek o an ki bütün yorgunluğumu üzerimden almıştı. Bu etkinlik çalışmamda benim için ayrı bir öneme sahip... Çünkü hem ailelerin hem de öğretmenin ve tabii ki öğrencilerin uygulamadaki gelişimlerini somut bir şekilde gördüğüm bir etkinlik olmuştu (AG, 06.01.2017).

Aile katılımlı okulda öğrenme etkinliğinde afiş hazırlama çalışması yapıldığı sırada dersliklerinden birinde çekilmiş fotoğraf örneği Görsel 4.8’de sunulmuştur:

Görsel 4.8. Aile Katılımlı Okulda Öğrenme Etkinliğine İlişkin Fotoğraf

Bu etkinlik kapsamında ev ödevi olarak aile ile birlikte deprem çantası hazırlanması ve etkinliğin video ile kaydedilmesi istenmiştir. Deprem çantası hazırlama etkinliği ile ilgili olarak bir öğrencinin video kaydının dökümü örnek olarak aşağıda sunulmuştur:

Ö14: Merhaba öğretmenim.

A14: Merhaba Hatice Hanım.

Ö14: Deprem çantasında su koyuyoruz.

A14: Koyalım çantaya.

Ö14: Lokum, kuru yiyecekler, tansiyon aleti ve yedek piller, düdük, kalem, defter. Defterin içinde polis ve itfaiye numarası, deprem olunca yapılması gerekenler yazıyor öğretmenim.

A14: Ne yapmamız gerektiği yazıyor işte.

Ö14: Çok amaçlı çakı, el feneri.

A14: Yak bakalım el fenerini çalışıyor mu?

Ö14: Çalışıyor. Radyomuz, peçete ne olur ne olmaz diye bir de ilk yardım çantası.

A14: İlk yardım çantasını da açalım. İçinde olması gerekenler bunlar.

Ö14: Krem, makas, işte peçete.

A14: Sargı bezi koyalım.

Ö14: Evet, hazır.

A14: Hazır.

Başka bir öğrencinin deprem çantası hazırladığı video kaydının dökümü ise şu şekildedir:

Ö15: Bugün deprem çantası hazırlayacağız. Deprem çantasının içinde iki adet suyumuz var, içine koydum. Üç adet bisküvimiz var. Bir tane peçetemiz var. Bir tane not defterimiz var.

A15: Baya büyük bir not defteri, küçük olsa daha iyi olurdu.

Ö15: Kalem var.

A15: Bence onları kolay bir yere koysaydın, önce kıyafetleri koysaydın meselâ.

Ö15: Biz kalabalık bir aile olduğumuz için eşyaları iki tane çantaya sığdıracağız. Bir adet montumuz var.

A15: İki adet.

Ö15: İki adet montumuz var. Burada çakmak ve düdük var.

A15: Fener var. Bence onları ön gözde fermuarlı bir yer var oraya koy. Ulaşması kolay olur. Bak yan tarafta var.

Ö15: Tamam. Peçeteyi de koydum. Burada tüm akrabalarımızın numaraları yazıyor bu defterde, telefonu olanlar yani. Sularımızın birisini buraya birisini de buraya koyalım.

A15: Çantada biraz daha eksik olabilir mi?

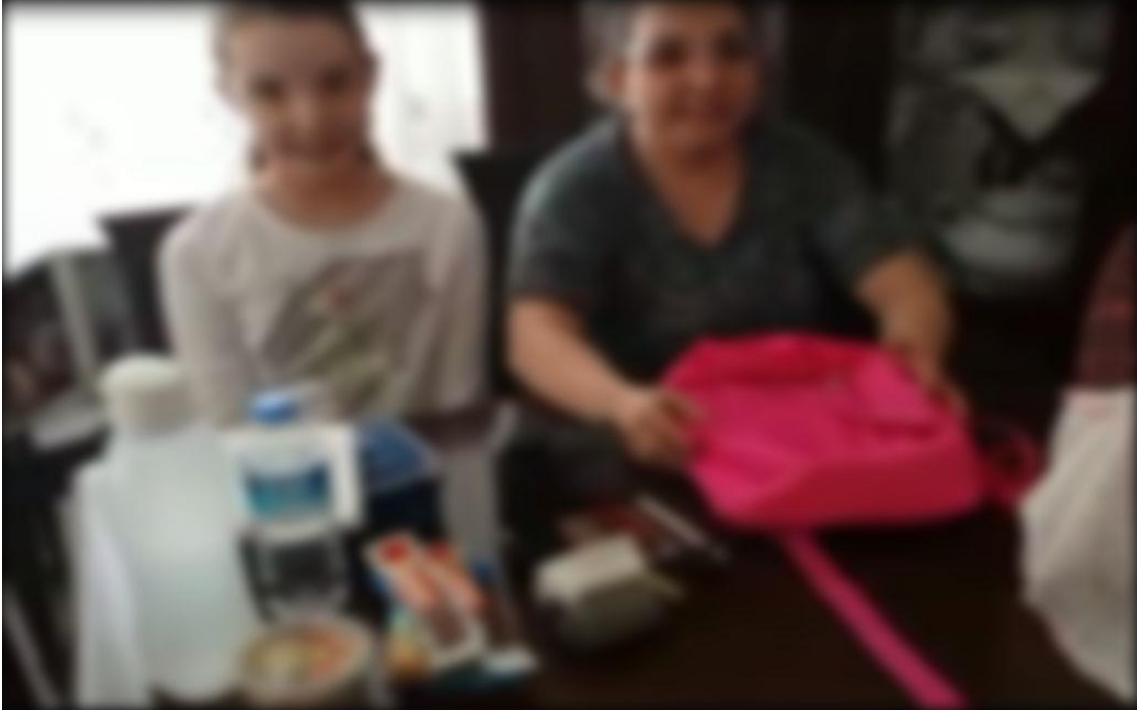
Ö15: Evet, olabilir.

A15: Onu düşünelim, kardeşlerin de diğer çantayı hazırlarlar.

Ö15: Tamam.

A15: Teşekkür ederiz.

Öğrencilerin Aile katılımlı okulda öğrenme etkinliği kapsamında aileleri ile birlikte evde deprem çantası hazırlamalarına ilişkin örnek fotoğraf Görsel 4.9'da gösterilmiştir.

Görsel 4.9. Deprem Çantası Hazırlığına İlişkin Fotoğraf

Aile katılımlı okulda öğrenme etkinliği, 11.01.2017 tarihinde geçerlik komitesi toplantısında değerlendirilmiştir. Komite üyelerinden Handan Deveci, ailelerin davet edilince okulda geldiğini ve ailelerin okulda gerçekleştirilen diğer etkinliğe göre dış görünüşlerine daha çok dikkat ettiklerini vurgulamıştır. Ömür Gürdoğan Bayır, sosyal bilgiler öğretmeninin araştırmacıyı gözlemlediğini ve mutlu görüldüğünü ifade etmiştir. Geçerlik komitesinde etkinliğin değerlendirildiği esnada geçen konuşmaların bir bölümü şu şekildedir:

Deveci: Aileler gel deyince geliyorlar.

Araştırmacı: Hocam önceden zorunlu olduğu için geliyorlardı, şimdi gönüllü olarak geliyorlar. Bu benim için sevindirici açıkçası.

Gürdoğan Bayır: Eylem açısından söylemen gerekeni söyledin. Mecbur geliyorlardı ama artık gönüllü geliyorlar.

Deveci: Evet.

Araştırmacı: Çocuklarla birlikte ders dinlemek ailelerin çok hoşuna gitti. Çocukların derse katıldıklarını, söz aldıklarını gördüler. Çocuklar da çok mutluydu. Hepsi derse katılmak için birbiriyle yarıştı adeta. Meselâ sorumluluklarının bilincinde olmayan bir öğrenci vardı. Artık derse katılanlar arasında o da.

Gürdoğan Bayır: Öğretmen çok iyi, anlattığın şeyde senin ağzının içine bakıyor, ailelere bakıyor. Bence bu etkinliğin kendi sınıfında olmasından çok mutlu.

Araştırmacı: İkinci saat afiş hazırlama etkinliği yaptık. Sınıfa aileler ve öğrenciler sığmadığı için iki ayrı yerde yaptık çalışmayı, sınıfta ve teknoloji tasarım atölyesinde.

Ailesi gelmeyen öğrenciler zaten kendileri gruplarını bulmuş, hemen yanlarına gittiler arkadaşlarının.

Deveci: Aileler de daha bakımlı görünüyor, kıyafet olarak da daha şık.

Günel: Evet evet, değişiyorlar.

Araştırmacı: İki tane baba katıldı.

Gürdoğan Bayır: Sınıf da güzel olmuş, teknoloji tasarım sınıfı. Tam grup çalışması için iyi olmuş.

Deveci: Güzel tasarlamışlar.

Araştırmacı: Ben sürekli iki sınıfı kontrol ettim. Özden Hoca da benim olmadığım sınıfta durdu. Ayrıca sınıfta perde sorunu vardı. Perde olmadığı için tahtayı göremeyen öğrenciler vardı. Aileler bir arada olunca Özden Hoca sorunu dile getirdi. Aileler de sınıfa gelip gördüler ve perde diktirmeye karar verdiler. Şu an perde siparişi verildi, dikim aşamasında.

Günel: Sınıfa gelip görünce anladılar demek.

Araştırmacı: Bana ilkokulda çocuğumun sınıfını biliyordum ama ortaokulda sınıfa girmek yasak. İlk defa çocuğumun sınıfının oturduğu sırayı gördüm diyen aileler oldu. Aileler de kaynaştı.

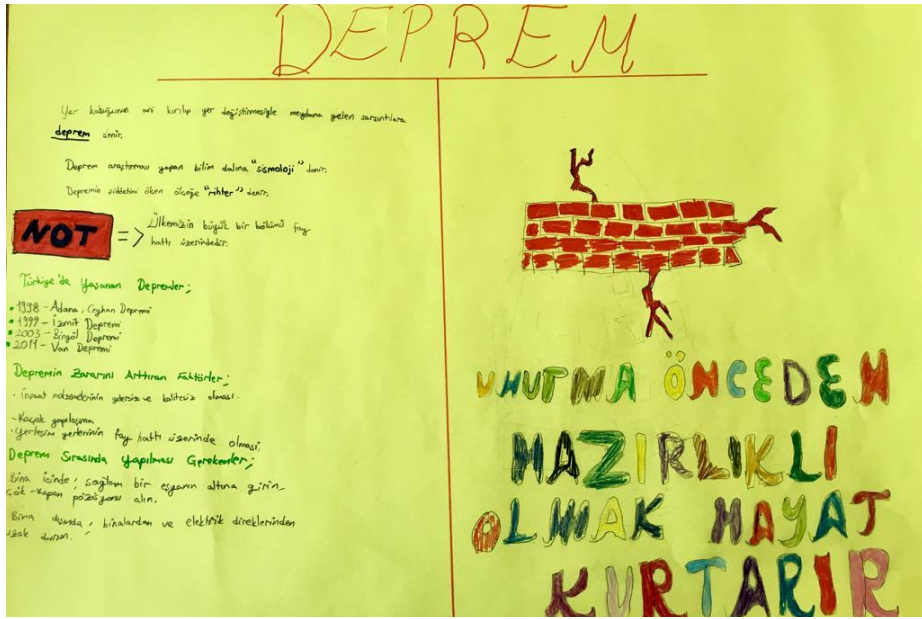
Deveci: Bu etkinlik ne kadar sürdü?

Araştırmacı: 2 ders saati. 1 ders saati aileleri de bilgilendirici konu anlatımı, ikinci ders saati afiş hazırlama etkinliği. Yeterli oldu.

Deveci: Güzel afişler çıktı mı?

Araştırmacı: Çoğu güzel bence.

Aile katımlı okulda öğrenme etkinliğine ilişkin örnek afiş fotoğrafı Görsel 4.10'da gösterilmiştir:

Görsel 4.10. Aile Katımlı Okulda Öğrenme Etkinliğinde Yapılan Afişe İlişkin Fotoğraf

Öğrencilerin etkinlik kapsamında evde deprem çantası hazırlama videolarına yönelik olarak 11.01.2017 tarihinde yapılan geçerlik komitesi toplantısında, komite üyelerinin olumlu görüşleri şu şekildedir:

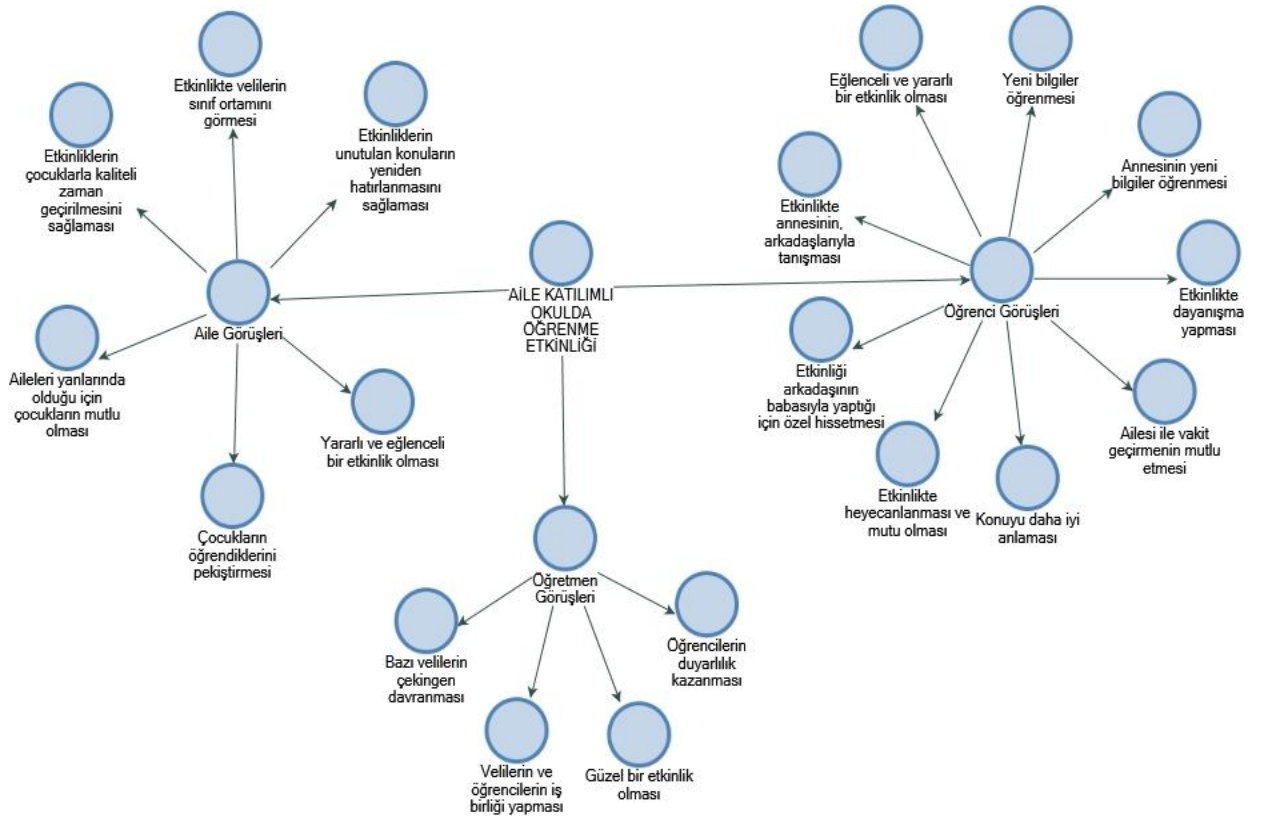
Araştırmacı: İlk ders saatinde öğrenciler deprem çantası ile ilgili örnekler verdi. Evde deprem çantası hazırlama etkinliği yapmalarını istedim ben de onunla ilgili videolar da var.

Günel: Çok güzel, daha güzel olmaya başladı videolar

Gürdoğan Bayır: Güzel sunmuş öğrenci tane tane.

Deveci: Çantaları güzel olmuş.

Etkinliğe katılan aileler, etkinlik ile ilgili görüşlerini aile işbirliği defterlerine, öğrenciler görüşlerini anekdot defterlerine yazmışlardır. Ayrıca etkinlik ile ilgili öğrencilerle ve sosyal bilgiler öğretmeni ile görüşme yapılmıştır. Aile katılımlı okulda öğrenme etkinliği ile ilgili öğrenci, aile ve öğretmen görüşleri Şekil 4.9’da gösterilmiştir.

Şekil 4.9. Aile Katılımlı Okulda Öğrenme Etkinliğine İlişkin Öğrenci, Aile ve Öğretmen Görüşleri

Öğrencilerin bazılarının etkinlik ile ilgili anekdot defterlerinde yer alan görüşleri şu şekildedir:

Etkinliği arkadaşım, babası ve ben yaptık. Etkinliği yaparken ben sloganlar bulup getirdim. Önce resmi beraber çizdik, sloganları yapıştırdık ve hazırlayanları yazdık. O

zaman hissettiğim şey annemin gelmesi. Ama ...'in (öğrenci) babasıyla etkinlik yapınca kendimi özel hissettim çünkü çok az baba gelmişti ve o yüzden kendimi özel hissettim ve bu etkinliği yaptığım için çok mutluyum (Ö1, 10.01.2017).

Cuma günü yapılan toplantıda babam geldi. Çok amaçlı salonda beraber sunum, konu dinledik. Daha sonra kimi arkadaşlarımız sınıfta kimi arkadaşlarımız da teknoloji tasarım odasında bununla ilgili afiş hazırladı. Biz afişimizi ben, babam, ...(öğrenci) ve ...'nın (öğrenci) ablası ile elimizde herhangi bir şiir, haber, slogan olmadan tamamen kendi el emeğimizle hazırladık. Ben afişi hazırlarken çok heyecanlandım. Çünkü ne yapacağımızı bilemedim. Bu nedenle de o an aklıma hiçbir fikir gelmedi. Daha sonra ...'yla (öğrenci) ben bir fikre karar verip bence çok güzel bir afiş hazırladık (Ö2, 10.01.2017).

Çok güzeldi. Annemin bizimle ders dinlemesi, afiş etkinliği yapması annemi arkadaşım gibi hissettirdi. Fakat annem 40 dakikayı az buldu yani tedirgin oldu. Kızım hadi yaz, kızım hadi daha resim çizeceğiz falan. Bu da beni mutlu hissettirdi. Annemle vakit geçirmek beni mutlu ediyor (Ö6, 09.01.2017).

Sınıfta afiş yapmak için annelerimiz okula geldiler. İlk önce çok amaçlı salona indik ve Hatice Öğretmen bize doğal afetlerle ilgili bize bilgiler verdi. Sonra Hatice Öğretmenin verdiği bilgilerden biraz sonra bize kalem dağıttı. Kalem dağıttıktan sonra şaşırım ve çok mutlu oldum. Teneffüs zili çaldı ve sınıfa çıktık ve afişlerimizi yapmaya başladık. İlk önce annem ve ben bitirdik. Çok eğlendik. Sonra ben ...'yla(öğrenci) yaptığımız afişleri değiştirdik (Ö13, 07.01.2017).

Bugün aileler okula geldi ve afiş yaptık. Gayet eğlenceliydi. Hem dayanışma yaptık hem eğlendik. Bir daha böyle bir etkinlik olmasını isterdim (Ö15, 06.01.2017).

Etkinlik ile ilgili öğrencilerle yapılan görüşmelerinden bazılarının doğrudan alıntıları şu şekildedir:

O etkinlikte güzel olmuştu. Biz ...'la (öğrenci) beraber yaptık. Aslında ...(öğrenci) sloganları buldu. Ama yine de güzel olmuştu. Annem şiiri, resimleri de evden getirmiş. Çok iyi düşünmüş onu. O resimleri yapıştırdı. Ben de yazıları yazdım. Annem de iyi katkı sağladı etkinliğe. Ben aslında çok beğendim böyle afiş tasarlamayı, böyle annemle beraber. Doğal afetleri de öğrendim. Onun gibi faydaları oldu. Olumsuz bir şey olmadı zaten hiç. Daha önce afiş tasarlamamıştık. Önceden böyle tam ders işlememiştik. Sınıfta arkadaşlarım ve ailem ve diğer ailelerle birlikte olduk (Ö4, 11.01.2017).

Bence faydalı ve güzel bir etkinlik çünkü sonuçta çok amaçlı salonda ders dinledik biz. Unuttuklarımızı tekrar ederek zihnimizde canlandırdık. Sonra babalarımız, annelerimiz onlarda bizim öğrendiğimiz konuları gördüler ve ne yapacaklarını akıllarında tuttular. Sonra da geldik afiş hazırladık. Ne yapacağımızı bilmiyorduk. Çünkü ben daha önceden hiç afiş hazırlamamıştım. Heyecanlandım. Çünkü elimizde yani herhangi bir şiir olsun, resim olsun, haber olsun hiç biri yoktu. Babam da işte resim çizdi bize. Fikirler üretti, şunu yapabilirsiniz bunu yazabilirsiniz diye. Babamın fikirleri daha çok oluyor onun aklına bir sürü şey geliyor (Ö2, 11.01.2017).

Afişte herkesin yaptığı şeyler farklı. Onları görmek daha iyi oluyor. İlk saat hani herkesin yanında bir arkadaşı varmış gibi oldu ailelerle. Eğer evde yapsaydık biz bundan bir yarar alamazdık. Sadece biz hazırlayıp yapıştırdık, götürürdük yani. Evde ben anlattım onlar dinledi sadece. Bence güzeldi böyle olunca. Şimdi annemle biz daha önceden gelip de dinlememiştik böyle ders. Ben bunu istiyordum zaten ve mutluydum o an. Annem öyle etkinliklere katılabildikçe mutlu oluyorum. Vakit geçirmek beni mutlu ediyor. Abimle babama da anlatmıştık. Gruba da zaten atmışlar afiş resimlerini. Oradan da yararlandık. Bence aileler hep bizle olmalı. Ben mutlu hissediyorum öyle olunca. Bence annem de öğrendi. Ondan sonra Cumartesi akşam sözlü tarih yaptığımız akşam depremle ilgili konuşuyorduk, fay hattı falan annem dedemlere anlatıyordu. Anne dedim seni ders etkiledi galiba, öyle konuştuk biraz (Ö6, 10.01.2017).

Şiirler öğrendim işte afiş gibi şeyler öğrendim. Depremi önlemek için önlemler, deprem çantası gibi. Daha önce böyle bir şey yapmadım. Benim daha çok öğrenmemi sağladı (Ö7, 10.01.2017).

Konuyu daha iyi anlamamı sağladı. Ve etkinlik çok güzel olduğu için mutlu ve eğlenceli ders geçirdik. Çok mutlu oldum. Annemle birlikte aynı sıraya oturmak beni mutlu etti ve eğlenceli geçti (Ö9, 06.01.2017).

Çok tuhaftı. Hep kendim ders dinliyordum önceden. Eğitim hayatım boyunca ilk defa aileden bir kişiyle, teyzemle ders dinledim. Biraz heyecanlandım ilk başlarda sonra heyecanımı yatıştırdım. Ama olumluydu. İlk başta defterin arkasına biraz düşüncelerimizi yaptık. İkimiz aynı anda yapmaya çalıştık (Ö12, 12.01.2017).

Doğal afetlerle ilgili güzel şeyler öğrendim. Afiş hazırladık, çok eğlendim. Diğer derslerden farklı olarak annemizle olduk ve hani iki gruba ayırdınız. Annelerimizle afiş hazırladık. İlk defa sınıfta böyle bir şey yapıyoruz. Hem çok mutlu oldum hem annemle birlikte ders işledim. Zaten annem de çok sevindi. Birlikte çok mutlu olduk. Baya güzel zaman geçirdik. Diğer etkinliklerde aileyle tek başımızaydık. Şimdi sınıfta birlikte herkesin annesi vardı. Hep birlikteydik. Annem arkadaşlarımla ve anneleriyle tanışmış oldu (Ö13, 12.01.2017).

Bence gayet güzel bir etkinlikti. Arkadaşlarımızla afişleri değiş tokuş yapmamız da güzel bir duyguydu. Güzel bir histi. Annem çıkarmalar almış böyle resimler vardı. Başkalarına da verdim, hiç bir malzeme getirmemiş arkadaşlara verdim. Aslında deprem konusunu biraz daha iyi anlamış oldum. Depremi aslında aniden olan bir sarsıntı olarak biliyordum. Ama daha net anlamaya başladım. Heyelanın, aniden oluştuğunu biliyordum. Ama daha ayrıntılı öğrendim (Ö14, 12.01.2017).

Etkinliğe katılan aileler, aile katılımı okulda öğrenme etkinliği ile ilgili görüşlerini aile işbirliği defterine şu şekilde belirtmiştir:

Bu tür etkinliklerin çocuklar için çok faydalı ve etkileyici olduğunu düşünüyorum. Çünkü doğal afetlerle nerede ve ne zaman karşılaşacağımız, hangi yaşta karşılaşacağımız belli değil. O yüzden bu bilgilenme ve eğitimleri ne kadar erken öğrenirsek o kadar iyi

olduğunu düşünüyorum, bu eğitimde emeği geçen herkese teşekkürlerimi sunuyorum (A2, 10.01.2017).

Doğal afetlerle ilgili afiş hazırlama etkinliğine beraber katıldık. ...'yla (öğrenci) bana ... (öğrenci) da eşlik etti. İlk saat konuyla ilgili bilgilendirilip sonraki saat afişimizi hazırladık. Ülkemiz çeşitli doğal afetlere maruz kalıyor. Bu yüzden çok güncel bir konu. Ve maalesef bu konuya da gereken önemi veremiyoruz. Çocuklarımıza bunun bilincini küçük yaştan itibaren vermeliyiz. Bu afiş etkinliğinin onların doğal afetleri, sonuçlarını, yapmaları gerekenleri somut olarak anlamalarını sağladığını düşünüyorum. Afişi hazırlarken çocuklar da biz de çok eğlendik. Ailelerin yanlarında olması onları daha da mutlu etti. Keşke okuldaki tüm derslerimiz böyle eğlenceli olsa (A3, 06.01.2017).

Önceden oğlumla hazırlıklarımızı yaptık. Doğal afetlerle ilgili çıktı aldık, şiir bulduk. Hatta evde afişimizi hazırladık. Okula geldiğimizde de sınıfta başka bir afiş hazırladık. Oğlumun arkadaşı ... (öğrenci) bize yardım etti. Okul etkinliklerine katılmak çok eğlenceli ve eğitici. Biz aile olarak da bilgilerimizi hatırlıyoruz. Çocuklar öğrendiklerini pekiştiriyor. Afiş öncesi toplantı salonundaki slaytlar etkileyiciydi. 1999 yılında yaşadığım deprem olayı canlandı yeniden. Umarım hiç kimse doğal afetlerde zarar görmez (A4, 09.01.2017).

Doğal afet konusunun işlendiği etkinlik dersi çok güzeldi. Çocuklarla birlikte afiş hazırlamak çok eğlenceliydi. Çok güzel vakit geçirdim. Bence çocuklar için de değişik ve eğlenceli bir etkinlik dersi oldu. Bu etkinlik okulda ders saatinde yapıldı. Diğer etkinlikleri evde ve farklı zamanlarda yapıyoruz. Evde yaptığımızda videoya çekerken birkaç kez tekrar yapıyoruz. Sınıfta hem çocukların sınıf ortamını görmemizi sağladı hem de daha verimli bir ders olduğunu düşünüyorum (A5, 06.01.2017).

Okulda çocuklarımızın ders işlediğini görmek, onların etkinlik yaparken mutlu olduğunu görmek beni de mutlu etti. Bir aile olarak bu etkinliğin çocuklarımız için yararlı olduğunu düşünüyorum (A6, 09.01.2017).

06.01.2017 günü sosyal bilgiler dersinden etkinlik yapmak için okula gittik. Çok amaçlı salonda biz aileler ve çocuklarımız, Özden Hoca ve Hatice Hoca vardı. Özden Hoca, Hatice Hocamız ve biz projeksiyondan doğal afetlerle ilgili videolar izledik. Bunlar hakkında çocuklar görüşlerini söylediler. Sonra çocuklarımızla beraber bir afiş hazırlamak için sınıfa çıktık. Orada oğlum şiir yazdı, atasözleri yazdı, resimler yaptı. Ben de yardımcı oldum. Bu şekilde afişimizi tamamladık. Bir arkadaşıyla yaptığımız afiş değişirdik. Bu çalışma benim için de oğlum için de güzel oldu. Okulda oğlumla bir şeyler yapmak onun için de benim için de çok eğlenceliydi (A11, 06.01.2017).

Hatice Hanım Cuma günü okulda olduğumuz doğal afetlerle ilgili etkinliğimiz çok güzel geçti. Çocuklarla birlikte afişlerimizi hazırladık. Hazırlanan bu afişleri çocuklar birbirleriyle değiş tokuş yaptılar. Arkadaşlarının afişlerini inceledik. Babamıza anlattık. Yani kısacası tekrar etmiş oldu. Gerçekten bu etkinlikler bizim de unutmış olduğumuz konuları hatırlamamızı sağlıyor. Çocuklarla güzel, kaliteli zamanlar geçiriyoruz. Emeğinize, yüreğinize sağlık (A14, 06.01.2017).

Hazırlanan etkinlik çok güzeldi. Ben keyif aldım. Son yıllarda asosyal bir insan olduğumu düşünüyorum. Genelde kalabalıklardan kaçırım. Ama bu topluluk bana iyi geldi. Oğlumun ne hissettiğini bilmiyorum, telaşlıydı her zamanki gibi. Bilgilerimizi tazeledik. Meselâ erozyonun tanımını unutmuşum, aramızda kalsın. Afişimiz çok güzel olabilirdi. Hatta en güzel afişi biz yapalım isterdim. Olsun, eksikliklerimizi gördük. Güzeldi (A15, 06.01.2017).

Etkinlik ile ilgili öğretmenle yapılan görüşmenin doğrudan alıntısı aşağıda yer almaktadır:

İnsanlar önyargılı biraz, biraz çekingen olanlar da var. Meselâ’nin (öğrenci) annesi ben gelmeyeceğim demişti, geldi. Oysaki gayet iyiydi bir sıkıntı yoktu. Biraz çekiniyor insanlar ne yapacağız diye sonradan bakıyorlar ki herkes normal alışıyor onlarda. İyiydi bence afiş etkinliği. Önceden çalışma yapmışlar bazı aileler özellikle. Bir de ...’nın (öğrenci) babasına biraz canım sıkıldı. Gelmişsin oraya kadar yapmışsın afişini. Hem de gayet güzel bir afiş çalışması yapmışsın. Yani ben gece çalışıyorum, şimdi uyumadan geldim demenin orada ne anlamı var ki. Orada teşekkür edeceğine bunu söyledi. Buna üzüldüm. ... (öğrenci) de başta tedirgindi. Meselâ afiş çalışması sırasında geldi bize “hocam annemle babamla konuşuyorum” diye biraz anlattı kendini ve sonradan çocuk kendi kendine açıldı. Ortak sınav olmuşlardı ve başarısı çok düşüktü. Şimdi yapabileceğini anladı, inancı doğdu, yapabileceğini gördü. O da güzel bir gelişmeydi. Afiş çalışmasında hepsi bir duyarlılık kazanmış oldular. El emeği vardı. Anneler bir yandan boyuyorlar bir yandan çocuklar resimler yapıyorlar. Aynı anda birlikte yaptılar güzeldi hepsi (17.01.2017).

Deprem çantası hazırlama ile ilgili olarak öğrencilerden bazılarının anekdot defterlerinde yer alan görüşleri şu şekildedir:

Bu akşam Hatice Öğretmenin verdiği deprem çantası etkinliğini yaptım. Deprem çantasına pil, battaniye, fener, radyo, su vb. malzemeler koyduk. Bu etkinliği yaparken çok eğlendim. Çantaya koyduğumuz malzemelerin çoğunu bilmiyordum ve bu yüzden o malzemeleri “sosyal bilgiler ders kitabından” bakarak buldum. Bu etkinliğin bana yararı deprem çantası malzemelerini öğrendim (Ö1, 10.01.2017) .

Bugün ailem ile birlikte deprem çantası hazırladık. Çantanın içine battaniye, fener, su, pil, ilaç, peçete, krem, pamuk, cep telefonu, yara bandı, not defteri, kalem gibi şeyler koyduk. Deprem çantası hazırlamak hoşuma gitti (Ö4, 09.01.2017).

Bugün ödev olarak deprem çantası yaptık. İçine kuruyemiş, kazak, peçete vb. şeyler koyduk. Bu ödevleri yapmak çok zevkli oluyor. Yeni ödevi ipe çekiyorum (Ö5, 08.01.2017).

Deprem çantası etkinliği çok güzeldi. Önceden hazırlık yaptık. Çok mutluyum, bu etkinliklerin devamını dilerim (Ö17, 08.01.2017).

Bugün ailemle deprem çantası hazırladık. Babam ilk baş düdüğü ve el feneri almak için markete gitti. Ve eşyaları hazırladık, sonra videoyu çektik. Videoyu bitirdikten sonra

kapıya yakın bir yere çantayı koyduk. Bilgilendirici ve eğlenceli bir etkinlikti (Ö15, 07.01.2017).

Bazı öğrencilerin görüşmede belirttikleri bu etkinlik kapsamında gerçekleştirdikleri deprem çantası hazırlama ile ilgili düşünceleri şu şekildedir:

Orada zaten babaannem vardı, dedem vardı, kardeşim vardı. Bu sefer yine annem vardı. Orada aslında çantayı annem buldu. Sonra hangisine koyacağımızı annem ve ben karar verdik. Ben internetten bakmıştım. Sonra bulduk su koyduk. Deprem çantasını hazırladık. Deprem olduğunda hazırlıklı olacağız ve deprem çantasının içine ne koyulacağını öğrendim. Ailemle yapınca güzel olmuştu, mutlu olmuşum. Çok güzel oldu (Ö4, 11.01.2017).

Deprem çantası hazırlama, gerçekten iyi oldu. Çünkü deprem sırasında panik oluyoruz. Ne yapacağımızı şaşıryoruz. Bir de şey mutfak aslında biraz tehlikeli bir yer ama ben şey diye düşünmüştüm. Vanaları falan kapatırız diye düşünmüştüm (Ö8, 12.01.2017).

Deprem çantası... Bizim evde öyle şeylerin olduğunu ben bilmiyordum. Gelince daha yeni gördüm. O ilkyardım çantaları falan biliyordum da o pamuk falan içinde olan kutuları falan hiç birini bilmiyordum. Yani evde olduğunu da bilmiyordum. Annemlere diyordum. İlkokulda öğretmenimiz de ilkyardıma anlatıyordu. Be eve gidince anneme demiştim. Annem bir gün yaparız dedi. Sonra bir daha hiç yapmadık. Sonra bende unutmuşum. Annem bana dün sordu. Bu yüzden yapmadık dedi. Oysaki varmış bizde yani. Sonra yaparken çok enteresan küçük küçük şeyler gördüm. Meselâ yangın söndürme tüpü yakından çok ilginç gözüküyormuş. Sonra küçük küçük makaslar çok güzellerdi. Bence yararları oldu. Nasıl desem yerlerine neyi nasıl ne zaman kullanacağımı öğrendim. Ailemle yapmak daha güzel bir şey. Her şeyi ailemle yapmak daha güzel geliyor. Çünkü nasıl desem babamla yaparken hep etkinliklere babamla atıldık. Annem hep kameraya çekti. Babam... Babam bilmiyorum ilkyardım çantası hiç aklıma gelmemişti hiç yapmamıştık hayatımızda. Babamla yapmak çok güzel oluyor babam her şeyi bir şeye tutuşturuyor. Daha eğlenceli oluyor (Ö12, 12.01.2017).

Etkinliğe ilişkin geçerlik komitesi verilerine bakıldığında, komite üyelerinin ailelerde olumlu yönde farklılıklar gözlemlendiğini ve sosyal bilgiler öğretmeninin etkinliklerin kendi sınıfında yapılması konusunda istekli olarak gözlemlendiğini bir kez daha vurguladıkları görülmektedir. Geçerlik komitesi üyeleri etkinliği başarılı olarak değerlendirmişlerdir.

Araştırmacı günlüğünde yer alan verilere bakıldığında, etkinlik süreci ile ilgili herhangi bir sorun yaşanmadığı görülmektedir. Araştırmacı, etkinliğe katılan ailelerden bazılarının verdiği dönütlere vurgu yapmıştır. Bu aileler, uygulama sürecinde gerçekleştirilen etkinliklerin çocuklarının akademik başarılarına katkı sağladığını ve araştırmacıyı model aldığını söylemişlerdir. Araştırmacı günlüğünde, etkinliğin sınıfta

yaşanan bir sorunu ailelerin gördüğü ve etkinlik sayesinde bu sorunun çözümüne yönelik girişimler olduğunu belirtmiştir. Araştırmacı, günlüğünde uygulama sürecinde öğretmenin gösterdiği gelişimi vurgulamıştır.

Bu etkinlik ile ilgili bazı öğrenciler, afiş hazırladıkları sırada arkadaşları ile materyaller konusunda birbirleriyle dayanışma yaptıklarını belirtmiştir. Bazı öğrenciler, annesi ile işbirliği yaparak afiş hazırladığını ve annesiyle vakit geçirdiği için mutlu olduğunu söylemiştir. Öğrencilerin çoğu etkinliğin kendisine ve annesine yeni bilgiler edindirdiğini dile getirmiştir. Bu bulgu, etkinliğin aileler ve öğrenciler için öğretici olduğunu göstermektedir. Öğrenciler, aile katımlı okulda öğrenme etkinliği ile ilgili eğlenceli, faydalı, keyifli bir etkinlik olarak görüş belirtmişlerdir. Bu bağlamda etkinliğin öğrenciler için derse yönelik güdüleyici olduğu söylenebilir.

Etkinlik kapsamında evde hazırlanan deprem çantasına yönelik olarak bazı öğrenciler, deprem çantasında yer alacaklar konusunda araştırma yaptığını belirtmiştir. Bazı öğrenciler ise deprem sırasında panik durumu yaşanabileceği için deprem çantası hazırlamanın önemi ve gereği konusunda bilinç kazandıklarını vurgulamışlardır. Bir öğrenci evde bulunan ilkyardım çantasının içinde ne olduğunu bilmediğini ve merak ettiğini, deprem çantası hazırlayarak ilk yardım çantasını da incelemiş olduğunu söylemiştir. Öğrenci görüşlerine bakıldığında deprem çantası hazırlanırken aile içi paylaşım ve işbirliği ortamı olduğu görülmektedir. Öğrenciler, evde gerçekleştirdikleri deprem çantası hazırlama etkinliğini eğlenceli bulduklarını ve bu tür etkinliklerin devam etmesini istediklerini söylemişlerdir. Ayrıca öğrenciler, etkinliği aileleri ile birlikte yaptıkları için eğlenceli bulduklarını vurgulamışlardır.

Aileler, etkinliğin eğlenerek öğrenme sağladığını ve öğretici olduğunu düşünmektedir. Bazı aileler, etkinlik sayesinde unuttukları bilgileri yeniden hatırladıklarını vurgulamışlardır. Bazı aileler ise, etkinliğin ders işlenirken çocuklarını ve sınıf ortamını görmelerini sağladığını belirtmiştir. Ailelerin çoğu, etkinlikte iyi zaman geçirdiklerini, etkinliği çocuklar için yararlı bulduklarını ve etkinlikte çocukların mutlu olduklarını gözlemlediklerini belirtmişlerdir.

Sosyal bilgiler öğretmeni, çekingen davranan aileler olduğunu ancak bu ailelerin etkinliğe katılım sağladıktan sonra uyum sağlayabildiğini dile getirmiştir. Ayrıca sosyal bilgiler öğretmeni, akademik başarısı düşük olan bazı öğrencilerin uygulama sürecinde gösterdiği gelişimi vurgulamıştır. Sosyal bilgiler öğretmeni, etkinliklerin öğrencilere yansımaları ile ilgili düşüncelerini ifade etmiştir. Sosyal bilgiler öğretmeni, etkinlik

sayesinde öğrencilerin doğal afetler konusunda duyarlılık kazandığını düşünmektedir. Sosyal bilgiler öğretmeni, afiş çalışması sırasında aileler ile öğrencilerin yaptığı işbirliğine de değinmiştir. Sosyal bilgiler öğretmeni bu etkinliğin yorucu olduğunu söylemiş ve aileler ile öğrencilerin birlikte bir ürün ortaya koymalarına vurgu yapıp olumlu değerlendirmeler yapmıştır.

4.1.9. Aile büyükleriyle çalışma

Uygulama sürecinin dokuzuncu etkinliği olarak öğrencilerin evde aile büyükleri ile birlikte gerçekleştirecekleri bir etkinlik tasarlanmıştır. 10.01.2017 tarihinde işlenen ders kapsamında öğrencilerin evde aile büyükleri ile gerçekleştirdikleri sözlü tarih çalışması ile aile büyüklerinin sosyal bilgiler dersine katılımı sağlanmıştır. Bu etkinliğin yer aldığı 10.01.2017 tarihli ders planı Tablo 4.9’da gösterilmiştir.

Tablo 4.9. *Aile Büyükleriyle Çalışma Etkinliğine İlişkin Ders Planı*

Dersin adı	Sosyal Bilgiler
Sınıf	5
Süre	40’
Öğrenme Alanı	İnsanlar, Yerler ve Çevreler
Ünite	Bölgemizi Tanıyalım
Konu	İnsan Doğayı Şekillendiriyor
Kazanım	Yaşadığı bölgede görülen bir afet ile bölgenin coğrafi özelliklerini ilişkilendirir. Kültürümüzün sözlü ve yazılı öğelerinden yola çıkarak doğal afetlerin toplum hayatı üzerine etkilerini örneklendirir.
Kullanılan yöntem ve teknikler	Gösterip yaptırma, sözlü tarih
Materyaller	Flaş kartlar, ders kitabı, çalışma yaprağı, aile ve öğrenci yönergesi
Aile Katılımına Yönelik Etkinlik	Aile büyükleriyle çalışma etkinliği: Sözlü tarih
I. GİRİŞ	
Dikkat çekme	Tahtaya doğal afetlerle ilgili Eskişehir yöresine ait olan bir atasözü yazılarak öğrencilere tahtaya yazılan atasözü ile ilgili sorular yöneltilir.
Güdüleme	Derste insanların doğal afetlerle ilgili duygu ve düşüncelerini ortaya koymak amacıyla oluşturduğu şiir, türkü, atasözü ve destanlar hakkında bilgi sahibi olunacağı söylenir.

Gözden geçirme	Doğal afetlerle ilgili şiir, türkü, atasözü yazılı olan flaş kartlar öğrencilere dağıtılır. Ders sonunda uygulanacak çalışma yaprağı öğrencilere dağıtılır. Bir önceki ders öğrencilerin aileleri ile birlikte yaptıkları afişlerin üzerinde yer alan şiirlerin ve atasözlerin derste paylaşılması için afişler toplanır.
Derse geçiş	Derste kullanılmak üzere gerçekleştiren sözlü tarih çalışması videosu akıllı tahtaya yüklenerek derse geçilir.
II. GELİŞTİRME	
	• Sözlü tarih ürünlerinden bahsedilir. • Flaş kartlarda yer alan sözlü ve yazılı tarih ürünleri öğrencilere okutulur ve bu ürünlerin hangi doğal afet için yazılmış olabileceği tartışılır. • Öğrencilerin aileleri ile birlikte yaptıkları afişler üzerinde yer alan şiirleri ve atasözleri öğrencilerin okuması sağlanır. • Sözlü tarihe yönelik oluşturulmuş olan bir video öğrencilere izletilir.
III. SONUÇ	
	• Sözlü ve yazılı edebi ürünlerin kültürümüz açısından önemi vurgulanır. • Bu ürünlerin doğal afetlerle ilgili olarak insanların duygularını ifade ettikleri vurgulanır. • Öğrencilere izledikleri videodaki gibi aile büyüklerinden biri ile bir sözlü tarih çalışması yapmaları söylenir. • Öğrencilere konu ile ilgili hazırlanmış olan aile yönergesi ve öğrenci yönergesi dağıtılır. • Aile yönergesinin aile işbirliği defterlerine yapıştırılması sağlanır.
IV. DEĞERLENDİRME	
	• Öğrencilerin deprem ile ilgili bir fotoğraf ve şiirin yer aldığı çalışma kâğıdındaki şiirden ve fotoğraftan yola çıkarak o depremi yaşayan insanların neler hissetmiş olabileceklerini yazmaları sağlanır.

Sosyal bilgiler dersinde sözlü tarih çalışmasına uygun olan çeşitli konular vardır. Bu etkinlik kapsamında doğal afetler ve doğal afetlerin yazılı ve sözlü kültür öğelerine yansımaları ile ilgili öğrencilerin aile büyükleri ile sözlü tarih çalışması yapması amaçlanmıştır. Etkinliğe hazırlık olarak araştırmacı aile ve öğrenci yönergesi hazırlamakla birlikte kendi aile üyesiyle sözlü tarih çalışması yapmış ve bu çalışmayı video kaydı halinde sınıfa getirmiştir. Derste, araştırmacının kendi aile üyesiyle yaptığı bu sözlü tarih çalışması akıllı tahtadan izlenmiştir. Öğrencilerin izlenen videodaki gibi aile büyükleri ile doğal afetler konusunda sözlü tarih yapmaları istenmiştir.

Bu konuyla ilgili derste geçen konuşmaların bir bölümü şu şekildedir:

AÖ: Çocuklar doğal afetlerden sonra insanlar şiirler, türküler, destanlar oluşturuyorlar. Ben de bununla ilgili annemle bir etkinlik yaptım, sonra videoya kaydettim. Video

kaydını da size getirdim. Burada size izleteceğim. Şimdi çocuklar sözlü tarih diye bir çalışma var. İnsanlar, genellikle de yaşlı insanlar yaşadıklarını, deneyimlerini bize sözlü olarak anlatıyorlar ya, işte ona sözlü tarih çalışması diyoruz. Ben aslında bu konuyla ilgili yani doğal afetlerle ilgili yazılan yazılı ve sözlü edebi ürünlere yönelik yaşanmışlıkları olan aile büyüklerim hayatta olmadığı için annemle görüştüm. Annem de zaten 59 yaşında, yaşanmışlıkları var doğal afetlerle ilgili. Şimdi annemle yaptığım sözlü tarih çalışmasını akıllı tahtada izleyeceksiniz. Çocuklar bu çalışmayı dikkatli bir şekilde izleyin. Sizden aile büyüklerinizle aynısını yapmanızı yani sözlü tarih çalışması yapmanızı isteyeceğim. Dedenizle, anneannenizle, babaannenizle olur. Aynısını yapmanızı isteyeceğim.

Araştırmacı, öğrencilerin aşağıda dökümü yer alan videoyu akıllı tahta üzerinden izlemelerini sağlamıştır:

A: Bugün 19 Ocak 2017 Pazartesi. Şimdi yarınki derste sizlere izletmek üzere annemle sözlü tarih çalışması yapacağım. Anne derste çocuklar doğal afetler konusunu öğrendi. Doğal afetler konusunda seninle sözlü tarih çalışması yapmak istiyorum. Önce kendini tanıtmamı istiyorum. Adın, soyadın, kaç yaşındasın? Kısaca kendinden bahseder misin?

B: Ben 59 yaşındayım. 4 tane çocuğum, 5 tane torunum var.

A: Mesleğin nedir?

B: Mesleğim ev hanımıyım.

A: Peki anne yaşadığın doğal afetleri anlatır mısın? Deprem, sel, heyelan gibi doğal afet yaşadın mı?

B: Yaşadım. Benim yaşadığım 1969'da Kütahya'da Simav depremi olmuştu. Onu yaşadım. Bizim köyümüzde hasar olmadı ama deprem anını birebir yaşadım, sallandık.

A: Depremi hissettin.

B: Depremi hissettim, evet. Öğleden sonraki saatlerdeydi. 17 Ağustos 1999 depremini, onu da yaşadık. Sonra Kaynaşlı depremi olmuştu Kasım'da aynı yıl. Onu yaşadık. Onlarda da aynı, hasar olmadı kendi köyümüzde ama yaşadık.

A: Kütahya'da olan depremde kaç yaşındaydın? Anlatır mısın?

B: 12 yaşındaydım. Evimizde köyde balkonda otururken o an ağaç gitti geldi önümde.

A: Peki deprem anında neler hissettin?

B: Biz tabii o zaman televizyon olmadığı için köyde radyodan hep devamlı dinliyorduk. O olan artçıymış. Ben de deprem olurken deprem böyle oluyormuş deyip merdivenlerden evin bahçesine koştum.

A: O an panik yaptın.

B: Evet yaptım, panik yaptım.

A: Anne sen deprem yaşayan insanların köye geldiğini söylemiştin. Ondan da bahseder misin?

B: Evet geldi. 1966'da Muş Varto'da deprem olmuştu. Oradan köyümüze insanları getirdiler onların evleri yıkıldığı için. Köy halkı onlara maddi manevi yardım etti.

Köyümüzde 3 ay kaldı onlar. Bizim evimize yakın bir evde kaldılar. Gidip onlardan dinlerdik. O zaman da 10 yaşımıydım. Çok şiddetli olduğunu, onların harman yerinde ağıl denilen yerlerde koyunları sağarken sabah 10-12 arasıymış söyledikleri. O zaman büyük bir sallantı oldu dediler. Yer yarıldı, insanlar sağdığımız koyunlar içine girdi diye söylediler, ağladılar.

A: Yani deprem anında yer yarıyor, hayvanlar yarılan yere düşüyor ve sonra yer geri kapanyor.

B: Evet, yaşlılar ağlayarak anlatıyordu. Çok yakınlarını kaybetmişler. Sonra onlar tekrar memleketlerine Muş'un Varto ilçesine döndüler. Esas onlar çok yaşamış o ilçe merkez üssüymüş. Devlet onlara ev yapmış, kışın oraya tekrar döndüler.

A: İnsanlar doğal afetleri yaşayınca türküler, destanlar, atasözleri, şiirler yazıyorlar. Senin doğal afetlerle ilgili bildiklerin var mı? Anlatır mısın?

B: Benim bildiğim babam, anneannem 1939'da Erzincan depremini yaşamışlar. Tabi o zaman da radyo çok fazla olmadığı için insanlar yazıya döküyormuş böyle ağıtlarını. Destan deniyordu onlara. Bizim çocukluğumuzda da böyle bir üzücü olay, genç ölümü veya deprem, yangın, sel böyle afetlerde insanların kayıpları için destan yazılıyordu. Ben de birazını biliyorum Erzincan depreminin.

A: Söyleyebilir misin?

B: "Erzincan ovası kışa kanar mı?
Karların üstünde ateş yanar mı?
Erzincan'da Köse Dağın eteği
Çekildi arısı kaldı peteği
Viran kaldı çok yavrular yatağı"

diye anneler ağıt yakmışlar. Bu daha çoktu 10 kıtayı, 20 kıtayı buluyordu ama biz unuttuk zamanla. Çok zor bir olay olmuş. Kış günüymüş depremde. Gece yarısından sonraymış deprem. İnsanlar depremin olduğu an evin içinde anne bebeğine süt verirken birden sallanıyor, üşüme titreme geliyor. Kafasını kaldırıp bir bakıyor ve gökyüzünde yıldızları görüyor. O zaman felaketin ne kadar büyük olduğunu anlıyor.

A: Çatı mı gitmiş?

B: Evet çatı gitmiş, duvarlar yıkılmış.

A: Anne teşekkür ederim katıldığın için.

B: Bir şey değil. Allah böyle şeyler yaşatmasın.

Araştırmacı aile üyesi ile yaptığı sözlü tarih çalışmasını öğrencilere izlettikten sonra öğrencilerin de kendi aile büyükleri ile bu çalışmayı yapmalarını istemiştir. Derste bunu araştırmacı şu şekilde ifade etmiştir:

AÖ: Çocuklar çalışmayı gördünüz. Bu gördüğünüz sözlü tarih çalışmasıydı. Sizden aile büyüklerinizle bu çalışma gibi bir çalışma yapmanızı istiyorum. Çalışma ile ilgili yönergelerinizi de vereceğim şimdi. Bu yönergelerden biri sizin biri de aileniz için. Aile

yönergesini her zamanki gibi aile işbirliği defterlerinize yapıştırın. Sormak istediğiniz herhangi bir şey var mı? Kafanızı karıştıran bir şey var mı yapacağımız etkinlik ile ilgili?

Öğrenciler: Yok öğretmenim.

Araştırmacı dersten sonra düşüncelerini günlüğüne şu şekilde yansıtmıştır:

Bugün öğrencilerin aile büyüklerinden yararlanmasını sağlamaya yönelik sözlü tarih çalışması yapacakları etkinliği kapsayan dersimizi işledik. Öğrenciler evde yapılacak etkinliğin uygulamasını görünce etkinlikleri daha nitelikli yaptıkları için derste öğrencilere izletmek üzere annemle doğal afetlerin yazılı ve sözlü kültürümüze yansımalarına yönelik sözlü tarih çalışması yaptım. Yaptığım çalışmada aynı öğrencilerin hissettiklerini yaşadım. Ben de annemin anlattığı çoğu şeyi ondan ilk defa duydum. Annem de videoya çekildiği için heyecanlanmıştı. Kendi ailemi de çalışmama dahil etmiştim. Derste öğrenciler doğal afetleri çok iyi öğrenmiş görünüyorlardı. Öğrenciler bir önceki etkinlikte hazırladıkları afişlerine yazdıkları şiirleri okudular. Annemle yaptığım sözlü tarih çalışmasını ilk açtığımda çocuklar videoda beni görünce çok güldüler, ben de güldüm. Aile büyükleri ile bu şekilde bir etkinlik yapacaklarını söyledim. Çocuklar çok ilgili görünüyordu. Bir öğrenci “Hocam ben de hacı annemle yapacağım bu çalışmayı” dedi. Artık çocuklar evde yapılan etkinliklere ait yönergeler ile ilgili sorular sormuyorlardı. Aile katılımı ile sosyal bilgiler dersini işlemeye iyice alışmış görünüyorlardı. Özden Hoca da geçen haftalarda aile-öğrenci sunumunda aynı şeyi söyledi, “çocuklar iyice alıştılar” dedi. Aileler, öğrenciler sosyal bilgiler öğretmeni gibi ben de sürece iyice alıştım ve geliştim (AG, 10.01.2017).

Araştırmacı, etkinlik ile ilgili öğrenci videolarına yönelik görüşlerini günlüğünde şu şekilde ifade etmiştir:

Öğrencilerin aile büyükleri ile birlikte evde yaptıkları etkinliklerin videoları gelmeye başladı. Etkinlik ile ilgili videoları gönderdiklerinde videoların süresinin kısaltmaya başlaması dikkatimi çekti. Ayrıca aileler videoları gönderirken etkinliği uzun yaptıklarını ancak video kaydını kısa bir bölümünde aldıklarını söylüyorlardı. Videolarda öğrenciler artık tedirgin görünmüyorlar ve etkinliği daha nitelikli yapıyorlardı (AG, 15.01.2017).

Öğrencilerin, evde aile büyükleri ile birlikte gerçekleştirdikleri etkinliğe ilişkin örnek fotoğraf Görsel 4.11’de gösterilmiştir.

Görsel 4.11. Aile Büyükleriyle Çalışma Etkinliğine İlişkin Fotoğraf

Bir öğrencinin evde aile büyüğü ile sözlü tarih çalışması gerçekleştirirken çektikleri videonun dökümü aşağıda yer almaktadır:

Ö4: Merhaba öğretmenim, bugün sizin verdiğiniz ödevi yapacağım. Dedeme sorular soracağım. Dede kendini tanıtır mısın?

A4: Tanıtayım. Ben dedesi 72 yaşındayım, iki çocuğum ve üç torunum var.

Ö4: Mesleğin?

A4: Mesleğim elektrik teknikerliği ama şu anda emekliyim.

Ö4: Deprem, sel, heyelan vb. doğal afet yaşadın mı? Yaşadığın doğal afeti anlatır mısın?

A4: Yaşadım. 1999 İstanbul'da depremi yaşadım. Avcılar'da yanı başımızdaki evler yıkılıyordu. Gece saat üçü beş geçe her taraf kapkaranlık oldu.

Ö4: Depremi yaşadığında o an neler hissettin?

A4: Depremi yaşadığımda o an sanki dünyanın sonu geldiğini düşündüm.

Ö4: Yaşadığın doğal afetle ilgili bir anın var mı?

A4: Bir anım... Çocukların biri yalnız kalmıştı Eskişehir'de. Gece onlar sokakta yatmışlar kalkıp komşularla beraber. Biraz da korkmuş.

Ö4: Doğal afetlerle ilgili yazılmış olan türkü, destan, şiir var mı bildiğin? Anlatır mısın?

A4: Bir şiir okuyabilir miyim?

Ö4: Oku.

A4: Deprem

Gürültü kopar uzaktan

Sular fişkirir topraktan

İnsanlar yolu bulamaz

Oluşan bir karanlıktan

Bu bir depremin sesidir
Biz canavar nefesi deriz
Karanlık kaplar her yeri
Bilmem kendin neresindeyiz

Ö4: Öğretmenim bugünlük ödevim bu kadardı. Görüşürüz. Umarım beğenirsiniz.

Başka bir öğrencinin aile büyüğü ile birlikte etkinliği gerçekleştirirken çektiği videonun dökümünün bir bölümü şu şekildedir:

Ö7: Anneanne şimdi bana bakar mısın? Bana yaşadığın bir doğal afeti anlatır mısın?

A7: Şimdi biz öbür evimizde otururken 99 yılında gece yatıyorduk. Gece üçte bir gürültüyle uyandık ki baktık deprem. Hemen oturduk Bismillah dedik ondan sonra. Bitene kadar da yerimizden kalkmadık. Biz uyandığımızda ışık vardı. Biz uyandıktan sonra da hemen ışıklar söndü. Birden elektrikler gitti her yerde.

Ö7: Sallanınca.

A7: Sallanınca işte kesildi gitti yani hiç kalmadı. Eskişehir çapında gitti. Türkiye çapında gitti. Ondan sonra bir daha geçince dışarı çıktık. Bütün komşular dışarı çıkmış. Sonra yine başka günler ara ara oldu ama bize bir şeyi olmadı. Bizim evimize bir zararı olmadı.

Ö7: 99 depreminde yani o gece üçte olan şeyde camlar falan kırıldı mı?

A7: Kırılmadı işte 17 Ağustostu. Sonra duyduk ki sabahleyin Sivrihisar Caddesinde iki katlı bir apartman yıkılmış o zaman. Birkaç kişi de öldü.

Ö7: Anneanne şimdi Türkiye’de Eskişehir 2. zarar görecektir yani 2. en şiddetli deprem yeri.

A7: Adapazarı’nda o zaman çok şiddetli oldu, İstanbul, Yalova’da, Adapazarı’nda çok şiddetli oldu. Bizim burada işte sadece o apartmandan iki kişi mi üç kişi mi öldü. Başka bir zarar görmedik. Ara ara oldu ama başka zarar görmedik.

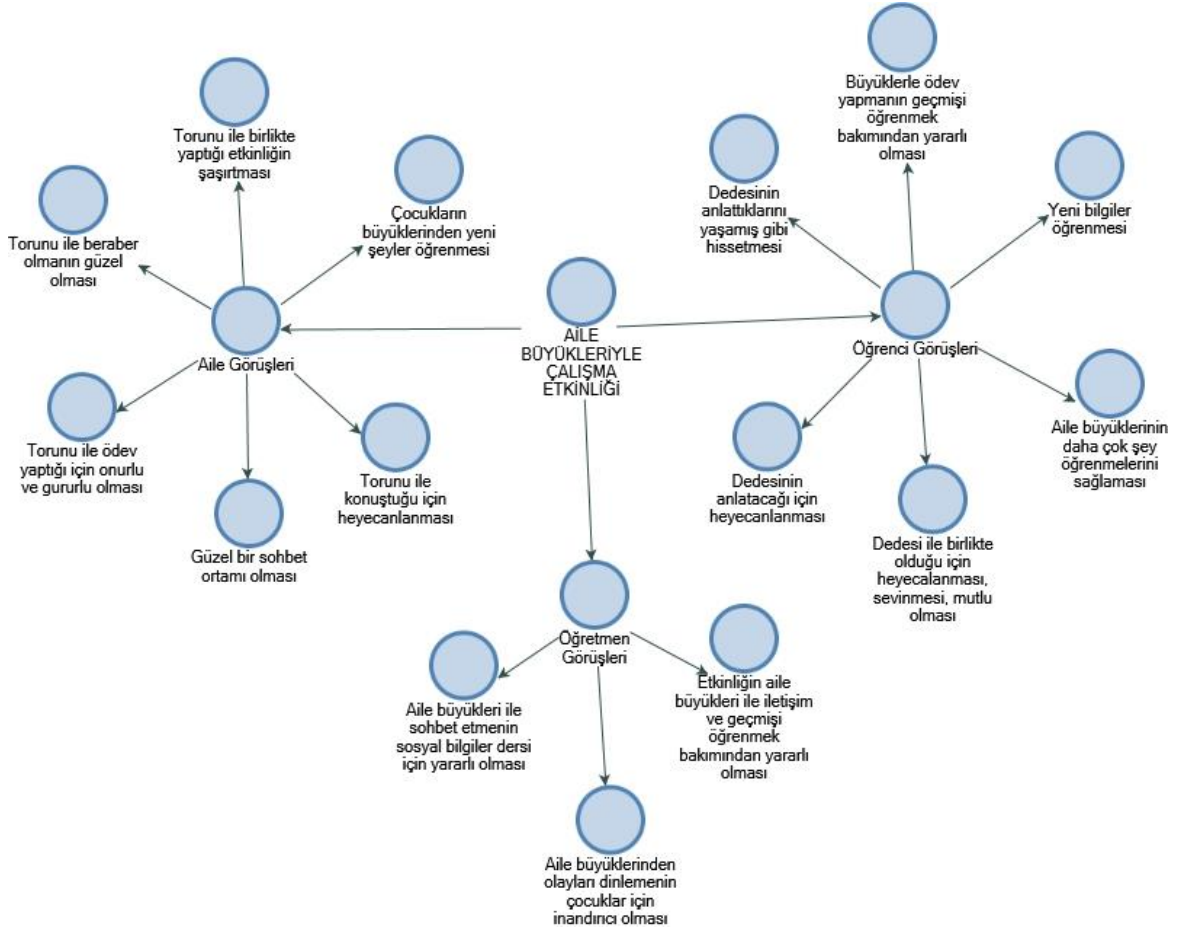
Ö7: Böyle çığ, erozyon, heyelan?

A7: Yok onlardan görmedik. Sade bunu gördük hayatımızda.

Ö7: Teşekkür ederim anneanne.

A7: İyi, hadi bakalım.

Aile büyükleriyle çalışma etkinliği ile ilgili öğrenci, aile ve öğretmen görüşleri Şekil 4.10’da gösterilmiştir.

Şekil 4.10. Aile Büyükleriyle Çalışma Etkinliğine İlişkin Öğrenci, Aile ve Öğretmen Görüşleri

Bu etkinlik ile ilgili öğrencilerin bazılarının anekdot defterlerinden alınan doğrudan alıntılar aşağıda yer almaktadır.

Bu etkinliğimizde dedem ile birlikte doğal afetler konusunda sözlü tarih çalışması yaptık. Ben sorularımı sordum, dedem de benim sorularımı özenle cevapladı. Etkinliğimizde dedemin hangi depremleri yaşadığını ve o an neler hissettiğini öğrendim. Çalışmamızda ilk defa dedemle birlikte konuştuk, sohbet ettik. Böyle çalışmalarda yer almak benim yeni şeyler öğrenmemi sağlıyor. Bu nedenle böyle çalışmalar benim için çok faydalı (Ö2, 13.01.2017).

Bugün dedemle beraber bir konuşma yaptık. Dedeme sorular sordum. Dedem bence güzel cevaplar verdi. Bu videoyu birkaç kez tekrar çektik. Ama yine de güzel oldu. Dedem ile birlikte olmak beni sevindirdi (Ö4, 15.01.2017).

Bugün dedemle çok ilginç bir etkinlik yaptık. Hayatımda ilk defa böyle bir etkinlik yaptım ve üstelik "Dedemle". Ben bunu yaparken çok mutlu oldum (Ö12, 17.01.2017).

Anneannemle ders işlediğim için çok mutlu oldum. Ben hep annem ve babamla işlerken şimdi anneannemle yapmak bana farklı hissettirdi ve birçok şey öğrendim (Ö13, 15.01.2017).

Dedemle sözlü tarih yapmak çok güzel bir duyguydu. Çok mutlu oldum. Dedemin yaşadığı depremi yaşar gibi oldum (Ö14, 11.01.2017).

Bugün anneannemle bir etkinlik yaptık. Zaten anneannem bizim evimizde yaşıyor. Onun için fazla sıkıntı çekmedik. Benim için bilgilendirici oldu. Ailemizden birileri doğal afet yaşamış mı öğrendim (Ö15, 15.01.2017).

Aile büyükleriyle çalışma etkinliği ile ilgili öğrencilerle yapılan görüşmelerden örnek olarak sunulan doğrudan alıntılar aşağıda yer almaktadır.

Ben 56 depremini bilmiyordum. Dedemin o kadar eski çocuk olduğunu öğrendim. Dedemin anlattığı depremi yaşamış gibi hissettim. Böyle etkinlikleri evde yapınca ev de okul gibi oluyor ama kendi evimde öğreniyorum (Ö1, 17.01.2017).

Ben bunu daha önce dedeme söylemişim yani sormuştum, yapabilir misin diye. İster misin böyle bir çalışma yapmak diye. Dedem bunu kabul etti. Ben de en yakın zamanda dedeme nasıl ulaşabilirim diye bunu düşündüm. Sonra dedem geldiği zaman bize video çekmeden önce bazı sorular sordum dedeme. O da yaşadım gibi anlattı bana birazcık. Sonra annemle beraber ben dedeme sordum dedem de cevapladı. Dedem sanırsam Düzce depreminde oradaymış. Yalova'da deprem olmuş ama o depremden önce gitmişler yani o an da gittikleri için görmemiş. Hiç duymadığım için çok heyecanlandım. Ama acaba neler hissetti diye bekledim. Acaba korkmuş mu üzülmüş mü gibi şeyler düşündüm. Onlar büyük ve bizden daha çok bilgi sahibi. Çünkü okuyarak öğrenmeler de yaşayarak bunun farkına varıyorlar. Bu yüzden bize destek oluyorlar ve daha çok şey öğrenmemize yardımcı oluyorlar. Dedemle daha önceden de böyle bir şey yapmadım. Etkinlikte dedem acaba ne gibi cevaplar verecek güzel mi yoksa farklı cevaplar verecek mi diye meraklandım. Dedemle çalışmak isterim. Meselâ savaşlar konusu olabilir. Eski zamanda daha yakın tarihler olduğu için savaşlar biraz daha bilgi sahibi olabileceği için. Çünkü dedem kaç yılında doğmuş bilmiyorum ama yaşı yüksek olabilir (Ö2, 20.01.2017).

Dedeme sorunca o bana güzel cevaplar verdi ben beğendim yani. Üzülmüş böyle biraz da korkmuş depremden. Bir de benim babam o zaman Eskişehir'de yalnızdı. O da korkmuş biraz. Onları falan anlattı. Dedem farklı cevaplar verdi böyle. Daha çok önce doğduğu için benden de eskiden olduğu şeyleri anlatınca böyle farklı oldu biraz olumlu yönde. Eskiden depremden ne olduğunu öğrendiğim için olumlu yönde yani güzel oldu (Ö4, 17.01.2017).

Dedem depremi anlattı. Bilmediğim şeyler vardı. Köpekleri bilmiyordum aslında. Köpekleri varmış, deprem olacağı zaman havlamış. Daha önce konuşmamıştık bunu. Geçmiş öğrenmek için yararlı oldu etkinlik. Büyüklerle ödev yapmak geçmiş öğrenmek açısından yararlı. Daha önce dedemle hiç ödev yapmadım. O yüzden de güzel hissettim (Ö6, 20.01.2017).

Babaanneme sorular sordum. Kendimi iyi hissettim, çok sevindim. O anlattıklarını onları ben bilmiyordum işte o depremlerle alakalı şeyleri. Dedem tarlada yaşamış depremi, babaannem evde. Dışarda yatmışlar. Onları bilmiyordum ben (Ö7, 20.01.2017).

Dedemle bizim evimiz iki katlı müstakil ev. İlk başta aşağı indim dedeme anlattım. Dede böyle böyle dedim. İlk başta dedeme sordum. Sonra dedem cevaplandırdı. Biraz hazırlandık. Sonra yukarı çıktık çekime başladık. Hiç yapmamıştım daha önce. Çok enteresandı, çok tuhaftı. Dedemle, babaannemle, anneannemle hiç böyle bir etkinlik yapmamıştım. Dedemin bir kaynakçı olduğunu biliyordum. Açıkçası dedemin emekli olduğunu tam bilmiyordum. Depremle ilgili o deprem 99 depremi, çok büyük bir deprem oldu zaten. Her yerde de duyulmuş. Dedem yaşamış sonuçta bunu. Onun ama canlı bir şekilde anlatması daha güzeldi. Ben ilkokuldayken annem bir yere gitmişti. Ben o zaman aşağıya inip dedeme bir şey sormuştum. Ben onları bilmem demişti. O zaman dedeme sormuştum. Hiçbir şekilde dedemden cevap alamamıştım. Çünkü onlar bizim konularımızı görmüyorlarmış. Dedemde ilkokul mezunu olup bilmediği için yani dedemle bunu yapmak çok tuhaf geldi ve güzel (Ö12, 19.01.2017).

Onların küçüklüğünde yaşadıkları şeyler zaten sizin anneniz gibi 59-60 yaşında. Çok eğlenceli oldu. Anneannemin 99 depreminde yaşadığını öğrendim. Depremlerde ne gibi zorluklar yaşadı onları öğrendim. Eskişehir’de anneannemlerin yaşadıkları yerde biraz az olmuş o 99 depremi. Hani onu öğrendim. Sokaklarda birkaç gece yatmışlar. Genelde ödevlerimi annemle babamla yapıyordum. Anneannemle de yaptım. Hepsiyile ayı ayı çok güzel hisler yaşadım. Hepsi de çok güzel davranıyorlar. Çok güzeller (Ö13, 18.01.2017). O etkinliğe ilk önce dosyayı alıp anneannelere gitmiştik. O arada ödevimi dedeme anlattım. Ben de şöyle şöyle bir deprem yaşamıştım ona anlatırım dedi. Dedem böyle ödev yapılması çok güzel bir duygu dedi. Yani beğendi. Daha önce de bunları anlatmamıştı. Çalıştığı yerde kocaman kocaman tüpler varmış. Tüplerin sarsıldığını ve yere düştüğünü söylemişti. Eğer onlar düşüp patlasaydı Bir bomba olabilirdi. Korktum biraz. Dedemle ödev yapmak bence gayet güzel bir duyguydu. Biraz dedem şey nasıl desem heyecanlanmıştı anlatacağı için (Ö14, 19.01.2017).

Aile büyükleriyle çalışma etkinliği ile ilgili aile işbirliği defterlerinde yer alan görüşlerden bazıları şu biçimdedir:

Torunumla video çekerken çok mutlu oldum. Yaşadığım depremi ona anlattım. İnşallah onlar böyle bir deprem vb. doğal afet yaşamasın (A1, 14.01.2017).

Torunumla böyle konuşmak beni çok heyecanlandırdı. Doğal afetleri tekrar yaşamış oldum. Onların bu konuyu daha iyi anlayabilmeleri açısından çok güzel bir etkinlik. Her zaman yardımcı olmaya hazırım. Onun yüzündeki ışık beni her zaman mutlu ediyor. Bana bu şansı veren torunuma ve siz değerleri öğretmenlerimize teşekkür ediyorum (A2, 13.01.2017).

Torunum ile beraber bir video çektik. Torunum bana sorular sordu. Bu benim hoşuma gitti. Torunum ile beraber olmak çok güzeldi. Video çekmek benim hoşuma gitti (A4, 15.01.2017).

Bu etkinliği oğlum anneanesiyle birlikte yaptı. Oğlumun anneanesiyle dedesi orman gözetleme kulesinde çalıştılar ve emekli oldular. Aslında çok fazla anı ve yaşanmışlık var

fakat video çekerken annemin aklına pek fazla bir şey gelmedi. Ormanda yağmur yağdığı zaman gök gürültüsüyle birlikte yıldırım atma tehlikesi çok yüksektir. Telsiz ve telefon telleri olduğu için ben çocukken kuleye yıldırım atmıştı. Benim aklıma bu olay geldi. Sizinle bunu paylaşmak istedim. Şimdilik bu kadar. Teşekkürler (A5, 14.01.2017).

Çocuklarımızın sözlü tarih çalışması yapması beni mutlu etti. Büyüklerinden öğrenecekleri şeyler var. En azından geçmişlerini bilsinler (A6, 13.01.2017)

Torunum benimle bu ödevi paylaştığı için çok onurlu ve gururluyum. Kamera karşısında biraz heyecandan dolayı fazla bilgi verememiş olabilirim. Kusura bakmayın. Dedesi (A12, 17.01.2017).

Torunumla yaptığım etkinlik beni şaşırttı. Böyle bir şey beklemiyordum. Torunuma fayda sağlayabildiysem ne mutlu bana. Kızım ile ders yaptığım için mutluyum. Anneanesi (A13, 15.01.2017)

Bugünkü yapmış olduğumuz etkinliği dedemizle yaptık. Çok güzel bir sohbet ortamı oldu. Dedemizin çok hoşuna gitti. Nerden nereye... Çok değişik duygular hissettirdi. Dedemiz bu tür bir etkinlikte yer aldığı için size çok teşekkür etti. Hatice Hanım ben de kızım ile dedesini videoya çektim. Çok değişik bir duyguydu. Bu haftaki etkinliğimiz de çok güzel geçti. Size çok ama çok teşekkür ederiz (A14, 11.01.2017).

Hatice Hanım merhaba! Sözlü tarih çekimimizi anneannemiz ile yaptık. Oğlum anneannesinin hikâyelerini dinlemeyi sever. Ben 1999 Gölcük depremini iyi hatırlıyorum. Bir de arkasından Düzce depremini yaşadım. Ben o zaman Bilecik'teydim. Deprem başladığı an dışarı attım kendimi. Çünkü çıkışa yakındım. Yurt binasının beşik gibi sallandığını gördüm. 1999 depreminde de amcamlar için çok endişeliydik. Sabah babamla yola çıktık. Çınarçık'a ulaşmak tam 17 saat sürdü. Tozu, kokusu felaketti. Amcamların altı binalık site tozla duman olmuştu. Tesadüf sadece o gece evde yokmuşlardı. Enkazın başında günlerce beklendi. Yağmacılara karşı. Binada olup da sağ çıkan çıkmadı. Amcamın kapı komşusu gece 2.30'da bebekleri çok ağlamaya başlamış. Susturamamışlar. Çocuklarının bu yaptığı alışkanlık değilmiş. Şaşırmışlar, acile gidelim demişler. Binadan çıkıp site içinde arabaya yöneldiklerinde deprem başlamış ve her yer yıkılmış. Kendisi anlatmıştı. Beni çok etkileyen bir olay olmuştu bu. Paylaşmak istedim. Anne (A15, 15.01.2017).

Aile büyükleri ile çalışma etkinliği ile ilgili öğretmen görüşü aşağıda yer almaktadır:

Ben kendi çocuklarımdan yola çıkarak söyleyeyim. Benim iki oğluma da dedeleri çok yardımcı olurlar. Hani bu istemeden olur. Ödevlerine yardım ederler, soru sorarlar, böyle şiirler yazarlar, akrostiş falan yazılması gerektiğinde dedeleri yardımcı olur. Yani dedeleriyle haşır neşir olması benim çocuklarımı çok mutlu eder. Hafta sonu geldiği zaman onları görmek isterler. Yani demek ki bir bağları var. Sonuçta bizim çocuklarımız. Bunu da aradaki bu iletişim dersti, sözlü tarihi vs. eski yaşadıklarını anlatmaları hem iletişim açısından anneanneleri, babaanneleri, dedeleri işte büyükleriyle iletişim açısından

iyi hem de bir şeyleri geçmişte yaşamış birinden duymaları daha çok inandırıcı geliyor. Şimdi bir kitap okumaktansa bire bir ağızdan, onlardan dinlemek daha inandırıcı geliyordur eminim. Çocuk bunu dedesiyle paylaştığı zaman dedeye çok inancı oluyor zaten. İnandırıcılık konusunda onların her dediği değişik geliyor onlara. Dedelerimiz o zamanlar çocuk oldu diyor. Meselâ bazen benim babam da anlatır, biz şöyle yapardık böyle yapardık. Bizimkiler sen o kadar küçük oldun mu derler. Onlar için değişik bir şey. Anneler babalar biraz daha hayatın akışındalar. Ama dedeyle sohbet ettiklerinde daha çok hoşlarına gidiyor. Onları merak ediyorlar. Eski yaşamışlıklarını öğrenmek istiyorlar. Dolayısıyla sosyal bilgiler açısından büyüklerle sohbetin çok yararlı olduğunu ben düşünüyorum (17.01.2017).

Geçerlik komitesi üyeleri etkinlik ile ilgili herhangi bir eleştiri sunmamış, etkinliği başarılı bulduklarını belirtmişlerdir. Geçerlik komitesi üyeleri etkinliği uygulanabilir olarak değerlendirmişlerdir.

Araştırmacı günlüğünde, derste etkinliklerin uygulanışının gösterilmesinin evde yapılan etkinliklerin niteliğini artırdığını vurgulamıştır. Ayrıca araştırmacı günlüğünde araştırma katılımcılarının ve kendisinin süreç içinde geliştiğini ve etkinliklere alıştığını belirtmiştir. Araştırmacı günlüğünü verilerinde, etkinliğe hazırlık ve etkinliğin uygulanma sürecinde herhangi bir sorun yaşanmadığı görülmektedir.

Etkinliğe yönelik öğrenci görüşleri incelendiğinde öğrencilerin çoğunun, etkinliği yararlı bulduklarını ve aile büyüklerinden yeni bilgiler öğrendiklerini dile getirdikleri görülmektedir. Öğrencilerin çoğu aile büyükleri ile ilk kez bir derse yönelik etkinlik yaptıklarını ve bu etkinlik ile aile büyüklerinden yeni bilgiler öğrendiklerini söylemişlerdir. Bu etkinlikten sonra bir öğrenci aile büyükleri ile etkinlik yapmanın geçmişte öğrenmek açısından faydalı olduğunu, bir başka öğrenci ise aile büyüklerinden öğreneceği şeylerin olduğunu düşündüğünü ifade etmiştir. Bazı öğrencilerin görüşlerinde, etkinliğe yönelik video çekmeden önce hazırlık yaptıkları görülmektedir. Ayrıca bazı öğrenciler, aile büyüklerinin anlattığı olayları yaşamış gibi hissettiklerini belirtmişlerdir. Bu bağlamda bu tür etkinliğin öğrencilerin empati becerilerinin gelişimine katkı sağlayabileceği söylenebilir.

Aile işbirliği defterlerinin bazılarında aileler kendisi görüş yazarken bazılarında etkinliği yapan aile büyüğünün görüşünü yazdığı görülmektedir. Aile büyükleri torunları ile etkinlik gerçekleştirdikleri için mutlu, heyecanlı hissettiklerini ve şaşırdıklarını dile getirmişlerdir. Etkinlik aile büyükleri tarafından torunları ile iyi vakit geçirme olarak görülmüştür. Bir aile öğrencilerin aile büyüklerinden öğrenecekleri bilgilerin olduğunu düşünmektedir. Başka bir aile etkinlik sırasında aile içi sohbet ortamı olduğunu dile

getirmiştir. Buradan hareketle etkinliğin aile içi paylaşım ortamı oluşturduğu söylenebilir. Ayrıca bu etkinlikte aile işbirliği defterlerinde, bazı ailelerin araştırmacıya etkinlik ile ilgili görüşlerin dışında etkinlik konusuna yönelik kendilerini etkileyen olayları araştırmacıyla paylaşmak istediklerini yazdıkları görülmüştür. Bu bulgu araştırmacının her hafta aile işbirliği defterlerine yazdığı dönütlerle birlikte aile işbirliği defterlerinin ailelerle sohbet işlevine sahip olmasını sağladığı şeklinde yorumlanabilir.

Sosyal bilgiler öğretmeni, aileler ve öğrencilere benzer bir şekilde öğrencilerin aile büyüklerinden öğrenecekleri şeylerin olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca sosyal bilgiler öğretmeni kendi aile yaşantısından ve çocuklarının aile büyükleri ile yaptığı etkinliklerden de örnekler vererek aile büyükleri ile etkinlik yapmanın çift yönlü iletişimi geliştirebileceğini, öğrencilerin yeni bilgiler edinmesine katkı sağlayabileceğini, öğrencilerin aile büyüklerinden öğrendiklerinin daha inandırıcı gelebileceğini, öğrenciler ve aile büyüklerinin bu tür etkinlikler ile keyifli zaman geçirebileceğini belirtmiştir. Sosyal bilgiler öğretmeni etkinliği sosyal bilgiler dersi açısından yararlı bulduğunu ifade etmiştir.

4.1.10. Babalarla birlikte çalışma

Babalarla birlikte çalışma etkinliği uygulama sürecinin onuncu etkinliği olarak 13.01.2017 tarihli ders kapsamında gerçekleştirilmiştir. Bu etkinlikte öğrencilerin evde babaları ile röportaj yaparak, babalarının ülke ekonomisine katkısı hakkında bilgi sahibi olmaları amaçlanmıştır. Bu etkinliğe yönelik hazırlanmış olan 13.01.2017 tarihli ders planı Tablo 4.10'da gösterilmiştir.

Tablo 4.10. Babalarla Birlikte Çalışma Etkinliğine İlişkin Ders Planı

Dersin adı	Sosyal Bilgiler
Sınıf	5
Süre	40'+40'
Öğrenme Alanı	Üretim, Dağıtım ve Tüketim
Ünite	Ürettiklerimiz
Konu	Ekonomik Faaliyetler
Kazanım	Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetleri fark eder. Yaşadığı bölgede ekonomik faaliyetlerin ülke ekonomisindeki yerini değerlendirir.
Kullanılan yöntem ve teknikler	Gösterip yaptırma, grup çalışması

Materyaller	Kavram kontrol kartları, ders kitabı, çalışma yaprağı, aile ve öğrenci yönergesi
Aile Katılımına Yönelik Etkinlik	Babalarla birlikte çalışma etkinliği: Babalarla röportaj
I. GİRİŞ	
Dikkat çekme	Öğrencilerden birinin babasının ekonomiye nasıl katkı sağladığı ile ilgili hazırladığı video öğrencilere izletilir.
Güdüleme	Öğrencilere bu dersten sonra bölgedeki ekonomik faaliyetler hakkında ayrıntılı bilgi sahibi olacakları söylenir.
Gözden geçirme	Sınıf altı gruba ayrılır. Her grup için ayrı olarak hazırlanmış sunuma hazırlık çalışma yaprağı gruplara dağıtılır.
Derse geçiş	Her grubun kendi içinde yazıcı ve sözcü seçmesi sağlanarak derse geçiş yapılır.
II. GELİŞTİRME	
	Tarım, hayvancılık, sanayi, turizm ve ormancılık ile ilgili hazırlanan çalışma kâğıtları gruplara dağıtılır. İlk olarak grupların kendi konuları ile ilgili çalışma kâğıtlarına bildiklerini yazmaları sağlanır. Grupların kendi konuları ile ilgili bildiklerini yazdıktan sonra kendi konuları ile ilgili kitaptan yararlanmaları sağlanır. Grupların çalışmalarını tamamları sağlanır. Konu ile ilgili hazırlanmış olan sunu açılır. Tüm grupların sırayla kendi çalışma kâğıdında yer alan konusunu tahtada öğretmenle birlikte anlatmaları sağlanır. Öğrencilerin konu ile ilgili soruları yanıtlanır.
III. SONUÇ	
	Yaşanılan bölgedeki ekonomik faaliyetler özetlenir. Ülkedeki ekonomik faaliyetler özetlenir. Öğrencilerin babaları ile röportaj yapmaları etkinliği için hazırlanan öğrenci ve aile yönergeleri çocuklara dağıtılır. Bu yönergeler hakkında bilgilendirme yapılarak aile yönergesinin aile işbirliği defterine yapıştırılması sağlanır.
IV. DEĞERLENDİRME	
	Değerlendirme etkinliği için oluşturulan kartların bir yüzünde soru, diğer yüzünde başka soruya ait cevabın yer aldığı kavram kontrol kartları öğrencilere dağıtılır. Bu kartlar aracılığıyla konu ile ilgili sorular cevaplanır.

11.01.2017 tarihinde gerçekleştirilen geçerlik komitesi toplantısında 13.01.2017 tarihinde işlenecek derse yönelik olarak araştırmacı, bu derste babalarla birlikte çalışma

etkinliği yapılabileceğini dile getirmiştir. Komite üyelerinin önerileri doğrultusunda geliştirilen bu etkinlikte öğrencilerin evde babalarıyla röportaj yaparak babalarının bölge ve ülke ekonomisine katkısını öğrenmeleri istenmiştir.

Evde öğrencilerin babaları ile birlikte gerçekleştirdikleri bu etkinliğe yönelik aile ve öğrenci yönergeleri oluşturulmuştur. Bu iki yönergede de etkinliğin amacı ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır. Aile yönergelerinde aile üyelerinin çocuklarına yardımcı olması vurgulanmış öğrenci yönergelerinde ise öğrencilerin babalarıyla röportaj yaparken babalarına sormaları önerilen sorular yer almaktadır.

Araştırmacı, savunma sanayisi için gerekli parçaların üretildiği fabrikada çalışan bir aile ile dersten önce görüşmüş, ailenin bölgedeki ve ülkedeki ekonomiye nasıl katkı sağladığı ile ilgili sınıfta öğrencilere izletmek üzere bir video hazırlamasını istemiştir. Hazırlanan bu video derste dikkat çekmek ve etkinliği gösterip yaptırmak amacıyla kullanılmıştır.

Araştırmacı, etkinliğe hazırlık süreci ile ilgili düşüncelerini günlüğüne şu şekilde yansıtmıştır:

Sömestr tatilinde aile katılımlı sosyal bilgiler dersine yönelik tatil etkinlikleri yaptırmayı ve babalarla çalışma etkinliğini sömestr tatilinden sonra yapmayı planlıyordum. Ancak süreçte öğrencilerle yapılan görüşmeler ve öğrencilerin anekdot defterlerine etkinliklere yönelik yazdıkları görüşleri ile evde gerçekleştirilen etkinliklere ait videoların süresinin kısılmasından dolayı araştırmacının sömestr tatilinden önce sonlandırılması söz konusu oldu. Geçerlik komitesi üyelerinden de görüş alarak babalarla yapılmasını planladığım etkinliği sömestr tatilinden önce olacak derse göre uyarladım. Komite toplantısında ailelerin yazılı olarak yaptıkları işlerinin bölge ve ülke ekonomisine katkısına yönelik düşüncelerini yazmalarını ve Cuma günü olacak derse göndermelerini önerdiler. Bu şekilde küçük de olsa katılım olabileceğini dile getirdiler. Ancak evde yapılan bu etkinliğin video ile kayıt altına alınması güç olacaktı ve buna yönelik bir yönerge de oluşturmamıştım. Yine komitede bir öğrenci ailesinin işiyle ilgili video hazırlaması ve derste bunu öğrencilerle paylaşılması önerildi. Komiteden sonra düşündüm ve öğrencilerin babalarıyla bölge ve ülke ekonomisine katkı sağlamları konusunda röportaj yapmalarını kapsayan bir etkinlik planlamaya karar verdim. Etkinliğe yönelik aile ve öğrenci yönergesi hazırladım. Etkinliği gösterip yaptırmak ve sınıfta dikkat çekme olarak kullanmak için bir ailenin hazırladığı video ile derse katılmasını sağlamak için, yaptığımız etkinliklere katılım gösteren bir öğrencinin babasıyla iletişime geçtim. Konuyu söyledim, aile gayet iyi karşıladı ve video hazırlamayı kabul etti. Ailenin video hazırlama konusunda istekli olması beni şaşırttı ve sevindirdi.

Ailenin mesleğinin ülke ve bölge ekonomisine katkısını anlattığı bu videonun ve öğrencilerin konuşmalarının yer aldığı dersin bir bölümü aşağıda sunulmuştur:

AÖ: Şimdi çocuklar herkes arkasına yaslansın. Evet, bölgemizi tanıyalım ünitesini bitirdik. Yeni bir üniteye geçiyoruz, değil mi?

Ö21: Ürettiklerimiz var öğretmenim.

AÖ: Neler üretiyoruz acaba? Evet, çocuklar herkes arkasına yaslandı mı? Şimdi dikkatli bir şekilde videoyu izliyoruz.

Video (A12) : *İsmim Öncelikle size kendimden bahsedeyim. 1978 Eskişehir doğumluyum. İlk ve ortaöğrenimimi Eskişehir’de yaptım. Meslek Lisesi Kalıp Bölümü mezunuyum. Okuldan mezun olduktan sonra Eskişehir’de farklı şirketlerde çalıştım. En son olarak Eskişehir’de bulunan, savunma sanayisi şirketlerinden birisi olan TUSAŞ’ta çalışmaktayım. TUSAŞ, havacılık üzerine kurulmuş bir şirket. Buradaki mesleğim CNC operatörlüğü. CNC operatörlüğünün açılıma gelince Computer Numerical Control, bilgisayar donanımlı kontrol anlamına geliyor. Burada, şirketimizde hem kendi ülkemizin savunma sanayisinin hem de birkaç uçak motor üreticisi olan şirketlere uçak motor parçası imâl ediyoruz.*

AÖ: Çocuklar duydunuz mu neler üretildiğini?

Ö16: Evet uçak parçası, benim amcam da orada çalışıyor.

AÖ: Devam ediyoruz şimdi videoyu izlemeye.

A12: *Bunları imâl ederek, motor üreticisi firmalara bunları satarak yurt dışına satarak ihraç etmiş oluyoruz. İhraç ederek de ülkemize ekonomik olarak katkı sağlıyoruz. Hem ülkemize hem şehrimize hem şirketimize katkılar sağlıyoruz. Ayrıca kendi ülkemiz için de yerli uçak motoru yapmak için çalışıyoruz. Artık biliyorsunuz günümüzde havacılık çok yaygın olarak kullanılan bir taşıma sistemi. Sizlere daha çok resim, fotoğraf ve videolarla da hazırlanmak isterdim. Fakat savunma sanayi şirketlerinde, özellikle bizim şirketimizde gizlilik ilkeleri gereği bazı bilgilerin üçüncü şahıslarla paylaşılması yasak. Yani üçüncü şahıs derken birinci şahıs şirket, ikinci şahıs şirket çalışanı, üçüncü şahıs ise dışardaki herhangi bir vatandaş. Evdeki eşimize, çocuğumuza bile bahsetmememiz gerekiyor. Gizlilik ilkesi gereği fotoğraf, video paylaşamıyorum. Gönül isterdi ki fotoğraf ve videolarla size daha güzel imkânlarla anlatayım. İnşallah ileri ki dönemlerde bunlar da olur. Günümüzde artık biliyorsunuz havacılık çok yaygın olarak kullanılıyor. Sizlerin de ileride bir havacılık sektöründe yer almanızı temenni ederim. Benim size söyleyeceklerim bu kadar. Hepinize eğitim-öğretim hayatınızda başarılar dilerim. Hoşçakalın.*

AÖ: Çocuklar siz de bu dersten sonra babalarınızla böyle bir çalışma yapacaksınız. Evet, çocuklar arkadaşınızın babası uçak parçası üreten TUSAŞ’ta çalışıyor.

A11: Öğretmenim benim babam da yapıyor uçak parçası.

AÖ: Tamam, sen de babanla yapacaksın böyle bir çalışma.

Ö11: Öğretmenim video da çekebilir babam.

AÖ: Çocuklar ürettiklerimiz konusuna arkadaşımızın babasının anlattıklarıyla başlangıç yaptık.

Derse giriş yapıldıktan sonra ders planda belirtildiği biçimde ilerlemiştir. Dersin sonunda öğrencilerin babaları ile ülke ve bölge ekonomisine nasıl katkı sağladıkları konusunda röportaj yapmaları istenmiştir. Babalarla çalışma etkinliğinin ödevlendirilmesi ile ilgili sınıfta geçen konuşmaların bir bölümü aşağıda yer almaktadır:

AÖ: Şimdi çocuklar herkes arkasına yaslınsın. Arkadaşımızın babasının videosunu izledik.

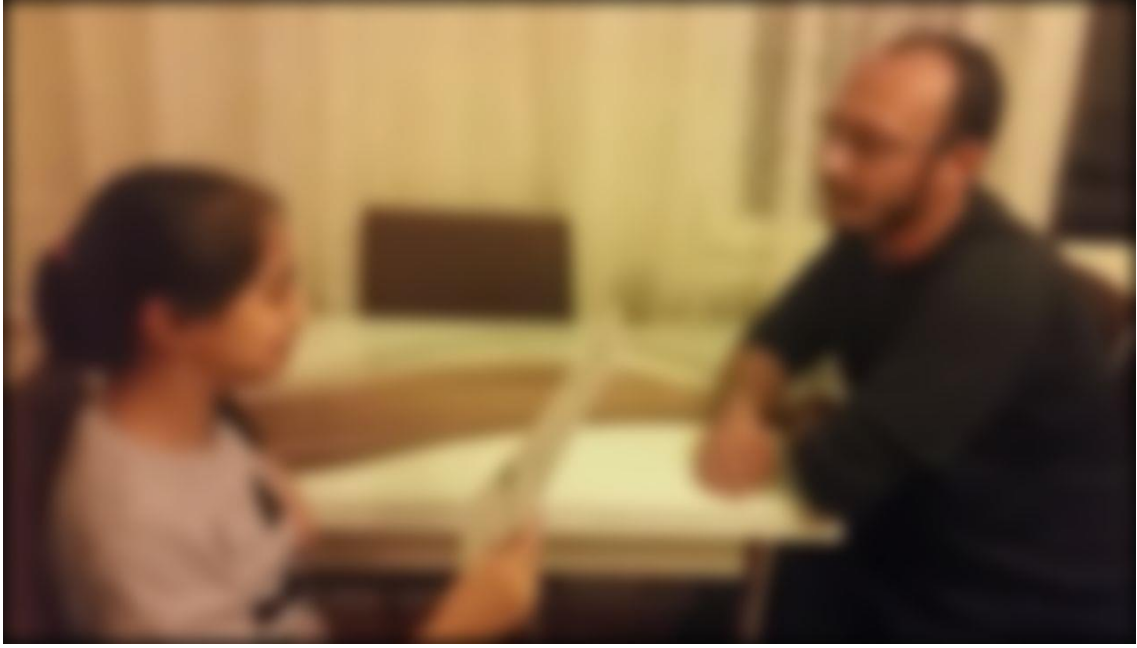
Öğrenciler: Evet

AÖ: Evet çocuklar, sizler de babalarınızla bu konuda röportaj yapacaksınız. Bir sözlü tarih var bir de röportaj var. Bu ikisini karıştırmayın. Sözlü tarihte geçmişte yaşadığı bir olayı anlatıyor, bu sözlü tarihtir. Ama günlük yaptığı bir şeyi anlatırsa bu röportaj olur. Sözlü tarihi röportajla karıştırmayalım olur mu? Bu ikisinin ayrımını bilmelisiniz. Şimdi sizlere etkinlik ile ilgili yönergelerinizi de vereceğim. Aile yönergelerini aile işbirliği defterine yapıştıracaksınız. Şimdi çocuklar babanıza kendini tanıtır mısın diyeceksiniz. Babanız kendisini tanıttıktan sonra mesleğini anlatmasını isteyeceksiniz. Yani iş yerinde neler yapıyor onları anlatacak. Sonra babanızın ülkeye nasıl katkı sağladığını soracaksınız. Etkinliği nasıl yapmanız gerektiği yönergede yazıyor. Çocuklar ekonomiye nasıl katkı sağladıklarını sorun. Hizmet sektöründe çalışan babalar var meselâ güvenlik görevlisi olanlar var. Onlar da ülkeye nasıl katkı sağladığını anlatsın. Bu hafta verdiğim iki ödevi 17 Ocak Salı gününe kadar yapabilirsiniz.

Ö12: Öğretmenim ben yapayım mı yine?

AÖ: Senin baban yaptı zaten, burada izledin. Sen de anekdot defterine görüşlerini yazmalısın.

Bu etkinlik ile ilgili bir öğrenci videosundan alınan görsel örneği Görsel 4.12’de gösterilmiştir.

Görsel 4.12. Babalarla Birlikte Çalışma Etkinliğine İlişkin Fotoğraf

Babalarla birlikte çalışma etkinliği ile ilgili bir öğrencinin babasıyla yaptığı röportajın videosunun dökümü örnek olarak aşağıda yer almaktadır:

Ö1: Baba bugün seninle ülke ekonomisine katkıyla ilgili bir röportaj yapacağım.

A1: Yap oğlum.

Ö1: Öncelikle kendini tanıtır mısın? Adın soyadın?

A1: Adım

Ö1: Kaç yaşındasın?

A1: 36 yaşımıdayım

Ö1: Hangi okuldan mezunsun?

A1: Yunus Emre Endüstri Meslek

Ö1: Mesleğin nedir? Nerede çalışıyorsun?

A1: ETİ'de çalışıyorum aynı zamanda tarım-hayvancılık yapıyorum.

Ö1: Çalıştığın işte neler yapıyorsun? Anlatır mısın?

A1: Çalıştığım işte bisküvi imalatı, bisküvi yapıyoruz. Ve ayrıca köyde hayvancılık-tarım yaptığımız için Türkiye ekonomisine büyük katkılarda bulunuyoruz çiftçi olarak. Neden dersen çünkü arpa, buğday ekiyoruz. Ektiğimiz buğdaylar un olarak vatandaş, herkes ekmek olarak ekmek yiyor. Süt satıyoruz. Sattığımız sütler, çoluk çocuk herkes yoğurttur ayrandır içiyor. Et, aynı zamanda et de öyle.

Ö1: Kasaplarda.

A1: Kasaplardan alıyorlar.

Ö1: Tüketiyoruz.

A1: Böylece Türkiye ekonomisine katkıda bulunmuş oluyoruz.

Ö1: Peki, çalıştığın iş ile ülke ekonomisine nasıl katkı sağlıyorsun? İşinin bölge ve ülke ekonomisine katkısı nedir? Anlatır mısın? İlk önce İç Anadolu'ya nasıl katkı sağlıyor?

A1: İç Anadolu'ya ilk önce eti, sütü kendi bölgemize satıyoruz. Daha sonra diğer bölgelere, yurt dışına da ihraç ediyoruz.

Ö1: Peki, ... (fabrika)'nin nasıl yararı oluyor? Hani çalıştığın yer ... (fabrika)'nin? O yurt dışına ihraç oluyor mu?

A1: Evet, o da yurt dışına ihraç işleri oluyor. Onun da çok büyük katkısı oluyor.

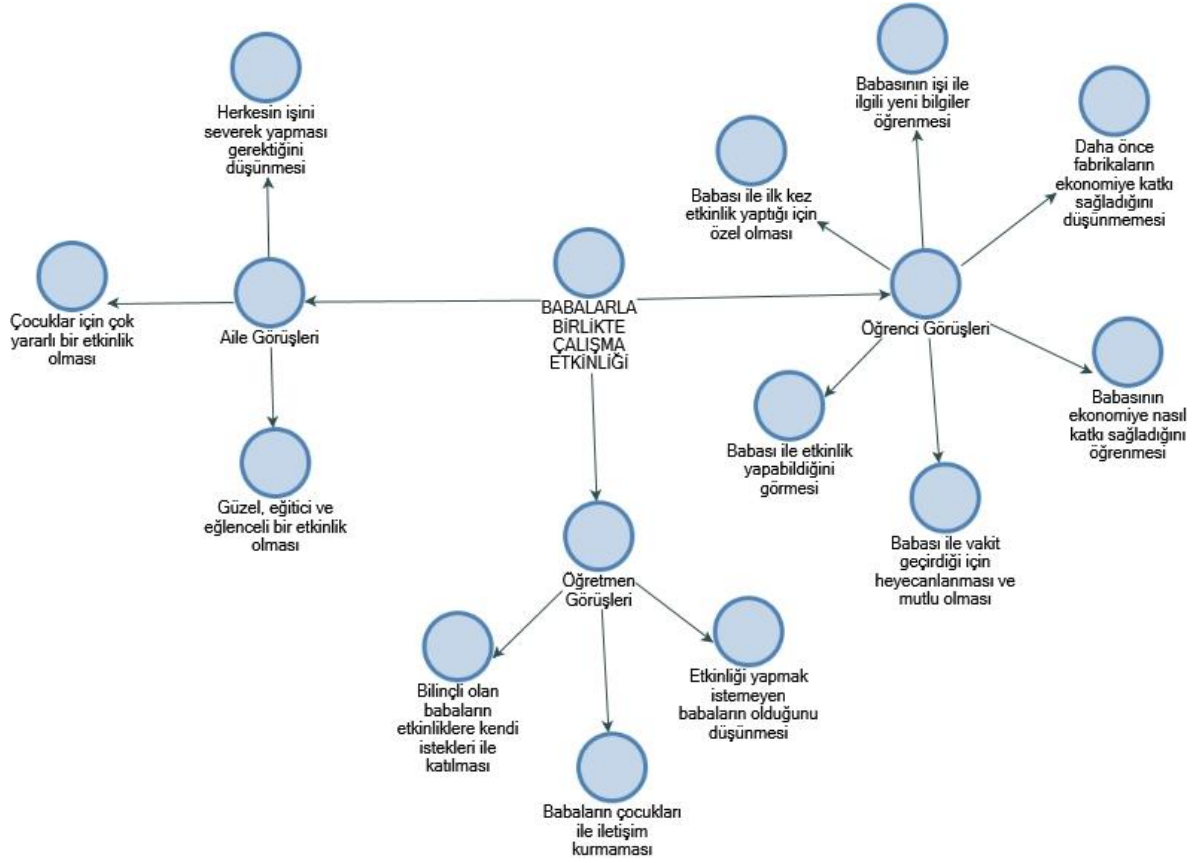
Ö1: Peki baba, benimle röportaj yaptığın için teşekkür ederim.

A1: Ben teşekkür ederim.

Araştırmacı, öğrencilerin babalarıyla yaptıkları etkinlik videolarını izledikten sonra günlüğünde görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

Aileler babalarla çalışma etkinliğine yönelik videoları gönderdiler ve bir önceki etkinlikteki gibi videoların süresi kısaydı. Aileler yine videoyu gönderirken etkinliği daha uzun yaptıklarını ancak etkinliğin küçük bir bölümünü video ile kaydettiklerini söylüyorlardı. Videolarda çocuklar çok mutlu görünüyorlardı. Birkaç öğrencinin gözlerinin içi gülüyordu. Bu gözlerinin içi gülen öğrencilerin araştırma sürecinde babasını ilk kez gördüğüm öğrenciler olduğunu fark ettim. Öğrenciler gerçekten babalarıyla etkinlik yaptıkları için çok mutlu olmuşlar. Bir öğrenci ilk önce halasıyla bu etkinliği yapmış ve videosunu göndermişti. Videoyu açınca çok şaşırardım, yanlışlık olduğunu düşündüm ilk başta. Videoyu gönderen aileye sorduğumda ise eşinin işlerinin yoğun olmasından dolayı etkinliği yapamayabileceklerini; eşinin, kardeşinin de aynı yerde çalıştığı için etkinliği onunla yaptıklarını söyledi. Bu kez daha çok şaşırardım. Sadece etkinliğin babalarla çalışma etkinliği olduğunu söyledim. Ertesi gün etkinliğin babayla yapılmış bir şekilde videosu geldi. Çocuk gerçekten çok mutlu görünüyordu. Sanırım baba video söz konusu olduğu için etkinliği yapmak istemedi. Çünkü videoda oldukça tedirgin görünüyordu (AG, 16.01.2017).

Babalarla birlikte çalışma etkinliği ile ilgili öğrenci, aile ve öğretmen görüşleri Şekil 4.11'de gösterilmiştir.

Şekil 4.11. Babalarla Birlikte Çalışma Etkinliğine İlişkin Öğrenci, Aile ve Öğretmen Görüşleri

Öğrencilerden bazılarının etkinlikten sonra anekdot defterlerine yazdıkları görüşleri şu şekildedir:

Bu akşam babamla beraber babamın işinin ülke ekonomisine ne kadar faydalı olduğunu röportaj şeklinde konuşma ile anlattık. Etkinliğimizde babam, ben ve bizi kameraya çeken annem vardı. Babam bana anlattı ben de dinledim. Her zamanki gibi bu röportajda da çok eğlendim. Her zaman olmasını isterim (Ö2, 19.01.2017).

Bugün babam ile beraber bir video çektik. Babamın mesleğini ve ekonomiye nasıl katkısı olduğunu öğrendim. Ve babam ile vakit geçirmek güzel olmuştu (Ö4, 15.01.2017).

Bu etkinlikte babamın mesleği hakkında konuştuk. Babamın cam önüne mermer taktığını bilmiyordum. Öğrenmiş oldum (Ö8, 16.01.2017).

Babamla çektiğim videoda çok mutlu oldum. Babamın işinde bilmediğim şeyleri öğrendim. Babamın ekonomiye katkısı ihracat ile dışarıya satış yapıyorlarmış (Ö9, 15.01.2017).

Bugünkü etkinliğimizde babam kendini tanıttı. Bu konumuzda babam ülkeye nasıl katkı sağladığını bana anlattı. Ve bu durum benim memurların ülkeye nasıl katkı sağladığı hakkında bilinçlendirdi (Ö10, 15.01.2017).

Babamı bir anda akıllı tahtada kocaman bir şekilde görmek çok tuhaf bir duyguydu açıkçası. Ben hiç kimseye belli etmemeye çalıştım. Sonradan sürpriz olsun diye. Ama

tabi ki en sonunda anlaşıldı. Benim için çok güzel bir anı olacağından eminim (Ö12, 13.01.2017).

Bu sefer sadece babam ve bendik. Babamla ilgili daha çok bilgi öğrendim. Sadece babamla ders işlemek beni mutlu hissettirdi. Ve çok eğlendik. Bu videoyu çekerken bir zorluk yaşamadık (A13, 15.01.2017).

Babamla olan etkinliğimiz en güzeldi ama babam hasta olduğu için fazla vakit geçiremedik. Ben buna çok üzüldüm. Ama etkinlikte mutlu oldum (Ö14, 15.01.2017).

Babalarla çalışma etkinliği ile ilgili öğrencilerle yapılan görüşmelerden bazıları doğrudan alıntı olarak aşağıda sunulmuştur:

Babam işte oluyor. Ya yalnız ya da annemle yapıyorum ödevlerimi. Bir de öğretmenim ben babamın o kadar şey yaptığını bilmiyordum. Meselâ yurt dışına da satılıyormuş yaptıkları. Onları bilmiyordum ben hiç. Sadece ben İç Anadolu'ya satılıyor sanıyordum. Öğretmenim bir sürü bölümlere ayrılmışlar babamın fabrikasında. Onları öğrendim. Mutlu hissettirdi bu etkinlik. Vakit geçiremiyorduk babamla, vakit geçirmiş olduk. O yüzden çok mutlu hissettim (Ö1, 19.01.2017).

Babamın biraz nerede çalıştığını ve hangi işleri yaptığını bilmiyorum, onu öğrendim. Kamuya açık bir hizmetmiş ve yani her şey için su gerekli ve su olmazsa olmaz. Hani bilmediğim için öğrenmiş oldum. Hem de ...'in (öğrenci) babasını örnek olarak getirmiştiniz siz. İzlemiştik biz o zaman da ben hiç böyle bir şey düşünmemiştim. Fabrikalar ekonomiye katkı sağlıyor diye düşünmemiştim. Uçak fabrikası ekonomiye katkı sağlıyor. Şeker fabrikaları ekonomiye katkı sağlıyor. Hiç öyle düşünmediğin için bunları yeniden öğrenmiş oldum (Ö2, 20.01.2017).

Bu etkinlikle sadece annemle değil de babamla da etkinlikleri güzel yapabileceğimizi öğrendim. Babamın mesleğini öğrendim. Kasap olduğu için etleri falan nasıl getiriyorlar onları merak ediyordum. Heyecanlıydım her zamanki gibi güzeldi (Ö3, 17.01.2017).

Babam aslında ekonomiye direk böyle katkı sağlamıyormuş. Hizmet olarak katkı sağlıyormuş. Böyle vatandaşlara trafikte levha falan yapıyor trafik lambası falan. Öyle katkı sağlıyormuş. Onu öğrendim ben yeni olarak. Vatandaşlara böyle katkı sağladığımı öğrendim. Çok güzel oldu. Önceden böyle bir şey yapmamıştık. Babamın böyle işiyle ilgili bir şey anlatması... Beğendim ben, güzel oldu yani. Vatandaşlara direk değil de trafik levhası lamba yaparak katkı sağlıyor. Ben babama dedim senin hiç böyle bir şey yaptığını bilmiyordum diye. O da öğrendin işte dedi (Ö4, 17.01.2017).

Babama ilk önce soruları sordum. O cevapladı bir kez. Heyecan hissettim babam da katıldığı için. Babam yorgun oluyor. Sekizde gidip altıda falan geliyor. Yani yorgun. İnternette falan yardım almaya çalışıyorum. Şimdi yorgun geliyor ama benimle ders yapıyor. O yüzden mutlu oluyorum (Ö7, 20.01.2017).

İlk baş böyle bir çalışma olduğunu anlattım. Soruları verdim, gösterdim ne söyleyeceği hakkında düşünsün diye. Sonra da videoya çektik. Babamın ne iş yaptığını bazen tabi konuşamıyoruz. İşte onları öğrendim. Meselâ şey demişti camın önlerine mermer

takıyoruz dedi. Onu bilmiyordum ben. Babamla ilk defa etkinlik çektiğim için benim için özeldi. Eğlenceliydi (Ö8, 18.01.2017).

Babam pek kameraya çıkmak istemiyor o yüzden halam da aynı yerde çalıştığı için önce onunla yaptım. Sonra babama dedim. Yarın akşam yapabilir miyiz dedim. Olur dedi. Sonra yaptık. O an mutlu oldum. Sosyal bilgiler dersi için babam iş yerini anlattı. Ülkeye ne katkısı olduğunu anlattı. O çok güzel oldu. Bilmediğim şeyler vardı, karton varmış meselâ orada. O an mutlu oldum. Sonra değişik şeyler öğrendiğim için biraz şaşırđım (Ö9, 18.01.2017).

Babamın ekonomiye nasıl katkı sağladığını öğrendim. Daha önce hiç öyle düşünmüyordum. Daha farklı düşünüyordum. Şimdi ekonomiye nasıl katkı sağladığını, yararının nasıl olduğunu öğrendim. Dersimizin etkinliği için bence gayet güzel bir etkinlik. Ben de öyle amcama falan da soruyordum. Ekonomiye nasıl katkı sağladığını falan onları sordum. Mesleklerinin ekonomiye nasıl katkı sağladıklarını böylece öğrenmiş oldum (Ö10, 18.01.2017).

Ben zaten biliyordum babamın uçak parçası yapan yerde çalıştığını. Hatta gitmiştim, işine götürmüştü. Daha güzel oldu evde röportaj yapınca. Amerika'ya o parçaları yapıyorlarmış. Dolar karşılığında satıyorlarmış. Onu bilmiyordum, öğrenmiş oldum (Ö11, 19.01.2017).

Babama sordum, babacığım şöyle bir ödevim var dedim. Tamam, yaparım dedi. Babamın, kaynakçı olduğunu biliyordum. Ama kamyonetlerin tırlarının üzerine örtü, branda yaptıklarını bilmiyordum. Yeni öğrendim bunu. Aslında çok güzel bir duyguydu Sanki milyonların önündeymişsin gibi oluyor insan. Biraz heyecanlanıyor babam da heyecanlandı biraz (Ö14, 18.01.2017).

Etkinlik ile ilgili aile işbirliği defterlerinde yer alan aile görüşlerinden bazıları şu şekildedir:

Oğullarımla video çekerken kendi işlerimin Türkiye ve İç Anadolu'ya katkılarını söyledim ve videoyu çekerken çok mutlu oldum (A1, 15.01.2017).

Bu röportajın çocuklarımız için çok verimli bir etkinlik olduğunu düşünüyorum. Çünkü çocuklarımızın daha ufak yaşlardayken ülke için önemli bir konuda fikir sahibi olup bakış açılarını şimdiden değiştirmiş, faydalı bir yöne doğru çevirmiş olacağız. Hepimiz el birliği ile bu ülke için ekonomiye katkı sağlamalıyız. Eğer güçlü bir ülke olmak istiyorsak ülkenin kalkınması için muhasır medeniyetler seviyesi en büyük hedefimiz olmalıdır. Bu gençliğin bizi hedeflerimize ulaştıracağından adım gibi eminim ve onlara güveniyorum (A2, 19.01.2017).

Ailem ile birlikte çektiğim videoda kendimi tanıttım. Ekonomi ve üretime nasıl katkı yaptığımı anlattım. Oğlum benim ekonomiye nasıl katkı yaptığımı öğrendi. Ailem ile birlikte böyle bir çalışma yapmak güzel ve eğitici bir çalışma oldu (A4, 15.01.2017).

Bu etkinliğimizi benim okulum, mesleğim, yaptığım iş ve bölge ülke ekonomisine katkısını paylaştık. İnsanın elinde bir mesleği olduğu zaman işi var demektir. Mesleğin

iyisi kötüsü olmaz, meslek meslektir. Ben şu an yaptığım işi ve mesleğimi çok seviyorum. Çünkü sürekli olarak yeni bir şeyler ortaya çıkarıyoruz ve bu yaptıklarımızı insanlar kullanırken, evlerindeyken gördüğüm zaman mutlu oluyoruz. Tabi ki bizler ülke için, ekonomi için bir şeyler yapmış oluyoruz (A5, 15.01.2017).

Oğlum ile ekonomiye katkı konuşmamız güzel geçti. Oğlum sordu ben cevapladım. Yaptığım işi anlattım ki daha önce bana kendisi sormuştu. Güzel bir söyleşi oldu hem eğlendik ve hem öğrendik. Güzel oldu. Teşekkür ederim (A9, 15.01.2017).

Bugün öğrenci ailesinin kendisini tanıtımı videosunu işledik. Buradaki amaç bana göre; öğrenci ailesinin, okulunu, öğretmenlerini ve arkadaş çevresini ve de diğer çevreyi tanıyabilmesi ve iyi bir şekilde kaynaşabilmesi içindir. Çok faydalı ve eğitsel bir faaliyettir. Emeği geçen herkese teşekkürler (A10, 15.01.2017).

Kızım ile yaptığım etkinlik onun için faydalı oldu. İlk videolarda bayağı eğlendik. Bu seferki videoda sadece ikimiz vardık. Eğlendik ve mutlu hissettik. Eğlenceli bir etkinlik oldu (A13, 15.01.2017).

Babamızın meslek tanıtımı ile ilgili videoyu tabi yine ben çektim. Aslında babamız mesleğinden çocuklarını yıllardır korkuttu. Neden mi? Okumazsanız benim gibi mermerci olursunuz. Evet, ağır bir işi var ama dışarda da onun yaptığı işi yapamayacak birçok insan var. Bir binanın birçok yerinde olmazsa olmazlarından mermer. Tabi işin zorluklarını bildiği için çocuklarına tavsiye etmiyor, kıyamıyor sanırım. Herkes sevdiği işi yapmalı tamam, kesinlikle. Herkes işini severek yapmalı. Ama olmuyor, bir bakmışsın farklı kulvardasın. Sevdiği işi yapanlar çok şanslı. Bir süre sonra para kazanmak mecbur oluyor. Karşısına çıkan ilk fırsatta atlıyorsun. Hayallerin peşinden koşmak hayal oluyor (A15, 18.01.2017).

Sosyal bilgiler öğretmeni, babalarla birlikte çalışma etkinliği ile ilgili düşüncelerini görüşme sırasında şu şekilde dile getirmiştir:

Bu çocuklar çok meraklı çocuklar her şeyi merak eden çocuklar ve her şeyi bilen çocuklar aslında. Eğer babasının ne iş yaptığını bilmiyorsa büyük ihtimalle baba bunu anlatmıyordur. Yani çocuk merak etmediğinden değil baba bunu anlatmadığı için diye düşünüyorum. Bu da demek oluyor ki baba akşamları geç geliyor yemek yiyor ondan sonra da dinlenmek istiyor ve çocukla çok fazla iletişim kurmuyor olabilir. Yani bilinçli olan baba zaten kendi kendine derse katılır. Ama bilinçli olmayan ya da ne bileyim istemeyen bir babayı da zorla katlandığında ne olacak ki? Katılmak istemeyenler olmuştur bence. Diyorum ya münakaşa bile etmiş olabilirler. Yapmak istemiyorum demiş olabilir o da yapacaksın demiş olabilir yani. Çocuk arada kalmış olabilir. Yani olabilir. Çünkü bazı babalar eminim ki kabul etmemişlerdir. Bu çalışma ile çocuk babadan sürekli bir şeyler istiyor ama babanın işinin ne kadar zor ne kadar meşakkatli olduğunu fark ediyordur inşallah diye düşünüyorum (17.01.2017).

Babalarla birlikte çalışma etkinliği 19.01.2017 tarihinde toplanan geçerlik komitesi toplantısında değerlendirilmiştir. Toplantıda bu etkinlik ile ilgili herhangi bir

sorun gözlemlenmediği belirtilmiştir. Komite üyeleri etkinlik ile olumlu görüş belirtmiş ve etkinliği uygulanabilir olarak değerlendirmişlerdir.

Araştırmacı, günlüğünde etkinliğe yönelik evde çekilen videoların ve öğrenci görüşmelerinin süresinin kısaldığını belirtmiştir. Araştırmacı, bir öğrencinin babasının etkinliğin video kaydına alındığı için etkinliğe katılım konusunda isteksiz olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca araştırmacı, babaları ile ilk kez etkinlik yapan öğrencilerin videolarda mutlu görüldüğünü vurgulamıştır.

Bu etkinlik ile ilgili öğrenci görüşlerine bakıldığında, öğrencilerin çoğunun, fabrikaların ve mesleklerin ülke ve bölge ekonomisine katkısı ile ilgili bilgilerinin olmadığını, bu etkinlik ile fabrikaların ve mesleklerin ülke ve bölge ekonomisine katkılarına yönelik bilgi edindiklerini dile getirmişlerdir. Bu bulgular, etkinliğin mesleklere ve fabrikaların işlevlerine yönelik öğrencilerde farkındalık oluşturduğunu göstermektedir. Bir öğrenci, babasıyla daha önce ödev yapmadığını ve bu etkinlik ile babasıyla ödev yapabildiğini gördüğünü söylemiştir. Başka bir öğrenci görüşünde ise ilk olarak babasıyla aynı yerde çalışan halası ile röportaj yaptığı daha sonra etkinliği babasıyla yaptığı görülmektedir. Bu öğrencinin babasının etkinliğe katılım konusunda isteksiz olduğu ancak daha sonra öğrencinin onu ikna ettiği anlaşılmaktadır. Bazı öğrenciler yalnızca babaları ile ödev yaptıkları, zaman geçirdikleri için kendilerini özel hissettiklerini, eğlendiklerini, heyecanlandıklarını ve mutlu olduklarını dile getirmiştir.

Aile işbirliği defterinde yer alan görüşler incelendiğinde, bazı ailelerin etkinliğin çocukların ülkeye ve ülke ekonomisine bakış açılarını değiştirmelerine katkı sağlayacağını düşündüğü görülmektedir. Bazı aileler etkinliğin öğrenciler için öğretici olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca bazı ailelerin aile işbirliği defterine etkinliğe yönelik görüşü ile birlikte mesleklere bakış açısı ile ilgili görüşlerini yazdığı görülmektedir. Buradan hareketle aile işbirliği defterinin, öğretmen ve aile arasında iletişim aracı olma işlevi görebileceği söylenebilir. Aileler etkinliğin güzel olduğunu ve çocuklarıyla zaman geçirdikleri için mutlu olduklarını ifade etmişlerdir.

Sosyal bilgiler öğretmeni, babaların çocuklarıyla sınırlı düzeyde iletişim kurduğunu ve etkinliği yapmak istemeyen babaların olduğunu düşünmektedir. Öğrenci görüşlerine bakıldığında, babalarının mesleklerine yönelik yeni bilgiler edinmeleri, babalarıyla ilk kez etkinlik yaptığını söyleyen öğrencilerin olması verileri sosyal bilgiler öğretmenin bu görüşünü destekler niteliktedir. Sosyal bilgiler öğretmeni, bilinçli olan babaların kendi istekleri ile derse katılım sağlayacaklarını ifade etmiştir.

4.1.11. Aile katılımlı okul dışı öğrenme: Şeker Fabrikası gezisi

Uygulama sürecinin son ve on birinci etkinliği olarak ailelerin de katılımıyla okul dışı öğrenme etkinliği olarak 17.01.2017 tarihinde fabrika gezisi düzenlenmiştir. Bu etkinlikte ailelerin de katılımı ile okul dışında öğrenme etkinliği gerçekleştirmek amaçlanmıştır. 17.01.2017 tarihli bu etkinliğin işleyiş süreci Tablo 4.11’de gösterilmiştir.

Tablo 4.11. Aile Katılımlı Okul Dışı Öğrenme Etkinliğine İlişkin Etkinlik Planı

Dersin adı	Sosyal Bilgiler
Sınıf	5
Süre	40'+40'+40'
Öğrenme Alanı	Üretim, Dağıtım ve Tüketim
Ünite	Ürettiklerimiz
Konu	Ekonomik Faaliyetler
Kazanım	Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetleri fark eder. Yaşadığı bölgede ekonomik faaliyetlerin ülke ekonomisindeki yerini değerlendirir.
Gezi yapılan yer	Eskişehir Kazım Taşkent Şeker Fabrikası
Aile Katılımına Yönelik Etkinlik	Aile katılımlı okul dışı öğrenme: Şeker Fabrikası gezisi
Etkinlik Süreci	• Türkiye’de ilk kurulan şeker fabrikalarından biri olan Eskişehir Kazım Taşkent Şeker Fabrikası gezisi yapılacağı söylenir.• Ailelere ve öğrencilere gezi etkinliğinden sonra şeker üretimi ve şeker fabrikalarının özellikleri hakkında ayrıntılı bilgi sahibi olacakları söylenir.• Şeker fabrikası yetkilisinin şeker fabrikasının tarihçesi hakkında bilgi vermesi sağlanır.• Şeker fabrikası yetkilisinin şeker pancarının yetiştirilme koşulları hakkında bilgi vermesi sağlanır.• Şeker fabrikası yetkilisinin şeker üretimi hakkında bilgi vermesi sağlanır.• Şeker fabrikası yetkilisinin, fabrikanın bölge ve ülke ekonomisine katkısı hakkında bilgi vermesi sağlanır.• Şeker pancarı tarım ürününün fabrikada işlenmesi süreci özetlenir.• Fabrikanın bölgede yaşayan insanlar için iş olanağı sağladığı vurgulanır.• Öğrencilerin anekdot defterlerine şeker pancarı fabrikasının bölge ve ülke ekonomisine katkısı hakkında öğrendiklerini yazmaları istenir.• Ailelerin şeker pancarı fabrikası gezisi ile ilgili düşüncelerini aile işbirliği defterlerine yazmaları istenir.

Bu etkinlik ile ilgili olarak 06.01.2017 tarihinde düzenlenen aile katılımlı okulda öğrenme etkinliğinde ailelere ön bilgi verilmiştir. Aile katılımlı okul dışı öğrenme etkinliğinin gerçekleştirildiği fabrikadan gerekli izinler alındıktan sonra tur şirketi ile görüşülmüş ve gezi için uygun bir gün belirlenmiştir. Etkinliğin yapılacağı tarih kesinleştikten sonra gezi için gerekli olan aile izin formu hazırlanmıştır. Hazırlanan bu aile izin formu öğrenciler aracılığıyla ailelere ulaştırılmıştır. Gezi ile ilgili WhatsApp aile haberleşme grubundan da ailelere bilgi verilmiştir. Etkinliğe katılan aileler WhatsApp aile haberleşme grubundan katılacaklarını, etkinliğe katılamayanlar ise katılamama gerekçelerini belirtmişlerdir.

Uygulama okulunda ikili öğretim yapılmaktadır ve uygulama sınıfı öğlenci gruptur. Öğleden sonra ilk ders sosyal bilgiler dersi olduğu için zaman olarak sosyal bilgiler dersini kapsayacak bir şekilde etkinlik planı oluşturulmuştur. Etkinlik saat 10.00'da başlamış ve yaklaşık saat 12.30'da bitmiştir. Etkinlik bittikten sonra geziye katılanlar ile birlikte öğle yemeği yenmiş ve yaklaşık saat 13.30'da uygulama okuluna gelinmiştir.

Araştırmacı etkinliğin planlanma aşamasındaki düşüncelerini günlüğünde şu şekilde ifade etmiştir:

Ailelerle evde ve okulda etkinlikler gerçekleştirdik. Okul dışında da aile katılımlı bir etkinlik planlamaya karar verdim. Ders kazanımımıza fabrika gezisi uygun görünüyordu. Geçerlik komitesi üyelerinden de görüş aldım. Eti ya da Şeker Fabrikasına götürmek istiyordum ve şeker fabrikası gezisi konumuz için daha anlamlı olacağından oraya karar vermiştim. Gezi ile ilgili okul müdürünün desteğiyle gerekli izinleri aldık. Tur şirketi gezi etkinlikleri için gerçekten oldukça kolaylaştırıcı oldu. Sadece bir kez telefonda görüştük ve hemen organizasyonu yaptılar. Etkinliğe geziden sonra öğle yemeği etkinliği de eklediler. Ben diğer etkinliklere göre daha yorucu olacağını düşünüyordum ama oldukça kolay işledi geziye hazırlık süreci. Yarın aile katılımlı okul dışı öğrenme etkinliği olan fabrika gezimizi gerçekleştireceğimiz için bugün uygulama okuluna gittim. Gezi izin belgelerini kontrol ettim. Öğrenciler çok mutlu ve heyecanlı görünüyordular. Uygulamaya başlamadan önce ailesinin araştırma izin formunu imzalamadığı tek öğrenci olan ... (öğrenci) de annesi ile geziye katılacağını söyledi. Şaşırdım ve sevindim bu duruma da. Sanırım gezi etkinliğimiz son etkinlik olacak, umarım çok güzel ve keyifli bir etkinlik gerçekleştiririz (AG, 16.01.2017).

Araştırmacı etkinliğin tamamlanmasından sonra etkinlik ile ilgili düşüncelerini günlüğüne şu şekilde yansıtmıştır:

Bugün gezi etkinliği için uygulama okuluna gittiğimde aileler ve öğrenciler toplanmaya başlamıştı. Toplam 15 aile geziye katılacaktı ancak okulda daha çok aile vardı. Çoğu aile çocuğunu gezi için okula getirmişti. Uygulamanın sonuna yaklaşmıştık. Öğrenciler çok mutlulardı, hepsi cıvıl cıvıldı. Araştırmaya katılma konusunda izin vermeyen öğrencinin annesi de geziye katılıyordu. Bu öğrencinin annesi ve babası uzakta duruyor bizim yanımıza yaklaşmıyordu. Araştırma izni için sorun çıkaran ancak daha sonra araştırma izin formunu imzalayan bir diğer aile ...'in (öğrenci) annesi de bugün geziye katılmak üzere gelmişti. Ödevlerini yapmayan ancak son iki etkinliğe çok güzel videolarla katılan ... (öğrenci) annesiyle gelmişti. Artık tüm ailelerin ve öğrencilerin birlikte sosyal bilgiler dersine katılımını sağlamıştım. Geziye katılacak herkes toplanınca gezi otobüsümüze bindik. Tur şirketi bir rehber de göndermişti. Rehber daha fabrikaya varmadan otobüsün içinde öğrencilere şeker fabrikası ile ilgili bilgi vermeye başlamıştı bile. Öğrencilere fabrikadan ve fabrika gezisi izni almanın zorluklarından bahsetti. Rehber ara sıra da Özden hoca ve benimle konuşuyordu. Özden Hoca rehberle araştırmamızdan bahsetti. Birkaç kez Hatice'nin projesi çok güzel oldu dedi. Sonrasında ailelerle yaptığımız birkaç etkinlik ile ilgili örnek verdi. Özden Hocayla etkinlikler, öğrenciler ve aileler ile ilgili sürekli birebir konuşuyorduk. Memnun olduğunu, etkinlikleri başarılı bulduğunu dile getiriyordu. Yanımda bir başkasına bunu söylemesi gerçekten oldukça mutlu hissettirdi. Şeker fabrikasına vardığımızda bizi bir endüstri yüksek mühendisi karşıladı. Hava soğuk olmasına rağmen fabrikanın tüm avlusunu gezdirdi. Pancarın şeker dönüşüm sürecinin tüm aşamalarını ayrıntılı bir şekilde anlattı. Yüksek mühendis, şeker pancarının işlenmesi sürecini anlattıktan sonra öğrencilere şekerini bile tattırdı. Hepimiz fabrikanın içinde pancarın yoğun kokusuna uzun süre maruz kaldık. Gezi, gerçekten dersimizin kazanıma uygun bir biçimde gerçekleşti. Öğrenciler ve geziye katılan aileler şeker fabrikasının ülke ve bölge ekonomisine katkısını oldukça ayrıntılı bir şekilde öğrendiler. Sonrasında yemek etkinliği yaptık. Aileler ve öğrenciler birbirlerine tebessüm ederek yemeklerini yediler. Özden Hoca da çok mutlu görünüyordu. Çocuklarla unutamayacakları bir gezi etkinliği gerçekleştirdiğimizi söylüyordu. Gezi etkinliğinin sonunda, araştırma izni alamadığımız ailenin gelip benimle tanışması şaşırtıcı ve sevindiriciydi. Benim için de etkinlik oldukça eğlenceli geçmişti (AG, 17.01.2017).

Etkinlik, 19.01.2017 tarihinde geçerlik komitesi toplantısında değerlendirilmiştir.

Komitede etkinlik ile ilgili geçen konuşmaların bir bölümü şu şekildedir:

Araştırmacı: Gezi etkinliğini yaptık.

Gürdoğan Bayır: Nasıldı?

Araştırmacı: Benim için biraz yorucu oldu çünkü sürekli kamera ile kaydettim. 15 aile katıldı. İki aile küçük çocukları hasta olduğu için katılmadı. 15 aile katılımı yeterli oldu. Bu araştırmaya izin vermeyen, izin formunu imzalamayan tek aile vardı ve o da etkinliğe katıldı. Gelip yanıma benimle tanıştı. Hatice hocam tanıştığımızı çok memnun oldum dedi.

Günel: Çocuğu katılmadı ama değil mi?

Araştırmacı: Aile izin vermedi, sınıf içindeki etkinliklere katıldı ama kameranın açısı onu kaydetmeyecek şekilde ayarlamıştık yerini değiştirmiştik. Onunla görüşme de yapmadım. Bir diğer araştırma izin formunu sonradan imzalayan aile vardı. Bu devirde insanlara güven olmaz gibi şeyler yazıyordu WhatsApp aile haberleşme grubundan. O aile de etkinliğe katıldı.

Deveci: Gezi olduğu için mi?

Araştırmacı: Çocuklar ailelerinin katılmasını istiyorlar, bir de neler yapıldığını merak etmişler. Diğer ailelerle tanışıyorlarmış ve o aileler neler yaptıklarını anlatmışlar. O yüzden merak etmişler ve geldiler.

Deveci: Çok tatlılar öğrenciler.

Günel: Her şeyi çekiyor çocuklar öğreniyorlar, çok hevesliler.

Deveci: Aileler de kaynaşmış.

Araştırmacı: Evet, kaynaştılar. Yakın iki arkadaş olan öğrenciler, annelerini gezide tanıştırmışlar. Çok mutlu olduk, bize faydası oldu dediler.

Günel: Çok ilginç değil mi Handan? Aslında ne kadar gerekli aile katılımı.

Deveci: Evet, nelere yol açıyor aslında.

Günel: Çok güzel düşünmüşsünüz bu araştırmayı, nokta bir vuruş yapmışsınız yani.

Gürdoğan Bayır: Çok güzel oldu, hiç unutmayacakları bir anı oldu onlar için bu gezi.

Araştırmacı: Rehber vardı gezide. Özden hoca ona da anlattı, “Hatice’nin çalışması çok güzel oldu, çok güzel etkinlikler yaptı” diye anlattı. Ben de o anlattıkça çok mutlu oldum.

Günel: Dönem için büyük bir başarı gerçekten. Çok güzel, nasıl güzelce dinliyorlar.

Gürdoğan Bayır: Fabrikadaki koku nasıl Hatice?

Araştırmacı: Dışarıdaki gibi kötü koku yok ama yoğun bir şeker kokusu var ve biz baya teneffüs ettik o kokuyu. Biraz zor kendime geldim. Çocuklar küspeyi gördü, dokundular. En son şekerini tattılar.

Günel: Toz şekerini mi?

Araştırmacı: Tüm süreci gördüler, en son toz şeker yediler.

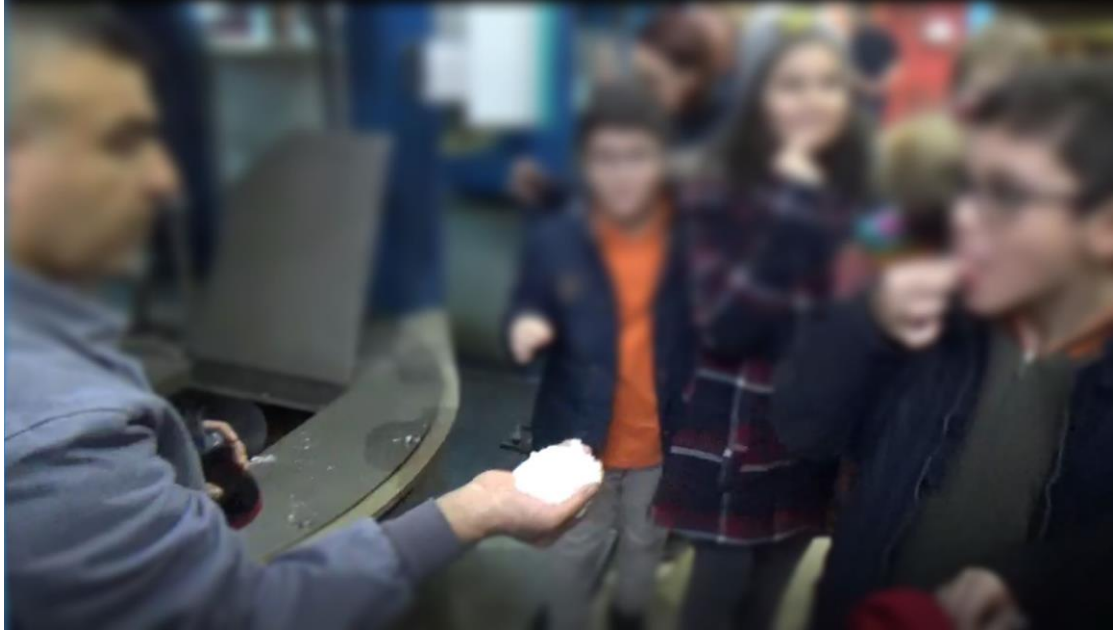
Günel: Çok süreçten geçiyor değil mi?

Araştırmacı: Evet hocam. Çocukların bazıları yemedi şeker, mühendis de öyle olunca kendi yedi. Ondan görünce yediler.

Gürdoğan Bayır: Bence şeker fabrikası gezisi çok isabetli oldu. Hem konuya uygun

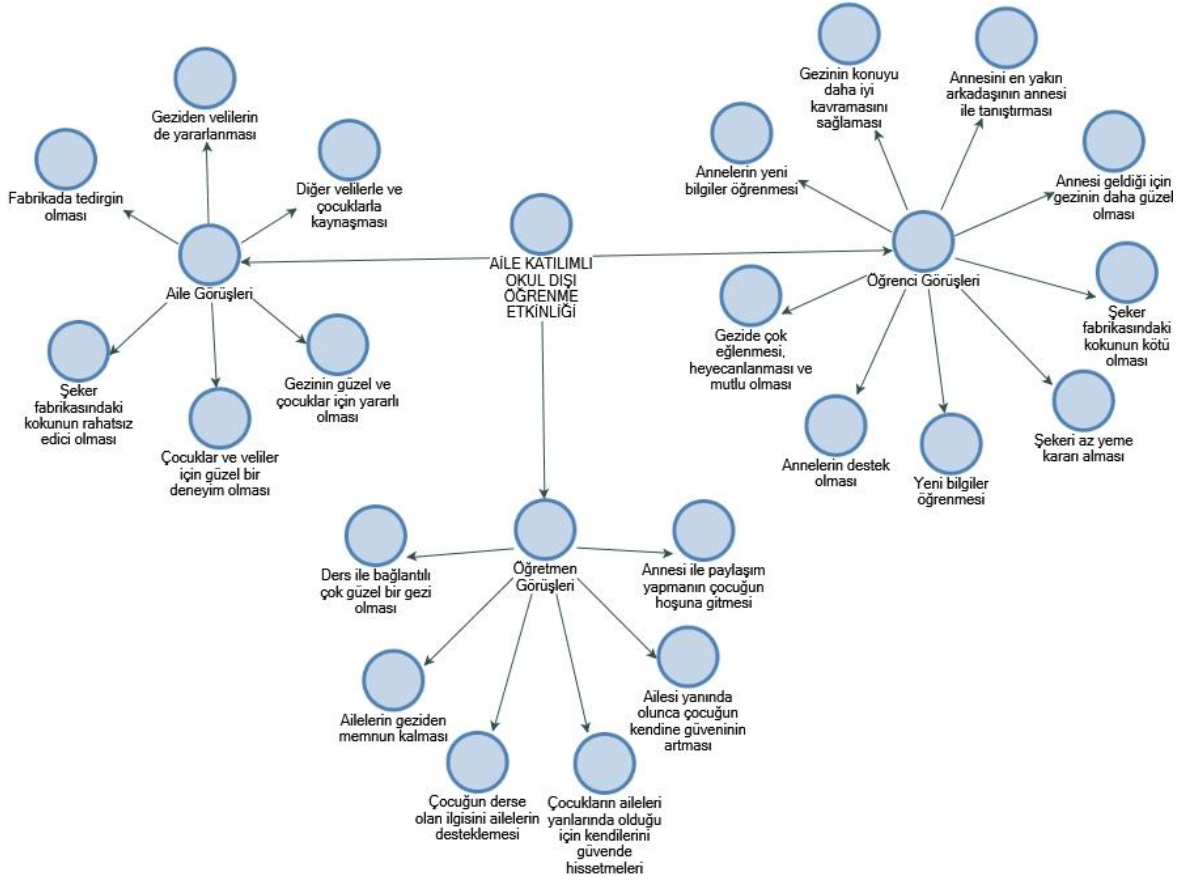
Deveci: Evet, doğru.

Aile katılımlı okul dışı öğrenme etkinliğine ilişkin örnek fotoğraf Görsel 4.13’te gösterilmiştir.

Görsel 4.13. Aile Katılımlı Okul Dışı Öğrenme Etkinliğine İlişkin Fotoğraf

Gezi etkinliği ile ilgili öğrenci, aile ve öğretmen görüşleri Şekil 4.12’de gösterilmiştir.

Şekil 4.12. Aile Katılımlı Okul Dışı Öğrenme Etkinliğine İlişkin Öğrenci, Aile ve Öğretmen Görüşleri

Aile katılımlı okul dışı öğrenme etkinliği ile ilgili öğrenci anekdot defterlerinden yapılan doğrudan alıntılar aşağıda yer almaktadır:

Bugün bir geziye gidecektik bu yüzden çok heyecanlıydım. Gideceğimiz yer Eskişehir şeker fabrikasıydı. Ve daha sonra yemek yiyip okula dönecektik. Geziden önceki gece çok heyecanlıydım. Çantamı hazırladım ve uyudum. Sabah annem 7.30'da beni kaldırdı ve zar zor olsa da kalktım ve giyindim. Sonra annem de giyindi ve evden çıktık. Durakta otobüs beklerken bir sürü kişi gördüm işe ya da okula gidenler vardı. Otobüs geldi ve bindik ve yola koyulduk. Yolda çok heyecanlıydım ve indik ve okula doğru yürüdük. Okulun önüne geldiğimizde iki veya üç arkadaşım vardı. Beş dakika bekledikten sonra diğer arkadaşlarımla beraber ve öğretmenlerimle otobüse bindik. Otobüs daha yeni hareket ederken en yakın arkadaşım ...'le fotoğraf çekindik. Sonra şeker fabrikasına giderken bolca sohbet ettik. Şeker fabrikasının önüne geldiğimizde konuşmacı "buraya çok az grup alıyorlarmış ve çok şanslısınız dedi." Otobüsten indiğimizde dışarı çok kötü şeker pancarı kokuyordu. Gezdirmeci amca dışarıda gezerken fabrikalarla ilgili bilgi veriyordu ve bir yandan öğretmenlerimiz dikkatli olmamız için sürekli ikaz ediyorlardı. Fabrikanın içine girdiğimizde koku daha çok bastırdı ve nefesimizi tuttuk. Sonra numune şeker yedik ve gezdirmeci amca bilgi verdi. Bu gezinin olumlu yanları: Görmediğim ve gezmediğim bir yerdi. Bilmediğim şeyleri, yeni bilgileri öğrendim. Bu gezinin olumsuz yanları: Hava soğuktu, fabrika kötü kokuyordu ve tehlikeliydi. Sonra kebabçıya gittik. Ve pide yedik. Sonra otobüse bindik ve okula gittik (Ö1, 17.01.2017).

Bugün şeker fabrikasına gittik. İlk önce şeker fabrikasında şekerin nasıl üretildiğini gördük ve öğrendik. Öğreticiydi. Yeni şeyler öğrendik. Şeker fabrikasının bazı yerleri kötü kokuyordu. Geziden memnun kaldım (Ö3, 17.01.2017).

O gün annemle beraber şeker fabrikasına gittik. Fabrikanın içinde berbat bir koku vardı. Şekerin nasıl yapıldığını gördüm. Şeker olduğunda biraz alıp yedim. En son olarak yemek yedik ve okula geldik. Çok güzel bir gezi olmuştu (Ö4, 17.01.2017).

Gezide şekerin nasıl üretildiğini gördük. Pancarların nasıl şekere dönüşmesini gördük. Orada basınçla elektrik üretildiğini gördük. İçerisi çok sıcaktı, galiba 28 dereceydi (Ö5, 17.01.2017).

Bugün öğretmenlerim eşliğinde şeker fabrikasını gezdik. Şeker fabrikasında şekerin nasıl üretildiğini öğrendik. Makineler eşliğinde yıkıyor, soyuluyor, kesiliyor, ayrıştırılıyor ve paketleniyor. Ve marketlere, aktarlara geliyor. Ve biz de bunları alarak tüketiyoruz. Yani bu durum: Üretim, dağıtım ve tüketim. Gezinin sonunda yorulduğumuz için artık yemek yemeye gittik. Geziden çok keyif almıştım. Öğretmenlerime ve rehberlere çok teşekkür ederim (Ö10, 17.01.2017).

Gezide şeker fabrikasını gezdik. Şeker fabrikasında şeker pancarı temizleniyor, bir sürü aşamadan geçip şekere geliyor. Şeker güzeldi. Sonra ise yemek yedik ve okula gittik. Gezi çok güzeldi (Ö11, 17.01.2017).

Bugün geziye gittik. İlk önce 9'da kalkmak biraz zordu ama değdi. Çünkü gezide çok eğlendik. İlk önce şeker fabrikasına gittik ve öyle bir koku yok. Yani çok kötü kokuyor. Sonra yemek yiyip okula döndük. Çok mutlu oldum ve çok sevindim. Bence bu gezi diğer gezilerden çok farklıydı. Çünkü bunda annelerimizle gezdik. Yani herkes ve herkesin annesi ile (Ö13, 17.01.2017).

Bu etkinlik ile ilgili öğrenciler ile yapılan görüşmelerinden bazıları doğrudan alıntı olarak aşağıda verilmiştir:

Dünkü geziyle ilgili öğretmenim şanslı olduğumu söyledi abi. Hiç görmemiştim orayı. Yararları oldu öğretmenim. Nasıl şeker olduğunu öğrendim. Şeker pancarının olduğunu biraz biliyordum ama tamamını bilmiyordum onu öğrendim. Meselâ şeker pancarının atığından birçok şey yapıldığını öğrendim. Etil alkol falan yapıyormuş onu öğrendim. Yararlı olduğunu düşünüyorum. Meselâ bu konumuzla da alâkalı gezi daha iyi kavramamı sağladı. Sevindim öğretmenim annem gelince. Annem gelince daha bir güzel oldu sanki gezi daha uzun sürdü gibi oldu. O yüzden güzel oldu. Dedem zaten biliyormuş. Biz de gördüklerimizi anlattık. Öğrendiğim bilgileri anlattım. Babam bazıları biliyormuş. Bazılarına da biliyormuş da unuttuyormuş gibi hatırlamakta zorlandım. Meselâ fabrikanın içini tam hatırlamıyor. Meselâ ilk girdiğimizde kocaman bir ev olduğunu. Aslında küçük görünümlü ama içine girdiğimizde kocaman olduğunu anlattım. Böyle bir sürü makine. Kötü bir koku olduğunu da anlattım (Ö1, 19.01.2017).

Çok güzel bir geziydi bence tekrar yapılmalı. Şeker fabrikası biraz kötü kokuyordu. Ben daha çok fabrikaların havaya zarar verdiğini düşünüyordum, hava kirliliklerine neden olduğunu düşünüyordum ama öğrendim ki havayı buharı enerjiyi bile tasarruflu kullanıyorlarmış. Çok ayrıntılı anlattı mühendis. Konumuzla ilgili daha çok şeyler öğrendik. Zaten konumuz için gitmişiz. Fabrikaların da ülkemize destek olduklarını, katkı sağladıklarını öğrendim. Annelerimizin de gelmesi çok iyi bir şey. Onlar da öğreniyorlar. Yeni bilgiler öğreniyorlar. Destek oluyorlar. Yani değişik şeyler öğrendim (Ö2, 20.01.2017).

Güzeldi gezi. Pancardan şekerin nasıl üretildiğini öğrendim. Hangi aşamalardan geçtiğini öğrendim. Mühendis de iyi anlattı. Teyzem Ege Üniversitesi'ni bitirdiği için onula daha iyi oluyor. Mühendisin anlatmadığı şeyleri de anlattı bana. Mühendis o kazanların 100 ton olduğunu demeden önce teyzem bana demişti. 100 tonluk kazanlar falan olacak yer titreyebilir dedi. Çok ses olacak dedi. Onları dedi. Bir sürü pancar göreceksin dedi. Evde fotoğraflara falan baktık video çekmiştik onlara baktık. Anneanneme de gösterdik. Anneannemde beğendi iyi ki çekmişsiniz dedi. Anneme gezide pancarların nasıl üretildiğini falan anlattım. Öğrenmişsin iyi, geziye gitmen iyi oldu dedi. Aileyle hiç gezi olmadı. Tek biz gitmiştik. Güzel oluyor. Böyle tehlikeli yerler de falan bize göz kulak oluyorlar (Ö3, 18.01.2017).

Şekerin şeker pancarından yapıldığını öğrendim. Bir de şeker pancarı fabrikası çok sıcaktı onu gördüm. Daha önce hiç pancar görmemiştim. Annemle de daha önce gitmemiştim

geziye. Annelerle gidince hem onlar öğreniyor hem de ben öğreniyorum (Ö5, 20.01.2017).

Gezide hem öğrendim şeker pancarının nasıl olduğu. Yani yıkayıp kontrol oluyormuş. Sonra bir daha kontrol oluyormuş onlar. Annem geldi aklıma. Annem de eskiden çocukken şeker pancarı çıkartıyormuş onlarda. Şeker fabrikasında senin yaptığın gibi şöyle yapıyorlar işte diye anlattım ona da. İstedim o da gelsin diye ama hastaydı zaten gelemedi. Ateşlenmişti işte akşam. Tek de olur sıkıntı olmaz (Ö7, 20.01.2017).

Dünkü gezi eğlenceli geçti. İlk baş şeker fabrikasında şekerin nasıl üretildiği şerbetin nasıl yapıldığı kaynatıldığı, kazanları gördüm. Kazanları görünce biraz korktum. Çünkü çok büyük kazanlardı. Girişte topraklarıyla birlikte tartılıyor şeker pancarları, sonra yıkıyor öyle tartılıyor. Sonra ona işlemlerden geçirilerek şeker haline getiriyorlar. Onları görünce mutlu oldum. Yeni bir şey öğrendim. Bana daha yararlı olduğu ailemle birlikte gezdiğim için. Çok güzeldi. Biraz da yerler çamurluydu. Biraz kötü kokuyormuş. Bana daha yararlı oldu annemle olduğu için. Annemle birlikte bir şey öğrendim. Babamla evde konuştuk. Babam çünkü orada staj gördü 8 ay. İçeri girdiğimde aklıma gelmeye başladı. Ben orada çalıştığımı sanıyordum. Ama orada staj yapmış (Ö9, 18.01.2017).

Gezide şekerin yapımını öğrendiğim için çok mutlu oldum. Öğretmenlerime çok teşekkür ederim. Yani en azından şekerin içinin nasıl yapıldığını şeker pancarını gördük. Şekerin yapım aşamalarını inceledik. Annelerimiz de geldiği için bizimle ilgili bilinçlendiler. Yani annelerimiz de şekerin içinde ne olduğunu gördüler, nasıl olduğunu, yapım aşamalarını. Ailemle ilgili bağımı daha çok sıkılaştırır böyle geziler. Evde de öncelikle yapım aşamalarını babama anlattım. Bunun üstüne babam daha az şeker kullanacağını söyledi. Zaten az şeker kullanıyor yarım kaşık atıyor. Bununla ilgili şekeri az yeme kararı verdim ama olmuyor yiyorum yine de. Şeker pancarını gördüm onu anlattım. Gezide ...'in annesi ... ablayla konuştuk. O da işte annemle konuştular. ... ile onu yolda konuştuk. ... annesinden bahsetti. Ben ona kendi annemden bahsettim. ...'ün annesi gelseydi onunla da konuşacaktık (Ö10, 18.01.2017).

Güzeldi gezi. Şeker fabrikasını gezdik. Sonra orada şekerin aşamalarını gördük. Şeker pancarının nasıl şekere dönüştüğünü öğrendim. Benim için güzel oldu. Çünkü zaten her gün okula gidiyoruz her gün evdeyiz. Gezi güzeldi. Evde babamla konuştuk. Babam da biliyormuş zaten. Bir şeker fabrikasında çalışmış. Şekerin aşamalarını o da bana bir şeyler anlattı (Ö11, 19.01.2017).

Gezi çok güzeldi. Güzel bir yermiş fabrika. Adam da anlatmıştı zaten. Daha önce hiç kimseyi götürmemiş otobüsle. Ben çok güzel bir anı olacak büyünce. Çok değerli olacak. Çok büyük bir şeyle karşılaştım. Bize gelen o kadar küçük bir şey o kadar büyük makinaların içinden işlemden geçiyor ki çok şaşırdım. Ve daha önce hiç hayatımda o kadar çok hiç şeker pancarı görmemiştim ve kokusunu hiç bilmiyordum. Ailelerle gitmek de bence güzel. Çünkü her an da annene danışabilirsin. Bir rahatsızlığın olur annene söyleyebilirsin. Ailelerin de gelmesi daha güzel oldu. Benim biraz yükseklik korkum vardı. Merdivenlerden yürürken biraz korktum. Evde her şeyi tek tek anlattım. Şeker

pancarının yapımını çok uzun bir şekilde anlattım ben. Onlarda çok güzel bir şekilde dinlediler (Ö12, 19.01.2017).

Çok güzeldi. Ama şeker fabrikasındaki o koku öğretmenim... Ama çok mutlu hissettim. Şeker pancarından şekerin nasıl yapıldığını öğrendim. Böyle çok şaşırdım. Öyle yapıldığını hiç bilmiyordum. Bir sürü aşamadan geçiyor. İlk önce şeker pancarı gelir, yıkanıyor, ölçülüyor, sonra temizleniyor, rendeleniyor. İlk defa şeker pancarı gördüm. Hem ders işlemek hem de geziye gitmek çok güzel bir histi. Çok sevdim. Annem çok güzeldi dedi. Çok eğlendik dedi. Sence nasıl diye sordu. Ben de cevapladım. Diğer annelerle birlikte konuşmuşlar annemler. Gezerken muhabbet etmişler. Yeni tanışmışlar hem ...(öğrenci) da benim en yakın arkadaşım oluyor. Annemle annesi de arkadaş oldu. Öyle de bir yararı oldu. ...(öğrenci) da annesine söylemişti yakın arkadaş olduğumuzu. Gidip birbirlerini buldular, tanıştılar (Ö13, 18.01.2017).

Şeker fabrikası biraz pisti. Her yanımız battı. Kokusu benim ciğerlerime işledi. Berem falan kokmuş. Benim dayım şeker pancarı üretiyor, pekmez falan yapıyor. Ondan birkaç tane bilgim vardı. En çok hani şeker verdikleri yer vardı ya orayı sevdim. Buharlardan elektrik üretildiğini fazla bilmiyordum. Onu öğrendim. Şerbetlerin nasıl yapıldığını öğrendim. Annem de gelseydi daha iyi olurdu ama kardeşim hastalandı. O yüzden gelemedi (Ö15, 17.01.2017).

Etkinliğe katılan aileler, etkinlik ile ilgili görüşlerini aile işbirliği defterlerine şu şekilde ifade etmişlerdir:

Bugünkü gezide çocuklardan ziyade biz de çok yararlandık. Başka türlü herhalde hayatım boyunca mümkün olmazdı bu fırsat, iyi ki gelmişim. Yararları hem çocuklar hem de biz şekerin ne kadar zorluklar içinde işlenip sofraya geldiğini gördük. Bence her şeker veya şekerli bir şey yediklerinde akıllara gelecek. Belki daha az israf edilecek. Çocuklarla beraber katıldığımız gezide hem onlar hem biz şaşırdık. Çok büyük bir fabrika. Oğlum da benim geldiğime çok sevindi. Ne kadar soğuk olsa da çamur olsa da bu olumsuzluklara rağmen güzeldi. Tehlikeleri çok olan makineleri çok büyük ve gürültülü olmasına rağmen. Ayrıca çocukları ve diğer aile üyeleriyle beraber daha iyi kaynaştık. Oturup yemek yemek, çay içmekle biraz daha kaynaştık bence. Gezi için de size çok teşekkür ederim. Çok güzeldi. Teşekkürler (A1, 17.01.2017).

Merhaba, ben ...'nın (öğrenci) teyzesi Bugün gezi etkinliğine ...'yla birlikte katıldık. Şehrimize yıllardır kokusundan dolayı hep hissettiğimiz şeker fabrikasına gittik. Tahmin ettiğimiz gibi koku epey yoğundu. Böyle hayatı onlara birebir gösteren geziler onlar için çok faydalı. Fabrika ortamını ne kadar anlatsak görmeleri kadar etkili olmazdı. Önümüze gelen ürünlerin üretim aşamalarını bundan sonra daha fazla merak edeceklerini düşünüyorum. Bugün yıllarca unutamayacakları bir gün yaşadılar. Çocuklar için faydalı bir gezi oldu. Hepsi için çok eğlenceli ve bilgili bir gün oldu. Bu güzel gezide emeği geçen herkese teşekkürler (A3, 17.01.2017).

Harika bir gündü. Bu gezi harika oldu bence, hem oğlum hem benim için. Bolca tükettiğimiz şekerin nasıl üretildiğini öğrenmek, görmek ilginçti. Çok zahmetli bir üretim emek, bilgi, çaba gerektiriyor. Oğlum çok etkilenmiş. Koku biraz rahatsız etse de çok iyi vakit geçirdi. O gün ...'nın yanında olduğum için aileler ve çocuklar ve siz değerli öğretmenlerimizle harika bir geziydi. Geziyle ilgili olumsuzluk hissetmiyorum. Yemek organizasyonu çok iyi düşünülmüş. Teşekkür ederim (A4, 17.01.2017).

Merhaba, bugün şeker fabrikasını görmeye gittik. İlk aşamadan son aşamaya kadar gezdi ve gördü çocuklar. Orada fabrika ortamını, nasıl emek vererek çalışıldığını gördüler. Değişik ve güzel bir deneyim oldu çocuklar ve bizim için. Şekerin nasıl yapıldığını nasıl üretildiğini görmüş olduk. Atatürk zamanında kurulan bir fabrikanın bugünlere gelmiş olması ve ülke ekonomisine çok büyük katkı sağladığını öğrenmiş olduk. Gezi ile ilgili bir olumsuzluk gelemedi aklıma. Teşekkürler (A5, 17.01.2017)

Ben böyle okul gezilerini çok severim eğlenceli geçer. İlk olarak şeker fabrikasına gittik, ilk defa fabrika gördüm ama işin gerçeği çok beğenmedim. Ben tedirgin bir insanım fabrikanın içinde çok tedirgin oldum. Koku beni mahvetti. Çocuklar çok eğlendi ama ben pek değil. Koca kazanlar, açıkta makineler, sıcak, pislik, koku çok tedirgin oldum. Ama dediğim gibi ilk kez fabrika gördüm, normal bu büyük ihtimal. Yemek de güzeldi. Diğer ailelerle tanıştık. Sohbet ortamında yemek yedik. Her şey için teşekkürler (A9, 17.01.2017).

Bugün öğretmenlerimiz ve rehberlerimiz eşliğinde şeker fabrikasını gezdik. Şeker fabrikasında şekerin nasıl üretildiği hakkında bilgi sahibi olduk. Öğrencilerimizin işlediği yeni konu için çok faydalı bir gezi oldu. Bundan dolayı öğretmenlerime ve rehberlerime çok teşekkür ederim (A10, 17.01.2017).

17.01.2017 tarihinde Hatice öğretmenimiz ve Özden öğretmenimizle bir geziye gittik. Eskişehir şeker fabrikasını gezdik. Şeker pancarlarının yıkandığını, parçalandığını ve nasıl şeker dönüştürüldüğünü gördük. Burada bir mühendis bize yardımcı oldu. Fabrikayı gezdirdi ve şekerin aşamalarını gösterdi. Sonra çocuklar ve hocalarımızla birlikte yemek yedik ve okula geri döndük. Bizim için çok güzel bir geziydi. Bu geziyi düzenleyen Hatice hocamıza, Özlem hocamıza ve izin veren okul müdürümüze teşekkür ederim. İnşallah bu geziler gibi birçok güzel gezilerimiz olur... Anne (A11, 17.01.2017).

Çocuklarla yaptığımız gezi çok güzel ve eğlenceliydi. Tabi ki öğretici açısı daha güzeldi. Eskişehirli olarak şeker fabrikasını ziyaret etmek farklı oldu. Nasıl yapıldığı hakkında pek bir fikrim yoktu (A13, 17.01.2017).

Hatice Hanım öncelikle böyle bir gezi düzenlediğiniz için biz çok teşekkür ederiz. Sofralarımızdan hiç eksik etmediğimiz şekerin nasıl oluştuğunu gözlerimizle şahit olduk. Daha da aklım almıyor. Kaç aşamadan geçerek şeker oluşuyor. Gayet güzel oldu. Çocuklar en azından şekerin nasıl oluştuğunu gördüler. Gezi ile ilgili hiçbir olumsuzluk yok. Hatice Hanım bizi daha da bilgilendirdiniz tekrar tekrar teşekkür ederiz. İnşallah bir dahaki gezilerde görüşmek üzere. Anne (A14, 17.01.2017).

Sosyal bilgiler öğretmeninin aile katılımlı okul dışı öğrenme etkinliği ile ilgili görüşleri şu şekildedir:

Aslında ailelerle önce bir konuşmak lazım tam da bilemeyeceğim ama bugün gördüğüm kadarıyla onlar da çok memnun kaldılar. Ailelerin öğrencilerin yanında olması iyi oldu güvenlik açısından. Meselâ ben tek başıma götürmüş olsam belki bu kadar rahat olmazdım, ne olur ne olmaz tabi biraz güvenlik sıkıntısı olan bir geziydi ama daha rahat hissettik. En azından 15 aile vardı. Herkes kendi çocuğuyla ilgilendiğinde bile geri kalan çocuklarla daha rahat ilgilenmiş olduk. Ailelerle öğrenciler bir arada olduğu çocuklar da mutlu oldular. Ailelerin de yüzü gülüyordu. Ben çok fazla gezilerimde aileleri kullanmıyorum. Fazla ailelerini yanlarında istemiyorlar aslında daha 5. sınıf olmasından dolayı belki de çocuklar da kendilerini güvende hissettiler. Anneleri yanlarında olduğunda ... (öğrenci) meselâ annesi vazgeçmiş girememiş kokudan dolayı içeri ... (öğrenci) bana sürekli annem nerede annem nerede diye sordu. Annesini bulamadı çocuk bir anda panikledi. Demek ki annesinin yanında olması güven vermiş. Yoksa anneni çok mu seviyorsun dedim. Evet dedi, annemi çok seviyorum dedi. Annesiyle bir şey paylaşması çocuğunda hoşuna gidiyor. Annelerin de yanında olması bana güven verdi. Gezi çok güzeldi. İyi ki gittik. Benim için de çok güzeldi. Şeker fabrikasına gittim memnun kaldım üretimi yakından gördük. Evet, hava biraz soğuktan ama olsun. Bir süre sonra alıştık soğuğa da. Oradaki mühendis bize çok güzel bilgiler verdi. Dersimizle içeriğimizle ünitemizle yeni ünitemizle çok bağlantılı oldu. Her şekilde çok iyiydi. Yemek de bir tat kattı yanında (17.01.2017).

Etkinlik 19.01.2017 tarihinde toplanan geçerlik komitesi toplantısında değerlendirilmiştir. Komite üyeleri Şeker Fabrikasına düzenlenen bu etkinliği öğrenciler ve aileler açısından yararlı bulduklarını vurgulamışlardır. Geçerlik komitesi toplantısında etkinlik ile ilgili herhangi bir sorun gözlemlenmemiş ve eleştiri sunulmamıştır. Komite üyeleri, etkinliğin başarılı olduğunu ve fabrika gezisinin konuya uygun olduğunu vurgulamışlardır. Komite toplantısında araştırmacı evde gerçekleştirilen etkinliklerin videolarının ve öğrencilerle yapılan görüşmelerin süresinin kısaldığını dile getirmiştir. Bunun üzerine geçerlik komitesi üyeleri tatilde yapılması planlanan etkinliğin yapılmamasını ve araştırmacının bu etkinlik ile sonlandırılmasını kararlaştırmışlardır.

Araştırmacı günlüğünde, etkinliğin planlanma aşamasının oldukça kolay ve hızlı ilerlediği vurgusu vardır. Araştırmacı, araştırmaya katılım konusunda araştırma izin formunu imzalamayan tek aile ile araştırmaya önyargılı yaklaşan başka bir ailenin etkinliğe katıldığını belirtmiş ve uygulama sürecinin sonunda tüm aile ve öğrencilerin araştırmaya katılım sağladıklarını dile getirmiştir.

Öğrencilerin çoğu, etkinlikte yeni bilgiler edindikleri için etkinliğin öğretici olduğunu ve konuyu daha iyi kavramalarını sağladığını vurgulamışlardır. Bazı öğrenciler, gezi etkinliği sayesinde annelerinin yeni bilgiler edindiğini, bu etkinliğin anneleri için öğretici olduğunu düşünmektedir. Bazı öğrenciler ise, etkinlikte anneleri yanlarında olduğu için kendilerini güvende hissettiklerini ifade etmiştir. Öğrencilerin çoğu, fabrikadaki kokudan rahatsız olduklarını söylemişlerdir. Bir öğrenci, etkinlik sayesinde yakın arkadaşının annesi ile kendi annesini tanıştırdığını söylemiştir. Bu bulgu, etkinliğin ailelerin iletişim kurmasına katkı sağladığını göstermektedir. Öğrenciler gezide heyecanlandıklarını, eğlendiklerini ve mutlu olduklarını dile getirmiştir.

Aile işbirliği defterinde yer alan görüşlere bakıldığında, öğrenci görüşlerine benzer olarak etkinliğin aileler için öğretici olduğu vurgusu görülmektedir. Bazı aileler, öğrencilerle ve ailelerle kaynaştıklarını dile getirmiştir. Bazı aileler ise gezi etkinliğinin öğrenciler ve aileler için yararlı ve güzel bir deneyim olduğunu düşünmektedir. Aileler de öğrenciler gibi fabrikadaki kokudan rahatsız olduklarını ifade etmişlerdir.

Sosyal bilgiler öğretmeni, gezi etkinliğini dersle ilişkili ve başarılı bulduğunu, ailelerin de etkinlikten memnun kaldıklarını söylemiştir. Sosyal bilgiler öğretmeni, çocukların aileleri ile paylaşım yaptıkları için mutlu olduklarını düşünmektedir. Öğrenci görüşlerine benzer olarak sosyal bilgiler öğretmeni gezide aileleri yanlarında olduğu için öğrencilerin kendilerini güvende hissettikleri görüşündedir. Sosyal bilgiler öğretmeni, öğrencilerin derse olan ilgisini ailelerin desteklediğini söylemiştir.

4.2. Aile Katımlı Etkinlikler ile İşlenen Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Öğrenci, Aile ve Öğretmen Görüşleri

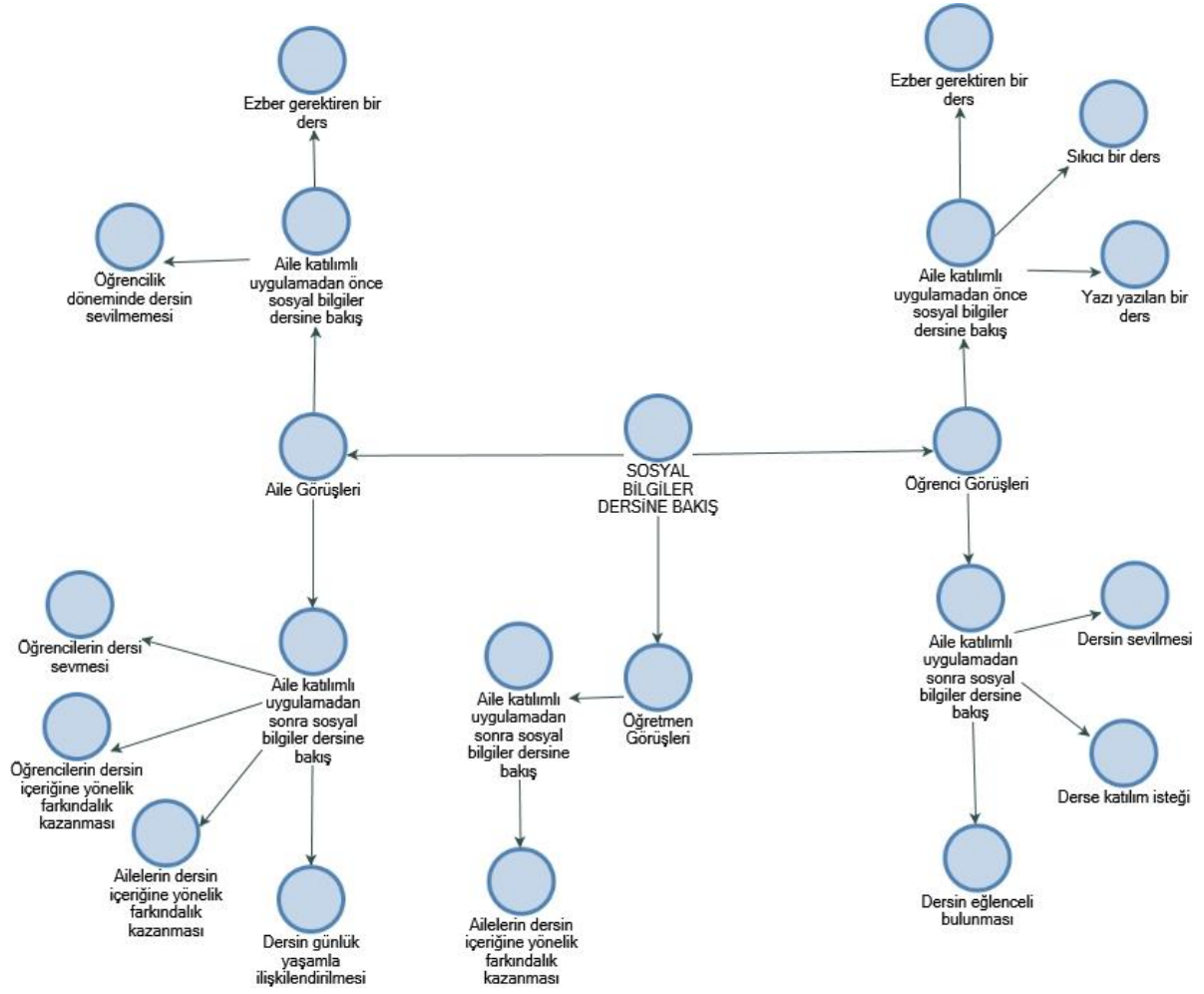
Araştırmanın ikinci temel amacına yönelik toplanan veriler bu bölüm altında sunulmuştur. Uygulama süreci tamamlandıktan sonra öğrenciler ve ailelerle odak grup görüşmeleri, sosyal bilgiler öğretmeni ile yarı-yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Araştırma katılımcılarıyla yapılan bu görüşmelerde kullanılan görüşme soruları temel alınarak betimsel olarak analiz edilen veriler sonucu beş tema ortaya çıkmıştır. Her bir tema altında katılımcıların görüşleri “Öğrenci Görüşleri, “Aile Görüşleri” ve “Öğretmen Görüşleri” başlıkları altında sunulmuştur. Bu temalar şu şekildedir:

1. Sosyal bilgiler dersine bakış
2. Sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katımlı etkinliklere bakış

3. Sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin katılımcılara sağladığı kazanımlar
4. Sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin uygulanma sürecinde yaşanan güçlükler
5. Sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin uygulanma sürecine ilişkin öneriler

4.2.1. Sosyal bilgiler dersine bakış

Ailelere ve öğrencilere, odak grup görüşmelerinde “Aile katılımı ile işlenen sosyal bilgiler dersi ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenine ise “Sizce etkinlikler ailelerin, öğrencilerin ve sizin sosyal bilgiler dersine bakışını nasıl etkiledi?” sorusu sorulmuştur. Odak grup görüşmesinden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda ailelerin ve öğrencilerin aile katılımlı uygulamadan önce sosyal bilgiler dersine bakış ve aile katılımlı uygulamadan sonra sosyal bilgiler dersine bakış biçiminde görüş belirttikleri ortaya çıkmıştır. Katılımcıların sosyal bilgiler dersine bakış temasına yönelik görüşleri Şekil 4.13’te gösterilmiştir.

Şekil 4.13. Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Görüşler

4.2.1.1. Öğrenci görüşleri

4.2.1.1.1. Aile katımlı uygulamadan önce sosyal bilgiler dersine bakış

Şekil 4.13'e bakıldığında öğrencilerin aile katımlı uygulamadan önce sosyal bilgiler dersine ilişkin görüşlerinin olumsuz olduğu görülmektedir. Öğrencilerin sosyal bilgiler dersini “Ezber gerektiren bir ders”, “Yazı yazılan bir ders” ve “Sıkıcı bir ders” olarak nitelendirdikleri görülmektedir. Bazı öğrenciler, öğretmenlerinin dördüncü sınıfta sosyal bilgiler dersinde öğrendiklerini ezberlemelerini istediği için ailelerinin de derste öğrenilenleri ezberlemelerini istediklerini söylemişlerdir. Bu durumu bir öğrenci “Hoca hep ‘ezberleyin’ diyordu. Böyle günde iki, üç sayfa ödev veriyordu, onları ezberletiyordu, yazdırıyordu (Ö9).” sözleriyle ifade ederken başka bir öğrenci görüşünü şöyle dile getirmiştir:

Sosyal bilgiler deyince benim aklıma ezber geliyordu. Biz dördüncü sınıfta o kadar çok ezber yapıyorduk ki, aslında öğretmenimiz bizi sıkıyordu, ama bir kâğıt vardı, o bizim için kâbustu. Bu da ailede baskı oluşturuyordu. “Ezberle, ezberle, ezberle” diyorlardı onlar da (Ö9).

Çoğu öğrenci ise araştırmadan önce sosyal bilgiler dersini yazı yazılan bir ders olarak gördüğünü söylemiştir. Öğrencilerden biri sosyal bilgiler dersinde, ders boyunca yazı yazdıklarını ve bu durumun kendilerini psikolojik olarak olumsuz etkilediğini “Öğretmenim ben, acımı kalemden çıkartıyordum. Kalem dışlıyordum, o kadar yani. Böyle kopsun bu kalem, bu kadar (Ö9).” sözleriyle dile getirmiştir. Başka bir öğrenci, sosyal bilgiler dersinde sürekli tahtaya yazı yazıldığını ve tahtaya yazılanları deftere geçirdiklerini şu sözleriyle ifade etmiştir: “Ben sosyal bilgilerde dördüncü sınıfta aklıma gelen tek şey benim öyle bir yazı, hep yazı, yani bir tahtayı bitiriyorduk, siliyorduk iki, üç kez tahtayı bitiriyorduk, yani çok fazla yazıyorduk. Bir günde üç sayfa, üç yaprak falan. Yani hep yazı geliyordu aklıma (Ö6).”

Öğrencilerden bazıları araştırmadan önce sosyal bilgiler dersini sevmediklerini ve sosyal bilgiler dersini sıkıcı bir ders olarak gördüklerini söylemişlerdir. Buna yönelik olarak bir öğrenci görüşünü “Dördüncü sınıfta ben böyle nefret ediyordum sosyalden. Sonra buraya geldim ve beşinci sınıfa geldiğimde sevmeye başladım (Ö11).” sözleriyle ifade ederken başka bir öğrenci “Bu etkinlikleri yapmadan önce onlar olmadan önce sosyal bilgiler bana daha da sıkıcı geliyordu (Ö8).” olarak görüşünü açıklamıştır.

4.2.1.1.2. Aile katılımlı uygulamadan sonra sosyal bilgiler dersine bakış

Aile katılımlı uygulamadan sonra sosyal bilgiler dersine bakışa yönelik öğrenci görüşlerinde “Dersin sevilmesi”, “Dersin eğlenceli bulunması” ve “Derse katılım isteği” olarak ifadelerin yer aldığı görülmektedir. Bazı öğrenciler, araştırmadan sonra sosyal bilgiler dersine katılım isteği duyduklarını ve dersi daha çok sevmeye başladıklarını söylemiştir. Araştırmadan sonra sosyal bilgiler dersinin görsellerle ve etkinliklerle işlenen bir ders olduğunu bu nedenle dersi seven, derse katılmak isteyen ve dersi eğlenceli bulan öğrenciler görüşlerini şu şekilde dile getirmişlerdir: “Etkinlikler yaptık. Değişim oldu, beni daha çok yaklaştırdı sosyale. Çok, daha çok sevmeye başladım yani, en sevdiğim ikinci ders sosyal oldu (Ö6).”

Hocam, ben sosyal bilgiler dersine katılmıyordum, öyle oturuyordum. Sosyal bilgiler benim için sadece dersti. Artık bir şeyler öğrendiğimi hissediyorum. Bir şeyler

öğreniyorum en azından. Onu hissettim. Sosyal bilgiler dersini daha çok sevdim ve daha çok katılıyorum artık (Ö9).

Bu çalışmaları yaptıktan sonra sosyal bilgilerle ilgili daha da eğlenceli bir ders olduğunu düşündüm. Meselâ ben fen dersini en çok seviyordum. İşte, fen dersini en çok severken hep fen dersiyle ilgili soru çözmek istiyordum. Ama artık sosyal bilgiler çözmek istedi canım (Ö8).

Öğrencilerin aile katılımlı uygulamadan önce sosyal bilgiler dersine yönelik ezber gerektiren, sıkıcı ve yazı yazılan bir ders olduğu görüşünde oldukları görülmektedir. Aile katılımlı uygulamadan sonra öğrenciler, sosyal bilgiler dersini sevdiklerini, eğlenceli bulduklarını ve derse katılmak istediklerini söylemişlerdir. Öğrenci görüşlerine bakıldığında, öğrencilerin aile katılımlı uygulamadan sonra derse yönelik olumlu görüşe sahip oldukları görülmektedir.

4.2.1.2. Aile görüşleri

4.2.1.2.1. Aile katılımlı uygulamadan önce sosyal bilgiler dersine bakış

Şekil 4.13'te görüldüğü gibi aile katılımlı uygulamadan önce sosyal bilgilere bakışa yönelik aile görüşlerinde “Ezber gerektiren bir ders” ifadesi ile “Öğrencilik döneminde dersin sevilmemesi” ifadeleri bulunmaktadır. Bazı aileler öğrencilere benzer bir biçimde aile katılımlı uygulamadan önce sosyal bilgiler dersi için ezber gerektiren bir ders olduğu görüşünde olduklarını dile getirmiştir. Bir aile buna yönelik görüşünü şu sözleriyle dile getirmiştir: “Önceden yani sözel bir ders, bildiğiniz sözel. Şu anda kızımın fikrini bilmiyorum, ama bir sosyal bilgiler dersi, okuyup ezberleme gerekli (A2).”

Başka bir aile sosyal bilgiler dersi için öğrencilik dönemi yaşantılarından dolayı derse yönelik olumsuz tutuma sahip olduğu için aile katılımlı uygulamadan önce kendi çocuğuna sosyal bilgiler dersine diğer derslerinden daha çok çalışmasını söylediğini dile getirmiştir. Aile, buna yönelik düşünceleri şöyle ifade etmiştir:

Sosyal bilgiler dersinden biraz korkuyordum yani. Bu benim öğrencilik dönemlerimden gelen bir şey. Hep de çocuklarıma işte şey, hani yapamazlar. Ben öyleyim ya kendim, onlar da yapamazlar mı diye daha çok çalıştırıyorum. Benim meselâ bir matematiğe göre, bir fen dersine göre sosyal bilgiler dersini biraz daha ciddiye alması gerektiğini düşünüyorum (A8).

4.2.1.2.2. Aile katılımlı uygulamadan sonra sosyal bilgiler dersine bakış

Aileler aile katılımlı uygulamadan sonra sosyal bilgiler dersi ile ilgili

“Öğrencilerin dersin içeriğine yönelik farkındalık kazanması”, “Ailelerin dersin içeriğine yönelik farkındalık kazanması”, “Öğrencilerin dersi sevmesi” ve “Dersin günlük yaşamla ilişkilendirilmesi” biçiminde görüş belirtmişlerdir.

Aile katılımlı uygulamadan sonra çoğu aile, sosyal bilgiler dersinin içeriğinde yer alan konulara yönelik farkındalık kazandığını dile getirmiştir. Bir aile, sosyal bilgiler dersinin içeriğinin tarih ve coğrafya konularından oluştuğunu düşündüğünü; ancak aile katılımlı uygulamadan sonra sosyal bilgiler dersinin içeriğinin farklı olduğunu gördüklerini “Bizim eğitim döneminde bu kadar ayrıntılı değil miydi? Hiç hatırlamıyorum. Eşim bile şaşırды. tarihi, coğrafyayı çok sever, ama çok farklı şeyler geldi bize (A12).” sözleriyle ifade etmiştir. Başka bir aile ise aile katılımlı uygulamadan sonra sosyal bilgiler dersinin içeriğine yönelik farkındalığını “Şimdi de diyoruz ki, ürettiklerimiz sosyal dersiyle alâkalıymış. İşte, ondan sonra deprem konusu, yer şekilleri konusu sosyal dersiyle alâkalıymış. Onu bilmiyorduk. Bizim için sadece dersti (A4).” biçiminde dile getirmiştir.

Bazı ailelerin aile katılımlı uygulamadan sonra, kendileri gibi çocuklarının da sosyal bilgiler dersinin içeriğine yönelik farkındalık kazandığını düşündükleri ortaya çıkmıştır. Bir aile, oğlunun aile katılımlı uygulamadan sonra sosyal bilgiler ve fen ve teknoloji dersinin içeriğine yönelik kafa karışıklığının ortadan kalktığını şöyle açıklamıştır:

Ben dersin müfredatını az çok biliyordum zaten de, ama oğlumun kafasında hiç sosyal bilgiler veya fen bilgisi de aynı şekilde, tam olarak konular, neyle alâkalı olduğuyla ilgili bir tablo yoktu. Şimdi daha çok böyle fen bilgisi, sosyal bilgiler ayrımını oturtmaya başladı. Sosyal bilgilerin konularını anlamaya başladı. Ne tip, ne tür konuların içeriğe girebileceğini anladı. Güzel, faydalı oldu etkinlikler. Öncesinde oğlum çok sorardı sosyal bilgiler ne, ne göreceğiz bu derste, neler öğreneceğiz diye. Şimdi işte daha somut olarak oturmaya başladı (A3).

Görüşmelerde elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda çoğu ailenin, aile katılımlı uygulamadan sonra sosyal bilgiler dersi ile günlük yaşamı ilişkilendirdiği anlaşılmaktadır. Bazı aileler, sosyal bilgiler dersi kapsamında olan birçok şeyi günlük yaşamlarında uyguladıklarını ancak bunların sosyal bilgiler dersinin içeriğini oluşturduğuna yönelik farkındalıklarının olmadığını dile getirmiştir. İki ailenin görüşmede buna yönelik söyledikleri şu şekildedir:

Bilinçli yapmıyorduk. Hayatımızın içinde olan şeylerdi, ama bunun sosyal dersiyle alâkalı olduğunu bilmeden yapıyorduk. Okuyacak, öğrenecek, sınavdan iyi not alacak ve gelecek. Bizim için oydu. Bilinçsiz olarak hepsini yapıyormuşuz aslında, işlediğimiz

konular hep hayatımızın içinde varmış ama bunu bilerek, sosyal dersiyle alâkalı olduğunu bilerek yapmıyorduk (A4).

Ders çalışıyorduk, çocuğumla ben sürekli çalışırım zaten. Ders çalışıyoruz, ama bilgi olarak çalışıyoruz. Aslında sosyal bilgiler günlük hayatımız. Anlatıyoruz, ama anlatmakta kalıyor, uygulamıyoruz. Meselâ çöp atmak: İşte, yerlere çöp atılmaz, okutulması gereken kurallar, hep ilkokulda bunları öğrendik, ama çoğu çocuk bunu uygulamıyor. Bunların uygulanması gerektiğini öğrendik (A8).

Görüşmelerde elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda, bazı ailelerin öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik olumlu görüş geliştirdiklerini ve etkinlikleri severek yaptıkları görüşünde oldukları ortaya çıkmıştır. Bir aile, araştırmadan sonra çocuğunun sosyal bilgiler dersine severek çalıştığını “Şu an kızım sosyal bilgiler dersine daha severek çalışıyor, daha istekli derse karşı. (A8).” sözleriyle ifade ederken başka bir aile çocuğunun aile katılımlı etkinlikleri severek yaptığını “ Oğluma bayağı bir iyi oldu yani, etkisi oldu, öğrenmiş oldu. Bilgi almış oldu hem anlatarak hem aklına girmiş oldu. Çok iyi oldu. Severek yaptı Hocam yani, severek yaptı her şeyleri (A7).” sözleriyle dile getirmiştir.

Aile katılımlı uygulamadan önce ailelerin, sosyal bilgiler dersinin ezber gerektiren ve tarih ve coğrafya konularından oluşan bir ders olduğunu düşündükleri görülmektedir. Ayrıca aile katılımlı uygulamadan önce, öğrencilik dönemindeki yaşantılarından dolayı derse yönelik olumsuz tutuma sahip olan aileler olduğu görülmektedir. Aile katılımlı uygulamadan sonra ailelerin, sosyal bilgiler dersinin günlük yaşamı yansıttığını ve sosyal bilgiler dersinin içeriğine yönelik farkındalık kazandıkları görüşünde oldukları anlaşılmaktadır. Ayrıca bazı aileler, aile katılımlı uygulamadan sonra çocuklarının sosyal bilgiler dersine severek çalıştığını belirtmiştir.

4.2.1.3. Öğretmen görüşleri

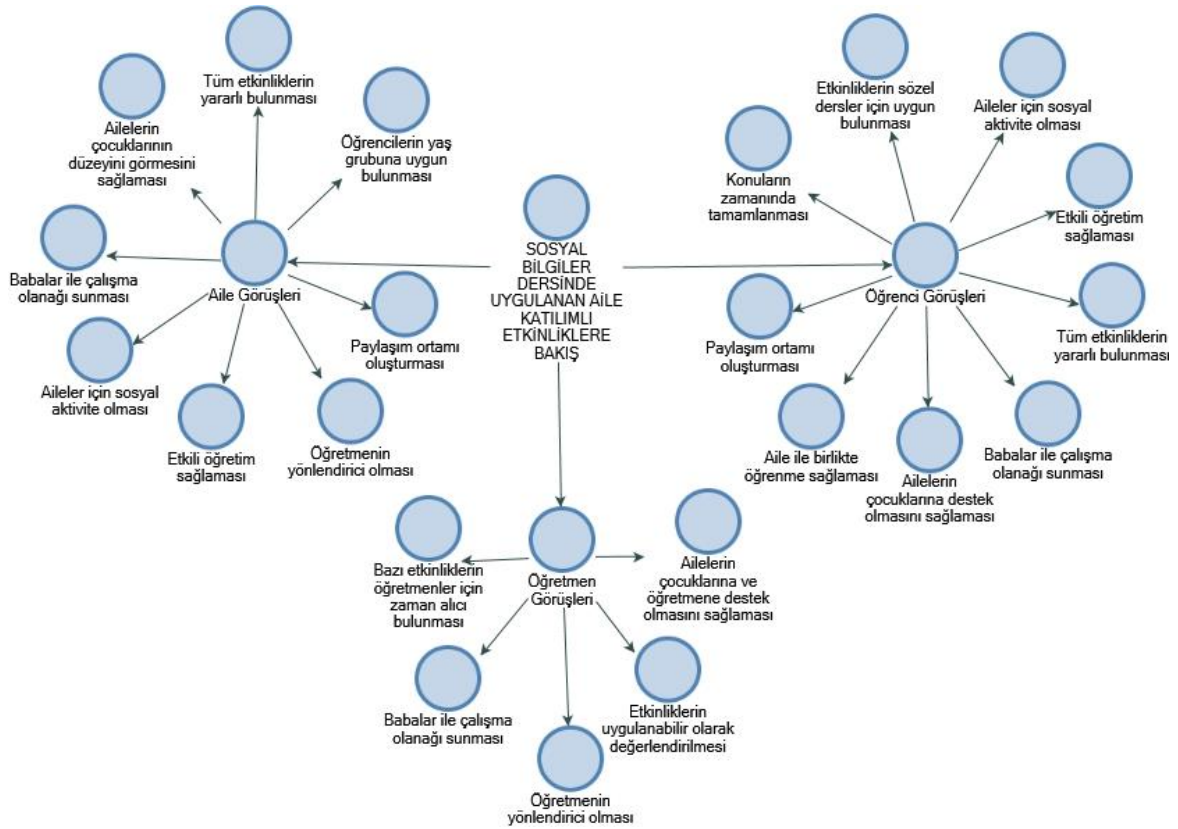
4.2.1.3.1. Aile katılımlı uygulamadan sonra sosyal bilgiler dersine bakış

Sosyal bilgiler öğretmeni, “Sosyal bilgiler dersine bakış” temasına ilişkin “Ailelerin dersin içeriğine yönelik farkındalık kazanması” biçiminde görüş belirtmiştir. Sosyal bilgiler öğretmeni, aile katılımlı etkinlik uygulamaları ile ailelerin sosyal bilgiler dersinin temel amacının farkına vardıkları ve sosyal bilgiler dersinde öğrenilenlerin uygulanması gerektiğini gördükleri yönündeki düşüncesini şöyle ifade etmiştir: “Aileler de sosyal bilgiler dersinin temelini, anlamının, nasıl bir ders olduğunun farkına vardılar.

Sadece okunulup da, yazılıp da, oturulup da ezberlenecek bir ders olmadığını, uygulamalı olduğunu gördüler.”

4.2.2. Sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklere bakış

Odak grup görüşmesinde ailelere ve öğrencilere, aile katılımlı etkinlikler konusundaki düşüncelerini, hangi etkinliklerin aileler ve öğrenciler için yararlı olabileceğini ortaya koymaya yönelik çeşitli sorular yöneltilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmeni ile yapılan görüşmede ise, etkinliklerin aile ve öğrencilere yararları ile etkinliklerin uygulanabilirliğine yönelik sosyal bilgiler öğretmenin görüşlerini ortaya koymak amacıyla çeşitli sorular yöneltilmiştir. Görüşmelerde elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucu ortaya çıkan aile, öğrenci ve öğretmen görüşlerine ilişkin bulgular Şekil 4.14’te gösterilmiştir.

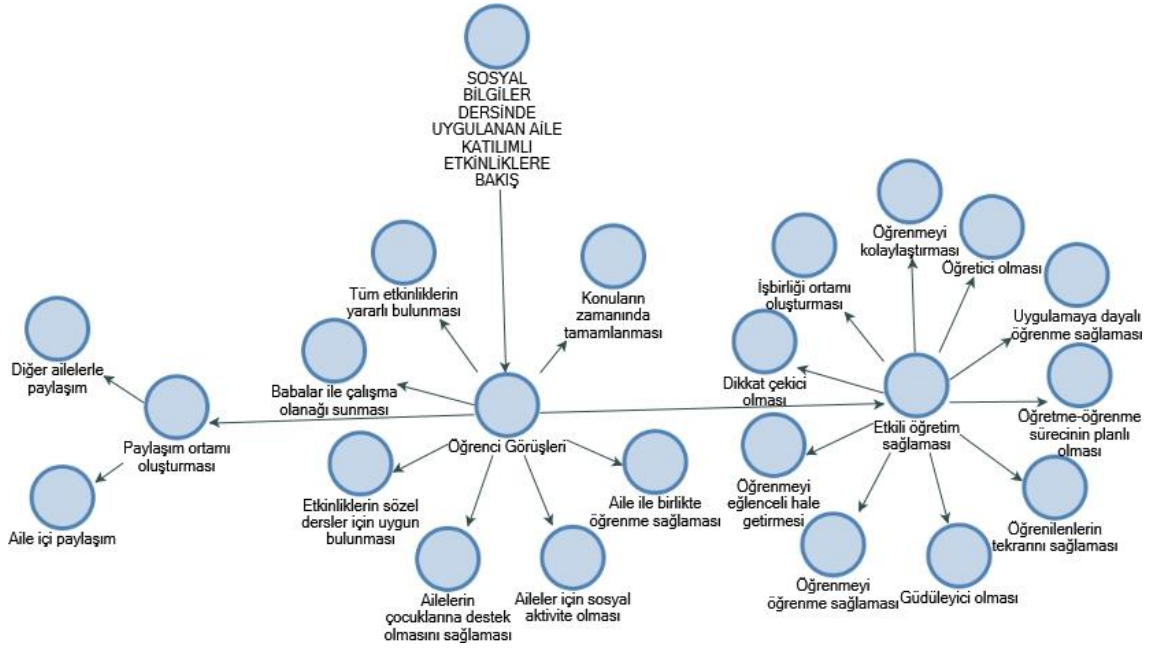

Şekil 4.14. Sosyal Bilgiler Dersinde Uygulanan Aile Katılımlı Etkinliklere Yönelik Görüşler

4.2.2.1. Öğrenci görüşleri

Verilerin çözümlenmesi sonucunda öğrencilerin, sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklere ilişkin “Etkili öğretim sağlanması”, “Aile ile birlikte

öğrenme sağlaması”, “Aileler için sosyal aktivite olması”, “Ailelerin çocuklarına destek olmasını sağlaması”, “Babalar ile çalışma olanağı sunması”, “Etkinliklerin sözel dersler için uygun bulunması”, “Paylaşım ortamı oluşturması”, “Konuların zamanında tamamlanması” ve “Tüm etkinliklerin yararlı bulunması” biçiminde görüş belirttiği ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklere ilişkin görüşleri Şekil 4.15’de gösterilmiştir.

Şekil 4.15. Sosyal Bilgiler Dersinde Uygulanan Aile Katılımlı Etkinliklere Yönelik Öğrenci Görüşleri

4.2.2.1.1. Etkili öğretim sağlama

Odak grup görüşmesinden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda öğrencilerin hepsinin, sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin etkili öğretim sağladığı görüşünde olduğu ortaya çıkmıştır. Öğrenciler bu etkinlikler ile ilgili; “Öğretici olması”, “Öğrenmeyi eğlenceli hale getirmesi”, “Öğretme-öğrenme sürecinin planlı olması”, “Öğrenmeyi öğrenme sağlama”, “Güdüleyici olması”, “Dikkat çekici olması”, “İş birliği ortamı oluşturma”, “Öğrenilenlerin tekrarını sağlama” ve “Uygulamaya dayalı öğrenme sağlama” yönünde görüş belirtmişlerdir.

Öğrencilerin hepsi sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin kendileri için öğretici olduğunu ve etkinliklerde aile üyelerinden, okuldaki etkinliklere katılım sağlayan ailelerden yeni bilgiler öğrendiklerini dile getirmişlerdir. Öğrenciler bu

etkinliklerin öğretici olmakla birlikte öğrenmeyi de eğlenceli hale getirdiğini söylemişlerdir. Bir öğrenci etkinliklerin öğretici olduğunu ve öğrendiklerini yaşamında nasıl kullanabileceğini şöyle ifade etmiştir:

Meselâ ormana gittiğimizde, piknik yapmaya gittiğimizde en güzel düz yeri nasıl seçebileceğimizi, haritadan bakarak anlayabiliriz. Normalde belki işte böyle oyunları bilmeyecektik, o harita üzerinde yap-boz oyununu şimdi öğrendik. Normalde belki haritadan ezberleyecektik kâğıtta, ama bu oyunla daha hem eğlenceli, hem de eğitici bir şekilde öğrendik. Meselâ hava durumuna bakıp ona göre sıkıca giyinip dışarı çıkabilirim, okula gelebilirim veya tatillerde Cumartesi, Pazar da iklime hava durumundan bakarak ona göre, soğuksa sıkı giyinirim, sıcaksa birazcık daha ince giyinebilirim (Ö12).

Çoğu öğrenci özellikle evde öğrenme kapsamında olan etkinlikleri, etkinliğe hazırlık, etkinliğe katılacak aile üyesinin belirlenmesi ve etkinliği videoya çekecek aile üyesinin belirlenmesi biçiminde aile üyeleri ile birlikte planlı olarak yaptıklarını dile getirmişlerdir. İki öğrenci öğretici rolünde oldukları etkinliğe ilişkin hazırlık yaparken anlatacağı konuyu ezberlemeye çalıştığını ancak ezberle anlatamayacağını anlayınca konuyu öğrenmeyi denediğini ifade etmişlerdir. Bu öğrencilerin görüşlerinden etkinliklerin öğrenmeyi öğrenme sağladığı anlaşılmaktadır. Bir öğrenci ailesiyle birlikte gerçekleştirdiği etkinliklerin öğrenmeyi kolaylaştırdığını, etkinlikler sayesinde konuyu daha çabuk kavradığını ve yanlış öğrenmelerinin düzeldiğini şöyle ifade etmiştir:

Ben ailemin öğretmeni olduğumda, vadiyi, ovayı çok karıştırdığım için onları bir şekilde ezberlemeye çalıştım. Ezberleyemedim ve bunun yerine çalışmayı denedim. Çalıştığım da hem daha çabuk, yani ezberlemeden öğrenmiş oldum. Ailemizin bilmediği bir şeyi biz onlara öğrettik, bizim bilmediğimiz şeyleri, karıştırdığımız şeyleri ailemizle daha çabuk kavradık. Vadi, ova, onları birbirine çok karıştırıyordum, hem aileme anlatarak daha çabuk kavradım (Ö10).

Çoğu öğrenci aile katılımlı etkinliklerin dikkat çekici ve güdüleyici olduğunu düşünmektedir. Öğrenciler, ailelerinin katılımıyla işlenen derse ilgi duyduklarını ve etkinlikler sayesinde kendilerinde ders çalışma isteği oluştuğunu söylemişlerdir. Bir öğrenci diğer derslerden sonra sosyal bilgiler dersine girince sınıfta farklı bir ortam olduğunu ve yeni yapılacak etkinliği merakla beklediklerini söylemiştir. Başka bir öğrenci, özellikle okulda aile katılımı olan etkinlikleri dikkat çekici bulunduğunu şu sözleriyle dile getirmiştir:

Öğretmen anlatsa meselâ her öğretmen gibi o da aynı şekilde anlatacak, ama misafir geliyor sınıfımıza, hem de habersizce, bir sürpriz olarak geliyor ve bize çok değişik, önemli ve güzel bilgiler sunuyor. Bence herkes daha böyle dikkatle dinliyor, zaten o zaman da böyle herkes parmak falan kaldırıyor ve pür dikkat dinliyorlardı (Ö2).

Bazı öğrenciler etkinliklerin iş birliği ortamı oluşmasını sağladığını vurgulamışlar ve evde gerçekleştirilen etkinliklerde aile üyeleri ile iş birliği yapılırken okulda aile katılımı gerektiren etkinliklerde diğer ailelerle iş birliği yapıldığını söylemişlerdir. Bir öğrenci, okulda öğrenme kapsamında yapılan etkinlikteki iş birliğini şu sözleriyle ifade etmiştir:

Biz annemle sadece şeyi biliyorduk, haber, afiş, afiş hazırlanacağını. Ben sadece haber falan getirmiştım, bir de slogan bulmuştum. Bize de (öğrenci)'ler yardım etti. ... (öğrenci)'lara da (öğrenci)'lar yardım etti. O da iyi oldu. İş birlik oldu, bence iyi bir şey. Ne demişler? Bir oku herkes tek kırabilir, ama üç oku tek kişi kıramazmıştır. Böyle daha iyi oldu (Ö15).

Bazı öğrenciler özellikle evde öğrenme etkinlikleri için derste öğrenilenlerin tekrar edilmesini sağladığı yönünde görüş belirtmişlerdir. Buna yönelik bir öğrenci görüşünü “Dersin tekrarını aileyle birlikte yapıyoruz. Hem eğlenceli geçiyor, hem daha çok öğreniyorsun, hem de ailen de bir şeyler öğreniyor. Bu seni çok mutlu ediyor (Ö6).” sözleriyle dile getirmiştir.

Bazı öğrenciler aile katılımı etkinliklerin görenek, deneyimleyerek uygulamaya dayalı öğrenme sağladığını söylemişlerdir. Öğrenciler özellikle evde öğrenme kapsamında yapılan etkinlikler ile aile katılımı okul dışı öğrenme etkinliği olan fabrika gezisinden örnekler vererek aile katılımı etkinliklerin uygulamaya dayalı öğrenme sağladığını ifade etmişlerdir. Bir öğrenci, etkinliklerin uygulamaya dayalı öğrenme sağlaması yönündeki görüşünü “Annemle bana, şeker fabrikasına gittiğimizde nasıl yapıldığını ve nasıl bir şey olduğunu bilmiyordum. Annemle biz hani ailecek hiç denemedik şeker pancarını. Bundan sonra deneme şansını da bulduk (Ö12).” sözleriyle dile getirirken görüşmede yer alan başka bir öğrenci uygulamaya dayalı öğrenmeye yönelik görüşünü şu örnekle açıklamıştır:

Görerek öğreniyoruz. Bir şeyi görmeden ya da elimizde olmadan hiçbir şeyin farkına varamayız. Bir kişi ameliyat olduğu zaman çok acı çekmiştir, biz onun derdini anlayamayız. Bu da onun gibi bir şey. Yani tam onu yaşamadan onun derdini anlayamayız, ama eğer yaşasaydık onun derdini anlayabilirdik (Ö2).

4.2.2.1.2. Paylaşım ortamı oluşturması

Öğrenciler sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımı etkinliklerin paylaşım ortamı oluşturmasının “Aile içi paylaşım” ve “Diğer ailelerle paylaşım” olmak üzere iki yönüne vurgu yapmışlardır. Aile içi paylaşımında, bazı öğrenciler babaları ile paylaşım

ortamı oluşturduğunu söylemişlerdir. Bu öğrenciler babalarının çalışma saatlerinden dolayı kendileri ile babalarının sınırlı düzeyde zaman geçirdiğini ve etkinliklerin aile üyeleri ile paylaşım ortamı oluşmasına katkı sağladığını düşünmektedirler. Bir öğrenci buna yönelik görüşünü “Babamın çok fazla zamanı olmuyordu. Akşam geliyordu, hemen sabah işe gideceği için yatıyordu, öyle fazla birlikte vakit geçiremiyorduk. Daha fazla vakit geçirme imkânı bulduk, birlikte eğlendik (Ö13).” sözleriyle ifade etmiştir. Öğrencilerin bazıları, etkinliklerin aileleri ile iletişim kurma konusunda etkili olduğunu, aile-öğrenci iletişimine katkı sağladığını düşünmektedir. Çoğu öğrenci etkinliklerde mutlu olduklarını, eğlendiklerini, heyecanlandıkları dile getirerek etkinliklerin aile ile iyi zaman geçirme sağlamasına vurgu yapmıştır. Öğrencilerin bazıları, etkinliklerde aile büyükleri ile ilk kez bir etkinlik yaptıklarını ve etkinliklerin aile içinde paylaşım ortamı oluşmasını sağladığını söylemişlerdir. Bir öğrenci aile büyüğü ile olan paylaşımını “Ben daha önce dedemle oturup hiçbir şey konuşmamıştım, ilk defa konuştum. Geçmişle ilgili ilk defa bir şey anlattı bana (Ö9)” sözleriyle dile getirmiştir.

Öğrenciler etkinliklerin arkadaşlarının ailelerini tanıma konusunda da yararlı olduğunu ve etkinliklerin diğer ailelerle de paylaşım ortamı oluşturduğunu düşünmektedirler. Bir öğrenci etkinlikler sayesinde arkadaşlarının annelerini tanıdığını “Çoğu kişinin annesini de gördük. Onlar da bizi tanıdı. Sonuçta artık sekizinci sınıfa kadar beraber olacağız sınıftaki arkadaşlarımızla. Yani onların anneleriyle de tanışmamız gerekiyor (Ö2).” şeklinde açıklamıştır.

4.2.2.1.3. Aile ile birlikte öğrenme ortamı sağlaması

Öğrencilerin çoğu sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin aileleri ile birlikte öğrenme sağladığını dile getirmiştir. Öğrenciler ailelerinin onlara bilmedikleri konularda yardımcı olmaya çalıştıklarını, ancak ailelerinin de bilmediği konular olduğunu söylemişlerdir. Bir öğrenci, “Annem de hem benimle beraber daha iyi şeyler öğreniyor babamla, aile bireyleriyle. Aslında hep böyle işlememiz daha iyi olurdu bence (Ö4).” sözleriyle etkinliklerin aile bireyleriyle birlikte öğrenme sağladığını vurgulamıştır. Başka bir öğrenci, aile katılımlı okulda öğrenme etkinliğinde ailelerin öğrencilerle birlikte öğrendiğini ve bu etkinlikte anlayamadığı konularda annesinin ona destek verdiğini şöyle ifade etmiştir:

Öğretmenim, işte, geldik, dinledik, hem annelerimiz de bizi dinledi, bizim karıştırdığımız konular olursa onlar da dinlediği için bize yardım ettiler. Bu açıdan yani bize yardımcı

oldular. Meselâ ben bazı doğal afetleri karıştırıyordum, annemler de onlar da afiş yaptıkları, dinledikleri için o bana daha iyi anlattı (Ö13).

4.2.2.1.4. Ailelerin çocuklarına destek olmasını sağlaması

Bazı öğrenciler aile katılımlı uygulamadan önce ailelerinin kendilerine dersleri ve ödevleri konusunda yeterince destek olmadığını düşünmektedir. Öğrenciler, bu etkinliklerden sonra ailelerin kendilerine destek olduklarını, ödevleri ve derslerine yardımcı olmaya daha sıcak baktıklarını söylemişlerdir. Bir öğrenci buna yönelik görüşünü şöyle ifade etmiştir:

Aslında annem benimle fazla ilgilenmiyor. Nasıl desem, derslerimle ilgilenmiyor. Ben ödevimi yapıyorum, anneme gösteriyorum, kontrol ediyor, ‘şu yanlış, şu yanlış, git, düzelt’ diyor, düzeltiyorum ‘gene yanlış, git düzelt’ diyor, düzeltiyorum. Annem yardım etmiyor bazen derslerde. Böyle olduğunda hem video çekerken yanımda oldu, diğer aile bireylerinden bazıları da. Güzel olmuştu bu yüzden (Ö14).

4.2.2.1.5. Babalar ile çalışma olanağı sunması

Çoğu öğrenci aile katılımlı uygulamadan önce babaları ile birlikte ders ve ödev yapmadığını söylemiştir. Öğrenciler, bu etkinliklerin babaları ile birlikte çalışma olanağı sunduğunu ve bu durumun kendilerini mutlu ettiğini dile getirmişlerdir. Bir öğrencinin bu konudaki görüşü şöyledir: “Ama o (babalarla birlikte çalışma etkinliği) daha mutlu hissettirdi, çünkü hiç babamla ben ders yapmadım, hep annem yardımcı oluyordu anlamadığım şeylerde (Ö1).”

4.2.2.1.6. Aileler için sosyal aktivite olması

Öğrencilerin bazıları sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin aileler için sosyal aktivite olduğunu düşünmektedir. Bir öğrenci buna yönelik görüşünü şu sözleriyle dile getirmiştir: “Öğretmenim biz bazı öğrenciler, bazı anneler ve bazı babalar hiçbir yere gitmiyor. Geziyle onlar da gidiyor. Çok gezen çok bilir. Gezmek bir şey öğrenmek güzel bir duygu (Ö14).”

4.2.2.1.7. Konuların zamanında tamamlanması

İki öğrenci sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin konuların zamanında tamamlanmasını sağladığı görüşündedir. Öğrenciler, uygulama süreci

başlamadan önce sosyal bilgiler dersinde konuları yetiştiremediklerini, etkinlikler sayesinde sınıfta gelişme olduğunu ve diğer sınıflardan da geri olmadıklarını düşünmektedirler. Bir öğrenci bu düşüncesini şu sözleriyle açıklamıştır:

Öğretmenim, biz ilk geldiğimizde okula konuları asla yetiştiremiyorduk. Sınıfta da büyük bir gelişme oldu bence. Şu an konularda o kadar geri değiliz, ama ileri de değiliz, yerindeyiz yani. Öğretmenim, biz ekonomik faaliyetlere geçtik, dördüncü üniteye. Yani öyleydi. Biz daha şimdi nerede olurduk? Daha iktisatta, ekonomide olurduk. Şimdi biz ilk ülke ekonomisine katkı sağlayan faktörlerde tarımdayız (Ö9).

4.2.2.1.8. Etkinliklerin sözel dersler için uygun bulunması

İki öğrenci sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin sözel dersler için daha uygun olduğunu düşünmektedir. Öğrencilerin biri buna yönelik görüşünü “Meselâ, matematik olsaydı sosyalden daha sıkıcı olurdu, ama sosyal ya da Türkçe daha eğlenceli olur. Sosyal de sözel ders, Türkçe de sözel ders, ama sayısal derslerde birazcık daha sıkıcı olabilirdi (Ö5).” sözleriyle dile getirirken diğer öğrenci “Yani matematik bilimsel bir şey olduğu için sosyal bilgiler öyle değil, hayat dersi gibi bir şey. O yüzden yani öğrenmemiz gerek bence böyle (Ö8).” sözleriyle düşüncelerini ifade etmiştir.

4.2.2.1.9. Tüm etkinliklerin yararlı bulunması

Öğrencilerin bazıları kendilerine ve ailelerine farklı katkılar sağladığı için aile katılımlı tüm etkinlikleri yararlı bulduklarını söylemişlerdir. Bazı öğrenciler yararlı buldukları etkinliğe yönelik yöneltilen soruyu etkinliklerin yararları gördükleri noktalarını tek tek açıklayarak yanıtlamışlardır. Bir öğrenci bu görüşünü şu sözleriyle ifade etmiştir.

Bence hepsi çok yararlı, çünkü her birinde farklı farklı bilgiler öğreniyoruz. ... (öğrenci)'in annesi ... Hanım geliyor ve bize işte, neydi, buğdayın üzerini kar kaplayınca daha iyi oluyormuş. Yani o karın kaplaması gerekiyormuş ki ona battaniye olabilsin. Bu da önemli bir bilgi bize de, hem de ailemize de. Çünkü ben gidince eve hepsini anlatıyorum. Onlar da hani şaşırdılar. Diğer hepsi bence çok faydalı, çünkü tekrar dediğim gibi hepsinde ayrı ayrı bilgiler öğreniyoruz. Bence hepsi faydalı, iyi ve güzel etkinliklerdi (Ö2).

Bazı öğrenciler ise etkinlikleri yararlı bulduklarını ancak özellikle severek yaptıkları babalarla birlikte çalışma etkinliği ve aile katılımlı okul dışı öğrenme etkinliğinin tekrar yapılabileceğini dile getirmiştir. Bir öğrenci buna yönelik görüşünü

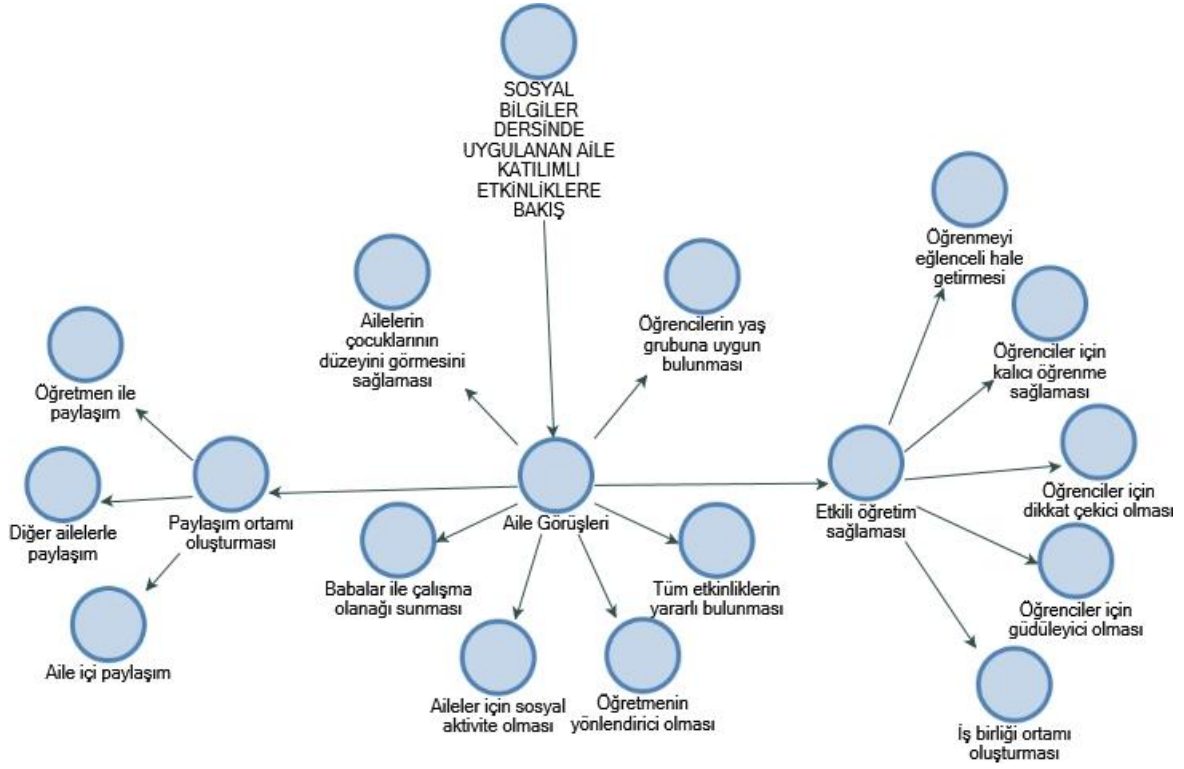
“Gezerek öğrenme... Çünkü öğretmenim, hem keşfediyoruz, fotoğraflardan bakmaktansa da gitmek, görmek daha şey, daha bilgili oluyoruz o yüzden (Ö1).” sözleriyle ifade ederken başka bir öğrenci görüşünü şöyle dile getirmiştir:

Babamla çalışmamı yapabiliriz. Çünkü ekonomiye nasıl katkı sağladığını öğrendim. Hem hiçbir şekilde öyle katkı sağladığını düşünmüyordum, böyle daha farklı bir şekilde düşünüyordum. Sadece böyle gelip götürmekle düşünüyordum. Ekonomiye öyle katkı sağlamıyormuş. Hem bu etkinliği yaparak benle daha fazla vakit geçirdiler, hem de belki daha sonralarda böyle etkinlikler birlikte yapabiliriz (Ö10).

Öğrenciler sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklere ilişkin, aile ile birlikte öğrenme sağladığı, babalarla çalışma olanağı sunduğu, aileler için sosyal aktivite olduğu, etkinlikleri sözel dersler için uygun buldukları görüşünde olduklarını söylemişlerdir. Öğrenciler aile katılımlı etkinliklere ilişkin dikkat çekici, güdüleyici, öğretici, öğrenmeyi öğrenme sağladığı, öğrenilenlerin tekrarını sağladığı, iş birliği ortamı oluşturmayı sağladığı yönünde görüş belirttikleri için etkinliklerin etkili öğretim sağladığı söylenebilir. Ayrıca öğrenciler etkinliklerin aileleri ve diğer ailelerle paylaşım ortamı oluştuğunu belirtmişlerdir.

4.2.2.2. Aile görüşleri

Odak grup görüşmesinden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda ailelerin, sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklere ilişkin “Etkili öğretim sağlaması”, “Paylaşım ortamı oluşturması”, “Öğrencilerin yaş grubuna uygun bulunması”, “Aileler için sosyal aktivite olması”, “Ailelerin çocuklarının düzeyini görmesini sağlaması”, “Babalar ile çalışma olanağı sunması” “Öğretmenin yönlendirici olması” ve “Tüm etkinliklerin yararlı bulunması” görüşünde oldukları ortaya çıkmıştır. Ailelerin sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklere ilişkin görüşleri Şekil 4.16’da gösterilmiştir.

Şekil 4.16. Sosyal Bilgiler Dersinde Uygulanan Aile Katılımlı Etkinliklere Yönelik Aile Görüşleri

4.2.2.2.1. Etkili öğretim sağlanması

Odak grup görüşmesinde elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda tüm ailelerin, sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin etkili öğretim sağladığı görüşünde olduğu ortaya çıkmıştır. Aileler bu görüşlerini “Öğrenciler için dikkat çekici olması”, “Öğrenciler için güdüleyici olması”, “Öğrenciler için öğretici olması”, “İş birliği ortamı oluşturması” ve “Öğrenmeyi eğlenceli hale getirmesi” olarak belirtmişlerdir.

Bazı aileler sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin çocukları için dikkat çekici ve derse güdüleyici olduğu görüşündedirler. Bu aileler aile katılımlı etkinliklere karşı çocuklarının çok ilgili olduğunu ve etkinlikler sayesinde derse katılım konusunda istekli olduklarını söylemişlerdir. Bir aile çocuğunun sosyal bilgiler dersine yönelik bu görüşünü “Bu seneki sosyal bilgiler dersi daha süper. Yani, isteyerek oturuyor, isteyerek araştırma yapmaya başladı. ‘Şöyle olacak anne, böyle olacak anne, yapmalıyız diyor. Anne, baba, olmadı video bir daha çekelim’ diyor (A14).” sözleriyle ifade ederken başka bir aile, “Zevkle gidiyorlardı, değişik bir etkinlik yapacağız diye veya getiriyordu

etkinliği, ‘anne, bunu yapacaktımız’ diyordu, ‘ne zaman yaparız’, diyordu yani, ilgileniyordu (A11).” sözleriyle dile getirmiştir.

Bazı aileler sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin çocukları için kalıcı öğrenme sağladığını düşünmektedirler. Bir ailenin buna yönelik görüşü şöyledir: “İyi oldu, etkisi oldu, oğlum öğrenmiş oldu. Bilgi almış oldu hem anlatarak hem aklına girmiş oldu. Çocuklara kalıcı bir etki oluyor. Büyüklerle çalıştı mıydı daha bir kafalarına giriyor (Ö7).”

Ailelerden bazıları sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin iş birliği ortamı sağladığını düşünmektedirler. Bu aileler evde öğrenme kapsamında yapılan etkinliklerde aile üyeleri ile okulda ve okul dışında gerçekleştirilen aile katılımlı etkinliklerde kendi çocukları ve diğer ailelerle işbirliği ortamı olduğu görüşündedirler. Bir aile evde gerçekleştirilen bir etkinlikte aile üyeleri ile yaptıkları iş birliğini şu sözlerle ifade etmiştir:

İklimle de daha çok oldu. Deprem çantasında da özellikle. Onu hazırlarken o diyor ‘şunu da koyalım, bu da lâzım olacak, şu da lâzım olacak’. Önce bir internette araştırılalım dedik. Her şeyi çıkarttılar. Küçük kızımın bile çok desteği oldu, ama kısa bir video olsun dedik. Güzeldi. İki dakika, üç dakika, ama biz evde rahat bir, bir buçuk saatimizi televizyon kapalı, oyun olmadan geçirdik (A12).

4.2.2.2.2. Paylaşım ortamı oluşturmaları

Aileler sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin “Paylaşım ortamı oluşturmaları” yönüne vurgu yapmışlardır. Aileler etkinliklerin sağladığı paylaşımı “Aile içi paylaşım”, “Öğretmen ile paylaşım” ve “Diğer ailelerle paylaşım” olarak açıklamışlardır.

Aileler aile içi paylaşım konusunda, aile üyeleri ile keyifli zaman geçirdiklerini, geçmişteki yaşamışlıklarını çocuklarıyla paylaştıklarını, öğrencilerin derste öğrendiklerini kendileriyle paylaştıklarını, etkinlikleri aile içi boş zaman etkinliği olarak yaptıklarını ve çocuklarının aile katılımlı etkinliklerle aile üyelerini yakından tanıdıklarını dile gitmişleridir. İki ailenin, etkinliklerde çocuğuna yönelik bilgi paylaşımı ile çocuğunun kendisine olan bakış açısının değiştirğine yönelik ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

Çocuk ‘anne, sen de bir şeyler biliyormuşsun demek ki’ diyor. Bizi şu anda ev hanımı, bulaşık yıkayan, sürekli iş yapan biri olarak görüyorlar çocuklar. Bizim hiçbir şey

bilmediğimizi düşünüyorlar. Bunu bilince de hoşuna gidiyor. Daha çok soru soruyor bu sefer. Daha çok bilgi edinmeye çalışıyor (A4).

İklimi anlatırken, anlatmadan önce ben dosya kâğıdına yazdım. Kızımın çok hoşuna gitti. ‘Anne’ dedi, ‘tıpkı bir öğretmen gibisin ya, nasıl not alıyorsun’ dedi. ‘Kızım, not almadan aklımda toparlayıp söyleyemem’. Hoşuna gitti yani. ‘Aaa, annem de not alıyormuş bak baba’ dedi. ‘Tabii kızım’ dedi, ‘annen de biliyor herhalde yazmayı’. Onlar zannediyor ki fazla okumadılar, okuma yazma bilmiyor. Onların gözünde oyduk (A14).

Bazı aileler sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin sosyal bilgiler öğretmeni ile paylaşım ortamı oluşturduğunu ve öğretmeni yakından tanıma olanağı elde ettiklerini belirtmişlerdir. Bir aile buna yönelik görüşünü bir örnekle şu şekilde açıklamıştır:

Özden Hanımı belki biz toplantıdan toplantıya görecektik. Şimdi daha samimi, daha rahat hareket edebiliyoruz, daha rahat konuşabiliyoruz. Hatta bizim oldu öyle bir muhabbetimiz. Oğlum işte sınavda bir hata yapmış, kodlamayı yanlış yapmış, 70 almış. Ondan sonra görüştüm öğretmeniyle de, ‘düzelteceğim’ dedi. Baktık, düzeltmemiş. Ben de (mesaj) yazmak zorunda kaldım, ‘Hocam, böyle böyle demiştiniz’. Hani normalde olsa belki onu yazamayacağım, ama böyle birlikte vakit geçirdiğimiz için biraz daha samimi olduk (A9).

Bazı aileler, görüşmelerde etkinliklerin diğer ailelerle paylaşım ortamı oluşmasını sağladığını düşünmektedir. Bir aile buna yönelik görüşünü “Ailelerle tanışma, ailelerin çoğunu bilmiyoruz, karşılaşmış olduk. Kiminin annesi, kiminin babası şey yaptı (katıldı) yani, güzel oldu (A6).” olarak dile getirmiştir.

4.2.2.2.3. Öğrencilerinin yaş grubuna uygun bulunması

Bazı aileler sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin 5. sınıf öğrencilerinin yaş grubuna uygun bulunduğunu dile getirmiştir. Bir aile buna yönelik görüşünü “Yaş grubu da tam karar bir gruptu 5. sınıf olması. Ortak çalışmalar çıktı birçok. Bu bile başlı başına başarıydı (A15).” sözleriyle dile getirmiştir.

4.2.2.2.4. Aileler için sosyal aktivite olması

İki aile sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı okulda ve okul dışında gerçekleştirilen öğrenme etkinliklerinin aileler için sosyal aktivite olduğunu düşünmektedir. Bu iki aile ev hanımı olduklarını ve farklı bir ortamda bulunmanın, farklı insanlarla tanışmanın ve sohbet etmenin kendilerine iyi geldiğini söylemişlerdir. Bir aile buna yönelik görüşünü şu sözleriyle ifade etmiştir:

Gezide (öğrenci)'e dedim 'aman, gitmeyeyim oğlum, ben ne yapacağım'. Ondan sonra geldim, 'oğlum ya iyi oldu' dedim. Dedi ki, 'anne, sana değişiklik olur. Zaten bir yere gitmiyorsun'. Hakikaten biz hiçbir yere, ne gezmeye, ne hani şehir dışına, hiçbir yere gidemiyoruz. Ne çocuğun sinemadır, parktır, gezidir, hiçbir yere gidemiyoruz. 'Anne ya, olsun bak, yanımda olman yeter. Gezersin. Bak, gördüğün zaman bir şeyler hoşuna gider' dedi. 'Tamam, oğlum' dedim, 'seni mi kıracağım'. Geldim bu sefer, ay iyi ki gelmişim. Üşüdüm ama olsun dedim, değişiklik oldu. Çünkü ben çok fazla yaşamadığım için bunlar bana çok iyi geliyor. Yani, günlerim yok, o, bu hep evde, hep evde, akşama kadar evde. İnsan bir stres, bir değişiklik, bir arkadaş ortamı (A1).

4.2.2.2.5. Ailelerin çocuklarının düzeyini görmesini sağlaması

Ailelerin bazılarının görüşlerinden sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin çocuklarının düzeyini görmelerini sağladığı anlaşılmaktadır. Bir aile çocuğuna yönelik izlenimini "Aslında o (öğrenci) bizden daha iyi. Bu video çekme konusunda bile daha iyi (A8)." sözleriyle ifade ederken diğer bir aile, aile katılımlı okulda öğrenme etkinliğinde çocuğuna yönelik izlenimini "Ben de kendi yeteneğinin o kadar olmadığını gördüm, çizimde falan (A15)." sözleriyle ifade etmiştir.

4.2.2.2.6. Babalar ile çalışma olanağı sunması

Odak grup görüşmesine katılan tüm aile üyeleri öğrencilerin annesidir. Odak grup görüşmesinde elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda ailelerin, sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin özellikle babalar ile çalışma olanağı sunmasına yönelik olumlu görüş belirttiği ortaya çıkmıştır. Bazı aileler eşlerinin daha önce çocuklarının dersleri ve ödevleri konusunda ilgili olmadıklarını, bazıları ise eşlerinin iş yoğunluğundan dolayı çocukları ve dolayısıyla ödevleri ile ilgilenemediklerini dile getirmişlerdir. Buna yönelik iki ailenin görüşü şu şekildedir: "Ben çok mutlu oldum, çünkü eşim her zaman eve geldiğinde televizyonu açar haber kuşağını, ondan sonra 'susun, ben bir dinleyeyim'. Öyle yapardı (A6)."

Dört yıldır hep kızım, onun arkasında ben varım. Eşimin hiçbir sorusuna bile yardımcı olmamıştır üç vardiya gittiği için. Hep arka planda baba. Sadece bu ilk dönem özellikle sosyal ödevleriyle genelde hep o ilgilendi. Onun için çok çok iyi oldu. Gelip benle yapıyor, ama babayla ilk defa ödev yaptı. Onun mutluluğu da bir ayrı önemli. Hiç karışmamıştı. Şimdiye kadar baba hiç ilgilenmiyordu. İyi oldu, çok iyi oldu. Eşimin bilgisi bana göre daha fazla, benim düşüncem. Hem o bildiklerini öğretti, ben de

öğrendim ayrıca. Ne bileyim, güzel bir şeydi. Dediğim gibi anneyle ödev yapmaya alışık, ama babayla hiç alışık değil (A12).

4.2.2.2.7. Tüm etkinliklerin yararlı bulunması

Ailelerin çoğu, sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin tümünü yararlı bulduklarını dile getirmişlerdir. Bir aile etkinliklerin kendileri ve çocukları için yararlı olduğuna yönelik görüşünü “Etkinliklerin hepsi bizim de bir şeyler öğrendiğimiz etkinliklerdi. Hepsi hem bizim için bence, hem çocuklar için yararlıydı. Ama birlikte çalışmamız da bizim için de yararlıydı (A13).” sözleriyle ifade etmiştir. Etkinliklerin yararlarına yönelik, etkinliklerden verilen örneklerin de yer aldığı görüşler şu şekildedir: “Deprem çantası hazırladık. Ben deprem çantasına o kadar şeyin girdiğini tahmin etmiyordum. Demek ki dedim girebiliyormuş öyle şeyler dedim (A14).”, “Gezi dediğim gibi, çok faydalıydı görmeleri açısından. Fabrika ortamı onlara çok uzak. O yüzden yararlı çok (A3).”, “Çok güzel oldu. ... Hanımın gelip de sunum yapması çocukların bir çiftlik hayatı yok, bir hayvanlar hakkında bilgisi yoktu, neyin nasıl olduğunu bilmiyorlar, televizyondan, internetten (A6).”

4.2.2.2.8. Öğretmenin yönlendirici olması

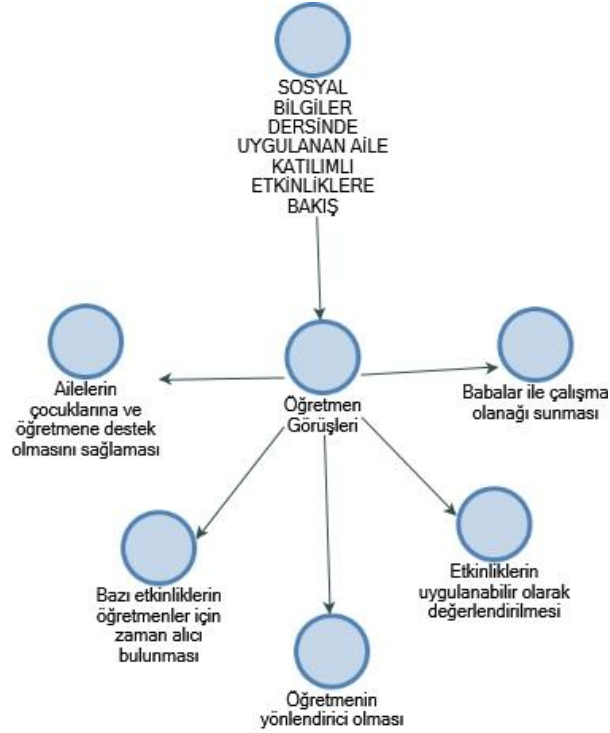
Bir aile sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerle ilgili olarak ailelerin yönlendirilmeye gereksinim duyduğunu düşündüğünü dile getirmiştir. Ailenin buna yönelik görüşü şöyledir: “İlla ki biri diyecek de, açıkçası biz yapacağız. Yoksa bugünden yarına, yarından bir güne hani aslında zaman geçiyor, ama biz işte oturup da vakit bu şekilde ayrılıyor, yoksa öbür türlü herkes bir yerde (A1).”

Aileler sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin, ailelerin çocuklarının düzeyini görmesini sağladığını ve babalar ile çalışma olanağı sunduğunu belirtmişlerdir. Aileler etkinliklerin kalıcı öğrenme sağladığını, öğrenciler için dikkat çekici ve güdüleyici olduğunu, öğrenmeyi eğlenceli hale getirdiği ve iş birliği ortamı sağladığı yönünde görüş belirtmişlerdir. Ayrıca aileler etkinliklerin aile içi, öğretmen ve diğer ailelerle paylaşım ortamı oluşturduğunu vurgulamışlardır.

4.2.2.3. Öğretmen görüşleri

Görüşmeden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda, sosyal bilgiler öğretmenin sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklere ilişkin

“Ailelerin çocuklarına ve öğretmene destek olmasını sağlaması”, “Babalar ile çalışma olanağı sunması”, “Bazı etkinliklerin öğretmenler için zaman alıcı bulunması”, “Etkinliklerin tümünün uygulanabilir olarak değerlendirilmesi” ve “Öğretmenin yönlendirici olması” görüşünde olduğu ortaya çıkmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenin sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklere ilişkin görüşleri Şekil 4.17’de gösterilmiştir.

Şekil 4.17. Sosyal Bilgiler Dersinde Uygulanan Aile Katılımlı Etkinliklere Yönelik Öğretmen Görüşleri

4.2.2.3.1. Ailelerin çocuklarına ve öğretmene destek olmasını sağlaması

Sosyal bilgiler öğretmeni aile katılımlı etkinliklerle ailelerin çocuklarına destek olmasının sağlandığını düşünmektedir. Sosyal bilgiler öğretmeni, çocuklara destek olmakla birlikte ailelerin öğretmene de destek olduğunu özellikle çalışmayan ailelerin daha çok destek verdiğini “Çalışan ailelerimiz çok fazla olmasa da ev hanımları özellikle gayet destek oldular. Çocuklarına da destek oldular” sözleriyle dile getirmiştir.

4.2.2.3.2. Babalar ile çalışma olanağı sunması

Sosyal bilgiler öğretmeni sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin babalarla çalışma olanağı sunmasına vurgu yapmıştır. Sosyal bilgiler öğretmeni genellikle annelerin çocuklarının eğitiminde ön planda, babaların geri planda

olduğunu ve bu etkinliklerle babaların çocuklarıyla çalışmasının olumlu yönlerini “Burada güzel şey, babayla iletişim. Çünkü en çok, daha çok çocuklar aile deyince anne hep. Biz de öyle alışmışız. ‘Annelerinize, annelerinize’ deyip duruyoruz sürekli, ama aslında babalar hep bu işte geri planda oluyor.” sözleriyle dile getirmiştir.

4.2.2.3.3. Öğretmenin yönlendirici olması

Sosyal bilgiler öğretmenin sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinlikler konusunda, öğretmenin yönlendirici olduğu görüşünde olduğu anlaşılmaktadır. Sosyal bilgiler öğretmeni buna yönelik görüşünü aile katılımlı oyunla öğrenme etkinliğinden örnekle şöyle dile getirmiştir:

Çocuğa ‘sen bunu öğrenmek zorundasın’ değil de, sen bunu oynuyorsun, oynarken zaten çocuk ister istemez aslında öğreniyor. Şu anda meselâ oyunla öğrenme. Ama işte, herkes oyunu oynatabilir mi? Onu araştırıcaksın, bulıcaksın, uzmanlaşıcaksın, ona yöneleceksin ya da bundan sonraki eğitimcilerin o şekilde yetiştirilmesi lâzım.

4.2.2.3.4. Etkinliklerin tümünün uygulanabilir olarak değerlendirilmesi

Sosyal bilgiler öğretmeni etkinliklerin tümünü uygulanabilir olarak değerlendirdiğini “Etkinliklerin hepsi gayet uygulanabilir etkinliklerdi, hiçbir sıkıntı yoktu.” sözleriyle ifade etmiştir. Sosyal bilgiler öğretmeni evde yapılan etkinlikleri kontrol etmenin güç olduğunu ve aile katılımlı okulda öğrenme etkinliğinin diğer etkinliklere göre aileler ve öğrenciler için daha yararlı olabileceği yönündeki görüşünü şu şekilde dile getirmiştir:

Bence okulda öğrenilen herhalde daha çok işe yarıyor. Ben öyle düşünüyorum. Çünkü evde yapılan hangi ortamda, hangi şartlarda, kimlerle birlikte yapılıyor? Tek başına mı yapıyor, aile desteğiyle mi yapıyor, biri yapıyor, bu üzerine mi konuyor? Bunu bilemiyorsun. Bence afiş etkinliği çok iyi bir etkinlikti. Orada, doğal afetlerin önce bir ön bilgisini aldılar, sonra da bunu, onlar da ön hazırlıklı geldiler, ondan sonra orada bildiklerini ortaya koydular. Eminim ki hiç unutmayacaklar.

Sosyal bilgiler öğretmeni, sözel derslerde öğrencilerin konuyu anlatarak daha iyi kavrayabileceğini düşündüğünü ifade ederek öğrencinin öğretici rolünde olduğu etkinliğin öğrenciler için yararlı olacağı yönündeki görüşünü ise şu şekilde açıklamıştır:

Evde bu sözel derslerde yapılacak en güzel şey öğretmen olmaktır. Hep söylediğim şeydir. İlla karşında birisi olması gerekmiyor. Tabii, olursa daha iyi olur bir anneniz, bir babanız, bir ablanız, ama yani öğrendiklerinizi anlatmanız gerekiyor birilerine. Anlattığınız zaman öğrenmeyi pekiştirirsiniz. Dolayısıyla, bu da tabii zorunlu bir de ders

olunca, hani anne, babalı etkinlik olunca, ‘anne, baba da illa katılacak’ denilince çocuğun daha çok hoşuna gidiyor tabii ki. Öğrenmek zaten öyle gerçekleşir sözel derslerde. Mutlaka sen anlatacaksın, yani öğrendiğini bir şekilde anlatman lâzım.

4.2.2.3.5. Bazı etkinliklerin öğretmenler için zaman alıcı bulunması

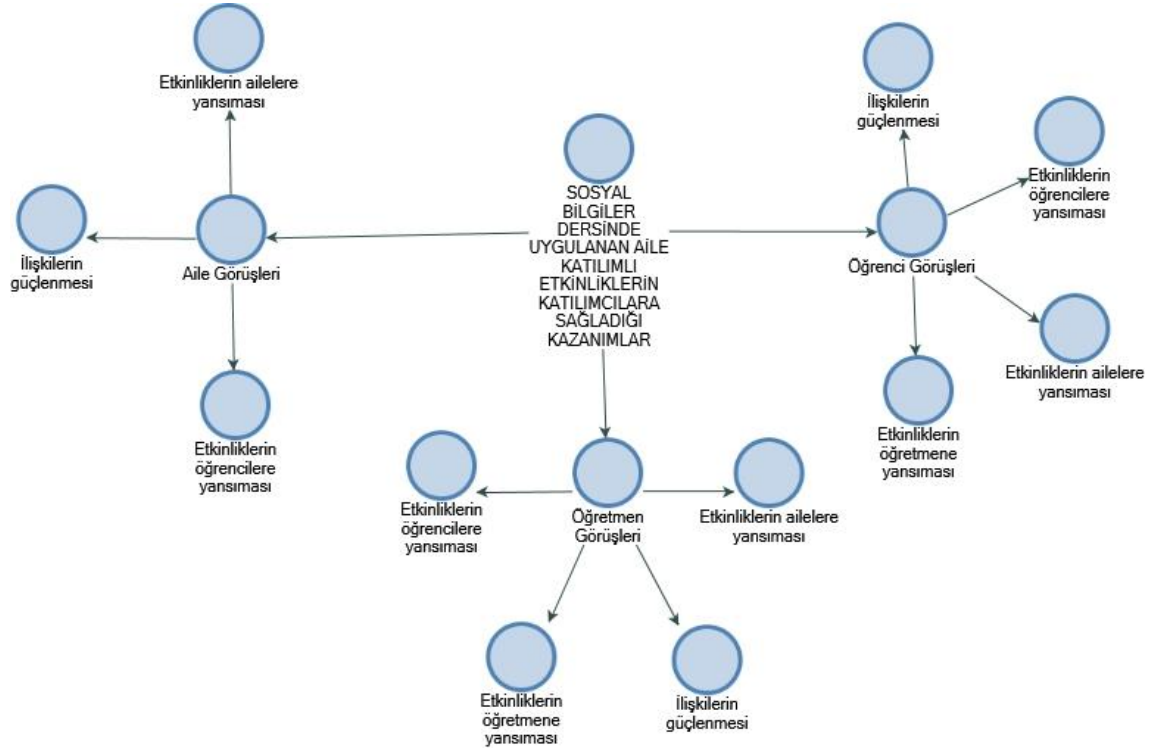
Sosyal bilgiler öğretmeni etkinliklerin hepsini uygulanabilir olduğu ancak bazı etkinliklerin kontrol gerektirdiği için öğretmen için zaman alıcı olduğu görüşündedir. Sosyal bilgiler öğretmeni bu görüşünü şöyle dile getirmiştir:

Bir öğretmen olarak yetersizliklerimiz var. Bunları uygulayabilmek, bunları sürekli kontrol edebilmek için. Sen kendin gördün, yani bir proje evet, sen hızlı bir şekilde yaptın bu işi. Daha uzun süreli bir zaman içerisine yaymış olsan belki biraz daha farklı olacak, ama ne olursa olsun, öğretmenlik, yani sınıfa verdiğin zamanının bir o kadar daha dışarıya vermen lâzım bazı etkinlikleri sürdürebilmek için. Niye? Çünkü kontrolünü yapman lâzım. Kontrolünü yapamadığın bir etkinliğin bir anlamı yok. Şimdi sen veriyorsun. Önce bir ön hazırlığını yapıyorsun. Ön hazırlık için yine sana bir zaman gerekiyor. Ön hazırlığını yapıyorsun, veriyorsun, ondan sonra da geri topluyorsun, onları değerlendiriyorsun, dönüp beni tek tek öğrencilerle gözlemliyorsun. Çok güzel, ama bir öğretmen için zor. Bir öğretmen için, benim için çok zor. Yani, benim ona oturup zaman ayırmam lâzım.

Sosyal bilgiler öğretmeni sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin tümünü uygulanabilir bulmuş ancak bazılarının öğretmen için zaman alıcı olduğunu söylemiştir. Sosyal bilgiler öğretmeni etkinliklerin babalarla çalışma olanağı sunmasına, ailelilerin çocuklarına destek olmasını sağlamasına ve öğretmenin aile katılımlı etkinliklerde yönlendirici olmasına vurgu yapmıştır.

4.2.3. Sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin katılımcılara sağladığı kazanımlar

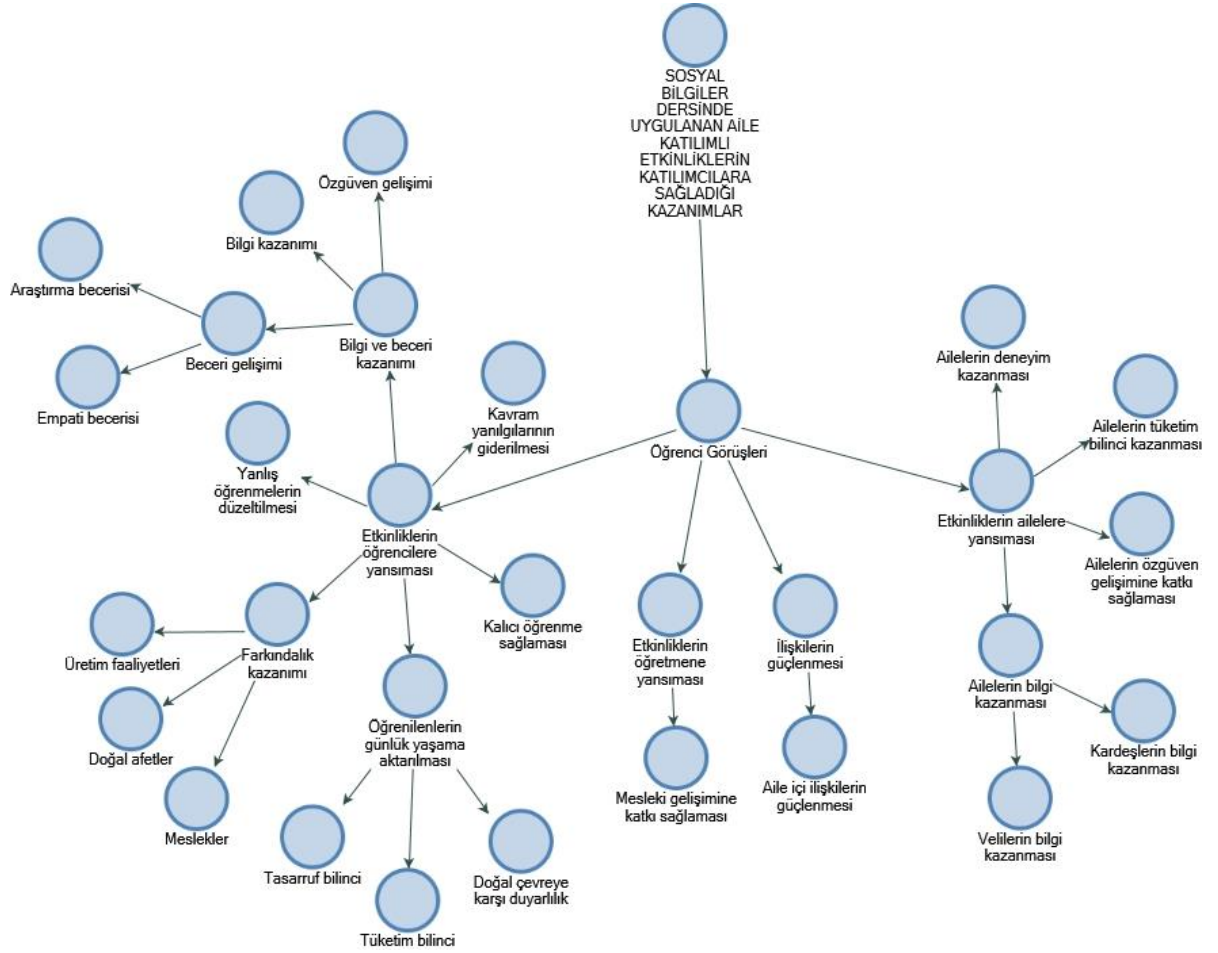
Odak grup görüşmelerinde ailelere ve öğrencilere, aile katılımlı etkinliklerin günlük yaşamlarına yansımaları, aile ilişkilerine yansımaları ve kendilerine sağladığı yararları ortaya koymaya yönelik çeşitli sorular yöneltilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmeni ile yapılan görüşmede ise etkinliklerin ailelere, öğrencilere ve kendisine nasıl yararlar sağladığına yönelik çeşitli sorular yöneltilmiştir. Aileler, öğrenciler ve sosyal bilgiler öğretmeni ile yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda ortaya çıkan, sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin katılımcılara sağladığı kazanımlara ilişkin bulgular Şekil 4.18’de gösterilmiştir.

Şekil 4.18. Sosyal Bilgiler Dersinde Uygulanan Aile Katılımlı Etkinliklerin Katılımcılara Sağladığı Kazanımlara Yönelik Görüşler

4.2.3.1. Öğrenci görüşleri

Odak grup görüşmesinde elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda, öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin katılımcılara sağladığı kazanımlar ile ilgili “Etkinliklerin öğrencilere yansımaları”, “Etkinliklerin ailelere yansımaları”, “Etkinliklerin öğretmene yansımaları” ve “İlişkilerin güçlenmesi” görüşünde oldukları ortaya çıkmıştır.

Şekil 4.19. Sosyal Bilgiler Dersinde Uygulanan Aile Katılımlı Etkinliklerin Katılımcılara Sağladığı Kazanımlara Yönelik Öğrenci Görüşleri

4.2.3.1.1. Etkinliklerin öğrencilere yansımaları

Şekil 4.19’da görüldüğü gibi öğrenciler, sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin öğrencilere yansımalarını; “Bilgi ve beceri kazanımı”, “Farkındalık kazanımı”, “Kalıcı öğrenme sağlanması”, “Öğrenilenlerin günlük yaşama aktarılması”, “Kavram yanlışlarının giderilmesi” ve “Yanlış öğrenmelerin düzeltilmesi” olarak ifade etmişlerdir.

Öğrencilerin tümü sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin yeni bilgiler kazanmalarını sağladığını dile getirmişlerdir. Bazı öğrenciler aile katılımlı etkinliklerin özgüven gelişimine, empati ve araştırma becerilerinin gelişimine katkı sağladığı yönünde görüş belirtmişlerdir. Bazı öğrenciler öğretmen rolünde olduklarında kendilerini öğretmen gibi hissettiklerini, kendilerini ifade edebildiklerini gördüklerini söylemişlerdir. Bir öğrencinin buna yönelik sözleri şöyledir: “Ailemin öğretmeni olmak

sanki böyle bir an büyümüşüm, öğretmen olmuşum, ailem karşımda sanki öğrenci gibiymiş (Ö10).”Bazı öğrencilerin görüşlerinden ise öğretmen rolünde olduklarında kendi öğretmenleriyle empati kurdukları anlaşılmaktadır. Bir öğrencinin öğretici rolünde olduğu etkinlikte öğretmenle empati kurduğu anlaşılan ifadeleri şöyledir:

Hocam, o kadar heyecanlıydım öyle, her şeyi hazırlamıştım. Evde kaynak kitaplar, dosyalar, atlaslar, kitaplar... Hepsini hazırlamıştım. O an bir çöküş yaşadım yani. Öyle oldu. Heyecandan hiçbir şey anlatamadım. O kadar heyecanlı geçti. Sizi anlıyorum, o kadar zor bir şey ki. Ve ben iki kişiyle başa çıkamadıysam otuz kişiyi düşünmek istemiyorum (Ö6).

Bazı öğrencilerin görüşlerinden etkinliklerin kendilerini araştırmaya yönlendirdiği anlaşılmaktadır. Bir öğrencinin etkinliklerin araştırma yapmaya yönlendirdiğine ilişkin görüşü aşağıda yer almaktadır:

Öğretmenim, meselâ ödevlerde biraz daha içime kapanıktım. Kendim yapıyordum hep, bu sefer daha çok işte soru soruyorum. Sosyal bilgiler dersinde Sivas ödev verildi. İlk önce aileme soruyorum, ayrıntılı bilgi için de internetten bakıyorum araştırma için (Ö1).

Öğrenci görüşlerine bakıldığında, çoğu öğrencinin aile katılımlı etkinliklerle işlenen sosyal bilgiler dersinde öğrendiklerini günlük yaşamlarında kullandıkları anlaşılmaktadır. Öğrencilerin görüşlerinde özellikle doğal çevreye duyarlılık, tüketim bilinci ve tasarruf bilincine yönelik ifadeler yer almaktadır. Çoğu öğrenci, aile-öğrenci sunumu etkinliğinden sonra doğal çevreye karşı daha duyarlı olduğunu, yerlere çöp atmadığını, yerlerde gördükleri çöpleri topladıklarını ve çöp atanları da uyardıklarını söylemiştir. Bir öğrenci buna yönelik görüşünü “Yerlere küçükken çok çöp atardım ben, büyüdükçe bunu öğrendim. Arada bir yine atıyordum. Sonra işte atmamaya başladım ve atanları da uyarmaya başladım (Ö10).” olarak ifade ederken başka bir öğrenci görüşünü şöyle açıklamıştır: “Ben dersten sonra eve gidince öyle bizim evin önüne böyle çok fazla çöp atıyorlar, ağaçlar var evin önünde çok fazla çöp atıyorlar. Onları kaldırdım, evin önünde böyle bir tane çöp bidonu var, oraya attım öğretmenim onları (Ö4).”

Bazı öğrenciler aile katılımlı okul dışı öğrenme etkinliği olan fabrika gezisinde, şeker üretiminin ne kadar zahmetli olduğunu gördüklerini ve şeker kullanımı konusunda tasarruf yaptıklarını söylemişlerdir. Bir öğrenci buna yönelik düşüncesini “Öğretmenim, ben de ‘çok tasarruflu kullanacağım, bir damla bile şeker yere dökülürse onu alacağım’ dedim (Ö1).” sözleriyle ifade ederken bir diğer öğrenci görüşünü “Çok zahmetli olduğunu görüyoruz ve tasarruflu kullanmamız gerektiğini biliyoruz. Ben yani üç ya da iki atıyordum, şu an bir buçuk, iki falan atıyorum şekerini (Ö2).” sözleriyle dile getirmiştir.

Çoğu öğrenci yerli malı haftasında gerçekleştirilen etkinlikten sonra yerli malı tüketimi ve tüketecekleri ürünlerin seçimi konusunda bilinç kazandıklarını söylemişlerdir. Bir öğrenci, bu etkinlikten sonra okul kantininden alışveriş yapmak yerine yiyeceklerini evden getirdiğini “Yerli malından sonra, ben kantinden fazla alışveriş yapmıyorum, zaten kantinden alınan yiyecekleri fazla sevmiyorum (Ö14).” sözleriyle ifade ederken bir başka öğrenci buna yönelik görüşünü şöyle açıklamıştır:

Öğretmenim, bu konuda bence bilinçli tüketici konusunda bence en büyük şeyi aldık. Meselâ yiyecekleri marketten nasıl alabileceğimizi öğrendim. TSE damgasına bakarak, son tüketim tarihine bakarak. Nasıl daha böyle bilinçli olabileceğimizi öğrendik. Hatta akşamına hemen markete çıktık. Ben hemen hepsinin TSE damgasına baktım, Türk malı mı ona baktım, son tüketim tarihlerine falan baktım her şeyin. Öyle işte alışverişimizi yaptık. Ailem de beni tebrik etti, ‘aferin’ dedi. ‘Böyle daha öğrenmen için bunları yapman gerekiyordu zaten’ dedi (Ö13).

Öğrencilerin görüşlerine bakıldığında, çoğu öğrencinin doğal afetler, üretim faaliyetleri ve mesleklere yönelik farkındalık kazandığı anlaşılmaktadır. Bir öğrenci “Şeker fabrikasında şekerin yapım aşamaları, o kadar büyük makinelerden geçtiğini hiçbir şekilde düşünmüyordum. Böyle ekilip sadece satışı hazır haline geldiğini düşünüyordum (Ö10).” sözlerinden üretim faaliyetlerine yönelik farkındalık kazandığı anlaşılmaktadır. Başka bir öğrencinin “Doğal afetler... Meselâ deprem olduğunda önceden deprem çantası hazırlamalıyız, içine su, kıyafet, düdük falan gibi şeyler koymalıyız (Ö11).” sözlerine bakıldığında doğal afetlere yönelik farkındalık kazandığı söylenebilir. Bazı öğrenciler babalarının işe gittiğini bildiklerini ancak ülkeye ve ülke ekonomisine katkı sağlama olarak düşünmediklerini ve babaları ile yaptıkları çalışmadan sonra her mesleğin ülkeye farklı katkılar sağladığını anladıklarını söylemişlerdir. Bir öğrenci mesleklere yönelik farkındalık kazandığını ve sosyal bilgiler dersinde öğrendiklerini de hayatında kullanabileceğini bir meslekten örnek vererek şöyle açıklamıştır: “Öğretmenim, ben bir şey oldum, ziraat mühendisi. Orada kullanacağım öğrendiklerimi. Hayatımı etkileyecek yani. Orada neler yetişeceği, erozyon nereye süpürecek, nereye ne ekilecek, onun gibi şeyleri kullanabilirim (Ö6).”

Bazı öğrenciler sosyal bilgiler dersini aile katılımı etkinliklerle işlemenin kalıcı öğrenme sağladığını ifade etmişlerdir. Öğrenciler aileleri ile birlikte ders çalışınca konuları daha iyi kavradıklarını ve öğrendikleri bilgileri unutmadıklarını söylemişlerdir. Bir öğrenci buna yönelik görüşünü “Ailemizle etkinlik yaparken daha iyi öğreniyoruz, aklımızda kalıyor (Ö15)” sözleriyle dile getirirken bir başka öğrenci görüşünü “Böyle

tuhaf bir his, ama çok güzel bir his. Çünkü eğlenerek ve aklında kalıcı bir şekilde öğreniyorsun. Daha kalıcı bir öğrenim oluyor. Sonra o öteki türlü olunca sürekli ezberlememiz gerekiyor (Ö2).” sözleriyle ifade etmiştir.

Bazı öğrencilerin görüşlerinde, aile katılımlı etkinliklerle işlenen dersten sonra kavram yanlışlarının giderildiği anlaşılmaktadır. Bir öğrenci buna yönelik şu sözleri söylemiştir: “Ben platoyu, ovayı karıştırıyordum. Sonra renk basamaklarını karıştırıyordum biraz. Sonra annelere öğreterek daha fazla kavramış oldum ve ailemle çalıştık (Ö13).”

İki öğrenci aile katılımlı etkinlikler ile yanlış öğrendikleri bilgilerin olduğunu gördüklerini dile getirmiştir. Öğrencilerden biri, aile katılımlı evde öğrenme etkinliği olan ailenin öğretici rolünde olduğu etkinliği yaparken, iklim konusundaki konut yapımında kullanılan malzemelerle ilgili annesi ve kendisinin yanlış bilgileri olduğunu anladıklarını şöyle ifade etmiştir:

Karasal iklim, onları öğrenmiştik. Annemle konuşuyoruz işte, annem Akdeniz bölgesinde ahşap evler daha çok yaygındır, ben de onları inatla değil diyordum. Annem de yanlış biliyormuş, ben de yanlış biliyordum. Hem bu şekilde annem de ben de düzelttik (Ö10).

4.2.3.1.2. Etkinliklerin ailelere yansımaları

Öğrenciler sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin ailelere yansımaları; “Ailelerin bilgi kazanması”, “Ailelerin deneyim kazanması”, “Ailelerin özgüven gelişimine katkı sağlaması” ve “Ailelerin tüketim bilinci kazanması” olarak ifade etmişlerdir. Buna yönelik bulgular Şekil 4.19’da gösterilmiştir.

Öğrenci görüşlerine bakıldığında, aile katılımlı etkinliklerin ailelere ve öğrencilerin kardeşlerine bilgi kazanımı sağladığı görülmektedir. Öğrencilerin çoğu, özellikle annelerinin etkinlikler sayesinde bilgi edindiği görüşündelerdir. Bir öğrenci bu görüşünü “Annemi böyle canlı olarak gördüğüm için daha çok bilgilendirmişti. Deprem öncesinde neler yapacağımızı, sonrasında, deprem sırasında panik yapmayacağımızı öğrenmişti (Ö8).” sözleriyle dile getirirken başka bir öğrenci görüşünü “Benim annem aslında iklimleri fazla anlayamamış küçükken. Yani, beşinci sınıf, altıncı sınıftayken iklimlerin konusunu fazla anlayamamış. İklimler konusunu şimdi daha iyi anladı (Ö14).” sözleriyle ifade etmiştir. Bazı öğrenciler aile katılımlı etkinliklerin kardeşlerinin bilgi edinmesini sağladığı görüşündedir. Bir öğrenci bu görüşünü “Hem de kardeşimle yaptım öğretmenim o video etkinliğinde. Kardeşimin de bana yardım etmesi, küçük olmasıyla

yardım etmesi beni gururlandırdı öğretmenim (Ö1).” sözleriyle ifade ederken bir diğer öğrenci buna yönelik görüşünü şöyle dile getirmiştir:

Benim de kardeşim 6 yaşında, o yönde bir etki oldu. Çünkü o da ‘ben de yapacağım, ben de yapacağım’ diyordu zaten videoda (aile katılımlı oyunla öğrenme etkinliği). Yaptığı zaman da koyuyordu ve annem de okuyordu bazen, babam da yardım etti. Ben bazen ödev yapıyorum, bazen de böyle canım sıkılıyor hani atlaslar oluyor ya, onlara baktığım zaman ‘bak abla bak, burada bunu yapmıştık’ bazen diyor bana kardeşim, hatırlıyor öğrenmiş (Ö2).

Annesi yerli malı haftasında gerçekleştirilen etkinliğe katılan öğrenciler, etkinlikten sonra annelerinin yerli malı tüketimi konusunda bilinç kazandığını söylemiştir. Bir öğrenci, annesinin yerli malı haftasında gerçekleştirilen etkinliğe katıldığını ve bu etkinlikten sonra yerli malı tüketimi konusunda bilinç kazandığı yönündeki düşüncesini şöyle ifade etmiştir: “Daha önce fazla incelemiyorduk, ama artık daha çok dikkat ediyoruz. Yerli malıyla ilgili gerçekten anneler biraz daha inceliyor yerli malı mı, değil mi diye (Ö8).”

Bazı öğrenciler, etkinliklerin annelerinin özgüven gelişimine katkı sağladığını söylemiştir. Bir öğrenci, aile katılımlı etkinliklerin annesinin özgüven gelişimine katkı sağladığı yönündeki görüşünü şöyle ifade etmiştir: “Onlar da daha çok şey öğrenmişler. Hem de meselâ anlatıyorlar tekrar tazeliyorlar bilgilerini. Bu yönden biraz daha özgüven kazanmış olabilirler diye düşünüyorum (Ö2).”

4.2.3.1.3. Etkinliklerin öğretmene yansımaları

Öğrenciler sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin sosyal bilgiler öğretmenine yansımalarını “Mesleki gelişimine katkı sağlaması” olarak dile getirmişlerdir. İki öğrenci sosyal bilgiler öğretmenin araştırma süreci tamamlandıktan sonra öğrencilere yaklaşımında farklılıklar olduğunu dile getirmişlerdir. Öğrenciler sosyal bilgiler öğretmenin araştırmacıdan etkilendiğine yönelik düşüncelerini şöyle ifade etmişlerdir: “Önceden siz gelmeden önce Özden Hocadan herkes korkuyordu. Ama şimdi Özdem Hoca daha sıcak bakıyor. Meselâ sınıfta ödev yapmayanlar oldu, onlara daha sıcak yaklaştı. Bir şans daha verdi. Daha sıcak bakıyor bize (Ö6).”

Hocada da çok değişiklik oldu. Meselâ ben bir kere esnemiştik derste yanlışlıkla, hoca çok kızdı. Sizin ilk geldiğiniz zamanlardı, konuyu anlatmamıştı bize. Sonra siz geldiniz, gittiniz, ikinci dönemin başlarında ... (öğrenci) galiba o esnedi, yani daha yumuşak bir şekilde uyardı (Ö9).

4.2.3.1.4. İlişkilerin güçlenmesi

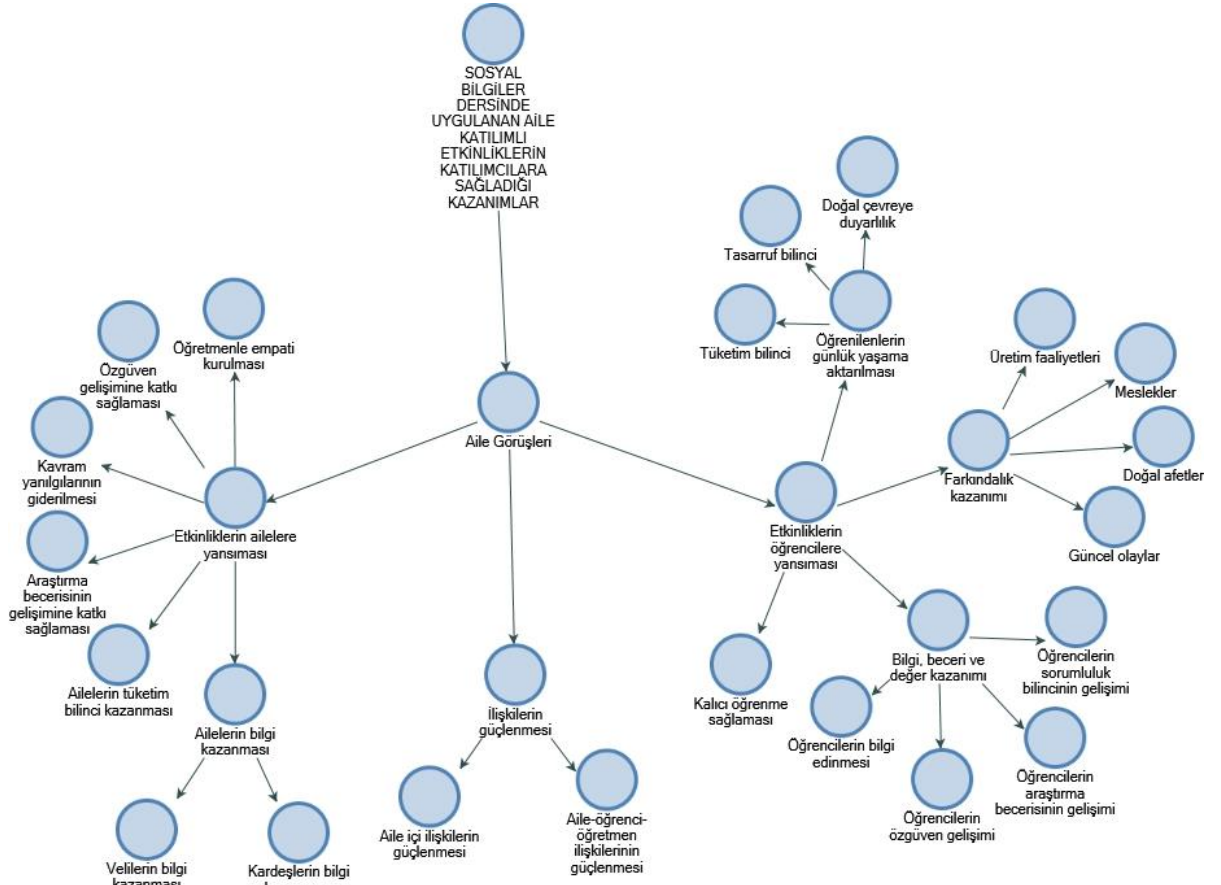
Bazı öğrenciler sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin sağladığı kazanımlardan biri olarak ilişkilerin güçlenmesini “Aile içi ilişkilerin güçlenmesi” biçiminde dile getirmişlerdir. İki öğrenci aile katılımlı etkinliklerle işlenen sosyal bilgiler dersinin aile bağlarının güçlenmesini sağladığını düşünmektedir. Öğrenciler, aile katılımlı etkinliklerden sonra ailelerinin kendileriyle daha ilgili olduğunu ve kendilerinin de ailelerine karşı sevgi dolu olduklarını vurgulamışlardır. Bir öğrenci buna yönelik görüşünü şu sözleriyle dile getirmiştir:

Bizimle daha çok ilgilenmeye başladılar. Meselâ sabah kalktığımda ‘günaydın’ diyordum, öpüyordum yani. Normaldi, ama yani daha çok böyle kendisi gelip kaldırmaya başladı, öpmeye başladı. Annem erken kalkıyor pazar sabahları, kahvaltı hazırlıyor. Ben kalkardım böyle sadece televizyona bakardım. Artık kalkınca hemen yatak odasına babamın yanına gidiyorum sonra. Öğretmenim, şimdi sabahları yanına gidiyorum, pazar sabahları özellikle. Akşam babam beni öpüyor, ben babamı öpüyorum (Ö6).

Öğrenciler aile katılımlı etkinlikler ile işlenen sosyal bilgiler dersinde çeşitli bilgiler edindiklerini ve kavram yanlışlarının giderildiğini, etkinliklerin araştırma ve empati becerisi ile özgüven gelişimlerine katkı sağladığını, kalıcı öğrenme sağladığını, etkinliklerde öğrenilenleri günlük yaşamlarına aktardıklarını belirtmişlerdir. Öğrenciler etkinliklerin ailelerine bilgi, deneyim ve tüketim bilinci kazandırdığını ve ailelerinin özgüven gelişimine katkı sağladığını vurgulamışlardır. Öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin, sosyal bilgiler öğretmeninin mesleki gelişime katkı sağladığı ve aile içi ilişkilerin güçlendiği yönünde görüş belirttikleri görülmektedir.

4.2.3.2. Aile görüşleri

Odak grup görüşmesinde elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda, ailelerin sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin katılımcılara sağladığı kazanımlar ile ilgili “Etkinliklerin öğrencilere yansması”, “Etkinliklerin ailelere yansması” ve “İlişkilerin güçlenmesi” biçiminde görüş belirttikleri ortaya çıkmıştır. Sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin katılımcılara sağladığı kazanımlara ilişkin aile görüşlerinin yer aldığı bulgular Şekil 4.20’de gösterilmiştir.

Şekil 4.20. Sosyal Bilgiler Dersinde Uygulanan Aile Katılımlı Etkinliklerin Katılımcılara Sağladığı Kazanımlara Yönelik Aile Görüşleri

4.2.3.2.1. Etkinliklerin öğrencilere yansımaları

Şekil 4.20’de görüldüğü gibi aileler, sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin öğrencilere yansımalarını; “Bilgi, beceri ve değer kazanımı”, “Farkındalık kazanımı”, “Öğrenilenlerin günlük yaşama aktarılması” ve “Kalıcı öğrenme sağlanması” olarak ifade etmişlerdir.

Ailelerin çoğu, aile katılımlı etkinliklerle işlenen sosyal bilgiler dersinin öğrencilere bilgi, beceri ve değer kazanımı konusunda yararları olduğunu vurgulamıştır. Ailelerin hepsi, sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerle öğrencilerin ayrıntılı bir biçimde çeşitli bilgiler edindiklerini söylemişlerdir. Çoğu aile ise aile katılımlı uygulamadan sonra öğrencilerin araştırma becerilerinin geliştiği yönünde görüş belirtmişlerdir. Bir aile çocuğunun sosyal bilgiler dersinden sonra araştırma yapmaya başladığını şu sözleriyle dile getirmiştir:

Oğlum çok fazla ilgi gördüğünden çocukluğundan beri hep bir ‘armut piş, ağzıma düş’ hesabı vardı onda. Yani bir şey bilmiyor mu, ‘anne, bu ne olacak?’ Ben söylüyordum, o

yazıyordu. Sonra dedim ‘Oğlum, sen ne yapıyorsun yani?’ geçen senelerde. ‘Sen biraz araştı. İnternetin var, kitapların var. Araştır’. Biraz araştırma yoktu. Şimdi araştırmaya başladı bu sosyal dersi sayesinde. Yani, ben bir internete bakayım diyor artık (A4).

Ailelerin çoğu, sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerde öğrencilerin özgüveninin geliştiğini vurgulamıştır. Ailelerin görüşlerine bakıldığında, öğrencilerin özgüven gelişimlerine aile katılımlı etkinliklerin öğrenci merkezli olmasının etkili olduğu düşüncesinde oldukları anlaşılmaktadır. Bir aile öğrencilerin öğretici rolünde olduğu etkinlikten örnekle çocuğunun özgüven gelişimini şöyle ifade etmiştir: “Özgüvenleri gelişti. Onların da bir birey olduğunu, bir şeyler anlattığımı, evdekilerin dinlediğini fark etti. İşte, kıyaslama başladı. Güzel yani... Bir görev verip de onu yapması onu çok mutlu ediyordu (A6).”

Ailelerin çoğu, sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin öğrencilerin sorumluluk bilincini geliştirdiğini düşünmektedir. Aileler özellikle evde öğrenme kapsamında yapılan etkinliklerde öğrencilerin sorumluluğu kendilerinin aldığını, ailelerini etkinlik konusunda bilgilendirdiklerini, etkinliği ertelemeyen zamanında yapmak istediklerini söylemişlerdir. Buna yönelik görüşlerini bir aile “ ‘Sonra yaparız’ yerine ‘yapmam gerekiyor, yetiştirmem gerekiyor’, görev alıyor, sorumluluk alıyor üzerine. Güzel bir şey (A8).” sözleriyle dile getirirken başka bir aile görüşünü şu sözleriyle ifade etmiştir:

Araştırmanın da çok faydası oldu. Sorumluluk da alıyor. Araştırma çok ilgisini çekiyor, sürekli hemen geldi mi eve ‘ben şunu yapacaktım. Hatice Öğretmenim bana bu dersi verdiydi, şunu araştıracaktım’ diye yapıyor, kendisi gelip yapıyor. Kendisi daha çok sorumluluk alıyor (A7).

Aileler sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerle öğrencilerin doğal afetler, güncel olaylar, meslekler ve üretim faaliyetlerine yönelik farkındalık kazandıklarını vurgulamışlardır. Ailelerin çoğu, aile katılımlı okulda öğrenme etkinliği ve aile büyükleriyle çalışma etkinliğinden sonra doğal afetlere yönelik farkındalık kazandıklarını, evdeki eşyaları sabitlediklerini, deprem çantası hazırladıklarını söylemişlerdir. Bir aile, depreme yönelik aile olarak farkındalık kazandıklarını şöyle ifade etmiştir:

Bilinçlenmiş olduk. Doğal afetlerle ilgili daha tecrübeli olmamız gerektiğini, biz üzülüyoruz duyduğumuzda, ama Hocam hiçbir şey yapmıyoruz. Birkaç bir şey yapmışlığımız var. Meselâ dolabı sabitleyelim, bir şeyler yapalım, özellikle babamla konuştuktan sonra (aile büyükleriyle çalışma etkinliği), o etkinlikten sonra acaba biz o anda ne yapabiliriz, nereye saklanabiliriz diye düşündük. Nereye sığınabiliriz ve oraya su

koysak diye düşündük. Öyle şeyler düşünmemize neden oldu. En azından farkındalığımız oldu (A2).

İki aile sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerde güncel olayların kullanılması ile öğrencilerin güncel olaylara yönelik farkındalık kazandığını söylemiştir. Bir ailenin buna yönelik görüşü şu şekildedir:

Gündem içindeki farkındalıkları arttı. Geçen araştırmış, bakmış, Çin’de işte bir on yıl sonra hava kirliliğinden şöyle olacak, bir sanayileşmeden şöyle, onları gelip bana anlattı. Daha farklı, güncel konulara adapte oluyor. Youtube’dan biraz uzaklaşıp biraz daha gündeme geldi gibi geliyor (A15).

Bazı ailelerin görüşlerine bakıldığında, babalarla birlikte çalışma etkinliğinden sonra öğrencilerin mesleklere yönelik farkındalık kazandığını düşündükleri anlaşılmaktadır. Aileler, öğrencilerin babalarının meslekleri konusunda tam olarak bilgi sahibi olmadıklarını gördüklerini söylemişlerdir. Bir aile mesleklerin önemli olduğunu düşündüğünü ve bu etkinliklerin öğrencilerin mesleklere özellikle babalarının mesleklerine yönelik farkındalıklarına yönelik görüşünü şu sözleriyle dile getirmiştir:

Benim en çok dikkatimi çeken meslekler, meslekler çok önemli. Kızım tam bilmiyormuş babasının ne iş yaptığını. Hani her zaman der, arabamız yokken bile ‘baba, bir uçak yapsana bize’ derdi. Uçağı yapıp eve getirecek zannediyor. Herkes kendi işini eve yansıtır, öyle bir şey değilmiş, anladı. İşte, (öğrenci)’e daha ayrıntılı bir şekilde anlattığı zaman, savaş uçaklarını yaptıklarını, bunları birebir paylaştı. Çok etkilendi. Hani neler nelermiş. Küçük bir motoru yapıyor, ama insan vücudunun bir elin bir görevi farklı, orası farklı. Tam bir uçağın ne olduğunu, ne için yaptığını, ülkemiz için, özellikle bir savaş zamanları, şunlar, bunlar. Yani büyük bir katkı sağladığının farkına vardı artık (A12).

Bazı aileler aile katılımlı okul dışı öğrenme etkinliği olan fabrika gezisinden sonra öğrencilerin üretim faaliyetlerine yönelik farkındalık kazandıklarını düşünmektedirler. Aileler öğrencilerin fabrikadaki çalışma şartlarından etkilendiklerini ve bir ürünün tüketiciye ulaşana kadar geçtiği aşamaları öğrendiklerini söylemişlerdir. Bir aile çocuğun fabrika gezisinden etkilendiğini “Sıcak olarak tatmışlar, ondan da bahsetti. Toz şekerin pancar gibi bir bitkiden çıkması böyle imkânsız gibi geliyor onlara, bunu hayal etmesi çocukların çok zor. Bunu görmeleri bence iyi olmuş. (A15).” sözleriyle ifade etmiştir.

Ailelerin çoğu, öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerde öğrendiklerini günlük yaşamlarında kullandıklarını düşünmektedirler. Aileler aile katılımlı etkinliklerle öğrencilerin doğal çevreye duyarlılık, tasarruf bilinci, tüketim bilinci kazandıklarını söylemişlerdir. Bazı aileler aile-öğrenci sunumu

etkinliğinden sonra öğrencilerin doğal çevreye daha duyarlı olduğunu, geri dönüşüme yönelik ürünleri biriktirdiklerini söylemişlerdir. Bazı aileler ise özellikle yerli malı haftasında gerçekleştirilen gönüllü aile katılımlı etkinliği ve aile katılımlı okul dışı öğrenme etkinliği olan fabrika gezisinden sonra öğrencilerin harçlıklarını biriktirdiklerini, isteklerini ve ihtiyaçlarını ayırt ettiklerini, evde gereksiz yere açık olan elektrikleri kapattıklarını, şeker ve yerli malı tüketimi konusunda bilinçlendiklerini söylemişlerdir. Bir aile buna yönelik görüşünü “Yemeğe gittiğimizde mutfağa ...(öğrenci) kapatıp geliyor televizyonu, ışığı. ‘Biri gelirse oğlum karanlık olur ev’ diyorum. ‘Zile basın anne’ diyor (A9).” biçiminde ifade ederken başka bir aile yerli malı haftasında gerçekleştirilen etkinlikten sonra çocuğunun istekleri ve ihtiyaçlarını ayırt ettiğini şöyle açıklamıştır:

Kızım da alışverişe gittiğinde ihtiyaç mı, istek mi olduğunu bildi, öğrendi yani bu yerli malında. Hep böyle ihtiyacı olmasa bile almak isterdi, onu öğrendi. İhtiyaç mı, istek mi, onu öğrendi. Meselâ bizim ihtiyacımız var, mağazaya gittiğimizde bize alışveriş yapıldığında, (öğrenci)’un da öyle bir şeyi vardı, eğer ona bir kıyafet alınmadıysa veya istediği bir pantolon alınmadıysa Allah’ım, artık mağazada nasıl gezer, nasıl gezer, eve gelsem zaten o aldıklarını mümkünü yok giyemezsin. Hemen ona da alınıyordu. Şimdi o kalmadı ama. ‘Anne, sizin ihtiyacınız var, alın. Benimki istek oluyor’ diyor (A6).

Bazı aileler aile katılımlı etkinliklerle işlenen sosyal bilgiler dersinin öğrenciler için kalıcı öğrenme sağladığını düşünmektedir. Aileler, öğrencilerin okulda öğrendikleri bilgileri evde aileleri ile birlikte tekrar ettiklerini ve pekiştirdiklerini bundan dolayı öğrenmenin kalıcı olduğunu söylemişlerdir. Bir aile buna yönelik görüşünü şu sözleriyle dile getirmiştir: “Faydası oldu. İlerde bir dersle ilgili konu olduğunda ‘ha, bunu işlemiştik, beraber işlemiştik’. O unutulmuyor. Hani birebir kendin işlesen unutabilirsin, ama aile olarak işlediğin zaman aklında kalıyor (A14).”

4.2.3.2.2. Etkinliklerin ailelere yansımaları

Ailelerin sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin ailelere yansımalarına yönelik görüşleri Şekil 4.20’de gösterilmiştir. Aileler etkinliklerin ailelere yansımalarını; “Ailelerin bilgi kazanması”, “Ailelerin tüketim bilinci kazanması”, “Araştırma becerisinin gelişimine katkı sağlaması”, “Özgüven gelişimine katkı sağlaması”, “Öğretmenle empati kurulması” ve “Kavram yanlışlarının giderilmesi” olarak ifade etmişlerdir.

Ailelerin görüşlerine bakıldığında, aile katılımlı etkinliklerin aileler için bilgi ve deneyim, öğrencilerin kardeşleri için ise çeşitli bilgiler kazandırdığı görülmektedir. Bazı aileler, etkinliklere tüm aile bireylerinin katıldığını ve öğrencilerin kardeşlerinin de bu sayede yeni bilgiler öğrendiğini söylemiştir. Bir aile buna yönelik görüşünü şu sözleriyle dile getirmiştir: “Kardeşler de öğreniyor. Benimki de anaokuluna gidiyor, ama ağabeyinden her şeyi öğreniyor. Ben şaşırıyorum böyle, bakıyorum (A1).”

Tüm aileler görüşmelerde sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerle yeni bilgiler edindiklerini, önceden öğrendikleri bilgileri de hatırlamış olduklarını söylemişlerdir. Bir aile “Biz de bilmediğimiz yerleri öğrenmiş oluyoruz, duymadığımızı duymuş oluyoruz.. Bizlere de faydası tabii oluyor (A7).” bilgi edindiğini ifade ederken başka bir aile, açık lise okuduğunu ve etkinliklerde edindiği bilgiler sayesinde sınavında çıkan soruları yapabildiğini şöyle ifade etmiştir:

Bana bayağı bayağı bir artışı oldu. Ben şu anda liseyi dışarıdan okuyorum. Sosyalde bile iyi bir faydası oldu bana. Derslerimi vermişim, ama öbür türlü olsaydı tabii veremezdim. Çünkü çalışmayıp etmeyince sınavda bile iklimler falan çıkmıştı bazı konular, onları yapabildim ben de (A12).

Bazı aileler sosyal bilgiler dersi kapsamında gerçekleştiren aile katılımlı etkinliklerde genel kültür bilgisi edindiklerini dile getirmişlerdir. Bir aile buna yönelik görüşünü şu örnekle açıklamıştır:

Şehirlerin yerini öğrendik. Genel kültür çok önemli, bir şehir hakkında. Kırıkkale hakkında hiçbir fikri yok meselâ. Hangi bölgede, ne tarafta, doğuda mı, batıda mı, onları çok güzel öğrendik. Bir de o şehirleri seçtiğimiz zaman altında önemli bilgileri çıkıyor, onları öğrendik. Meselâ bu genel kültür. Her yerde karşısına çıkabilecek bir şeyler. Güzel oldu yani. İşte, Karadeniz’de, doğuda, batıda, ben çok zevk aldım, o oyundan çok zevk aldım (A8).

Ailelerden bazıları, sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin kendilerini araştırma yapmaya teşvik ettiğinin söylemişlerdir. Bir aile buna yönelik görüşünü şu sözleriyle ifade etmiştir:

Çocukla daha çok ilgilenmeye başlıyorsun, ne bileyim, kitapları araştırıyorsun, yapıyorsun. Bir şey yapamıyor, meselâ sizin dersinizde, getiriyordu ‘anne, bunu yapacağız’ diyordu. Araştırıyorduk, yapıyorduk. Öbür derslerde, meselâ Türkçe olsun, şey olsun, araştırmıyorduk hiç, bakmıyordum bile. Ondan sonra geçen sözlük, bir şeyler varmış. Onlardan bir şeyler bulduk. Birlikte yapmaya başladık. O bana sorular soruyor, ben ona soruyorum, öyle devam ederiz (A9).

İki aile sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerle kavram yanlışlarının giderildiğini söylemiştir. Bir aile erozyon ve heyelanı karıştırdığını ve aile

katılımlı okulda öğrenme etkinliğinde kızı ile birlikte bu yanılığın giderildiğini şöyle dile getirmiştir: “Açıkçası bana yararı meselâ heyelanla erozyonu ben çok karıştırıyordum, aynı şey gibi geliyordu bana, onun ayırdını yaptık kızım ile birlikte. Ders, işte anlatınca onları dinledik (A8).”

Aile görüşlerine bakıldığında, bazı ailelerin özellikle öğretici rolünde oldukları etkinliklerde öğretmenle empati kurduğu anlaşılmaktadır. Aileler sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerde öğretici rolündeyken öğretmenliğin zor bir meslek olduğunu anladıklarını, öğretmenlerin sürekli okuma ve araştırma yapmaları gerektiğini düşünmektedirler. Bir aile buna yönelik görüşünde, eşinin öğrencilerin eğitiminden öğretmenin sorumlu olduğu yönündeki görüşünde değişim olduğunu şu sözlerle ifade etmiştir:

Bazen eşim, hani ‘biz yaparsak öğretmenler ne yapacak?’ diye düşünüyordu. ‘Ben onun ödevini yaparsam o ne yapacak?’ Öyle düşüncesi vardı eşimin, ama bunu o da yok etti. Şu anda bile bakıyorum girip ‘ne var, ne yok derslerinde, yapacağımız bir şey var mı?’ diye soruyor (A2).

Bazı aileler sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinlikler sayesinde bilgilerinin tazelendiğini, yeni bilgiler edindiklerini ve bu durumun özgüvenlerini geliştirdiğini söylemiştir. Bir aile buna yönelik görüşünü “Bir işe yaradığımızı hissettik, çünkü hep aynı iş, hep aynı iş. Bu sefer her zaman aynı işi yaptığın zaman etrafında şey görünmüyor, yaptığın iş görünmüyor (A4).” sözleriyle ifade ederken başka bir aile, aile katılımlı etkinliklerin özgüvenini arttırdığını şöyle açıklamıştır:

Sosyalde bile iklimleri ya da yer şekillerini, şunları, bunları hiç araştırmadan direkt ‘kızım, şöyle olması gerekiyor, böyle olması gerekiyor’ diye bir en azından on yılla, en az beş yıl bilgi tazeleyecek beni. Tekrardan bire başlayacağız küçük kızım var. Meselâ, ... (öğrenci)’in ilkokul yıllarında ben, sürekli internetten araştırarak, o öyle miydi, bu böyle miydi, uzun yıllardır eğitime ara verdik. Şimdi daha iyi, bir öğretmen gibi göreceğim küçük kızımda kendimi. Seneye şimdi herkes, arkadaşlarım bile diyor ‘ne yapacağız seneye?’ Diyorum, atlatacağız. Özgüvenim var Allah’a şükür. Bu önümdeki ilk bir, iki sene, küçük kızımı çok güzel atlatacağıma inanıyorum artık (A12).

Bazı aileler yerli malı haftasında gerçekleştirilen etkinlikten sonra çocukları gibi kendilerini de yerli malı tüketimine önem verdiklerini söylemişlerdir. Bir aile yerli malı haftasında gerçekleştirilen etkinliğe katıldığını ve o etkinlikten sonra yerli malı tüketimine yönelik bilinç kazandığını şu örnekle açıklamıştır:

Türk malı kullanmıyoruz. O evet, o zaman çok iyi anladım onu. Markete gidiyoruz, belli markalara alışmışız bu iyi diye. Türk malı olduğuna dikkat etmiyoruz. Biz meselâ, marka

vermemde herhalde bir sakınca yoktur, ...'nin çikolatasını, çocuklar çikolatayı çok seviyor biliyorsunuz, ekmeğe sürülen, ...'nin çikolatasını seviyoruz, başka çikolata yiyemiyorduk. O da Türk malı değil. Sonra dedim ki Türk malı bir deneyelim en azından, sevmezseniz yine alırız ondan. ...'yu biz çok sevdi. Ondan beri meselâ ... yerine ... alıyoruz evimize. Sonra işte, şampuanlar olsun, başka kullandığımız malzemeler olsun, artık bakıyoruz Türk malı mı, değil mi diye. Önceden o bilinç yoktu (A8).

4.2.3.2.3. İlişkilerin güçlenmesi

Aileler ilişkilerin güçlenmesi yönündeki görüşlerini “Aile içi ilişkilerin güçlenmesi” ve “Aile-öğrenci-öğretmen ilişkilerinin güçlenmesi” olarak belirtmişlerdir.

Ailelerden bazıları, sosyal bilgiler dersinde uygulanan etkinliklere katılım sağladıktan sonra çocukları ile iletişim kurmanın önemli olduğunu anladıklarını, çocuklarıyla ilişkilerinin güçlendiğini söylemişlerdir. Bir aile etkinliklerin aile ilişkilerine yansımaları “Çocuğumuzla ilişkilerimiz daha güçlendi. Evet, biz zaten ilgileniyorduk, ama daha çok bilinçli yapmaya başladık, daha çok pekiştirdik. Ortaokulda çocuğu, ben öyle düşünüyordum, yani bizden ayrılacak diye düşünüyordum ama daha güçlü oldu (A4).” sözleriyle belirtmiştir.

Ailelerin çoğu, aile katılımlı etkinliklerin uygulanma sürecinde sosyal bilgiler öğretmeni, öğrenciler ve diğer aileler ile tanıştıklarını söylemişlerdir. Aileler sosyal bilgiler öğretmenini, öğrencileri ve diğer aileleri tanımış olmalarını kendileri için kazanım olarak değerlendirmektedirler. Ailelerle olan ilişkilerin güçlendiğini bir aile “Bu sosyal bilgiler sayesinde ailelerle kaynaştık diyebilirim ki nerede kaynaşacağız, tanımıyoruz. Tamam, WhatsApp'tan yazışıyoruz, ama kimseyi tanımıyoruz (A14).” sözleriyle ifade ederken başka bir aile buna yönelik görüşünü şu şekilde paylaşmıştır:

Kısa bir sürede bence, hani tanımıyoruz, ben arkadaşları tanımıyorum. Oğlumun da bir, iki tane arkadaşı var zaten. Bir tek birinin annesini tanıyorum. Gezi çok güzel oldu. Videolar çektik. Kaynaşma daha etkili oldu veya bilmediğimiz bir soruyu çekinmeden sorabiliyoruz artık WhatsApptan. Mesajlaşamıyorduk. Bir şey yazıp da soramıyordum, çekiniyordum. Şimdi en azından sağ olsunlar, birinden biri cevap veriyor ne olduğunu (A1).

Bir ailenin sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin öğrenci, öğretmen ve aile iletişiminin güçlenmesine ilişkin görüşünü “Öğretmenle aileler birbirinden çok bağımsız oluyor, etkileşim yok. Çocuk, öğretmen ayrı, aile ayrı, bunun kesin çizgisini çiziyor. O yüzden birleşmeleri, bir araya gelmeleri, öğretmene birazcık daha yaklaşmaları, çok güzel oldu (A15).” sözleriyle ifade ederken başka bir aile

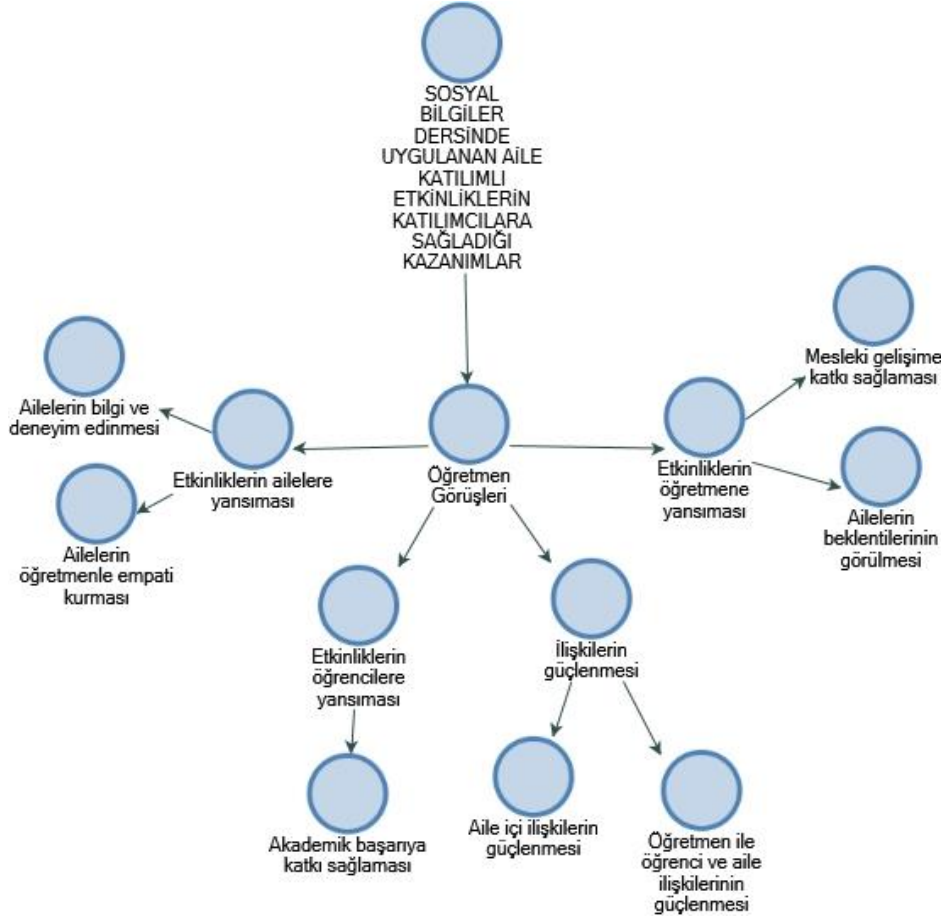
görüşünü şöyle açıklamıştır:

Genel olarak öğretmenle öğrencinin, aileyle öğretmenin aileyle yani öğrencinin aileyle iletişimi. Hepimiz pekişmiş olduk, yani bir araya iletişime geçmiş olduk hepimiz. Belki de sınıf öğretmenini toplantıdan toplantıya görecektik. Bence bu bir ayrıcalık yani. Mecbur kalmadıkça öğretmenle yüz yüze gelinmiyor. Öğretmen de o kadar aileyle uğraşmak istemiyor, aileler de hani sıkışmadıkça öğretmenin kapısını çalmıyorlar. Ama bu etkinlik sayesinde biz öğretmenle de kaynaşmış olduk (A2).

Ailelerin sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin öğrencilerin çeşitli bilgi, beceri ve değer kazanımına katkı sağladığını vurguladıkları görülmektedir. Aileler öğrencilerin etkinliklerde öğrenilenleri günlük yaşamlarına aktardığını belirtmiş ve etkinliklerin öğrenciler için kalıcı öğrenme sağladığını vurgulamıştır. Ailelerin görüşlerinden, sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin ailelere bilgi kazandırdığı, kavram yanlışlarının giderilmesini sağladığı, özgüven ve araştırma becerisini gelişimine katkı sağladığı ve tüketim bilinci kazandırdığı anlaşılmaktadır. Aileler sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin, aile içi ilişkilerin ve aile-öğrenci-öğretmen ilişkilerinin güçlenmesini sağladığını belirtmişlerdir.

4.2.3.3. Öğretmen görüşleri

Görüşmeden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda sosyal bilgiler öğretmenin, sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin katılımcılara sağladığı kazanımlar ile ilgili “Etkinliklerin öğrencilere yansımaları”, “Etkinliklerin ailelere yansımaları”, “Etkinliklerin öğretmene yansımaları” ve “İlişkilerin güçlenmesi” biçiminde görüş belirttiği ortaya çıkmıştır. Sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin katılımcılara sağladığı kazanımlara ilişkin öğretmen görüşleri Şekil 4.21’de gösterilmiştir.

Şekil 4.21. Sosyal Bilgiler Dersinde Uygulanan Aile Katılımlı Etkinliklerin Katılımcılara Sağladığı Kazanımlara Yönelik Öğretmen Görüşleri

4.2.3.3.1. Etkinliklerin öğrencilere yansımaları

Sosyal bilgiler öğretmeni sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin öğrencilere olumlu yansımalarının en somut kanıtının, öğrencilerin akademik başarılarının yükselmesi olduğu yönünde görüş belirtmiştir. Sosyal bilgiler öğretmeni, etkinliklerle öğrencilerin birbirlerini daha iyi tanıdığını, sınıfta güven ortamı oluştuğunu ve sosyal bilgiler dersinde öğrendiklerini diğer derslerde de uyguladıklarını düşünmektedir. Sosyal bilgiler öğretmeni, uygulama sınıfının dönem başında en başarılı sınıf olmamasına karşın dönem sonunda en başarılı sınıf olduğunu şöyle açıklamıştır:

Sınıfın başarısı çok iyi. Bu başarı da sınıf başarısını etkiledi. Birlikte, birlik ve beraberliğin olması... Çünkü aileler işin içine girince, anneler birbirlerini tanıyınca ne oldu? Daha çok destek vermeye başladılar çocuklarına ve şu anda onun meyvesini de birinci dönem aldık işte. Sınıfta bir tane bile belge almayan çocuk yok. Beşlerde en başarılı sınıf diye müdür bey söyledi. Ben de gurur duydum. Çok fazla katkım olmasa da gurur duydum. Bu çalışmayla onları bir araya getirdik. Burada öğrendiklerini diğer

derslerde de uygulamışlar, aileler de uygulamış, çocuklar da bence direkt uygulamışlar. Başarı o yüzden artmış. Bir arada olmak onlara güven vermiş. Sadece aileleriyle değil ailelerin de birbirini tanımış olması sınıfa güven vermiş bence.

4.2.3.3.2. Etkinliklerin ailelere yansımaları

Sosyal bilgiler öğretmeni sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin ailelere bilgi ve deneyim kazandırdığını düşünmektedir. Sosyal bilgiler öğretmeni ayrıca aile-öğrenci sunumu etkinliğinden örnek vererek etkinliklerin ailelerin deneyim kazanmakla birlikte öğretmenle empati kurmasını sağladığını düşündüğünü şöyle ifade etmiştir:

Güzel bir etkinlikti o da. İşte, onlar çalışıp gelmişler, hazırlanmışlar. Ailelerimiz birazcık da öğretmenliğin ne kadar zor olduğunu, öğretmenliğin çok da dışarıdan görüldüğü kadar kolay olmadığını anlamışlardır. Bayağı da soru oldu, zorlayıcı sorular da oldu. Sonuçta o anda hemen çabucak düşünüp, karar verip cevap vermen lâzım. ‘Bilmiyorum’ diyemezsin. Oraya gelmişsin, çalışmışsın, hazırlanmışsın. O yüzden o endişeyi yaşamışlardır tabii birilerine bir şey öğretmenin de.

4.2.3.3.3. Etkinliklerin öğretmene yansımaları

Sosyal bilgiler öğretmeni aile katılımlı etkinliklerle işlenen sosyal bilgiler dersi sürecinde çeşitli kazanımlar edindiğini dile getirmiştir. Sosyal bilgiler öğretmeni, bu süreçte gözlem yaptığını vurgulamış ve kendisi için öğretici bir uygulama olduğunu söylemiştir:

Merak ediyordum zaten böyle bir şeyi, böyle bir çalışmaya hep benim bir hevesim, bir isteğim vardı, ama nasıl beceririm, hani istiyorsun, becerirsin, ama zor bir iş. Ama şimdi sen olduğun için, ben sadece gözlemlerim. O yüzden benim için daha zevkliydi gözlem yapmak. Ben de bir şeyler öğrenmiş oldum hep.

Sosyal bilgiler öğretmeni araştırmanın, aile katılımlı etkinlik uygulamaları ile ilgili kendisinde farkındalık oluşturduğunu ve kısa süre içinde aile katılımı sağlamanın sonuçlarını görmesini sağladığını söylemiştir. Sosyal bilgiler öğretmeni araştırmanın uygulama süreci devam ederken etkinlikleri farklı sınıflarda uygulamaya başladığını “Ben TBMM Çocuk’u başka sınıflara söyledim. Hep oynamışlar. Yani başka sınıflar da... Hoşuna gitmiş çocukların.” sözleriyle, uygulama süreci tamamlandıktan sonra da araştırma sürecindeki gözlemlerini uygulamaya geçirdiğini, derslere aile katılımı sağlamaya yönelik farkındalık kazandığını gösteren bir örnekle açıklamıştır:

Güzel çalışmalar yaptın. Proje ödevleri var ikinci dönem. Sosyal bilgilerden proje ödevi yapıyoruz, meşe palamudundan fidan yetiştirme projemizi yapıyoruz. Orman İl Müdürlüğüne gittiler. Şimdi bak, düşününce sen bunları bana gösterdiğinde bir de bunun farkındalığına varmış oldum. Yaptığım bir şeyin aslında bazı şeyleri belki farkında olmadan da yapıyoruz. Etkilerini görmüş oldum daha kısa sürede, öyle söyleyeyim. Orman İl Müdürlüğüne gittiler işte. Oradan meşe palamudu aldılar, röportaj yaptılar. Ödevi yapanlar oldu. Daha sınıf sınıf verebiliyorum tabii. Çok zor yani, sekiz sınıfa da aynı projeyi verip orman yapacağız. Şimdi ... Ortaokulu ormanı yapacağız. Bakalım becerebilecek miyiz? Meşeden fidan yetiştirmek. Aileleriyle yapıyorlar tabii, tek başlarına zaten yapamazlar. Hatta orada da işte şimdi fotoğraf çekecekler. Önce sınıfın birine kamera dedim senden etkilenerek acaba. Ama işte, bunu dedim tek tek seyretmem lazım. Ne zaman? Proje notu vereceğim. Proje ne yapacak sosyal bilgilerde? Proje çalışmaları ya tarih ve coğrafya ağırlıklı olacak. Beşinci sınıflarda daha çok... Ondan sonra onlar atılıyor, atıl oluyor. Dedim ki işe yarar bir şey olsun.

4.2.3.3.4. İlişkilerin güçlenmesi

Sosyal bilgiler öğretmeni aile katılımlı etkinliklerle işlenen sosyal bilgiler dersinde ilişkilerin güçlenmesini “Aile içi ilişkilerin güçlenmesi” ve “Öğretmen ile öğrenci ve aile ilişkisinin güçlenmesi” olarak vurgulamıştır. Sosyal bilgiler öğretmeni, ailelerin uygulama sürecinde çocuklarını gözlemlediğini, öğrencilerin ise ailelerin etkinliklere katılım sağlaması ile onlara güven duydukları yönündeki düşüncelerini şöyle ifade etmiştir:

Aileleriyle birlikte, ailenin mutlaka bir şekilde bu işin içinde olması şart. O anlaşıldı. Çocuklar demek ki aileleriyle bir şeyler paylaşmak istiyorlar. Ailelerini, herkes birbirini, aile çocuğunun durumunu aslında gözlemledi bir şekilde. Çocuk da annesine, babasına dediğim gibi işte, farkındalığına varıyor. Annesini sadece bir ev hanımı olarak görmüyor artık çocuk. Ailesinin de bir şeyler bildiğini fark ediyor. Çocuk tabii arkasında aslında bilen insanları, sağlam insanları. Meselâ ‘benim annem üniversite mezunu’ diyen bir çocuk nasıl böyle gururla söyler. Çünkü çok nadirdir anneler hani üniversite mezunu olan çok nadir. ‘Benim annem üniversite bitirdi hocam, öğretmenim’ der meselâ. Demek ki çocuk bunları istiyor, bir şeyleri yani. Annesi ev hanımı olunca da, ortaokul mezunu olunca bir şey bilmediğini hep düşünüyor, ama böyle annesine güveni daha da çok artıyor. Benim gibi annesi de bir şeyler biliyor.

Sosyal bilgiler öğretmeni aile katılımlı etkinlik uygulamaları ile öğrencileri ve öğrencilerin ailelerini tanıma olanağı elde ettiğini dile getirmiştir. Sosyal bilgiler öğretmeni, öğrencilerin ailelerini tanımalarının öğrencilere yaklaşımına olumlu yansımalarını, öğrenciler ve aileler ile yaşadığı diyaloglardan örneklerle açıklamıştır:

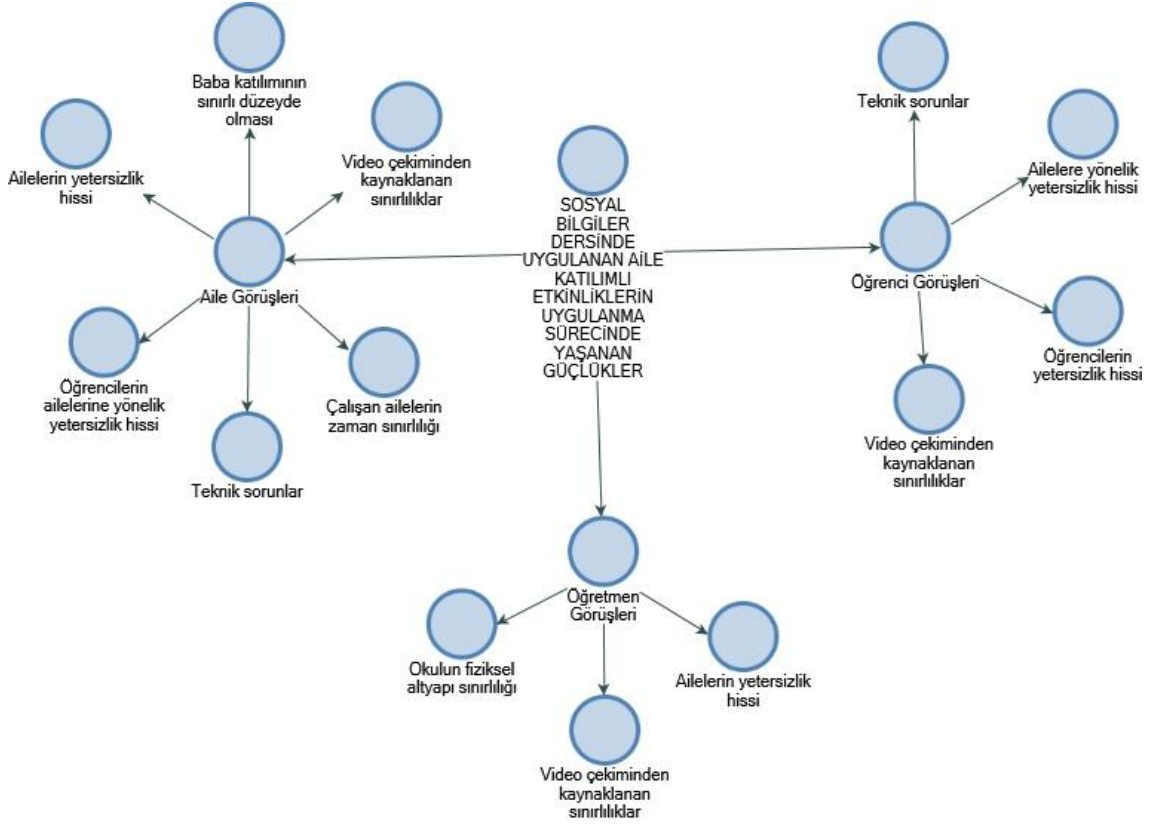
Ben bu sayede sınıftaki ailelerimi tanımış oldum. O açıdan bile güzeldi. Kısa sürede öğrencilerin genel aile profillerini görmüş oldum. Aileler memnun kaldı, hep geri dönüşleri güzel. Aileleri tanıdığım zaman çocukları daha yakından tanıma fırsatım oldu. Onları öyle bağdaştırdım. Ondan sonra meselâ ...(öğrenci) çok sessiz bir çocuk. Eğer böyle bir çalışma olmamış olsaydı ben ...(öğrenci)'nin annesini hiç görmeyecektim yani ya da aile toplantısından aile toplantısına hani toplu olacaktı, ama şimdi ...(öğrenci)'yı daha yakından tanıyabiliyorum, annesini tanıyorum çünkü. Buna ... (öğrenci) örneğini de verebilirim. ...(öğrenci) en son Şube Öğretmenler Kurulu toplantısında biraz ...(öğrenci)'yla ilgili şikâyetler geldi. Ama eğer böyle bir etkinlik yapmamış olsaydık, ben ...(öğrenci)'nin babasını tanıdım. Tanımamış olsaydım ben de ...(öğrenci)'ya gerçekten farklı bakabilirdim. Şimdi, onun babası o afiş çalışmasına geldi ya, ...(öğrenci) çok gelmesini istiyordu babasının. O gün de tesadüfen babasının işi yokmuş. Vardiya usulü galiba çalışıyor. Ben de ...(öğrenci)'ya bir gün önceden 'e, tamam işte, baban evde madem, söyle babana, ikna et, Özden Hoca çağırıyor de, o zaman gelir' dedim. O da öyle demiş. Babası gelmiş. Gayet güzel çocuğuyla afiş çalışması yaptı, her şey çok güzel, hatta gözlemedim şöyle, baktım, iyi bir şeyler çıkardılar. Giderken, 'Hocam, beni işte biliyorsunuz. Ben çalışan bir insanım. Benim vakitlerim az. Ben burada uyumadan uykusuz geldim buraya' dedi. 'Ya, bu her zaman olacak bir şey değil. Dönem boyunca bir kere böyle bir şey oldu' dedim. Bir de suçlarcasına. Hâlbuki orada bir babanın olaya memnun olması lâzım. Demek ki babada bir sıkıntı var, ...(öğrenci) ailesiyle çok fazla iletişim kuramıyor. Bunu da kuramayınca hırçınlaşıyor. Biraz hırçın, biraz öyle agresif, biraz böyle arkadaşlarıyla yani, bunu gözlemedim. ...(öğrenci)'da değil, aslında babada biraz problem olduğunu algıladım.

Sosyal bilgiler öğretmeni sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin öğrencilerin akademik başarılarına katkı sağladığı, ailelere bilgi ve deneyim kazandırdığı, ailelerin öğretmenle empati kurmasını sağladığı görüşündedir. Sosyal bilgiler öğretmeni aile katılımlı etkinliklerin aile içi ilişkileri güçlendirdiğini, öğrencileri ve aileleri tanımalarını, ailelerin beklentilerini görmesini sağladığını belirterek kendi mesleki gelişimine katkı sağladığını vurgulamıştır.

4.2.4. Sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin uygulanma sürecinde yaşanan güçlükler

Sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin uygulanma sürecinde ailelerin ve öğrencilerin yaşadıkları güçlükleri belirlemek amacıyla ailelere ve öğrencilere odak grup görüşmelerinde "Aile katılımlı etkinlikleri yaparken karşılaştığınız güçlükler nelerdir? Neden?" sorusu, sosyal bilgiler öğretmenine ise "Etkinliklerin gerçekleştirilmesinde gözlemediğiniz güçlükler nelerdir?" ve Etkinlikler ve araştırma

süreci nasıl daha iyi olabilirdi?” soruları sorulmuştur. Aileler, öğrenciler ve sosyal bilgiler öğretmeni ile yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda ortaya çıkan, sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin uygulanma sürecinde yaşanan güçlüklerle ilişkin bulgular Şekil 4.22’de gösterilmiştir.

Şekil 4.22. Sosyal Bilgiler Dersinde Uygulanan Aile Katılımlı Etkinliklerin Uygulanma Sürecinde Yaşanan Güçlüklerle Yönelik Görüşler

4.2.4.1. Öğrenci görüşleri

Şekil 4.22’de görüldüğü gibi öğrenciler, sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin uygulanma sürecinde “Ailelere yönelik yetersizlik hissi”, “Öğrencilerin yetersizlik hissi”, “Video çekiminden kaynaklanan sınırlılıklar” ve “Teknik sorunlar” olarak yaşadıkları güçlükleri belirtmişlerdir.

4.2.4.1.1. Ailelere yönelik yetersizlik hissi

Öğrencilerden bazıları, sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin uygulanma sürecinde ailelerinin eğitim düzeyinden dolayı etkinliklere katılım konusunda güçlük yaşanabileceğini düşünmüşlerdir. Bir öğrenci ailesinin eğitim

düzeşinin düşük olduğunu ve aile katılımlı etkinlikler konusunda yetersizlik hissi yaşadığını şu sözleriyle ifade etmiştir:

Öğretmenim babam ilkokul beşe kadar gitmiş. Hem unutmüş yani, kaç sene geçmiş aradan. Öğretmenim, ben korktum, babam beşinci sınıfa kadar okuduğu için korktum ‘eğer bilemezse ben ne yaparım’ diye, ama hepsini başardı, çok sevindim (Ö7).

4.2.4.1.2. Öğrencilerin yetersizlik hissi

Bazı öğrencilerin görüşlerinden, sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin uygulanma sürecinin başında, öğrencilerin aile katılımlı etkinlikleri yapamayacağı kaygısı taşıdığı anlaşılmaktadır. Bir öğrenci uygulama sürecinde etkinlikleri yaparken çok heyecanlandığını ve etkinlikleri yapamamaktan korktuğunu “Öğretmenim, ben ilk etkinliklerde biraz korkuyordum, harita oyununda bazı yerleri bulamayacağım diye çok korkuyordum (Ö3).” sözleriyle kendisine yönelik yetersizlik hissini dile getirmiştir.

4.2.4.1.3. Video çekiminden kaynaklanan sınırlılıklar

Görüşmelerden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda bazı öğrencilerin, evde öğrenme kapsamında gerçekleştirilen etkinliklerde video çekiminden kaynaklı güçlük yaşadıkları anlaşılmaktadır. Öğrenciler evde öğrenme kapsamında yapılan etkinliklerde video çekimi konusunda odaklanma sorunu yaşadığını söylemiştir. Bir öğrenci yaşadığı sorunu “İlk başta video çekerken güldüğüm için, bir de bazen böyle diyalog kurarken saçma hareketler yapıyorum heyecanlandığımdan dolayı (Ö2)” olarak ifade etmiştir. Başka bir öğrenci yaşadığı odaklanma sorununu dile getirirken evde öğrenme kapsamında yapılan etkinliklerde video çekiminin daha sonra eğlenceli bir hâl aldığını da şöyle ifade etmiştir: “Bizim için video çekmek zorluktu, çünkü hiçbir zaman bir kerede çekemedik. Ya babam gülüyordu, ya ben gülüyordum, ya araya kardeşim giriyordu ve gülüyordu. Her türlü bir şey oluyordu. Biraz sorun oldu ama birazcık da eğlendim (Ö12).”

4.2.4.1.4. Teknik sorunlar

Bazı öğrenciler ise akıllı telefonun özelliklerinden kaynaklı olarak video çekiminde bazıları ise video gönderiminde teknik sorun yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Bir öğrenci evde öğrenme kapsamında yapılan etkinliğe ait videoyu araştırmacıya

gönderme konusunda yaşadıkları teknik sorunu “Öğretmenim biz de video çekme değil de annem gönderme konusunda biraz sıkıntılanmıştı. Parça parça gönderdik (Ö12)” sözleriyle ifade etmiştir.

Bazı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin uygulanma sürecinde ailelerine ve kendilerine yönelik yetersizlik hissi yaşadıkları ortaya çıkmıştır. Öğrenciler uygulama sürecinde evde öğrenme kapsamındaki etkinliklerde video çekimi sırasında etkinliğe odaklanmada güçlük yaşadıklarını ve videoları araştırmacıyla paylaşırken teknik sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir.

4.2.4.2. Aile Görüşleri

Şekil 4.22’de görüldüğü gibi aileler sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin uygulanma sürecinde yaşadıkları güçlükleri “Öğrencilerin ailelerine yönelik yetersizlik hissi”, “Ailelerin yetersizlik hissi”, “Baba katılımının sınırlı düzeyde olması”, “Çalışan ailelerin zaman sınırlılığı”, “Video çekiminden kaynaklanan sınırlılıklar” ve “Teknik sorunlar” olarak belirtmişlerdir.

4.2.4.2.1. Öğrencilerin ailelerine yönelik yetersizlik hissi

Bazı aileler sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin uygulanma sürecinde çocuğunun kendisine yönelik yetersizlik hissettiğini belirtmiştir. Bir aile çocuğunun kendisine yönelik etkinlikleri yapma konusunda yetersizlik hissi olduğunu şöyle ifade etmiştir: “Sorumluluk da alıyor yani. Benim fazla bilgim olmadığı için bana güvenmiyor. İşim de çok oluyor ev hanımı olduğum için. Kendisi babasına soruyor, dedesine soruyor (A7).”

4.2.4.2.2. Ailelerin yetersizlik hissi

Bazı aileler sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin uygulanma sürecinde, etkinliklere katılım sağlarken kendi yeterlikleri konusunda kaygı yaşamışlardır. Bir aile yaşadığı kaygıyı “Acaba yapamaz mıyız, yapabilecek miyiz diye biraz endişelendik, acaba nasıl bir ders olacak diye. Bayağı düzenli olmaya çalıştık. Konuştuklarımızı seçerek söylemeye çalıştık videolarda (A2).” olarak ifade ederken başka bir aile bu duruma yönelik görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir: “Hem korku, hem

heyecan. Yanlış bir kelime söyleyebilirsin, argo, Türkçe her tarafa gidiyor, lastik gibi süniyor. Yani yanlış yapma korkusu oldu (A12).”

4.2.4.2.3. Baba katılımının sınırlı düzeyde olması

Ailelerin çoğu sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklere babaların katılım düzeyinin sınırlı olduğunu vurgulamıştır. Bu durumu bazı aileler, çocukların eğitimleri ile daha çok annelerinin ilgilenmesi ile açıklamıştır. Buna yönelik görüşünü bir aile “Çünkü her zaman babalar ders yaparken katılmadıkları için bunda hem heyecan, hem sıkıntı yaşadılar (A6).” sözleriyle ifade etmiştir. Bazı aileler ise babaların etkinliklere sınırlı düzeyde katılımının nedenini, babaların evde öğrenme kapsamında gerçekleştirilen etkinliklerde video çekimine yönelik isteksiz olmaları ile açıklamıştır. Bir aile buna yönelik düşüncelerini şöyle dile getirmiştir:

Aslında bizim babamız videoya çok çıkmak istemiyor. Aslında babamız da sohbet ediyor, ilgileniyor. Ders konusunda daha çok ben ilgileniyorum, o yorgun oluyor çalışınca, ben evde olunca. Onun elinden gelen şeylerde de o yapıyor. İlgeniyor, ama video çekimi de sıkıntı oluyor biraz işte (A8).

4.2.4.2.4. Çalışan ailelerin zaman sınırlılığı

Bazı aileler eşlerinin çalışma saatlerinden dolayı sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklere katılım konusunda güçlük yaşadıklarını dile getirmiştir. Bir aile eşinin çalışma saatlerinden dolayı etkinliklere katılım konusunda ve baba katılımı gerektiren etkinlikleri zamanında yapma konusunda yaşadıkları güçlüğü şu sözleriyle belirtmiştir: “Biz biraz zor yaptık. Çünkü vardiyalı çalıştığı için gündüz geldiğinde de mesaiye kalıyordu veya işten geldiğinde oğlum uyumuş oluyordu. Biz biraz geç gönderiyorduk babasıyla olan etkinlikleri, ama o da eğlendi (A11).”

4.2.4.2.5. Video çekiminden kaynaklanan sınırlılıklar

Ailelerden bazıları, öğrencilerle benzer görüş belirterek evde öğrenme kapsamında gerçekleştirilen aile katılımlı etkinliklerde video çekimi sırasında odaklanmada güçlük yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Bir aile video çekimi sırasında yaşadıkları odaklanma sorunundan şöyle söz etmiştir:

Konsantre olamıyorduk, gülüşme vardı yani. Bir olaya giremiyoruz. Sürekli bir kestik, kestik, tamam mı, başa dön. Her şey hazır, anlatılacakları önünde, sorular önünde, ama ciddiye alalım. Bu da şeyden kaynaklanıyor, daha önce hiç böyle bir etkileşim olmadığı

için. Babasıyla karşılıklı geçip ders muhabbeti olmamıştır. Bir soruda takıldıysa sormuştur, o da ona cevap vermiştir ve aralarındaki diyalog o kadar. Bitip odasına geri dönmüştür. Bunda bayağı on beş dakika da olsa bir saat gibi böyle beraber vakit geçirdiler (A2).

4.2.4.2.6. Teknik sorunlar

Bazı aileler sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin uygulanma sürecinde, video çekiminde ve gönderiminde teknik sorun yaşadıklarını söylemişlerdir. Bir aile video gönderimi konusunda yaşadığı sorunu “Ben bazı videoları gönderemedim, bazılarını kısa göndermek zorunda kaldım. Sıkıntı yaşadık (A13).” sözleriyle ifade etmiştir.

Aileler sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin uygulanma sürecinde yaşanan güçlükleri; ailelerin ve öğrencilerin ailelerine karşı olan yetersizlik hissi, çalışan ailelerin etkinliklere zaman ayıramaması, baba katılımının sınırlı düzeyde olması olarak belirttikleri görülmektedir. Ayrıca aileler, uygulama sürecinde video çekiminden dolayı evde öğrenme kapsamındaki etkinliklerde video çekimi sırasında odaklanmada güçlük yaşadıklarını ve videoları araştırmacıyla paylaşırken teknik sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir.

4.2.4.3. Öğretmen görüşleri

Sosyal bilgiler öğretmeni, Şekil 4.22’de görüldüğü gibi gözlemlerine dayanarak sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin uygulanma sürecinde “Ailelerin yetersizlik hissi”, “Video çekiminden kaynaklanan sınırlılıklar” ve “Sosyal bilgiler dersliğinin olmaması” gibi güçlükler yaşandığını söylemiştir.

4.2.4.3.1. Ailelerin yetersizlik hissi

Sosyal bilgiler öğretmeni, uygulama sürecinin başında ailelerin etkinliklere katılım konusunda yetersizlik hisleri olduğunu düşünmektedir. Sosyal bilgiler öğretmeni bu düşüncesini şöyle ifade etmiştir: “Ailelerin en çok korkuları hani ‘yapabilir miyiz, ne olur, becerebilir miyiz’, yapmaya başladıktan sonra ‘evet, yapabiliyormuş’ dediler. Ailelerin zaten en çok korkusu o. Yani, ‘biz bunun altından kalkamazsak, yetemezsek’.”

4.2.4.3.2. Video çekiminden kaynaklanan sınırlılıklar

Sosyal bilgiler öğretmeni, sosyal bilgiler dersinde evde öğrenme kapsamında yapılan aile katılımlı etkinliklerde video çekimi ve video görüntülerinin paylaşımı konusunda güçlükler olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca sosyal bilgiler öğretmeni, uygulama süreci devam ederken diğer şubelerde aile katılımlı etkinlikleri uygulamaya başladığını ve evde öğrenme kapsamında yaptığı etkinliklerde video kaydı isteyince öğrencilerin kaygılandıklarını şöyle dile getirmiştir:

Başta (uygulama sürecinin başında) aileler o kameraya böyle bir takıldılar. Ben de şöyle dedim ödevi verirken flash belleğe atsınlar, hani flash bellekten bakayım, seyredeyim dedim. Sonra öğrencilere kamera kaydı deyince tedirgin oldu çocuklar. Öyle olunca, onu hissettim, kamera mı dediler. Dedim ‘telefonlarımızdan, annelerinizin, babalarınızın telefonlarından çekeceksiniz. Özel bir kameradan bahsetmiyorum’. Kamera deyince onlar hemen şey yapıyorlar. Sonra tamam dedim, illa kamera olması gerekmiyor. O zaman fotoğraflarını çekin, fotoğraflarını çıktı olarak alıp yapıştırırsınız.

4.2.4.3.3. Sosyal bilgiler dersliğinin olmaması

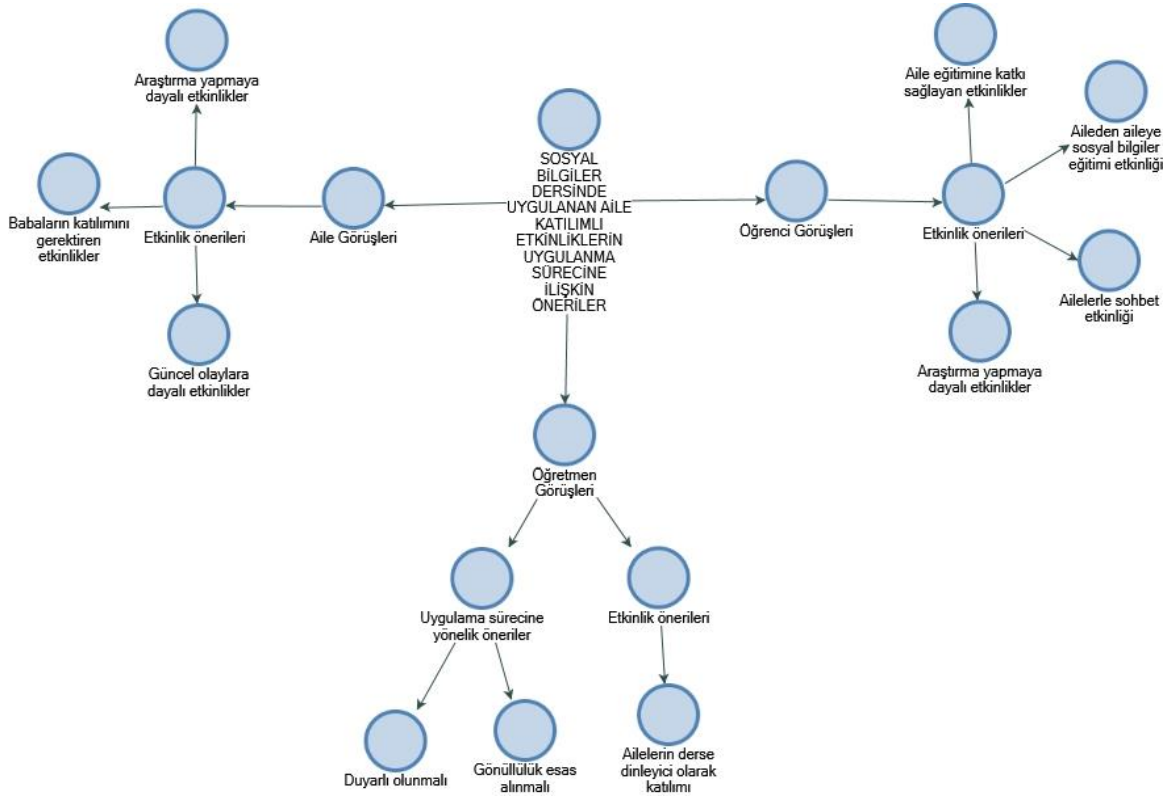
Sosyal bilgiler öğretmeni sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin uygulanma sürecinde okulda gerçekleştirilen bir etkinlikte okulun fiziksel alt yapısından kaynaklı güçlük yaşandığını dile getirmiştir. Sosyal bilgiler öğretmeni, okulda sosyal bilgiler dersliği olması durumunda aile katılımlı etkinliklerin çeşitlendirilebileceğini, aile katılımlı etkinliklere yönelik öğretmen için çalışma alanı olabileceğini ve etkinlikler için samimi bir ortam oluşabileceğini düşündüğünü şöyle dile getirmiştir:

Nasıl olsaydı? Yani, biz bu çalışmalarımızı bizim meselâ sosyal bilgiler sınıfımız olsaydı, biz o kendi sınıfımızda bu etkinlikleri daha da çoğaltarak, daha rahat aileler meselâ gelip gidebilselerdi. Çalışma alanımız, meselâ o afiş çalışmasını yaparken bile sınıf zorluğu çektik, yer problemi çektik. O tür şeylerde sıkıntılarımız hep var. Sosyal bilgilerde, meselâ daha büyük bir sınıfta, daha böyle farklı bir ortam yaratarak, yani daha sıcak bir ortam sağlayarak... Dersi olan sınıfın ailelerine bugün buluşuyoruz desek meselâ orada otursaydık, bir de çayımızı, kahvemizi içseydik, sohbetimizi etseydik. Benim de istediğim, demek istediğim oydu. Öyle daha güzel olurdu. Ne bileyim, bir sınıf havasından çıkıp daha böyle bir oturup sohbet etme havasında olsaydı, işin resmîyetini biraz daha böyle uzaklaştırsaydık, daha böyle bir arada olabilseydik. O da hani bize ait bir sınıfımız olsa, meselâ o sınıfa farklı bir hale sokabiliriz. Dizayn olsun, işte, oturma şekilleri olsun. O tür eksikliklerimiz var, ama genel olarak zaten bizim bütün derslerde de eksiklik bu.

Sosyal bilgiler öğretmenini sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin uygulanma sürecinde yaşanan güçlükleri; ailelerin aile katılımlı etkinliklere katılım sağlayabilme konusundaki yetersizlik hisleri, video çekimine karşı önyargılı olunması ve uygulama okulunda sosyal bilgiler dersliğinin olmaması olarak belirtmiştir.

4.2.5. Sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin uygulanma sürecine ilişkin öneriler

Odak grup görüşmelerinde sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin uygulanma sürecine ve başka aile katılımlı ne tür etkinliklerin gerçekleştirilebileceğine ilişkin görüşleri ortaya koymak amacıyla öğrencilere “Sosyal bilgiler dersinde ailelerinizin katılımı ile başka ne tür etkinlikler yapılmasını istersiniz?” sorusu, ailelere ise “Sosyal bilgiler dersinde sizlerin katılımı ile başka ne tür etkinlikler yapılmasını istersiniz?” sorusu yöneltilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenin aile katılımlı etkinlik önerilerini ortaya koymak için “Sizce sosyal bilgiler dersine aile katılımı sağlamaya yönelik başka ne tür etkinlikler düzenlenebilir?” sorusu, aile katılımıyla işlenen sosyal bilgiler dersine yönelik önerilerini ortaya koymak için ise “Aile katılımlı etkinliklerle işlenen sosyal bilgiler dersi ile ilgili önerileriniz nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Aileler, öğrenciler ve sosyal bilgiler öğretmeni ile yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda ortaya çıkan, sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin uygulanma sürecine yönelik önerilerin yer aldığı bulgular Şekil 4.23’te gösterilmiştir.

Şekil 4.23. Sosyal Bilgiler Dersinde Uygulanan Aile Katımlı Etkinliklerin Uygulanma Sürecine İlişkin Öneriler

4.2.5.1. Öğrenci görüşleri

4.2.5.1.1. Etkinlik önerileri

Şekil 4.23'te görüldüğü gibi öğrencilerin çoğu, sosyal bilgiler dersinde yaptıkları aile katımlı etkinlikleri yeterince çeşitli bulduklarını dile getirmiştir. Bazı öğrenciler, sosyal bilgiler dersinde ailelerinin katılımı ile yapılabileceğini düşündükleri etkinliklere yönelik “Aile eğitimine katkı sağlayan etkinlikler”, “Araştırma yapmaya dayalı etkinlikler”, “Aileden aileye sosyal bilgiler eğitimi etkinliği” ve “Ailelerle sohbet etkinliği” önerilerinde bulunmuşlardır.

Bir öğrenci, ailelerin ve öğrencilerin dinleyici olduğu ve öğretmenin aktif olarak ders işleyeceği bir etkinlik önerisinde bulunmuştur. Öğrenci bu etkinlik önerisini dile getirirken aileler yanlarında olacağı için öğrencilerin de mutlu olacağını düşündüğünü dile getirmiştir. Bu öğrencinin etkinlik önerisine yönelik sözleri şu şekildedir:

Hocam bence siz bize ders anlatın, hep birlikte herkesin ailesi gelsin, öyle ders işleyelim. Çünkü siz bize ders anlatınca siz açıklıyorsunuz neden olduğunu. Bence daha yararlı olur, hem de araştırmacı bir öğretmensiniz o yüzden. Ailelerimiz gelince hem herkesin ailesi gelir, daha da mutlu oluruz bence (Ö8).

Öğrenci (Ö8), bu etkinlik önerisinde bulunurken odak grup görüşmesinde yer alan bir diğer öğrenci, bu öneriye yönelik şu yorumu yapmıştır: “Olur öğretmenim, çünkü benim annem ve babam beşinci sınıf olduğu için hem bence daha yararı olur. Çünkü yani ilkokula kadar gitmişler, ilkokul mezunu. Bence yararı olur (Ö7).”

İki öğrenci ailelerin ve öğrencilerin okulda bir arada olduğu bir etkinlik olarak ailelerle sohbet etkinliği önerisinde bulunmuşlardır. Öğrenciler sosyal bilgiler dersinde uygulanabilecek aile katımlı etkinlikte ailelerin, öğrencilerin ve öğretmenin geçmişte yaşantılarından edindikleri deneyimleri paylaşabileceklerini şu şekilde ifade etmişlerdir: “Bence böyle öğretmen, tüm aileler toplansa ve de yaşadığı doğal afetlerle ilgili konuşsak, herkes yaşadığı önemli bir afeti anlatsa güzel olabilir (Ö8).”, “Eski anılarımızı anlatabiliriz. Bu etkinlik güzel olur diye düşünüyorum(Ö7).”

İki öğrenci sosyal bilgiler dersinde ailesi ile birlikte araştırma yapmaya dayalı etkinlik yapılabileceğini dile getirmiştir. Öğrenciler sosyal bilgiler dersinin içeriğinde yer alan konulardan örnekler vererek aile ile araştırma yapma etkinliğine ilişkin önerilerde bulunmuşlardır. Bu etkinlik önerisine yönelik bir öğrenci şunları söylemiştir: “Öğretmenim, araştırma yapmak, Türkiye’nin eski Bizanslılarla falan böyle nasıl, meselâ hâlâ bu Sivas ya da benzeri illerimiz duruyor muydu, yoksa isimleri değişti mi illerin. Ya da bizim oturduğumuz yer eskiden neresiydi, ne olmuştu? (Ö1).”

Bir öğrenci ailelerin ailelere sosyal bilgiler dersine yönelik bildiklerini anlatabileceği bir etkinlik önermiştir. Öğrenci ailelerin öğretici rolünde katıldığı okulda gerçekleşen bir etkinliğe diğer ailelerinde davet edilebileceği bir etkinlik önerisinde bulunmuştur. Öğrenci bu etkinliğe yönelik önerisini şöyle açıklamıştır: “Bence bir aile, bir de çocuk ders anlatırsa iyi olur. Çünkü aile anlattığında diğer aileler de olsa o daha çok annelerin, babaların anlayacağı dilden konuşur. Çocuk da çocuklara, daha anlayacakları dilden konuşur (Ö8).”

Öğrenciler sosyal bilgiler dersinde aile katılımı sağlamaya yönelik olarak ailelerle sohbet etkinliği, araştırma yapmaya dayalı etkinlikler, aile eğitimine katkı sağlayan etkinlikler ve aileden aileye sosyal bilgiler eğitimi etkinliği önerileri sunmuşlardır.

4.2.5.2. Aile görüşleri

4.2.5.2.1. Etkinlik önerileri

Şekil 4.23’te görüldüğü gibi ailelerin çoğu, öğrencilere benzer bir biçimde aile katımlı etkinlikleri yeterince çeşitli bulduklarını söylemişlerdir. Bazı aileler “Araştırma

yapmaya dayalı etkinlikler”, “Güncel olaylara dayalı etkinlikler” ve “Babaların katılımını gerektiren etkinlikler” olarak sosyal bilgiler dersine aile katılımı sağlamaya yönelik etkinlik önerilerini sunmuşlardır.

Ailelerden ikisi sosyal bilgiler dersinde çocukları ile birlikte araştırma yapmaya dayalı etkinlikler yapılabileceğini söylemiştir. Aileler sosyal bilgiler ders kitabını inceledikten sonra etkinliğe yönelik örnek verebileceklerini dile getirmiştir. Buna yönelik bir ailenin görüşü şöyledir:

Araştırma yapma, onu istiyorum. Bir açalım, hani ne var. Ürettiklerimiz var meselâ şu anda, ama sonraki konu ne, onu bilmiyorum. Açıkçası araştırmadım. Bir şey yapalım o konuyla ilgili. Bakmak lâzım kitaba. Şu anda bir fikrim yok (A4).

Bazı aileler sosyal bilgiler dersinde babaların katılımını gerektiren çeşitli etkinlikler yapılmasını önermiştir. Bir aile babaların katılımını gerektiren ve çocuklarına özel zaman ayırdığını gösteren etkinliklerin yapılabileceği önerisini şöyle ifade etmiştir: “Ailelerle yapılan etkinlik, hani bir afiş yapmıştık öyle. Sadece anneler değil, o gün mutlaka babaların, onlara özel bir zaman ayırdığını, onlarla, ‘benim babam da gelmiş, benim dersime katılmış’ diyebilecekleri şeyler (A6).”

İki aile sosyal bilgiler dersinde güncel olaylara dayalı aile katılımlı etkinliklerin yapılabileceği önerisinde bulunmuşlardır. Ailelerden biri, dersin içeriğinde yer almayan ancak öğrencilerin bilmesi gereken güncel bir konuyla ilgili aile katılımlı etkinlik yapılabileceği yönündeki görüşünü şöyle dile getirmiştir: “Öyle güncel, çocukların öğrenmesi gereken şeyler de olabilirdi. Ders dışında güncel olaylardan da bilinçlendirme olabilir aklıma gelen. Onu yapabilirdik (A2).”

Aileler araştırma yapmaya dayalı etkinlikler, güncel olaylara dayalı etkinlikler ve baba katılımı gerektiren etkinlikler olarak sosyal bilgiler dersinde aile katılımı sağlamaya yönelik etkinlik önerilerinde bulunmuşlardır.

4.2.5.3. Öğretmen görüşleri

4.2.5.3.1. Uygulama sürecine yönelik öneriler

Sosyal bilgiler öğretmeni, aile katılımlı etkinliklerle işlenecek sosyal bilgiler dersinin uygulanma sürecine yönelik önerilerde de bulunmuştur. Sosyal bilgiler öğretmeni, ailelerin katılımını gerektiren etkinliklerde “Gönüllük esas alınmalı” ve “Duyarlı olunmalı” vurgularını yapmıştır. Sosyal bilgiler öğretmeni, gönüllü olan ailelerin okulda ve okul dışında aile katılımı gerektiren etkinliklere katılabileceğini

söylemiştir. Sosyal bilgiler öğretmeni, aile üyeleri hayatta olmayan ya da boşanmış olan öğrenciler olabileceğini ve bu nedenle aile katılımlı etkinlikler ile ilgili duyarlı davranılması gerektiğini söylemiştir. Sosyal bilgiler öğretmeni, babalarla birlikte çalışma etkinliğini başka bir şubede uyguladığını ve bir öğrencinin babasının olmadığını öğrendiğini söylemiştir. Sosyal bilgiler öğretmeni, buna yönelik deneyimini şu şekilde anlatmıştır:

Bu çalışmaya (babalarla birlikte çalışma etkinliği) benzer sınıfın birinde bir çalışma da ben yaptım bu arada. Bak, senden etkilendim diyelim, yaptım. Babalarınızla dedim, babalarınızın mesleği. Şimdi bu sene sonunda bir de meslekler konusu da var ya, hem onunla da bağdaştırmış olalım, hem ekonomik faaliyetler, hem meslekler birleşsin. ‘Babalarınızla bir röportaj yapın’ dedim. Ben görsel değil ama ‘bir A4’e yazın, sunum dosyalarınıza koyun, burada okuyalım. Hangi mesleği yapıyor, mesleğin zorlukları, zor yanları, kolay yanları, birkaç tane onlara sorular hazırlarız, siz bu soruları biraz daha arttırabilirsiniz’ dedim. Bazıları şey yapmış, ‘seviyor musun, sevmiyor musun’ gibi şeyler de koymuş. Ben en çok hani ‘ekonomiye katkısı nedir, bu meslek olmasaydı ne olurdu’ diye böyle konuda yapın dedim. O sınıfta bunu verdim ödevi. Sonra biriyle böyle sohbet ediyoruz. ‘Öğretmenim’ dedi, bu yerli malı mı, bir şeylerden de bahsetti, plastikten, petrolden, bir şeylerden bahsediyoruz, işte ben bir şeyler anlatıyorum, ‘Öğretmenim, bakın, benim kalem kutum babamın çocukluk kalem kutusuymuş’ dedi. Ama o kalem kutusu da öyle hiç çocukluk kalem kutusu, yani eski bir kalem kutusu gibi değil. Günümüze göre küçük bir ayıcık gibi bir şey var kalem kutusunda. Gayet günümüzün. ‘Senin baban, nasıl babanın olabilir, emin misin?’ dedim. ‘Evet, öğretmenim, babam verdi’ dedi. ‘Baban kaç yaşında senin?’ dedim, ‘Babam öldü’ dedi. Böyle, düşünebiliyor musun bak, ödev vermişim, kalem kutusuyla ilgili konuşuyoruz, ‘baba öldü’ diyor. Nasıl dedim, şok oldum. ‘Babam öldü öğretmenim benim’ dedi. ‘Ne zaman öldü?’ diyemedim zaten de böyle bir şok oldum. Sonra hemen olayı toparladım. ‘Tabii, ben bunu babalarınıza verdim, ama’ dedim, tabii onu da düşünmek gerekiyor. İşte, o anda ben dalmış gitmişim, hiç aklıma bile gelmemiş. ‘İlla baba olmak zorunda değil, tabii anneleriniz de olabilir, bir amcanız, halanız, teyzeniz, dayınız da olabilir’ diye toparladım. Bu tür ödevlerde, evet, çok güzel, biraz daha dikkat gerekiyor. İnsanların, bilemiyorsun öğrencilerin durumunu. Bu kendi sınıfımızda olsa biliriz kimin babası var, kimin yok. Ona hakim olursun, ama böyle sınıfın rehber hocası olmadığın zaman...

4.2.5.3.2. Etkinlik önerileri

Sosyal bilgiler öğretmeni, bireysel aile katılımı olan okulda öğrenme etkinliklerine ailelerin de dinleyici olarak katılımı yönünde bir etkinlik önerisinde bulunmuştur. Sosyal bilgiler öğretmeni, aile-öğrenci sunumu etkinliğine birkaç ailenin

dinleyici olarak davet edilebileceğini ve ailelerin kendi çocuklarını derste gözlemleyebileceğini düşünmektedir. Sosyal bilgiler öğretmeninin bu etkinlik önerisine yönelik sözleri şöyledir:

Şu olabilirdi: Aile katılımı, geldiler, anlattılar ... (öğrenci)'yla annesi, ... (öğrenci)'yla annesi anlatırken birkaç kişinin de ailesi oturuyor olsaydı. Evet, onlar da çocuklarla birlikte. Orada oturan da birine bir şey anlattığı zaman çocuğunun durumuyla empati yapardı. Yani gözlemlerdi. Nasıl zor bir durum olduğunu, birisi ders anlatacak, sen o dersi dinleyeceksin, onunla ilgili bir not tutacaksın, gözlemleyeceksin, sorular soracaksın, cevap alacaksın. Yani o şeyi yaşarlardı bir, çocukluklarına giderlerdi.

Sosyal bilgiler öğretmeni, aile katılımı ile işlenecek derslerde gönüllüğün esas alınması ve duyarlı olunması vurgusunu yapmış ve ailelerin derse dinleyici olarak katılımını sağlamaya ilişkin bir etkinlik önerisi sunmuştur.

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma bulgularından elde edilen sonuçlara, sonuçların ilgili alanyazınla ilişkilendirilmesi ile oluşturulan tartışma bölümüne, uygulamaya ve ileride yapılacak araştırmalara ilişkin önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuç

Sosyal bilgiler dersine aile katılımının nasıl sağlanabileceğini ve aile katılımlı etkinliklerle işlenen sosyal bilgiler dersine yönelik öğrenci, aile ve öğretmen görüşlerini ortaya koymayı amaçlayan bu araştırmada eylem araştırması deseni benimsenmiştir. Bu araştırmada sosyal bilgiler dersi kapsamında toplam 11 aile katılımlı etkinlik uygulanmıştır. Uygulanan bu 11 etkinliğin beşi evde, beşi okulda biri de okul dışında aile katılımı sağlanarak gerçekleştirilmiştir. Bu 11 etkinliğin her birine yönelik araştırmacı günlüğü, geçerlik komitesi ses kayıtları, etkinliklere yönelik video kayıtları, sosyal bilgiler öğretmeni, öğrenciler ile gerçekleştirilen görüşme, öğrenci anekdot defterleri ve aile işbirliği defterleri aracılığıyla veri toplanmıştır. Araştırmanın uygulama süreci tamamlandıktan sonra öğrenci anekdot defterleri ve aile işbirliği defterleri incelenerek tüm etkinliklere katılım sağladığı belirlenen 15 öğrenci ve 15 aile ile odak grup görüşmeleri, sosyal bilgiler öğretmeni ile yarı yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Araştırmadan elde edilen bu veriler, bulgular başlığı altında sunulmuş ve bulgulara dayalı olarak sonuçlara ulaşılmıştır.

Sonuç bölümü “Sosyal bilgiler dersine aile katılımı sağlama durumuna ilişkin sonuçlar” ve “Aile katılımlı etkinliklerle işlenen sosyal bilgiler dersine yönelik öğrenci, aile ve öğretmen görüşlerine ilişkin sonuçlar” olmak üzere iki temel başlık altında sunulmuştur.

5.1.1. Sosyal bilgiler dersine aile katılımı sağlama durumuna ilişkin sonuçlar

Bu bölümde araştırmanın uygulama sürecinde sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklere ilişkin; sosyal bilgiler öğretmeni, öğrenciler ile yapılan görüşmeler, öğrenci anekdot defterleri, sınıfta gerçekleştirilen etkinliklere katılım sağlayan aileler ile yapılan görüşmeler ve aile işbirliği defterlerinden elde edilen verilerden ulaşılan sonuçlar yer almaktadır.

5.1.1.1. Aile toplantısı etkinliğine ilişkin sonuçlar

Aile toplantısı etkinliğinde aileler ile tanışmak, ailelere sosyal bilgiler dersinin amacı ile önemini anlatmak, ailelere araştırma hakkında bilgi vermek ve sosyal bilgiler dersinde aile katılımı sağlanarak gerçekleştirilebilecek etkinlikler ile ilgili örnekler sunulması amaçlanmıştır. Etkinlik için toplantı konusu, yeri ve zamanı bilgisinin yer aldığı bir davet yazısı oluşturulmuştur. Bu davet yazısı öğrenciler ile ailelere gönderilmiş ve etkinlik ile ilgili aileler bilgilendirilmiştir. Aile toplantısı etkinliğine, araştırmacı ve sosyal bilgiler öğretmeni ile birlikte bir sosyal bilgiler eğitimi uzmanı ve 20 aile katılmıştır.

- Aile işbirliği defterlerinden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda ailelerin aile toplantılarının diğer ailelerle ve öğretmenle iletişim kurmayı sağlaması bakımından yararlı olduğu görüşünde oldukları ortaya çıkmıştır. Etkinliğe katılan aileler, aile toplantısı etkinliği ile çalışmanın amacını ve aile katılımı etkinliklerinde kendilerine düşen görevleri anladıklarını belirtmiştir. Aileler toplantıdan sonra çocuklarına derslerinde yeterince destek olmadıklarının farkına vardıklarını, sosyal bilgiler dersine aile katılımı sağlamanın yararlı olacağını düşündüklerini, öğrencilerin sosyal bilgiler dersi ile günlük yaşam ilişkisinin farkına varacağını ve araştırmanın çocuklarının özgüven gelişimine katkı sağlayacağını inandıklarını belirtmiştir. Ayrıca aileler, araştırma ile kendilerinin de yeni bilgiler kazanacağına inandıklarını ve etkinlikte samimi bir ortam olduğunu vurgulamıştır.
- Görüşmeden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda sosyal bilgiler öğretmenin bu etkinlik ile ailelerin aile katılımı etkinlikler ile etkinliklerde kendilerine düşen görevler konusunda bilgi sahibi oldukları ve araştırmaya yönelik kaygılarının ortadan kalktığı görüşünde olduğu ortaya çıkmıştır. Etkinliğe katılımın yüksek olduğuna vurgu yapan sosyal bilgiler öğretmeni, ailelerin katılımını sağlama konusunda öğretmenden kaynaklı sorun olduğunu düşündüğünü ifade ederek özeleştiri yapmıştır. Sosyal bilgiler öğretmeni, aile toplantısı etkinliğinde uzman katılımının olmasının aileler için etkili olduğunu belirtmiştir.

5.1.1.2. Ailenin öğrenici rolünde olduğu etkinliğe ilişkin sonuçlar

Evde öğrenme kapsamında gerçekleştirilen bu etkinlikte, öğrencilerin öğretici rolünde olup aile üyelerine derste öğrendikleri yaşanan bölgenin yüzey şekilleri konusunu anlatmaları sağlanmıştır. Derste ilgili konu işlenmiş ve öğrencilere, dersin yaklaşık son 15 dakikasında aileleri ile birlikte evde yapacakları bu etkinlik tanıtılmıştır. Etkinliğe yönelik akıllı tahta üzerinden örnek uygulama yapılmış ve öğrencilere bilgilendirici aile ve öğrenci etkinlik yönergeleri verilmiştir. Evde gerçekleştirilen bu etkinlikte, etkinlik sırasında çekilen fotoğraflar aileler tarafından araştırmacı ile paylaşılmıştır.

- Öğrenci anekdot defterlerinden ve görüşmelerinden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda öğrencilerin etkinliğe hazırlanırken araştırma yaptıkları, etkinliği yaparken kendilerini öğretmen gibi hissettikleri için öğretmenlerle empati kurdukları ortaya çıkmıştır. Öğrenciler öğretmen rolünde olup aile üyelerine bilgi verdikleri için etkinliğin özgüven gelişimlerine katkı sağladığını, etkinlik sırasında heyecanlı ve mutlu olduklarını ifade etmişlerdir. Öğrenciler etkinliğin kendileri ve aileleri için bilgilendirici olduğunu, özellikle etkinliğe yönelik araştırma yaptıkları için konuyla ilgili derinlemesine bilgi sahibi olduklarını belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra öğrenciler, etkinliğe not tutarak hazırlık yaptıklarını, etkinliğin kendini ifade etme becerilerinin gelişimine katkı sağladığını, etkinliğin sınıfta öğrenilen konuyu tekrar etmelerini sağladığını ve etkinliğin eğlenceli olduğunu vurgulamışlardır.
- Aile işbirliği defterlerinden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda ailelerin etkinliğin öğrenciler için yararlı olduğu ve etkinliğin ailece eğlenceli zaman geçirmeye katkı sağladığı görüşünde oldukları ortaya çıkmıştır. Aileler etkinlik sırasında çocukları ile gurur duyduklarını, etkinliğin öğrenciler için güdüleyici olduğunu, etkinliğin çocuklarının bilgi düzeylerini görmelerini sağladığını belirtmişlerdir. Ayrıca aile işbirliği defterlerinde etkinliğin kardeşler ile ailelere yönelik de bilgilendirici olduğu vurgulanmıştır.
- Görüşmeden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda sosyal bilgiler öğretmenin özellikle öğrencilerin okulda öğrendikleri konuyu tekrar etmelerini sağladığı için bu etkinliği yararlı bulduğu görülmüştür. Sosyal bilgiler öğretmeni etkinliğin ailelerin yeni bilgiler edinmesini ve çocuklarının düzeylerini görmesini sağladığını vurgulamıştır.

5.1.1.3. Kaynak kişi olarak aileden yararlanma etkinliğine ilişkin sonuçlar

Kaynak kişi olarak aileden yararlanma etkinliğinde çiftçi bir ailenin sınıfta bulunması ve mesleği ile iklimin mesleki yaşamına yansımaya yönelik bilgi vermesi sağlanmıştır. Bu etkinlikte sınıfta bulunacak aile ile dersten bir hafta önce iletişime geçilmiş konu ve sınıfta öğrencilerle paylaşılması beklenenler ile ilgili ayrıntılı bilgi verilmiştir. Etkinlikten bir gün önce aile ile yeniden iletişime geçilmiş ve etkinliğe yaptığı hazırlık konusunda bilgi alınmıştır. Etkinliğin gerçekleştirildiği derse aile ile birlikte gidilmiş ve aile öğrencilere tanıtılmıştır. Aile derste, ilk olarak kendisi mesleğine yönelik bilgilendirme yapmış daha sonra öğrencilerin sorularını yanıtlamıştır. Derste aileye öğrencilere söz verme ve öğrencilerin sorularını yanıtlama konusunda araştırmacı destek olmuştur.

- Öğrenci anekdot defterlerinden ve görüşmelerinden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda öğrencilerin ailenin sınıfa getirdiği tarım ürünlerini ilk kez gördükleri, sınıfta farklı birinin derste bilgiler vermesini dikkat çekici buldukları görülmüştür. Öğrenciler ailenin mesleği ile ilgili ayrıntılı bilgiler verdiğini, derste yeni bilgiler edindiklerini ve konuyu daha iyi kavrayarak bu bilgileri evde kendi aileleri ile paylaştıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca öğrenciler bu etkinliğin gerçekleştirildiği dersi öğretici, dikkat çekici, eğlenceli bulduklarını ve derste mutlu olduklarını belirtmişlerdir. Ailesi kaynak kişi olarak sınıfta bulunan öğrenci de annesinden yeni bilgiler öğrendiğini vurgulamıştır. Ayrıca öğrenci görüşlerinden, çiftçilik mesleğini kadın bir ailenin anlatmasının toplumsal cinsiyet rolleri açısından öğrencilere farklı bir bakış açısı kazandırdığı anlaşılmaktadır.
- Etkinlikten sonra katılımcı aileyle yapılan görüşmeden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda ailenin etkinliğe yönelik hazırlık yaptığı, etkinlikten önce heyecanlı olduğu, etkinlik sırasında sınıfta çocuğunu gözlemleme olanağı bulunduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca aile öğrencilerin bilgi edinmesine katkı sağladığı için mutluluk duyduğunu dile getirmiştir.
- Görüşmeden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda sosyal bilgiler öğretmenin kaynak kişi olarak aileden yararlanma etkinliğinin öğrenciler için dikkat çekici olduğu ve etkinliğin öğrencilerin derse aktif olarak katılmasını sağladığı görüşünde olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca sosyal bilgiler öğretmeni,

öğrencilerin aileye bir uzman gibi yaklaştıklarını, öğrencilerin ailenin mesleği ile ilgili derinlemesine bilgi sahibi olduğunu belirtmiştir.

5.1.1.4. Belirli gün ve haftalardan yararlanma: Gönüllü aile katılımı etkinliğine ilişkin sonuçlar

Sosyal bilgiler dersinde belirli gün ve haftalar kapsamında düzenlenen bu etkinlikte, gönüllü olan ailelerin sınıfta bulunması ve yerli malı haftası dolayısıyla planlanan bu etkinlik sırasında öğretmene ve öğrencilere destek olması sağlanmıştır. “Tutum, Yatırım ve Türk Malları Haftası” kapsamında planlanan bu etkinliğe yönelik bir kazanım ve ders planı oluşturulmuştur. Bu etkinliğe katılım sağlayan gönüllü yedi aile, sınıf annesinin önerisi ile belirlenmiş ve etkinlik sırasında öğretmen ile öğrencilere yardımcı olması için sınıfa davet edilmiştir. Etkinlikte ilk olarak ders kazanımı kapsamında araştırmacı tarafından “Tutum, Yatırım ve Türk Malları Haftası” kutlamalarının amacı ve öneminden söz edilmiş ve sosyal bilgiler dersi ile ilişkisi açıklanmıştır. Daha sonra ailelerin yardımı ile sıralar etkinlik için düzenlenmiş ve öğrencilerin evden getirdiği yiyeceklerin servisi yapılmıştır. Etkinliğin sonunda sıralar eski düzenine getirilmiş ve sınıf temizlenmiştir.

- Öğrenci anekdot defterlerinden ve görüşmelerinden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda öğrencilerin etkinlikte yeni bilgiler edindikleri, etkinlik paylaşım ortamı oluşmasını sağladığı için yiyeceğini paylaşmayı öğrendikleri görülmüştür. Öğrenciler bu etkinlik ile yerli malı üretiminin ve tüketiminin önemi konusunda bilinçlendiklerini, sınıfta bulunan ailelerin etkinlik sırasında yardımcı olmasının öğrenciler ve öğretmen için önemli olduğunu belirtmiştir. Ayrıca öğrenciler etkinliğin eğlenceli geçtiğini ve özellikle annesi etkinlik sırasında sınıfta bulunan öğrencilerin kendilerini özel, şanslı ve mutlu hissettiklerini vurgulamıştır.
- Aile işbirliği defterlerinden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda ailelerin, etkinliğin öğrenci, öğretmen ve aileler ile iletişim kurmayı sağladığı, çocuklarının arkadaşlarıyla tanışmalarını sağladığı, sınıf ortamını görmelerine olanak tanıdığı, öğrenciler için bilgilendirici ve yararlı olduğu görüşünde oldukları ortaya çıkmıştır. Ayrıca aile işbirliği defterlerinde aileler, etkinliğin eğlenceli olduğunu ve etkinliğe katılım sağladıkları için mutlu olduklarını belirtmiştir.

- Görüşmeden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda sosyal bilgiler öğretmeninin sosyal etkinliklerde ailelerin yardımcı ve destek olmasının önemli olduğu, etkinlik sırasında ailelerin destek olmasının öğretmen için kolaylaştırıcı olduğu, etkinliğin aileleri tanıma olanağı sağladığı görüşünde olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca sosyal bilgiler öğretmeni, sorun yaşadığı bir öğrencinin annesinin, bu etkinlik ile ilk kez okula geldiğini söyleyerek ailelerin çocuklarına yönelik olumsuz durumlarda okula gelmekten kaçındığını vurgulamış ve ailelerin etkinlikler için okula davet edilmesinin aile katılımı sağladığını belirtmiştir.

5.1.1.5. Ailenin öğretici rolünde olduğu etkinliğe ilişkin sonuçlar

Bu etkinlik ile ailelerin öğretici rolünde olup sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan iklim ve iklimin insan yaşantısına yansımaları konusunu çocuklarına anlatmaları sağlanmıştır. İlgili konu derste işlendikten sonra öğrencilere ve ailelere yönelik oluşturulan etkinlik yönergeleri öğrencilere dağıtılmıştır. Derste, bir önceki etkinlik olan evde öğrenme etkinliğinde öğrencilerin öğretici olduğu, bu etkinlikte ise ailelerin öğretici olacağı vurgulanmış ve bu etkinliğin yapıldığını gösteren video kaydının oluşturularak araştırmacı ile paylaşılması istenmiştir.

- Öğrenci anekdot defterlerinden ve görüşmelerinden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda öğrencilerin bu etkinliğin derste öğrenilen konunun tekrarını yapmayı sağladığı, ailelerinden konu ile ilgili yeni bilgiler öğrendikleri, ailelerinin çocukluk yaşantılarını öğrendikleri, etkinliğin kalıcı öğrenme sağladığı görüşünde oldukları ortaya çıkmıştır. Öğrenciler etkinlik sırasında, kendilerini okuldaymış gibi hissettiklerini, mutlu olduklarını, heyecanlandıklarını ve aileleri ile birlikte eğlenceli zaman geçirdiklerini belirtmiştir. Ayrıca bazı öğrenciler etkinliğin video kaydının araştırmacıya gönderilmesi konusunda güçlük yaşadıklarını belirtmiştir.
- Aile işbirliği defterlerinden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda ailelerin bu etkinliğin öğrenciler için güdüleyici ve araştırma yapmaya teşvik edici olduğu görüşünde oldukları ortaya çıkmıştır. Aile işbirliği defterlerinde, etkinliğin aile içi paylaşımına katkı sağlaması ve babaların katılımına olanak sağlaması vurgusu yapılmıştır. Aileler etkinliği güzel, yararlı ve eğlenceli bulduklarını ifade etmişlerdir. Aile işbirliği defterlerinde, etkinliğe yönelik hazırlanan yönergenin yol gösterici nitelikte olması ve etkinliğin uygulanmasını

kolaylaştırması vurgulanmıştır. Ayrıca bazı aileler iş yoğunluğu nedeniyle etkinliğe yeterince zaman ayıramadığını belirtmiştir.

- Görüşmeden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda sosyal bilgiler öğretmenin ailenin öğretici rolünde olduğu etkinlik ile ailelerin sosyal bilgiler dersine yönelik farkındalık kazanacakları görüşünde olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca sosyal bilgiler öğretmeni, ailelerin çocuklarına sosyal bilgiler dersine ilişkin bilgi verebilme konusunda yetersiz olabileceklerini vurgulamıştır.

5.1.1.6. Aile katılımlı oyunla öğrenme etkinliğine ilişkin sonuçlar

Bu etkinlikte sosyal bilgiler dersine yönelik bir oyun ile öğrencilerin ve ailelerin evde eğlenerek öğrenmesi sağlanmıştır. Etkinliği kapsayan derste ülkemizde nüfusun dağılışı ve yoğunluğuna yönelik konu işlenmiş ve dersin yaklaşık son 15 dakikasında ilgili konu kapsamında evde ailelerle birlikte oynanacak bir oyun tanıtılmıştır. Derste bu oyuna yönelik akıllı tahta üzerinden uygulama yapılmış ve etkinlik için oluşturulan aile ve öğrenci etkinlik yönergeleri öğrencilere dağıtılmıştır. Yönergelerde oyunun yer aldığı siteye erişim ile oyunun nasıl oynanması gerektiğine ilişkin bilgiler verilmiştir. Ayrıca yönergelerde, etkinliğin yapıldığını gösteren video kaydının oluşturularak araştırmacı ile paylaşılması istenmiştir.

- Öğrenci anekdot defterlerinden ve görüşmelerinden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda öğrencilerin bu etkinlik ile illerin harita üzerindeki yerlerini, bulunduğu bölgeleri ve özelliklerini öğrendikleri, konu ile ilgili yanlış öğrenmelerini düzelttikleri, aileleri ve kardeşleri ile birlikte keyifli zaman geçirdikleri anlaşılmaktadır. Öğrenciler etkinliği boş zamanlarında da yapacaklarını, etkinliğin öğretici ve eğlenceli olduğunu vurgulamıştır. Öğrenciler etkinliğe aileleri katılım sağladığı için etkinlikte öğrendikleri bilgilerin kalıcı olacağını düşündüklerini belirtmiştir. Ayrıca öğrenciler, bu etkinliğin evde yaptıkları en eğlenceli etkinlik olduğunu belirtmiş, eğitici ve öğretici oyunların yer aldığı etkinliklerin ders kapsamında kullanılmasını önermiştir.
- Aile işbirliği defterlerinden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda ailelerin etkinliğin aileler ve öğrencilerin illerin harita üzerindeki yerlerini, bulunduğu bölgeleri ve özelliklerini öğrenmelerini sağladığı için öğretici olduğu görüşünde oldukları ortaya çıkmıştır. Aileler bu etkinliğin öğrencilerin konuya yönelik bilgilerini pekiştirmesini sağladığını, öğrencilerin evde öğrenme

kapsamında gerçekleştirilen etkinliklerde aldıkları sorumluluğun kardeşlerine de yansıdığını belirtilmiştir. Ayrıca aile iş birliği defterlerinde etkinliğe tüm aile üyelerinin katıldığı, etkinliğin eğlenceli olduğu, etkinliği boş zamanlarında da yapmak istedikleri vurgulanmıştır.

- Görüşmeden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda sosyal bilgiler öğretmeninin bu etkinlik kapsamında yer alan oyunu, basit ve kolay ulaşılabilir olarak değerlendirdiği ortaya çıkmıştır. Sosyal bilgiler öğretmeni ailelerin de öğrencilerle oyunu severek oynayacağını düşündüğünü ve etkinliği evde kendi çocuğuyla yapacağını belirtmiştir.

5.1.1.7. Aile-öğrenci sunumu etkinliğine ilişkin sonuçlar

Bu etkinlikte gönüllü olan bir aile ve çocuğunun sınıfta bir ders saati boyunca sosyal bilgiler öğretim programında yer alan kazanım kapsamında ders işleme sağlanmıştır. Etkinliği gerçekleştirecek aile ile bir hafta önce iletişime geçilmiş, konu hakkında ayrıntılı bilgi verilerek etkinliğe yönelik hazırlık yapmaları istenmiştir. Aile ile öğrencinin etkinliğe yönelik yaptıkları hazırlıklara dönüt verilmiş ve derste kullanacakları sunum konusunda destek olunmuştur. Etkinlik sırasında aile ile öğrenci konuyu dönüşümlü olarak anlatmışlardır. Aile öğrencilere konuya yönelik çeşitli sorular yöneltmiştir. Aile yönelttiği soruları yanıtlamak isteyen öğrencilerin isimlerini bilmediği için sunum yapan öğrenci de arkadaşlarına söz hakkı vermiştir. Aile ve öğrenci sunumunu tamamladıktan sonra dersin sonunda konu, araştırmacı tarafından özetlenmiştir.

- Öğrenci anekdot defterlerinden ve görüşmelerinden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda öğrencilerin; bu etkinlikte farklı bir yetişkinin ders anlatmasının dikkat çekici olduğu, etkinlikte doğal çevre konusunda yeni bilgiler edindikleri için etkinliğin anlatılan konuyu daha iyi kavramalarını sağladığı görüşünde oldukları ortaya çıkmıştır. Öğrenciler kendi anneleri ile böyle bir etkinlik yapmak istediklerini belirtmiş ve bu etkinliğin diğer sınıflarda da uygulanması gerektiğini düşündüklerini vurgulamıştır. Ayrıca öğrenciler etkinliği eğlenceli bulduklarını, etkinlik sırasında heyecanlandıklarını ve mutlu olduklarını belirtmiştir.
- Etkinliğe yönelik gerçekleştirilen görüşmeden ve aile işbirliği defterinden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda ailenin bu etkinlik ile yeni bilgiler edindiği, sınıf ortamını görme ve öğrencileri tanıma olanağı bulduğu görüşünde

olduğu anlaşılmaktadır. Aile görüştüğü tüm ailelerin, aile katılımlı etkinlikleri severek yaptığını ve aile katılımlı etkinlikleri yapma konusunda istekli olduklarını belirtmiştir. Ayrıca aile kızı ile böyle bir etkinlik gerçekleştirdiği için heyecanlandığını ve mutlu olduğunu belirtmiştir.

- Görüşmeden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda sosyal bilgiler öğretmeninin bu etkinlikte öğrencilerin aileyi uzman bir kişi olarak gördüğü ve dikkatli bir biçimde dinlediği görüşünde olduğu ortaya çıkmıştır. Sosyal bilgiler öğretmeni ailelerin eğitimde çocuklarının yanında olmasının önemli olduğunu ve bilinçli ailelerin aile-öğrenci sunumu etkinliğini yapabileceğini vurgulamıştır. Sosyal bilgiler öğretmeni etkinliğin güzel ve uygulanabilir olduğunu düşündüğünü ve bu etkinliği diğer şubelerde de yapmayı planladığını belirtmiştir.

5.1.1.8. Aile katılımlı okulda öğrenme etkinliğine ilişkin sonuçlar

Bu etkinlikte ailelerin ve öğrencilerin doğal afetler konusunu okulda birlikte öğrenmeleri ve derste öğrendikleri bu konuya yönelik afiş tasarımları sağlanmıştır. Etkinliğe bir abla, iki baba, iki teyze ve 13 anne olmak üzere toplam 18 aile katılım sağlamıştır. İki ders saatini kapsayan bu etkinliğin birinci saatinde, doğal afetler konusuna yönelik araştırmacı tarafından yapılan sunumla aileler ve öğrenciler bilgilendirilmiştir. İkinci ders saatinde aile-öğrenci grupları oluşturulmuştur. Aile-öğrenci gruplarının iki ayrı derslikte doğal afetlere yönelik bilinçlendirme amaçlı afiş tasarlaması sağlanmıştır.

- Öğrenci anekdot defterlerinden ve görüşmelerinden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda öğrencilerin, bu etkinliğin doğal afetler konusunda yeni bilgiler edinmelerini ve bu konuyu daha iyi kavramalarını sağladığı görüşünde olduğu ortaya çıkmıştır. Öğrenciler etkinliğe katılım sağlayan ailelerin de yeni bilgiler edindiğini, etkinlik kapsamında yapılan afiş çalışmasında dayanışma yaptıklarını ve etkinliği farklı bulduklarını vurgulamışlardır. Öğrenciler kendi anneleri ile yakın arkadaşlarını ve onların annelerini tanıştırdıklarını belirtmiştir. Öğrenciler aile bireyleri ile ders işledikleri ve birlikte vakit geçirdikleri için heyecanlandıklarını, mutlu olduklarını ve eğlendiklerini vurgulamıştır. Ayrıca öğrenciler etkinlik kapsamında evde deprem çantası hazırlarken aile üyeleri ile iş birliği ve paylaşım ortamı olduğunu belirtmiştir.
- Aile işbirliği defterlerinden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda ailelerin bu etkinliğin sınıf ortamını görmelerini sağladığı, çocukları ve kendileri

için yeni öğretici olduğu, çocuklarının öğrendikleri bilgileri pekiştirmelerini sağladığı görüşünde oldukları ortaya çıkmıştır. Ayrıca aileler etkinliği çocukları ve kendileri için yararlı ve eğlenceli bulduklarını vurgulamıştır.

- Görüşmeden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda sosyal bilgiler öğretmeninin bu etkinliğin öğrencilerin doğal afetlere karşı duyarlılık kazanmasını sağladığı görüşünde olduğu ortaya çıkmıştır. Sosyal bilgiler öğretmeni, etkinlikte ailelerin ve öğrencilerin iş birliği içinde çalıştıklarını belirtmiştir. Ayrıca sosyal bilgiler öğretmeni, başarı düzeyi düşük olan bir öğrencinin de etkinliklerle birlikte çaba harcamaya başladığını, etkinlikleri yapabildiğini gördüğü için özgüven kazandığını vurgulamıştır.

5.1.1.9. Aile büyükleriyle çalışma etkinliğine ilişkin sonuçlar

Bu etkinlik ile öğrencilerin sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan doğal afetler konusuna yönelik evde aile büyükleri ile çalışması sağlanmıştır. Derste öğrencilere, doğal afetlerin yazılı ve sözlü kültüre yansımalarına yönelik bilgiler verilmiş ve araştırmacının kendi aile üyesiyle oluşturduğu bir video izletilmiştir. Öğrencilere video izletildikten sonra aile büyükleri ile bu konuda sözlü tarih yapmalarının istendiği söylenmiştir. Dersin sonunda sözlü tarih çalışmasına yönelik açıklamalar yapılmıştır. Derste aile ve öğrenci etkinlik yönergeleri öğrencilere dağıtılarak etkinlik sırasında çekilen videonun araştırmacı ile paylaşılması istenmiştir.

- Öğrenci anekdot defterlerinden ve görüşmelerinden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda öğrencilerin etkinliği öğretici bulduğu ortaya çıkmıştır. Öğrenciler aile büyükleri ile derse yönelik ilk kez bir çalışma yaptıklarını, aile büyükleri ile birlikte çalışmalarının geçmişi öğrenmek açısından yararlı olduğunu ve etkinlikte anlatılanları yaşamış gibi hissettiklerini vurgulamıştır. Ayrıca öğrenciler etkinlik sırasında aile büyükleri ile kendilerinin heyecanlandıklarını ve mutlu olduklarını belirtmiştir.
- Aile işbirliği defterlerinden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda ailelerin öğrencilerin aile büyüklerinden öğrenecekleri bilgilerin olduğu görüşünde oldukları ortaya çıkmıştır. Ayrıca aile büyükleri torunları ile yaptıkları etkinlikte heyecanlandıklarını, şaşırdıklarını, mutlu olduklarını ve torunları ile gurur duyduklarını ifade etmişlerdir.

- Görüşmeden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda sosyal bilgiler öğretmeninin bu etkinliği aile büyükleri ile öğrencilerin iletişimi ve öğrencilerin geçmişi öğrenmesi bakımından yararlı bulunduğu anlaşılmıştır. Ayrıca sosyal bilgiler öğretmeni öğrencilerin aile büyüklerinin söylediklerinin inandırıcı olması ve öğrencilerin aile büyükleri ile sohbet etmelerini sosyal bilgiler dersine yönelik bilgi edinme bakımından yararlı bulunduğunu belirtmiştir.

5.1.1.10. Babalarla birlikte çalışma etkinliğine ilişkin sonuçlar

Bu etkinlikte öğrencilerin sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan ekonomik faaliyetler konusuna yönelik evde babaları ile birlikte çalışmalarını sağlanmıştır. Öğrencilerin gösterip yaptırma tekniği ile etkinlikleri daha kolay ve nitelikli yaptıkları gözlemlendiği için bu etkinliğe yönelik de bir ailenin konuyla ilgili video oluşturması sağlanmıştır. Sınıfta dersin girişinde bu video izletilmiş ve öğrencilere babaları ile bu konuda röportaj yapacakları söylenmiştir. Dersin sonunda, bu etkinliğe yönelik oluşturulan aile ve öğrenci etkinlik yönergeleri öğrencilere dağıtılmıştır. Yönergelerde etkinliğin amacına, nasıl yapılması gerektiğine ilişkin bilgi verilmiş ve etkinliğin video kaydına alınarak araştırmacı ile paylaşılması istenmiştir.

- Öğrenci anekdot defterlerinden ve görüşmelerinden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda öğrencilerin bu etkinlik ile babalarının mesleğine yönelik yeni bilgiler edindikleri, babalarının bölge ve ülke ekonomisine nasıl katkılar sağladığını öğrendikleri ortaya çıkmıştır. Bazı öğrenciler ilk kez babasıyla etkinlik yaptığını ve babasıyla etkinlik yapabildiğini gördüğünü belirtmiştir. Ayrıca öğrenciler babaları ile vakit geçirdikleri için heyecan ve mutluluk duyduklarını vurgulamıştır.
- Aile işbirliği defterlerinden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda ailelerin etkinliği güzel, eğitici, öğrenciler için yararlı bulunduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca bazı aileler herkesin işini severek yapması gerektiğini ve etkinliğin eğlenceli olduğunu vurgulamıştır.
- Görüşmeden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda sosyal bilgiler öğretmeninin babaların çocukları ile yeterli düzeyde iletişim kurmadığı ve etkinliği yapmak istemeyen babaların olacağını düşündüğü ortaya çıkmıştır. Ayrıca sosyal bilgiler öğretmeni, bilinçli olan babaların etkinliğe kendi istekleri ile katılım sağlayacağını düşündüğünü vurgulamıştır.

5.1.1.11. Aile katılımı okul dışı öğrenme etkinliği: Şeker Fabrikası gezisine ilişkin sonuçlar

Bu etkinlik ile bölgedeki üretim faaliyetleri konusuna yönelik ailelerin katılımı sağlanarak okul dışında bir gezi etkinliği gerçekleştirilmiştir. Ders kazanımına uygun olarak düzenlenen fabrika gezisi etkinliğine yönelik ilk olarak aileler ve okul müdürü bilgilendirilmiştir. Daha sonra gezi düzenlenecek olan fabrikadan ve ailelerden gerekli izinler alınmıştır. Bu etkinliğin izin süreci tamamlandıktan sonra tur şirketi ile görüşülmüştür. Tur şirketi etkinliğin gerçekleştirilmesinde oldukça kolaylaştırıcı olmuştur. Öğrenciler, okulda öğlenci grupta oldukları için etkinlik sabah saatlerinde gerçekleştirilmiştir. Etkinliğe 25 öğrenci, 15 aile, araştırmacı ve sosyal bilgiler öğretmeni ile bir tur rehberi katılmıştır. Bu etkinlikte şeker fabrikası gezilmiştir ve bu fabrikada görevli bir yüksek mühendis tarafından şeker üretiminin tüm aşamaları açıklanmıştır.

- Öğrenci anekdot defterlerinden ve görüşmelerinden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda öğrencilerin etkinliğin aileler ve öğrenciler için öğretici olduğu görüşünde oldukları görülmüştür. Öğrenciler etkinlik sırasında annelerinin kendilerine destek olduğunu ve etkinliğin ürettiklerimiz konusunu daha iyi kavramalarını sağladığını belirtmiştir. Bu etkinlikte anneleri ile yakın arkadaşlarının annelerini tanıştırdığını, şekerini daha az tüketme kararı aldığını ve fabrikadaki kokudan rahatsız olduğunu söyleyen öğrenciler olmuştur. Ayrıca öğrenciler gezide eğlendiklerini, heyecan ve mutluluk duyduklarını vurgulamıştır.
- Aile işbirliği defterlerinden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda ailelerin etkinliğin, çocuklar ile aileler için yararlı ve öğretici olduğu görüşünde oldukları ortaya çıkmıştır. Aile işbirliği defterlerinde gezide öğrenciler ile ailelerin deneyim edindikleri belirtilmiştir. Bu etkinlikte öğrencilerle kaynaştığını, fabrikada tedirgin olduğunu ve fabrikadaki kokusundan rahatsızlık olduğunu ifade eden aileler vardır.
- Görüşmeden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda sosyal bilgiler öğretmenin; geziden ailelerin memnun kaldığı, gezinin sosyal bilgiler dersi ile ilişkili olduğu, gezide aileleri yanında olduğu için öğrencilerin kendilerini güvende hissettikleri görüşünde olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca sosyal bilgiler öğretmeni çocukların derse yönelik ilgisini ailelerin desteklediğini ve anneleri ile paylaşım yapmanın çocukları mutlu ettiğini vurgulamıştır.

5.1.2. Aile katılımlı etkinliklerle işlenen sosyal bilgiler dersine yönelik öğrenci, aile ve öğretmen görüşlerine ilişkin sonuçlar

Araştırmanın uygulama süreci tamamlandıktan sonra aileler ve öğrencilerle gerçekleştirilen odak grup görüşmeleri ile sosyal bilgiler öğretmeni ile gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmeye ilişkin sonuçlar; “Sosyal bilgiler dersine bakış”, “Aile katılımlı etkinliklere bakış”, “Aile katılımlı etkinliklerin araştırma katılımcılarına sağladığı kazanımlar”, “Uygulama sürecinde yaşanan güçlükler” ve “Uygulama sürecine ve aile katılımlı etkinliklere yönelik öneriler” başlıkları altında sunulmuştur.

5.1.2.1. Sosyal bilgiler dersine bakış

5.1.2.1.1. Öğrenci görüşlerinden elde edilen sonuçlar

Odak grup görüşmelerinden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda öğrencilerin aile katılımlı uygulamadan önce sosyal bilgiler dersini sıkıcı, ezber gerektiren, yazı yazılan bir ders olarak gördükleri ve sosyal bilgiler dersine yönelik olumsuz görüşe sahip oldukları ortaya çıkmıştır. Öğrenciler sosyal bilgiler dersini aile katılımlı etkinliklerle işlendikten sonra sosyal bilgiler dersini sevdiklerini, eğlenceli bulduklarını ve sosyal bilgiler dersine katılım sağlama isteği duyduklarını vurgulamıştır.

5.1.2.1.2. Aile görüşlerinden elde edilen sonuçlar

Odak grup görüşmelerinden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda ailelerin aile katılımlı uygulamadan önce sosyal bilgiler dersini ezber gerektiren bir ders olarak gördükleri ve öğrencilik yıllarında derse yönelik olumsuz tutuma sahip oldukları ortaya çıkmıştır. Sosyal bilgiler dersine katılım sağladıktan sonra ailelerin, dersin içeriğine yönelik farkındalık kazandıkları ve sosyal bilgiler dersini günlük yaşamla ilişkilendirdikleri ortaya çıkmıştır. Ayrıca aileler sosyal bilgiler dersinin aile katılımlı etkinlikler ile işlenmesinin öğrencilere dersin içeriğine yönelik farkındalık kazandırdığını ve öğrencilerin dersi sevmelerini sağladığını vurgulamıştır.

5.1.2.1.3. Öğretmen görüşlerinden elde edilen sonuçlar

Görüşmeden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda sosyal bilgiler öğretmenin, sosyal bilgiler dersinin aile katılımlı etkinliklerle işlenmesinin ailelere

dersin amacı, içeriği ve sosyal bilgiler dersinde öğrenilenlerin günlük yaşamda uygulanması gerektiğine ilişkin farkındalık kazandırdığı görüşünde olduğu ortaya çıkmıştır.

5.1.2.2. Sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklere bakış

5.1.2.2.1. Öğrenci görüşlerinden elde edilen sonuçlar

Odak grup görüşmelerinden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda öğrencilerin, aile katılımlı etkinliklerin etkili öğretim sağladığı görüşünde oldukları ortaya çıkmıştır. Öğrenciler aile katılımlı etkinliklerin etkili öğretim sağlamasını; etkinliklerin dikkat çekici, güdüleyici olması ve öğretici olması, iş birliği ortamı oluşturması, öğrenilenlerin tekrarını sağlaması, öğrenmeyi öğrenme sağlaması, öğretme-öğrenme sürecinin planlı olması, uygulamaya dayalı öğrenme sağlaması ve öğrenmeyi eğlenceli hale getirmesi olarak belirtmişlerdir.

Öğrenciler aile katılımlı etkinliklerin aileleri ile birlikte öğrenme sağladığını, babaları ile çalışma olanağı sunduğunu, ailelerinin kendilerine destek olmasını sağladığını ve aileler için sosyal aktivite olduğunu belirtmiştir. Öğrenciler aile katılımlı etkinliklerin sözel derslerde uygulanabileceğini ve uygulanan tüm aile katılımlı etkinlikleri yararlı bulduklarını belirtmiştir. Ayrıca öğrenciler, aile katılımlı etkinliklerin aile içi ve diğer ailelerle paylaşım ortamı oluşturduğunu vurgulamıştır.

5.1.2.2.2. Aile görüşlerinden elde edilen sonuçlar

Odak grup görüşmelerinden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda ailelerin aile katılımlı etkinliklerin etkili öğretim sağladığı görüşünde oldukları ortaya çıkmıştır. Aileler aile katılımlı etkinliklerin etkili öğretim sağlamasını; öğrenciler için dikkat çekici ve güdüleyici olması, öğrenciler için kalıcı öğrenme sağlaması, iş birliği ortamı oluşturması ve öğrenmeyi eğlenceli hale getirmesi olarak ifade etmiştir.

Aileler aile katılımlı etkinliklerin çocuklarının düzeylerini görmeyi sağladığını, babalar ile çalışma olanağı sunduğunu ve aileler için sosyal aktivite olduğunu dile getirmiştir. Bunun yanı sıra aileler, aile katılımlı etkinliklerle işlenen sosyal bilgiler dersinde öğrenmenin yönlendirici olmasının önemine ve etkinliklerin öğrencilerin yaş grubuna uygun olmasına vurgu yapmıştır. Aileler uygulanan tüm etkinlikleri yararlı

bulduklarını belirtmiştir. Ayrıca aileler, aile katılımlı etkinliklerin öğretmenle, diğer ailelerle ve aile içinde paylaşım ortamı oluşmasını sağladığını vurgulamıştır.

5.1.2.2.3. Öğretmen görüşlerinden elde edilen sonuçlar

Görüşmeden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda sosyal bilgiler öğretmenin aile katılımlı etkinliklerin, ailelerin çocuklarına destek olmasını sağladığı, babalarla çalışma olanağı sunduğu görüşünde olduğu ortaya çıkmıştır. Sosyal bilgiler öğretmeni, etkinlikleri uygulama konusunda öğretmenin yönlendirici olduğunu vurgulamıştır. Sosyal bilgiler öğretmeni, aile katılımlı tüm etkinlikleri uygulanabilir olarak değerlendirdiğini dile getirmiştir. Ayrıca sosyal bilgiler öğretmeni, aile katılımlı okulda öğrenme etkinliğinden örnekle bazı etkinlikleri öğretmenler için zaman alıcı bulunduğunu belirtmiştir.

5.1.2.3. Sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin katılımcılara sağladığı kazanımlar

5.1.2.3.1. Öğrenci görüşlerinden elde edilen sonuçlar

Odak grup görüşmelerinden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda öğrencilerin aile katılımlı etkinliklerin öğrencilere yansımaları; kalıcı öğrenme sağlanması, kavram yanlışlarının giderilmesi ve yanlış öğrenmelerin düzeltilmesi olarak belirttikleri ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin aile katılımlı etkinliklerle işlenen sosyal bilgiler dersinde çeşitli bilgiler edindikleri, öğrendiklerini tüketim bilinci, tasarruf bilinci ve doğal çevreye duyarlılık olarak günlük yaşamlarına aktardıkları, aile katılımlı etkinliklerin öğrencilerin araştırma ile empati becerilerinin ve özgüvenlerinin gelişimine katkı sağladığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca öğrenciler aile katılımlı etkinlikler ile işlenen sosyal bilgiler dersinde mesleklere, doğal afetlere ve üretim faaliyetlerine yönelik farkındalık kazandıklarını belirtmiştir.

Öğrenciler aile katılımlı etkinliklerle işlenen sosyal bilgiler dersinde annelerinin, babalarının ve kardeşlerinin yeni bilgiler edindiklerini vurgulamıştır. Öğrenciler aile katılımlı etkinliklerin, ailelerinin deneyim ve tüketim bilinci kazanmasını sağladığını vurgulamıştır. Ayrıca öğrenciler etkinliklerin annelerinin özgüven gelişimlerine katkı sağladığını ifade etmiştir.

Öğrenciler bu araştırmanın sosyal bilgiler öğretmeninin mesleki gelişime katkı sağladığını vurgulamıştır. Öğrenciler aile katılımlı etkinlikler ile işlenen sosyal bilgiler dersinden sonra sosyal bilgiler öğretmeninin araştırmacıyı model aldığı için daha anlayışlı olduğunu dile getirmiştir.

Öğrenciler aile katılımlı etkinlikler ile işlenen sosyal bilgiler dersinden sonra ailelerinin kendilerine karşı daha ilgili ve sevgi dolu olduklarını, etkinliklerin özellikle aile içi duygusal ilişkilerin güçlenmesine katkı sağladığını belirtmiştir.

5.1.2.3.2. Aile görüşlerinden elde edilen sonuçlar

Odak grup görüşmelerinden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda ailelerin aile katılımlı etkinliklerin ailelere ve öğrencilere yönelik çeşitli kazanımları olduğunu belirttikleri ortaya çıkmıştır. Aileler aile katılımlı etkinliklerle işlenen sosyal bilgiler dersinin; öğrencilerin özgüven, araştırma becerisi ve sorumluluk bilincinin gelişimine katkı sağladığını vurgulamıştır. Aileler etkinliklerin öğrencilere çeşitli bilgiler edindirdiğini ve öğrenciler için kalıcı öğrenme sağladığını dile getirmiştir. Aileler öğrencilerin aile katılımlı etkinliklerle işlenen sosyal bilgiler dersinde öğrendiklerini tasarruf bilinci, tüketim bilinci ve doğal çevreye duyarlılık olarak günlük yaşamlarına aktardıklarını vurgulamıştır. Ayrıca aileler aile katılımlı etkinliklerle öğrencilerin doğal afetlere, güncel olaylara, mesleklere ve üretim faaliyetlerine yönelik farkındalık kazandıklarını dile getirmiştir.

Aileler etkinliklerin ailelere yansımaları; aileler ile kardeşlerin bilgi kazanmasını sağlaması, ailelerin kavram yanılgılarının giderilmesi, ailelerin tüketim bilinci kazanması, ailelerin özellikle annelerin özgüven ve araştırma becerisinin gelişimine katkı sağlaması olarak belirtmiştir. Ayrıca bazı ailelerin sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen aile katılımlı uygulamadan önce çocuğunun eğitiminden başlıca sorumlu olarak öğretmeni gördüğü ancak araştırma sonucunda bu ailelerin öğretmenle empati kurarak kendi sorumluluğunun bilincine vardığı ortaya çıkmıştır.

Aileler aile katılımlı etkinliklerle işlenen sosyal bilgiler dersinden sonra aile içi ilişkilerinin güçlendiğini belirtmiştir. Ayrıca aileler, aile katılımlı etkinlikler yoluyla öğretmeni, diğer aileleri ve öğrencileri tanıdıklarını ve araştırmanın aile-öğrenci-öğretmen ilişkilerinin güçlenmesini sağladığını vurgulamıştır.

5.1.2.3.3. Öğretmen görüşlerinden elde edilen sonuçlar

Görüşmeden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda sosyal bilgiler öğretmeninin aile katılımlı etkinlikler yoluyla işlenen sosyal bilgiler dersinin öğrencilerin akademik başarılarına katkı sağladığı görüşünde olduğu ortaya çıkmıştır. Sosyal bilgiler öğretmeni aile katılımlı etkinliklerle işlenen sosyal bilgiler dersi ile ailelerin bilgi ve deneyim edindiğini belirtmiştir. Ayrıca sosyal bilgiler öğretmeni, ailelerin sosyal bilgiler dersine katılmasının öğretmenle empati kurmalarını sağladığını vurgulamıştır.

Sosyal bilgiler öğretmeni, aile katılımlı etkinliklerle işlenen sosyal bilgiler dersinde gözlem yaptığını, uygulama sürecinin kendisi için öğretici olduğunu, bu süreçte öğrendiği etkinlikleri farklı şubelerde de uyguladığını ve araştırmanın mesleki gelişimine katkı sağladığını vurgulamıştır. Sosyal bilgiler öğretmeni, aile katılımlı etkinliklerle işlenen sosyal bilgiler dersinin, ailelerin öğretmene yönelik beklentilerini görmesini sağladığını belirtmiştir.

Sosyal bilgiler öğretmeni, sosyal bilgiler dersinin aile katılımlı etkinliklerle işlenmesinin aile içi ilişkilerin güçlenmesini ve kendisinin öğrenciler ile aileleri tanınmasını sağladığını vurgulamıştır.

5.1.2.4. Sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin uygulanma sürecinde yaşanan güçlükler

5.1.2.4.1. Öğrenci görüşlerinden elde edilen sonuçlar

Odak grup görüşmelerinden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda öğrencilerin, uygulama sürecinde kendilerine ve ailelerine karşı yetersizlik hissi yaşadığı olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca bazı öğrencilerin evde gerçekleştirilen etkinliklerin video çekimi sırasında etkinliğe odaklanmada güçlük yaşadıkları ve videoları araştırmacıya gönderme konusunda da teknik sorun yaşadıkları ortaya çıkmıştır.

5.1.2.4.2. Aile görüşlerinden elde edilen sonuçlar

Odak grup görüşmelerinden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda ailelerin sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımlı etkinliklerin uygulanma sürecinde yaşanan güçlükleri; ailelerin yetersizlik hissi, öğrencilerin ailelerine karşı yetersizlik hissi ve baba katılımının sınırlı düzeyde olması olarak belirttikleri ortaya çıkmıştır. Bazı ailelerin evde öğrenme kapsamında yaptıkları etkinliklerde video çekimi

sırasında etkinliğe odaklanmada güçlük yaşadıkları ve videoları araştırmacıya gönderme konusunda da teknik sorun yaşadıkları ortaya çıkmıştır. Ayrıca bir aile iş yoğunluğundan dolayı etkinliklere zaman ayırmada güçlük yaşandığını belirtmiştir.

5.1.2.4.3. Öğretmen görüşlerinden elde edilen sonuçlar

Görüşmeden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda sosyal bilgiler öğretmeninin uygulama sürecinde yaşanan güçlükleri; ailelerin kendilerine yönelik yetersizlik hissi, video çekimine karşı önyargılı olunması ve okulun fiziksel alt yapısının yetersiz olması olarak belirttiği görülmüştür.

5.1.2.5. Sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katımlı etkinliklerin uygulanma sürecine ilişkin öneriler

5.1.2.5.1. Öğrenci görüşlerinden elde edilen sonuçlar

Odak grup görüşmelerinden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilebilecek aile katımlı etkinlik önerilerini; ailelerle sohbet etkinliği, aileden aileye sosyal bilgiler eğitimi etkinliği, ailelerle araştırma yapmaya dayalı etkinlikler ve aile eğitimine katkı sağlayan etkinlikler olarak belirttikleri ortaya çıkmıştır.

5.1.2.5.2. Aile görüşlerinden elde edilen sonuçlar

Odak grup görüşmelerinden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda ailelerin sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilebilecek aile katımlı etkinlik önerilerini; babaların katılımını gerektiren etkinlikler, araştırma yapmaya dayalı etkinlikler ve güncel olaylara dayalı etkinlikler olarak belirttikleri ortaya çıkmıştır.

5.1.2.5.3. Öğretmen görüşlerinden elde edilen sonuçlar

Görüşmeden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda sosyal bilgiler öğretmeninin sosyal bilgiler dersinde ailelerin derse dinleyici olarak katılımına yönelik bir etkinlik önerisinde bulunduğu görülmüştür. Sosyal bilgiler öğretmeni aile katılımı sağlanarak işlenecek sosyal bilgiler dersinin uygulama sürecinde ailelerin katılımı konusunda gönüllüğün esas alınması ve ebeveynleri olmayan öğrencilere yönelik duyarlı davranılması gerektiğini vurgulamıştır.

5.2. Tartışma

Sosyal bilgiler dersine aile katılımının nasıl sağlanabileceğini ve aile katılımına dayalı etkinliklerle işlenen sosyal bilgiler dersine ilişkin öğrenci, aile ve öğretmen görüşlerini ortaya koymayı amaçlayan bu araştırmanın uygulama sürecinde 11 aile katılımına dayalı etkinlik gerçekleştirilmiştir. Bu aile katılımına dayalı etkinliklerin beşi evde, beşi okulda biri okul dışında gerçekleştirilmiştir.

Aile katılımına dayalı etkinliklerle işlenen sosyal bilgiler dersinde aileler ve öğrenciler, gerek evde gerek okulda ve gerekse okul dışında yapılan etkinlikleri eğlenceli ve yararlı bulduklarını, etkinlik sırasında heyecanlandıklarını ve mutlu olduklarını belirtmişlerdir. Araştırmanın bu bulgusu alanyazında yer alan aile katılımına yönelik gerçekleştirilen araştırmaların bulguları ile örtüşmektedir (Balli, Demo ve Wedman, 1998, s.154; Kılıç, 2010, s.88; Van Voorhis, 2011, s.241).

Araştırma sonucunda aileler ve öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen aile katılımına dayalı etkinliklere ilişkin; her bir etkinliğin ailelere ve öğrencilere farklı katkıları olduğu ve bu nedenle tüm etkinlikleri yararlı buldukları görüşünde oldukları ortaya çıkmıştır. Araştırmanın bu bulgusu Atakan (2010, s.80) tarafından gerçekleştirilen araştırmanın “ebeveynler çocuklarında aile katılımı çalışmalarının hep olumlu etkilerinin olduğunu, genel anlamda çocuklarında hiçbir olumsuz etkiye rastlamadıklarını ifade etmişlerdir” bulgusuyla ve Akkaya (2007, s.75) tarafından gerçekleştirilen araştırmanın “öğretmenlerin aile katılımı çalışmalarının çocuklar üzerinde olumlu etkileri olduğunu ifade ettikleri görülmektedir” bulgusuyla örtüşmektedir.

Stern (2003, s.59) evde gerçekleştirilen aile katılımına dayalı etkinliklerde ev ödevlerine ailelerin katılımını sağlayabilmek için ailelerin yaşantılarını içeren konulardan yararlanılabileceğini belirtmiştir. Sosyal bilgiler dersinin içeriğini oluşturan çoğu konu, ailelerin günlük yaşantılarındaki deneyimlerini kapsamaktadır. Bu araştırmada da ailelerin kendi yaşantılarını içeren konularda sosyal bilgiler dersine evde katılım sağladığı çeşitli etkinlikler düzenlenmiştir.

Alanyazında yer alan kaynaklarda bir uzman kişi olarak öğretmenin, aileleri çocuğunun derslerine yardımcı olmak için yapması gerekenler konusunda yönlendirilmesinin ve bilgilendirmesinin önemli olduğu belirtilmiştir (Fitzgerald, 2004, s.45; Şeker, 2009, s.14). Bu araştırmada da özellikle evde öğrenme kapsamında

gerçekleştirilen etkinliklerde aileleri desteklemek ve onlarla iletişim kurmak için aile işbirliği defterlerinden ve sosyal medya uygulamalarından yararlanılmıştır. Araştırmaya katılan çoğu aile, evde gerçekleştirilen etkinliklere yönelik aile iş birliği defterlerinde yer alan yönergeleri etkinliğin uygulanmasını kolaylaştırması bakımından yararlı bulduklarını vurgulamıştır. Bu bağlamda aile işbirliği defterlerinin, sosyal bilgiler dersine aile katılımı sağlamaya ilişkin evde gerçekleştiren etkinliklere yönelik ailelerle iletişim kurma ve etkinliğe ilişkin ailelere yönergeler sunma amacıyla yararlanılabilecek etkili bir araç olduğu söylenebilir.

Flynn (2007, s.26) evde gerçekleştirilen etkinliklerde ailelerin, çocuklarının düzeylerini gözlemleyebileceğini belirtmiştir. Bu araştırmada da benzer bir biçimde araştırmaya katılan aileler ve sosyal bilgiler öğretmeni tarafından, evde öğrenme kapsamında gerçekleştirilen etkinliklerin ailelerin çocuklarının düzeyini görmesini sağladığı belirtilmiştir. Araştırmanın bu bulgusu Balli, Demo ve Wedman (1998, s.154) tarafından evde ailelerin matematik dersi ev ödevlerine katılımını sağlamaya yönelik gerçekleştirilen çalışmada “aileler ev ödevlerine katılımlarının, çocuklarının seviyesini görmelerini sağladığı görüşündedir” bulgusuyla ve Barge ve Loges (2003, s.156) tarafından gerçekleştirilen “araştırmaya katılan öğrenciler ve öğretmenlerin, ailelerin ev ödevlerine yardım ederek çocuklarının düzeyini ve ilerlemesini gözlemleyebileceği görüşünde oldukları ortaya çıkmıştır” bulgusuyla örtüşmektedir.

Berger ve Riojas Cortez (2015, s.31) tarafından aile büyüklerinin öğrenciler için önemli bir bilgi kaynağı olacağı, aile büyüklerinin deneyimlerinin derslerde önemli bir kaynak olarak kullanılabileceği ve torunlarının eğitimlerine katılmalarının önemli olduğu belirtilmiştir. Bu araştırma sonucunda da sosyal bilgiler öğretmeni, aileler ve öğrencilerin aile büyükleriyle çalışma etkinliğinin öğrenciler için öğretici olduğu görüşünde oldukları ortaya çıkmıştır. Sosyal bilgiler öğretmeni aile büyükleri ile çalışma etkinliğinin sosyal bilgiler dersine ilişkin bilgi edinme bakımından yararlı olduğu görüşünde olduğunu vurgulamıştır. Araştırma sonuçlarından hareketle sosyal bilgiler dersinde geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında ele alınan konularda aile büyükleri ile çalışma ve sözlü tarih etkinliğinden etkili bir biçimde yararlanılabileceği söylenebilir.

Hacısalihoglu-Karadeniz, Aksu ve Topal (2012, s.241) tarafından gerçekleştirilen çalışmaya katılan aileler, çocuklarına destek olmalarını sağlamaya ve aileleri bilinçlendirmeye yönelik çalıştay, seminer, konferans gibi okulda çeşitli bilgilendirici planlı öğretim etkinliklerine gereksinim duyduklarını dile getirmişlerdir. Bu araştırmada

ailelerin sosyal bilgiler dersine katılımını sağlamaya ilişkin okulda bilgilendirici etkinlikler düzenlenmiştir. Aile toplantısı etkinliği, sosyal bilgiler dersine aile katılımı sağlama konusunda aileleri bilgilendirmek amacıyla düzenlenmiş etkinliklerden biridir. Bu etkinliğe katılım sağlayan ailelerin, etkinliğin bilgilendirici olduğu, çocuklarına sosyal bilgiler dersinde destek olmaya yönelik farkındalık oluşturduğu, diğer ailelerle ve sosyal bilgiler öğretmeni ile iletişim kurma konusunda yararlı olduğu görüşünde oldukları ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda aile toplantısı etkinliğinin Fitzgerald (2004, s.35) tarafından da belirtildiği gibi aile-öğretmen ve aile-aile arasındaki çift yönlü iletişime katkı sağlayabileceği söylenebilir.

Okulda gerçekleştirilen bir diğer etkinlik olan aile katılımlı okulda öğrenme etkinliğinin ve okul dışında gerçekleştirilen fabrika gezisi etkinliğinin aileler, öğrenciler ve sosyal bilgiler öğretmeni tarafından aile-öğrenci-öğretmen ilişkilerinin güçlenmesini sağladığı vurgulanmıştır. Araştırmanın bu bulgusu Barge ve Loges (2003, s.149) tarafından gerçekleştirilen “Araştırmaya katılan ailelerin, aile katılımı çalışmaları ile aileler arasındaki ilişkilerin güçlenmesinin sağlanabileceği görüşünde oldukları ortaya çıkmıştır” bulgusu ve Jones (1993, s.16)’in “Etkinlikler aile-okul ve aile-aile arasındaki ilişkinin gelişiminde önemli rol oynar” görüşü ile örtüşmektedir. Bu bağlamda okulda ailelerin katılımı ile gerçekleştirilen etkinliklerin aileler ve sosyal bilgiler öğretmenin birbirini tanımalarına ve ailelerin sosyal bilgiler öğretmeni ve diğer ailelerle ilişkilerinin güçlenmesine katkı sağlayacağı söylenebilir.

Anderson ve Minke (2007, s.319) ise öğretmenlerin aileleri özel olarak okula davet etmesinin aileler için önemli olduğunu ve aileleri çocuklarının eğitimine katılım sağlamaya cesaretlendirdiğini belirtmiştir. Berger ve Riojas Cortez (2015, s.96) ailelerin deneyimlerini öğrenciler ve öğretmenlerle paylaşmak için okula özel olarak davet edilebileceklerini diğer bir deyişle kaynak kişi olarak okula davet çalışmalarında ailelerden de yararlanılabileceğini belirtmiştir. Bu araştırmada benzer bir biçimde ailelerin bilgi sahibi olduğu konularda sınıfta kaynak kişi olarak yer almasını sağlayacak bir etkinlik düzenlenmiştir. Ayrıca bir başka ailenin, ilgi duyduğu ve çocuğu ile birlikte sınıfta ders anlattığı bir etkinlik olan aile-öğrenci sunumu etkinliği düzenlenmiştir. Bu etkinliklere katılım sağlayan ailelerin, etkinliklerin sınıf ortamını görmelerini ve çocuğunun arkadaşlarını görmelerini sağladığı görüşünde oldukları ortaya çıkmıştır. Bunun yanı sıra öğrenciler de bu etkinlikleri dikkat çekici, öğretici, eğlenceli bulduklarını belirtmişlerdir. Bu bağlamda sosyal bilgiler dersi kapsamında ailelerin sınıfta yer

almasını gerektiren etkinliklerin düzenlenmesinin aileler ve öğrenciler için yararlı olduğu söylenebilir.

Stern (2003, s.41) ailelerin gönüllü olarak sınıfta yer almasının olumlu etkilere sahip olduğunu ve ailelerin gönüllü olarak sınıfta yer almalarını gerektiren etkinliklerin özel günler kapsamında düzenlenebileceğini belirtmiştir. Bu araştırmada da ailelerin gönüllü olarak sınıfta yer almasını sağlamaya yönelik belirli gün ve haftalar kapsamında bir etkinlik düzenlenmiştir. Araştırma sonucunda ailelerin gönüllü olarak sınıfta yer aldığı bu etkinliğe, çocuğunun sorunlu davranışları olan bir ailenin gönüllü olarak katılım sağladığı ortaya çıkmıştır. Sosyal bilgiler öğretmeni, sorunlu davranışları olan bir öğrencinin annesinin bu etkinlik ile ilk kez okula geldiğini söyleyerek ailelerin çocuklarına yönelik olumsuz durumlarda okula gelmekten kaçındığı ve ailelerin etkinliklere katılım sağlamak için okula davet edilmesinin aile katılımı sağladığı görüşünde olduğunu belirtmiştir. Flynn (2007, s.24) tarafından da belirtildiği gibi öğrenciler sorunlu davranış sergilediği için ailelerin öğretmenler tarafından aranması ve bu ailelere negatif tutum sergilenmesi aile katılımında karşılaşılan önemli bir güçlüktür. Araştırmanın bu bulgusu, eğitime aile katılımı sağlamada yaşanan bu güçlüğü, ailelerin planlı öğretim etkinliklerine katılım için okula davet edilmeleri ile ortadan kalkabileceğinin göstergesidir.

Araştırma sonucunda aile katılımlı etkinliklerle işlenen sosyal bilgiler dersinin öğrencilere, ailelere ve sosyal bilgiler öğretmenine çeşitli kazanımlar sağladığı ortaya çıkmıştır. Alanyazında yer alan kaynaklarda aile katılımının öğrencilerin akademik başarılarına ve özgüven gelişimlerine önemli katkısı olduğu belirtilmiştir (Driessen, Smit ve Slegers, 2005, s.526; Epstein, 2010a, s.87; Hornby, 2011, s.2; Hoover-Dempsey ve Sandler, 1997, s.12). Bu araştırma sonucunda aile katılımlı etkinliklerle işlenen sosyal bilgiler dersinin öğrencilerin akademik başarısına ve özgüven gelişimine katkı sağladığı ortaya çıkmıştır. Araştırmanın bu bulgusu alanyazında yer alan Barge ve Loges (2003, s.156), Bellibaş ve Gümüş (2013, s.183), Fan ve Chen (2001, s.4), Hill ve Tyson (2009, s.740), Jeynes (2007, s.99), Kılıç (2010, s.89), Lawson (2003, s.77), Morris ve Taylor (1998, s.221), Sheldon, (2003, s.150) ve Walhof (2016, s.11) tarafından gerçekleştirilen çalışmalarda aile katılımının öğrencilerin akademik başarısına katkı sağladığı ve Akkaya (2007, s.97), Atakan (2010, s.80), Kılıç (2010, s.88) tarafından gerçekleştirilen çalışmalarda aile katılımının öğrencilerin özgüven gelişimine katkı sağladığı bulguları ile örtüşmektedir. Bunun yanı sıra sosyal bilgiler öğretmeni, aile katılımlı etkinliklerle

işlenen sosyal bilgiler dersindeki uygulamaların diğer derslere de yansıdığını ve bu durumun uygulama yapılan sınıfın okulda en başarılı şube olmasını sağladığını vurgulamıştır. Kimi aileler de sosyal bilgiler öğretmenine benzer bir biçimde, diğer derslerde de çocuklarına destek olmaya başladıklarını belirtmişlerdir. Araştırmanın bu bulgusu ailelerin ve öğrencilerin, sosyal bilgiler dersinde aile katılımı sağlamada uygulanan etkinliklere ilişkin bilgilerini diğer derslerde de kullanabileceğini göstermektedir.

Araştırma sonucunda sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımı etkinliklerinin öğrencilerin sorumluluk bilincinin gelişimine katkı sağladığı ortaya çıkmıştır. Aileler özellikle sosyal bilgiler dersi kapsamında evde öğrenme temelli aile katılımı etkinliklerinde, öğrencilerin sorumluluk aldıkları vurgulamıştır. Araştırmanın bu bulgusu Kılıç (2010, s.89) tarafından gerçekleştirilen araştırmanın “sınıf öğretmenlerinin aile katılımı çalışmalarının öğrencilerde sorumluluk bilinci geliştirdiği görüşünde oldukları ortaya çıkmıştır” bulgusuyla örtüşmektedir.

Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin, akademik başarının artmasına, özgüven ve sorumluluk bilincinin gelişimine ek olarak pek çok kazanım edindikleri söylenebilir. Araştırmanın öğrencilerin empati ve araştırma becerisinin gelişimine, üretim faaliyetleri, meslekler ve doğal afetlere ilişkin farkındalık kazanmasına katkı sağladığı ortaya çıkmıştır. Bunun yanı sıra araştırma sonucunda aile katılımına dayalı etkinliklerle işlenen sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin yanlış öğrenmelerini düzelttikleri ve kavram yanlışlarının giderildiği ortaya çıkmıştır. Araştırmada ortaya çıkan bu bulgular sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımı etkinliklerinin, öğrencilerin çok yönlü gelişimine katkı sağladığının göstergesidir.

Şeker (2009, s.14) aile katılımının ailelerin çocuklarına nasıl yardımcı olacakları konusunda onları bilinçlendirdiğini belirtmiştir. Bu araştırma sonucunda da sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımına dayalı etkinliklerin, ailelerin sosyal bilgiler dersinde çocuklarına destek olma konusunda bilinçlenmesine katkı sağladığı ortaya çıkmıştır. Araştırmanın bu bulgusu Kılıç (2010, s.97) tarafından gerçekleştirilen “öğretmenlerin aile katılımı, ailelerin çocuğun eğitimi konusunda bilinçlenmelerini sağladığı görüşünde oldukları ortaya çıkmıştır” bulgusuyla örtüşmektedir. Ayrıca araştırma sonucunda aileler, öğrenciler ile birlikte kardeşlerin yeni bilgiler edindiklerini ve sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımına dayalı etkinliklerin kardeşlerin sorumluluk bilincinin gelişimine de katkı sağladığını vurgulamıştır.

Alanyazında aile katılımı çalışmaları ile ailelerin bireysel gelişimlerine önemli katkılar sağlanabileceği belirtilmiştir (Aslanargun, 2007, s.124; Hill ve Taylor, 2004, s.161). Bu araştırma sonucunda da aile katılımına dayalı etkinliklerle işlenen sosyal bilgiler dersinin ailelere çeşitli kazanımlar sağladığı ortaya çıkmıştır. Öğrenciler sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımına dayalı etkinlikler ile ailelerinin bilgi ve deneyim kazandığını, kardeşlerinin yeni bilgiler edindiklerini vurgulamışlardır. Bunun yanı sıra öğrenciler sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımına dayalı etkinliklerin, ailelerinin tüketim bilinci kazanmalarına ve özgüven gelişimlerine katkı sağladığını belirtmişlerdir. Aileler de öğrencilerle benzer görüş belirterek sosyal bilgiler dersine katılım sağlayarak bilgi ve deneyim kazandıklarını, tasarruf ve tüketim bilinci kazandıklarını ve sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen etkinliklerin özgüven gelişimlerine katkı sağladığını dile getirmiştir. Araştırmanın bu bulguları, sosyal bilgiler dersine aile katılımı sağlamanın öğrencilerle birlikte ailelere de önemli katkılar sağladığının göstergesidir.

Çamlıbel Çakmak (2000, s.3) aile katılımı çalışmalarının öğretmenlere mesleki gelişim bakımından önemli katkıları olduğunu belirtmiştir. Bu araştırma sonucunda aile katılımına dayalı etkinliklerle işlenen sosyal bilgiler dersinin, sosyal bilgiler öğretmenin mesleki gelişimine katkı sağladığı ortaya çıkmıştır. Öğrenciler ve sosyal bilgiler öğretmeni, aile katılımına dayalı etkinliklerle işlenen sosyal bilgiler dersinde sosyal bilgiler öğretmenin mesleki gelişim sağladığı görüşünde olduklarını belirtmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenin sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımı etkinlikleri uygulama süreci devam ederken diğer şubelerde de bu etkinlikleri uyguladığı ortaya çıkmıştır. Araştırmanın bu bulguları, öğretmenlerin aile katılımı etkinliklerin uygulanışı ile ilgili örnek dersleri gözlemlemesinin etkili olabileceğini göstermektedir. Bunun yanı sıra öğrencilerin, sosyal bilgiler öğretmenin araştırmacıyı gözlemlediği için öğrencilere daha esnek ve anlayışlı davrandığı görüşünde oldukları ortaya çıkmıştır. Araştırmanın bu bulgusu alanyazında yer alan Akkaya (2007, s.79) tarafından gerçekleştirilen araştırmanın “araştırmaya katılan çoğu öğretmen, aile katılımı çalışmalarının öğretmenlerin mesleki gelişiminin artmasında etkilerinin olduğunu düşünmektedir” bulgusuyla örtüşmektedir.

Lawson (2003, s.115) tarafından gerçekleştirilen araştırmaya katılan öğretmenler, aile katılımı çalışmaları ile aileleri desteklemek istediklerini; ancak ailelerin sorumluluklarını öğretmenlere yüklemesinden kaygı duyduklarını dile getirmiştir. Oysaki

bu araştırmada sonucunda aile katılımı etkinliklerle işlenen sosyal bilgiler dersinde, ailelerin kendi sorumluluklarının bilincine vardığı ve çocuklarına sosyal bilgiler dersinde destek olmaya yönelik farkındalık kazandığı ortaya çıkmıştır. Araştırmanın bu bulgusu derslere aile katılımı sağlamanın ailelerin çocuklarının eğitimine ilişkin kendi sorumluluklarının bilincine varmasını ve çocuklarına derslerine destek olmaya yönelik farkındalık kazanmasını sağladığının bir göstergesidir.

Alanyazında eğitime aile katılımı sağlamada öğrencilerden kaynaklı güçlükler olduğu belirtilmiştir. Hornby (2011, s.16) ortaokul düzeyindeki öğrencilerin, ailelerinin okulda bulunmaları konusunda olumsuz tutuma sahip olabileceği belirtilmiştir. Oysaki ortaokul 5. sınıf düzeyindeki öğrencilerin katıldığı bu araştırmada, öğrencilerden kaynaklı herhangi bir güçlük yaşanmamıştır. Bunun yanı sıra araştırmaya katılan tüm öğrenciler, aile katılımı etkinliklerinin aileleri ile iyi zaman geçirmelerini sağladığı ve evde, okulda ve okul dışında okulda geręekleřtirilen etkinliklere ailelerinin katılmasını istediklerini dile getirmiştir. Ayrıca kimi öğrenciler, okulda geręekleřtirilen etkinliklere ailesi katılım sağladığı için kendini özel hissettiğini ifade etmiştir. Ancak araştırmanın bu bulgusu, alanyazında yer alan Patall, Cooper ve Robinson (2008, s.1062) tarafından geręekleřtirilen araştırmanın, “aile katılımının ilkokul öğrencileri için olumlu bir etkiye sahipken ortaokul öğrencileri için olumlu bir etkiye sahip olmadığı ortaya çıkmıştır” bulgusu ve Kılıç (2010, s.102) tarafından geręekleřtirilen araştırmanın “sınıf öğretmenlerinin, öğrencilerin aile katılımı etkinliklerde olumsuz davranışlar sergilediği görüşünde olduğu ortaya çıkmıştır” bulgusu ile çelişmektedir.

Alanyazında yer alan Erdoğan ve Demirkasımoğlu (2010, s.412) ve Selanik Ay ve Aydoğdu (2016, s.574) tarafından geręekleřtirilen çalışmalarda öğretmenlerin, aile katılımı çalışmalarında ailelerin öğretmenin işine müdahale etmeye çalışmalarından kaynaklı sorunlar yaşadıkları görüşünde oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Ancak bu araştırma sonucunda planlı öğretim etkinlikleri ile sosyal bilgiler dersine katılım sağlayan ailelerin, sosyal bilgiler öğretmeni ile empati kurduğu ortaya çıkmıştır. Buna yönelik kimi aileler, öğretmenleri daha iyi anladıklarını, sorumluluklarının oldukça fazla olduğunu gördüklerini belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra kimi aileler, sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımı etkinliklerinin uygulanma süreci öncesinde çocuklarının eğitiminden başlıca sorumlu olan kişiyi öğretmen olarak gördüklerini dile getirmişlerdir. Ancak bu aileler sosyal bilgiler dersine katılım sağlayarak sosyal bilgiler öğretmeni ile empati kurduklarını ve öğretmenlerin sorumluluklarının ve iş yükünün fazla olduğunu

anladıklarını belirtmişlerdir. Araştırmanın bu bulgusu, sosyal bilgiler dersine aile katılımı sağlamanın öğretmenlere güçlük oluşturmadığının ve ailelerin öğretmene destek olmasını sağladığının bir göstergesidir.

Alanyazında yer alan Argon ve Kıyıcı (2012, s.85), Özgan ve Aydın (2010, s.1185) ve Erdoğan ve Demirkasımioğlu (2010, s.423) tarafından gerçekleştirilen araştırmalarda, öğretmenlerin aile katılımı çalışmalarına katılım konusunda ailelerin ilgisizliğinden kaynaklı güçlük yaşadıkları ortaya çıkmıştır. Ancak bu araştırmanın sonuçları ailelerin istekli ve gönüllü olarak çocuklarının eğitimine katılım sağladığını göstermiştir. Araştırma sonucunda sosyal bilgiler öğretmeninin, ailelerin davet edildiğinde okula geldikleri ve sorunun öğretmenden kaynaklandığı görüşünde olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca kimi aileler, öğretmenin aile katılımı etkinlikleri konusunda cesaretlendirici ve yol gösterici olmasının sosyal bilgiler dersine katılım sağlamayı kolaylaştırdığına vurgu yapmıştır.

Alanyazında yer alan araştırma sonuçlarında ve kaynaklarda ailelerin geçmiş okul yaşantılarındaki olumsuz deneyimlerinin eğitime aile katılımı sağlamada güçlük oluşturduğu vurgulanmıştır (Coleman ve Churchill, 1997, s.145; Flynn, 2007, s.24). Bu araştırmada da benzer bir biçimde kimi ailelerin okul yaşantısındaki olumsuz deneyimlerinden dolayı sosyal bilgiler dersine ilişkin olumsuz görüşe sahip olduğu ve uygulama süreci öncesinde kendi çocukları ile sosyal bilgiler dersine ilişkin bu olumsuz görüşünü paylaştığı ortaya çıkmıştır. Ancak araştırmanın uygulama sürecinden sonra yapılan odak grup görüşmelerinden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda bu ailelerin sosyal bilgiler dersine ilişkin olumsuz görüşünün ortadan kalktığı anlaşılmaktadır. Bu bağlamda sosyal bilgiler dersine aile katılımı sağlamada öğretmenlerin ailelere rehberlik etmesinin ve sosyal bilgiler dersine katılım sağlamak için onları cesaretlendirmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Alanyazında yer alan kaynaklarda ailelerin bilgi ve deneyim gibi konularda çocuklarının eğitimine katılma konusunda yetersiz oldukları algısına sahip olmalarının eğitime katılım sağlama konusunda isteksiz olmalarına neden olduğu belirtilmiştir (Coleman ve Churchill, 1997, s.145; Flynn, 2007, s.25; Gür ve Kurt, 2011, s.49; Hornby, 2011, s.13). Ayrıca Gültekin ve Kılıç (2014, s.103) tarafından gerçekleştirilen araştırma sonucunda ailelerin çocuklarının eğitimine yardımcı olma konusunda kendilerini yeterli görmedikleri ortaya çıkmıştır. Bu araştırma sonucunda benzer bir biçimde kimi ailelerin sosyal bilgiler dersine aile katılımı sağlama konusunda kendilerini yetersiz hissettikleri

ortaya çıkmıştır. Bunun yanı sıra kimi öğrenciler de ailelerin görüşlerine benzer bir biçimde, anne ve babasının eğitim seviyesi düşük olduğu için sosyal bilgiler dersinde kendisinde yardımcı olamayacağı düşüncesine sahiptir. Sosyal bilgiler öğretmeni, öğrenciler ve ailelerle benzer görüş belirterek ailelerin sosyal bilgiler dersine ilişkin bilgi verebilme konusunda yeteriz olabilecekleri görüşünde olduğunu ifade etmiştir. Ancak bu araştırma sonucunda, Barge ve Loges (2003, s.150) tarafından gerçekleştirilen araştırmanın sonucuna benzer bir biçimde, çoğu öğrencinin gerek evde gerekse okulda gerçekleştirilen aile katılımına dayalı etkinliklerle işlenen sosyal bilgiler dersinde, aile üyelerinden yeni bilgiler edindikleri ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda sosyal bilgiler dersinde tüm ailelerin kendi deneyimlerini paylaşabileceği günlük yaşamı temel alan konular olduğu için bu derste uygulanan aile katılımı etkinliklerinin, öğrencilerin ailelerinden yeni bilgiler edinmelerini sağladığı düşünülmektedir. Öğretmenler sosyal bilgiler dersinde ailelerin yaşantılarını içeren konularda etkinlikler düzenleyerek aileleri sosyal bilgiler dersine katılım sağlamaya yönelik cesaretlendirebilir. Ayrıca öğretmenler, öğrencilerin öğretici rolünde olduğu etkinlikler düzenleyerek ailelerin yeni bilgiler edinmesine ve bireysel gelişimine katkı sağlayabilir.

Bu araştırmada sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımı etkinliklerinin uygulanma sürecinde kimi ailelerin çalışma saatlerinden dolayı etkinlikleri zamanında yapma ve etkinliğe yeterince zaman ayırma konusunda sorun yaşadıkları ortaya çıkmıştır. Araştırmanın bu bulgusu, alanyazında yer alan Argon ve Kıyıcı (2012, s.87), Bellibaş ve Gümüş (2013, s.186), Hacısalıhoğlu-Karadeniz, Aksu ve Topal (2012, s.240) ve Walhof (2016, s.13) tarafından gerçekleştirilen araştırmaların bulguları ile örtüşmektedir. Bu sorunu ortadan kaldırmak için sosyal bilgiler öğretmenlerinin ev temelli aile katılımı etkinliklerinde çalışma saatleri yoğun olan aileler için esnek davranmasının, okulda gerçekleştirilecek etkinlikler için çalışan ailelere de uygun olan zamanlarda etkinlikler planlanmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Alanyazında eğitime baba katılımı sağlamanın çocukların bilişsel ve duygusal gelişimi üzerinde olumlu sonuçlar gösterdiğini ve babalarının katılımının çocukların kendilerini iyi hissetmelerini sağladığı belirtilmiştir (Berger ve Riojas Cortez, 2015, s.26; Fitzgerald, 2004, s.57). Bunun yanı sıra alanyazında yer alan Akkaya (2007, s.81), Balli, Demo ve Wedman (1998, s.152) ve Şad ve Gürbüz Türk (2013, s.999) tarafından yapılan araştırmalar sonucunda, babaların çocuklarının eğitime katılımının annelere göre daha az olduğu ortaya çıkmıştır. Bu araştırma sonucunda da çoğu ailede, babaların annelere

göre sosyal bilgiler dersinde uygulanan aile katılımı etkinliklerine katılımının daha az olduğu ortaya çıkmıştır. Bunun yanı sıra araştırma sonucunda babası ile birlikte bir ders kapsamında ilk kez etkinlik yapan öğrencilerin olduğu ortaya çıkmıştır. Oysaki araştırmada çoğu öğrenci, babalarla birlikte çalışma etkinliğinde babası ile çok iyi zaman geçirdiğini, çok mutlu olduğunu ve babasının iş yaşamı ile ilgili yeni bilgiler edindiğini dile getirmiştir. Araştırmanın bu sonucundan hareketle, babaların çocuklarının eğitimine katılım sağlamasının önemli bir gereklilik olduğu düşünülmektedir.

Araştırmada evde öğrenme kapsamında yapılan ilk etkinlikte öğrencilerin etkinliğine ilişkin çok soru sorduğu belirtilmiştir. İlerleyen etkinliklerde öğrencilerin evde öğrenme kapsamında yapılacak etkinliklere ilişkin sorular sormadıkları, etkinlikleri kısa sürede anladıkları ortaya çıkmıştır. Ayrıca sosyal bilgiler dersi kapsamında gerçekleştirilen evde öğrenme temelli aile katılımı etkinliklerin okulda gösterip yaptırma tekniği kullanılarak yapılmasının etkinliklerin niteliğini arttırdığı ortaya çıkmıştır. Bu bulgular aile katılımının devamlılık göstermesinin ve aile katılımına dayalı etkinliklere ilişkin örnek uygulama sunulmasının uygulamayı kolaylaştıracağını göstermektedir. Bu bağlamda Balli, Demo ve Wedman (1998, s.155)'in "Okul ile ilgili etkinliklere aile katılımı sağlama, zaman içinde sürekli devam ettiğinde daha etkili olabilmektedir" görüşü, araştırmanın bu bulgusunu destekler niteliktedir.

Güler Yıldız (2017, s.1) aile katılımı etkinlikleri düzenlerken öğretmenlerin, her ailenin kendine özgü yapısı ve kültürel özellikleri olduğunu göz önünde bulundurmasının ve düzenleyecekleri aile katılımına dayalı etkinliklerde duyarlı davranmasının önemli olduğunu belirtmiştir. Bu araştırmada da benzer bir biçimde sosyal bilgiler öğretmeni, her öğrencinin aile yapısının farklı olduğunu, ailesi ayrı yaşayan ve anne ya da babası hayatta olmayan öğrenciler olabileceğini ve bu nedenle aile katılımı çalışmalarında öğretmenlerin duyarlı davranması gerektiğini belirtmiştir.

Araştırmanın önemli sonuçlarından biri öğrencilerin ve ailelerin bu çalışmadan sonra sosyal bilgiler dersinin içeriğine yönelik farkındalık kazanması ve sosyal bilgiler dersine yönelik olumlu görüş geliştirmiş olmalarıdır. Aileler ve öğrenciler aile katılımına dayalı uygulamadan önce sosyal bilgiler dersinin ezber gerektiren bir ders ve yazı yazılan bir ders olduğunu düşündüklerini belirtmişlerdir. Aileler ve öğrenciler sosyal bilgiler dersinin aile katılımına dayalı etkinliklerle işlenmesi sonucunda, sosyal bilgiler dersinin günlük yaşamı içine alan bir ders olduğunu gördüklerini belirtmişlerdir. Araştırmanın bu bulgusu, sosyal bilgiler dersini aile katılımına dayalı etkinliklerle işlemenin, ailelerin ve

öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik olumsuz görüşlerinin ortadan kalkmasını sağladığının kanıtıdır.

Sosyal bilgiler dersine aile katılımı sağlamanın aileler ve öğretmenler arasındaki iletişimi güçlendirmek, öğrencilerin çok yönlü gelişimlerini desteklemek, aileleri çocuklarına destek olma konusunda bilinçlendirmek, ailelerin bireysel gelişimine ve sosyal bilgiler öğretmenin mesleki gelişimine katkı sağlamak gibi önemli sonuçları olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırmanın uygulama süreci devam ederken aileler ve öğrencilerin, yerli malı tüketimine özen göstermesi, yere çöp atmayarak ve yere atılan çöpleri toplayarak doğal çevreye duyarlı davranması, doğal afetlere dikkat çekmek amacıyla oluşturulan deprem çantasını evlerinin uygun bir köşesine yerleştirmeleri gibi eylemler gerçekleştirdikleri ortaya çıkmıştır.

Bu araştırma sonucunda aileler ve öğrencilerin aile katılımına dayalı etkinliklerle işlenen sosyal bilgiler dersinde edindiklerini günlük yaşamları ile ilişkilendirdikleri ortaya çıkmıştır. Araştırmanın bu sonucu, öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde öğrendiklerini ailelerinin desteği ile kısa sürede günlük yaşamlarında kullandıklarının bir göstergesidir. Sosyal bilgiler dersinin amacına ulaşabilmesi için öğrencilerin derste öğrendiklerini yaşamlarına aktarması gerekmektedir. Sonuç olarak sosyal bilgiler dersinde aile katılımına dayalı etkinliklerden yararlanmanın, sosyal bilgiler öğretiminin etkililiğini artıracığı söylenebilir.

5.3. Öneriler

Bu bölümde araştırmadan elde edilen sonuçlara dayalı olarak sosyal bilgiler eğitimine aile katılımı sağlamaya ilişkin uygulamaya dayalı ve araştırmaya dayalı öneriler sunulmuştur.

5.3.1. Uygulamaya dayalı öneriler

- Evde aile katılımı sağlanarak gerçekleştirilecek etkinliklerde öğrencileri ve aileleri bilgilendirici yönergeler oluşturularak evde gerçekleştirilecek etkinliğe yönelik aile üyeleri ile öğrenciler desteklenebilir. Bu yönergelerde özellikle etkinliğin amacı ve etkinliğin nasıl yapılması gerektiği belirtilebilir. Derste öğrencilerin etkinlik ile ilgili ayrıntılı olarak bilgilendirilmesi, ailelerin de

etkinliklere ilişkin bilgi almak, anlaşılmayan yerleri danışmak için öğretmenle kolay iletişim kurması sağlanabilir.

- Evde öğrenme kapsamında gerçekleştirilecek etkinliğin yapıldığını gösteren yazılı, görsel ya da video kaydının oluşturulması sağlanabilir.
- Okulda gerçekleştirilecek aile katılımlı etkinliklerde, öğrencilerin katılım sağlayan ailelere ve bu ailelerin çocuklarına yönelik olumsuz davranışlar sergilememesi için öğretmen duyarlı olmalıdır.
- Ailelerin katılımı ile okul dışında gerçekleştirilecek olan etkinliklerde, gidilecek kurum ya da kuruluş konusunda aileler ve öğrencilerin görüşleri alınabilir. Okul dışı öğrenme etkinliklerinde etkinlik kapsamında gidilecek yerlerin yetkili kişileri ile iletişime geçilebilir ve etkinlik ile ilgili ayrıntılı bilgi verilebilir. Öğrenciler ve aileler etkinlikten önce etkinliğin amacı ve etkinliğin planı konusunda bilgilendirilebilir.
- Sosyal bilgiler öğretmenlerine derslere aile katılımı sağlama konusunda hizmet içi eğitim etkinlikleri düzenlenebilir.
- Sosyal bilgiler öğretmenleri aile katılımlı etkinliklere ilişkin iş birliği yapabilir.
- Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda sosyal bilgiler dersine aile katılımı sağlamaya ilişkin kazanımlara yer verilebilir.
- Sosyal bilgiler öğretmen yetiştirme programlarında aile katılımına yönelik derslere yer verilebilir.
- Aileler, sosyal bilgiler dersine aile katılımı sağlama konusunda bilgilendirilebilir.

5.3.2. Araştırmaya dayalı öneriler

- Aile katılımlı ev, okul ve okul dışı etkinliklerle işlenen sosyal bilgiler derslerinin öğrencilere ve ailelere etkilerine ilişkin deneysel ya da karma desen çalışmaları gerçekleştirilebilir.
- Sosyal Bilgiler Öğretim Programı aile katılımlı etkinliklerle desteklenerek, programda yer alan kazanımlara ulaşma durumu değerlendirilebilir.
- Sosyal bilgiler dersinde aile katılımının öğrencilerin beceri ve değer gelişimine etkisi araştırılabilir.
- Farklı dersler kapsamında aile katılımına dayalı etkinlik uygulamalarının kullanıldığı nitel ve nicel araştırmalar gerçekleştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Acun, İ. (2011). Bilgisayar destekli öğretim uygulamaları. C. Öztürk (Ed.). *Sosyal Bilgiler Öğretimi* içinde (s. 343-365). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Ahioğlu-Lindberg, E. N. (2014). Eğitim fakültesi son sınıf öğrencilerinin aile katılımı ile ilgili görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14(4), 1339-1361.
- Ahioğlu-Lindberg, E. N. ve Demircan, A. N. (2013). Ortaöğretim okullarında öğrenci görüşlerine göre aile katılımı: bir ölçek uyarlaması. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 3(1), 35-46.
- Aksoy, N. (2003). Eylem araştırması: Eğitimsel uygulamaları iyileştirme ve değiştirmede kullanılacak bir yöntem. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 36, 474-489.
- Aksu, F. F. ve Karaçöp, A. (2015). Öğrencilerinin ev temelli fen öğrenme etkinliklerine aile katılımı. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2), 456-476.
- Akkaya, M (2007). *Öğretmenlerin ve velilerin okulöncesi eğitim kurumlarında uygulanan aile katılımı çalışmalarına ilişkin görüşleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Anderson, K. J. ve Minke, K. M. (2007) Parent involvement in education: Toward an understanding of parents' decision making. *The Journal of Educational Research*, 100(5), 311-323.
- Argon, T. ve Kıyıcı, C. (2012). İlköğretim kurumlarında ailelerin eğitim sürecine katılımlarına yönelik öğretmen görüşleri. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19, 80-95.
- Aslanargun, E. (2007). Okul - aile işbirliği ve öğrenci başarısı üzerine bir tarama çalışma. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 18, 119-135.
- Atakan, H. (2010). *Okulöncesi eğitiminde aile katılımı çalışmalarının öğretmen ve ebeveyn görüşlerine göre değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Auerbach, S. (2009). Walking the walk: Portraits in leadership for family engagement in urban schools. *The School Community Journal*, 19(1), 9-32.
- Aydoğan, Y. (2017). Okul öncesi eğitim programlarında aile katılımı. T. Güler Yıldız (Ed). *Anne Baba Eğitimi* içinde (s.101-133). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Barge, J. K. ve Loges, W. E. (2003). Parent, student, and teacher perceptions of parental involvement. *Journal of Applied Communication Research*, 31(2), 140-163.
- Balli, J. B., Demo, D. H. ve Wedman, J. F. (1998). Family involvement with children's homework: An intervention in the middle grades. *Family Relations*, 47(2), 149-157.
- Barth, J. L. (1993). Social studies: There is a history, there is a body, but is it worth saving? *Social Education*, 57(2), 56-57.
- Bauch, J. P. (1994). Categories in parent involvement. *The School Community Journal*, 4(1), 53-60.
- Berg, B. L. (2001). *Qualitative research methods for the social sciences*. Boston: Ally and Bacon.
- Berger, E. H. ve Riojas Cortez, M. (2015). *Parents as partners in education: Families and schools working together*. Boston: Pearson.
- Berger, H. E. (2008). *Parents as Partners in Education*. 7th edition. New Jersey: Pearson.
- Berger, E. H. (1991). Parent involvement: Yesterday and today. *The Elementary School Journal*, 91(3), 209-219.
- Bellibaş, M. Ş. ve Gümüş, S. (2013). The impact of socio-economic status on parental involvement in Turkish primary schools: Perspective of teachers. *International Journal of Progressive Education*, 9(3), 178-193.
- Bogdan, R. C., ve Biklen, S. K. (2007). *Qualitative research for education: An introduction to theory and methods*. Boston: Allyn and Bacon.

- Catsambis, S. (2001). Expanding knowledge of parental involvement in children's secondary education: connections with high school seniors' academic success. *Social Psychology of Education*, 5, 149-177.
- Creswell, J. W. (2013). *Araştırma deseni: nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları*. (Çev: S. B. Demir). Ankara: Eğiten Kitap.
- Creswell, J. W. (2008). *Educational research: planning, conducting, evaluating, quantitative and qualitative research*. New Jersey: Pearson.
- Chan, B. Y. M. ve Chui, H. S. (1997). Parental participation in school councils in Victoria, Australia. *International Journal of Educational Management*, 11(3), 102-110.
- Coleman, M. ve Churchill, S. (1997). Challenges to family involvement. *Childhood Education*, 73(3), 144-148.
- Çamlıbel Çakmak, Ö. (2000). Okul öncesi eğitim kurumlarında aile katılımı. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20, 1-17.
- Çengelci, T. (2010). *İlköğretim beşinci sınıf sosyal bilgiler dersinde değerler eğitiminin gerçekleştirilmesine ilişkin bir durum çalışması*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çınkır, Ş. ve Nayır, F. (2017). Okul aile işbirliği standartlarına ilişkin veli görüşlerinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(1), 245-264.
- Çokluk, Ö., Yılmaz, K. ve Oğuz, E. (2011). Nitel bir görüşme yöntemi: Odak grup görüşmesi. *Kuramsal Eğitimbilim*, 4 (1), 95-107.
- Deveci, H. ve Selanik Ay, T. (2014). Sosyal bilgiler dersinde çocuktan çocuğa öğretim yaklaşımına ilişkin öğretim uygulaması. *İlköğretim Online*, 13(1), 1-16.
- Deveci, H. (2009). Hayat bilgisi öğretiminde aile katılımı. B. Tay (Ed.). *Hayat Bilgisi Öğretimi içinde* (s.243-260). Ankara: Maya Yayıncılık.
- Deveci, H. (2008). Learning from parents and learning with parents in social studies. *World Applied Sciences Journal*, 3(5), 715-724.

- Deveci, H. (2002). *Sosyal Bilgiler dersinde probleme dayalı öğrenmenin öğrencilerin derse ilişkin tutumlarına, akademik başarılarına ve hatırlama düzeylerine etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Dinç, B. (2011). Eğitime ailenin katılımı. E. A. Küçükylmaz (Ed.). *Okul, Aile ve Çevre İşbirliği* içinde (s.55-74). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Doğanay, A. (2003). Sosyal bilgiler öğretimi. C. Öztürk ve D. Dilek (Ed.). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi* içinde (s.15-46). Ankara: Pegem Yayıncılık
- Driessen, G., Smit, F. ve Slegers, P. (2005). Parental involvement and educational achievement. *British Educational Research Journal*, 31(4), 509-532.
- Ekiz, D. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Elliott, J. (1991). *Action research for educational change*. Open Universty Press: Milton Keynes.
- Epstein, J. L. (2010a). *School, family and community partnership: Preparing educators and improving school*. Philadelphia: Westview.
- Epstein, J. L. (2010b). School/family/community partnerships: Caring for the children we share. *Phi Delta Kappan*, 92(3), 81-96.
- Epstein, J. L. (2008). Improving family and community involvement in secondary schools. *Education Diggest*, 73(6), 9-12.
- Erdem, A. R. ve Şimşek, N. (2009). İlköğretim okulu yöneticilerinin eğitim öğretime katkı sağlamada öğrenci velilerini okula çekme başarısı. *İlköğretim Online*, 8(2), 357-378.
- Erden, M. (Tarihsiz). *Sosyal bilgiler öğretimi*. İstanbul: Alkım Yayıncılık.
- Erdoğan, Ç. ve Demirkasımoğlu, N. (2010). Ailelerin eğitim sürecine katılımına ilişkin öğretmen ve yönetici görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 16(3), 399-431.

- Ersoy, A.F. ve Türe, H. (2014, Nisan). Yerli dizilerin ortaokul öğrencilerinin vatandaşlık gelişimine yansımaları ve öğretim sürecinde kullanılması. *III. Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumu*'nda sunulan bildiri. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Fan, X. ve Chen, M. (2001). Parental involvement and students' academic achievement: A meta-analysis. *Educational Psychology Review*, 13(1), 1-22.
- Fitzgerald, D. (2004). *Parent partnership in the early years*. London: Continuum.
- Flynn, G. V. (2007). Increasing parental involvement in our schools: the need to overcome obstacles, promote critical behaviors, and provide teacher training. *Journal of College Teaching & Learning*, 4(2), 23-30.
- Freankel, J. R., Wallen N. E. ve Hyun, H. H. (2012). *How to design and evaluate research in education*. New York: McGraw Hill.
- Gay, G. E., Mills, E. ve Airasian, P. W. (2009). *Educational research : competencies for analysis and applications*. (9rd ed.). New Jersey: Pearson.
- Güler, A., Halıcıoğlu, M. B. ve Taşgın, S. (2015). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Güler Yıldız, T. (2017). Ailenin tanımı, tarihsel gelişimi ve aile çeşitleri. G. Güler Yıldız Ed.). *Anne Baba Eğitimi* içinde (s.1-14). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Gültekin, M. (2011). Okul, aile ve çevre iş birliği etkinliklerinin planlanması. E. A. Küçükıylmaz (Ed.). *Okul, Aile ve Çevre İşbirliği* içinde s.119-138. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Gültekin, M. ve Kılıç, Z. (2014). İlköğretimde çocuğu olan ailelerin çocuklarının eğitim ve öğretiminde karşılaştıkları sorunlar ve eğitim gereksinimleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 18(2), 85-111.
- Gümüşeli, A. İ. (2004). Aile katılımı ve öğrenci başarısı. *Özel Okullar Birliği Bülteni*, 2(6), 14-17.
- Güneş, F. (2015). Oyunla öğrenme yaklaşımı. *Turkish Studies*, 10(11), 773-786.

- Gür, B. S. ve Kurt, T. (2011). Türkiye'de ailelerin eğitim ihtiyaçları. *Aile ve Toplum*, 12(7), 33-62.
- Gürgür, H. (2016) Eylem araştırması. A. Saban ve A. Ersoy (Ed.), *Eğitimde Nitel Araştırma Desenleri* içinde (s.1-48). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Hacısalıhoğlu-Karadeniz , M., Aksu, H. H. ve Topal, T. (2012). Aile katılım sürecinin ilköğretim birinci kademe öğrencilerinin matematik başarısına yansımaları. *Milli Eğitim Dergisi*, 196, 232-245.
- Herrell, P. O. (2011). *Parental involvement: Parent perceptions and teacher perceptions*. Unpublished Doctoral Thesis. Johnson City: The Faculty of the Department of Educational Leadership and Policy Analysis, East Tennessee State University.
- Hill, N. E. ve Taylor, L. C. (2004). Parental school involvement and children's academic achievement. *American Psychological Society*, 13(4), 161-164.
- Hill, N. E. ve Tyson, D. F. (2009). Parental involvement in middle school: A meta-analytic assessment of the strategies that promote achievement. *Developmental Psychology*, 45(3), 740-763.
- Hornby, G. (2011). *Parental involvement in childhood education*. New York: Springer.
- Hoover-Dempsey, K. V. ve Sandler, H. M. (1997). Why do parents become involved in their children's education?. *Review of Educational Research*, 67(1), 3-42.
- Jeynes, W. H. (2005). A meta-analysis of the relation of parental involvement to urban elementary school student academic achievement. *Urban Education*, 40(3), 237–269.
- Jones, B. A. (1993). An adolescent focused agenda: The collaborative role of school, family and the community. *The School Community Journal*, 3(1), 13-22.
- Johnson, A. P. (2015). *Eylem araştırması el kitabı*. (Çev: Y. Uzuner ve M. Özten Anay). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Johnson, B. ve Christensen, L. (2014). *Eğitim araştırmaları: Nicel, nitel ve karma yaklaşımlar*. S. B. Demir (Çev). Ankara: Eğiten Kitap.

- Kaltsounis, T. (1987). *Teaching social studies in the elementary school: The basics for citizenship*. 2nd. New Jersey: Prentice-Hall.
- Karasar, N. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemi*. 25 baskı. Ankara: Nobel Yayınları.
- Karataş, M. ve Karaman, F. (2010). 2004 yılı sosyal bilgiler öğretim programı uygulamalarında okul-aile işbirliği düzeyi (Tokat Örneği). *Sosyoloji Konferansları*, 41, 61-79.
- Kemmis, S., McTaggart, R. ve Nixon, R. (2014). *The action research planner*. Singapore: Springer.
- Kemmis, S. ve McTaggart, R. (2007). *Participatory action research*. 21 Ekim 2017 tarihinde <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.473.4759&rep=rep1&type=pdf> adresinden edinilmiştir.
- Kılıç, Z. (2010). *İlköğretimde hayat bilgisi dersinde aile katılımı çalışmaları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kuzu, A. (2009). Öğretmen yetiştirme ve mesleki gelişimde eylem araştırması. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(6), 425-433.
- Küçükahmet, L. (2006). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Küçükyılmaz, E. A. (2011). Okul-aile iş birliğinde okula ve aileye düşen görev ve sorumluluklar. E. A. Küçükyılmaz (Ed.). *Okul, Aile ve Çevre İşbirliği* içinde (s.37-53). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Lawson, M. A. (2003). School-family relations in context: Parent and teacher perceptions of parent involvement. *Urban Education*, 38(1), 77-133.
- Lim, S. Y. (2008). Parent involvement in education. G. Olsen, ve M. L. Fuller. (Ed). *Home-school relation: Working successfully with parent and families* içinde (127-149). 3rd. Boston: Pearson.
- Martorella, P. H. (1998). *Social studies for elementary school children developing young citizens*. New Jersey: Prentice-Hall.

- Milli Eğitim Bakanlığı (2018). Sosyal bilgiler dersi öğretim programı. Ankara. 23.12.2017 tarihinde <http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/201812103847686-SOSYAL%20B%20C4%B0LG%20C4%B0LER%20C3%96%20C4%9ERET%20C4%B0M%20PROGRAMI%20.pdf> adresinden alınmıştır.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber*. (Çev: S. Turan). Ankara: Nobel Yayınları.
- Mertler, C. A. (2014). *Action research: Improving schools and empowering educators*. London: Sage Publication.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (2015). *Nitel veri analizi*. (Çev: A. Ersoy ve S. Akbaba Altun). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Mills, G. E. (2003). *Action research: A guide for the teacher researcher*. New Jersey: Pearson.
- Morris, V. G. ve Taylor, S. I. (1998). Alleviating barriers to family involvement in education: the role of teacher education. *Teaching and Teacher Education*, 14(2), 219-231.
- Özgan, H. ve Aydın, Z. (2010). Okul-aile işbirliğine ilişkin yönetici, öğretmen ve veli görüşleri. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 5(3), 1169-1189.
- Öztürk, C. (2011). Sosyal bilgiler: Toplumsal yaşama disiplinlerarası bir bakış. C. Öztürk (Ed.). *Sosyal Bilgiler Öğretimi içinde* (s. 2-30). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (Çev: M. Bütün ve S. B. Demir). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Parodi, J. C. & Parodi, F. E. (2014). The value of anecdote. *Annals of vascular surgery*, 28(3), 536-541.
- Patrikakou, E. N. (2016). Parent involvement, technology, and media: Now what?. *School Community Journal*, 26(2), 9-24.
- Patall, E. A., Cooper, H. ve Robinson, J. C. (2008). Parent involvement in homework: A research synthesis. *Review of Educational Research*, 78(4), 1039-1101.

- Ross, G. L. (2018). *Kansas city, Missouri, inner city schools' parent involvement policy, practices, and accreditation problems*. Unpublished Doctoral Thesis. Minneapolis: Public Policy and Administration Faculty, Walden University.
- Seefeldt, C., Castle, S. & Falconer, R. C. (2015). *Okulöncesi/ilkokul çocukları için sosyal bilgiler öğretimi*. (Çev. Ed. S. Coşkun Deniz). Ankara: Nobel Yayınları.
- Selanik Ay, T. ve Aydoğdu, B. (2016). Sınıf öğretmenlerinin aile katılımına yönelik görüşleri. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(23), 562-590.
- Selanik Ay, T. (2010). *Sosyal bilgiler dersinde yerel toplum çalışmalarından yararlanma: bir eylem araştırması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Sanders, M., Sheldon, S. ve Epstein, J. (2005). Improving schools' partnership programs in the national network of partnership schools. *Journal of Educational Research & Policy Studies*, 5(1), 24-47.
- Sanders, M. G. (1999). Schools' programs and progress in the national network of partnership schools. *The Journal of Educational Research*, 92(4), 220-229.
- Sheldon, S. B. (2007). Improving student attendance with school, family, and community partnerships. *The Journal of Educational Research*, 100(5), 267-275.
- Sheldon, S. B. (2003). Linking school–family–community partnerships in urban elementary schools to student achievement on state tests. *The Urban Review*, 35(2), 149-165.
- Sheldon, S. B. ve Epstein, J. L. (2002). Improving student behavior and school discipline with family and community involvement. *Education and Urban Society*, 35(1), 4-26.
- Simon, B. S. (2004). High school outreach and family involvement. *Social Psychology of Education*, 7, 185-209.

- Sönmez, V. (2010). *Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sözer, E. (2008). Sosyal bilgiler dersinin tanımı, kapsamı ve ilköğretim programındaki yeri. Ş. Yaşar (Ed.). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi* içinde (s.41-55). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Sözer, E. ve Deveci, H. (2007, Nisan). Sosyal bilgiler dersinde aile katılımı ve çeşitli uygulama örnekleri. *VI. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu*'nda sunulan bildiri. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Stern, J. (2003). *Involving parents*. London: Continuum.
- Stringer, E. (2008). *Action research in education*. New Jersey: Pearson.
- Şaban, C. (2011). *İlköğretim okullarında velilerin eğitime katılım düzeyleri ve tercih ettikleri katılım türleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şad, S. N. (2012). Investigation of parental involvement tasks as predictors of primary students' Turkish, math, and science & technology achievement. *Eurasian Journal of Educational Research*, 49, 173-196.
- Şad, S.N. ve Gürbüz Türk, O. (2013). İlköğretim birinci kademe öğrenci velilerinin çocuklarının eğitime katılım düzeyleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(2), 993-1011.
- Şeker, M. (2009). *İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin performans görevlerindeki başarıları ile ailelerinin eğitim-öğretim çalışmalarına katılım düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tezel Şahin, F. ve Özbey, S. (2007). Aile eğitim programlarına niçin gereksinim duyulmuştur? Aile eğitim programları neden önemlidir?, *Aile ve Toplum*, 3(12), 7-12.

- Tezel Şahin, F. ve Ünver, N. (2005). Okulöncesi eğitim programlarına aile katılımı. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13(1), 23-30.
- Troncale, J. M. (2011). *The role of family and community partnerships in social studies education: Practices of K-3 National Board Certified teachers*. Unpublished Doctoral Thesis. Alabama: Department of Elementary Education in The Graduate School, The University of Alabama.
- Tümkiye, S. (2017). Velilerin okulda eğitime katılım türlerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26(2), 83-98.
- Türe, H. ve Deveci, H. (2017). Aileden çocuğa sosyal bilgiler eğitimi: Uygulama örneği. *Türk Akademik Yayınlar Dergisi (TAY Journal)*, 1(1), 1-21.
- Türe, H. ve Ersoy, A.F. (2016, Nisan). Ortaokul öğrencilerinin vatandaşlık gelişimi ve televizyon dizileri. 25. *Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*'nde sunulan bildiri. Antalya, Türkiye.
- Türe, H. (2014). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin hoşgörü algısı ve hoşgörü eğitimine bakışı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Antalya: Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Türk Dil Kurumu. (2018). Büyük Türkçe sözlük. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts adresinden 26.03.2018 tarihinde alınmıştır.
- Uzuner, Y. (2005). Özel eğitimden örneklerle eylem araştırmaları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 6(2), 1-12.
- Ünüvar, P. (2010). Aile katılımı çalışmalarına yönelik ebeveyn ve öğretmen görüşlerinin karşılaştırılması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(3), 719-730.
- Van Voorhis, F. L. (2011). Costs and benefits of family involvement in homework. *Journal of Advanced Academics*, 22, 220-249.
- Walhof, S. (2016). *Parent involvement in the middle school*. Unpublished Master Thesis. Iowa: Department of Education, Dordt College.

- Welton, D. and. Mallan, J.T. (1999). *Children and their world: strategies for teaching social studies*. New York: Houghton Mifflin Company.
- Wilder, S. (2014). Effects of parental involvement on academic achievement: a meta-synthesis. *Educational Review*, 66(3), 377-397.
- Wright, T. (2009). *Parent and teacher perceptions of effective parental involvement*. Unpublished Doctoral Thesis. Lynchburg: The Faculty and School of Education, Liberty University.
- Yapıcı, Ş .(2010). Türk toplumunda aile ve eğitim ilişkisi. *Turkish Studies*, 5(4), 1544-1570.
- Yazar, A., Çelik, M. ve Kök, M. (2008). Aile katılımının okulöncesi eğitimde ve 2006 okulöncesi eğitim programındaki yeri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(2), 233-243.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. 10 bs. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yiğit, B. ve Bayrakdar, M. (2006). *Okul-çevre ilişkileri*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Zarillo, J. J. (2016). *Sosyal bilgiler öğretimi*. (Çev: B. Tay ve S. B. Demir). Ankara: Anı Yayıncılık.

EKLER

EK-1 Anadolu Üniversitesi Etik Kurulu Araştırma Onayı

Kayıt Tarihi: 23.06.2016

Protokol No: 71100

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ ETİK KURULU KARARI

ÇALIŞMANIN TÜRÜ:	BAP Projesi-Doktora Tez Çalışması
KONU:	Eğitim Bilimleri
BAŞLIK:	Etkili Aile Katılımlı Sosyal Bilgiler Eğitimi
PROJE/TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ:	Prof. Dr. Handan DEVECİ
TEZ YAZARI:	Hatice TÜRE
ALT KOMİSYON GÖRÜŞÜ:	–
KARAR:	Olumlu

ETİK KURUL ÜYELERİ

İMZA/ TARİH

30.09.2016

Prof. Dr. Aydın AYBAR
Rektör Yardımcısı / Etik Kurul Başkanı

Prof. Dr. Hayrettin TÜRK
Fen Bil.(Fen Fak.)

Prof. Dr. Yusuf ÖZTÜRK
Sağlık Bil.(Ecz. Fak.)

Prof. Dr. Esra CEYHAN
Eğitim Bil. (Eğitim Bil. Ens.)

Prof. Dr. Bülent GÜNŞOY
Sos. Bil.(İkt. Fak.)

Prof. Dr. Münevver ÇAKI
Güz. San. (Güz. San. Fak.)

EK -2 Eskişehir İl Millî Eğitim Müdürlüğü Araştırma İzni

Ana. Üni. Evrak Tarih ve Sayısı: 03/10/2016-E.79991

T.C.
ESKİŞEHİR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 88074293/605.01/10464960
Konu: Araştırma Projesi

29.09.2016

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ (Genel Sekreterlik)

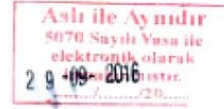
İlgi : a) 27/09/2016 tarih ve 10350591 sayılı olur.
b) 20/09/2016 tarih ve E.104394 sayılı yazımız.

İlgi (b) yazı ile istemiş olduğunuz "Araştırma Projesi" incelenmiş ve uygun görülmüş olup, ilgi (a) Olur ekte sunulmuştur.
Bilgilerinize rica ederim.

Necmi ÖZEN
Vali a.
İl Millî Eğitim Müdürü

EKLER :
1-İlgi (a) Olur (1 sayfa)
2-Araştırma Değerlendirme Formu (2 sayfa)

Adres :
Anadolu Üniversitesi
Yunus Emre Kampüsü
PK.260470 ESKİŞEHİR

Önder ÜLKE
Memur

Büyükdere Mah. Atatürk Blv. No:247 ESKİŞEHİR
Elektronik Ağ: www.eskisehir.meb.gov.tr
e-posta: strateji26@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: L.TOKAT
Tel : (0 222) 239 72 00/213-425
Faks: (0 222) 239 39 22

Bu evrak güvenli elektronik imzayla imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden f03d-dad2-3623-a02a-be41 kodu ile teyit edilebilir.

EK-3 Aile İzin Formu

Değerli Aile,

Biz Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümünde görev yapmaktayız. Sosyal bilgiler dersinin aile katılımlı etkinliklerle nasıl işlenebileceğini araştırıyoruz. Araştırma için Eskişehir İl Milli Eğitim Müdürlüğünden ve okul müdürlerinden gerekli izinler alınmıştır. Araştırma verilerinin elde edilebilmesi için bu derste sınıf içi gözlem ve çocuğunuzla görüşme yapmak istiyoruz. Derste uygulanan tekniğin iyi anlaşılması için video, görüşmede daha iyi veri toplayabilmek için ses kayıt cihazı kullanacağız. Çocuğunuzun video kayıtları ve görüşme sürecinde söyleyeceklerinin tümü gizli kalacaktır. Elde edilen bilgiler, araştırma dışında başka bir amaçla kullanılmayacaktır. Ayrıca, araştırmanın raporlaştırılması sürecinde elde edilen bilgiler yazılırken, çocuğunuzun ismine, okuluna ve sınıfına kesinlikle yer verilmeyecektir. Görüşme, yaklaşık 10-15 dakika sürecektir. Görüşme, çocuğunuza uygun olan saatlerde okulda gerçekleştirilecektir. Araştırmaya katılmak gönüllülük esasına dayalıdır ve çocuğunuz istediği zaman araştırmadan çekilme hakkına sahiptir. Araştırma sonucunda elde edilen veriler, sosyal bilgiler eğitimi alanına katkı sağlayacaktır. Bu açıdan çocuğunuzun görüşlerinin önemli olduğunu düşünüyoruz. Katılarınız için şimdiden teşekkür ederiz. Eğer çocuğunuzun araştırmaya katılımını destekliyorsanız ve video çekimi ve görüşme yapılmasına izin veriyorsanız bu formu imzalamanız yeterli olacaktır. Araştırmaya ilişkin sormak istediğiniz başka noktalar varsa aşağıda belirtilen numaralardan bizimle iletişim kurabilirsiniz.

Tarih

Öğrenci Adı-Soyadı

Aile Adı-Soyadı

İmza

Araştırmacı

Arş. Gör. Hatice TÜRE
Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi
İş Tel : 0222.335.05.80/3426
Cep Tel:

Araştırmacı

Prof. Dr. Handan DEVECİ
Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi
İş Tel : 0222.335.05.80/3868
Cep Tel:

EK-4 Öğrenci Gönüllü Katılım Formu

Bu çalışma, “Etkili Aile Katılımlı Sosyal Bilgiler Eğitimi” başlıklı bir araştırma olup sosyal bilgiler dersinde aile katılımının nasıl sağlanabileceğini ve aile katılımlı ne tür etkinliklerin gerçekleştirilebileceğini ortaya koyma amacını taşımaktadır. Çalışma, Arş. Gör. Hatice TÜRE tarafından yürütülmekte ve sonuçları ile sosyal bilgiler dersine aile katılımının sağlanmasında yararlanabilecek etkinlikler ortaya konarak sosyal bilgiler eğitiminin gelişimine ışık tutulacaktır. Bu çalışmaya katılımınız gönüllülük esasına dayanmaktadır.

- Çalışmanın amacı doğrultusunda, gözlem ve yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılarak sizden veriler toplanacaktır.
- Araştırmada katılımcıların isimleri gizli tutulacaktır.
- Araştırma kapsamında toplanan veriler, sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacak, araştırmanın amacı dışında ya da bir başka araştırmada kullanılmayacak ve gerekmesi halinde, sizin (yazılı) izniniz olmadan başkalarıyla paylaşılmayacaktır.
- İsteminiz halinde sizden toplanan verileri inceleme hakkınız bulunmaktadır.
- Sizden toplanan veriler sanal veri depolama yöntemi ile korunacak ve araştırma bitiminde arşivlenecek veya imha edilecektir.
- Veri toplama sürecinde/süreçlerinde size rahatsızlık verebilecek herhangi bir soru/talep olmayacaktır. Yine de katılımınız sırasında herhangi bir sebepten rahatsızlık hissederseniz çalışmadan istediğiniz zamanda ayrılabilirsiniz. Çalışmadan ayrılmanız durumunda sizden toplanan veriler çalışmadan çıkarılacak ve imha edilecektir.

Gönüllü katılım formunu okumak ve değerlendirmek üzere ayırdığınız zaman için teşekkür ederim.

Araştırmacı Adı : Arş. Gör. Hatice TÜRE

Adres : Anadolu Üniversitesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü

İş Tel : 0(222)3300580/3426

Cep Tel :

Bu çalışmaya tamamen kendi rızamla, istediğim takdirde çalışmadan ayrılabileceğimi bilerek verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını kabul ediyorum.

Katılımcı Ad ve Soyadı:

İmza:

Tarih:

EK-5 Aile Gönüllü Katılım Formu

Bu çalışma, “Etkili Aile Katılımlı Sosyal Bilgiler Eğitimi” başlıklı bir araştırma olup sosyal bilgiler dersinde aile katılımının nasıl sağlanabileceğini ve aile katılımlı ne tür etkinliklerin gerçekleştirilebileceğini ortaya koyma amacını taşımaktadır. Çalışma, Arş. Gör. Hatice TÜRE tarafından yürütülmekte ve sonuçları ile sosyal bilgiler dersine aile katılımının sağlanmasında yararlanabilecek etkinlikler ortaya konarak sosyal bilgiler eğitiminin gelişimine ışık tutulacaktır.

- Bu çalışmaya katılımınız gönüllülük esasına dayanmaktadır.
- Çalışmanın amacı doğrultusunda, aile işbirliği defteri ve yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılarak sizden veriler toplanacaktır.
- Araştırmada katılımcıların isimleri gizli tutulacaktır.
- Araştırma kapsamında toplanan veriler, sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacak, araştırmanın amacı dışında ya da bir başka araştırmada kullanılmayacak ve gerekmesi halinde, sizin (yazılı) izniniz olmadan başkalarıyla paylaşılmayacaktır.
- İsteminiz halinde sizden toplanan verileri inceleme hakkınız bulunmaktadır.
- Sizden toplanan veriler sanal veri depolama yöntemi ile korunacak ve araştırma bitiminde arşivlenecek veya imha edilecektir.
- Veri toplama sürecinde/süreçlerinde size rahatsızlık verebilecek herhangi bir soru/talep olmayacaktır. Yine de katılımınız sırasında herhangi bir sebepten rahatsızlık hissederseniz çalışmadan istediğiniz zamanda ayrılabilirsiniz. Çalışmadan ayrılmanız durumunda sizden toplanan veriler çalışmadan çıkarılacak ve imha edilecektir.

Gönüllü katılım formunu okumak ve değerlendirmek üzere ayırdığınız zaman için teşekkür ederim.

Araştırmacı Adı : Arş. Gör. Hatice TÜRE

Adres : Anadolu Üniversitesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü

İş Tel : 0(222)3300580/3426

Cep Tel :

Bu çalışmaya tamamen kendi rızamla, istediğim takdirde çalışmadan ayrılabileceğimi bilerek verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını kabul ediyorum.

Katılımcı Ad ve Soyadı:

İmza:

Tarih:

EK-6 Öğretmen Gönüllü Katılım Formu

Bu çalışma, “Etkili Aile Katılımlı Sosyal Bilgiler Eğitimi” başlıklı bir araştırma olup sosyal bilgiler dersinde aile katılımının nasıl sağlanabileceğini ve aile katılımı ne tür etkinliklerin gerçekleştirilebileceğini ortaya koyma amacını taşımaktadır. Çalışma, Arş. Gör. Hatice TÜRE tarafından yürütülmekte ve sonuçları ile sosyal bilgiler dersine aile katılımının sağlanmasında yararlanabilecek etkinlikler ortaya konarak sosyal bilgiler eğitiminin gelişimine ışık tutulacaktır. Bu çalışmaya katılımınız gönüllülük esasına dayanmaktadır.

- Çalışmanın amacı doğrultusunda, gözlem ve yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılarak sizden veriler toplanacaktır.
- Araştırmada katılımcıların isimleri gizli tutulacaktır.
- Araştırma kapsamında toplanan veriler, sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacak, araştırmanın amacı dışında ya da bir başka araştırmada kullanılmayacak ve gerekmesi halinde, sizin (yazılı) izniniz olmadan başkalarıyla paylaşılmayacaktır.
- İsteminiz halinde sizden toplanan verileri inceleme hakkınız bulunmaktadır.
- Sizden toplanan veriler sanal veri depolama yöntemi ile korunacak ve araştırma bitiminde arşivlenecek veya imha edilecektir.
- Veri toplama sürecinde/süreçlerinde size rahatsızlık verebilecek herhangi bir soru/talep olmayacaktır. Yine de katılımınız sırasında herhangi bir sebepten rahatsızlık hissederseniz çalışmadan istediğiniz zamanda ayrılabilirsiniz. Çalışmadan ayrılmanız durumunda sizden toplanan veriler çalışmadan çıkarılacak ve imha edilecektir.

Gönüllü katılım formunu okumak ve değerlendirmek üzere ayırdığınız zaman için teşekkür ederim.

Araştırmacı Adı : Arş. Gör. Hatice TÜRE

Adres : Anadolu Üniversitesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü

İş Tel : 0(222)3300580/3426

Cep Tel :

Bu çalışmaya tamamen kendi rızamla, istediğim takdirde çalışmadan ayrılabileceğimi bilerek verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını kabul ediyorum.

Katılımcı Ad ve Soyadı:

İmza:

Tarih:

EK-7 Bilgilendirici Mektup

Değerli Aile üyeleri,

Sosyal bilgiler dersi, çocuğun günlük yaşamında kullanacağı bilgi, beceri ve değerleri çocuğa kazandırmayı amaçlayan bir derstir. Çocuğun bu derste başarılı olması, onun günlük yaşamında başarılı olması anlamına gelmektedir. Aile, çocuğun yaşamının merkezinde yer alır ve sosyal bilgiler dersinin amaçlarına ulaşabilmesi için bu derste ailenin çocuğuna destek olması önemlidir. Örneğin çocukla birlikte gündemin takip edilmesi, evde alınan kararlar için çocuğun görüşünün alınması, aileyi ilgilendiren bir sorunun birlikte tartışılıp çözüme kavuşturulması gibi örneklerde çocuğa söz hakkı verilmesi çocuğun kendine güvenini artıracak gibi derste öğrendiklerini günlük yaşamına aktarmasını sağlayacaktır. Bu derste sorumluluklarını ve rollerini öğrenen öğrenci, hem sosyal bilgiler dersinde hem de diğer derslerde akademik başarısını artırabilecektir.

Araştırmada sizlerle sağlıklı bir işbirliği geliştirmek için aile işbirliği defteri oluşturulacaktır. Okulda ders işlendikten sonra çocuğunuzla birlikte etkinlikler gerçekleştirmenizi sağlamak amacıyla hazırlanan yönergeler, aile işbirliği defterlerine yazılacaktır. Çocuğunuzun derste öğrendiklerini not almasını sağlamak amacıyla günlük tutması sağlanacaktır. Bu amaçları gerçekleştirebilmek için araştırmacı tarafından çocuğunuza iki adet defter verilecektir. Ayrıca çocuğunuzun derste yaptığı etkinliklerle ilgili ürünleri koymasını için çocuğunuza sunum dosyası verilecektir.

Araştırmada kullanılan yöntemden dolayı işlenen dersler video ile kaydedilecektir. Video kullanım amacı, araştırmacının etkinliği nasıl gerçekleştirdiğini kaydetmek, dersten sonra araştırmacının uzmanlarla beraber dersi tekrar izlemesini sağlamaktır. Amaç, araştırmacıyı kayıt altına almaktır. Bu konuda, Eskişehir Valiliği onayı, İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Anadolu Üniversitesi Etik Kurulu, okul müdürü ve aynı zamanda sınıf rehber öğretmenini de olan sosyal bilgiler öğretmeninden gerekli izinler alınmıştır. Öncelikli amacımız çocuklarımız için sosyal bilgiler öğretimini geliştirmek ve zenginleştirmektir.

Katkılarınız için şimdiden teşekkür ederiz.

.....
Sosyal Bilgiler Öğretmeni

..... **Ortaokulu**

Arş. Gör. Hatice TÜRE

Öğretim Elemanı

Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi

İş tel: 02223300580/3426

Cep tel:

EK-8 Öğrenci Kişisel Bilgi Formu

1. Cinsiyetiniz nedir?

- Erkek
 Kız

2. Kaç kardeşiniz vardır?

- Yok
 Bir
 İki
 Üç
 Diğer (Lütfen belirtiniz).....

3. Annenizin eğitim düzeyi nedir?

- İlköğretim
 Lise
 Üniversite
 Diğer (Lütfen belirtiniz).....

4. Babanızın eğitim düzeyi nedir?

- İlköğretim
 Lise
 Üniversite
 Diğer (Lütfen belirtiniz).....

5. Annenizin mesleği nedir? Çalışıyorsa, nerede çalışıyor?

6. Babanızın mesleği nedir? Nerede çalışıyor?

7. Yaşadığınız evi kimlerle paylaşıyorsunuz?

EK-9 Yarı-Yapılandırılmış Görüşme Soruları

Öğrenci Görüşme Soruları

1. Etkinliğin sana ve ailene nasıl katkıları oldu?
2. Etkinliği ailenle yaparken neler düşündün, hissettin?
3. Etkinliği yaparken karşılaştığın zorluklar nelerdir?
4. Etkinlik ile ilgili önerilerin nelerdir?

Öğretmen Görüşme Soruları

1. Etkinliğin uygulanabilirliğine ilişkin neler düşünüyorsunuz?
2. Etkinliğin öğrencilere ve ailelere katkısı konusunda neler düşünüyorsunuz?
3. Etkinliğe yönelik önerileriniz nelerdir?

Aile Görüşme Soruları

1. Etkinliğe ilişkin görüşleriniz nelerdir?
2. Sizce etkinliğin size ve öğrencilere katkıları nelerdir?
3. Etkinlik sırasında neler düşündünüz, neler hissettiniz?
4. Etkinlik ile ilgili karşılaştığınız zorluklar nelerdir?
5. Etkinliğe yönelik önerileriniz nelerdir?

EK-10 Öğretmen Görüşme Formu

Değerli Meslektaşım,

Katılım sağlayarak destek verdiğiniz bu çalışma, “Etkili Aile Katımlı Sosyal Bilgiler Eğitimi” başlıklı bir araştırma olup sosyal bilgiler dersinde aile katılımının nasıl sağlanabileceğini ve aile katımlı ne tür etkinliklerin gerçekleştirilebileceğini ortaya koyma amacını taşımaktadır. Araştırmanın bu amacı doğrultusunda son olarak sizden yarı-yapılandırılmış görüşme yapılarak veriler toplanacaktır. Görüşme sırasında veriler, ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınacaktır. Görüşme sırasında herhangi bir sebepten rahatsızlık hissederseniz görüşmeden istediğiniz zamanda ayrılabilirsiniz. Araştırma kapsamında toplanan bu veriler, sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacak, araştırmanın amacı dışında ya da bir başka araştırmada kullanılmayacak ve gerekmesi halinde, sizin (yazılı) izniniz olmadan başkalarıyla paylaşılmayacaktır.

Katkılarınız için teşekkür ederim.

Araştırmacı Adı : Arş. Gör. Hatice TÜRE

Adres : Anadolu Üniversitesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü

İş Tel : 0(222)3300580/3426

Cep Tel :

Bu çalışmaya tamamen kendi rızamla, istediğim takdirde çalışmadan ayrılabileceğimi bilerek verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını kabul ediyorum.

Katılımcı Ad ve Soyadı:

İmza:

Tarih:

Sorular

1. Aile katılımı ile işlenen sosyal bilgiler dersi ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?
2. Aile katılımı ile işlenen sosyal bilgiler dersinin çocuklara nasıl yararları oldu?
3. Aile katılımı ile işlenen sosyal bilgiler dersinin ailelere nasıl yararları oldu?
4. Sizce etkinlikler ailelerin, öğrencilerin ve sizin sosyal bilgiler dersine bakışını nasıl etkiledi?
5. Araştırma sürecinde gerçekleştirilen etkinliklerin uygulanabilirliği ile ilgili düşünceleriniz nelerdir? Hangi etkinliklerin daha uygulanabilir olduğunu düşünüyorsunuz? Neden?
6. Etkinliklerin gerçekleştirilmesinde gözlemlediğiniz güçlükler nelerdir?
7. Aile katılımı ile ilgili etkinlikler size nasıl katkılar sağladı?
8. Sizce sosyal bilgiler dersine aile katılımı sağlamaya yönelik başka ne tür etkinlikler düzenlenebilir?
9. Araştırma süreci ile ilgili önerileriniz nelerdir? Etkinlikler ve araştırma süreci nasıl daha iyi olabilirdi?

EK-11 Odak Grup Aile Görüşme Formu

Değerli Aile,

Katılım sağlayarak destek verdiğiniz bu çalışma, “Etkili Aile Katımlı Sosyal Bilgiler Eğitimi” başlıklı bir araştırma olup sosyal bilgiler dersinde aile katılımının nasıl sağlanabileceğini ve aile katımlı ne tür etkinliklerin gerçekleştirilebileceğini ortaya koyma amacını taşımaktadır. Araştırmanın bu amacı doğrultusunda son olarak sizlerden odak grup görüşmesi yapılarak veriler toplanacaktır. Görüşme sırasında veriler, ses kayıt cihazı ve kamera ile kayıt altına alınacaktır. Görüşme sırasında herhangi bir sebepten rahatsızlık hissederseniz görüşmeden istediğiniz zamanda ayrılabilirsiniz. Araştırma kapsamında toplanan bu veriler, sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacak, araştırmanın amacı dışında ya da bir başka araştırmada kullanılmayacak ve gerekmesi halinde, sizin (yazılı) izniniz olmadan başkalarıyla paylaşılmayacaktır.

Katkılarınız için teşekkür ederim.

Araştırmacı Adı : Arş. Gör. Hatice TÜRE

Adres : Anadolu Üniversitesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü

İş Tel : 0(222)3300580/3426

Cep Tel :

Bu çalışmaya tamamen kendi rızamla, istediğim takdirde çalışmadan ayrılabileceğimi bilerek verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını kabul ediyorum.

Katılımcı Ad ve Soyadı:

İmza:

Tarih:

Sorular

1. Aile katılımı ile işlenen sosyal bilgiler dersi ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?
2. Sosyal bilgiler dersine katılım sağlayıp çocuklarınızla ve diğer ailelerle etkileşim haline olmak size neler hissettirdi?
3. Aile katılımı ile işlenen sosyal bilgiler dersinin çocuklara nasıl yararları oldu?
4. Aile katılımı ile işlenen sosyal bilgiler dersinin sizlere nasıl katkıları oldu?
5. Aile katılımı ile gerçekleştirilen etkinlikler ile ilgili düşünceleriniz nelerdir? Hangi etkinliklerin siz ve çocuklarınız için daha yararlı olduğunu düşünüyorsunuz? Neden?
6. Aile katılımı ile ilgili etkinliklerin günlük yaşamınıza nasıl yansımaları oldu? Örnek verir misiniz?
7. Aile katılımı ile ilgili etkinlikler çocuklarınız ve öğretmenle olan ilişkilerinizi nasıl etkiledi? Anlatır mısınız?
8. Aile katılımı ile ilgili etkinlikleri yaparken karşılaştığınız güçlükler nelerdir? Neden?
9. Sosyal bilgiler dersinde sizlerin katılımı ile başka ne tür etkinlikler yapılmasını istersiniz?

EK-12 Odak Grup Öğrenci Görüşme Formu

Sevgili Öğrenci,

Katılım sağlayarak destek verdiğiniz bu çalışma, “Etkili Aile Katımlı Sosyal Bilgiler Eğitimi” başlıklı bir araştırma olup sosyal bilgiler dersinde aile katılımının nasıl sağlanabileceğini ve aile katımlı ne tür etkinliklerin gerçekleştirilebileceğini ortaya koyma amacını taşımaktadır. Araştırmanın bu amacı doğrultusunda son olarak sizlerden odak grup görüşmesi yapılarak veriler toplanacaktır. Görüşme sırasında veriler, ses kayıt cihazı ve kamera ile kayıt altına alınacaktır. Görüşme sırasında herhangi bir sebepten rahatsızlık hissederseniz görüşmeden istediğiniz zamanda ayrılabilirsiniz. Araştırma kapsamında toplanan bu veriler, sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacak, araştırmanın amacı dışında ya da bir başka araştırmada kullanılmayacak ve gerekmesi halinde, sizin (yazılı) izniniz olmadan başkalarıyla paylaşılmayacaktır.

Katkılarınız için teşekkür ederim.

Araştırmacı Adı : Arş. Gör. Hatice TÜRE

Adres : Anadolu Üniversitesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü

İş Tel : 0(222)3300580/3426

Cep Tel :

Bu çalışmaya tamamen kendi rızamla, istediğim takdirde çalışmadan ayrılabileceğimi bilerek verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını kabul ediyorum.

Katılımcı Ad ve Soyadı:

İmza:

Tarih:

Sorular

1. Ailelerinizin katılımı ile işlediğimiz sosyal bilgiler dersi ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?
2. Sosyal bilgiler dersini ailelerinizin katılımı ile işlemek size neler hissettirdi?
3. Ailelerinizin katılımı ile işlediğimiz sosyal bilgiler dersinin sizlere nasıl katkıları oldu?
4. Ailelerinizin katılımı ile işlediğimiz sosyal bilgiler dersinin ailelerinize nasıl yararları oldu?
5. Ailelerinizin katılımı ile işlediğimiz sosyal bilgiler dersindeki etkinlikler ile ilgili neler düşünüyorsunuz? Hangi etkinliklerin siz ve aileniz için daha yararlı olduğunu düşünüyorsunuz? Neden?
6. Gerçekleştirilen etkinliklerin günlük yaşamınıza nasıl yansımaları oldu? Örnek verir misiniz?
7. Etkinlikler ailelerinizle olan ilişkilerinizi nasıl etkiledi? Anlatır mısınız?
8. Etkinlikleri yaparken karşılaştığınız güçlükler nelerdir? Anlatır mısınız?
9. Sosyal bilgiler dersinde ailelerinizin katılımı ile başka ne tür etkinlikler yapılmasını istersiniz?

EK-13 Aile Etkinlik Yönergesi

Değerli Aile Üyeleri,

Çocuklarımız bu hafta sosyal bilgiler dersinde ülkemizde nüfusun dağılışını etkileyen etmenleri, ülkemizde nüfusun yoğun olduğu bölgeleri ve illeri öğrendiler.

Ülkemizde yer alan illeri harita üzerinde gösterebilme, hangi illin hangi bölgede yer aldığını bilme, illerin kendilerine özgü özelliklerinin neler olduğu bilme hem aileler için hem de çocuklar için önemli bir genel kültür bilgisidir. Derste sınırlı sürede çocukların illerin yerlerini ve özelliklerini öğrenebilmesi güçtür. Bu konuyu eğlenceli hale getirilmiş bir biçimde tüm aile üyelerinin katıldığı bir etkinlikle birlikte öğrenebilirsiniz.

Bu etkinliğin amacı, ülkemizde yer alan illerin harita üzerindeki yerlerini öğrenmeyle birlikte illerin özellikleri hakkında bilgi sahibi olmanın sağlanmasıdır. Çocuğunuza, ilgili sitede yer alan oyuna nasıl ulaşılacağı bilgisinin yer aldığı bir yönerge verilmiştir. Çocuğunuzun ilgili siteye giriş yapması ve oyun sayfasını açması için ona yardımcı olun.

Etkinliğı yaptığınızı gösteren **video kaydını** WhatsApp (.... numara) üzerinden göndermenizi istiyoruz.

Etkinliğe katılan tüm aile üyeleri olarak etkinlikle ilgili duygularınızı ve düşüncelerinizi **aile işbirliği defterimize** yazarak bizimle paylaşın.

İyi eğlenceler dileriz. 😊

EK-14 Aile İşbirliği Defterinden Örnek

Yaptığımız bu etkinlikte çok keyifli geçti. Size birşey itiraf etmem gerekirse babamızla ilk defa bu kadar iç içe olduk. Ben bu zamanı kadar olan okulu hep ben ilgilenirdim. Babamız isten eve, evden işe giderdi. Eve yorgun geliyordu. Ben ilgilenirdim. Ama şimdi durum çok keyifli bir süreç oldu. Beraber zaman geçiriyoruz. Unuttuğumuz bilgilerimiz tazeleniyor. Eskişehir iklimini birkez daha yenilemiş olduk. Size bir kez daha teşekkür ederiz.

Merhaba, videonuzu birkaç kez izledim. 'nın mutluluğu ve sizin enerjiniz çok güzeldi. Etkinlikleri yapip çalışmalarınıza katkı sağladığınız için biz de size çok teşekkür ederiz.

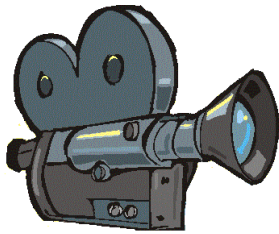
EK-15 Öğrenci Etkinlik Yönergesi

Sevgili Öğrencim,

Bu hafta sosyal bilgiler dersinde nüfusun dağılışının nedenlerini, sonuçlarını ve ülkemizde bölgelere göre nüfusu yoğun olan illerin hangileri olduğunu öğrendin. Ancak ülkemizde yer alan illerin hangi bölgelerde olduğunu ve harita üzerinde nerede yer aldığı konusuna çalışman gerekiyor. Bu konuda senin için **ailele birlikte öğrenmeni sağlayacak eğlenceli bir evde öğrenme etkinliği** tasarladım. Etkinlikle ilgili siteye nasıl ulaşacağını aşağıda açıklıyorum:

- İlk olarak sınıfta yaptığımız gibi arama motoru kısmına **"TBMM Çocuk yapboz oyunu"** yazmalısın.
- İkinci olarak **"Oyunlar-TBMM Çocuk"** ile başlayan linki tıklamalısın.
- Üçüncü olarak; girdiği sitede **"Türkiye Haritası Yapboz Oyunu"** bölümüne tıklamalısın.
- Karşına Türkiye haritası çıkacak. Türkiye haritasının hemen altında **illerin alfabetik olarak** sıralandığını göreceksin.
- Mouse yardımıyla aşağıda yer alan illeri, harita üzerindeki yerine yerleştireceksin.
- Eğer ili doğru yerleştirirsen, ilin kendine özgü özellikleri ile ilgili bilgi kartını göreceksin.
- Çıkan bu bilgi kartını sesli bir biçimde okuyacaksın.

Bu etkinliği evde olan tüm aile üyeleri ile birlikte yapacaksın. Etkinliğini yaptığını görmem için, etkinlik sırasında çekilmiş **videoyu WhatsApp üzerinden (..... numara) bana** göndereceksin.

BAŞARILAR!

EK-16 Öğrenci Anekdot Defterinden Örnek

10.12.2016

Cumartesi

Gök güzeldi annem, babam
kattıldı. Abim ne yazıkki katılmadı.
Güzeldi öğretmenleri şimdi artık
işleri çok zor. Elin aygün birbirine
doluyor. Sanki herşeyi ilk defa gör-
nüyorsun. Yeni doğmuş çocuk gibi.
Annem babam göre daha başarılı
bir öğrenci hazırladığı şeylere
gelir; 2 ek kaynak kütüphane defterine
bilgilendirme kağıdı içerdiği;

- Bölge Nedir?
- Yer yüzü şekli Nedir?
- BURUN
- Koy
- KÖRFEZ
- Akarsu
- Göl
- SİRADAĞLIK
- VADI
- PLATO (YAYLA)
- DAĞ
- DORUK (HEVE)
- Delta
- Ova
- Şekil 1
- GAY
- IRMAK
- ADA
- BÖLGE
- ŞEKİL 2
- NOT

EK-17 Video Kontrol Listesi**Video Kontrol Listesi (Öğretmen)**

	Evet	Kısmen	Hayır
Öğrencilerin derse katılımı sağlandı.			
Öğrenciler derse karşı güdüldü.			
Öğrencilerin bireysel farklılıkları dikkate alındı.			
Demokratik bir ortam oluşturuldu.			
Öğrencilere pekiştireç verildi.			
Ders öğrencilerin gelişim özelliklerine uygun işlendi.			
Öğrencilere dönüt verildi.			
Öğrencilerin yanlış öğrenmeleri düzeltildi.			
Öğrencilerin dersle ilgili eksiklikleri tamamlandı.			
Derste günlük yaşam ile ilgili örnekler verildi.			
Sınıf kontrolü sağlandı.			
Öğretim süreci ders planına uygun biçimde gerçekleştirildi.			
Derste öğretilenler özetlendi.			
Öğretim sürecine ilişkin değerlendirme yapıldı.			
Aile katılımına yönelik etkinlik düzenlendi.			
Aile katılımına yönelik etkinlik ders kazanımına uygundu.			
Aile katılımı sağlamaya yönelik aileleri bilgilendirici yönerge sunuldu.			
Aile katılımı sağlamaya yönelik öğrencileri bilgilendirici yönerge sunuldu.			

EK-17 Devamı**Video Kontrol Listesi (Öğrenci)**

	Evet	Kısmen	Hayır
Öğrenciler derse hazırlıklı geldi.			
Öğrenciler ders amacına ilişkin bilgi sahibiydi.			
Öğrenciler aile katılımına yönelik etkinliğe katıldı.			
Öğrenciler derste günlük yaşamdan örnekler verdi.			
Öğrenciler ders sonunda öğrendiklerini özetledi.			
Öğrenciler derse katıldı.			
Öğrenciler derse karşı ilgiliydi.			
Öğrenciler derste merak ettiği noktaları not aldı.			
Öğrenciler güncel olayları sınıfa getirdi.			
Öğrenciler aile katılımına yönelik etkinliği yönergeye uygun yaptı.			

Video Kontrol Listesi (Aile)

	Evet	Kısmen	Hayır
Aile etkinliğin amacına ilişkin bilgi sahibiydi.			
Aile etkinliğe katılım sağladı.			
Aile etkinliği yönergeye uygun yaptı.			
Aile etkinliğe katılım konusunda istekliydi.			
Aile etkinlik ile ilgili dönüt verdi.			

EK-18 Aile Toplantısı Etkinliği Davet Yazısı

Değerli Aile Üyeleri,

7 Aralık arşamba günü saat 12:00-13:00 arasında çok amaçlı salonda 5-G sınıfı öğrencilerinin ailelerine yönelik düzenlenen “Aile toplantısı etkinliği” yapılacaktır. Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğretim üyesi Prof. Dr. Handan DEVECİ’nin de katılımı ile gerçekleştirilecek bu etkinlikte, sizlere sosyal bilgiler dersinde yürütölen çalışma ile ilgili bilgi verilecektir. Toplantıya dede, anneanne, babaanne (alışanlar için) gibi aile büyükleri katılabilir. Toplantıya katılımlarınızı önemle arz ederiz.

Not: Toplantı kayıt altına alınacaktır.